DUMITRU POPESCU

PUMNUL ŞI PALMA

ro tî> B Q

Cartea a treia

MARŞUL CARIATIDELOR

EDITURA EMINÉSCU

Bucureţti, 1982

Ctif/ea a treia

MARŞUL CARIATIDELOR

Capitolul I

„Nimic nu e veşnic, nimic... Condiţia efemerului reduce răul la zero. Monştrii se macină. Prin această perspectivă, Goiiat e o virtuală ruină. Goiiat în sens de energie malefică. Ce înţelept îl face natura să degenereze 1 Să degenereze, reţineţi, pentru că aceasta mi se pare esenţial. Despotismul în faza decrepitudinii! Ochii cruzi, fioroşi, gura vulgară, vocea rea, mina poruncitoare – toate mîncate pe dinăuntru, roase, golite. Evident, **se poate** obiecta că sensul aforismului e mult mai larg. Copiii învaţă la şcoală că orice mod de producţie, orice regim, orice organizare socială au o determinare şi o vîrstă istorică, şi **că după o** perioadă de ascensiune, categoria respectivă se transformă în contrariul ei. Dar aceste procese istorice sînt prea generale, se întind **pe** durate lungi, cuprind multe generaţii. Eu mă refer la individ. Aici fenomenul e cel mai vizibil şi mai spectaculos. **Degenera**rea răului încarnat în om mi se pare mai teribilă decît chiar căderea imperiilor. Bonzul academic **de** care vorbeaţi e un caz sugestiv. Dar gîndul m-a dus mai departe. îmi imaginam cun. ar fi arătat Nero senilizat sau Gingis Han şterb, tîrîndu-se prin lume în ciomag, de rîsul copiilor. Nu ştiu dacă aţi auzit, şi **des**pre Hitler se spune că, la sfîrşit, în bunker, cu sănătatea zdrun-

cinată de atentate, sub povara dezastrului militar, ajunsese **un**

moşneag ramolit. Ei bine, închipuiţi-vi-l sub privirile fostelor victime Ce satisfacţie !... Chiar dacă şi ele sínt atinse de aripa aceluiaşi destin biologic... simplul fapt că sînt aduşi cu toţii **ia** acelaşi numitor, c o Infrîngere pentru tiran. Dar gîndiţi-vă 1 Daci puterile încă nu le-au lăsat pe acele victime, iar cl a ajuns o epavă... Ce revanşă, ce justiţie 1 Natura e singura instanţă incoruplibilă **a** echităţii. Cum ştie ea să niveleze 1" „Dar ce te-a apucat măi frate ? Ai devenit macabru, îl întrerupse Suru, mai mult nedumerit decît contrariat. Aşa, din senin ? Ce ziceţi de tovarăşul nostru ? Nero, Hitler..."

Oaspetele schiţă **un** zîmbet **vag,** imparţial. Ochii albaştri, curaţi, cu sclipiri reci, **de** oţel călit, nici nu se înseninară, nici nu **se îngîndurară, rămăseseră** impasibili, cu o expresie indescifrabilă, **parcă ar** fi privit înăuntru. „Da, oamenii imbătrînesc şi mor. vorbi cu **o** voce uscată, seacă, egală. Toţi îmbătrînim şi murim. Nici unul nu scăpăm." „Bine, se grăbi Suru, asta o ştiu toţi. Dar **ce** e ce aplaudat aici, ce bucurie **poţi** să găseşti înnn..." şi lungi cuvîntul nu pentru că n-ar fi avut ce să adauge, ci pentru **a** evita să pronunţe cuvîntul. Oaspetele replică prompt, deşi privirea şi întreaga-i înfăţişare te-ar fi îndemnat să bănuieşti **că** e cam ne«t **ont** şi greoi În reacţii, că are nevoie de un răstimp ca să reflecteze : „Da, unii se bucură. Abia aşteaptă să scape de cîte cineva. De-ar crăpa mai repede să nu-l mai vadă, să nu-l mai **audă. Pe mufţi** viaţa lungă **a** semenilor lor îi plictiseşte. «Dar ăsta nu mai are de gînd să moară odată, cît vrea să trăiască ?•»„ Nu se obosea să-şi schimbe vocea cînd vorbea în numele altuia, pentru **a** diferenţia personajul interpretat. Spunea totul **la** fel de monoton, clănţănindu-şi abia auzit măselele, parcă ar fi ros cuvintele înainte **de a** le rosti. „Mai ales tinerii. Nu ştiţi cum sínt tinerii ? I-ar cocoţa pe bătrîni în copaci şi l-ar scutura ca pe poame. N-au răbdare. Ne zoresc să lăsăm locurile libere, **să** le **ocupe** ei. **Da,** îmbătrînim şi murim. Şi

dacă ne scutură, şi dacă nu. Pe unii numai bătrîneţea îi îmblînzeşte. Taie şi spînzură, **nu vor să audă de** nimic şi **deodată** damblagesc. încep să bîţîie capul, le dau alţii cu linguriţa să mănînce. **Aşa, ca academicianul.** Nepoată-sa îl împinge cu căruciorul şi-l **şterge** la **gură** şi **la** fund." „Asta cîntă şi el cam în aceeaşi strună", **se** gîndi Suru, **ascul-** tîndu-l cu luare aminte pe bătrînul înalt şi zvelt, **deşi ceea** ce spunea nu părea să aibă legătură cu nimic. Nici nu susţinea, nici nu contrazicea pe cineva. Nu **se adresa** nimănui, încît puteai **crede** că vorbeşte la pereţi. **Nu** punea nici un fel de patimă, nici chiar interes în frazele lui scurte, seci, conţinînd judecăţi elementare. Că oamenii mor, **că** tinerii n-au **răbdare** cu bătrî- nii, că unii sînt răi şi damblagesc... Totuşi cuvintele aveau un sunet implacabil, găsea Suru, **poate** tocmai fiindcă erau lipsite de orice subiectivitate. Nu lăsau impresia că exprimă experienţa de viaţa a unui om, pe care oricînd poţi s-o pui la îndoială, **ma-** nifestând reticenţă, ci nişte sentimente atemporale, adevăruri simplificate la maximum, din care nu se mai **poate** elimina nimic. Omul deţinea o înţelepciune, dar nu-i făcea nici o plăcere s-o împărtăşească, de aceea deschidea gura **zgîrcit. Pe** Suru îl mira lipsa totală de meşteşug al punerii în valoare **a** gîndirii, la un om de condei reputat, pamfletar, scriitor **de forţă, cu** o literatură aspră, colţuroasă.

Venise din alt judeţ, dintr-un centru cultural **important,** unde fusese invitat la o întîlnire cu cititorii, împreună cu mai mulţi scriitori. La întoarcere – călătorea singur într-o maşină de instituţie cu şofer – descinsese direct la judeţeană. **Avusese** un prieten, poet talentat, subtil, spusese el, mort timpuriu ; el îl adusese **pe** vremuri în acest tîrg **prăpădit.** Băuseră undeva într-o pivniţă, nu mai ştia pe unde, un vin foarte bun. **Rugase să nu** i se ia în nume de rău, ţinuse la prietenul lui şi ar fi vrut să mai vadă locul unde se născuse – era o stradă **pe la** marginea tîrgu-

lui, o casă **aşa** şi aşa, şi încercase **să o** descrie. Suru desfăcuse harta oraşului şi, dezolat, îi arătase că **strada respectivă dispă**ruse. Se oferise să-i arate noile blocuri, dar pe scriitor **nu-l in**teresau, văzuse destule pe unde trecuse. Suru îl cunoştea din vedere pe scriitor, îi citise cîteva cărţi şi unele articole, atrăgîn- du-l simplitatea caustică a verbului **său. I-a oferit o cafea, sim-**

ţindu-se vinovat de decepţia pricinuită, **apoi** şi-a amintit de **remarca** scriitorului **că** băuse pe-aici, în tinereţe, un vin bun. Chiar **îi plăcuse** cu adevărat, îl întrebase. Poate să-i arate el unul mai **grozav. Ce-ar zice de o** degustare l-a podgorie ? Scriitorul şovăia, **nu prea lua** în serios laudele lui Suru, nu mai auzise vorbindu-se **de** vinurile acestor **ţinuturi.** Atunci chiai' trebuie să meargă, nu se iasă Suru, n-o su~i **pară rău.** Vrusese să-l cheme şi **pe** secretarul cu propaganda, dar acesta se afla pe teren şi recursese la Cernea. îşi închipuise, evident, **că** Vlad îl ştia **pe** scriitor, dar îl surprinsese că şi acesta ÎI cunoştea. Avuseseră de-a face pe vremea cînd Cernea lucra la minister. ÎI consultau uneori cînd includeau noi bucăţi literare în manuale şi cursuri. Prezenţa lui Cernea 11 mai însenină **pe** scriitor, îi dezlegă limba, dar fondul lui se vedea că e mohorît, trist. Ajunsese pe neobservate tot la poetul cu **pricina.** „Da, **spusese, poeţii** sînt oropsiţi. Stau nopţile, se chinuiesc să împerecheze cuvintele, dar maţele le chiorăie de foame şi frigul **le pătrunde** în oase în mansardele lor igrasioase. **A.'eargf după** un ban **să-şi** plătească fiertura zilnică, dar şi pe ăsta **îl** cheltuie **de** multe ori **pe** cărţi. Redacţiile n-au timp pentru ei, editurile le închid uşa în nas. **Nu e nici** o fericire să fii poet, nu. Oamenii, prea ocupaţi, trec pe lîngă el şi nu-l văd. Sau se prefac. Iar el **îşi** stoarce **fiecare** picătură **de** sînge. Asta e viaţa poetului, **aşa trăieşte** şi **munceşte poetul.** Şi nici **după** ce moare nu e mai fericit. Criticii îl sucesc şi-l învîrtesc, îi caută noduri în papură, îl sîcîie. Iar ai lui îl dau uitării. Un semn **nu pun,** o hîrtie în pioneze, să se ştie că acolo a văzut el lumina zilei, că **acolo**

şi-a scris primele versuri. Totul se năruie în urma lui. Buldozerele nivelează pămîntul şi nu mai rămîne nici o urmă.” Vorbea rar şi măsurat, fără **grabă dar** şi fără pauze, cu **un** calm contrastînd puternic cu ceea ce spunea. Ascultîndu-l, Suru îşi zicea că e foarte posibil să torturezi pe cineva prin cuvînt, fără ca măcar să ridici glasul. Nu dăduse curs dibaci camuflatei porniri polemice a scriitorului, se făcuse că nu observă împunsăturile din **trăncăneala** lui, **aparent** lipsită de scop... vorbă plicticoasă **de om**

bătrîn. Glumind, încercînd să întreţină o atmosferă **de voie bună pe** care, în realitate **doar el** o împărtăşea, îl **luase aproape pe sus** pe scriitor şi-l **dusese,** împreună cu Cernea, **ia crama podgoriei** Telefonase directorului şi acesta îi aşteptase.

Suru îl simpatiza pe viticultor, un om pasionat de meserii **lui,** mereu cu zîmbetul pe buze, inteligent, cu darul înnăscut de-a face omul să se simtă bine, fără să-i impună familiaritate şi fără să i se bage în suflet. Reuşea să stabilească, nu-ţi dădeai seama cum, un mod de a comunica firesc, degajat, .ca între egali fără ca acest raport să te nemulţumească în vreun fel, atunci sau mai tîrziu, dimpotrivă, făcîndu-te să ţi-l aminteşti cu plăcere. Prin şedinţele de la judeţeană, alături de colegi, în discuţii colective de muncă, nu ieşea în mod deosebit în evidenţă, deşi unitatea mergea bine, avea rezultate apreciabile. în podgorie însă, printre viţele de vie, printre butoaie, dîndu-ţi să guşti proba unei recolte, un sort de vin cupajat după o **metodă** originală, personalitatea omului începea **să** strălucească potolit, **dis**cret, dar cuceritor. Poate expresia luminoasă, sau acel aer do sinceritate puţin naivă, de fiinţă funciar **inaptă să înşele, să** ascundă, să mintă, poate receptivitatea copilărească la orice vorbă de duh, dar şi uşurinţa de a contrazice, fără complexe, pe oricine, chiar şi pe Suru, cînd experienţa şi pregătirea lui îi dădeau acest drept ? Sau faptul că, în ciuda ruralismului condiţiilor de viaţă, avea o ţinută decentă, arătînd întotdeauna curat, cu obrazul tăbăcit de soare şi de vînt, ras proaspăt

Aşa le ieşise şi acum în întîmpinare, luîndu-i în primire cu o voioşie sinceră, arătîndu-le dinţii frumoşi sub mustăcioara blondă, atent tăiată. Suru urmărise **impresia pe** care directorul **o** făcea scriitorului, simţindu-se implicat, parcă ar fi avut **vreun** interes ca acesta **să iasă** bine la examen. **Se** bucura constatînd că ermeticul oaspete nu rămînea insensibil la farmecul viticultorului. Directorul adusese şi turnase **în pahare**

sorturile reprezentative ale podgoriei, caracterizîndu-le cu formulări concise, plastice, adresîndu-se în **special** scriitorului, urmărindu-i reacţiile, impresiile, **ghicindu-i** gusturile, **venind în întâmpinarea**

lor, eerind tehnicianului să aducă şi din altă recoltă, din altă partidă, dcgustind primul cu o curiozitate străină de ritualul profesional, stimulând participarea celorlalţi, imprimînd vervă şi emoţie unei operaţiuni altfel de rutină. Scriitorul fu prins în joc. Pe măsură ce gusta lichidul pur, uşor aromat, de diferite nuanţe, descoperea şi alte lucruri demne de atenţie în sala cramei ■ panoplii decorative, jilţuri migălos sculptate, reproducînd stranele unei vechi biserici domneşti, lucrate de un bătrîn lemnar al podgoriei. Directorul deschise cartea de aur, plină de exclamaţii superlative, epigrame, fraze nostalgice, versuri **sau** pur şi simplu semnături, ample, încărcate de emfază, exprimînd starea de supraexcitare a eului. Scriitorul parcurse cu interes catastiful, citi însemnările, versurile, unele de autori bine cu- ncscuţi, trecu în revistă semnăturile, amuzîndu-se şi se opri la un nume notoriu, arătind celorlalţi, cu un deget descarnat, tre-murător, 1 tlul de academician, desenat în falduri de o şchioapă. Directorul spuse cîteva cuvinte despre vizita respectivului personaj în mijlocul unei delegaţii de oameni de cultură străini. Chipul spelb, dreptunghiular, obrajii palizi, gura orizontală, cu buze albe, probabil odinioară pline, acum strînse de amărăciune, ale scriitorului, se coloraseră. Ochii albaştri îşi atenuaseră sclipirile metalice şi, din cînd în cînd, gura se deschidea scurt, într-un rîs rudimentar, cu care nu părea să fie învăţat, lăsînd să se vadă un şir de dinţi lăţi, mari, îngălbeniţi de fum de ţigară. Deşi arăta mai relaxat, s-ar fi putut spune chiar însufleţit într-o anumită măsură, şi obrajii îmbujoraţi împrăştiaseră impresia de manechin de ceară, vocea rămînea nici mai înaltă nici mai joasă, nici mai repezită, nici mai tărăgănată. Cuvintele îi ieşeau din gură Ia fel de seci şi clănţănite, rostite din măsele, cu buzele ţepene.

„Da, murmură el, îl cunosc, îl cunosc demult, ne-am petrecut tinereţile împreună, deşi el este mult mai în

vîrstă. Frecven**tam** redacţiile **de stingă şi** din cînd în **cînd** îl întîlneam, **destul**

de rar dealtfel, pentru că avea alte cercuri, trăia pe picior mar*, îţi **făcuse intrarea** în **protipendadă. Deci între noi nu puteau** fi cine **ştie ce** legături. **Eu împuţeam francul, munceam de dimineaţa pînă noaptea prin tipografii, scriind articole de** fond, **redactînd pamflete, hărţuind zi de zi regimul, pe po**liticienii **de dreapta, căpeteniile legionare, pe Hitler şi pe** Mussolini **şi toate mărimile epocii.** Iar **el,** cu **artistele de** varie**teu pe genunchi, mînca stridii şi bea şampanie franţuzească la «Capşa», îţi petrecea verile la Eforie şi iernile la Sinaia şi nu umbla prin Bucureşti, chiar dacă avea de străbătut o sută de** metri, **decît** în **birjă. Da, trăia în puf, ca în sinul** lui **Avram. Uitase de unde a pornit, de unde venise, uitase ce fuseseră ta-so** şi mă-sa, **făcea pe beizadeaua. Pătrunsese** şi **în cercul Palatului** scriind ode şi **epode reginei mamă, principeselor. Pe mine mă** ocolea, în **anumite împrejurări se făcea chiar că nu mă cunoaşte, să** nu-l **compromit** politic, **să nu dea de bănuit că a trecut la** stingă." Suru **se foia în scaun. „Ce dracu, ăsta ne ia drept** tîmpiţi **sau** nu mai ţine **minte de la mînă pînă la gură ? Cum** şi-au petrecut **tinereţile împreună prin redacţiile de stingă, dacă** se făcea **că** nici **nu-l vede şi era omul Palatului ?" Se mira că** Cernea ascultă cu **interes ; directorul, nici nu mai vorbim, stătea cu gura căscată, renunţînd şi să mai respire ca să nu piardă** vreun cuvînt. Parcă ghicind gîndurile lui **Suru, scriitorul** răsturnă planurile. **„Da, poate vă întrebaţi : atunci ce** legături erau între noi, **dacă unul trăgea hăis şi altul cea ? Aveţi dreptate** să **vă** întrebaţi. **Dar viaţa e complicată, a fost complicată** şi **în** trecut **şi a rămas** şi **acum complicată. Fiindcă marele academi-**

cian **de mai** tîrziu nu **era prost, marele academician de mai** tîrziu făcea joc dublu. **El vrea să fie şi în car şi în căruţă şi în teleguţă, şi a fost tot timpul şi în car şi în căruţă şi în teleguţă. Vrea să fie şi cu roşii şi cu verzii; cu roşii pe ascuns, şi** cu **verzii tot pe ascuns. Iar pe faţă nu vrea să fie decît** cu cei **puternici." „Dar maestre, îl întrerupse timid, certnd iertare cu palmele împreunate a rugăciune directorul, cu verzii totuşi cred că n-a fost. E cunoscut doar ca antifascist**

Scriitorul nici nu clipi, vorbi înainte cu aceeaşi monotonie, plictisit : „Da, s-a manifestat şi ca antifascist, s-a manifestat în toate felurile, a mizat pe toate culorile, a fost prieten şi duşman cu toată lumea, după cum îi cereau împrejurările. N-a jucat totul pe-o carte, ca mine, nu a intrat în luptă pe faţă, o dată pentru totdeauna, nu a făcut din pana sa, aşa cum am făcut eu, o armă a clasei muncitoare şi a partidului, ci o pană de cîntat la mandolină sub balconul reginelor, al prinţeselor şi al cocotelor. Da, a fost de toate. După cum a cerut momentul a fost şi anticomunist şi antifascist şi patriot şi cosmopolit şi francmason, îi ajunge cîte a fost, nu-i mai trebuie nimic.

Eram în treizeci şi trei, acum aproape patruzeci de ani, în ziua de 18 Februarie. îmi luasem micul **dejun la** un birt **popular undeva pe lingă Sărindar. Mîncasem** un iaurt şi **un covrig şi mă îndreptam spre redacţie. Cînd am dat colţul să urc, m-am izbit de el, de viitorul academician. «Te aşteptam, mi-a spus. Te aştept de o oră. Vreau să mă sfătuiesc neapărat cu tine** fiindcă **în faţa mei se pune o chestiune de viaţă şi de moarte.» îmi strîn- gea mina cu efuziune şi cu un tremur de disperare. M-a** tîrît **pînă la «Capşa». în uşa cafenelei ne-am întîlnit eu Rădulescu- Motru şi cu Danielopolu, tocmai ieşeau.** Motru, cu **mustaţa lui albă, cu privirea severă, de general neamţ în retragere, cu gulerul mare de astrahan negru la git şi cu căciula din aceeaşi blană, nici nu m-a privit. Danielopolu nu purta căciulă, avea pe cap o pălărie maron şi era îmbrăcat într-un palton cărămiziu de croială englezească. Figură distinsă de cărturar,** privire ironică **dar amabilă, gest plin de curtoazie. Era marele savant.** Viitorul **academician mi-a dat imediat drumul la braţ şi s-a repezit la cei** doi. **I-a condus**

cîţiva zeci de paşi în susul Căii Victoriei, lăsîn- **du-mă singur în faţa vitrinei. După un timp s-a întors şi m-a introdus în local. Ne-am aşezat la o masă mai retrasă. A comandat marghilomane cu frişca şi coniac «Napoleon». Evenimentele 1 speriaseră. în acel moment de cotitură vroia să ia o hotărâre decisivă, să meargă ori cu stingă, ori cu dreapta,** ori **cu muncita^**

rimea, ori cu burghezia, şl mă alesese să-l sfătuiesc ce să facă. I-am amintit opiniile mele, i-am repetat cum vedeam eu evoluţia societăţii, spunîndu-i, în consecinţă, că sfatul meu nu putea fi decit unul singur – alături de muncitori. Mi-a mulţumit şi m-a asigurat că aşa va face, că din clipa aceea puteam să-l consider militant neşovăitor. Ne-a întrerupt Alfréd, oberul, trans- miţîndu-ne invitaţia lui Ovid Densusianu şi Pompiliu Constanti- nescu de a merge la masa lor, în cealaltă extremitate a localului. Nu prea eram dispus, aveam treabă, dar el n-a mai aşteptat nici o secundă, s-a ridicat şi a pornit, fără să se mai uite dacă îl urmez. M-am dus mai mult pentru Pompiliu, care era cam de vîrsta mea şi cu care eram prieten. Ne-am salutat şi m-am aşezat. Densusianu ne scruta, de fapt nu atît pe mine dt pe viitorul academician, cu ochii lui negri, iscoditori. Era îmbrăcat sobru, în haine de culoare închisă, cu guler şi manşete tari. «Tocmai am vorbit cu Rădulescu-Motru, probabil l-aţi întîlnit cînd ieşea. Părerea lui e că trebuie acţionat energic împotriva stîngii, pe toate planurile.»- Viitorul academician confirmă că-l văzuse pe Motru, adăugind că şi discutase cu el, şi, uitînd cu desăvîrşire ce-mi spusese mie cu cîteva clipe înainte, se angaja într-o diatribă înfocată împotriva stîngii, calificîndu-i pe scriitorii şi publiciştii ce «în acele zile tragice pentru naţiune- pactizau cu răzvrătiţii, drept nemernici şi iresponsabili. «Adineauri te-ai angajat – i-am zis – să slujeşti din răsputeri numai şi numai stînga. Acum ai trecut de cealaltă parte a baricadei. Ce-o să mai faci în următoarele zece minute?» Densusianu rîdea să se prăpădească. «Ha, ha, de-ăşta-mi eşti ? Umbli cu fofîrlica ?» şi-mi făcea cu ochiul, în timp ce Pompiliu îşi examina jenat, cu o atenţie exagerată, ceaşca de cafea goală. M-am ridicat, am dat mîna cu cei doi, la viitorul

academician nici nu m-am uitat şi am plecat dezgustat. Tocmai intra pe uşă Ionel Teodoreanu. Ii murise cineva apropiat, că purta o panglică neagră Ia palton şi era trist şi parcă mai slab ca de obicei. Mă căutase la redacţie cu un manuscris şi cineva îi spusese că sînt la «Capşa» şi venise într-un suflet. Chiar respira greu, răcise puţin, avea şi febră, dnd am dat mina eu el i-am simţit **palma** fierbinte şi **umedă** şi i-am spus : -dragă Ionele dacă...»„

Suru nu mai putu asculta. Un timp urmărise amuzat povestirea, dar acum era scandalizat. „Asta ne toarnă la baliverne... parcă **am fi** nişte mucoşi. Vorbeşte de întîmplări de-acum patruzeci de ani ca de chestii petrecute azi-dimineaţă. Că avea gulerul aşa, **că se** uita nu ştiu cum, că purta doliu la rever şi avea, auzi ! febră... Mă mir că nu ne-a spus şi cîte grade." Directorul îşi exprima admiraţia : „Formidabil ce memorie aveţi 1 Cum ţineţi minte toate detaliile. E nemaipomenit, fabulos !" Un suris de plăcere orgolioasă alunecă, fugar, pe chipul scriitorului, dar nu se lăsă ispitit să răspundă, şi ca şi cînd observaţia nu l-ar fi privit, continuă netulburat. Directorul insistă însă : „Dacă aţi **avea cu** dumneavoastră un stenograf să noteze toate astea... ce **cărţi** ar ieşi! Dar **cum** v-aţi educat aşa ?" „Am trăit multe, spunea cu o modestie jucată scriitorul. Şi am văzut, am observat şi **am** înţeles şi mai multe. Toate sînt aici – şi ciocănea cu degetul tremurător fruntea. Aşezate, rostuite. N-am uitat nimic din cîte **am trăit,** totul am reţinut pentru **ca** să transmit oamenilor." „Dar bonzii **ăştia** chiar **băteau aşa,** cafenelele ? se arătă neîncre**zător Cernea. Motru,** Danielopolu ? Chiar şi Densusîanu ? Din cîte ştiam, nu prea erau oameni de şuetă boemă, nu-şi prea pier**deau vremea** cu coniacurile, **pe la** «Capşa»„. „Nu-şi pierdeau, nu-şi pierdeau, conveni scriitorul gata să retracteze, dar se răz- gîndi **găsind repede** ieşirea. **V-am** spus ce împrejurări erau, **ce frămîntări** politice. **în** momente de-astea îşi mai părăseau şi ei cabinetele de

lucru, ieşeau **să** ia pulsul." „Ăsta **fanta-** zează, se **lasă** definitiv convins Suru. Dar ştie să le potrivească **al** naibii! Chestie **de meserie. Probabil că** ceva mai ţine minte, **dar le încornorează ca să vedem noi ce grozav a fost el. Sau** îl ia **gura pe** dinainte." „Dar el n-a zis nimic atunci cînd l-aţi pus **în situaţia aceea ? ■— se interesă curios directorul, nerăbdător să cunoască** urmarea. **Doar avea şi el demnitatea lui." „Nu, atunci** n-a zis nimic, nici pîs n-a zis. Dar n-a uitat. Niciodată n-a uitat. **Şi s-a răzbunat, aşa cum s-a răzbunat** şi **pe** alţii care **i-au** cunos-

cut faptele şi caracterul. Nu **ne-a** iertat **pe** nici **unul. Cînd i-a** venit bine ne-a **plătit** cu **vîrf şi îndesat."** Povesti cu lux **de amă**nunte răul **pe care** i-l făcuse lui **academicianul, mai** ales, spunea el, în anii cincizeci, cînd în cultură domnea arbitrariul şi suspiciunea, **intriga,** delaţiunea, cînd **o** vorbă şoptită **unde trebuia putea să** distrugă **viaţa** unui **om. Reieşea că academicianul** ştiuse să găsească urechi dispuse să-l asculte. Intrase pe sub pielea mai **marilor** din **propagandă** şi cultură **şi treptat** ajunsese **o** eminenţă cenuşie ; **fără să ocupe vreun post de comandă** anume, **se** ştia destul de leneş şi dezordonat pentru a aspira la aşa-ceva – pretindea scriitorul –, devenise omul zilei, unul din persoanele cele **mai** influente. **Se** bucura **de o** neobişnuită încredere, cuvîn- tul lui despre intelectualii vechi cîntărind mai mult decît dovezile **pe** care **aceştia zadarnic** încercau **să** le **aducă. în** legătură cu aceasta scriitorul povesti cum **s-a** descotorosit academicianul de cei care îi cunoşteau trecutul, diferitele măşti, oportunismul, atitudinea politică definită cel mai **exact de butada** „pleacă ai noştrii, vin ai noştrii". îi luase metodic – spunea el – şi pînă nu-i redusese la zero, înlăturîndu-i din **calea** lui, nu se lăsase. El **se** numărase printre **primele** victime. Academicianul pusese să se redacteze şi să se trimită la forurile de resort zeci de anonime. Ţesuse împotriva sa o **întreagă plasă** de dubii, **semne** de întrebare, bănuieli şi calomnii, inclusiv acuzaţii de spionaj, **de** colaborare cu agenturile imperialiste, incit se putea considera norocos, zicea că scăpase numai cu destituirea din slujbă şi **excluderea din partid.** Şomînd, dînd **peste** uşi închise la toate redacţiile şi editurile, murind de foame, îl întîlnise pe academician întîmplător, şi **acesta** îl oprise, **scosese** portofelul şi îi oferise 1000 de lei. „Cînd **a scos bancnota de** o mie rinjea, **vă-** zînd în mine, în **calitate** de victimă, omul lui, **opera lui.** A rămas sincer decepţionat cînd l-am înjurat şi i-am întors spatele.'* Povesti cum se îmbogăţise academicianul, **cum** cerea treizeci de mii de lei pe un articol, zece mii pentru o

declaraţie în favoarea **păcii şi** cinci mii **pentru cîteva** rînduri **funerare. Cum** pretindea zeciuială pentru cărţile **recomandate la** edituri **şi** cum, **dnd** obolul i **se** părea mic, **punea** critica **să facă praf cartea.**

«

Acum îl asculta şi Suru cu atenţie. Ceea ce spunea nu mai suna .< gol, nu i se mai părea neverosimil, lăsa impresia că e rupt din viaţă. irăit, suferit. Scriitorul prezenta totul calm ţi minuţios, explica fără nici o urmă de patimă, cu obiectivitate, relua, repeta, wnturind din muntele de material ridicat pe neobservate o atmosferă densă, de mare expresivitate – şi în centrul ei profilul academicianului, un intelectual valoros mînat de viciile tipice ale balcanismului : perversiune şi sadism oriental, viclenie şi mercantilism bizantin, fanfaronadă apuseană şi, pe deasupra, ceva nou, original : spirit anticultural, ură faţa de propria tagmă. Suru se întreba eît o fi adevărat din aceste poveşti. Totodată se îndoia că scriitorul fusese, la rîndu-i, uşă de biserică. Căzuse în picioare, şi încă pe o treaptă înaltă.

Povestitorul făcu o pauză, lăsînd timp pentru comentarii, uimiri, nedumeriri etc. îşi mai aprinse o ţigară – fuma mult, cu sete, şi numai ţigarete străine, scumpe, strivindu-le nerăbdător, nervos, înainte de a ajunge la jumătate, în scrumieră – şi anunţă cu un rîs neplăcut că povestea avea şi un epilog. „Da, da, e o vorbă, dumnezeu nu bate cu bîta... Nici pe el nu l-a bătut cu băţul. I-a stricat creierul. Acum trei-patru ani, deci la puţin timp după ce a trecut pe aici, a făcut congestie. N-a murit. A paralizat. A stat un timp în pat, pe spate, îl întorceau cu cearceaful, apoi l-au instalat în cărucior. Nevasta dintîi i-a murit demult, sînt vreo cincisprezece ani. A zis mersi, umbla în haine albe, cu garoafă la butonieră. în fiecare seară cu altă artistă. Azi aşa, mîine aşa, pînă a pus mîna pe el o cîntă-reaţă de varieteu din provincie. A făcut ce-a făcut, a adus-o în Bucureşti şi s-a însurat cu ea. Era tinerică, înaltă, cu pi-cioare lungi, şi îl însoţea peste tot, la Academie, la minister, la edituri. Se agăţa de braţul Iui şi spunea tuturor că-i leagă o mare dragoste spirituală. I-a vîndut tablourile, i-a luat bijuteriile, a pus carnetele de CEC pe numele ei, şi

cînd academicianul a căzut la pat şi-a luat tălpăşiţa. A obţinut repede divorţul şi s-a recăsătorit. Bălrînul a dat în mintea copiilor.

D-ar fi mîncat viermii dacă n-ar fi apărut de pe nu ştiu unde o nepoată. Adulatorii l-au părăsit. Mai vin din cînd în cînd să-l vadă cei pe care i-a nenorocit. Fiindcă le e milă sau fiindcă le face plăcere... nu ştiu, nu ştiu. Oamenii sînt ciudaţi nu poţi să le pătrunzi în suflet, nu ştii ce gîndesc, ce simt. Nu poţi să te iei după ce spun, una zic şi alta fumează – cum e o vorbă. Mi-au provocat decepţii şi amărăciuni, şi suferinţe. Deşi i-am iubit şi-i iubesc. Tot ceea ce am scris şi scriu le este închinat lor. Fiindcă eu cred în om, în puterea lui...”

Atunci intervenise Cernea cu tirada Iui despre veşnicie, întrerupîndu-l pe scriitor; dealtfel, acesta dădea semne de oboseală, vorbea mecanic, fără să mai aibă cu adevărat ceva de spus. Cînd Suru îi ceru părerea, mai mult pentru a persifla panseurile lui Cernea, descoperi că bătrînul, deşi se păstra pe o linie de neutralitate, gîndea cam la fel. Lui Suru nu-i plăcuse deloc ideea lui Vlad, dar nu avusese intenţia să polemizeze serios. Sporovăială ternă a scriitorului, de om blazat, acrit, lipsit de francheţe, de bunăcuviinţa de a-ţi spune deschis ce crede, îl irita. „Hm, mîrîi el, oamenii îmbătrinesc intr-adevăr, mai şi damblagesc, cum spuneţi dumneavoastră, dar cu punctul de vedere filozofic, îmi vine greu să fiu de acord. E în fond chestiunea dăinuirii, după mine e problema fundamentală a istoriei. Ce lasă posterităţii o colectivitate, o generaţie, un individ ? «Nimic nu e veşnic...». Sigur, în mare e adevărat. Cunoaştem teoria dialectică a mişcării şi transformării. Dar asta e altceva. Şi apoi, schimbarea pe plan social are un scop : progresul. Ceea ce e perimat lasă loc noului. Poate fi un ideal al umanităţii, năruirea, fărîmiţarea ? dimpotrivă, numai creaţia şi acumularea valorilor. Cum să te bucuri că ceea ce clădeşti cu mîjnile tăie se macină ? ce punct de vedere e ăsta ? Oamenii muncesc, asudă, dau tot ce au mai bun pentru a lăsa o urmă pe acest pă- mînt, pentru a-şi însemna trecerea. Atîtea lucruri dăinuie de milenii. înaintaşii

şi-au îngropat în ele geniul. După tovarăşul Cernea ar trebui să fim supăraţi pe ei că s-au dovedit atît de tenaci şi ambiţioşi, sau pe timp, că n-a reuşit să mătură totul. Se

poate ? ***Ce*** **judecată e asta** ? Cum poţi **să** înalţi ceva **dacă în** sinea ta te bucuri că o să se dărîme ? E absurd ! **Iată, am** venit în judeţul ăsta acum trei ani. Şi tovarăşul Cernea tot atunci. Nu ştiu dacă am **avut** şi eu şi el zece zile libere. Şi nu numai noi, toţi activiştii, şi nu **numai** activiştii, mii şi **zeci de** mii **de** oameni. Am reconstruit jumătate din oraş, am făcut o filatură, o fabrică **de** confecţii, asta pe embrionul unui mic atelier de cămăşi, **una** de mobilă, de curînd am dat în folosinţă fabrica de geamuri. Avem o crescătorie **de** porci **de o sută de** mii de capete, una •\.m dat cîc lucru la mii de oameni, schimbăm faţa **judeţului. în** cincinalul ăsta **ridicăm** aici unul din combinatele industriale **de** primă mărime. Cum **să mă** bucur că ce- înfăptuim se **va** nărui cîndva ? Ar trebui să fiu nebun. **Dar** cum **aş** mai **pu**tea să muncesc ? Cu asemenea gărgăuni în cap nu pot decît **să** mă duc **să mă** spînzur." începuse să se aprindă. întindea automat mîna după pahar şi sorbea cîte o înghiţitură, după care îl punea **la** loc, atît eît să apuce directorul să i-l umple. Scriitorul, cu capul plecat, desena cu degetul ceva invizibil **pe** masa de lemn, **iar Cernea asculta surîzînd ironic. „Iar despre cît de** mi-nunat e că oamenii se degradează îmbătrînind, ce să mai spun... e o idee foarte elevată ! Ce poate fi mai meschin decît să te bucuri că oamenii se trec, se ofilesc, ajung o ruină şi mor ? **De** ce ? **Că** unul ţi-a făcut ţie odată un rău ? **Dar** alte satisfacţii nu poţi să-ţi doreşti decît să-l vezi damblagiu, ajuns în mintea copiilor ? Toţi oamenii au un rost **pe** pămînt, fiecare îşi aduce într-un fel sau **altul** contribuţia Ia progres. **Se** trec, e adevărat, dar viaţa lor se încorporează în ceea ce făureşte societatea, în valori materiale şi spirituale. Nu, nu **înţeleg, uite să crăp dacă** înţeleg."

„Da, e greu **de** înţeles, multe lucruri sînt **greu de înţeles",** rosti scriitorul fixîndu-l pe Suru cu căutătura lui indescifrabilă; **severă** şi în acelaşi timp indiferentă. Ceruse **o cafea** mare, amară, dar **nu se atinsese de ea. Trăgea din ţigări** cu sete cîteva fumuri şi le strivea ; scrumiera se umpluse cu **ţigări sparte, aproape întregi. „Nu nimerim**

întotdeauna să spu-

nem ce vrem. Greşim sau nu ne exprimăm bine. Da, oamenii cugetă, dar cine ştie unde se află adevărul ? Uneori răsare de unde nu te aştepţi. Fiecare înţelege ceva din viaţă, dar nu toţi la fel. Dumneavoastră construiţi o lume nouă, ridicaţi fabrici şi uzine, înălţaţi oraşe, zidiţi cu mistria în mînă, cărămidă cu cărămidă, socialismul şi comunismul. Tot ce faceţi vreţi să fie trainic, să dureze o mie de ani şi aveţi nevoie de oameni puternici şi hotărîţi. Noi scriitorii vă admirăm şi ne străduim să vă imortalizăm în operele noastre, aşa cum staţi şi comandaţi pe ziduri însufleţind norodul. Sînteţi eroii noştri pozitivi, prometeii zilei de azi, sarea literaturii pe care o scriem. Cărţile ne-ar fi searbede şi sărace fără oameni ca dumneavoastră, eroii glorioasei epopei a edificării socialismului pe pămîntul României." Vorbea la fel de egal şi măsurat, dar parcă apăsa mai mult pe cuvinte, **făcînd** un **efort de a declama, de a da spuselor o nuanţă de dramatism.**

Suru se simţi flatat de frazele elogioase ale scriitorului, gustînd rezonanţa lor grandilocventă. Pentru o secundă i se născu în minte întrebarea dacă bătrinul nu-şi rîde cumva de el, dar alungă imediat acest gînd. Nu, găsea şi el că aşa era, şi că din acest punct de vedere literatura trebuie considerată un lucru bun. Ea ştie să pună frumos realitatea în relief, s-o facă emoţionantă. îşi zise că fusese cam aspru, se lăsase în voia temperamentului şi le frecase ridichea prea rău, lui Cernea, dar şi scriitorului, aşa, printre rinduri. Scriitorul, după cum se vedea, cedase repede, în fond părea un om cumsecade, un tovarăş bun, valoros, ataşat regimului, lucru dovedit prin opera lui. De aceea, se grăbi să atenueze asperitatea verdictelor date înainte, recurgînd la tonul glumeţ, paternalist – tolerant, din arsenalul lui mai vechi. „Adevărul e că

toată lumea munceşte cu elan, conştientă de ce are de făcut. Tovarăşul Cernea e în frunte, să ştiţi. Dar din cînd în cînd, mai ales într-o împrejurare ca asta, devine şi el poet. Şi cred că nu e rău să avem poeţi şi printre activişti •— sigur, în timpul liber, pentru că la treabă nu stăm de poezie. Şi el are şi talent, un talent cam refu-

lat, e drept, şi simţire. Pune totul Ia inimă. Unde greşeşte el ? La ton ! O dă pe melancolie, pe pesimism, iar acum, văzurăţi, deveni macabru." ¡1 bătu pe spate pe Cernea, jumătate dojenitor, jumătate protector, cu o afecţiune ostentativă. îl iertase, ba mai mult. îi găsea circumstanţe atenuante. Cernea rămăsese unicul colaborator căruia îi trecea cu vederea anumite n< >- doxe. I-o reteza scurt, desigur, fără menajament , dar din r ■ de vedere politic nu dădea importanţă Cernea runnnea : .'.ir şui apropiat, omul sigur pentru ar u garantat cu capul, şi, indiscutabil, prietenul. Fârs ' jn . 1 ' n-ar fi putut fi. în noua funcţie, Suru devenise mult mai circumspect în cultivarea relaţiilor. Şi-i apropia pe tovarăşii de muncă, dar pînă la un punct. Le cerea corectitudine exemplară nu numai în acţiune, în fapte, în atitudine, ci şi în idei. Nu-şi permitea nimeni în prezenţa lui devieri de la modul de gîndire consacrat. Gîndirca era şi ea un instrument de muncă, busola după care, fiecare în postul său, acţiona pentru înaintarea navei. Numai anecdote accepta Suru, dar asta era altceva.

Scriitorul rîdea cu dinţii săi lăţi şi îngălbeniţi. Dinţi de cal, se gîndi Suru, cercetîndu-l atent pentru a descifra sensul imparţialităţii lui; se convinsese că neutralismul nu-] împiedica să sprijine, camuflat, ermetic, o parte **sau** alta aflată în dispută. Acuma se convinsese că bătrînul pe el îl susţinea. Nu ştia dacă şi punctul lui de vedere, dar sigur autoritatea lui. Dealtfel, şi spuse scriitorul : „Oamenii cu răspunderi mari îşi pot permite mult mai puţin decît ceilalţi. E un tribut ! Aşa cum ne arată istoria, personalităţile de frunte nu prea au prieteni. Prietenul îţi **spume** ce are pe suflet, ce-i trece prin cap, trăncăneşte vrute şi nevrute. Prietenia e o pacoste pentru oamenii mari. Ce să facă ei cu prietenia ? Preşedintele nostru de la Uniune avea nişte prieteni mai tineri, poeţi începători. Din cînd în cînd veneau şi cereau înmi umut, © mie, două mii de lei, pentru una, pentru alta. Unul a u? odată că are

nevoie de bani să-şi în- mormînteze mama, şi pe urmă prostul a uitat şi după cîteva luni **a** cerut din nou pentru acelaşi motiv. Preşedintele s-a supărat

şi a dat ordin **să** nu le mai dea nici un sfanţ. Ei **au protestat, au** făcut manifestaţie la Uniune, dar preşedintele a rămas neclintit. Ce credeţi că au făcut zănatecii ? Şi-au luat **nişte** saltele **şi** nişte pături şi s-au instalat în curtea Uniunii – era **vară, nopţile** calde, o plăcere să dormi afară, şi au declarat că **intră în greva** foamei. Preşedintele **a** pus **pe** cineva **să pîndească şi a descoperit** că noaptea, după ce pleca toată lumea, nevestele le aduceau mîn- care cu sufertaşul. **I-a lăsat să stea acolo** cîteva **zile, trecea** pe lîngă ei parcă nici n-ar fi existat. Au venit într-o zi în birou la preşedinte şi l-au ameninţat că dacă **nu contramandează** ordinul îşi dau foc. Tocmai scria pe atunci presa despre tineri preoţi budişti care se **aprindeau** cu benzină prin **Vietnamul de** Sud. Preşedintele **i-a** ascultat cu **răbdare,** le-a cerut unele **lă**muriri suplimentare, adică pentru cînd s-au hotărît, unde, mai ştiu eu ce. Şi cu aerul că şi-a **adus** aminte de **ceva** foarte ***impor****tant,* i-a întrebat: «Măi, dar voi chibrit aveţi ? Uite, **băieţi,** luaţi chibritul meu». Se cotrobăia cu toată seriozitatea **prin** buzunare **după** chibrit. I-a **dezumflat. Au plecat cu coada între** picioare şi nici n-au mai călcat **pe** la Uniune". Suru **ridea să** se prăpădească, folosind vocea **lui groasă, de** zile **mari. „Ha-ha-** ha, ha-ha-ha 1 tare om ! I-a pus cu **botul pe labe. «Aveţi** chibrit... ?» Ha, ha, ha. Grozav. **Cu de-aide ăştia nu poţi să** umbli cu mănuşi. Şi ce ziceţi – şi se uită semnificativ spre Cernea închizînd niţel un ochi – **dacă preşedintele Uniunii se** îmbolnăveşte, doamne fereşte, îl ajunge bătrîneţca sau mai ştiu eu ce, ăştia **se** duc şi-i dau eu **tifla.** «Ei, moşule, **ai** căzut **pe bec.** *Ce* credeai că o să împărăţeşti lumea ? Buna natură, **draga de «sa,** cum te-a pocnit **ea,** cum a făcut ea justiţie ! Ţine **minte de la** noi, nimic nu e veşnic **şi ăsta e un lucru grozav-".**

Lui Suru i se păru că **Cernea** îl **ascultă** distrat, **cu** gîndul aiurea, privind în lături. Se sustrăsese discuţiei **de** multişor, intr-un **mod ce** nu-i era familiar. **Nu** părea nici

supărat, nici trist, aşa cum se întâmpla cînd Suru îi dădea replici aspre, mai tari decît s-ar fi cuvenit, ci absorbit, de-abia mai **reuşind să ascundă că. e dezinteresat de ce spun ceilalţi, că**

toate acestea nu-l privesc, n-au nici o contingenţă cu el. Pe Suru îl irită această abstragere, de aceea îl tachina din nou. Nu putea suferi ca spusele lui să rămină fără ecou, să fie tratate cu mutism, nu mai suporta să fie ignorat. începuse să obişnuiască să aibă dreptate, deşi era încă în stare sâ accept.? o mică opoziţie, o contrazicere, o corectură. încercarea de a i se rezista îi convenea uneori, penb"' e<< dă.-'-t ocazia să se desfăşoare, să-şi pună în relief lofdot» n»>—■> •' cenv'n'-c Gusta tot mai mult plutei ta tic a învinge m confruntări de idei. Luînd în serios orice dispută, făcînd apel la toate resursele gîn- dirii şi experienţei, ambalîndu-se, înflăcărîndu-se, se convingea că victoriile repurtate se datorau întotdeauna şi exclusiv superiorităţii gîndirii sale ; nu realiza că uneori „avea dreptate" pentru că era mai mare, aşa-zişii oponenţi rezistînd doar un pic, de formă, cît să lase impresia că au şi ei opinie, ştiind că lucrul acesta îl preţuia Suru. Dreptatea judecăţii sale îi apărea cu atît mai valoroasă cu cît nu i se acorda din principiu, ci o căpăta prin luptă dreaptă, pe bază de egalitate. Indiferenţa îl contraria însă şi-l ofensa. Ce era asta, prostie, dispreţ ? Refuza sa conceapă că vorbele lui nu găseau ecou, că nu puteau ajunge la mintea şi conştiinţa cuiva. Doar nu vorbea să n-adoarmă, nu înşira verzi şi uscate. Purta în el convingerea că ajunsese la maturitatea şi poziţia socială cînd judecăţile capătă substanţă, miez, pătrundere, acuitate. Nu se simţea şi nu se considera bătrîn, dimpotrivă, izvoarele vitale nu ţîşniseră niciodată mai abundent, puterea de muncă şi voinţă nu-i fuseseră mai mari şi mai neînduplecate. Dar nici tinerel nu se mai vedea, pentru a se lăsa sfătuit, influenţat. Conştient că deţine un depozit serios de experienţă, discernămînt, capacitate de orientare, găsea de datoria lui să-l împărtăşească, nedrămuindu-l, făcînd chiar risipă. Ca prim-secretar ajunsese la concluzia că esenţial în munca de partid este să dăruieşti din propria substanţă pentru a-i îmbogăţi pe ceilalţi. Doar astfel vedea

posibilă nu numai îndeplinirea sarcinilor, dar şi formarea oamenilor – şi aceasta i se părea a fi opera cea mai importantă şi mai frumoasă a unui conducător,

Să ridice, să modeleze oameni. Refuzul cuiva **de a-I lua** în **seamă cînd îşi împrăştia cu prodigalitate darurile – ipoteză** mai mult **teoretică, pentru că în realitate aşa ceva se** întîmpîa foarte rar, **dacă se întâmplase vreodată – îl taxa drept încercare de** con-**testare** a **superioarei** misiuni **pe care** şi-o **asumase. Iată de** ce **tăcerea absentă a** lui **Cernea** îl nemulţumi. Şi nu **se** resemnă, **nu-l răbdă inima să-i* freacă cu vederea această sfidătoare încălcare a prerogativelor** iniţiatice. „Nu e aşa, tovarăşe **Cernea ? Nu ar sima** cam **în** felul **ăsta,** în gura copiilor **ălora, teo**ria fericirii de a-i vedea pe oameni doborîţi de bătrîneţe ? Şi nu numai rn a ălora, ci în a oricui ?" Nu-l slăbea din ochi, **gata să-l** piseze pînă **avea** să-l scoată din indiferenţă. Dar nu **fu** nevoie să insiste. Cînd Cernea îşi întoarse privirile, văzu că nu erau deloc absente. Sub fruntea netedă – numai albul şuviţelor de păr, lungi, pieptănate peste cap cu degetele, într-o dezordine **armonioasă,** îi putea trăda cumva virsta, deşi şi **părul** împrumuta **o lumină** tinerească chipului – ochii vii, inteligenţi **se** încărcaseră de ceva dens, ca şi cînd abia ar fi terminat de citit o carte incitantă. „încercam să înţeleg mecanismul modului tău de a gîndi. E o treabă anevoioasă. Mă întrebam : e un viciu inevitabil al comunicării, sau e o gindire dublă ?" „A cui ? A mea ?" „Da." „Gîndire dublă ?" „Nici eu nu **ştiu exact,** de aceea îmi vine greu să-ţi explic. Deturnezi cu ştiinţă sau fără ştiinţă sensul unei idei ? Chestiunea e de ce **ignori** sau excluzi sensul adevărat ? Cu ce scop ? **Dacă** actul **e** conştient atunci o faci, să zicem, ca să-ţi manifeşti combativita**tea.** Vrei **să** pui într-o lumină **proastă pe** cineva. Procedezi astfel ca să-ţi scoţi în evidenţă perspicacitatea ideologică. Cauţi un **pretext. Dar** s-ar **putea** tot atît **de** bine să **nu** fie un act conştient, ci ceva reflex, maşinal. Rezultat al unei îndelungi educaţii, al unei anumite formaţii, a doua gîndire reflectind neacceptarea

premisei propuse şi înlocuirea cu **alta. În loc să discuţi** fondul unei opinii, discuţi sensui pe care i-l conferi tu. Pentru asta cred că trebuie întrunite cîteva condiţii : ideea să se preteze cît de cît la mistificare, adică să conţină în ea sau măcar în forma ei

un grăunte de ambiguitate – şi în ce idee nu pot fi găsite corpuri străine iviuni, fărîme din idei învecinate, chiar opuse ? – şi în al doilea rînd să ai instinctul format, spontaneitatea speculativă, rigiditatea şi, de ce nu ?, lipsa de onestitate de a nu-ti păsa c.[1] de celălalt. Pentru că foarte frecvent celor aflaţi de faţă le ană translaţia, momentul apariţiei dublei gîndiri. Asistente av d eL-tigaui repede. Uneori, chiar şi preopinentul. Se tre- •• •untat de ce a spus, gata să retracteze I Evident, nu

se poate miza în toate cazurile şi pe dubla gîndire a celui manevrat. Se poale întimpla ca autorul ideii să sesizeze şmecheria şi să riposteze, sau dacă nu îndrăzneşte, pentru că, deşi lucid, e timorat de siguranţa replicii primite, să judece, să califice. Dezolat, pierde încrederea în logică, în adevăr, în onestitatea comunicării şi dacă este mai slab de înger, pe viitor se controlează, se cenzurează, suflă şi-n iaurt. Oricum, renunţă la opiniile proprii, ghicind că ele nu intră în perimetrul de receptivitate al interlocutorului. E posibil – vezi că acum îmi construiesc prezumţiile – ca, ghicind această reacţie inhibitorie, «combativul», autorul dublei gîndiri, să aibă în vedere, repet, conştient sau reflex, descurajarea emiterii anumitor principii şi considerente în preajma sa şi, prin aceasta, simplificarea lucrurilor. Poate din comoditate, poate din obtuzitate, sau pentru a nu-şl expune autoritatea unor riscuri imprevizibile, se ascunde sub haina unei severităţi intolerante." Văzînd că Cernea se opreşte, Suru, care tot timpul zîmbisc maliţios, îi întrebă pe cei doi, cu braţele desfăcute şi umerii ridicaţi, depăşit dar vesel : „Ei, aţi înţeles ceva ? Dar sincer... Hai că sîntem aici, între noi". Directorul arborase un zâmbet curat, aproape strălucitor, şi Suru îşi dădu seama că nu poate scoate nimic de la el. De aceea se întoarse spre scriitor, şi

el înviorat, cu zlmbetul cabalin larg întipărit pe faţă. Uitase să mai tragă aşa des şi mistuitor din ţigară, şi din această cauză la capătul ei se formase un sul lung de scrum ce termină prin a cădea şi a i se împrăştia pe reverul hainei. „De înţeles mai înţelegem şi noi cîte ceva, că nu sin'cm chiar atît de inguşti la minte pe cît s-ar părea, se hotărî

el să **vorbească** scuturindu-şi **haina stîngaci, mai mult impreg-** nînd scrumul în stofă. Tovarăşul **a ridicat** o **chestiune compli**cată. Ceva asemănător ml **s-a** întîmplat nu **o dată şi mie. Poate** şi dumneavoastră. Eu spuneam una şi **ălălalt îmi dădea peste nas** pentru alta, la care nici nu **mă gîndisem. Sau mă interpreta** intr-un fel că mă cruceam. Şi eu m-am **întrebat de ce. De obicei** la aşa ceva se recurgea **pe** vremuri cînd cineva **trebuia să fie** criticat **sau** mazilit. **Eu** îmi **ziceam pe atunci că metoda face** parte din **arsenalul de anchetă. Tovarăşul văd că îi dă altă ac**cepţiune, deşi cred că şi **a mea rămîne valabilă."** „Bun, **dar ce** legătură **au toate astea cu ce-am discutat** noi aici ? – **începu** să-şi **piardă** răbdarea Suru. în ce **mă priveşte** n-am **făcut decît să reproduc** ideile tovarăşului **Cernea** şi **să-mi** spun **părerea** despre sensul lor strict." „Sensul strict ? sări **Cernea aproape** indignat. Ţi-am spus eu **că mă bucură** nimicirea **valo**rilor civilizaţiei ? **Ţi-am spus eu că mă face** fericit **tristul, mize**rul spectacol al bătrîneţii **oamenilor. Ţi-am spus că muncim** degeaba, că întrucît lucrurile **nu durează** nu **trebuie să** le **mai** creăm ? Pur şi simplu toate **astea le-ai** inventat tu, **ca să tragi** o filipică despre elanul demiurgic **şi despre** umanism. **Eu am** spus răspicat: conştiinţa **că** nimic nu **e veşnic te face să înduri** mai uşor răul din istorie, din **societate, din oameni. Legea peri**sabilităţii nimicind **răul şi aducîndu-l mai** întîi în **faza decrepidă,** dă o satisfacţie, oricît de vană, de superfluă, **celor ce l-au suferit** Şi în acelaşi timp, **dă** o lecţie **de zădărnicie tuturor autocraţilor,** chit că ei nu sînt apţi **să o înţeleagă.** Iată **în esenţă ideea mea.** Puteai **să** o combaţi ? **Puteai. Orice pozate** fi **combătut Poate să ţi se pară absurdă consolarea invocată de mine. Să zici că ea** eclipsează **sau** pune **pe planul al doilea neîmpăcarea şi lupta** împotriva răului. **La asemenea obiecţii aş fi avut la rindu-mi contraargumente. Dar ai preferat să-mi atribui o gîndire imbecilă, ca să-i** opui **teoria creaţiei. De ce ? îţi convenea mai mult** asta ?

Dar puteai să faci **o cozerie despre construcţie, pe care am mai ascultat-o şi ştii că o apreciez, fără ai mă răstălmăceşti.**

£ mai spectaculos **uacăddeea** se afirmă în luptă ? Poate, dar intr-o luptă **reală»•e'iiʷeropoz'f**ie m'(-'ntică, **nu** cu una inventată. Altfel, **aşa-" c** ui ■■ caricatură, iar combativitatea **o** inscenar an iuf. . [rr]:j\urăşe Cernea, ştii că nimănui nu i-aş fi **pe** xţr -[ea] impertinenţă ! mîrîi Suru **ca** un dulău

gatarsS'^i^'*^ mevalezi de un anumit statut." „Nu, n-ai drep- Uvc, **con test "ce spui,** nu mă prevalez de nimic. Ştii bine că în muncă sînt ceea ce scrie în statul de salarii. Nimic mai mult, în afară, într-o discuţie oarecare, nu recunosc ierarhii. **Dacă** unul din noi se prevalează de ceva, acela nu sînt eu. Şi într-o discuţie liberă vrei să fii prim-secretar ? Atunci discuţia nu mai poate exista." Intmzîndu-se peste masă şi punîndu-şi mina pe braţul lui Suru duios, aproape rugător : „Manole, nu vezi că te paşte pericolul de a te sanctifica ? îndeplineşte-ţi bine funcţia de prim-secretar, dar rămîi om, cu atît cît îţi oferă această meserie de bază. Surise. Dacă tu cauţi un fricos, ştii bine că ai greşit adresa. Dar nu e vorba de asta. E vorba de simţul egalităţii, în calitatea ta de om, cu ceilalţi oameni. Dacă ţi se atrofiază **acest** simţ, eşti pierdut".

Suru băuse cîteva pahare de vin unul după altul, cu un fel de înverşunare, dar se străduia să rămînă impasibil. Se ridică în picioare, bine înfipt în podea, cu pieptul bombat şi capul aproape răsturnat pe spate, eu silueta atletică **profilată** pe vitrina mare, opacizată de noapte, a cramei. „Elanul demiur- gic, spui ? Asta îmi reproşezi tu ? Asta te roade pe tine ? Da, nu neg, acesta este rostul vieţii mele. Şi trebuie să recunoşti că şi pe tine te-am făcut să te caţări pe coama acestui val. Dar pe planul conştiinţei continui încă să te tîrăşti, să rămîi în urmă. O să mai avem de furcă, rezultatul sper, îl ghiceşti. **Nu** tu o **să** mă ţii pe mine în Ioc, ci eu o să te trag înainte. Asta **e una.** în ce priveşte pericolul de a mă sanctifica, nu-mi purta de grijă. Apoi, enervîndu-se subit ; Tîmpenia asta de unde ai mai scos-o ? Cum ţi-a putut trece prin cap ? Nu trăiesc în mijlocul

oamenilor ? Nu muncesc cot la cot cu ei ? Nu mă cert, uite, cu tine, fără să-mi cadă galonul ? Nu-ţi ascult toate bazaconiile de care sînt sătul ca de mere pădureţe ? Apoi către scriitor, rîzînd destins deodată : Uite aşa ne ciorovăim, tovarăşe, de vreo douăzeci de ani. Aveţi dreptate. Să te ferească dumnezeu să ai un prieten. Iţi mănîncă sufletul. E greu eu prietenii, mai bine te laşi păgubaş. Dar nici fără ei nu poţi, că auzi, te sanctifici. Fi-ţi-ar vorba a dracului de caraghios. înghite-ţi-o la loc că te sugrum". Directorul podgoriei rîdea uşurat de această întorsătură, tumînd vin proaspăt cu un zel excesiv. Scriitorul, aprinzîndu-şi o nouă ţigară, clănţăni cu vocea lui seacă, rar : „Credeam că numai la noi, la scriitori, se întîmplă aşa. Cînd se despart, toţi uită ce a provocat zîzania. Se duc la restaurant sau la cafenea şi îşi petrec noaptea în cea mai caldă armonie. Ştiam însă că la dumneavoastră este altfel. De aia cînd v-am văzut aşa îmbăţoşaţi, m-am speriat. Da, m-am speriat, fiindcă în viaţa mea am văzut multe, şi am înţeles şi mai multe. înţeleg şi tac, păstrez în adîncul meu, fiindcă anumite lucruri nu e bine să le dezvăluim încă în operele noastre, în literatura noastră nouă chemată să educe omul şi să-l înflăcăreze în muncă şi luptă. Recunosc, mi-a fost teamă. îmi este teamă fiindcă ştiu că dacă apucă să se ridice pumnul, loveşte. Şi nu mai stă să aleagă. Loveşte ce-i stă în cale. Dar la dumneavoastră... Sînteţi ca noi artiştii. E bine, e foarte bine şi asta chiar trebuie să arătăm noi în operele noastre, pentru că ţine de naşterea omului nou, a omului cu o conştiinţă înaltă, cu un ideal nobil şi cu...". Suru se plictisi de tirada dezlînată, plină de şabloane a scriitorului, şi ca să-j taie avîntul lipsit total de inspiraţie, după impresia Iui, îl invită să toasteze pentru ceva. „N-aţi toastat pentru nimic în seara asta... dumneavoastră nu aveţi un ideal, nu ţineţi la ceva deosebit ?" .Scriitorul renunţă fără părere de rău la ceea ce mai avusese de spus, plecă ochii şi tăcu un timp, frănuntînd un coco- loş de pîine cu degetele subţiri şi tremurătoare, apoi ridică paharul şi ţintuindu-l pe Suru cu ochii lui

albaştri, senini – ochi înşelători de sfînt prefăcut, se gîndi Manele – toasta pentru prietenia oamenilor mari şi puternici, care ştiu să asculte şi să gîndească, să-şi iubească, da, să-şi iubească, repetă el apă-

sat, şi să-şi respecte semenii, cmar cînd. aceştia nu le fac pe plac, le ies din cuvînt şi o ţin pe-a lor. Suru susţinu privirea plină de un abur azuriu a oA' ; osos, cu gura mare fără buze şi dinţi' r cal, dar ciocnind paharul cu el simţi că .a rece şi batjocoritoare, duşmănoase, şi în ei tresări lin sentiment de repulsie şi de ură, dar şi o teairr —amestecată cu umilinţă. înciudat, înăcrit, dădu autoritar semnalul de plecare.

Alaiul creştea, adăugîndu-i-se şefele de secţii, secretarele organizaţiilor de bază şi responsabilele sindicale de pe unde trecea, dar asta nu-l deranja pe Suru, dimpotrivă, obişnuind să spună pe loc ce constata, găsea că era bine să audă toţi. La filatură des- copei ise că mai putea intra un rînd de maşini, deşi şi aşa se îndesiseră considerabil. Măsurase spaţiul cu pasul, căci inginera nu zisese nici da, nici ba, ceea ce însemna că se îndoia. Ceruse să i se prezinte în două zile o nouă schemă a halei. Criticase iarăşi sistemul de aerisire, verificînd nemulţumit măsurile luate după ultima discuţie. Zăbovise în ţesătorie, urmărind atent pînza crescînd în război, spre nedumerirea celor de faţă care nu vedeau ce noutate putea să-i ofere primului secretar acest spectacol arhicunoscut, lipsit de orice interes. Suru nu zise nimic, deşi se vedea că îl preocupă ceva, în schimb deschise focul la vopsitorie. Se declară nesatisfăcut de noile desene şi obiecţia că aşa era comanda, că aşa cerea comerţul, nu făcu decît să pună paie pe foc. „Cine a făcut modelele, comerţul ?" „Noi le-am făcut, dar comerţul le-a ales." „Dar de ce le-aţi făcut ? Şi ce înseamnă comerţul ? Un nenorocit de merceolog ?" „Iertaţi-mă, tovarăşe prim, dar a fost comisie." „Bine, cinci sau şase nenorociţi de merceologi. Aşa eşti mulţumit ? Comerţul este

piaţa, Gîrbaciule, nu comisia de Ia minister. Comerţul este exportul. Unde vinzi tu porcăria asta ?" „O vînd, tovarăşe prim, avem contract cu Sudanul." „Şi cu cît o vinzi, Gîrbaciule, în

Sudan ?" Directorul începu să calculeze, înmulţind, împărţind, socotind leii în lei valută. „Mie să-mi spui, Gîrbaciule, cît iei în dolari pe metru, cît te costă pe tine bumbacul în valută şi care e costul total." Gîrbaciu plecă ochii. Nu ştia. La insistenţele lui Suru, se scuză că ministerul nu-l ţine la curent cu aceste date, şi că de fapt nici ministerul nu le ştie, de treaba aceasta ocupîndu-se comerţul exterior. „Va să zică tu vinzi marfa cu capul în sac ! Nici măcar nu ştii dacă pierzi sau cîştigi. Păi dacă ar fi fabrica ta, Gîrbaciule, ce te-ai face ? Ai da faliment într-o săptămînă. De ce nu reuşeşti să vinzi un metru de pînză în Occident, Gîrbaciule ? Şi ce faci tu ca să ieşi din situaţia asta ?" Directorul încremenise. Parcă îi venea să plîngă, îşi blestema zilele că încercase să se fofileze în faţa primului secretar. Suru ÎI implică şi pe secretarul judeţean cu problemele economice : „Vîjule, te ocupi de calcul. Iei legătura cu ministerul, cu cine ştii, mîine dimineaţă să-l am". Pomi, cu tot alaiul după el, Ia secţia de creaţie. „Ce e aici, adormirea maicii-domnului ? Unde e şefa ?" Şefa lipsea, iar cele cîteva fete de la planşe aveau într-adevăr un aer adormit. Se ridicară, speriate atît de vocea primului secretar, cît şi de invadarea în cuibuşorul lor liniştit. Suru ceru mostre de pînze de la marile firme străine. Fură căutate îndelung prin dulapuri fără nici un rezultat. „Gîrbaciule, n-ai nici un clasor cu mostre ? De cîte ori ai fost tu în Occident pînă acum ? Nu numai ca director, ci înainte, cînd lucrai la minister ? N-ai adus niciodată nimic, ai venit cu noimile goale ?" Gîrbaciu nu adusese într-adevăr nimic. Dar avea nişte reviste în birou şi fugi, aducîndu-le într-un suflet. Răsfoind, Suru se oprea la cîte o pagină, bătînd hîrtia cu degetul: „Vezi, Gîrbaciule, ce culori, ce desene ? De ce Ie ţii la tine în birou în loc să le dai fetelor ? Ca să nu mai umple planşele cu mizeriile astea". Ii atrase atenţia o anumită ţesătură. „Cum sînt făcute florile astea ? o întrebă pe una din decoratoare. Parcă au relief." Fata se miră şi spuse că după părerea ei era un

model special, în timp ce Suru o privea cu milă, revista circulă din mină în mînă – se aflau acolo textiliste, inginere,'maistre, ţesătoare —:

şi concluzia fu că era vorba >' "t subţire, foarte fin, de bumbac. Cineva descoperi m josul paginii şi preţul, un pre: exorbitant în raport cu ce ştiau ei despre bumbac. „Vedeţi, mă fraţilor, ce face lum . auâ Suru. Şi noi vindem
stambă şi bar ' nouă, utilaje moderne, dar... dacă nu e _____ creaţie... ! Asta e secţie de creaţie ? Lăsaţi f'[4-]' ' ' aici de plictiseală. Nu se poate aşa, Cîrbaciule ! Asta nu e industrie 1 Tu crezi că «valorificarea superioară» e o lozincă ? E problema noastră vitală, Girbaciule 1 Dacă n-o realizăm, murim, înţelegi ? Şi decît să murim noi, mai bine te schimbăm pe tine şi punem altul mai deştept. Uite, ţi-o spun aici, de faţa cu toţi, ca să ştii ! Şi asta e valabil şi pentru voi... Nu se poate... trebuie să vă bateţi capul. De la sine nu iese nimic. Aici trebuie schimbat spiritul. Să discutaţi în organizaţia de partid. Am să viu şi eu." în maşină îl luă în primire pe secretarul judeţean : ,,Cu ce se ocupă secţia noastră economică ? Pentru activul nostru eficienţa e o vorbă goală ? Trebuie lucrat cu creierul, Vîjule, nu cu gura. O să mai discutăm noi. în ce-l priveşte pe Gîrbaciu, faci propuneri de înlocuire. N-are nici o perspectivă şi eu nu mă angajez dădaca lui". Văzu că maşina stă pe loc cu motorul pornit şi se uită mirat Ia şofer : ,,Ce e, Stelică, ai adormit ?" îşi aduse aminte însă că nu-i spusese unde să meargă, şi ca de la sine înţeles, adăugă : „La Confecţia !" Dar tot se supără pe Stelică. „Tu n-ai limbă, nu poţi să întrebi ?" „Păi vorbeaţi cu tovarăşu..." „Şi ce dacă vorbeam cu tovarăşu... Mă ţii în mijlocul drumului ? Se poate ?" Şoferul demarase zgomotos, aplecîndu-se peste volan cu o atenţie atît de încordată încît părea că se pregăteşte să sară peste obstacole. Suru stătea în maşină pe locul din faţă şi cînd lua pe cîte cineva cu el, în frecventele-i ieşiri pe teren, acela trebuia să se aplece mereu peste banchetă, ba într-o parte ba în alta, pentru a se face auzit, şi mai ales pentru a auzi, căci Suru nu-şi înclina decît puţin capul spre umărul drept sau sting, după direcţia în care privea în clipa aceea.

„Confecţia” se afla pe aproape, pe noua platformă industrială încă deschisă, cu drumuri neterminate, resturi de fier beton uitat, cîte un straniu fragment de utilaj ruginit. Suru nu remarca aceste vestigii, pe de o parte preocupat de producţia unităţilor pe care cu greu le văzuse ridicate, pe de alta cu gîndul la viitor. Aştepta nerăbdător să~i vadă venind iar pe constructori, cu excavatoarele şi buldozerele ce rimau pămîntul ca o turmă de mastodonţi, cu schelele metalice, macaralele şi prefabricatele de beton, pentru a da contur ambiţiosului vis nutrit încă de cînd fusese trimis în judeţ, şi **de care** îşi **lega în modul cel mai** intim destinul său demiurgic. La poarta clădirii înalte, cu geamuri multe, pătrate, făcute să lumineze din abundenţă atelie- rele-hală, îl întîmpină directorul şi secretarul de partid. „Două lucruri mă interesează, Ştirbule – îi întinse Suru mîna directorului — • modele pentru canadieni şi «minutul»,” Ştirbu **vru** să ştie dacă vor trece întîi pe la biroul lui, fiindcă nu luase hîr- tiile, dar Suru nici nu-i răspunse, o luă direct pe scări spre ultimul etaj, Ia „finisare”. Se izbi de cîţiva lucrători ce circulau alene, fluierînd sau rîzînd de vreo glumă deşucheată, şi-i aruncă directorului printre dinţi : „Ştirbule, la **tine** tot plimbăreală **e,** tot ţară fără stăpîn ? De unde mama dracu să scoţi tu minutu ăla...” Directorul făcea pe ascuns lucrătorilor semne disperate, parcă ar fi vrut să împrăştie nişte găini, renunţînd să mai deschidă drum primului secretar. Suru se plimbă un timp printre şirurile de costume bărbăteşti agăţate pe barele de metal, privi, pipăi, scoţînd de pe umeraşe cîte un sacou, cîte un pantalon, apoi se opri şi privi silueta masivă, cam otova, a secretarului de partid. „Ştirbule, răsună glasul lui decis, stau aici pînă îi aduci lui Cazacu un costum pe măsură. Faci cum vrei, alegi din ce ai, după stasurile tale, sau chemi un maistru să-l privească şi-i faci pe comandă. Hai, ce stai ca viţelul Ia poarta nouă, acţionează, mi-ai spus că ai haine pentru toate tauile, că ai învăţat să croieşit după «tipuri» ca ăia din Franţa.” Convingîndu-se că Suru nu glumeşte, directorul fabricii dispăru împreună cu cîteva din ajutoarele sale, şi, **după o scurtă consfătuire, veni**

cu

3 – Pumnul $1 palm«, Cartea a treia

un costum. Cazacu se **dezl MU^.- un** paravan şi **încercă** hainele. Apăra ruşinat **căci sacoul, deşi** larg la umeri, nu **se** putea închide **peste '** al balonat. „Cum e,
Ştirbule, ăsta **e>'** *ui Cazacu ? Să zicem că
el e negustor[7]'' - aescurci ? Adu altele. Au trecut
10 minute, **ᵥuw» Bţl'1 tacă cinci** costume pînă acum." Ştirbu dispăru . —. unul, apoi altul şi altul, în timp ce Cazacu intra după **paravan,** revenind tot mai roşu la faţă, năucit şi transpirat, în haine ba prea lungi, ba prea scurte, strâmte sau largi, cercetîndu-l cu coada ochiului pe Suru şi rîzînd nâtîng, sau incruntîndu-se, în consonanţă cu starea de spirit a primului secretar. Abia după trei sferturi **de** oră se hotărî Suru să pună capăt experimentului nereuşit, întorcîndu-se spre director cu **o** mină de dispreţ ucigător : ,,Asta e meserie, Ştirbule ? Asta **e** proiecţie de confecţii ? Cu asta vrei tu să cucereşti piaţa mondiala ? Tu nu vezi că nu eşti în stare să faci o haină ca lumea ?*' Ochii verzi ai lui Şitrbu erau gata să iasă din orbite. Mustaţa galbenă, frumos tăiată, podoaba obrazului cam gras, dar bărbătesc şi armonios se pleoştise de tot, umedă de năduşeală. „Voi aveţi măsurători antropometrice ?" Neînţelegînd întrebarea, îngrozit de substratul ei necunoscut, Ştirbu deschise disperat braţele, într-un gest de cedare deplină în faţa fatalităţii. „Păi cum crezi tu că fac ăia să se potrivească hainele pe oameni, mă ? Taie orbeşte stofa, ca tine ? Ăia cunosc conformaţiile, Ştirbule ! Tu nu vezi ? Unul e strimt în umeri şi gros în şolduri, altul dimpotrivă, spătos, dar fără burtă, şi asta la aceeaşi înăl-ţime. Se fac mii de măsurători. Dacă nu te apuci de treabă serios, cu cap, cu ştiinţă, cum scrie la carte, rupem **relaţiile.}Eu** te-am apreciat pentru unele calităţi, dar văd că rămîi în **urmă.** Lucrezi empiric. îţi dau două luni. Să-mi

aduci desene, modele, tot. Hai, tovarăşe Vîju. Mă asigurai că treburile merg strună. Vai **de** cozonacu vostru !”

Suru vroia să vadă şi birourile în lucru. „Merge încet, Vijule, la cvartalele alelalte s-a lucrat mai cu spor. Ce, noi avem

la dispoziţie un **secol** ? Şi tu unde **bagi, mă, maşina.** Ce e **amfi-** bie ? Ne crezi ologi ? Uite, facem **echilibristică pe cărămizile** astea...” Deschizînd poi'tiera din mers începu **să** ţopăie **pe** podul improvizat de **zidari. „De** unde dracu **se adună la ăştia** atîta noroi ? Parcă **a** fost potopul... Alo, **mă băiete, ia du-te tu** şi caută-l pe şeful de şantier şi trimite-l **încoa.” Merse** în **lungul** a ceea **ce părea** că trebuie **să devină** o **stradă** şi **intră într-un** bloc de şase etaje, luând în piept scările înguste, abrupte, începînd inspecţia de sus în jos. Pînă la etajul al treilea nu găsi pe nimeni; acolo **dădu** de doi tineri tolăniţi **pe nişte pungi** goale de ciment, savurindu-şi tihnit ţigările, între ei **cu o** sticlă băută **pe** jumătate. „Noroc **bun,** fraţilor, **vă** cinstiţi înainte **de** prânz, n-aveţi poftă de mîncare, **sau** ce **e** cu voi, **mai adunaţi** forţe ?” Deşi se vedea că nu-l **cunosc, băieţii se ridicară cu oare**care respect, dar alene, în ritmul în care vorbiseră şi **gîndiseră** pînă atunci, şi fără prea mult chef, neascunzînd că li **se stricase** tabietul. Cu un gest moale, discret, unul mută sticla după stiva de tocuri de ferestre. Nu-i **răspunseră** nimic lui Suru. **Dealtfel** atentia acestuia se mută asupra bărbatului rubicond ce **intra** gîfîind de efortul urcuşului. „Dumneata eşti şeful de şantier ?” „Să trăiţi, tovarăşul prim, mă scuzaţi, eram în partea ailaltă, făceam recepţia la nişte **camioane** cu geamuri, **că** săptămîna trecută ni le-au adus sparte, şi **ăia de la** depozit ziceau că...” „Cum te cheamă pe dumneata ?” întrerupse Suru locvacitatea omului. „Jelescu, Traian Jelescu. Cum vă spuneam...” „Cîţi oameni ai dumneata în blocul ăsta ?” **„Două** echipe, tovarăşul prim, trei şi **trei, că** le-am **organizat pe faze, zidărie, instalaţii,** timplărie şi **cînd** ultimele **ajung aici, primele încep dincolo şi** în felul acesta am tot timpul..." „Şi **unde**

sînt ?” „Cine, **tovarăş**ul prim ?” „Echipele ! **Că** n-am **dat decit de nepricopsiţii ăştia** lungiţi aici, muşcînd narghilelele şi **trăgînd la măsea. De unde** sînteţi, vitejilor, că nu v-am întrebat ?” **„Mă** mir, **tovarăşul** prim... **oamenii** erau **aicea, i-am lăsat lucrind şi chiar acum ciad** venii... **la** unu montau **uşorii, la** doi...” **„De unde** sînteţi. **mă ! se răsti Suru la cei doi, făcîndu-l să tresară şi pe Jelescu. Ce,**

v-a tăiat popa limba ? Atunci **cu ce dracu** sugcaţi din sticlă ?" „De la Meri.şani” **înr* "** **'** e şcolar prost, supărat pe el că nu pe învăţător că l-a prins cu lecţia neîr' «işani ? Păi acolo sînt oameni de treabă, nu neisorăviti ca voi. **Aţi** venit **la** oraş să intraţi în rîn- dul clasei : Păi aşa arată clasa muncitoare ?” Tăcură amîndoi. bosumflaţi, cu bărbiile proptite în piept, cu mîinile atirnind grele pe lîngă trup, cu aerul că nu aşa înţeleseseră ei munca la oraş, că nu de aia veniseră să înveţe o meserie, ca să-i **tocane** unul şi altul la cap. **„Unde** ziceai că-ţi sînt echipele ? îl luă din nou în primire pe Jelescu. **La** unu şi la doi ? Hai să le văd şi eu cum montează uşorii”, şi o luă înainte coborînd scările cu pasul apăsat. Mai găsi vreo doi plutind prin spaţiul gol. cu aer rare at, profilaţi pe orbitele ferestrelor, întreţinînd un dialog mut cu zidurile zgrunţuroase. Jelescu relata cu o voce consistentă, mustoasă, ce parcă făcea să-i lase lui însuşi gura apă, cum a organizat echipele pe etaje în faza a treia, a tîmplărici, după ce fuseseră terminate instalaţiile de apă, lumină şi căldură, cum acum urma să treacă la nu ştiu ce, dar îl împiedica aprovizionarea, el trebuind să alerge personal pe la depozite pentru că nu putea avea încredere, se fripsese de atîtea ori şi îşi luase un angajament pe care înţelegea să şi-l respecte pentru că de aia l-a pus partidul acolo şi de aia... „Unde sînt lucrătorii, tovarăşe Jelescu, îl întrerupse Suru calm. I-ai trimis dumneata undeva, ştii de soarta lor, poţi să-i aduci acum aici ?” Jelescu se făcea că-i caută pe după un zid, pe culoar ; scruta împrejurimile, aplecîndu-şi bustul scurt, gros, dar uimitor de mobil, prin gaura unde urma să fie încastrată fereastra şi se mira cu o expresie de sinceritate dezarmantă, parcă cineva i-ar fi furat sau ascuns oamenii sau prîn cine ştie ce vrăjitorie i-ar fi făcut ne- văzuţi. Doar fuseseră acolo, ce dumnezeu, vorbise cu ei, se convinsese personal că muncesc, existaseră în carne şi oase. Mare minune, mare minune, aşa o drăcovenie nu i se mai întîmplase, ajungi să crezi în alte alea, nu mai eşti sigur pe realitate, pe

propriile simţuri. „Jelescule, mirii Suru **ca** un cîine ciobănesc înainte de a se repezi, ce parte îţi **dau** oamenii din cîştigul adunat în orele plătite de stat ? Ai ? Cit, spune !" Pentru moment, şeful de şantier rămase cu gura **căscată.** Evident, **la asta** nu se aşteptase, nu se gîndise, fusese luat prin surprindere. **Se** putea vedea că mai trecuse prin momente dificile, i se mai **puse**seră întrebări, se descurca, aluneca, **se strecura** prin **crăpături** iute, neobservat, ca **o** şopîrlă. **Dar** cînd ţi se **dă** cu maiul în cap ce poţi să mai faci, stai **aşa ca timpitul sub** privirile **cumplite.** „Vîjule, se întoarse Suru spre însoţitorul lui, trimite maşina să-l aducă pe directorul trustului **de** construcţii, pe Cioropină. Şi să treacă să-l ia şi pe primul secretar **de la** oraş. Tu, Jelescule, vino după mine. Ce **ziceai de geamuri adi-**neaurea ? De geamurile alea sparte ?" Cînd şeful şantierului vru să deschidă gura să vorbească, prinzînd după cum se vedea puţin curaj, simţind că intră **pe** un **teren** mai sigur unde se putea demonstra, explica, primul secretar **îl** opri **parcă** lipindu-i pe buze o bucată mare de scoci şi-i porunci scurt: „Du-mă acolo". Jelescu se prefăcu că nu ştie unde să-l ducă, voia sâ discute întîi, **să** dea lămuriri, **dar** trebui **să sară** din **faţa** primului secretar care se năpusti pe **scări,** şi **să ţopăie** mărunt du pi el cu tălpile late de raţă. Suru găsi singur **drumul, adul-**mecînd prin aer, ca un **ogar de rasă,** direcţia **spre** punctul unde se descărcau geamurile. La faţa locului, un mic **grup de** oameni ducea o discuţie plicticoasă, declinată, începută probabil demult, tăcerea jueînd, după cum se vedea, un rol de seamă, aşteptîn- du-se de la ea rezolvarea miraculoasă, de la sine, a problemei **ce-i** reunise acolo pe toţi. Lui Suru îi făcu impresia că oamenii privc- gheau un mort sau un muribund şi-i şi întrebă : „Pe cine proho diţi aicea măi fraţilor ? Voi sînteţi ăia cu geamurile ?" Intre timn Jelescu se remontase, **îşi** redobîndise **gradul,** îşi **făcuse** şi un **plan** de bătaie căci,

împingîndu-i mai încolo **pe cei** din **grup,** cu aerul că-i face loc lui Suru, îi crează spaţiu **de** respiraţie, **se** avîntă în explicaţii cu vocea lui **de** praznic **popesc.** „Cum **vă** spuneam,
tovarăşul prim, săptămîna trecută **mă** trezesc cu un transport
de geamuri Nici **nu eram de faţă că** nu **mă** anunţase nimeni
nimic. Le-am şi spus: da se poate domne, un telefon,
eeva, că nu sîntem peste mări şi ţări, ce dumnezeu, să ştim şi
noi, să ne luăm măsurile de rigoare, că doar nu primesc pentru
prima dată geamuri. Abia cînd am văzut despre **ce** e vorba mi-am
venit de acasă. Va să zică **de-6ştia-mi** sînteţi...” „Unde le-ai pus,
arată-mi-le şi mie” **îi tăie** Suru elanul. „Aici, poftiţi, aici. Vedeţi
şi **dumneavoastră... Se poate?** Dar ce, ne facem de cap, ne batem
joc de avutul socialist ? – se oţărî de tot, deşi se vedea bine că
această combativitate şi acest radicalism nu-i stăteau în carac-
ter, nu i se potriveau. Vocea refuza stridenţa impusă, iar obra-
zul rotund, fără nici o cută, nu reuşea să preia nici una din ex-
presiile cuvenite. Poftiţi, tovarăşul prim, astea sînt geamuri *1*
persevera Jelescu pe calea pornită. Spuneţi şi dumneavoastră.”
Suru **rămase** consternat. **în remiza** improvizată din tablă ondu-

lată se afla un maldăr de cioburi de diferite mărimi. „Aşa le-aţi
primit ? De ce le-ai primit, Jelescule ? E cineva aici **de** la **de-**
pozit ?” Era. Din **grup** se **desprinse** un mărunţel. Costumul **gri,**
la două rînduri, de croială **bună,** contrastînd net cu ţinuta **de**
şantier **a** celorlalţi, îi dădea un aer de **persoană** respectabilă.
Dar tot el, după ce făceai abstracţie de mediul înconjurător **şi**
nu-l mai judecai comparativ, îţi sugera o stare de decrepitudine,
un prezent dubios de natură să te facă să-l asculţi cu **rezerve,**
cu neîncredere. „Dumneata ai adus **aici grămada** asta de cio-
buri ?” îl sfredeli Suru. „Tovarăşe prim, vă rog să-mi permiteţi
să raportez. Sînt Aron Stek de la Serviciul comercial al depo-
zitului judeţean. Conducerea noastră a fost informată **asupra**
situaţiei. Poftiţi, vă rog, am aici copia de pe factura **recepţio-**
nată de şantier şi semnată de adjunctul tovarăşului Jelescd/
„Şi ce să fac eu cu factura dumitale ? Eu te întreb de **geamuri,**
omule ! Ce e cu maldărul ăsta aici ?” Aron **Stek** lăsase **să-i cadă**
mîna **cu care** întinsese factura şi, **plin de** bunăcuviinţă şi **res-**
pect, îşi plecase capul cu înfăţişarea omului **care şi-a**

făcut date-

rit şi «CTtwi -ştie 'sS ^tsa treiiamte la locul lui, eonsiderind că res-
tul îl depăşeşte, este de etmrpetenţa attara. „Vrei să spui că
•dumneata ai adus geamurile întregi ?" pricepu Suru, „Da, să
''■trăiţi, tovarăşe prim", se însufleţi ftmcţicmarul - pentru un mo-
•me»t, aruncmfl celui ce-d întrebase o căutătură demonstrativ-
admirativă. „Atunci cum au ajuns în halul ăsta ?" Dar Stek
weinteaee -în muţenia resemnată, impusă de poziţia sa modesta
***în ierarhia administrativ-0®ga»izatorică, aşa cum lăsa să se pri-**
ceapă, cu ostentaţie. Pauza prelungită îngrijorător, căci pe faţa
!hii Suru începuse -să se citească furia greu stăpînită, fu între-
ruptă de un vlăjgan -negricios. Fără să se adreseze cuiva, pri-
vind -peste umăr, undeva, în .afara cercului, cu aerul că nu are
mici <0 legătură cu cele întâmplate, că e o „voce" din public,
spuse -supărat „J)acă nu-şi cunoaşte meseria ! Ce, înainte aşa
■era ? Făceam ucenicie de ne ieşea părul prin căciulă... Acu,
cmr. 'vine >de la ţară le dă pe mină utilajul... E normal ?" „Ce e

normal, omul lui -dumnezeu, ce e normal, îl rugă Suru.
<Oe (.utilaj ? 'Dumneata cine eşti *?" „El* e şoferul nostru – sări
-să-d ia apărarea cel ee spusese că-l cheamă Stek. E de la bază."
„4pi ta'ce .utilaj te referi ?" „Păi la ăsta eu care ia ei geamurile",
^răspunse în ?silă şoferul, încă necatadicsind să-l privească în
itsţă pe ¿Suru, aruncînd vorbele peste umăr, ca şi când ar fi fost
Htaa de ţigară şi l->ar fi suflat mai încolo, să nu intre cuiva În
.etfei, deşi axu mai vorbea chiar ca © „voce" din public, nu mai
<fi»a tnua simplu anonima justiţiar, ci o individualitate pe punctul
dea se contura. ,J-*i văzut dumneata cînd cărau ?" „Păi sigur
•să taaasa văzut —şa pentru prima oară se uită la Suru, îmbhn-
xintdu-se. De ce le mai pune pe cărucioarele alea ? Mai bine să
le aowuee draeu din camion, nu e totuna ?" „Le pun pe căru-
cior „Da. Ăla -eu rezimătoare aşa înaltă. Le ia, le razimă pâ
aia, şl p-©ren & le duee colo, la perete, şi le dă drumul jos. Da de
■ee le mai duce ? Mai bine să le arunce dracu din camion direct."
Tocmai atunci apărură la orizont, în fugă, sărind pe cărămizi,

dar nimerind $1 în noroi, fără să ia seama, cei doi după care

trimisese Suru. „Să trăiţi.. s- .. se prezentară gîfiind **Am** întirziai niţel că...” **„Cioropină, tu ştii ce** se petrece pe şantierul ..sta ?" „Ştiu, tov^tF^' rămînere în urmă, că
a fost vremea e- . forţe şi scoatem... intrăm în plan. Acu dăm tare şi...” „Tu ştii că la ora
asta nu lu— * ” Dai cu tunul pînă găseşti un lucrător.
Şi ăla stă **degeaba sau bea** ţuică.” „Tovarăşe prim... nu se poate, tovarăşe prim... se lucrează, tovarăşe prim. Noi cu tovarăşul Jelescu am discutat nu o dată... chiar ieri...” „Dar de geamurile astea sperie, ce zici, Cioropină ?" „Capete, tovarăşul prim, resturi de la tăiat care se aruncă. Chiar am discutat, trebuie să începem să le slrîngem şi să le trimitem la fabrică să le topească fiindcă e păcat să se piardă. Tovarăşe Jelescu, am să trim t eu un camion să le ridice de-aici.” „Capete ? Ia, ia astea – ş» Suru scoase din grămadă cîteva bucăţi de mărimea unei ferestre –, ia-le în mină, Cioropină, că nu te muşcă. Uită-te, Zamfire, ce e aici, se adresă apoi primului secretar de la municipiu. Le aduc cu camionul, le iau cu utilajul special de transportat geam şi Ic dau drumul aici, la peretele remizei. Ăsta e act duşmănos, tovarăşe Cioropină şi tovarăşe Zamfir. Ăsta e sabotaj. Constitui, Zamfire, imediat, o comisie de anchetă. Din clipa asta Jelescu este destituit. După cercetări o să vedem ce e cu el... Chemaţi procuratura şi miliţia. Interogaţi oamenii. Nu pleacă nimeni de pe şantier pînă nu se lămuresc lucrurile. Ce e aici, cloacă de bandiţi ? Extinzi ancheta pe toate şantierele din oraş. într-o săptămină prezinţi referatul la biroul judeţean... cu propuneri de sancţiuni, de trimitere în judecată dacă e cazul... indiferent de cine e vorba. Nu te ocupi de altceva, Zamfire, răspunzi personal.” Şi fără nici un cuvînt, în tăcerea apăsătoare, plină de spaimă, fără să mai arunce o privire spre chipurile descompuse, devastate de o furtună, de o **boală,** de pierderea minţilor, se întoarse şi

plecă, urmat de secretarul judeţean şi el smerit, neindrăznind să-şi privească şeful, ca şi cînd ar fi fost personal vinovat de cele întimplate.

Cernea se uită la ceas ; se afla de cîteva ore în cabinetul lui Suru. Venise cu mapa apropiatei şedinţe a Comitetului executiv al Consiliului popular, dar fusese mereu întrerupt de cîte un secretar cu treburi urgente, ca şi de activiştii chemaţi **de** Suru. Defilaseră prin faţa lui – propciu-zis prin **faţa** lui **Suru,** dar acesta nu înregistra venirea şi plecarea oamenilor ca o defilare, absorbit de analiza cazurilor, de propriile-**i gîn-** duri pe care trebuia să le facă limpezi celorlalţi –, şi avusese răgazul şi condiţia sufletească să înregistreze atît schimbul rapid de fraze, întrebări şi răspunsuri, ştanţate în forme prestabilite, uzuale, dînd impresia de limbaj cifrat, cît şi gesturile, expresiile cu alt înţeles decît acela funcţional, degajat la prima privire ; să le compare între ele, să le interpreteze prin prisma poziţiei fiecăruia, a raportului cu primul secretar, **a** intereselor personale, a evoluţiei oamenilor în timp. În special metamorfoza colegilor de-a lungul celor peste trei ani de cînd se afla la judeţ, îi reţinea atenţia, captivîndu-L Curios, îşi spunea, lucrul acesta nu-l frapa în cazul lui Suru ; acesta i se părea mereu acelaşi. în mare se petrecuse şi cu el ceva, în mare, cum se întîmplă cu orice om, intervenind vîrsta, experienţa, oboseala, apariţia unor automatisme, a unor ticuri, dar esenţialul rămînea acelaşi. în timp ce la ceilalţi... La ceilalţi se vedea de la o poştă, bineînţeles dacă erai atent, dacă te gîndeai la asta. în fond, era firesc... Constata efectele influenţei exercitate asupra psihologiei şi comportamentului oamenilor, de o personalitate puternică ce dinamiza $'-4 tempera, stimula sau aplatiza, îndoia sau dezdoia spirite, voinţe, temperamente şi, mai presus de ţoale, exercita o atracţie irezistibilă ca model, dînd naştere **la** emuli, la imitatori, determi- nîndu-i, fără să-şi dea seama, **pe** oameni, **să** calculeze, să drămuiască, să nuanţeze totul **ca să-i** fie **pe** plac.

EI nu-şi pusese niciodată chestiunea să-i fie lui Suim pe plac. De ce ? Nu-l interesa sau nu avea nevoie ? Muncea,

„punea osul”, era integrat **total.** Cum îi **spusese** Suru ? Că l-a **făcut,** că-l face **să meargă pe creasta** valului... **Da,** mergea... Dar

din cauza Iui Suru ? Nu pentru vrusese, **aşa** vrea el, **gă-**sind în consumul deplin al arderea ei intensă, deşi

disoretă, închisă, **de furnai^jg^Apere ? Ca** un fel de beţie **a** vitezei, cînd apeşi **sar*** şi angrenajul, cu care dealtfel te' fiind o prelungire **a** nervilor, **vom*** **se cabrează** şi se supune cu toate resur9e.ewmwi **în timp** ce acul indicator urcă uimitor, vezi **că** **«<«-jor.Hi-i.egraţi,** rezistaţi, înghiţind spaţiul, spăr-

gînd limitele, ghicind cu un orgoliu nemăsurat, dar **duios,** că mai sînt rezerve, **că** mai poţi încă înfrunta, sfida normele, legile fizice, şi că de fapt nu există limite, ele supu- nîndu-se voinţei tale. Cam aşa muncea el, cu această viteză biologică şi cerebrală, pedalînd pe propria-i fiinţă ca pe o maşină de clasă, un „Jaguar” cu lagăre **de** argint, aşezîndu-se la drum fără zgomot. Suru îi cerea asta ? El îl obliga la această cursă . Nu ! Era plăcerea lui, mania lui, *hobby-ul* lui. Deşi, evident, şi Suru avea un amestec, dar în alt sens, prin aceea că **se** plasa în fruntea plutonului, dădea tonul vitezei, rula cel mai bezmetic, se învedera cascadorul cel mai temerar, mai rezistent, mai abil, marele pătimaş. Asta biciuia spiritele, stimula ritmul, ambiţiona, crea atmosfera cursei căreia nu i te poţi sustrage. Da, în acest sens se putea spune că Suru îl foloseşte pe el, ca şi pe ceilalţi, şi uneori chiar avea conştiinţa că e dirijat, manevrat, dar îi lipsea timpul să examineze mai îndeaproape această condiţie, această relaţie subtilă de subordonare. Oricum, sentimentul respectiv nu era dublat de senzaţia frustrării, se simţea în pluton, în iureşul unanim, iar viteza, consumul, voltajul, starea permanentă de „pus la priză” răspundeau unei nevoi lăuntrice, îi produceau bucuria automobilistului în lupta cu spaţiul, cu

maşina, cu limitele motorului şi ale nervilor, căutind pînă la urmă **să** găsească în asta un sens, un înţeles al existenţei. Deci nu putea fi vorba de vreun resentiment faţă de cel ce **patrona** competiţia „pe marginea prăpastiei", **deşi, prin** efectele ei asupra oamenilor, iniţiativa s-ar fi pretat la reproş. **De ce n-o făcea ?** Dintr-un instinct neutral ? **Fugea de ciocniri cu Suru ? Nu, nu era vorba de neutralism. Pur şi simplu mergea pe creasta valului. Găsea o legitimitate perfectă atît iureşului cît şi rolului jucat de Suru în producerea, orientarea şi conducerea lui. Le găsea justificate, necesare, ce făceau, făceau bine. Era o treabă de proporţii. între acţiunea socială şi raţionalismul şi afectivitatea lui exista un echilibru stabil, armonios, o convergenţă firească, profundă, de durată. Poate prin aceasta reuşea să-i fie, fără să intenţioneze, pe plac, lui Suni. Suru îi putea considera îmblînzit, subordonat, convertit la crezul şi misiunea lui. Poate... Dar nu-l deranja această idee, deşi normal ar fi fost ca orgoliul lui să se resimtă. Nu, îl lăsa indiferent presupusa jubilaţie a lui Suru în privinţa înifuririi exercitate asupra sa, pentru că o considera neîntemeiată, bazată pe un raţionament fals. Ştia că, în pofida acelor elemente de conjunctură, determinate de Suru, acţionase şi acţiona voluntar, liberul său arbitru nu fusese violentat cu nimic. Dacă n-ar fi corespuns tonusului real, elanului intrinsec, nevoii de ardere, ar fi putut oricînd să se dea la o parte, să iasă din coloană, să-şi caute alt drum. în această sferă nu existau motive de ciocniri cu Suru. în ce priveşte planul concepţiilor morale, filozofice, ocaziile de înfruntare cam lipseau. Locul de întîlnire era aproape exclusiv munca, munca de zi şi de noapte, de duminică şi de sărbătoare. Ultima dată se întîmplase cînd primiseră vizita scriitorului, îl incitase personalitatea cam morbidă a oaspetelui, şi,**

ca să fie sincer, nu asta în primul rînd... Tocmai citise Gulagul. Nu le spusese, dar vorbise sub impresia lecturii Suru nu înţelesese, n-avea de unde să-şi dea seama, iar chestiunea era prea complicată pentru o discuţie de fond. Nu era nici timp... ca pe vremuri.

Stătuse acum cîteva ore în biroul lui Suru şi îl observase atent, în plină exercitare a împuternicirilor sale, cînd tot ceea ce constituiau calităţi şi defecte în structura de om şi de conducător nu putea să nu iasă la iveală, să nu se manifeste – căci el nu se cenzura, nici prin minte netrecîndu-i eă e filmat; înregistrat, judecat. Cernea înţelegea că Suru îl considera în

momentele acelea, aşa cum e' ''zat pe un scaun lingă el, Ia masa de şedinţe, un fel **ae braţ** care nu putea să judece separat, distinct de **mtrei?wl eem,** sjfi-l mdece adică pe el, întregul, ansamblul. Cernea în acelaşi timp şi pe aceeaşi lungind cier asociat, alimentat de la

acelaşi gen . , , organic, indisolubil. îl obser- vase citind intrebîndu-l şi ascultîndu-l, reflec- tind, definindu-ş' punctul de vedere, chemîndu-i pe alţii, son- dindu-i, cîntărindu-i, scoţtnd ce voia de la ei, punîndu- i în mişcare, aşezîndu-i pe piste, dindu-le pornirea, stabilindu-le itine- rariul, golindu-i de încărcătura cu care veniseră şi înlocuind-o cu a)la, luindu-le pulsul, accelerîndu-le bătăile inimii, ridicîndu-le tensiunea, făcîndu-i să asculte, să priceapă, să accepte, să se implice. Incontestabil, Suru avea vocaţie de conducător. în ce **cons'a** aceasta ? Nu era uşor de spus. Era înzestrat cu energie, cu p .rspicacitate, cu o logică imbatabilă – avînd poate un perimetru cam restrîns, dar suficient pentru amplitudinea problematicii ce-şi cerea rezolvarea –, o logică rezultată din îmbinarea inteligenţei cu experienţa şi cu un simţ special, un instinct speculativ ce rar dădea greş. Avea calm, autoritate, nu se lăsa abătut, nici cu un

centimetru, deşi interlocutorii aruncau asu- pră-i o adevărată ploaie de mici argumente şi justificări, de obscure condiţii obiective, folosind vechea şi experimentata strategie a diversiunii, capabilă de obicei să-l facă **pe** şef să alunece milimetru cu milimetru de la intenţia şi poziţia lui, să uite ce a vrut, să intre într-o zonă confuză, pe un teren acceptabil celorlalţi, sau să-i anihileze pentru moment vigilenţa, apetitul pentru verdicte, concluzii ireversibile, sancţiuni. Nu, Suru nu se lăsa deraiat, deşi nu rămînea surd la **argu**mentele şi opiniile celorlalţi. Deci Suru dispunea de aceste virtuţi, dar ele se contopeau într-un compus inefabil pe care îl numea vocaţie de conducător şi care era mai mult decît toate laolaltă. Suru era persuasiv, exigent, inventiv, îi domină **pe** toţi. Intimida, **dar** şi entuziasma. Paraliza, **dar** şi însufleţea. Exigenţa lui sfîrteca dar nu împovăra, dimpotrivă, dădea aripi. Cernea îl auzea cum cerea socoteala pentru lucrări sau operaţiuni cu termene foarte strînse, solicitind muncă **de** noapte, operativitate, exprimîndu-şi nemulţumirea, tăios, **pen**tru orice întîrziere sau amînare, neadmiţînd din principiu scuze, neacordînd nici o circumstanţă atenuantă, încît oamenii, chiar daeă avuseseră motive serioase, întîmpinaserâ impedimente obiective, nu mai îndrăzneau să le invoce. Acceptau fără murmur sarcini şi indicaţii noi, **suplimentare,** notîndu-şi-le în **car**nete cu zel, încâlzindu-se pe măsură ce ascultau, convingîn- du-se nu numai că era bine **aşa, dar** că toate se puteau rezolva rapid şi eficient şi nereuşind să înţeleagă de ce nu terminaseră treaba încredinţată la timp, decişi acum să facă pe dracu în patru, fiindu-le clar, apărîndu-le totul simplu şi uşor. Deşi **pe fi**gurile lor oboseala îşi punea pecetea, **apăsat,** sub ochi avînd **cear**căne, în jurul gurii brăzdîndu-li-se cute, buzele golindu-li-se de sînge, mai găseau zăcăminte proaspete de forţă, **interes şi** voinţă care să le învioreze privirile, să le **pună o** rază de lumină pe chipurile supte, să le destindă gurile strînse în zîmbete de bucurie şi încredere. Oameni care abia ajungeau acasă, abia intrau pe uşă, cu gîndul să-şi scoată haina şi să se

trîntească **pe** un pat **sau** pe o canapea, să-şi **roage soţia sau** copiii **să le aducă** un pahar de apă sau un pahar de vin, şi care erau chemaţi din nou, urgent, la cabinetul tovarăşului Suru, unde putea să-i aştepte o nouă noapte de lucru, sau o şedinţă de cîteva ore, sau o papară zdravănă pentru cine ştie ce prostie făcută de ei sau de subalterni, şi de care uitaseră or nici măcar nu luaseră act. Aceasta **era** situaţia. Şmotru mare, neîntrerupt, **fără** sfîrşit.

Cernea văzuse acum din nou perindîndu-se chipurile **des**figurate de oboseală, **dar gata să** se lumineze şi să se încarce de entuziasm la auzul cuvintelor fireşti, ca oricare altele, şi totuşi miraculoase ale lui Suru, şi nu găsise nimic anormal în **asta. Chiar i** se întîmplase **să** surîdă în faţa acestor mici „minuni", **unu-** zîndu-se **pe seama figurilor sleite, atît de** contractante cu angajamentele dezinteresate, energice, de maşini de muncă inepuizabile. I **se părea de la sine înţeles să** fie aşa,

cine alţii să tragă la jug dacă ' . cine să „dinamizeze", **să** „mobilizeze" ? Asta era de___activiştilor, i s-ar fi părut ridicol ca cineva să le **plingă de milă,** să-i consoleze, să ceară pentru ei dementă. [r] **politică să** vibreze **la** fiecare suflare **d[r]** aecare curent **al** mişcării sociale **? înţek .¿enţa** lui Suru. combustia la care supunea *•*" *n **el** un adevărat **conducător,** demn de admirat şi urmat ~

Ceea ce îi atrăsese atenţia cu deosebire, poate pentru prima dată în acest mod, în timpul celor cîteva ore petrecute în biroul lui Suru, fusese altceva. Avusese revelaţia felului cum influenţează o personalitate cercul uman dependent **de ea.** Constatase că Suru putea fi regăsit, sub diferite forme, în oamenii cu care lucra – modificat, cu o trăsătură aici şi una dincolo, -eflectate uneori diform, caricatural, **dar** totuşi ale lui, suprapuse pe ale celorlalţi, luptînd cu **acelea,** ieşind în final biruitoare şi multiplîcîndu-l izbitor pe el, **pe** şef. Cit de maleabili sînt

oamenii, descoperise Cernea uimit, cum se pliază ei unii după alţii, cum se pot turna în timpul vieţii, adulţi fiind, în noi şi noi tipare, păstrindu-şi o parte din contururile vechi, dar adăugind straturi peste straturi şi combinîndu-le într-un amalgam în care e de neînţeles cum se mai descurcă ei singuri. Ce sînt oamenii ? nişte hibrizi ? încrucişări continue de proprietăţi asimilate cu rezultate dintre cele mai neprevăzute, originale, uneori groteşti ? îşi dau ei seama de aceste neîncetate asimilări şi dezasimilări spirituale, sau se consideră aceiaşi, în mod dogmatic şi superficial, în baza numelui şi stării civile, **a** actelor de identitate ? Şi dacă-şî resimt labilitatea personalităţii suferă sau nu ? se simt deposedaţi, înstrăinaţi, incomodaţi de fragmentele altor euri strecurate în fiinţa lor sau, dimpotrivă, li se trezeşte simţul de proprietate, gustul de **a** stringe, de a acumula, plăcerea de a fura de la alţii, de a se îmbogăţi pe seama lor ? Şi în acest caz o fac sau nu în mod conştient ? Se simt constrînşi să adopte în anumite împrejurări chipul **se**menilor, ale anumitor semeni, sau o fac inconştient, automat, intuind că stofa celorlalţi e mai de soi, dorind să o schimbe pe a lor, să-şi acopere anumite goliciuni de care se jenau pînă atunci, sau nu-şi dăduse seama că le au...

Ceva din toate acestea descoperea în modul de **a** fi **al** tovarăşilor ce trecuseră prin biroul primului secretar în dimineaţa aceea.

Cu Petrică Rusu venise aproape simultan la judeţ, cu trei ani în urmă. Băiatul gras, liniştit, serios, ce-i fusese simpatic din prima clipă şi, muncind cot la cot cu el, avusese impresia că **a** rămas neschimbat, adică un bonom, **un** ursulache **moro**cănos dar deschis, cu faţa roză, **de** bebeluş bine hrănit şi ochii curaţi, senini, neumbriţi de nici un gînd rău ! Nu fusese niciodată ceea ce se cheamă un cozeur, nu vădea nici o înclinaţie spre taifas, n-avea sămînţă de vorbă, cum se spune, totuşi pu**teai să-l** antrenezi din cînd în cînd la o mică şuetă, Ia un schimb de anecdote – dealtfel mucalit cum era, cînd spunea **vreuna**

avea negreşit succes, recolta aplauze. **Acum** Cernea constata că Petrică Rusu abia mai deschide gura, iar obrazul gras s-a transformat într-o **mască de** zeitate asiatica. Cu o voce scăzută, parcă ar fi vorbit numai cu sine, exprimîndu-se laconic, aproape oracular, lăsa **o** puternică impresie de concentrare, calm şi siguranţă de sine. Urmărindu-l atent pe Suru, răspun- zîndu-i, părea că se gîndeşte tot timpul şi, ciudat, nimic nu-l surprindea, nimic nu-l găsea nepregătit. Devenise chiar aşa de atotcunoscător secretarul ăsta organizatoric, gata să urmeze orice meandră **a** gîndirii şefului ? Nu, sub masca impasibilă, dincolo de aparenta siguranţă de sine, Cernea descoperi încordare, pîndă, dilatarea pupilei într-o aşteptare trează, nerăbdătoare. Ce se întîmplase cu el ? Preluase de la Suru dispreţul pentru vorbărie, interiorizarea, pasiunea eficienţei, logica rece, expresia lapidară, tăioasă, **fără gesturi** şi grimase mărunte, vulgare, verdictul rostit moale **dar** categoric. Numai că, la Rusu, toate acestea nu erau dublate **de energia** şi vioiciunea lui Suru, de expresivitatea şi **mobilitatea acestuia. Suru făcea economie** de timp, **de** nervi, de forte. .w' ndu-şi resursele, dístribuindu-le parcimonios, cunoscínd volumul de solicitări la care era supus. La Rusu. cauza fiind diferită şi efectul era altul ; mimarea pmti- c u nv 'isc. din necesitate la şeful său şt armonizate a aur.blu). făcea din acest băiat deschis, luminos, un **’ u_ ujt. L^alLei, deşi calmul măsurat lăsa în general o "uru, după un timp, pe măsură ce discuţia avansa, el putea să-i apară ca un defect, nemulţumindu-1. Suru îi opunea deodată interlocutorului caracterul presant al problemei, urgenta ei, făcîndu-l să simtă apăsarea timpului, intoleranţa şi nerăbdarea lui, valoarea şi caracterul de forţă distructivă ale minutelor neobservate, nevalorificate, lăsate să scape, sugerîndu-i că munca reclamă mai multă vibraţie, mişcări mai iuţi, precipitate, acţiune, entuziasm, consum spectaculos, eficienţă rapidă, ori toate acestea nu concordau cu lentoarea lui Rusu, cu încremenirea chipului său, cu vocea scăzută şi mişcarea imperceptibilă a

buzelor. Dar bietul băiat nu mai putea ieşi din tiparul croit cu migală şi rămînea derutat, ruşinat, cu conştiinţa că orice ar face nu poate să ajungă Ia înălţimea şefului de care rămînea în continuare dominat.

Sau uriaşul Zotoviceanu, secretarul cu propaganda... Acesta venise mai tîrziu la judeţ, şi Cernea nu stabilise cu cl decit contacte strict oficiale, deşi primise nenumărate avansuri, semne distincte de preţuire, însoţite de aşteptarea unui moment de apropiere. Nu răspunsese curţii făcute de Zotoviceanu pentru că, în ciuda stilului lui camaraderesc, ceva îi spunea că are un fond sarcastic şi brutal, şi deşi părea bine şlefuit, rodat, în societate, destul de citit, chiar cu o anumită ostentaţie intelectuală, îl găsea superficial. Omul era iubit în activ, ştia să petreacă, bea zdravăn cu oricine şi ori de cîte ori i se oferea prilejul, se spunea că are o rezistenţă de bivol, iar statura de colos, forţa herculeană proverbială îl făceau şi mai picant, cu atît mai muit cu cît nu abuza de ea, nu devenea niciodată agresiv. Cernea găsea ceva grosolan în acest om şi, fără o anume deliberare,

îl ocolea. Acum avusese ocazia să-l studieze îndeaproape şi imparţial. Şi iată... uriaşul se schimba, împrumuta tot mai vizibil cîte ceva **de la** Suru. Se părea că-l fascina prospeţimea ideii primului secretar, acuitatea observaţiei sociale, mereu nouă, lipsită de prejudecată, capacitatea de a-şi îmbogăţi gindirea prin contactul cu realitatea vie. Şi Zotoviceanu se părea că mizează acum pe şocul verbal, pe fraza biciuitoare, plastică, **încărcată** de puţin praf de puşcă, în stare **să** facă o mică explozie, **să** trezească, să sperie, să îmboldească. Cernea constata că în acest sens era ajutat de o mare spontaneitate şi de sarcasmul pe care i-l bănuise. Verifica retrospectiv... da, într-adevăr, de la un timp uriaşul adopta frecvent acest stil prin şedinţe, pe la instruiri, în mod deosebit în public. Se manifesta strident „angajat", teatral, aruneîndu-şi în sală micile petarde, făcînd auditoriul să se infi- oare puţin. Căpătase, evident, gustul acestor scene, jucate cel mai bine în prezenţa lui Suru, care parcă îl asmuţea tăcut, din ochi, din surîsul enigmatic ce putea să fie aprobare, dar şi batjocură. Oricum, ideile folosite ca materie primă, ca exploziv, aparţineau lui Suru, numai broderia **era** a uriaşului, tonul caustic, coroziv. Ascuţişul săgeţilor se tocea însă de tot în relaţiile cu Suru, acidul se trezvea, expresivitatea îşi pierdea tonul polemic şi curgea ca **o** vopsea ternă. Ajungea la polul opus, devenea constructiv. Dar atît în public, cît şi în cabinetul primului secretar, talentul lui Zotoviceanu avea o respiraţie scurtă, starea Ivi de inspiraţie se stingea destul de repede, nehrănită de substanţa gîndirii lui Suru, pe care voia s-o imite. După cîteva metafore, uneori **paradoxale,** după cîteva fraze cu care lua piuitul, dacă era lăsat să continue, să adincească, se pierdea în banalităţi : încercarea de **a** le **da** rezonanţă prin voce, gestică, pantomimă. **nu le mai putea salva. De** aceea, prin săli, făcea intervenţii scurte, culegîndu-şi efectul şi aşezîndu-se la loc. Cînd trebuia să-şi ţină expunerile obişnuite, se gîndea Cernea, omul r -'st.-,

trebuia **să** trăiască **o** mică dramă, pentru **că,** evident, în poc; banală nu se mai suporta. Suru, deşi îl încuraja, îl ironiza tot timpul, tratîndu-l de sus mai mult **decît pe** alţii. Ori

tocmai asta î' complexa pe uriaş şi ambiţionîndu-l, dar şi fă- cindu-l să şuiere. **Accepta** tratamentul cu docilitate, conside- **rîadu-i probabil o formă de** familiaritate din partea primului scci r'ar şi consolidindu-se cu aceasta. Işi aroga poate ascendentul măscăriciului **pe** lingă castelan. **Modalitatea** lui maximă revoltă, **de recuperare a personalităţii pe care** totuşi şi-o **• o mică** glumă vag acidă pentru care dealt- **~fel o lua imediat după ceafă, dar** asta, **după** cum **se** părea, îi tăcea plăcere, considerând că **a** avut loc un fel **de** meci nul. Oricum, uriaşul **repurta** anumite **succese** autentice cu stilul împrumutat de **la** Suni. Doi, trei din cei **ce** trecuseră prin birou în dimineaţa **aceea** nu **aveau însă** nici cea **mai** mică acoperire, şi din această **cauză eşuau în** ridicol. Primul, Zimnicaru, şeful secţiei organizatorice **voia să** fie combativ **ca** Suru, **dar** degenera în isterie. **Devenea** însă **de-a** dreptul **caraghios** cînd, **nu se** ştie de ce, aspira **să** imite **mobilitatea cu adevărat** derutantă, **dar** funciară, a lui Suru, capacitatea acestuia de a schimba planurile preocupărilor, ale discuţiei, **de la un moment la** altul. Suru, în plin efort colectiv de dezlegare a unei situaţii, sau într-o adîncă concentrare pe un text, **pe** o **cifră,** ridica privirile şi—1 întreba pe careva de **unde** şi-a **luat** stofa de sacou **aşa** fistichie sau de ce a slăbit. Alteori **se** scula brusc de pe scaun şi **se ducea** la fereastră să constate că a început să crească iarba în parc. Se mai întîmpla, în modul oel **mai** neprevăzut, ca în timp ce se raporta cine ştie ce, el să deschidă „Urzica" şi **să** le citească o glumă fără haz, sau să cheme secretara şi s-o întrebe cîte grade sînt afară şi apoi să comenteze un minut sau două schimbarea vremii. Bietul Zimnicaru, cu o formaţie intelectuală rigidă, sterp pe planul fanteziei, previzibil pînă în cele mai mici amănunte, se ambiţiona şi el să fie glisant, neaşteptat. Văzindu-l cît de mieros supralicitase dimineaţa pe lîngă Suru, cînd acesta criticase ineficienţa instructorilor comunali, presărînd şi el puţină sare **pe**

rană, Cernea işi aminti de o împrejurare nostimă. În timp ce discuta cu secretarii de partid din şcoli, Zimnicaru şi-a scos **deodată** un pantof, demonstrîndu-le celor prezenţi superioritatea tălpii **de** cauciuc **asupra celei de piele. Se spunea** chiar **că îşi schimbase** biroul **ca să aibă vedere spre parc, să se** poată duce din cînd în cînd **la** fereastră **pentru** a **comenta natura.** Lumea, la sediu, îl mirosise şi rîdea de el.

Sau Avram, şeful secţiei **de propagandă 1 Un băiat zelos,** conştient de nevoia de a **învăţa mereu – se pare că se înscrisese** şi la doctorat –, serios, de **treabă!... Fusese** şi **el** dimineaţa **la** Suru. **Pe Cernea îl** Izbise **pentru prima dată** pedanteria deplasată **a** lui Avram, efortul **de a încerca largi** dezvoltări principiale, cauzale, cu ton profesoral, **în formule** cît mai precise, **de** definiţie – adică **în maniera** lui **Suru cînd** se ambala **în demonstraţii de anvergură pe un teren binecu**noscut, în legătură cu o temă asupra căreia **meditase îndelung,** pe care o mai frecventase, găsind **de fiecare dată noi elemente** să o dezvolte. Din **gura** lui **Avram nu ieşeau însă deeît platitu**dini pe care, dealtfel, Cemea **le-a retezat scurt, plicti**sit, Iăsîndu-l în **suspensie, readucîndu-l la noţiunea simplă,** prozaică, ce trebuia bine **precizată şi reţinută. Işi mai** luase aerul **de** om bine informat **şi absolut obiectiv – împru**mutat **de** asemenea de Ia Suru **—• prefăcîndu-se că examinează** lucrurile „pe de o parte" şi „pe **de altă parte", dar fără** nici o **forţă** analitică, menţinîndu-se **la suprafaţă,** folosind **schema** formal, nerelevînd nimic. Sura îl privea **cu** lehamite şi **Cernea** se **gîndea că** săracul **Avram nu obţinea deeît să fie detestat de** idolul său.

Numai **Vîju nu i se păruse atins de această maladie. VTju,** secretarul economic, **înfăţişîndu-se mereu dezarmat, plîngăcios,** rămînea **el** însuşi în **toate împrejurările. Era omul de tăvăleală,** trimis la **şase** dimineaţa **să cerceteze intrarea în primul**

schimb, plecat mereu cu directorii unităţilor prin **alte judeţe pentru** aprovizionarea tehnico-materială, **pus seara să încheie pînă** dimineaţa o nouă situaţie a planului, ceratt. **la Bucureşti. Destul** de priceput **în diferite treburi practice, specialist al planului** îndeplinit, **rămînea cel mai adesea miop la dinamica indicilor** de calitate, unde se **lăsa „dus" de arta justificării directorilor.**

K

$

Subtilităiik economice îl excedau, ceea ce provoca exasperarea lui Su«.u. Puntea cu o abia mascată, parcă perversă plăcere, „directele" nemiloase ale primului secretar, făcînd figura ciine- ' .i Cn.dlni.los pedepsit, în stare să găsească şi în sudalmă **o**

■ ida -.liectivâ, proiecţie. Sincer convins de dreptatea cri-

■ ••m, 'iscundcii posibile argumente de nerespins. Cernea aflase că Vîju o încasase de curînd absolut gratuit în deplasarea prin mireprinueri. El ştia de pildă că ţesătoria nu putea prelucra bumbacul în relief pentru că fabrica nu fusese echipată cu războaie „Jaquard", şi că marea întreprindere de confecţii bărbăteşti, deşi modernă, nu-şi putea face singură anchetele antropometrice reclamate de Suru, iar întreprinderile similare din Occident beneficiau de serviciile unor institute specializate, de sociologie industrială, de sociologie a consumului. Ştiuse de la început, în chiar clipa cînd Suru îi bumbăcea pe cei din conducere, şi împreună cu aceştia **pe** el, dar tăcuse – probabil le făcuse şi celorlalţi semne discrete să tacă –, nedorind să-l lase descoperit în momentele cînd şeful se desfăşura pe panta inventivităţii. Poate numai pentru frumuseţea demonstraţiei, strălucitoare în sine, tăcea Vîju, tentat să admire fantezia ca o virtute omenească majoră, ce lui îi lipsea cu desăvîrşire. Sigur, bine nu făcea, după părerea lui Cernea, că îl lăsa pe Suru să se avînte dincolo de limitele posibilităţii, să depene în faţa oamenilor utopii, compromiţîndu-şi spiritul practic ce dealtfel nu-i lipsea ci, doar, din cînd în cînd, cădea victimă prea marii îndrăzneli a gîndirii. Acest Vîju, om cu multe minusuri, conştient de puţinătatea mijloacelor sale, deşi rezistent, bătătarnic, cu vocaţia greului, a efortului obscur, nu-l imita pe Suru întru nimic. îi admira, desigur, însuşirile, dar nu simţea nici o tentaţie să memoreze vreuna, **ca** ceilalţi.

Şi mai observase ceva Cernea, ceva care, dacă se gîndea bine, îi repugna mult mai mult decît încercarea de

a imita. Aprobarea mecanică, mută, cu ochi inexpresivi, cu moţăieli ale capului, aprobarea exclusivă **a** tuturor părerilor lui Suru, mari sau mici, înţelese sau nu, în concordanţă sau în contrast cu ce
ştiau ei, cu experienţa lor, cu bunul lor simţ. Ce era asta ? teamă de a contrazice, respect împins la extrem, lipsă de probitate, mic lichelism birocratic dublat de nepăsare ? Sau dispreţ pentru o voce prea sigură de sine, lăsată să răsune în pustiu ? Cernea vedea la aceşti oameni o anumită timorare şi nu-i înţelegea cauza. Doar lumea îl cunoştea pe Suru ea pe un om raţional, în stare să suporte o contrazicere fundamentată, să nu poarte ranchiună pentru o opinie divergentă, dacă aceasta respira competenţă, bună informare, ca pe un conducător aspru, dar nu meschin, în nici un caz capabil sa se răzbune pe un activist responsabil şi demn. Putea evalua greşit unele lucruri, putea să se avînte prea mult, să se lanseze exagerat, sărind peste cal, dar nu să fie în mod conştient nedrept. Atunci ? De ce se temeau oamenii, dacă se temeau de ceva ? Poate de contraargu- mente. într-adevăr, nu era uşoară, ba chiar se putea transforma intr-o aventură, încercarea de a-i ţine piept lui Suru. Căci el nu ceda cu una cu două, cerea explicaţii, motivaţii, examina cu spirit critic excesiv tot ce auzea, diseca orice afirmaţie, extrăgîndu-i rapid miezul dacă avea vreunul, aruneînd restul, sau aruneînd totul dacă nu găsea nimic. Cine nu ştia cît de dificil e să susţii în faţa lui Suru o teză, după ce el şi-o expusese pe a lui, bine şi îndelung rumegată. Inteligent, perspicace, Suru radiografia fulgerător conţinutul, şi chiar dacă simţeai că ai dreptate, te vedeai pus în încurcătură. Să te explici, să-ţi păstrezi şirul ideilor, să nu uiţi argumentele de bază, să faci legătura cuvenită între ele pentru a nu le lăsa să-şi piardă semnificaţia, coerenţa etc. – toate astea deveneau indispensabile sub bombardamentul logicii ascuţite, sub asaltul intervenţiilor inedite, neaşteptate ale lui Suru. Da, putea să apară această teamă la cel ce se încumeta să-l

contreze, teama de complicaţii. Cine ştie în ce fundătură te putea împinge Suru, şi rămînem acolo interzis, fără nici o ieşire, ca la jocul de şah. Dar mai pu’.ea fi şi teama de politizarea poziţiei, aproape inevitabilă în discurile eu Suru. Spusese chiar greşit politizare din moment cc terenul în-

fruntărîi era 'arin excelcniă politica. Dar se **gîndise la** politizarea în sensul că punctul de vedere al oponentului se putea preta la in**terpretări.** Adică permitea emiterea **de** judecăţi şi aprecieri asu- mu ’ ■! m -i gmdi al respectivului, şi asta nu pentru a-l ti- ■■■'cub'i ic s'iiniă. ci pur simplu pentru că evidenţia compune. 'a ,;ei .^neepţii, De unde puteau şti oamenii Ia ce să se aş- **_i ■» v -•••-"** -j amintirea epocii în care interpretarea arbi**trară, tendenţioasă** devenise principala armă în lupta politică **pen**tru înfrîngerea şi eliminarea oricărei opoziţii, pentru impunerea dominaţiei, a dictatului. Se mai puteau gîndi şi **la** altceva : îi contrazic astăzi, îl contrazic mîlne, cazurile încep **să se** adune, se produce o aglomerare a controverselor. Unde duce **asta ? Nu** te plasezi în postura cîrtitorului, încăpăţînatului, **a** personajului obtuz, contrastînd cu fizionomia activistului constructiv, co- laborant ? Un şef nu poate tolera la infinit în apropierea sa voci agasante, în răspăr, obligîndu-l tot timpul **să argumenteze, să** convingă, pierzîndu-şi astfel vremea, irosindu-şi forţele. Cel mai indicat subaltern este nu cel ce şicanează, ci cel din aceeaşi familie de spirite, capabil să te completeze, să-ţi consolideze convingerile, să te supraînarmeze pentru acţiune. Intuind acest lucru, respectivii aprobau tacit orice opinie a lui Suru. Unii lăsau impresia că se tem chiar de intervenţii pozitive, adică **pe** linia ideilor enunţate, deoarece şi pe acestea Suru le purica, le scăr- măna, plasîndu-se pentru un moment pe o poziţie adversă, ca să le verifice substanţa ; de aceea ei considerau mai prudent să se mulţumească să bîţîie din cap. Cine era de vină ? Cernea înclina să creadă că ei, şi asta fiindcă el nu putea să adune atîtea probe ca să-l învinovăţească pe Suru. Dar Suru observa ? Sagacitatea lui nu funcţiona în acest caz ? Sau se complăcea fără să-şi dea seama ? Iată întrebări asupra cărora Cernea îşi propunea să revină. Dar că îl imită unii, remarcă el ? Nu cumva, simţind că aceştia conţin ceva din el, începe să-i îndrăgească ? Sau nu-i ia în serios, nu-i pune la inimă, nu-l

interesează ca oameni ? Poate pentru el aceştia sînt doar aparate ! în general,

Suru manifesta o vizibilă lipsă de interes pentru viaţa particulară a activiştilor, lucrul acesta îl remarcase Cernea mai demult, şi curios, îl apreciase, taxîndu-I drept discreţie, respect pentru intimitatea omului, bunul simţ de a-şi opri atributele de şef la poarta vieţii personale. Nici acum nu se vedea dispus să considere aceasta drept defect. Nu avea nici un motiv. Dealtfel, bieţii oameni, nici nu prea aveau ei viaţă personală, CUB» **nu avea nici el, şi nu avea nici Suru.**

La capătul celor cîteva ore de observaţie şi meditaţie în biroul Iui Suru, avea senzaţia că urmărise pe viu, în mic, o demonstraţie despre rolul personalităţii. Rămăsese cu convingerea necesităţii şi legitimităţii acestui rol, şi cu satisfacţia că intrase mai adine în secretul mitului, descoperindu-i o parte din mecanismele ce-l făceau să se mişte pe el însuşi, ce-i făceau să se mişte pe ceilalţi. îi răsări în minte, subit, întrebarea : mai gînt,. ei doi, prieteni ? Nu-şi răspunse, chestionîndu-se în continuare : dar mai întîi de toate e posibilă prietenia în condiţia acestor raporturi ? Aşteptă, parcă răspunsurile trebuiau să vină din afară. Apoi conchise : „Parcă nu !" Cuvintele nu-l contrariată, nu-l puseră pe gînduri, nu-l incitară să sondeze mai departe. Căci era bine şi aşa... era bine aşa !

Suru imprimase plenarei Comitetului judeţean de partid un Caracter festiv – pusese să se afişeze lozincile noului cincinal, pe scenă arborase drapelele de partid şi de stat, în fund montase o fotografie mărită cu panorama micii platforme

industriale a judeţului, el însuşi venise îmbrăcat în negru, cu cravată roşie, îneît cei ce, neintuind atmosfera momentului, se înveş- tnîntaseră în haine de fiecare zi, se simţeau cam ruşinaţi. Cunoscuseră ordinea de zi, ştiau că se va discuta începerea construcţiei Combinatului, dar nu se aşteptaseră la această solemnitate, deşi ar fi trebuit. Toată existenţa judeţului urma să fie influenţată, redimensionată, şi imediat, încă după deschiderea
antic îi' în l.mpul construcţiei, nemaivorbind după aceea, :înd în fabricile combinatului aveau să lucreze peste zece mii nnmer? Suru un ;•.?>' Li tribună împingînd uşor înainte o >„. -naiia sti-ccnă – muvs'rul ! se află îndată –, după care venite. ;"..'.sa uopcritli cu mătase roşie membrii biroului. Prin geamurile mari intra lumina curată, strălucitoare a toamnei, agă- m.u iliumjri mari pe pereţi, înfăşurînd capetele într-o beteală le aur, făcind să treacă prin inimi un fior ca acela al copiilor în prima zi de şcoală, cînd ceva neobişnuit se petrece, simţindu-se nerăbdători şi în acelaşi timp puţin speriaţi.

Suru deschise şedinţa, salută prezenţa ministrului, a tuturor tovarăşilor de la centru, a reprezentanţilor întreprinderilor din ţară. în timp ce informa plenara asupra parametrilor şi indicatorilor principali ai viitorului combinat, ca şi asupra datelor privitoare la durata construcţiei, la etapele ei, fixa adunarea cu priviri cercetătoare, dorind parcă s-o hipnotizeze, s-o ia în stăpînire, să toarne în vinele ei gîndul şi voinţa sa, tensiunea lui sufletească. Pentru el era o zi mare, cea mai luminoasă şi mai împovărătoare din toată viaţa. Căuta să descopere dacă şi ceilalţi înţelegeau, vibrau, se pătrundeau de măreţia momentului. **Se** temea că nu au depăşit o anumită inerţie, că sînt încă prizonieri ai trecutului, neînţelegînd că intrau într-o altă eră, că trebuiau să se identifice din chiar acea clipă cu un nou destin. Pornind la drum, într-o grea şi măreaţă ofensivă, trebuia să fie **sigur** că se bizuie pe un detaşament gata de orice sacrificiu, fără alt gînd,

fără alt ţel, decît cele rostite, poruncite, impuse de ei **acum.** Suru prezentă sarcinile realizării la timp şi în bune con- diţiuni a marelui obiectiv economic, dar citi ceea ce avea scris repede şi pe deasupra, ca şi cînd descoperise că materialul nu **mai** corespundea, nu mai era valabil, nu era de natură să convingă, nu-l convingea nici pe el. Nu fusese gîndit la nivelul momentului, îl redactaseră cîţiva activişti, după indicaţiile lui, desi**gur,** dar pe calapodul minţii lor, a sensibilităţii lor flasce. Răs- foindu-l între două treburi urgente, se oprise numai asupra co- rectitudinii, nu avusese timţ> să reflecteze, **să** intre **în psihologia evenimentului. Emoţia venise dimineaţa, tind se sculase, se bărbierise şi începuse să se gătească. Latrind în sală, înţelesese pe de-a întregul ce lucru mare avea de făcut şi cum trebuie să-şi însufleţească mica armată, nu numai ascuţindu-i simţul datoriei, ti pătrunzîndu-i mintea ca un alcool tare, îmbătînd-o, răscolindu-i conştiinţa, nervii, făcînd-o să freamăte de nerăbdare şi excitaţie, ca înaintea unei şarje de cavalerie. Se aşează şi spuse : „Ei, acum hai s-o luăm metodic, punct cu punct, fiindcă nu ne-am adunat să facem declaraţii de principiu, ti să stabilim concret o strategie de luptă. Plecînd de aici trebuie să ştim precis ce avem de făcut în aceşti cinci ani. Primul punct, anunţă el, începerea activităţii constructorului". Directorul marelui trust din Capitală era în sală. Sura voia să ştie ce avea Comitetul judeţean de spus, se ridicau probleme, erau chestiuni neclare, nepuse la punct ? Nu se lăsă păcălit de tăcerea adunării, ştia că oamenii se dezmorţesc greu, se mai gîndesc, mai aşteaptă să vadă, să se orienteze, ar fi fost o prostie să treacă mai departe, numai un om fără experienţă putea proceda aşa. Insistă, întrebă, numind pe unii sau pe alţii. Baracamentele pot fi ridicate într-o săptămînă ? E pregătită cazarea personalului de conducere şi ingineresc ? Care e stadiul recrutării**

forţei de muncă necalificată *1* şi aşa mai departe. Activiştii începură să vorbească, maşina se urni: da, baracamentele vor fi gata la timp, se făcuse un plan amănunţit de cazare, naveta cadrelor calificate se anunţa însă îngrijorătoare, şi ei ştiau ce însemna asta, plecatul de vineri şi venitul luni, oboseala şi toate celelalte. Trustul dădea asigurări, dar tine se putea încrede în ele ? se ştia cum fusese şi pe alte şantiere, chiar ei aveau o experienţă, cîte păţiseră cu celelalte construcţii mult mai mărunte... „Să ne spună conducerea trustului cum vede situaţia ?" se hotărî Suru să pună capăt îndoielilor, lamentaţiilor, după ce le lăsă să se acumuleze îndestul, să inflameze aerul, dinadins pentru a-l speria pe directorul de la Bucureşti. Dar directorul era uns cu toate alifiile, nu se afla la prima construcţie, nu auzea pentru prima oară asemenea pronosticuri, bocete şi reproşuri.

Nu buia napi unional, dimpotrivă, îi impresionă el. Suru cert **să se consemneze** asigurările „date **de** forul răspunzător prin ««n'-'-na —n ir..'! aut'-rizată". Se trecu la punctul doi : contrac- 1;. v. laî< Agilînd mapa groasă cu toate reperele, **pe** ca- t. rii. nim Irul îi ir. rcvupse **pe** furnizorii **ce** raportau, ţinîn- •hw **o±n scurt,** corectîndu-i, contrazicîndu-i, punîndu-Ie între- . _.prinzindu-i, făcîndu-i să se bîlbîie, pînă reuşeau şi
ei să găsească în mapele lor tabele şi adrese, **pe** care le comentau îndelung, plictisitor, ca să obosească, **să distragă** atenţia, să **iasă** din **conul** de lumină prea tare, **să sară** obstacolul **pe** neobservate, să depăşească momentul dificil. O persoană din anturajul ministrului dezvălui **că** un anumit grup **de** maşini unelte nici **nu a** fost **măcar** inclus în plan. **Directorul** întreprinderii vizate căută **prin** hîrtii şi **deşi** nu **găsi** nimic, în**cercă să liniştească spiritele, explicînd că** uzina va **avea o** producţie suplimentară, stabilită recent, **aşa că** există **marja** nece**sară.** Cel dintîi completă, că, **după** ştirea lui,

întreprinderea nu-şi **realiza** nici măcar planul, iar un al treilea, reprezentantul C.S.P.-ului, dorind **să** împace şi capra **şi** varza, **declară** solemn, dar cu o voce tocită, lipsită de sonoritate, sau căreia el îi punea surdină, încît de-abia se auzea ce spune, că din moment ce echipamentul respectiv fusese prevăzut într-un plan, **obligatoriu** trebuie să figureze şi în celălalt, avînd însă **grijă să nu se lase** momit pe panta periculoasă a concretului. Suru nu dispunea de documentaţie **Ia** acest capitol încîlcit, contradictoriu ; îl mustră pe Viju, aflat în stînga lui, la masa prezidiului, **că** nu luase copii după actele tuturor părţilor şi îî ceru ca în maximum două **zile** să-i procure întregul material, ceea ce Vîju îşi **notă** cu sîrg în”camet, deşi pe chipul lui se **putea** citi un scepticism absolut în legătură cu posibilitatea îndeplinirii sarcinii. Duelul în trei, cu florete flexibile ce se încrucişau, încolăcindu-se uneori, în care din tind în cînd se vîra **şi Suru** cu **o spadă** lată, **dar** cam boantă, manevrată **fără** dexteritatea celorlalţi, mizînd mai mult pe forţa loviturii decît pe precizia eî, eăzînd din **această cauză adesea** în gol, duelul acesta **dură mult, oprindu-se**

aproape **de** la sine, într-un mod neconcluziv. Toată lumea **mar**case puncte, uneori concomitent, ceea ce era în afara regulilor jocului, dar nimeni nu putuse să înregistreze scorul, să sesizeze de partea cui se află superioritatea, astfel îneît jocul, dacă putea fi numit astfel, atît de încordat şi obositor, în care se făcuse atîta risipă **de** abilitate, suplețe, talent, se consumă fără învingători şi învinşi. Tocmai această aproximativă egalitate sleise competiţia, răpindu-i sensul, combatanţii ajunseseră la concluzia, fiecare în parte, **că** cel mai bun lucru este obţinerea unui răgaz, amînarea disputei, în speranţa acumulării de noi forţe **îr.** dezavantajul adversarului. Suru realiza că în acest moment sarcina cea mai grea îi revenea lui, în calitatea de „echipâ- gazdă" ce nu prea avusese posibilitatea **să** se manifeste, şi în acelaşi timp în rolul de arbitru, de la care în mod normal s-ar îi aşteptat o decizie. Se situa cu toată greutatea de partea beneficiarului, a ministrului, ale cărui interese coincideau cu ale sale. Preluînd îndoielile acestuia, reliefă seriozitatea lor, de **natură** să trezească îngrijorare. Nefiind edificat, se angaja să investigheze personal situaţia şi **aruncă** o nouă privire supărată Iui Viju care se feri, ca în faţa unei ploi de săgeţi, pleeîndu-şi adînc capul peste carnetul în care notă ceva cu gesturi hotărite.

în sfîrşit, şi aici Suru redeveni stăpîn pe situaţie, scuturîn- du-se de starea confuză, puţin ridicolă, de irealitate, cînd bîj- bîise legat la ochi prin coridoare întortocheate, redeveni cu alte cuvinte el însuşi, trecu la chestiunea muncitorilor calificaţi şi **a** specialiştilor. **Mai** mulţi membri ai comitetului judeţean se în- scriseră la cuvînt, cerînd sprijinul **urgent** al centrului. Era **vorba** de aproape zece mii de oameni, de cele mai diferite profesiuni industriale. Cum să-i recruteze şi să-i pregătească judeţul ? De unde, cînd, în ce fel ? Suru curmă panica expunînd planul de bătaie : pînă la sfîrşitul anului urma să se deschidă şcoala profesională, apoi, intrînd **în** producţie eşalonat, fiecare fabrică va deveni

şcoală pentru sine şi pentru celelalte. Vor fi trimişi tineri de la sate în şcolile profesionale mai vechi şi **ca** ucenici în uzine cu tradiţie. **11 rugă** pe ministru să înfăţişeze situaţia **ca-**
drelor tehnice. Acesta prezentă pe larg măsurile luate, dar atrase **atenţia că** marile dificultăţi vor începe cînd va fi vorba de sudat .ungcnizat conglomeraţi[-1] uman eterogen, de imprimat spini' ' mc 'itc: ic. d icij-'ma. exigenţa tehnică, ambiţia competi- Vorbea i'l'.'cni, surîzător, aducînd cu un dascăl ce anti- •♦tw—' <-'• • r-, vor învăţa la materia respectivă, cu sigu
ranţa celui ce o mai parcursese şi cu alte promoţii. Nu **se** avinta ministrul, nu se încălzea, păstra măsura, tonul coborît, introdu- cînd rareori cîte o acută şi atunci pentru a se întreba pe sine, pentru a-şi lămuri lui o posibilă îndoială, nu ca să forţeze receptivitatea auditoriului. Dialoga cu o singură persoană ce putea fi oricare dintre cei prezenţi ; din cînd în cînd tăcea şi asculta, auzind numai el cealaltă voce, interogativă, neîncrezătoare, răspunzîndu-i imediat cu solicitudine şi fermitate a credinţei impresionante. Starea de sprit a sălii demonstra că înaltul demnitar găsise tonul potrivit, ştiuse ce coardă să atingă. Se dovedea un bun agitator, calitate cu atît mai valoroasă cu cît grefa pe o reputaţie de specialist competent. Avea talent ministrul, şi iui Suru îi plăcu expunerea lui. Cînd îl auzi trecînd la chestiunea corpului ingineresc şi a personalului tehnic mediu, se aplecă şi îi şopti ceva la ureche lui Vîju. Secretarul economic îşi încreţi fruntea şi îşi îmbină sprîncenele ca şi cînd nu reuşea să înţeleagă pe deplin ceea ce i se spunea. Suru repetă şi acesta începu să dea din cap în semn că a priceput, dar rămase mai departe imobil aşteptînd poate ca în cugetul Iui să se asimileze ideea. Se ri**dică** în sfîrşit şi coborî în sală, căutînd din ochi o anume persoană, ceea ce perturbă niţel atmosfera, distrase atenţia asistenţei de la ceea ce spunea ministrul, spre nemulţumirea vădită a lui Suru. Pînă la urmă Vîju scoase din rînduri un tovarăş şi ieşi cu el din

sală, pentru ca după două minute să **reapară** amîndoi. primul ureînd din nou la prezidiu şi raportînd Iui Suru de îndeplinirea sarcinii, al doilea reluîndu-şi locul şi apueîndu-se să scrie ceva în carnet.

Ministrul termină şi se aşează, plasînd o mică glumă, mai mult ca pretext pentru a-şi slobozi rîsul sănătos, tonic, sclipitor,

cu toată gura şi cu toţi dinţii, rîs molipsitor pentru că, deşi nu auziseră gluma, nu pricepuseră poanta, dacă fusese vreuna, oamenii rîdeau şi ei potolit, fără sunet, uşuraţi, ca şi cînd li s-ar fi luat o piatră de pe inimă. în aceste condiţii prielnice se ridică Suru, şi el cu rîsul pe buze, şi întrebă : „Ei fraţilor, ne-am decis ? votăm planul de muncă ? ne angajăm la treabă, sau...” Se întrerupse, căci cineva din sală ridică mina în semn că vrea sâ vorbească, mai fiind deci ceva de spus înainte de trecerea la vot. Cu o mină puţin nedumerită, Suru îi dădu cuvîntul solicitantului schiţând un gest larg şi se aşeză din nou răbdător. Era cel ce ieşise afară cu Vîju. „Tovarăşi, citi el din carnet, sigur pe sine, aş avea o propunere. Noi am discutat aici, am analizat problemele. Propun, tovarăşi, să ne angajăm să dăm în funcţiune combinatul înainte de termenul planificat. Rog să se treacă în procesul verbal – arătă spre stenografă – şi rog plenara să-şi spună părerea.” Priviri întrebătoare fură schimbate rapid între oameni şi apoi aruncate spre Suru, care, indescifrabil, aştepta. Doar nu lui i se adresase vorbitorul, ci plenarei... Plenara are latitudinea să se pronunţe, să aprecieze, să hotărască, ea e organul colectiv de conducere *a* judeţului. în ermetismul ei cam asta ar fi vrut să spună figura lui Suru. Dintr-un colţ al sălii se ridică o uşoară rumoare, cineva spusese ceva, altcineva completase şi, ca atunci cînd arunci o piatră în apă, undele se întindeau. Suru nu reacţiona, continuă să aştepte cu aceeaşi aparenţă de impasibilitate. Se făcu tăcere, apoi iar se răspindi sonoritatea moale a unor voci. Evident, propunerea nu stîrnise entuziasm, nu fusese captată ; se prelungea o tăcere roasă din cînd în cînd de uşoare murmure fără contur. Ochii oamenilor nu mai erau aţintiţi asupra primului secretar, se plecau sau alunecau în lături, ferindu-se, fugind de o întîlnire, de o încrucişare cu ochii lui Suru, evitînd să se lase prinşi în plasa lor, în menghinea lor, să fie obligaţi să ia act de întrebarea lor, de aşteptarea şi porunca lor, ce impuneau un răspuns, o poziţie, un da sau un nu. Atunci se ridică

Suru... Obrajii măslin' : căpătaseră o rigiditate de piatră, sprîncenele zburlite, ca nişte coame

da mistreţi, desenau două linii oblice pe fruntea încreţită. Pri**vea** în mijlocul sălii, adi.mînd acolo, într-un singur punct, toate ea, ele, 'oii chij din nou îndreptaţi **spre** el. Cuvintele pro- ■ . !>n i?'it ce lama subţire de cuţit lovită cu unghia. „De
— ui. uuiieui, tovarăşi ? De ce ne fofilăm ? Ce sîntem noi, un sfat [1] .. wu ~arbă şi caftan care îşi apără tihna şi averea şi re
fuză să se bată cu turcul, preferind **să transforme ţara în paşa-** lîc ? **Hai să** discutăm deschis, ea nişte comunişti, ca activişti **de partid. întreaga** clasă muncitoare îşi încordează forţele să ridice **mai** repede economia... Şi noi ? Avem şansa să intrăm în istorie înălţînd pe aceste pămînturi prăpădite o cetate industrială, să transformăm acest judeţ de ţărani şi mic-burghezi într-un centru muncitoresc... Şi noi pregetăm ? Vă **mărturisesc, am ascultat** cu mîhnire obiecţiile, rezervele şi îndoielile ridicate pe parcursul discuţiei. întreb din nou, de ce ne temem ? Punem la îndoială forţa şi elanul oamenilor chemaţi să-şi clădească o **viaţă** nouă ? Nu este o notă bună pentru noi. înseamnă că ne-am închistat, **nu mai** auzim pulsul vieţii, nu **mai** înţelegem năzuinţele poporului. **Ia** întrebaţi **oamenii :** vreţi muncă şi bunăstare, sau apatie şi înapoiere ? Vreţi efort şi progres, sau odihnă şi sărăcie ? Hai, întrebaţi, să vedeţi ce vă spun oamenii t Sau ne temem pentru noi, pentru liniştea şi huzurul nostru ? Vrem **să ne** cruţăm forţele, **să** ne menajăm ? **Am** muncit destul şi e timpul **să** beneficiem ? Nu **aş** vrea, **tovarăşi, să trag** o **asemenea** concluzie. Eu **am** încredere în activul nostru. Vă cunosc şi ştiu ce puteţi. Atunci de ce **să** plecăm capul şi **să** tăcem ? De **ce** ? Vor trece anii, vom îmbătrîni, dar vom veni aici **şi vom spune,** uite, noi **am** ridicat toate **astea. Poate** fi **o satisfacţie mai mare,** poate fi **o** mîndrie mai **mare ? Propun,** tovarăşi, **să** acceptăm propunerea făcută în

plenară şi să ne **angajăm să dăm** Combinatul înainte de termen !" Nici nu apucă **să** termine bine şi, **ca** şi cum hotărîrea sălii fusese **luată** între **timp după o scurtă** deliberare colectivă, iar **acum,** nerăbdătoare să şi-o **exprime** aştepta numai momentul potrivit, izbucniră aplauzele. Vorbele îi fură literalmente tăiate şi **pe** ele lipită grindina **freneticelor** bătăi de
palme. Fiecare îi Zîmbea personal şi direct Iui Suni, căutfndu-i privirile, parcă strigînd : „Uite-mă, tovarăşe prim secretar, eu sînt, Vărzaru sau Naidin sau Marinache sau Postelnicu, uită-te la mine, mă vezi ? mă vezi cum te susţin ? te îndoieşti, te mai îndoieşti de mine ? poţi să mă trimiţi unde vrei, să mă scoli noaptea din somn ca să mă duc pe şantier, să mă pui să dorm acolo tot timpul. Păi dacă e la o adică, tovarăşe, dacă aşa se pune problema, nu sînt eu omul să dea din colţ în colţ, eu ştiu ce înseamnă lupta şl ţi-o spun clar şi răspicat, o dată pentru totdeauna...". Suru drept, nemişcat, ca o statuie de bronza aştepta ca această revărsare de entuziasm să se consume pînă la ultima picătură. Cînd se făcu linişte şi în sală se resimţi relaxarea nervilor şi istovirea braţelor, mulţumit, dar nevoind încă să-i lase să respire, să se descarce, Suru le mai ceru o dovadă a însufleţirii. „Deci, tovarăşi, ca să fie limpede, sînt obiecţii ? sînt alte păreri î" şi făcu o pauză în care vocile, nesincronizate, emise pe rînd, în grupuri mici, după cît de repede reuşea fiecare să se readune, să se re- aprindă, scoaseră „nu"-uri prelungi, de lepădare. „Toată lumea e de acord ?" La aceste cuvinte fură găsiţi toţi pregătiţi, „pe faza" şi răspunseră în cor, scurt, puternic, răstit, prescurtat „d-acord", cum fac soldaţii în front cînd strigă în faţa comandantului : „s'trăiţi" sau ,,'zent". Dar Suru încă nu termină cu ei, nu le dădu „pe loe repaus", îi mai ţinu în poziţie de „drepţi" şi, cu tonul cu care se

ordonă soldaţilor „atenţiuneee...”, le spuse: „Acum pun Ia vot”. Din nou făcu o pauză, ca ei să aibă timp să se pregătească şi mai bine, din toate punctele de vedere, să-şi controleze ţinuta, să-şi bombeze pieptul şi să ridice fruntea şi, trăgînd cu. coada ochiului în dreapta şi în stînga, să desăvîrşească alinierea. Apoi strigă „Cine este pentru ?” Toate braţele se ridicară vînjoase, cu pumnul strîns, agitîndu-se puţin deasupra capului, cît mai vizibil, astfel încît îi prinse tot vottnd şi reglementara întrebare : „Dacă e cineva împotriva sau dacă se abţine cineva ?” ; abia după aceea, dîndu-şi seama, coborîră repede Baîinile, zîmbind încurcaţi, deşi ar mai fi vrut să ţină braţele sus,

c!..„x .-.a se iiicuiijn^e şi să defileze cu ele aşa prin faţa lui Suru. **Primul** secretar, aşeându-se, întoarse capul spre ministru **ca** n-e **n** s. ■cta'.,.r înth.iplător sau mai **degrabă ca spre** un alt m.jdar, nprux·im.,iv ac acelaşi grad, ce asistase la instruc- lui u ıı ı , cercetindu-l, întrebător, dar fără emfază. ru .■'»nil că ceea ca văzuse era lucrul cel **mai** firesc. Mi**nistrul însă ţinu** să-şi exprime preţuirea, şi, cu rîsul lui **larg,** luminos, darnic, întipărit din nou pe faţa mare, **se ridică şi** spuse : „Cu un aşa spirit de luptă chiar că nu **mai** avem nici o grijă. Vă felicit, tovarăşi, vă felicit şi în numele ministerului vă mulţumesc. Întrucît voi ajunge chiar astăzi la Bucureşti – şi-şi întoarse capul spre Suru dînd acestui gest semnificaţia că numai din acest motiv, nu dintr-altul, **pentru** că **e** convins că Suru poate **să** facă şi singur şi că o **va** face **imediat** ce **i se** va ivi ocazia – voi informa conducerea de angajamentul dumneavoastră şi nu mă îndoiesc că el va primi aprecierea meritată. Dealtfel, văd că în sală se află şi presa. Vă felicit, vă felicit şi vă urez mult succes !" Cu un gest spontan, unul din acele gesturi **de** efect ce-l făceau simpatic printre activişti, apucă voiniceşte, cu amîndouă mîinile, mîna lui Suru şi i-o scuturâ **zdravăn, ca** între tovarăşi, pecetluind angajamentul, dîndu-i valoare de contract, de legământ comun, ceea ce prilejui o nouă **rundă de** aplauze **ca** o semnătură pusă de întreaga sală pe actul **oficial** încheiat în acea memorabilă şedinţă **a** comitetului **judeţean de** partid.

Plenara se încheiase. Oamenii se ridicară în picioare şi Suru, întîrziind la tribună, tărăgănînd strîngerea materialelor de **pe** masă, fâcîndu-se că ascultă ce mai avea să-i spună ministrul, apleeîndu-şi cealaltă ureche spre cîteva guri dornice să-l întrebe ceva urgent, încerca să definească starea de spirit a activului. Putea să-i examineze în voie, pentru că oamenii nu se mai ştiau priviţi, şi arătau aşa cum gîndeau în timp **ce** schimbau între ei primele impresii lapidare, cele mai autentice

dealtfel, pentru că se aflau sub impresia puternică a momentului ; mai tîrziu, oricît de mult vor mai vorbi despre asta, reluînd subiectul, o vor **face**

la rece, sau sub impresia altor momente, a miilor de momente, absolut diferite, ce vor veni şi vor trece în lunga încleştare la care-i angaja hotărîrea luată. Pe feţele lor, în vocile scăzute, în gesturile mici, în încetineala cu care se mişcau făcîndu-şi loc unii altora, Suru citea urmele proaspete ale unor sentimente contradictorii; pe de o parte vibraţia încă neoprită a voinţei şi ambiţiei proprii activiştilor ce **se** incită la o flacără aruncată asupra lor, sorbind-o de îndată cu toată fiinţa, pe **de** altă parte un presentiment, o nelinişte, adierea unui necunoscut încărcat de o surdă, insidioasă ameninţare. **Da,** ceva festiv-ameninţător, acestea erau boarea, vîntul, mirosurile prinse de nările lor, viitorul pipăit de antenele lor sensibile, încercate. Suru surîse în sinea sa, cu o ciudată pornire **de** duioşie, ca atunci cînd îţi priveşti pe furiş propriii copii în pragul intrării în aventura vieţii plină de neprevăzuturi, ştiind **că** o să **aibă** şi bucurii dar şi suferinţe, amărăciuni, înfrîngeri, fără **să** poţi spune **care o să** precumpănească, o să dea nota dominantă **a** ceea ce poartă numele de destin, cuvînt atît de rece, el **singur în stare să-ţi dea** fiori, **să** te arunce pentru o clipă în braţele melancoliei. Dar duioşia **lui** Suru era legată mai mult de faptul că aceşti oameni, cu vieţile lor, cu destinele lor, aveau să-i **înfăptuiască** visul cutezător. **Ştia** că acţiunea la care se angajase **avea să Ie ceară** multă sudoare, confundare cu munca pînă la pierderea identităţii, oricum **a** bucuriei simple de a fi cu **ai lor, în ora calmă** a serii – cînd sufletele se deschid şi comunică **şi se** umplu unele **pe** altele **de** dragoste, de încredere, de speranţă, **de** puterea de a înfrunta noi greutăţi, de a îndura noi asprimi, **de a-şi face mai** departe datoria. Ştia şi îi iubea pentru **aceasta, fără să-i** deplîngă, considerînd sacrificiul lor firesc, de la sine **înţeles,** dar simţindu-şi-i aproape, căci aveau să asude pentru **el, adică** pentru ideea, pentru ţelul lui, pentru împlinirea **misiunii sale, să tragă** jugul pe coarnele căruia va trebui să-şi **încordeze el** braţele. „Ei băieţi, ţineţi-vă bine, începe iureşul” le **spuse în gînd** cu **tandreţe dar** şl cu necruţare, luînd în calcul pentru **ei** orice, **absolut** orice. **în**tocmai ca generalul pentru soldaţii din linia întîi.

5 – Pumnul 51 palma, cartea a treia

Noap: \'j d<- primăvară, încărcată de seve, de miresme, de stele, de foşnete – cele de afară, ale brizei iscată în frunzişul crud, proaspăt, şi cele dinăuntru, dintr-o tainică eflorescenţă – noap- iea răco. >asă, îmbietoare, frumoasă ca un cmtec îndepărtat, îl luase pe Manóle Suru în braţele-i molatice. Dar Suru era p< < a conştient ce să cadă în capcană, să alunece pe efluviile miş- eSfo'"- T1 imbia pentru că, la capătul zilei dense, zgomotoase şi agitate ce se sfârşise atît de târziu, îi permitea să rămînă singur, să-şi pipăie contururile, să se măsoare pentru a-şi identifica dimensiunile, tumultul ţinut în frîu. Departe de a ajunge victimă a primăverii, surd la vechile ei viclenii, la neliniştile şi beţia ce le împrăştie, avea nevoie de această noapte ca de o tovărăşie delicată pe care, atingînd-o din cînd în cînd absent şi proteguitor, cum atingi creştetul cîinelui ce-ţi păzeşte umbra cu ochii înlăcrimaţi, să se poată adînci în sine, gustîndu-şi fiinţa pînă la saţietate. Dacă se putea concepe în stare să se sature vreodată de sine, în infinitatea belşugului său. Alesese un drum mai ocolit pentru a traversa cel mai închegat şi reuşit dintre grupurile noilor locuinţe, pe unde urma să treacă axa mediană a oraşului, şi care contura de pe acum o arteră cu o alură mediteraneană, mai ales cum se profila pe fundalul catifelat al nopţii de primăvară. Privirile obişnuite cu detaliile decorului îmbrăţişau ansamblul, siluetele verticale împreună cu universul adiacent, cu cerul a cărui valoare consta în aceea că tivea preţios, punîrid în evidenţă „opera”. Se apropie de parcul oraşului şi el schimbat, fără marca dinainte, de autentică natură veche ; îmbătrânită, agonică, dezolantă, care îi repugnase atribuindu-i o înrîurire demoralizantă, ci curat, despovărat de trunchiurile noduroase, contorsionate, replantat cu arbori decorativi şi arbuşti tunşî simetric, împodobit cu statui de gips şi travertin, cu un bazin însufleţit de susurul micii fîn- tîni arteziene, bogat luminat. Toate acestea Suru le vedea doar cu marginile privirilor, ca pe un cadru adecvat simţămîntului ce-l domina, ideii asupra căreia se concentra snopul central al atenţiei. în mijlocul

globilor oculari, în miezul întregii fiinţe, **se instalase atotstăpînitoare, inamovibilă, dorită posesiv, cu** gelozie de **amant** maniac, **imaginea** „şantierului”. Cu **ea** pe retină şi sub retină **se** mişca, acţiona, **trăia toată** ziua, cu ea adormea, **ea** îi cotropea visele triumfale în care urca scări înalte, urmat de **o** suită numeroasă, **spre** un balcon sau o lojă aeriană, **de** unde cuprindea spaţiul terestru răscolit, monştrii metalici **aplecaţi** asupra lucrului şi furnicarul omenesc ce aduna, ridica, făcea să sporească, să se umfle o formă **de** proporţii imperiale, **de** o antichitate ultraperfec- ţionată. Ceea ce vedea Suru în **aceste** vise ale **căror** plăsmuiri nu se destrămau cu totul nici **în** trezie, **devenise** într-o **mă**sură **realitate.** Şantierul se **deschisese,** construcţia începuse, „iureşul” **se** declanşase. **În perimetrul** platformei industriale fuseseră aduse maşini, materiale, veniseră oameni, se săpase, se înjghebaseră **barăci, se** născuse **o** aşezare improvizată, incongruentă, **diseminată** pentru un observator străin, **dar** închegată, omogenă, cu personalitate distinctă pentru el. Acolo scîrţîitul macaralelor, muşcătura buldozerelor în ondulaţiile terenului, comenzile maiştrilor, scrîşnetul roţilor de camion şi de basculă răsunau amestecat, într-o polifonie stridentă, inconfundabilă, zi şi noapte. Se ridicau piloni, ziduri prefabricate pluteau prin aer purtate de **braţe** de fier, pretutindeni se mişcau căşti brune, mocirila clefăia sub cizmele de cauciuc, vîntul mişca uşile barăcilor, zgîlţîia geamurile, aducînd miresme de pe dealuri, din pădurile de dincolo de orizont. Pe undeva abureau cazane cu ciorbă şi oamenii mestecau, rezemaţi în coate la mesele de scîndură, înfăşuraţi în pufoaice decolorate, la bufete se destupau sticle de bere, se ciocneau **pahare** de ţuică. Uneori noaptea răsunau voci răguşite, cîntînd dezlînat cu pauze lungi şi opintiri brusce, pline de **năduf,** de încăpăţînate sau de **am-**biţii neînţelese. Stihiile fuseseră dezlănţuite. Minate din cele patru puncte cardinale, îşi dăduseră întîlnire aici, **se** org^mizaseră, se uniseră, alcătuind un polip **gigant** cu mii **de braţe** ce urzea „visul”, dîndu-i trup, un trup **căruia** nu **prea** tîrziu **va** trebui să i **se** insufle şi duh. Cine făcuse

toate acestea ? **A** cui minte, **a** cui -nergie, a cui **forţă le pusese** în mişcare ? Cine alergase **la Bucureşti prin cabinete, reamintise,** rugase, cine se dusese **la «nivelul cel mai înalt – de fapt** fusese chemat, dar lui Suru i se **părea că el iniţiase** şi **acest capitol** hotărîtor ■—, cine pledase cu tact şi convingere, **garantînd asupra** capacităţii judeţului, **partid ? Suru omitea, mai** bine zis uitase, şi asta c 1>< a credinţă, **că ideea venise de** sus, se copsese acolo atît cît **trebuise şi cînd sosise momentul luase** forma hotărîrii înscrisă în Directive, **apoi în planul** cincinal. **El memora** numai demersurile proprii, **punând pe seama lor** „urnirea icebergului", „pornirea avalanşei", **intrarea în** joc a forţelor... „minunea" ! Căci minune era **ca la un semn, la** un cuvînt, **să se** umple **de maşini** şi de **materiale, de specialişti,** directori şi muncitori, terenul **arid,** fostele **dealuri mîncate de** ploi şi de vânturi, roase de vreme, **de la marginea oraşului uitat, mort,** fantomă umilă, cum **era** cînd venise, **cum îl găsise cînd fusese trimis să** aducă aici cît mai rapid cu putinţă suflul **progresului** socialist. Nemaivor- bind **de** restul **schimbărilor, de ceea ce** făcuse **pînă** la începerea „minunii". **Aproape jumătate de** oraş nou... cîteva fabrici zdravene, un nucleu **de clasă muncitoare** şi tempo-ul viu... Şi **ele** ceruseră iniţiativă, spirit **organizatoric, perseverenţă, muncă,** munca aceea fără **pauză, fără respiraţie, luptă** cu inerţia, cu nepriceperea şi **prostia, cu** piedici **mari şi** mici, obiective şi subiective, cu amînarea şi **uitarea,** cu toleranţa şi minciuna, cu hoţia şi lenea. Tot ce se făcuse îl solicitase minut de minut. **La** toate temeliile se aflau neînduplecarea, obstinaţia şi răbdarea sa, cuvîntul său aprig, usturător, năprasnic lovind ca un bici, ca o bîtă, explodind ca o grenadă, ţipătul lui răguşit, făcînd să zăngăne geamurile, să bage în sperieţi sufletele mici, minţile obtuze să-î îngrozească pe laşi şi puturoşi, să-i bage în pămînt pe toţi mincinoşii şi necinstiţii. Evident, ar fi un ipocrit să şteargă toate acestea cu buretele, să le minimalizeze. Toată lumea le cunoaşte. Nu e pentru nimeni un secret cine a fost sufletul, flacăra, ochiul, mâna de fier.

Da, dar acum... la acest bilanţ încheiat în

cîţiva ani de autoritate şi domnie suruiană... Ii veni **să rîdă de** acest cuvînt nostim, nu se ştie de unde apărut... ce se **va** adăuga ? I începuse „iureşul". Nu era încă în toi, va veni şi clipa aceea, era pregătit, era gata ! Aştepta cu calm şi deplină siguranţă. Dar mecanismul la care se gîndise, aspirase, visase, **pe** care-l dorise cu înfrigurare, intrase în acţiune la **o** turaţie **destul** de bună... nu încă cea cuvenită... Şi cine i-a ars la fund pe fricoşii ăştia, cine a băgat dracii în ei ? Cine a sunat trîmbiţa şi i-a sculat din culcuşurile unde se învăţaseră la călduricâ stătu **fă**urit mirositoare, mai mult vegetind decît trăind ? Suru işi **dădea** seama ca ceea ce simţea era mîndrie, **dar** nu-i era ruşine, fiindcă avea convingerea că acest sentiment se îndreptăţea cu vîrf şi îndesat. Fără să-şi mărturisească suficient de lămurit, **poate** dinadins lăsa acest gînd mai nebulos, mai împrăştiat, se considera „autorul". Ce rost are să pui surdină orgoliului, în definitiv şi el omenesc, de **a** fi aşa ceva... aşa ceva atît de important şt de... instinctiv pumnul lui mare şi greu se strîngea în buzunarul trenciului strunind ceva, sau mai degrabă asmuţind. Da, el ţinea în mină hăţurile, soarta judeţului, a oamenilor, viitorul lor. **De** el depindea schimbarea, cadenţa nouă, mişcarea înainte. Mai. erau multe de făcut, greul abia începea... Va fi dănţâlău. În pumnul încleştat se concentra presiunea vulcanului care era el, Suru...

Traversa oraşul **singur,** neobservat, afundîndu-se în umbra zidurilor de el ridicate şi gusta savoarea acestui anonimat de... demiurg. Conştiinţa măreţiei îi era de ajuns. Nu avea nevoie să-l descopere nici o lumină, nici un ochi omenesc. Ar fi fost, de prisos. Era suficient că ştia el. Nici un semn de recunoaştere, de recunoştinţă nu-l interesa. Infinit mai puternică e plăcerea de **a** şti tot, de a putea tot, de **a** vedea tot, tu. nevăzutul... 1 Păşind pe străzile pustii, pierzîndu-se în tăcerea oraşului, obscur, ca o umbră, parcă plana. „Hei, oameni bum, ar fi putut striga rîzînd, dormiţî liniştiţi, odihniţi-vă. simţiţi-vâ în siguranţă, voi şi copiii voştri... veghez **eu. Vă** asigur ziua **d?** mîine, şi de poimîine,

şi **toate** zilele... micilor inconştienţi 1, în- graţilor !... fără să vreţi, desigur. Nu vă acuz, nu vă dojenesc,

,i . e normai <ă fie... voi să vă puneţi speranţa în mine, ¡. - în..' 'mi ';ţi, dar i.lcîndu-vă cum trebuie datoria, muncind i. f 'i-,.'', pe brinci dacă e nevoie, căci fără asta nu se poate, '■ „ ghez, să gîndesc, să ţin frîiele, organizînd forţele, storcind din ele tot ce pot da, păstrînd echilibrul necesar, armonia şi, mai presus ca orice, cadenţa, pentru că sîntem în marş." Prin satisfacţia aceasta secretă a anonimatului, fără să-şi dea seama Suru se apropia de personajele supranaturale, aşa cum sînt imaginate ele în basme, căci numai acelea erau în stare să pogoare pe pămînt, travestite în drumeţi de rind, în moşnegi, nepăsătoare la nepăsarea supuşilor, a muritorilor, asupra cărora aveau şi drepturi şi puteri depline. în adîncul sufletului, niţel perfid, Suru ştia că şi în această umilinţă e tot voinţa lui, căci el pusese totul la cale, el îi împiedica pe oameni să-l vadă şi să-l recunoască, să-i sară în întîmpinare cu veneraţie şi smerenie. Mişcîndu-se prin aerul curat al nopţii de primăvară, dezmorţindu-şi muşchii, umplîndu-şi plămînii, lăsîndu-şi fruntea mîngîiată de briză, Suru se împărtăşea de la propria-i putere. Pieptul bombat, braţele încordate, carnea tare păreau incasabile, blindaj inexpugnabil. Se simţea invincibil. Clocotind ■de energie şi putere, sănătos şi vital, deştept, cuprinzător, îşi era prea destul sieşi. Se ştia ascultat, respectat, admirat, chiar şi temut, da, temut într-un sens ce-l măgulea, găsind binevenit acest sentiment, ca o ofrandă în plus... Şi tot ce făcea, marea construcţie, iureşul, efortul, zbaterea, neodihna îi umpleau viaţa. Se simţea cu adevărat împlinit, realizat. Nu vedea ce şi-ar mai putea dori, ce-ar mai putea rivni. Atinsese marginile. Nu cumva aceasta era chiar fericirea ? Un val de căldură plăcută i se răspîndi în trup. N-avea nici un motiv să se teamă de cuvintul magic. Era fericit 1 Fără ipocrizie şi fără falsă modestie se considera privilegiat. Unul din puţinii pentru care istoria nu e o vorbă goală, o

noţiune abstractă învăţată în şcoală sau auzită prin conferinţe publice, ci chiar opera vieţii, profesiunea de fiecare zi, lutul pe care-l frămîntă în degete

dîndu-i forma dorită. El respiră **aerul** tare **al** istoriei, **cu nările** dilatate, de dimineaţa pînă seara, pînă acuma, noaptea, cînd se ducea să se culce, şi chiar după aceea, în somn, în visurile **or**golioase, bine încheiate, ecuaţii perfect rezolvabile, **nu învăl**măşeală, haos, neputinţă, derută, incoerenţă, cum sînt majoritatea viselor omeneşti. Aproape **uitase** cum sînt visele **oame**nilor de rînd, cum uitase şi ce este un astfel de om, **adică** psihologia, gîndirea sa, deşi **fusese** şi el **aşa,** şi totuşi... **parcă** se îndoia... Mai credibil e că a fost croit de la bun început dintr-un alt aluat, întrunind premisele acestei împliniri. Altfel cum ? Nu era adeptul hazardului, al cotiturilor bruşte, neprevăzute, al vîntului din senin. Considera omul un aparat autonom, miş- cîndu-se în virtutea propulsiei proprii, **care poate** fi mai **pu**ternică sau **mai** slabă, **în** funcţie **de** dotarea iniţială, **de** auto- educaţie, de capacitatea de a se mobiliza şi valorifica integral, cunoscîndu-se, dirijîndu-se, stăpînindu-se, sever, obiectiv, **aşa** cum trebuie să fie şi cu ceilalţi, ajutîndu-i, împingîndu-i, învă- ţîndu-i să se cunoască, să se realizeze la nivelul posibilităţilor. Şi, desigur, concomitent, să lucreze la împlinirea ta, **adică a** istoriei pe care o ctitoreşti. Nu prea **avea timp** şi predilecţie Suru pentru asemenea introspecţii, dar acum, **în noaptea limpede,** pură, **de** primăvară, ceva îl îndemna **să se aplece asupră-şi, să** se uite iu adînc, sa **se** detaşeze pentru **a** se examina, **să** se îndepărteze puţin, întorcîndu-şi privirea şi fixîndu-se în spaţiu, integrîn- du-se în decorul unde se mişca. Făcuse acest demers. Ieşise o clipă din el şi, mergînd de-a-ndăratelea, se văzuse profilat pe oraş, pe timp, pe istorie şi fusese mulţumit. Primise o recompensă din propria-i **mînă.** Nu **e** aceasta cea mai **preţioasă ?** Ort- cît te-ar stima şi te-ar lăuda alţii, dacă tu nu te găseşti bogat, puternic, împăcat cu tine şi realizat, totul **e** în zadar... E bună noaptea, plimbarea **nocturnă, singurătatea** înţeleaptă şi calmă.

Suru se trezi din **aceastăă** adîncă baie de sine, cînd lumea exterioară nu mai existase decît pentru a-l încadra, definindu-i

cor? în faţa porţii. Ajunsese acasă şi ferestrele erau luminate, ceea ce însemna că era aşteptat. întotdeauna îl rînpvn Peluţa nu se culca niciodată, oricît de tîrziu ar îi ’■■ĸ nu-l lua în primire, „nu semna de recepţie” cum . ur. el ")u. *c* i d< chidea şi îl vedea scoţîndu-şi haina şi fcwM. , ,umndu papucii aflaţi totdeauna în acelaşi loc, dacă

-i „ mănîncă, îl lăsa şi se ducea să se culce. Acum venise şi Claudia şi probabil stăteau la taclale, privegheate de Nana, pe care trebuia s-o duci cu băţul la culcare, fiindcă n-avea somn, şi dimineaţa s-o tragi cu arcanul din pat năucă şi rea ca un căţel întărîtat. într-adevăr, aşa cum îşi închipuise, se aflau în hol toate trei. Instinctiv, pătrunzînd între ai săi, Suru îşi lua un vag aer critic, nemulţumit, de natură să ţină la distanţă, să tempereze familiarităţile excesive, curiozitatea şi indiscreţia privind viaţa sa obştească, precum şi încercarea de a-l introduce prea mult în universul particular, minor, al casei. Lui Suru acasă 5i venea mai peste mînă. Această lume nu era cu adevărat a lui, ■nici nu-I egala, dar nici nu i se supunea atît cît ar fi trebuit, o lume rămasă în urmă, marginală, cam inutilă social, pe carp el ȚIU reuşea s-o „integreze”. De fapt, deşi conceptă generalizat, ea se reducea în realitate la Peluţa, fiindcă cei mari lipseau – deşi chiar şi în absenţă îi asocia familiei, îi includea, ca pe nişte planete, cu învelişul lor atmosferic, în sistemul său solar – iar cea mică, Nana, nemaifiind nici la vîrsta iresponsabilităţii, nu crescuse nici atît cît să o înscrie în sfera socială conştientă. Acum „lumea” avea mai multă consistenţă pentru că de cîteva zile, lîngă Peluţa o avea şi pe Claudia. Nu-l bucurase venirea fetii. Ce căuta ea acum, la început de primăvară, „la părinţi”, de ce nu era la slujbă ?, ea n-are obligaţii, nu e supusă rigorilor muncii ? Nu-i plăcea nici munca ei, greu se resemnează cu gîndul că n-are o profesiune serioasă. La terminarea facultăţii Claudia se angajase translatoare la ONT. îi ceruse să intre în învăţămînt; e o onoare să fii profesor de liceu, îi spusese,

indiferent unde, într-un orăşel mărginaş, într-o comună. Sau în economie – sînt atîtea organizaţii de comerţ exterior»

atîtea întreprinderi lucrează cu firme **străine, negociază** în **limbi** de circulaţie internaţională. **Dar** la ONT ? Flutură vînt, **toată ziua** pe drumuri, prin autobuze, hoteluri, restaurante, cu tot felul de vagabonzi străini, mic burghezi împuţiţi, fără nici **o mora**litate, fără nici o decenţă. Claudia pretindea că **lucrează** în **bi**rourile centrale şi că numai rareori, cînd e strictă nevoie, **e so-**licitată în deplasări, dar asta nu schimbase părerea lui Suru. Cronicizîndu-se, starea ei socială indezirabilă îşi **pierduse din.** acuitate, însă resentimentul lui Suru rămăsese **mocnit şi întu**necat $i pecetluise pentru totdeauna atitudinea **sa** faţă **de Clau**dia. La aceasta se adăugaseră apoi lucruri mult **mai grave. în** ultima vreme auzise, cineva **străin** îi informase, **după aceea** Peluţa îi strecurase ştirea, cum se **pricepea ea, pe departe, cu** ţîrîita, străduindu-sg **să** evite **sau să amortizeze şocul, că fata** lui se încurcase cu un bărbat însurat. Deci se **compromisese** moral, îşi ratase viaţa. **Vestea** îl **rănise, socotise cele întîmpîate** un afront personal, o **batjocură,** şi nemărturîsit, **un fel de** complot al lumii de dincolo **de autoritatea sa, pe care el nu o** putea controla. Se dusese **la Bucureşti** ca un **vifor,** hotărît **s-o** calce în picioare, s-o **pedepsească şi s-o supună,** şi **dacă va fi nevoie s-o aducă acasă pachet şi să i-o arunce maică-sii în braţe,** să facă ce-o vrea cu ea, **sau s-o închidă** în **casă, să-i răpească** orice drepturi, considerînd-o **inaptă să-şi orinduiască viaţa sin**gură, în mod cinstit şi demn. **Ceea** ce **găsise** îl **dezarmase. Nu** avusese cu cine să lupte, **pe cine să înfrîngă, să strivească şi să** supună. Căci Claudia era supusă. **Nu opunea** nici **o rezistenţă,** nu se răzvrătea, nici **măcar** nu **se apăra. Tăcea smerită, împo**vărată. **A** încercat s-o **facă să vadă** răul, **să trezească în ea ruşinea şi în acelaşi timp mîndria. Dar în Claudia nu tresărea** nici mîndrie, nici ruşine. Se **ghemuia pe scaun cu capul plecat,** iar cînd ridica privirile **exprima** tristeţe,

neputinţă, împăcare eu soarta. Tristeţea venea nu din **conştiinţa greşelii, ci dm fap**tul **că** trebuia **să-l mîhnească şi să-l jignească pe tatăl ei, la** care ţinea şi **pe care îl respecta. Era vinovată faţă de el, ni* faţă de sine şi faţă de viaţă, deşi nici situaţia în care se afla**

nu – pinducea vreun entuziasm, nici urmă de fericire nu se citea pe faţa ei- Asta era, trebuia şi el să înţeleagă că nu se pu-

„uw crrn so întorsese înfrînt. La început, furia împotriva r \ i- ? fele; se mesteca şi cu ură, dar ură violentă, explo- ■■ - c -nsi'.mă prin însăşi intensitatea ei, nu mocnită, se-

•ium.enu.va, lipita de simţuri, intrată în sînge şi amestecată cu

. . vc trecură furia şi ura, rămase scîrba, şi pentru fată şi pentru lumea ce o corupsese. Nici o undă de milă nu trecuse prin inima lui, deşi Peluţa, cu instinctul ei de mamă, acest sentiment încercase să i-l inoculeze. Strădania nevesti-sii nu făcea decît să-l aţîţe, să-i întreţină iritarea.

Acum se trezise cu Claudia plocon. Cum era să-l bucure ? Ce vroia, de ce nu se afla la munca aia a ei dubioasă, înjositoare, dar mă rog, totuşi, muncă ? O dăduseră afară şi de acolo, o alungaseră ? Sau îi dăduse un picior undeva,., ăla... nemernicul... Peluţa sărise să explice că fata a luat concediu, că la ei aşa se dă, fiindcă vara au treabă, şi venise şi ea acasă să-şi vadă părinţii, că nu e orfană, are şi ea nevoie să mai stea cu c.i ei. Avusese loc o discuţie neplăcută. Suru nu putuse să se ¡abţină, fata plînsese, plînsese şi Peluţa, apoi golindu-se din nou •de furie, rămînînd doar scîrbit, le acordase un armistiţiu. De-altfel, venise de trei zile şi n-o văzuse decît seara. O privea •cum stătea pe scaun în fusta ei gri, banală şi în pulovărul ce punea în evidenţă bustul Sărac, umerii înguşti, clavicula subţire, cu mîinile în poală, cuminte, timidă, ca o elevă de liceu. De ce o fi aşa de costelivă, se gîndea Suru, parcă mănâncă ciorbă •de scoici ? Cu cine seamănă ? Peluţa nu avusese figura asta anemică, stinsă, apatică, de ofticoasă sau de neurastenică ; tî- înărâ, era delicată, subţirică, dar ca o statuetă de fildeş, sperioasă •dar vie, adulmecînd mereu

primejdii dar şi efluvii de aer îmbălsămat ce o transfigurau, îi dădea un fel de frisoane metafizice, nici de ea înţelese, de frică dar şi de fericire. Nu, nu seamănă cu Peluţa, sau seamănă, dar cu Peluţa de acuma, amorfă, placidă, plicticoasa, cu ochii goi, lichefiaţi, cu obrazul inexpresiv, inert, cu psihologia ei elementară de animal casnic, dracu

mai ştie de ce, care trăieşte prin instincte imediate, **scurte,** cu spirit de conservare prompt, dar fără nici un orizont, **agă-** ţîndu-se numai de cîteva esenţe ce i se par ei stabile, şi ignorînd sensurile mari, multitudinea **de** faţete ale faptelor. **Da, cam** asta putea fi, moştenise de la maică-sa ceea ce nu ieşise la iveală pe atunci, sau poate nici nu exista încă. Claudia nu era **pe gus**tul lui, nu avea nimic din el, nu putea recunoaşte în ea nici **o** trăsătură a temperamentului şi spiritului său, nîci măcar a tipului fizic. Poate ar fi înţeles ceva din nenorocita aia **de** aventură, dacă fata ar fi avut altă personalitate. Să fi fost o fire voluntară, nesăbuita, un temperament pasional, fierbinte, greu de stăpînit, să se fi dezvoltat ca o fiinţă temerară, **san** măcar egoistă, preocupata numai de sine, de plăcerile ei! Atunci mai ziceai, purtarea ei ar fi avut cel puţin un sens. Dădeai .vina pe natură, spuneai că **poartă o** pecete, **că e** predestinată şi **că** educaţia **n-a** ajutat-o să se domine. **Dar aşa ?** Nesărată şi timorată, spălăcită, lipsită de viaţă, un fel de **apă chioară... ? Cum** a căzut ? Din prostie, din credulitate, din **lipsă** de voinţă şi respect pentru sine ? Măgarul, golanul, ţapul ăla scîrbos, cu ce-a ademenit-o, cu ce i-a zăpăcit minţile şi şi-a aservit-o ? Nu-l cunoştea, nu i-l descrisese nimeni, nici nu discutase despre el, dar în cap i se conturase precis fizionomia lui. O fiinţă, păroasă, vulgară, impertinentă, folosind armele cele mai josnice, virilitatea ostentativă, rînjetul umed, libidinos, al buzelor mereu muşcate sub mustaţa de sergent major, de frizer, de biliar- giu, de peşte... Nu ştia nici ce e, cu ce se ocupă, îi fusese silă **să** întrebe.

Dacă se **uita** bine, vedea reflectate **pe** chipul Claudiei propriile lui sentimente. Dispreţul său era probabil atît de pregnant, de izbitor, îneît o iradia, distrugîndu-i ţesuturile lăuntrice, sufleteşti, ceea ce se trăda în mina ei suferindă. O **sufe**rinţă reflectată, fără cauză proprie, receptată **de** la un centru străin. **Ca** un cancer nefabricat de organism din toxicitatea lui intrinsecă, ci provocat de un bombardament atomic. Poate arii trebuit **ca această bo^lă,** pe care el i-o

infiltrase, să-l **mr."-** întru«'' fatalitatea face ca un om ce primeşte dispreţul **<a** pe ceva cuvenit, să atragă în continuare dispreţ. Dacă ar fi **respins cu** demnitate, ferm, jetul resentimentelor, **sau** măcar i inr cer'Hndu-se. nelăsîndu-se străpunsă, răvăşită.

c,,. ar . privit-o cu alţi ochi. Aşa o găsea şi mai n ut ’îs cţ de două ori nevolnică, şi pentru ceea ce fă- wii«« ahmrî -şi pentru ceea ce făcea acum. în plus, Claudia se **comporta ca o** tolerată, convinsă că în mod normal nu **ar** tre**bui să aibă acces** în casa tatălui ei, că i se arată îngăduinţă şi ea o foloseşte cu sufletul încărcat că l-a obligat pe tatăl **ei să facă** un compromis, să abdice de la rigoarea principiilor **sale.** Această **poză** era **de** natură să pună în faţa lui Suru propria-i **lipsă de** intransigenţă, pactul dezonorant cu mizeria morală, şi asta nu-i putea ierta Claudiei. Şi nu ştia nici cel puţin dacă fetei îi este sau nu cît de cît ruşîne. Umilinţa i-ar fi spus că **da,** ea se ruşinează, măcar de judecata aspră a tatălui, dacă nu de faptul în sine, **dar** privirile absente de sub aerul spăşit con-**traziceau** prima impresie. în acelaşi timp se întreba în ce măsură ■o ipoteză ar fi mai bună decît alta. Dacă ar fi arborat o ruşine sinceră şi profundă, asta ar fi acuzat şi mai mult perpetuarea ■condiţiei ei imorale, făcînd-o de două ori mai imorală, iar **dacă** .ar fi demonstrat net că nu-i e nici un fel de ruşine ar fi dovedit ticăloşie, depravare calculată. Mai era ceva în Claudia care îi **tempera** dorinţa **de** răfuială, redueînd-o la cele cîteva aluzii sarcastice aruncate în treacăt. Un început de înstrăinare. Ceva ne-definit **lăsa să** transpară ruperea lentă, dar definitivă, ireversi**bilă,** a Claudiei **de** familie. Nava indezirabilă se **depărta** milimetru cu milimetru pentru a se pierde cu totul în necunoscut şi pentru totdeauna. Lenta mişcare inversă, surprinsă într-o desfăşurare inexorabilă, ghidată de o fatalitate neînduplecată, mai **mare şi** «decît voinţa ei şi a lui, îi strecura în inimă un fior rece. **Deşi** fata arăta atît de

neajutorată şi nevolnică, slabă şi proastă, dispunea **de** o forţă sau era în stăpînirea unei forţe ce i-o **răpea** autorităţii lui legitime. înţelese că nu atît sentimentul patern,

nu duioşia părintească îl înfiorau, nu regretul pentru fiica ce va pleca şi nu se va mai întoarce îl inhiba, ci vanitatea de stă- pîn abandonat. Se încerca să i se răpească drepturile asupra unei fiinţe ce depindea de el, ce-i datora ascultare şi supunere, şi asupra căreia instinctul posesiv nu încetase să spere că va exercita influenţa dorită, că se va putea manifesta din nou din plin, dîndu-i satisfacţia reuşitei, a atotputerniciei. îi veni fulgerător o idee şi spuse cu un ton neutru, cu un interes reţinut, cum arăţi unui străin căruia vrei să-i indici o posibilitate, să-i deschizi o perspectivă. „Măi Claudia, tu nu ai putea... nu ai vrea să ajuţi judeţul ăsta, într-un moment greu, cînd se zbate să iasă la lumină, cînd fiecare om conştient îşi lasă la o parte comoditatea, interesele, sau le amină, ca să facă şî el ceva...” şi se afundă în consideraţiuni generale pe această temă, uitînd de Claudia, de cazul ei particular, sau urmărind să-i scadă dimensiunile, să-l minimalizeze. „Cum să ajut, tată ?* îngăimă timidă şi serioasă, dar vizibil excedată, fata. „Uite, să vii să lucrezi aici, sugeră el, gînditor, parcă atunci i-ar fi venit în minte ipoteza. Sînt atîtea posturi de profesori vacante. Indusiv la limbi străine. Bieţii copii rămîn cu goluri şi cad pe la admiteri. Nu e o inechitate ? înseamnă că ei nu se bucură de egalitate de şanse, chiar de la start sînt handicapaţi. Pe vremuri, dascălul se considera un apostol, se ducea unde era mai greu, bucuria lui era să se ştie folositor celor de jos, poporului”. „Dar eu nu lucrez în învăţămînt, tată, şi-apoi, mă consider şi acolo folositoare. Cu puterile mele modeste mă străduiesc şi eu să ajut ţara.” Suni se încruntă. Vocea scăzută, aproape mieunată a Claudiei, măsura şi respectul cu care-i vorbea, îl înfuri- ară mai mult decît dacă ar fi luat o poză infatuată. „Ipocrita, ştie să se prefacă ; nu de popor îi arde ei, ci de hăndrălăul ăla nenorocit care i-a sucit capul „ Apoi răstit,

duşmănos: „Te-ai îndrăgostit de ONT, ai ? nu mai poţi să trăieşti fără el. fără ONT-ul tău ?" Făcu o pauză ca să se stăpânească, îi veneau pe limbă numai cuvinte urîte, grosolane. „Numai că ONT-ul ăsta e însurat cu alta şi ţie ar trebui să-ţi crape obrazul ăla de...”

. Y -a, îi Manole, sări Peluţa, cu o voce mieroasă dar insis-**tentă, de** cerşetoare, iar începi ? Las-o să răsufle o zi-două, cît **wai** stă pe aici. Că, zău, îmi vine să-mi iau cîmpii. Numai gîl- ■ea- şi ■ no .'' .. E şi ea un suflet de om, ce-o tot prigoneşti ?" U ■ !•'. 'Lijc P.. 'ei îi erau insuportabile. „Ea nu-şi dă seama, în h;.:. of: mai rău face cu vorbele astea neghioabe, că pune

e— 7« pjici n^0 privea, continua să se uite ţintă la

Claudia care plecase iarăşi capul cu aceeaşi suferinţă neputincioasă întipărită pe faţă, cu aceeaşi resemnare fatalistă care îl scotea din pepeni. „Ce să faci şi tu, îi şuieră printre dinţi, faci pe martira fiindcă ştii că-i înmoi inima de cîrpă a muierii ăsteia. Indeşi căciula pe urechi şi-î dai înainte." Dar Peluţa se interpuse din nou între el şi fată, milogindu-se şi căinind-o, bleste- mîndu-şi zilele şi cerînd, în felul ei enervant, îndurare.

Peluţa adoptase de la o vreme, mai ales de cînd apăruseră necazurile cu copiii, poza sclavei înfricoşate care se aruncă la picioarele stăpînului şi plînge, imploră, se agaţă, ca să-i domolească mînia, sau să o abată asupra ei, apărîndu-şi pruncii. Se luptase cu Manole ca o disperată pentru Claudia, căci i se sfîşia inima de mila ei, şi cu cît o vedea mai năpăstuită cu atît o iubea mai mult. Era conştientă de rolul ei ingrat, ştia cu cine are de-a face, înţelegea că Manole nu poate fi înduioşat cu smiorcăieli, dar altă armă nu avea, nu dispunea de altă putere, de alt mijloc şi de aceea, în pofida efectelor nule pe care le obţinea, la asta recurgea mereu. Suru ar fi fost dispus să discute cu cineva, şi acesta nu putea fi altul decît nevastă-sa, căci nu era să se ducă în oraş să-şi verse năduful, nu era să bată toba în public că fiică-sa a luat-o razna. Nici lui Cernea nu i se putea spovedi, nimănui. O ulceraţie morală atît de urîtă trebuia ascunsă de ochii tuturor. Numai cu Peluţa putea vorbi, dar ea nu se dovedea capabilă, nu era la înălţime ! încercase să

înţeleagă prin ea ce se întîmplă cu Claudia, s-o pună s-o sfătuiască ea pe fată să renunţe Ia nenorocitul ăla, să-i deschidă ochii. în loc de asta, după primul acces de jale disperată, Peluţa trecuse de partea fetii, apărînd-o, disculpînd-o şi mai ales

zbătîndu-se s-o scoată din ghearele lui Suru. Dar o apăra prost, găsea argumente iraţionale, totul se reducea, în pledoariile ei, la fatalitate, la nenoroc, Ia iertare. „Bine măi femeie, dar cum s-a putut întîmpla – o întreba. Alt bărbat pe lumea asta nu-şi putea găsi ? Numai unul însurat ?" „Păi dacă aşa i-o fi fost ei scris, Manole ? Ce ţi-e scris, în frunte ţi-e pus ! Soartei nu i te poţi împotrivi." „Dar ea n-are ochi să vadă, n-are minte să judece ?" „Ei, cînd îţi cade năpasta pe cap, ce poţi să faci ?" „Spune-i că se face de rîs, că o arată lumea cu degetul, că o să vină nevasta ăluia şi-o să-şi înfigă mîinile în părul ei." Peluţa izbucnea într-un plîns mut, lacrimile îi şiroiau pe faţă, gura i se schimonosea ca la o babă şi nu spunea decît „Vai de capul ei!" „Dar trebuie s-o trezim la realitate, nu putem s-o lăsăm aşa. Trebuie să punem piciorul în prag." „Ce vrei sâ-i facem, Manole ? S-o batem ? Nu e ea destul bătută de dumnezeu ?" „Dar cum poate să trăiască aşa, femeie, cum poate ?" „Mai trăiesc şi alţii... ce să-i faci, aşa a vrut dumnezeu...!" „Dar e înjositor, e nedemn. Şi pînă cînd o să meargă asta, pînă cînd ?" „Cit i-o fi sortit, ce să-i faci ?" Suru amenințase că o să se ducă din nou la Bucureşti să-l caute pe nemernicul ăla, s-o caute şi pe nevastă-sa, să spargă odată buboiul. Peluţa plîngea, se agăţa de el şi-l ruga, ca pe Dumnezeu, în genunchi, s-o cruţe, să nu abată asupra ei nenorocirea. „E şi ea suflet de om, o viaţă nenorocită are şi ea, atât, să şi-o trăiască." „Cum mă femeie, eşti nebună, poţi tu să te împaci cu asta, în halul ăsta ai ajuns ?" „Ce să fac, Manole, taie-mă, omoară-mă, ealcâ-mă în picioare. Altceva nu pot să fac. Pe mine nu mă doare ? Dar sînt mamă. Dacă n-oi înţelege-o eu, cine ? O să trăiască şi ea cum o putea." „Să trăiască în mocirlă, în gunoi ?" Iar plîngea

Peluţa, plîngea şl plîngea ca şi cînd n-avea să se mai oprească niciodată. „Dacă nu poate, Manole ? Dacă-l iubeşte... Ce, ea nu-şi dă seama... da nu poate." Suru arunca farfuria de-azvîrlita. Nu putea să mai asculte. „Ţi-ai pierdut minţile, o să vă leg pe amîndouă cu un pietroi de gît şi o să vă arunc în lac." „Aruncă-ne. Manole, hohotea

ea ic; . să scapi de noi, să nu ne mai vezi, să scăpăm şi noi/' Ce putea să-i mai spună, ce putea să mai discute cu ea ? MReriimta. nleca trîntind uşa,

■ i . laşi ici . purtaseră discuţiile şi în cazul lui Virgil. x •• i sii 'e c< nu case că se însurase pînă la urmă cu „sora", XAC u<*iu ouxu se temuse de la început, deşi aproape se obiş- o ml, „comunicarea" îl lezase profund. 11 pusese în faţa faptului împlinit, informîndu-l ca pe o cunoştinţă oarecare. De asemenea îşi descârcase nervii asupra Peluţei. „Ţi-am spus să vorbeşti cu el, să-i zici... cum poţi să fii atît de laşă ? o apostrofase. I-ai cîntat în strună. De cî<te ori venea jucai chindia în faţa lui. Ni, ni, ni, na, na, na, să nu-ţi superi odorul. Acum eşti mulţumită ? S-a legat la gard cu paţachina aia, o să-l ducă de rîpă şi pe urmă o să-i dea un picior în fund." Tot aşa plînsese Peluţa, şi tot aşa prosteşte îl apărase pe Virgil, scandalizindu-I pe Suru mai mult decît faptul în sine. Că ce să-i faci... că soarta... că dacă îi place băiatului... că şi femeia ţine la el şi dacă îl iubeşte se mai dedă şi ea... că atîtea familii s-au întemeiat aşa, ba şi mai rău, şi au trăit, ...de ce tocmai cu Virgil să fie altfel? Suru se certase mult mai mult cu Peluţa decît cu Virgil, pentru că ea se constituia în avocat, dar cu o arguţie infinit inferioară celei pe care ar fi putut-o desfăşura acesta. Cu toate că se considera ofensat de procedeul şi de alegerea lui Virgil, se văzuse uneori tentat, în faţa bîiguielilor nătînge ale nevesti-sii, să-l explice el pe băiat, să-i găsească el circumstanţe atenuante, ba chiar să descopere şi o parte bună, un oarecare avantaj în „actul lui de tont", cum îl numise întotdeauna.

Acum, în cazul Claudiei, discuţia coborîse la un nivel şi mai jos. Şi, una e băiatul, alta e fata. Una e căsătoria, cum dracu o fi, şi alta concubinajul... mai ales cînd nu vede nici o perspectivă, nici o ieşire. Peluţa îndrugase ceva despre o promisiune a bărbatului că o să divorţeze şi o s-o ia pe Claudia, dar cine se putea bizui pe asemenea vorbe ? Nici ea nu credea ce spune. Şi sărea mereu ca o besmetică, nu-l

lăsa măcar să discute ca lumea cu fata. Mare pacoste femeia asta, nici prin minte nu-i

trecuse că o să se prostească astfel. Işi închipuia că şi-a găsit vocaţia în ocrotirea neisprăviţilor... un fel de sfinta Vineri. Se alia cu cei ce i se păreau ei năpăstuiţi, dezmoşteniţi de soartă. Ar fi fost bună de mucenică sau să oblojească leproşii. Numai că ăştia, copiii lor, nu erau loviţi de nici o soartă, cum spunea ea, erau netoţi la minte, lipsiţi de criterii etice solide, **rău** educaţi, şi asta nu vedea ea, nu vrea să recunoască, aşa cum ar fi trebuit să facă o mamă responsabilă, cu simţul datoriei sociale...

În schimb Peluţa pe Nana n-o înţelegea – şi aici iar erau în contratimp, iar intrau în conflict. Căci Nana era o fire voluntară,, volubilă, debordind de viaţă, cu o judecată clară, precisă, surprinzător de matură pentru anii ei. Nana se mişca în toate cu dezinvoltură, căpătase încredere în ea, se amesteca în discuţii, îşi spunea părerea, pentru ea nu exista subiect tabu. Sun» constata că toate astea Peluţa nu le vedea cu ochi buni. Ceea ce în purtările fetei el vedea spontaneitate, spirit de observaţie, inteligenţă, ei i se părea obrăznicie şi o punea la punct, severă, chiar cu ostilitate : „Tu vezi-ţi de cartea ta, nu-ţi băga nasul unde nu-ţi fierbe oala. Ţie nu ţi-e ruşine să spui aşa ceva ? fată eşti tu ? şi ia vîrsta ta." Lui Suru îi plăceau la Nana tocmai mintea liberă, străină de prejudecăţi, de idei fixe, de anxietăţi „mistice" cum le spunea el, temeritatea şi francheţea eu care aborda viaţa. Aici vedea că se deosebea radical Nana de mai- că-sa, fata semănîndu-i lui, având mintea, temperamentul şi energia sa. îl enervau profund tentativele Peluţei de a pune personalitatea fetei sub obroc, dădăceala stupidă şi nedreaptă la care o supunea, răceala şi neînţelegerea manifestate faţă de calităţile vizibile ale copilului. ,.Nu o înţelege nici pe ea, cum nu mă înţelege nici pe mine, se lamenta Suru în sinea lui. ar fi vrut să fie o bleagă, o mămăligă rece, o mironosiţă din astea care după ce cresc cad numai în gropi." Intervenea brutal, ori de cîtc ori fata era admonestată în faţa lui. „Las-o în pace, n-o mai bîrîi la cap, nu vezi că judecă mai

sănătos ca tine ?" Recunoştea că nu prea era educativ ce făcea el. dar nu se putea abţine. ,,Tu vrei să gîndeascâ pe calapodul tău ? Ea vede altfel lu-

crin..^ în ritul zilei de azi." Era singurul subiect unde Peluţa **se «minerii** a Nu mai era ceara moale, încălzită de **prea** multă \ti 'ni degete, îi ţinea piept lui Suru. „Da, s-o las să i < ⁄i 1 nu mai aibă respect nici de părinţi, nici **de**

n"i .să din ea ? o golancă ? Să-şi vadă lungul **fciasului, să** fie cuviincioasă şi supusă." Dar nici Nana **nu** se în- **uuuud ue** uvunonestările şi cicăleala maică-sii. Dimpotrivă, din cînd în cînd o ironiza, îi arunca sarcasme usturătoare, spre satisfacţia. lui Manole care, involuntar, o incita, **regretînd apoi cu** un sentiment de culpabilitate.

Schimbul de cuvinte din seara aceasta, cu Claudia şi Peluţa, **după** el două fiinţe obscure, cu o psihologie cîlţoasă, fugind mereu de lumina solară, ascunzîndu-se prin unghere pline de tot felul de murdării, îl coclise, îi răpise tot cheful de viaţă, stinsese, ca un vînt cu miasme de baltă, flacăra ce arsese impetuos şi solemn în el. Nana anunţă, căscînd, că trebuie să se culce şi îi depuse o sărutare tandră pe obraz. Se ridică greoi, ostenit şi parcă îmbătrînit, împovărat şi se retrase. Nu mîncă, răspunzînd îmbierilor Peluţei (ah 1 această capacitate **a** nevesti-sii de **a** se detaşa fulgerător de momentele penibile, de a uita cuvintele grele spuse şi de o parte şi de alta, de a trece de la tragedii de prost gust la bonomia casnică, la disponibilitatea cea mai **firească** şi senină !) că luase cina la sediu. Se dezbrăcă, se trînti în pat şi stinse lumina. Se simţea ca o mobilă masivă cu două uşi şi două compartimente : într-o parte, partea cea mai încăpătoare, se aflau hainele lui de sărbătoare puse frumos pe umeraşe, periate, degajînd grandoare, fast, iar în cealaltă, un sertar grosolan, din placaj subţire, rufe murdare aruncate de-a valma, roase, destrămate, cu un miros rînced, greţos.

Rămînea pe deplin conştient şi pe deplin convins de importanţa persoanei sale. Desigur, armonia iniţială, uşoara beţie încercată pe drum, sentimentul de plenitu-**dine** aproape absolută, se tulburaseră. Ceea ce se întîmplase **îl** frustrase, şl senzaţia că de aceasta se făceau vinovaţi chiar ai săi îl umplea de obidă. Era omul cel mai important din acest judeţ,

căpetenia, ducea pe umeri o **răspundere enormă, de persoana sa** depindeau atîtea, îşi legau **speranţele atîţia. Toată lumea îl as**culta, îl urma, influenţa existenţa **a** sute de mii de oameni. **Pu-** nîndu-şi în joc **calităţile** izbîndea în toate, fapt **unanim** necunoscut. Iar acasă ? **De ce nu** putea **să conducă destinul acestei** familii ? De ce aceşti cîţiva oameni ce o compuneau nu i **se su**puneau, îi **scăpau** printre **degete** şi chiar **dacă** nu i **se opuneau** făţiş, îl nesocoteau, acţionau de capul lor, **încălcau cu cea mai** mare nesimţire, **da,** acesta era cuvîntul, linia **lui morală, siste**mul lui de valori, stricau **cumpăna** dintre bine şi **rău, introdu**ceau arbitrariul, dezordinea, haosul principiilor **în chiar** bîrlo- gul lui, în acest **cuib** unde ar **fi trebuit să domnească echilibrul,** logica, cel mai, desăvîrşit bun simţ ? **De** ce ? Aici **ieşea la** iveală o neputinţă **proprie pe care** nu **o înţelegea. Era' mai** greu **să** conduci, să **supraveghezi, să influenţezi şi să orien**tezi viaţa a trei-patru **oameni,** decât **un judeţ întreg, cu or**ganismele şi autorităţile sale **complicate,** cu **atîtea categorii de** oameni, cu mulţimile lui anonime ? De ce nu i se supuneau aceşti cîţiva, în timp ce ceilalţi **mergeau** în **pas cu el,** plini **de încre**dere şi hotărîre ? **Ce** element îi **scăpa** lui **? O soţie slabă, ascun- zînd în debilitatea ei o tenacitate agasantă, acţionînd în anu**mite momente **aproape** iraţional, **manifestînd o obedientă opo**ziţie, dacă **e** posibil **să se** spună **aşa, pe care nu o putea înfringe.** O fiică lipsită de **personalitate, searbădă, fără voinţă, îi rezista** şi ea, cu ochi trişti, vinovaţi, **dar fără să** se **sperie, fără să re**nunţe, **fără să** facă **un gest de îndreptare, deşi** privirile ei îl **asi**gură că **ar** face-o din tot sufletul **dacă** i-ar **sta în** puteri. **Un să**păcit, dealtfel **înzestrat, capabil, eu foarte frumoase perspective,** reuşit pe plan **intelectual, se tîrăşte la picioarele celei mai...'ce!ei** mai... o femeiuşcă **dubioasă** ce n-are **decît impertinenţa** şi... **draci»** s-o **ia...** şi care-i spune lui, **tatălui său, că** ştie **el ce** face, **că** totul e **în regulă, dar că** el, bătrînul **e** cam

învechit, **cam depăşit,** cam închistat. Ce **poate să le facă ? Să-i destituie, să-i excludă... ?** De **unde?** din familie, **puah...** mare **scofală! Să-i pună în discuţie? A** cui? **Spanac. Asta e... Pur şi simplu nu are ce să le facă, decît să**

se [c:] i **strige, dar asta** nu slujeşte la nimic. **în** timp ce din-

cuio, «u .ceilalţi... acolo există legi, norme, obligaţii, un întreg **n mMe** coerciţiune, de represalii, chiar de represiune... Acolo >■ [1] . ■'?:> fiecăruia. Ar fi avut şi dincoace, dar altădată, [1] 'l . -,i odrasle erau mici. Atunci dispunea faţă de

o **n** de alte posibilităţi. Dar nu prea a făcut uz

sub influenţa Peluţei... aşa cum e ea, dar cum nu [r] **prea o** înţelesese pe atunci. Vezi, nu se dovedise destul **de** perspicace; **«şi** făcuse o impresie cam **de** suprafaţă. în general poate îşi face şi despre alţi oameni o asemenea impresie, grăbit mereu, preocupat de o singură latură, interesat de un singur aspect... Dar e inevitabil,., el e unul, ei atîţia. Şi esenţial în rolul lui nu e să facă studii psihologice, ci **să** găsească sursa de posibilităţi **a** fiecăruia, determinîndu~l să o pună în valoare, să o exploateze în folosul cauzei. Asta, asta e misiunea lui şi, după cîte ştie, şi-o în**deplineşte** cu cinste... cu rezultate bune. Pe această linie va **merge** şi în viitor.... cu atît mai mult acum cînd în sfârşit s-au dezlănţuit stihiile.:.· cînd **a** pornit **iureşul...** cînd are totul aici, în mînă. **Şi** din **nou** simţi **cum** se umflă pînzele corăbiei sub vîntul istoriei... şi cum el ţine timona şi manevrează calm... înaintînd... înain- tînd... în ovaţii **şi** urale... înconjurat de priviri aprinse, **credincioase,** văzînd ceea ce vedea şi el... acel ţărm de aur... acel ţărm binecuvântat, înfloritor...

I **Si uită de** cei nesupuşi:

Capitolul II

De ce-l chemase Ia **birou pentru asta ? Nu** se **putea găsi aft** cadru, acasă de .pildă, într-o seară, după ce toţi s-au **culcat ?** Sau într-o deplasare, pe o tarla, oriunde altundeva ? **De ce ne**apărat în birou, la sediu ? Ca să-l **facă să** simtă **că nu-i cere o** confesiune amicală şi că ceea ce **spune** nu **are** caracter **faculta**tiv, adică „discutăm, dar faci cum te **taie capul[1]'. Deşi tot confi**denţială fusese întrevederea. **Convorbirea se derulase calm, cu** vocea scăzută, altă voce decît **cea** de **lucru. Suru vorbise rar,** interiorizat, cînd privindu-l gînditor cu *o* tristeţe ciudată întipărită pe obrazul smead, obosit, cînd **aruncîndu-şi** privirea **pe ta**van, prin colţurile pereţilor ca şi cînd **ar** fi **purtat un** dialog **cu** sine. Dar aceşti **pereţi,** spre **care căuta din cînd în** cînd, **amin**teau, totuşi, că discuţia nu e gratuită, aleatorie, ci **se constituie** într-un act necesar, încadrat strict, în **pofida** tonului şi aerului duhovnicesc, în normele implacabile **ale** relaţiilor **de partid. Se** dusese şi cu o mapă. Nici prin minte nu-i trecuse **că... Deşi... de la** un timp, **pîlpîia în** el **ceva,** o **aşteptare...** o **vagă emoţie, o nelinişte care** din cînd în **cînd** îi **voala vocea,** îi **aburea** privirile, îi **înmuia** gesturile. Poate acea combinaţie enigmatică de experienţă, re**flex, intuiţie,**

intuiţia că o anumită cauză va provoca ineluctabil un anumit efect. Nu o dată i s-a. întâmplat în viaţă să audă foj-

nirv: ’a ureche această voce misterioasă, acest avertisment
inauscwraoil. Chiar cînd era copil, multă vreme după ce comitea ţ> faptă ce i se părea dubioasă şi pe care dealtminteri o uita, con-
■ i s> . tie în nervi o asemenea aşteptare, şi uneori se do- >. ’ i 'ui!- ;J. pentru că, din senin, dosarul aparent clasat se
' . la care nici nu se aştepta apărea şi în mo
mentul cei mai neprevăzut rostea acuzarea. Această miraculoasă se verificase în multe cazuri şi, deşi nu o examinase îndeaproape, era conştient de ea. Deci, nici acum nu se putea spune că fusese total surprins, deşi aşa arătase, aşa i se păruse că se consideră. în timp ce-şi manifesta uimirea, sinceră nu fariseică, respira uşurat că în sfârşit scăpa de imperceptibila dar persistenta apăsare, că taina ieşea ia iveală şi se elibera.

Suru îl luase pe departe, punîndu-i întrebări preliminare, banale, de tipul „ce-ai mai citit „cu cine te-ai mai văzut ?”, dar, simţind că nu-l prinde, trecuse la subiect, schiţînd un surî<? vinovat. Şi atinsese chestiunea... Spusese că i-au ajuns la ureche nişte bîrfeli... şi inserase ideea că aşa sînt oamenii... stau la pîndâ, scormonesc şi dacă' găsesc ceva, sau li se pare că au găsit, clevetesc. Trebuie numai să dai un pretext, un prilej, cît de mic, apoi au ei grijă. Şi îl chestionase răbdător, ca un tată, dacă practic e ceva între ei, între Cernea şi Elvira Paica. El nu remarcase nimic... e drept n-avea nici cînd, nici cum... Şi îşi adusese aminte că de fapt ei doi nu se mai întîlniseră demult aşa, între patru ochi, la un pahar de vorbă, ca pe vremuri... nu ca pe vremuri... ca întotdeauna. Dar motivase această întrerupere a contactelor amicale prin nenorocitele de treburi, prin afurisita de muncă ce nu te lasă nici să răsufli. Chiar şi cu cei de-acasă, îi mărturisise, tot atît de slabe erau raporturile, nu-şi mai amintea de

cînd nu stătuse o duminică întreagă cu ei. Şi rîsese ipocrit, „ce vrei, am vrut industrie, acum trebuie să înghiţim", asocîindu-l astfel şi pe el şi pe toţi ceilalţi la ambiţia de a construi combinatul. Deci voia să ştie dacă e ceva serios, deşi ca vechi prieteni s-ar fi cuvenit ca Cernea să-i spună şi lui o vorbă, să-i dea un semn. Ar fi fost primul care să se bucure, pentru că înţelege că are şi el ne-

voie, şi are şi dreptul la un cămin. Sigur, munca **îl absoarbe pînă** peste cap, **ca** pe ei toţi, **dar** viaţa **de** familie **e altceva,** nu **poate** fi înlocuită – şi Vlad se **mirase de aceste** cuvinte, **mai ales de** nostalgia cu care vorbea Suru Incit, parcă s-ar fi referit **în egală** măsură la el. Dar de ce se înăsprise cînd îi **spusese că** nu **e ce** crede el ? „Atunci ce e măi frate, **se** răstise, **că lumea vorbeşte** şi nu-mi place, nu-mi **place** deloc, tu mă ştii pe mine, **ce dracu".** înţelesese probabil că **vrea** să-i **conteste** dreptul **de a se amesteca.** Se cenzurase repede, pusese din nou surdină vocii —• şi, **sfătos,** paternal, adăugase : **„Despre ce** e **vorba, Vlade ?" După** ce-i **ex**plicase cu răbdare, fără bîlbîieli şi poticneli **suspecte, ca şi** cum ar fi vorbit cu sine, şi de fapt chiar cu sine **vorbea, fiindcă pînă** atunci nu simţise nevoia să precizeze lucrurile, după ce-I **lă**murise, deci, că la mijloc e o simplă **prietenie** intelectuală, **o** afinitate filozofică, estetică, **dacă** vrea, **îşi exprimase exasperarea că** în lumea de azi cele mai fireşti raporturi **umane au devenit în-** criminabile, s-au transformat în tabu-uri, **pauperizînd existenţa,** mutilînd-o, reducind-o la cîteva linii **rudimentare. Suru** îl **ascul**tase cu atenţie, aparent amuzat, ceruse **cafele** şi se **instalase şi** maj adînc în fotoliu, ca pentru un conclav **lung şi anevoios. Apoi** o luase sistematic. „Vă întîlniţi ? Bun ! Şi **vă** întîlniţi demult ? De cîteva luni. Şi unde **vă** întîlniţi ? **Aha... la ea... mă rog** la o cafea... Ei şi ţie nu ţi se **pare** natural **ca lumea să** intre **la** idei ? Crezi că nu te-au urmărit destui **ochi ?** Şi **gurile ce-au aşteptat ?:** «Ce caută Cernea Ia o femeie **acasă ? O femeie singură. Şi el..** becher.»„ La replica lui Cernea **că** cineva trebuie să **fie nebun** să-l bănuiască de crailîc **pe el, om** bătrîn, cu **păr alb, Manele** rise gros, cu **o** anumită tandreţe, **dar** şi cu **ceva obscen.** „Hai, **las-o**

Om bătrîn ai ? **Dă-o dracu, Vlade,** vinzi **castraveţi la grădinari** ? Mai **bine hai să** zicem **că e asta,** ce **spui tu...** filozofie, afinitate, cum îi ***ziseşi... o chestie între*** intelectuali subţiri. **Dar** întrebarea e **cum** convingi mahalaua ? Putem noi **să** închidem gurile cu versiunea **asta ?." Suru se prefăcea că ia de bună ipoteza** şi propunea **să vadă împreună ce şanse de succes ar avea o ase-**

r- – plicaţie la opinia publică. „Cum cunoşti tu lumea pe **•iei. o auzi** spunînd : «Da, domnule, se întîlnesc şi discută, iau ■***• n carte **şi-o** analizează, fac colocvii literare în doi. Seara,

în munca, el urcă scările blocului, ciocăneşte uşor n-loamnei şi intră închizînd uşa discret. Şi apoi, ■ p' pe discuţie... Cum o fi decurgînd ? Mai înfocat,

' Despre Em io eseu şi Schopenhauer, sau despre ăştia **"■fiiai noi, la modă** acum **în** Occident... Şi apoi, pe **la** miezul nopţii, la revedere, distinsă doamnă, partea a doua sau a treia a subiectului îl vom analiza data viitoare, peste trei zile, să spunem, sau peste o săptămînă.» Spune şi tu – ţine ? rezistă ? Vezi pe cineva **pe** aici înghiţind aşa o chestie ? Poate prin Capitală, în mediul artiştilor... sau mai încolo, la Paris, sau mai ştiu eu unde... **dar** aici ?" Cernea trebuise să conceadă, cu jumătate de gură, mai mult din priviri, că pusă chestiunea în felul acesta, într-adevăr .. **se** pot naşte dubii. Apoi se înflăcărase şi-i ţinuse o tiradă lui Suru despre cătuşele prejudecăţii, conservatorismul sufocant al criteriilor morale, în fond încă de esenţă burgheză, o nenorocită moştenire lăsată de acea clasă venală, fără nimic sfînt, ce impregnase totul de spiritul ei meschin, şi la care ne închinăm ca proştii, ridieînd-o la rang de cod universal. Dacă o să încurajăm această optică obtuză şi mai ales o să ne ghidăm după ea, unde o să ajungem, ce fel de socialism o să avem ? Al neîncrederii, ai neputinţei de a înţelege complexitatea şi dimensiunile spiritului, al opacităţii faţă de variatele ipostaze posibile ale relaţiilor dintre oameni, indiferent de vîrstă, sex şi alte considerente rigide ? Nu e aceasta o minimalizare a omului, lipsă de respect, negare a frumuseţii sale interioare, a armoniei la care poate ajunge, la care trebuie neapărat să ajungă ? E fatal să luăm **ca** etalon tipul limitat, rob **al** instinctelor, incapabil să vadă în sexul opus decît un component al cuplului ? Acest tip **să** ne impună nouă criteriile morale ? La el să raportăm modul de existenţă al tuturor ? Vorbim de afirmarea liberă **a** personalităţii, **cum** poate fi **ea** concepută

şi realizată în chinga unei asemenea judecăţi ? **Desigur,** un număr **de** oameni **va** gîndi **aşa** cum **a** zis Manole, dar de ce să trăiască toţi, şi mai ales cei ce se consideră avansaţi şi care au un anumit rol în primenirea societăţii, sub teroarea mărginirii lor, a opticii lor primitive ? De ce **să** ne temem să-i înfruntăm, să apărăm principiile superioare, mentalitatea nouă, evoluată, de ce să nu luptăm cu gîndirea pervertită, animalică ? E bine să cedăm, să plecăm steagul cu laşitate la fiecare asalt al grotelor ? Dacă ne predăm, nu ne contrazicem propriile idealuri, nu le trădăm şi, fără să ne **dăm** seama, **ne con**vertim la această religie vulgară şi mioapă, degradantă ? Sau şi în noi mai supravieţuiesc aceste dogme, nici noi nu ne-am **deba**rasat de umilitoarea algebră burgheză a omului, în timp ce **glo**rificăm omul nou, liber, stăpîn pe destinele sale, cu un univers bogat, elevat...

Vorbise fără patimă, animat mai mult **de amărăciune** şi de-o abia mocnită revoltă împotriva limitelor detestabile de care trebuie **să** se izbească mereu şi pe **care,** şi **acesta** i **se** părea cel mai îngrijorător, le cultivăm prin pasivitate, inerţie, mimetism, prin sanctificarea unei opinii publice anacronice. Suru **ma**nifesta o pacienţă surprinzătoare, asculta atent, fără nimic din ironia lui rece, muşcătoare, prezentă **de** obicei, **dacă** nu în **cu**vinte, în priviri ; parcă ceea ce auzea îi solicita o dorinţă proprie •de limpezire. Tăcuse mai departe şi după ce Vlad, dezgustat, copleşit de un scepticism sălciu, se oprise. „Sînt convins că eşti sincer, spusese într-un tîrziu Suru. Deşi fără să-ţi dai **seama,** pledoaria ta, dar **repet,** absolut involuntar, ascunde ceva, **ceva** ce nu ţi-e nici ţie clar, dar mie începe să-mi fie. Ştiu că o **să mă** zef lemiseşti, poate o să te şi superi, dar asta n-o să mă reţină să-ţi spun ce cred. Asta fiindcă eu socotesc chestiunea importantă, şi pentru tine şi în general. Şi pentru că nu vreau s-o las în suspensie. Teoria ta e interesantă şi, în principiu, cred, corectă, dar şi niţel mincinoasă, ho, nu te holba, ai răbdare, eu cum am avut, hai să-î zic altfel, niţel artificială.

Te înţeleg, ai oroare de trivial, ştiu asta demult, te

cunosc ■bine. Ţi-e frică să nu intru cu bocancii în sentimentele tale. Nu, nu vreau să fac asta, Vlade. Putem să discutăm **la** modul imper-

$' blema ridicată de tine. în mare sîntem cam pe aceleaşi p&siţii, dar părerile noastre nu coincid întru totul. Sigur, nu mă WS confunda cu hahalera dispusă să facă galerie ori de cîte ori te i u e: e. De acord cu tine, e înjositor. Şi ăstora trebuie să

b. deşi, **din păcate nu prea o facem. Sîntem prea batem cu goiănismul. Deci, asta e clar. Altceva a spun. Vlade, afinităţile de orice fel dintre un bărbat şi o femeie, pînă la urmă sfîrşesc prin a duce la dragoste. Am în vedere doi oameni valizi, nu senili. Am avut şi eu o experienţă, cândva... Poate şi eu mi-am făcut iluzii, dar viaţa a fost mai tare. Viaţa e tare a dracului, şi ce să faci, aşa a fost creată lumea, aşa a fost ea împărţită. în afară de faptul că ne-a făcut oameni, natura ne-a împărţit pe sexe, şi a făcut asta cu un anumit scop. Nu contest că pot exista atracţii intelectuale, plăcerea de a discuta cu o femeie, de a te vedea înţeles de ea. Dar fără să ştii, alături de asta începe să evolueze altceva. Poate la început nu-ţi dai seama, bagi mina în foc pentru tine. Dar încet, încet te dezmeticeşti, şi tu şi ea, dacă ea nu e deja conştientă, de obicei ele sînt mai perspicace, au un instinct mai dezvoltat, ştiu mai bine ce vor. Evident, pe tema asta putem discuta în contradictoriu. Tu poţi s-o susţii pe a ta, eu pe a mea. De aceea nu vreau să intru în polemică asupra tezei generale. Dar nu numai de asta. Trebuie să tratez chestiunea la obiect. Băi Vlade, pe undeva cred că tu o iubeşti pe... doamna aceasta." îl privise iscoditor un timp, puţin dezamăgit că Vlad nu reacţionase cum prevăzuse el. Pentru că, într-adevăr, afirmaţia nu numai că nu-l contrariase, dar parcă nici nu-l surprinsese prea mult şi, la drept vorbind, nici nu-l indispusese. Dimpotrivă, dracu să ştie, cuvintele lui**

Suru parcă îi plăcuseră, ca şi cînd i-ar fi oferit pe nepusă masă un cadou, sau i-ar fi descoperit nişte calităţi ce nu puteau decit să-l măgulească. La început se văzuse tentat să intervină pentru a răsturna teza aşa-zis impersonală a lui Manole, părîndu-i-se că şi acesta aderă la mentalitatea troglodită. Totuşi, ce spunea el merita să fie reţinut. Femeia e un semen ca oricare altul, cu care discuţi exclusiv din plăcerea comunicării î în bucuria de a o în- tîlni pe Elvira şi de a se întreţine cu ea ore întregi erau numai curiozitatea intelectuală, interesul obiectiv al cunoaşterii ? Nu mai exista ceva, dincolo de mobilul strict cerebral, care făcea savoarea întîlnirilor lor, dîndu-le acel farmec indicibil ? Şi acesta nu era farmecul ei de femeie distinsă, sensibilă, inteligentă şi... atrăgătoare, foante atrăgătoare ? De ce această euforie, abia acum remarcată sau mărturisită, nu-l cuprindea şi cînd se în- tîlnea şi discuta, de pildă, cu Suru sau cu alţi bărbaţi inteligenţi ? întotdeauna s-a apropiat cu uşurinţă de oameni... de bărbaţi dej- tepţi, iar dialogurile cu femei culte, elevate, cu personalitate, cu idei originale, subtile, respirînd rafinament, l-au îneîntat într-o măsură incomparabilă. Dar există un factor suplimentar de interes în cazul femeii ? Este oare ceea ce spune Suru despre natură ? Se poate... un dogmatism al simţurilor şi viclenia lor de a se camufla sub impulsul intelectual. Evident, cerebralitatea po- tenţează atractivitatea între sexe. Pe el, de pildă, o femeie frumoasă, dar banală, limitată, lipsită de seînteia spiritului, îl lasă rece. Dar şi reversul e valabil, o femeie inteligentă şi cultă, interlocutoare vioaie, speculativă, de forţe egale, dar fiziceşte vitregită de natură, emasculată de propria ei spiritualitate lucidă, tăioasă, o asemenea fiinţă nu numai că nu-l ispiteşte, dar îi cam şi repugnă. Nu se vede căutîndu-i compania, cultivînd-o. Cel mu.lt

admirînd-o la rece, dar realmente ca pe un semen oarecare, ,ca pe un semen onorabil şi antipatic.

Cam asemenea gînduri îi treceau prin cap atunci cînd Suru pronunţase propoziţiunea aceea... că o iubeşte pe Elvira... Hm, ce nostimadă... ce putea să-i treacă prin cap... deşi suna frumos. Dar nu era vorba de sunet. Cuvintele se topiseră în el ca o bucată de zahăr într-o ceaşcă de ceai, prelingîndu-şi licoarea în firişoare, spre adînc, solubilizîndu-se, dînd lichidului o altă consistenţă, altă strălucire şi alt gust. Se simţea impregnat de dulceaţa şi mireasma cuvintelor pe care le recepţionase cu o aviditate de nebănuit. Ideea apărată din senin şi, absorbită imediat, îl ridica în propriii ochi, îi sporea valoarea, ca şi cînd

c' '-ar fi comunicat că e alcătuit dintr-un metal foarte pre- **ţios. De** unde venea această senzaţie ? Poate din gîndul, consti- **fulgerător,** că dragostea pentru Elvira este prin sine de **o-** ridicîndu-i purtătorului acestui sentiment, în d 'îi>ta. Elvira este o fiinţă deosebită şi oricine ar – i; ..tea să nu se contamineze de elevaţia ei, nu putea însuşi un ales, unul dintre oamenii cu har, cu mult **hSr.** Chiar dacă ea, să zicem, nu împărtăşea dragostea – judeca, desigur, în principiu, nu punîndu-se pe sine în cauză, ci luînd un oarecare – faptul că nu-l repudia şi îl accepta pe respectivul în preajma ei, asta nu spunea nimic ? Nu indica oare că e conştientă de calităţile, aceluia, şi chiar dacă inima nu-i putea răspunde, îl considera din aceeaşi stirpe, din aceeaşi lume aleasă ? Deci cam aşa se putea explica hipertrofia subită a orgoliului său. Căci Suru îl implicase pe el... îl numise pe el personal. îl privi cu o curiozitate nouă, avid să audă, să mai audă, aşteptînd demonstraţiile, raţionamentele ce nu se îndoia că vor urma. Şi deşi intuia că ar trebui să-i opună ceva lui Suru pentru **a-l** stîrni, nu reuşea să se înscrie cu nimic în contradictoriu, cuprins de o lene inexplicabilă, poate de frica ascunsă că, prin cine ştie ce gest necugetat, va strica totul, va alunga, va împrăştia ceea ce se conturase

în jurul său, va pierde ceea ce-l impregnase atît de repede şi neaşteptat, cotropindu-i fantezia, trezindu-i plăcuta vanitate. Suru nu se obosi să aducă în sprijinul şocantei afirmaţii dovezi. Luase punctul lui de vedere drept realitate incontestabilă şi pornind de la el trecuse la comentarii, mai ales la consecinţe. îşi declina autoritatea de a judeca sentimentele lui Vlad. Ştia că asemenea resurecţii tîrzii ale inimii sînt posi- • bile. S-a întîmplat să cadă Vlad în capcană, se putea întîmpla oricui. Chestiunea era : ce trebuie făcut ? Voia să ştie ce intenţii are Cernea. Nu dorea să intre în intimităţile lor, dar trebuia să cunoască dacă aveau în vedere ceva, dacă luaseră vreo decizie. Nu mai revenea asupra laturii expuse iniţial, a bîrfei, pentru un moment cădea de acord că nu asta interesează. Dar apărea o- chestiune a probităţii morale. Din moment ce nu mai era vorba

exclusiv de raporturi intelectuale – pentru **o** clipă **Cernea avu**sese impresia că descoperă pe chipul lui Suru un sarcasm trivial şi se crispase, dar pînă la urmă nu găsise nimic să-i confirme bănuiala – odată ce conveniseră, deşi Cernea nü-i dăduse nici cel mai mic semn de încuviinţare că la mijloc sînt sentimente serioase, problema nu se mai putea pune în termenii iniţiali, că, adică, ar fi o chestie de civilizaţie, de lărgime de vederi etc. Ştia bine că Cernea însuşi nu ar putea tolera un asemenea echivoc, de aceea... ei bine, se impunea o soluţie, şi cu cît mai rapidă, cu atît mai bine. Cernea se văzuse nevoit să iasă din mutismul ce şi-l impusese, şi să ia parte la acest dialog **pen**tru care nu era pregătit, şi în care, în pofida tonului decent, a menajamentelor vizibile ale lui Suru, se **găsea pe** o poziţie **de** inferioritate, umilitoare chiar. încercase să-l convingă din nou că între el şi Elvira Paica nu fusese nimic, nu era nimic, decît ceea ce-i spusese la început, că chestia cu iubirea constituia o fantasmagorie şi, dacă pentru simpla lui plăcere ar admite, prin absurd, că preţuirea **ce** i-o poartă femeii ar avea un caracter mai complex, mai nuanţat, Suru trebuia să înţeleagă omeneşte că niciodată nu se trecuse pragul nu numai al moralităţii, ci al bunelor maniere, al convenienţelor, dacă vrea. Dragostea presupune, după cum ştia şi el, reciprocitate, ori aşa ceva nu exista categoric, sub nici o formă. Aici se cam încurcase puţin, gră- bindu-se să adauge că nu înţelege prin asta că i-ar fi dat cît de cît Elvirei **să** înţeleagă ceva şi că ea **ar** fi arătat indiferenţă sau l-ar fi respins. Nu, nici vorbă. Dealtfel, toate astea pentru el erau complet noi, aşa că ce să-i răspundă lui Suru ? Ce soluţie şi adopte ? Ştie Suru că ea îl iubeşte, are e) asemenea misterioase informaţii ? Dacă nu, cum îşi poate permite să inventeze toată aiureala asta... să-l pună într-o asemenea situaţie... Măcar la atita consideraţie s-ar fi aşteptat din partea lui... şi aşa mai departe. Suru se uitase **tot** timpul în **podea,** apoi rlsese încet. stâ- pînit, protector

; „Dragă, sigur, nu sin tem la vîrsta confidente ler amoroase, te înţeleg, e cam stînjenitor, deşi ne cunoaştem demult... şî am mai avut ocazia să...” Nu-şi duse gindul Ia ea-

pat, dar în virtutea acestei vagi invocări, îşi permise să intre şi **tnaî adînc** în subiect, încercînd să-şi explice presupunerea, , i litudinea, zicea el, că tovarăşa Elvira Paica îi purta • îi !ıı '"'ernea, o afecţiune reală, respectiv îl iubea ca ¡a 6 ca femeie intelectuală, dacă vrea, deşi tot aia n ■ nu ■'Had iar i se păruse că distinge în voce sau pe faţă o **nuanţă** batjocoritoare bine strunită, dar iarăşi nu avu nici un. indiciu real şi tăcu. Păi cum credea el, Vlad, spusese Suru, că o femeie serioasă ca ea, cu poziţia pe care o avea în judeţ, cu o atit de bună reputaţie, bucurîndu-se de stima **unanimă,** primeşte acasă, în văzul lumii, în ore de seară, singur, pe primul vicepreşedinte, burlac, ori de cîte ori are el dispoziţie... ? O crede tembelă, sau ce ? Aşa cum o descrisese şi el, Vlad, Elvira Paica e o femeie cu personalitate, inteligentă, cultă; stăpînă pe ea, care evident ştie ce vrea, şi nu se expune... nu se lasă compromisă... pentru că ea ştie ce înseamnă gura lumii,' în această privinţă nu încape îndoială, e mult mai realistă **ca el...** pentru... pentru ce ? Ca să discute filozofie ? Hai să fim serioşi. Zău, să nu se supere Vlad, dar în anumite privinţe a rămas pueril. Să stea şi el să se gîndească serios, cu maturitate, ce dracu... Raţionamentul lui Suru era plauzibil, şi într-adevăr Cernea se simţea ca un adolescent naiv faţă de un frate mai mare şi mai experimentat care îi deschide ochii. Oare asta să fie, se întreba cu un fel de rîs-plîns în gît. îi venea să spună „formidabil", deşi acest cuvînt era total deplasat şt absolut necorespunzător situaţiei. înclinaţia sa era „să creadă" şi atunci izbucnea chiotul acela lăuntric. Dar de fiecare dată lăsînd un gol, o stare de scurtă şi adîncă dezolare. Cuvintele lui Suru lucrau însă, dărîmînd, fărămiţînd şi înlaturînd stîlpii de rezistenţă ai neîncrederii, ai îndoielii şi pe acest moloz, în spaţiile eliberate, se clădeau cu zel, rapiditate şi precizie temeliile convingerii. Un adevărat vrăjitor Suru ăsta... Şi el nici nu-şi dădea măcar seama ce efect are lucrarea lui. Pleda pentru atingerea unui scop... fundamenta necesitatea unei măsuri... în timp ce

pentru Cernea demersul său deschidea o per-

spectivă ademenitoare, mai mult chiar, de nesperat, şi-i asculta cu sufletul la gură motivaţiile logice, greu de răsturnat şi... cuceritoare. Cernea ceda, ceda cu bună ştiinţă, aruncînd ultimele reziduuri ale îndoielii în luptă numai spre **a** le pierde, şi în acelaşi timp pentru a-I înşela pe Suru asupra adevăratei sale stări de spirit. Uitase de tot, legănîndu-se în iluzia pe care celălalt i-o întindea ca un hamac, dînd frîu liber unui alt infantilism, pe care avea să şi-l descopere şi reprime cu dezgust foarte repede. Căci, după ce Suru dărîmă şi construi, trecu din nou, într-un mod ce lui Cernea i se păru monstruos, la demolare. Cînd Suru se încredinţase că, în sfîrşit, a creat terenul propice, l-a sensibilizat îndeajuns pe Cernea, l-a pregătit pentru răspunderea **so**cială, moment ce coincidea de fapt cu închegarea speranţei acestuia că punctul de vedere expus nu era o simplă speculaţie, ei avea temeiuri, putea fi luat în consideraţie şi chiar crezut, în clipa aceea Suru, cu acelaşi calm, cu aceeaşi duhovnicească blîn- deţe, Iovi. 11 întrebă, fără să ridice un milimetru vocea, intrată într-o anumită obscuritate, ca şi biroul părăsit tot mai mult de lumina amurgului de toamnă, îl întrebă dacă a cules toate datele privind starea civilă, condiţia familială a Elvirei Paica. Ii vedea tot mai puţin faţa în penumbra serii şi nu mai putea urmări privirile, mişcarea gurii, mobilitatea muşchilor feţei, nu se putea ghida decît după voce, iar aceasta avea o linişte nefirească, parcă ar fi fost vorba de subiectul cel mai anodin, de pildă precizarea datei unei şedinţe, lunea sau miercurea, ceea ce în fond era acelaşi lucru. Cernea spuse că, după părerea sa, ştie totul, sau, mă rog, esenţialul; că a avut un menaj ce s-a destrămat, că are o fiică la Bucureşti, licenţiată, lucrează undeva, nu ştia exact unde, că **a** lucrat şi ea în Capitală şi că în ultimii ani s-a retras aici, chemată de ţinuturile natale. în calitate de directoare de liceu e foarte preţuită, îşi asumase şi răspunderi în viaţa obştească, dealtfel despre

asta vorbise şi Suru. aşa că nu **mai** găsea necesar să... „Hm, afurisită treabă”, miiîise Suni- **Va să** zică el nu era la curent cu complicaţiile familiale

Ai ’rei Paica ? Dar cum dracu nu a aflat ? Nici deştepţii dKtţTti cazuri de-astea trebuie să investighezi niţel... Ce cazuri, nu era vorba de nici un fel de cazuri. Ce-l interesa •ormoneasca viaţa de familie... E o persoană .îi. de onorabilitate notorie. Ce să investigheze? aiu deştepţii ăia, cum le spusese Suru, nu aveau ...viv să... Suru nu insistase, nu bătuse monedă, ^ă rog, nu se gîndise, se întîmplă, nu e nici o nenorocire, o să afle de la el. Biata femeie n-are nici o vină, a intrat intr-o poveste urîtă fără voia ei, dar asta nu poate să nu-i afecteze situaţia. Soţul ei a rămas mai demult în străinătate... un netrebnic, lucrase în comerţul exterior, se vîrîse în afaceri dubioase, vînduse secrete unor firme capitaliste, cu alte cuvinte •escrocase, trădase, şi pînă la urmă, cum se întîmplă, fugise, rămăsese acolo. Se făcuse proces în lipsă... condamnare, sechestrarea unor bunuri etc. Evident, ea divorţase imediat, nu avusese nici un amestec, habar nu avea de porcăriile lui. Dealtfel, personal, nu suferise nici un fel de urmări. Dimpotrivă, permutîndu-se aici, în calitate de profesoară, în scurt timp, în doi-trei ani, făcîru|u-se remarcată datorită calităţilor ei reale, ■fusese promovată directoare de liceu şi antrenată în tot felul de responsabilităţi. Dar cînd un om e ghinionist, necazurile se ţin scai de el. în ultima vreme, banditul ăla a început să facă presiuni, inclusiv prin oficinele de propagandă, să i se dea fata. Şi, culmea, neisprăvita i-a venit în întîmpinare, a făcut cerere să plece. Iată ce situaţie se crease. Se mira că ea nu i-a spus nimic... •evident, nu e uşor, dar... Se oprise, aşteptînd reacţia lui Cernea. Acesta vru să ştie dacă fetei i se dăduse permisiunea sa plece, dacă mama avea vreo putere legală s-o oprească. Nu, n-avea, zăpăcita era majoră... cît despre aprobare, Suru nu putea da informaţii, ştia doar că pînă la ora aceea nu plecase.

Ce era să facă Vlad...? O compătimise îndelung, în faţa lui Suru pe această femeie minunată, dînd glas regretului său sincer. O preţuia şi mai mult, dîndu-şi seama cu cîtă

demnitate, decenţă şi discreţie făcea faţă acestei situaţii dureroase. Găsea

că asta e de natură să sporească şi mai mult consideraţia publică pentru ea, şi, într-adevâr, societatea este în măsură sfi-i ofere, prin **respect, o compensaţie, s-o facă, dacă nu să uite, cel** paţin **să depăşească mai uşor acest şir de... ghinioane, cum** k **spusese Suru, oribile ghinioane, în stare să distrugă viaţa oricărui** om. **Se ambalase şi vorbise mult, pradă unui val de profundă compasiune, dar şi de admiraţie pentru femela mîndră şi pu**ternică, în **ciuda aparentei fragilităţi, locvacitatea lui crescînd şi ca urmare a faptului că se simţea sub protecţia întunericului ce cotropise încăperea. Vorbise cu aerul omului implicat direct,** asumîndu-şi cumva **o parte** din **povară, pentru a o elibera pe Ei-** vtra, sugerînd **că** e **gata să facă şi mai mult, în acelaşi timp de-** taşind-o instinctiv **pe femeie de semnificaţiile sociale şi politii»** ale întîmplării, **apărînd-o de o eventuală ameninţare ce nu se** conturase încă, **dar...**

Nu-şi **putea explica de ce şi cum începuse să intu-**iască, deodată, o **anumită răceală, chiar ostilitate, în tăcerea lui** Suru, ca şi cînd gîndurile **acestuia ar fi avut proprietatea de a emite** unde antitermice. **Nu se lăsă intimidat** şi **continuă, ca şi** cînd **deja** începuse **să se cristalizeze o adversitate undeva, în-** tr-un colţ **deocamdată incert. Atunci Suru se duse, cu paşi apă**saţi, şi **aprinse lumina. Reveni cu** un **aer absent, cu gîndurile altundeva** şi **parcă** plictisit, **ca şi cînd ar** fi pierdut **prea mult timp şi cam inutil, răminîndu-i acum numai citeva minute pen**tru **a încheia, pentru a tranşa lucrurile definitiv şi categoric.** Vocea **i se** umpluse de **mai multă** materie **sonoră, dar** nu **aspră,** ci **binevoitoare, chiar caldă. „Stimate tovarăşe Vladimir Cernea, spuse el oarecum în glumă, toate astea sînt bune, aşa ca** filozofie, **dar pe noi doi ne interesează altceva, o** chestie **mai** concretă, **mai prozaică** şi **imediată. Şi anume, că al doilea om al judeţului nu se poate amesteca în afacerea asta, regretabilă, desigur înduioşătoare, cum vrei s-o iei,**

în mod... cum să-ţi spun eu... intim, personal. Uite, asta e problema, de asta le-am chemat, şi aici am vrut să ajungem. Şi, cam greu ce e drept, cam

pe ocolite, cam cu încetinitorul, am ajuns. Sper că lucrurile **aînt dare...** că nu vrei, adică, s-o luăm de la început" şi rîse i ,i. **lîndu-l pe** Cernea pe umăr ca atunci cînd zici cuiva i te bată, că sucit mai eşti». Se ridică în picioare ' ;i ceasul, făcu o figură speriată, în sensul că **whooo.** şi mai sînt atîtea de făcut». îl conduse pe Cernea la uşă, **u stnnse** mina cu mai multă forţă decît de obicei şi, privindu-l cercetător, **adăugă** scurt: „Dacă o mai fi ceva, mai vedem. Deocamdată... asta e."

Pe drum şi apoi, revenit în biroul său, Cernea trecuse, continua să treacă, prin stările cele mai contradictorii. Derula întregul film al întrevederii cu Suru. O dată **se** găsea ridicol, copilăros şi se întreba dacă în realitate nu este un arierat, ursit să săvîrşească cele mai penibile gafe, să încurce viaţa oamenilor, de **fapt pe a** lui, pentru că oamenii aceia existau numai în imagi**naţia sa** bolnavă, să se facă de rîs. Vai de capul lui... o paiaţă. **După** aceea, cu vorbele lui Suru în cap, cu logica lui fariseică, parşivă, dar solidă, realistă, se trezea că tresaltă din nou sub bătaia unei inimi neastîmpărate, nerăbdătoare, abia atît aşteptînd, să se deschidă spre speranţă... Dacă totuşi e ceva adevărat...' Măcar zece la sută, adică nu să-l iubească de-a binelea, cum spunea Manole, ci să fi încolţit în ea o cît de mică afecţiune, altceva decît îşi închipuise pînă atunci, decît afinitatea intelectuală, în ce-l privea, lucrurile începuseră să i se limpezească, vulpoiul **de** Suru mirosise, nu se încurcase în speculaţii, nu şovăise, mersese Ia ţintă, şi... avea dreptate. Probabil că făcuse o poză jalnică încă de la început, cu tirada lui bombastică, juvenilă, găunoasă, despre puritatea dezinteresată a relaţiilor, marile «pirite imaculate... „imaculata concepţie"... şi toate celelalte prostii, pentru **ca apoi** să înghită **pe** nerăsuflate ce spunea Suru, mai aşteptînd, mai vrînd... Desigur că i se citise pe faţă lăcomia cu care asculta şi primea... ca pe o pomană... ceea ce acesta îi arunca... sarcastic, de bună seamă, în batjocură, deşi adevărat, sau măcar plauzibil. Da, în ce~l

privea se cam lămurise... **aşa** era, asta simţea, asta simţise şl poate ştiuse întotdeauna **dar**

nu vrusese, nu îndrăznise **să-şi mărturisească, se făcuse că nu** înţelege, că nu ştie, pentru că o recunoaştere i-ar fl pus probleme, i-ar fi dat de furcă, **adică de** gîndit, de meditat, **de** deliberat, i-ar fi impus o definire **a** conduitei, ori **presimţea** cît **e** de complicat... şi atunci prefera să umble cu **capul** în **sac,** s-o facă pe niznaiul, să împingă lucrurile în sfera intelectualismului, a platonismului, a excepţiei, în zona superioară, cum îi **spusese,** semeţ oa un cocoş, lui Suru. Se condamnă, **apoi,** umilit, **pentru** lipsa de replică în final, cînd plecase ca un **dobitoc fără să ri-**posteze nimic la punctul de vedere al lui Suru... ce punct... **la** concluziile acestuia, la indicaţia expresă, la ordinul **dat ca unui** trupeţ. Cum e posibil să te laşi astfel dominat, **guvernat,** sucit, învîrtit, dăscălit şi împins pe uşă **afară.** Inadmisibil... **scanda**los... descalificant... îi venea să-şi tragă palme, să se ia la înjurături, să se dea cu capul de lemnul biroului. Ce **figură idioată** făcuse... Ce-o fi zis Suru... un conformist, tocmai bun de **mane**vrat ca un maimuţoi. S-ar fi ridicat şi s-ar fi dus să-i ţipe **ceva** lui Suru din uşă, să-l ţină minte, să nu-i mai dea lui ordine în viaţa particulară. Dar nici gînd s-o **facă. După aceea apărea** spectrul înfricoşător al momentului cînd **va** trebui să **dea** ochii cu ea, cu Elvira – şi acest moment nu **putea** fi **prea** departe, nu putea fi nici ocolit, nici amînat, şi **nu ştia ce va spune, cum va** proceda, ce va întreprinde.

O cunoscuse pe Elvira... cînd ? nu **putea să** precizeze, **nu** putea să dea nici o dată, **parcă de** totdeauna... Cînd venise în judeţ ea era aici. O văzuse, n-o **văzuse** ? Poate, ici, colo, o siluetă feminină, înaltă, elegantă, o prezenţa distinsă... **Cum dracu să** n-o vadă, să n-o observe, **doar** îţi **sărea** în **ochi, ar fi trebuit să** ai orbul găinilor. Sigur **că** o remarcase, şi chiar de la început... O dată sau de două ori, sau dumnezeu **mai** ştie de cîte ori, **o** examinase cu discreţie, pe furiş. îi stăruise în minte **ca o** curiozitate, ca o apariţie neverosimilă în această lume pestriţ", în acest cadru răvăşit, desfundat. în fond, cum **o vedea, cum o** purta în minte ? Evident, pasiv, ca o imagine **pe** o peliculă

uitată intr-un aparat de fotografiat. **O** pată de lumină **aurie pe fundalul** tem **al *f* ului.** O **lamă** de păr **blond** căzînd **pe** spate, flexibilă, mulîn- du-se **în** ritmul mersului, un costum taior de catifea **neagră, o bluză cu** jabou **alb** ca un muşchetar al lui Ludovic al XlV-lea, ' deauna mult sub genunchi, profil delicat, bustul plin ' i- ! bazinul îngust şi coapsele lungi, ochii albaştri, mig- ■ io dantură curată, dezvelită de buzele subţiri, sidefii. Nu era ceea ce se cheamă o frumuseţe. Nici o eleganţă **ae** vip clasic, ci una mai degrabă fantezistă, nu în sens modernist, **ci** romantic, venind din trecut. Niciodată nu-i putuse fixa o vîrstă, avea un aer **proaspăt,** dar nimic provocator, părea reţinută, melancolică, de o tristeţe fără austeritate. Cam asta, **în** prima **etapă.** în cea de **a** doua, **imaginea** unidimensională, de film, căpătase relief. O văzuse **la** cîteva şedinţe, **o** auzise. Vorbirea o însufleţea uluitor, **parcă** aceasta **ar *f't* fost** proprietatea ei de bază şi numai cînd şi-o manifesta **trăia cu** adevărat, dădea măsura făpturii sale. Se exprima colorat, fără ostentaţie, fără preţiozitate studiată, dar cu alte vorbe şi mai ales cu alte împerecheri de cuvinte decît cele uzuale, detaşîndu-se din masa emiţătorilor de platitudini şi de lucruri bine cunoscute, repetate la saturaţie. Atrăgea atenţia şi prin impresia unei bogăţii de resurse încă necheltuite, ascunzînd sur**prize. O bănuia** totuşi că face un anumit efort pentru a nu ieşi prea mult în evidenţă, pentru a se autoestompa şi alinia, **pe** cît era cu putinţă, celorlalţi, ceea ce, bineînţeles, nu reuşea. Cernea rămînea de fiecare dată cu convingerea că ar fi putut face senzaţie dacă **ar** fi vrut, avînd tot **ce-i trebuia să** sclipească, **dar** reţinîndu-se dinadins. în această a doua fază, Elvira Paica îi trezise acea curiozitate intelectuală de care făcuse atîta caz, fără să mintă, dar şi animat de o involuntară ipocrizie. în sfir- şit, venise cea de a treia... în calitatea ei de directoare de liceu îi ceruse audienţă. Avea de pus la cale şi realizat, cu sprijinul lui, reparaţia capitală a clădirii, dealtfel prevăzută în plan, dar me**reu** amînată. 11 cucerise spontaneitatea şi uşurinţa cu care se descurca

pe plan profesional, ca şi în subtilităţile artei, lipsa **de** pedanterie, de ifose intelectualiste, naturaleţea. Apoi deschi-

derea şantierului la şcoală, cînd ? astă-primăvară ! vizitele lui la faţa locului, trecerile ei rapide pe la consiliul **popular pentru** a solicita cîte ceva, şi... şi... de vreo două luni, poate nici atît, ciocănitul discret **la** uşa apartamentului ei, ciocănit de care **vor**bise Suru, serile, o dată sau de două ori pe săptărnînă, **petre**cute împreună în lungi conciliabule... Cum ajunsese de fapt aici ? Care fusese momentul, împrejurarea, elementul neprevăzut ? Plecaseră o dată împreună de Ia şcoală... renovarea se încheiase, se apropia începerea anului de învăţămint şi ea propusese ca în cinstea evenimentului să... **bea** o cafea. **Poseda** o bibliotecă elegantă – în general mobilierul era de cea mai bună calitate – plină eu cărţi valoroase. Arăta la ea **ca** într-un aşezămînt cultural comod, civilizat, dar uite, lucrul **acesta** nu-l precizase pină acum 1 fără nimic intim. Nici un element din care să transpară că acela e cuibul unei femei, respectiv o **perie,** un pieptăn, un ruj, un ciorap, mă rog, un cît de mic element de **budoar.** La ea era o atmosferă neutră, asexuată dacă se poate spune astfel, impersonală. Te puteai circumscrie total în perimetrul **preo**cupărilor intelectuale. Poate şi acest aer sterilizat, **aseptic,** îl dusese în eroare, împiedicîndu-l să perceapă senzorial că stă în camera unei femei, a unei femei singure, seara tîrziu. 11 primea firesc, detaşat, parcă ar fi fost... bibliotecară. Cultura pare să fi fost calea sa de acces spre femei. **Pe Ortensia** Anagnoste **o des-**coperise într-o discotecă. Dealtfel şi Gigi... cu arta ei... cu nevroza ei creatoare... De data aceasta însă femeia se ascunsese cu totul după paravanul culturii, sau **aşa** i se păruse cel puţin. Intr-adevăr, Elvira nu poate fi socotită o inconştientă... cum bine spunea Suru. Orice, dar asta nu, e femeia cea **mai** lucidă, înţelege, îşi dă seama de orice. Cum e posibil să nu-i fi trecut prin minte... **să** nu-şi fi pus problema... chiar **dacă** el, Cernea, se dovedise opac ? Nu-i

dăduse niciodată vreun avans, nu, ni ;i cel mai mic semn, nici o aluzie, nici un gest. Plăcerea pură a discuţiei subtile, **sorbită ca pe** mici înghiţituri de coniac vechi, şi, poate, cîteva firişoare în ochii albaştri ce semnalizau stins, ininteligibil.

•’ • vag, un eteric mesaj hieroglific. Dar crezuse că e o părere, „a^sibil ca „aşa ceva” să-şi poată reduce volumul pînă la di- i»»«î.iinea unui vîrf de ac, şi acolo să supravieţuiască, să aş- > !H "rind cînd şi cînd, nu pentru a se dezvălui, ci pentru că

*** s . se stingă ? Şi totuşi, iată ! Căci ce spusese Suru era). în lara acelei luminiţe, ca o rază ascunsă în adîn- şi pe care deşi o observase, nu încercase să o în-nţtgşoreieze în nici un fel, în afară de aceasta, mai fusese ceva ? Poate mîna subţire, osoasă, cu degete lungi, strîngînd-o pe a sa ca un cleşte, dar foarte iute, încît nici nu ştiai dacă strînsoarea fusese cu adevărat sau te înşelaseşi. Un zvîcnet scurt, ca o descărcare electrică, poate o intenţie abandonată, un elan cenzurat, – da, dar nu total, ori lucrul acesta îi scăpase. Nu apucase să răspundă la această strînsoare, pentru că dispărea cu mult înainte de a se hotărî el s-o facă, sau cînd nu mai era sigur că fusese cu adevărat, încît fluxurile lor energetice nu se întâlniseră niciodată. Şi chiar dacă ar fi luat în seamă acest amănunt, ar fi putut crede că procedează la fel cu toată lumea. Şi eleganţa rafinată, elaborată de fiecare dată ca pentru un eveniment... dar astea sînt prostii, exagerări, curată fantezie, dorinţa de a găsi cu orice preţ... nu ştiu ce. încrederea ei măgulitoare ?... dar asta putea fi de orice natură... şi, da, aici s-ar ascunde o pistă mai bună... felul ei de a-i dezvălui gîndurile... ca o introducere în forul intim, deşi subiectele nu aveau nimic personal, erau idei generale, de circulaţie publică.**

Da, dar i le oferea ca pe mici daruri personale,

obiecte scoase din caseta cu lucruri secrete, apropiate... Poate ideile acelea generale ţineau loc de altceva, substituiau nişte mărturisiri, împrumutând de la ele tonul, vibraţia, intimitatea. Dar căutatul ăsta cu luminarea i se păru o perversitate. Pe această pantă putea ajunge oriunde, căci dacă ţii cu tot dinadinsul găseşti sensuri favorabile în orice. De pildă, în felul cum îi punea dinainte un pahar, cum îl privea în timp ce ascultau muzică, în surîsul cu care H deschidea uşa, în pasul elastic „imperial" cu dare se depărta cînd se ştia privită, în o mie şi una de amă

nunte. Dar toate nimicurile sînt impregnate de fiinţa noastră, în ele ne împrăştiem chiar cînd vrem să ne închidem ermetic şi ne controlăm riguros... Sînt supape prin care răzbate lăuntrul.

Braţul îi zvîcni, întinzîndu-se spre telefon... Ce vroia să facă ? Subconştientul dictase acest gest ? Mintea îi era ocupată, nu putuse să ia o asemenea decizie, deci braţul are autonomie, se manifestă singur, dublînd conştiinţa sau împingînd-o într-o anumită direcţie. Telefonul pe care vroise să-l atingă i-l aduse în minte pe Suru, poate fiindcă era prin excelenţă mijlocul de comunicare cu acesta, şi, direct, de concluzia-a vertisment, de acele ultime cuvinte „deocamdată asta e". Adică să treacă la fapte în sensul arătat, ieşind din afacerea... cum îi spusese, sau n-o numise în nici un fel ? Va să zică îi ceruse... să termine ! „Dar omul ăsta e nebun ! îi veni să strige. Tocmai acum, cînd mî-a dezvăluit secretul... dacă e cu adevărat vreunul ? După ce mi-a luat pînza de pe ochi şi mi-a dăruit... căci el mi-a dăruit... De ce a făcut-o ? Din sadism, ca apoi să-mi smulgă, să-mi fure... ? Cum şi-a putut închipui că eu am să... ? Inadmisibil... inadmisibil... insuportabil,.." Se opri, o luase razna, dăduse drumul la nervi şi ei se răsuceau ca nişte sîrme, transformîndu-l într-un robot stricat ce strigă incoerent. în minte i se derulau ca pe bandă cuvinte de negaţie, de protest, de revoltă... Izbucnire tardivă a eului maltratat, preocupat pînă atunci de altceva, de celălalt aspect, a dreptului ultragiat de a opta liber, de a face ce vrea. Asta n-o şă i-o ierte, asta nu poate să treacă aşa, va trebui să-i plătească umilitoarea imixtiune în viaţa sa. Drept cine se ia ? cine se crede ? Omul ăsta are vocaţie de satrap. Trebuia să-i zică una să-l ţină minte. Simţind nevoia să acţioneze într-un fel, se ridică în picioare. Poate de aceea întinsese mina spre telefon... să-i arunce toate astea lui Suru în obraz ? Dar nu de o eliberare prin cuvinte avea nevoie... nu, altceva vrusese, ştia. Se aşeza şi făcu numărul de telefon... ascultă un timp zbîrnîitul, i se păru lung şi se gîndi că nu e acasă, deşi la ora aceea... apoi

auzi în receptor vocea ei. Zise „bună seara" şi amuţi. Nu ştia ce să-i spună, erau atîtea. Şi apoi, cum, aşa, hodoronc tronc ? Ea spunea ceva, nu

<• 'ţinu ce, **şi intră** în **panică. „Pot să** vin puţin ?" reuşi **să şoptească, parcă cerîndu-şi iertare, fără motiv înfricoşat că ea** n-o „Evident, **te** aştept", **o** auzi şi trînti **repede** aparatul în furcă ;< ■ ?.d ■ -se **să** nu **se răzgîndească.**

4 <■ . .'mul se întrebă, **ca** un **gramofon** stricat **„Ce-am** să-i i i ă-i spun ?" fără putinţa de a întrezări vreun răs-**puns, ca** şi cînd **mintea i-ar fi fost blocată.** Trecu pe **lîngă** oa- MMUM. grăbit, **deşi** ar fi vrut **să meargă** încet, **să cîştige răgaz, dar** picioarele acţionau şi ele automat, nu ţineau seama de dorinţa lui. Umbla cu capul plecat, **căutînd ceva pe trotuar, deşi** strada **era** cufundată în întuneric, încercînd să **găsească** în afară **răs**punsul. Nici nu ştiu cînd urcă scările, cînd sună şi pătrunse în **odaia luminoasă, odihnitoare. Crezuse că o să se aşeze şi o să vorbească** un timp, pentru a-şi aduna gîndurile, pentru a-şi **calcula** mişcările, pentru **a** alege momentul. **Dar rămase** în picioare, rezemat de uşă, deşi ea îi arătase de cîteva ori scaunul, şi **o** privi tăcut, sumbru. **Ea** îi zîmbi, rămînînd mai departe în fotoliul unde se aşezase : „Ce-i cu dumneata ? parcă te-a fu**gărit** cineva şi te-ai pus în sfîrşit la adăpost, dar **încă nu** ţi-ai revenit. Poate vreun strigoi – glumi, dar fără să mai **zîmbească.** Vii **de la** birou ?" Cînd el moţăi din cap, adăugă : „Te-ai certat **cu şeful** dumitale... Ei şi ? De ce dramatizezi ? sînt lucruri fireşti, **trebuie să** le iei ca atare. Hai, ia loc, te rog. O să-mi spui, **dacă o să** vrei, **mai** tîrziu... după ce **o să** vezi lucrurile niţel **mai de la** distanţă". **Cernea** se simţi ridicol în **poza** lui **gravă.** îşî **dădu seama** fulgerător cît de fragil era eşafodajul prezumţiilor la **care** ajunsese, elucubraţia aceea începută de Suru şi desăvîrşită **de** el. **Ea** îl îmbia mai departe, liniştită : „Hai, lasă-le naibii **de** certuri... de necazuri, aşează-te şi.., să-ţi pun o muzică reconfor**tantă...** uite, Smetana, **Vltava** asta discretă, care

spală impurităţile şi le duce, şi în acelaşi timp ne spune **cum toate** curg şi trec şi izvorul gîlgîie abundent, inepuizabil, risipindu-se, deci n-are rost să ne cramponăm **de** un moment, de o **undă, sau să** disperăm, să ne încrîncenăm...” Se întoarse, se aplecă spre **o măsuţă, puse** discul şi odaia **se** umplu **de uguitul de porumbel**

al muzicii. Cernea se **aşează pe** un **scaun cu mîinile pe genunchi,** ca un şcolar cu ochii aţintiţi spre **discul** ce **se învîrtea emaaînd** căldura sonoră blinda, mîngîietoare. **Nu scosese** încă nici **o vorbă,** iar ea nu-l **mai** privea şi ghici că **dinadins, pentru a-l lăsa să se** reculeagă, cîştigînd astfel răgazul **pe** care şi-I **dorise** şi **la care,** tensionat, se văzuse obligat **să** renunţe. **Pe** fondul **mişcării moi,** frenetice, a sunetelor, putu s-o studieze în voie. **Parcă pentru** prima oară. Obrazul ei îngust, fin **desenat,** îi **relevă pentru prima** oară prezenţa unei rigidităţi **greu de** denumit, de **catalogat.** „Parcă ar fi de sticlă, se **gîndi. E** o **viaţă** în **acest chip,** ce **pare eă** nu aparţine nimănui, nici ei, sau urmele unei **vieţi ce** l-a **însufleţit** odată." O văzuse rîzind foarte rar, din gîtlejul **ei nu auzise** niciodată acel hohot eliberator, de **rîs sau de plîns, ce rupe simetria** geometrică în care se închide un om. **Surîdea din cînd în ănd,** ca adineauri, cu buzele ei subţiri, **ca** de **ivoriu, niciodată roşii.** Nici obrajii nu-i văzuse vreodată îmbujoraţi **de vreo** emoţie, **de** vreun gînd infidel. îl înşelase mobilitatea ei **degajată, atenţia Ia** nuanţe, spiritul **de** observaţie **ascuţit, treaz ? Sau poate... da,** mai **degrabă** asta, vocea, **timbrul tensionat, ca o eternă** pledoarie, parcă s-ar fi constituit parte **civilă în orice şi** ar fi trebuit **fie** să apere, **fie să condamne mereu. îi** scăpă : „Elvira, dumneata **eşti foarte ermetică". „Eu, se miră ea** candid, abia întoreînd capul să-l **privească, ce te face să crezi** Vltava curgea tot mai impetuos, **fără nici o oprelişte, inepuiza**bilă, dar nu violentă. „Fiindcă **ştiu...** ştiu **acum totul, declară** absolut nepremeditat, **dar fără să regrete sau să se sperie. Şi** crede-mă, sînt alături de dumneata... **de aceea nu** ştiu **de ce...** de ce..." „De ce nu te-am făcut **părtaş la necazurile mele ? 11** ajută fără **să pară prea surprinsă. Dar imediat adăugă : Da ?** Ştii tot ? Prin **ce împrejurare ? A, nu cumva asta ai venit să-mi*** spui ? **De aceea** erai **atît de lugubru ? Ai avut de suferit din** această cauză ?" Braţul pick-up*ului **clănţăni**

sec, întorcîndd-se automat, şi spaţiul se vidă brusc de şuvoiul liric, rămas prin inerţie, **încă** o **clipă sau două, în capul lui Cernea. lipsit de fun**dalul sonor, în tăcerea **săracă, Cernea se simţi dezarmat. între-**

' rile se succedaseră neaşteptat de rapid, atingîndu-şi fiecare **ţinta,** escaladînd dintr-o dată tot fondul problemei. Nu mai putea rt» înapoi. Dealtfel, nu venise pentru asta ? Cu cît mai direct, nai bine, ea îi facilita îndeplinirea misiunii. „Ce con- iurarea ? Poate e o lipsă de tact din partea mea că _____ de... atît de... intempestiv. Sînt convins însă că .{ explica ai înţelege." Se opri pentru a aştepta un în**demn, dar ea** nu scoase nici un cuvînt. „Desigur, n-am nici un drept să mă amestec în viaţa dumitale – deşi vorbind, înţelese că asta face – şi te rog să mă ierţi dacă mi-am permis... iar dacă această discuţie te indispune, te rog să-mi spui 1" „Nu, deloc, continuă." Vocea şi privirile ei conţineau o indiferenţă binevoitoare, ca şi cînd ar fi dat un interviu despre chestiuni profesionale. „L-ai iubit ?" Nu vrusese să întrebe asta, dar nu prea era stăpîn pe el şi hotărî să se cenzureze pentru că apărea riscul de a spune tot felul de prostii înainte de a-şi da seama. „Are asta vreo importanţă pentru dumneata ?" întrebă la rin- dul ei, plictisită. „Nu, evident... ba da, într-o anumită măsură... oricum sîntem prieteni, nu ? Şi apoi..." „Şi apoi ce ?" „Sau poate mă înşel în ce priveşte prietenia noastră !" „Nu te înşeli... Vladimir, şi pentru prima dată păru că se animă, dar credeam că toate astea nu te interesează. Nu-mi dau seama de mobilul curiozităţii dumitale... poate ai să-mi spui... dar dacă ţii cu tot dinadinsul..." Şi îi relată, în fraze rotunde – Cernea îşi spuse, ascultînd-o, că întotdeauna vorbeşte ca în faţa unui public – liniile generale ale întîmplărilor, cu o voce plată, informativă. Se căsătorise cu un bărbat foarte atent, măgulitor de atent, liber, nonşalant, foarte generos, risipitor. Cîştigase întotdeauna bine, îi plăcea să primească prieteni, să meargă la localuri scumpo. Munca nu-l obosea, nu-l crispa, deşi lucra foarte mult şi îşi asuma răspunderi delicate. Reuşea să facă în aşa fel incit viaţa personală să rămînă mereu pe primul plan. Călătorea mult în străinătate, îi aducea tot felul de lucruri ei şi fetei, mai ales fetei, cînd aceasta crescuse. A cultivat în fiica lor, ea nu şi-a dat seama la timp, plăcerea pentru lucruri şi dis- preţul pentru valoarea lor. Această educaţie a făcut din copilul

lor o fiinţă prematur obsedată de **ideea că aparţine** unei rase superioare. Sufleteşte au fost întotdeauna **cam străine,** fiica îşi mima tatăl, deşi nu-l iubea din cale **afară, dar prefera** felul lui de a fi stilului ei de viaţă. Pe fată o **agasau îndeletni**cirile culturale ale mamei, acuzînd-o de pedanterie. Ignora biblioteca lor scumpă, discuţiile cu cele cîteva amice, **foste colege** de facultate. în schimb, pe el, toate acestea îl **flatau. Ţinea** mult ca ea să-şi lărgească relaţiile, **să** primească în **casă** intelectuali, epatîndu-i cu băuturile lui scumpe, cu **caviarul,** cu **ţigă**rile străine şi aşa mai departe. Pînă cînd, **brusc, a** izbucnit scandalul. Evident, asta a răsturnat tot, i-a întors viaţa **pe dos. Con**secinţele sînt uşor de bănuit. **A** trebuit **să** se restrîngă, **să adopte** alt mod **de** existenţă. Cel mai mult a suferit **fata,** o **suferinţă** urîtă, îmbibată de ură. Nu împotriva lui, ci a frustrării ei, **a** privaţiunilor la care se considera supusă, deşi trăia în condiţii decente. Apoi corespondenţa dintre cei doi, **presiunile** lui, cererea ei. Restul îl ştie, desigur. N-a mai putut suporta şi s-a retras aici. O legau amintirile anilor de liceu, ţinuturile **natale,** bătrîna mamă încă în viaţă, casa părintească într-o comună la nici cincizeci de kilometri. Şi cam atît. Acum munceşte, trăieşte, **e drept** cam singură, dar totuşi, uite, cu prieteni, cum e el, cum sînt colegele de la şcoală... Asta e tot 1 Satisfăcut ? îi foloseşte tot basmul ăsta la ceva ? Cernea ascultase puţin decepţionat, ea reuşea să extragă şi să anuleze tot dramatismul situaţiilor, prezenta lucruri cutremurătoare ca pe un fapt divers. O făcea dinadins, stăpînindu-se, cruţîndu-se, **sau** pur şi **simplu aceste** capitole din viaţa ei **se** estompaseră, amintirile dureroase **se** răciseră, ceva le omorîse nervul ? **I-ar fi** plăcut să **o** vadă **răvă**şită, ca tot acest trecut să sune în gura ei răscolitor, ca atmosfera să se fi încărcat de mai multă intimitate, **o** intimitate rănită, elegiacă, de o adîncă susceptibilitate. Episodul **de la** care aştep**tase** atît trecuse repede, se consumase **pripit şi la suprafaţă, ca** un reportaj zgîrcît, formal. Pe acest teren, ceea **ce** vroia el să spună nu cădea

tocmai bine, momentul nu era pregătit. Ea îl **întreba dacă nu vrea o gustare, era** sigură că nu cinase, nu avu**sese cînd.** Cernea refuză şi **mai** nemulţumit de această şi mai prozaică întorsătură **a** lucrurilor. „Nu vrei să mai pui o dată discul acela ?" o rugă. Apoi, în rostogolirea vertiginoasă, la în**ceput aproape imperceptibilă, a** notelor, începu să se plimbe agitat prin odaie. Vedea că îl urmăreşte şi se simţea îngrozitor. **Ridicîndu-se,** Elvira îl opri blînd. „îmi ascunzi ceva ? Ceva important care te priveşte ? S-a întîmplat un lucru rău ? E rîndul meu să-ţi cer iertare pentru această ingerinţă... Ai vrea să te destăinui şi nu ştiu ce te reţine. Te rog... poţi să contezi pe discreţia mea."' Cernea tăcea cu îndărătnicie. „Spune, Vladimir. E atît de grav ? nu ai încredere ? Uite, hai să ne aşezăm, să stăm aici la masă, faţă în faţă. Să opresc muzica ? Nu... ? bine ! Poftim. Sînt numai ochi şi urechi." Şi văzînd că el tot tace, întinse mîna peste masă şi îşi aşeză afectuos palma lungă, slabă, cu pieliţa subţire, rece, pe dosul palmei Iui. El îi prinse mîna şi i-o strînse nervos, îndelung, apoi aruneîndu-i o privire sălbatică se hotărî : „Elvira, vrei să fii soţia mea ?" Mîna ei îşi pierdu vlaga şi îi dădu drumul. Obrazul femeii se crispase şi pentru prima dată i se păru că-l priveşte cruciş. Nu îndrăzni nici să respire, necum să mai scoată vreun cuvînt. Ce avusese de spus spusese, totul dintr-o dată, în cea mai banală dintre propoziţiu- nile posibile. Acum aştepta, şi parcă trecuse atît de mult timp de cînd vorbise, îneît nici nu mai ştia exact ce aşteaptă. Elvira se gîndise puţin, cu capul plecat, privindu-şi mîinile inerte, aşezate pe masă ca nişte obiecte, apoi îl înfruntase deschis, între- bîndu-l metalic, fără să ceară, evident, nici un răspuns : „Şi dacă o să dai de o sută de femei părăsite, o să te însori cu toate ?" Cernea, consternat, pricepu că o jignise. Va să zică, ea crezuse **că** din compasiune... că el se oferise, mărinimos, cu o naivă, imbecilă generozitate, să compenseze, să repare ceva ce... **Dăduse** în gropi... ! Să-i declari unei asemenea femei **că** îi pui la dispoziţie inima ta bună, din milă creştinească, pentru a-i unge rănile... ce stupiditate, ce mitocănie 1 Evident, atîta lipsă de tact o

scandalizase. Cum avea să repare... ce avea să facă ? „Nu te bănuiam în stare de atîta jertfă de sine, continuă ea sarcastic. De ce nu înfiinţezi o asociaţie de caritate... masculină ? Cu condiţia să-ţi alegi mai bine obiectul. Căci o asemenea întreprindere necesită şi puţină psihologie. Dacă nu te-aş fi preţuit în mod deosebit nu m-ar fi vexat indelicateţea dumitale. O decepţie ce putea să lipsească...” Obrazul subţire îi părea acum lui Cernea tăiat într-un cristal de gheaţă. Vocea avea aceeaşi vibraţie, ascuţită, cu o rezonanţă de ţurţuri sparţi, rostogolindu-se pe gheaţă. Se ridică alarmat şi înfrîngîndu-şi ruşinea, timiditatea, ocoli masa şi o cuprinse de umeri, aproape îmbrăţişînd-o, gata să cadă în genunchi, să facă orice pentru a împrăştia impresia dezagreabilă, pentru a opri căderea acelor bucăţi de sloiuri. „Dar m-ai înţeles greşit, draga mea, absolut greşit, cum ţi-ai putut închipui ?... vai ce confuzie oribilă ! Ai putut crede o singură clipă... ? Dumnezeule... Oricît de neghiob aş fi... în mod necondiţionat nici prin absurd n-aş fi putut să fac ceva care să te ofenseze. Lucrurile stau tocmai pe dos, în realitate este... exact invers...” Elvira nu se mişcase, nu se ferise de îmbrăţişarea lui înfrigurată, stătuse cu capul drept, ţeapăn, continuînd să privească spre locul unde şezuse el înainte. Cînd Cernea se opn, şi mai încurcat, nemaiştiind ce să spună, se întoarse şi-l privi scrutător, dîndu-se puţin pe spate. „Exact invers ? Adică dumneata ai nevoie să fii oblojit ? Asta vrei să spui ? Hai, treci la locul dumitale şi explică-mi.” Ce să explice ? Se încurcase şi mai rău, dăduse din lac în puţ, se depărta descurajat, cu un sentiment de vinovăţie, şi spaimă. Reacţia Elvirei, total neprevăzută, replica tăioasă, trufaşă – nu şi-o imaginase astfel, fusese o surpriză şocantă – îl descumpănise, îi dăduse o stare alergică ; orice cuvînt i se părea periculos, orice gînd îi venea îl gonea înfiorat. Se aşeză şi privirile ei întunecate, aproape vineţii, îl somau : „Hai vorbeşte, explică-te”. Pricepu că numai adevărul adevărat mai putea salva situaţia, dar nu ştia cum să-l spună, de unde să înceapă. Adevărul cel mai proaspăt, de fapt cel ce declanşase totul, era discuţia cu Suru, finalul, cuvin

tele-aver-

tisment, ecuaţia lăsată deschisă, sugestia singurei soluţii posi- **bile,** una **crudă, absurdă.** Ii destăinui convorbirea... **Iată,** de **aceea** ***wpnise. Se gîndise bine... altfel nu se putea... O rugă să-l înţe- . să-l ajute... a ceda în faţa acestui şantaj, da, aşa îi spuse, ia dezonoarea... Şi... nici nu poate renunţa. îi este indis- **a** devenit de fapt totul... Elvira asculta înstrăinată, ***~ jt,*** nu nimerise tonul ? Nu fusese sincer **? Ce** nu **spusese ?**

Sau poate **ea,** în general... „Elvira, dumneata înţelegi situaţia ?" răbufni exagerat. „Da, confirmă ea, legănîndu-se abia vizibil în **scaun. O** înţeleg. înţeleg situaţia. Pentru că într-adevăr despre **o** situaţie este vorba. Ori, situaţiile de acest fel, domnul meu, nu se rezolvă prin căsătorii. S-au ivit probleme sociale... Vezi ce primează, şi hotărăşte-te. Pe mine mă depăşeşte. îmi **pare** rău **că** nu te pot ajuta. Dealtfel, totul sună atît de... meschin. Cre- de~mă ! **Dacă** vrei să fiu foarte, foarte sinceră, asemenea lucruri n-ar fi trebuit istorisite. Şi înţelege, n-ai nici o obligaţie, absolut nici una. Nu ştiu de unde ţi s-a năzărit că..." „Dar înţelege-mă, Elvira, te iubesc. La asta răspunde-mi... poţi să-mi spui orice... dar la asta, numai la asta... Am sporovăit un ceas, am bătut cîmpii... Iată, asta e... Aştept verdictul tău." Chipul **ei** deveni palid şi mai transparent ca de obicei, obraz de copil bolnav. îl **privea** cu o limpiditate îngrozită. Ca şi cînd i s-ar fi cerut **luna** de pe cer. „Elvira, nu poţi să-mi spui nimic ?" „Dumneata, Vladimir... nu vezi că te înşeli ? că nu e posibil ? că eşti pradă unei ambiţii de moment ? Acordă-ţi un răgaz şi gîndeşte-te... Ai să te convingi singur." Apoi cu un efort de bagatelizare : **„Vom** zîmbi împreună ca doi prieteni buni... da ?" „Nu încerca sa eludezi. E inutil... nu duce la nimic. Doar nu sînt copil. Trebuie să-mi spui adevărul, oricare ar fi..." Insistenţa lui o obosea, o tortura, dar n-avea ce-i face. O vedea trecînd în defensivă, apă- rîndu-se, încă nehotărîtă dacă să-şi folosească adevăratele arme, apoi vorbind deodată convinsă, detaşată, sigură pe sine. Ştia Vladimir ce vârstă are ? Ştia, şi ce era cu asta ? Referirea la vîrstă poate să-l

pună cel mult pe el într-o situaţie neconvenabilă. Iar el n-a **pregetat... Ea** reveni. **Vorbea aîb, ca** despre lucruri obişnuite, marginale. Nu, nu e aşa... Observase, desigur, că poartă jabouri, că îşi înnoadă la gît eşarfe de mătase. Ei bine, aici, sub bărbie apar primele semne... Şi aici, sub ochi, în jurul gurii, pe frunte... duce o luptă contracronometru, şi în fiecare zi pierde ceva. încă nu s-a produs dezastrul. L-a mai întîrziat, îl mai întîrzie, dar pînă cînd ? în scurt timp nu va mal fi nimic de făcut. Bătrîneţea nu iartă. Muşchii se înmoaie, carnea se lasă, se fleşcăieşte, pielea prea largă, subţiată, atîrnă. Părul îşi pierde strălucirea... da, da, acum încă... deşi, iată, se răreşte. Cernea încerca un sentiment de adîncă amărăciune. O femeie graţioasă, inteligentă, să vorbească cu atîta nepăsare despre decreptitudinea ei fizică, pe care el nu o sesiza, dar ea-i deconspira cum o ascunde, şi cît de greu, vestindu-i apropierea momentului cînd va ieşi la iveală dezagreabilă, dezgustătoare. Evident, zugrăvea dinadins lucrurile în culori negre, dar o făcea cu pricepere, incit părea plauzibil. A trecut apoi la sumbra prezicere a decepţiilor pe care le-ar cunoaşte, nu după multă vreme, reciproc. Vai, intimitatea bătrînilor e atît de tristă. Şi să ţină seama, a bătrînilor căsătoriţi tîrziu. Alta este senectutea paralelă a soţilor legaţi în tinereţe ; ei s-au cunoscut în toate ipostazele, au avut timp sâ se obişnuiască, s-au obişnuit, deşi nici asta nu e o fericire... Cu atît mai mult într-un asemenea **caz. S-ar** duce şi afinitatea spi**rituală** şi totul, şi ar interveni terifianta repulsie. Ah, bătrâneţea otrăvită reciproc, reproşurile, dacă nu declarate, gîndite. Cînd a divorţat era mai tînără, s-au ivit ocazii şi Ie-a respins. Acum este complet resemnată. Ar vrea să-l înveţe şi pe el înţelepciunea virstei. Va încerca să o facă.

Cernea abătut, plecase privirile. Nici nu mai îndrăznea **s-o** privească. Vorbele nu-i mai spuneau nimic. Suferise o mare înfrîngere, un gust rău îi umplea gura. Nu mai avea ce căuta acolo. Vocea Elvirei îşi schimbă pe nesimţite timbrul. Veni lîngă el ca o prietenă veche, se aşeză pe braţul

scaunului şi-i întoarse capul, ridicîndu-l puţin spre ea. „Hai, domnule, ce e mutra asta de bebeluş certat, căruia i s-a refuzat jucăria. Se poate ?

Hai, Vladimir, să fim serioşi. Deşi apreciez foarte mult prospeţi**mea** ta luminoasă, realmente te-ai conservat frumos şi poţi încă ** •'dormi vigilenţa unei inimi... vezi, într-un fel îţi fac declaraţii, .. totuşi tu nu mai eşti un june prim. Vrei să faci **pe** adc- Dărăsit ? Amice, nu te aranjează... şi apoi, pe cine vrei **au uua** .' ¿.au, deşi **nu** ne cunoaştem de foarte multă vreme, **îmi . „u** cred că ţi-am identificat liniile **de** forţă. Un **bărbat** ca **tine** priveşte asemenea lucruri de sus... de la o anumită înăl**ţime a** lucidităţii. Iţi admir foarte mult personalitatea... cum să spun eu... plină de farmecul ironiei blînde, dar usturătoare pentru cine o înţelege. Eşti tocmai omul potrivit pentru **a** face o butadă delicioasă pe tema acestui dialog. Nici nu ştiu cum voi putea scăpa în viitor de înţepăturile tale, făcute cu un ac parfumat, ştiu, dar pişcător. Va trebui să fiu la înălţime. Oricum, fără să-ţi dai seama, ai căpătat încă un ascendent asupra mea. Mi-ai dezvăluit micile mele secrete... mă ai la mînă cum s-ar spune... ha, ha... şantajistule." Cernea descoperi că-i convine această turnură pe care Elvira o dădea momentului. Putea fi intr-adevăr singura ieşire onorabilă. Două caractere tari pot digera şi întîmplări penibile, cuvinte şi gesturi profund regretabile. îi sugera că ei doi sînt asemenea firi. Nişte ocheane întoarse ce îndepărtează şi micşorează, transformând scena în ceva **mi**niatural, caraghios, fără nici o importanţă. Era de acord, **accepta,** pentru că aceasta **îi** permitea să-şi redobîndească demnitatea şi, în acelaşi timp, să n-o piardă pe Elvira, să rămînă **pe** poziţiile vechi. Intră în joc chiar începu să rîdă, iar drept răsplată ea îl sărută pe obraz. „Vezi, am ştiut eu, spuse, acesta eşti tu, un cavaler cu simţul umorului... atît de puţini mai sînt azi." La rîndu-i, îi luă mîna şi i-o duse încet la buze, apoi îşi mîngîie cu ea obrazul îndelung. „Eşti o prietenă minunată, **o** comoară. Dacă te-am necăjit puţin, nu-mi mai pare **rău,** căci împăcarea este delicioasă. **Am să** mai abuzez, să ştii. **Hai, nu** te speria, o să găsesc alte motive !" şi rîse decent. Elvira îl bătu uşor pe obraz, camaradereşte şi se ridică pentru a-i

propune să cinstească prietenia lor încercată, cu o picătură **de** coniac **bun.**

O privea cum se mişcă, fandînd uşor, **şi o** senzaţie nouă, străină, ca o înţepătură de ghimpe, îl încerca. Această femeie a secat oare pe dinăuntru, inima **i s-a** ofilit ? **Ii** venea să **creadă** că bătrîneţea de care vorbise o avea în suflet. Cum se putuse înşela ? Suru, **treaba** lui... dar el ? Căci crezuse, fusese **aproape** sigur. Nici cel mai mic sentiment ? Dacă ar fi fost ceva, cît de puţin, nu l-ar fi respins atît de ferm şi detaşat. Viaţa prin care a trecut a stors-o, a uscat-o ? Dar tocmai asta nu părea, dimpotrivă. Era elastică, receptivă, cu acele destinderi şi contracţii proprii ferigii senzitive. Atunci ? Doar iubirea n-o **mai** poate trăi, doar acest izvor a fost închis ? Iubirea nu mai e posibilă **la** această vîrstă ? A murit nebunia ? I-au căzut aripile ? Au pierit altruismul, orbirea, indecenţa ? Iubirea e indecentă ? Poate, altfel cum ar fremăta spaţiul nocturn al parcurilor, cum **s-ar** încălca toate convenienţele... Iubirea e boala unei vîrste, **inva**darea singelui de toxinele secretate în propria inimă, în propriul creier. îndrăgostiţii sînt clienţii ospiciului nopţii în care se **5n-** vîrtesc lunatici, copiii întunericului, ai neantului, fraţi buni cu tenebrele. Oh, îndrăgostiţii 1 Aşa ceva nu se mai poate naşte în pieptul Elvirei, încă atît de atrăgătoare, aparent tînără. Şi poate nu l-a crezut nici pe el în stare de acest sentiment, în ciuda declaraţiei. Are intuiţia ei. Sincer vorbind, nici nu poate spune că ceea ce simte pentru Elvira este o dragoste mare, un foc mistuitor, o nebunie, **o** orbire. **E** mai ales nevoia lui de afecţiune, o veche şi permanentă lipsă resimţită din cînd în cînd. Fiindcă el e un sentimental, deghizat desigur, şi atît de bine încît nici ea, Elvira, n-a putut sesiza, şi un sentimental suferă cel mai mult datorită lipsei de tandreţe. Această sete **işi** descoperise acum o posibilă alinare. Boala cronică, incurabilă, din care ştia că nu va muri, dar care îi impregna existenţa cu ceva sălciu, cu un miros stătut, şi-ar fi oprit progresia dacă... ? Singurătatea Elvirei era de altă natură. Şi-o poartă eu semeţie şi şi-o apără, geloasă. Cu ce şi-o umple ? Poate cu prietenia lui... o prietenie, recunoştea acum, stranie... într-un fel, Suru avea dreptate. Fără îndoială că ea a luat în calcul efectele publice, Ic-a prevăzut,

nu **fusese** surprinsă de cele ce-i spusese, **dar o lăsau** indiferentă. **Odată** lămurite lucrurile, odată înlăturat echi- pentru el şi această prietenie rămînea în limitele singură- i. vira **va** putea fi un al doilea Suru ? Mai maleabil, **mai** Hspus **să** asculte şi **să** înţeleagă, un Suru mai proas- pai, **«ei ae** acum douăzeci **de** ani, nu ca cel de azi, împovărat de . putere, de fanatismul constructiv, de logica pătrunză**toare dar** inflexibilă ? Un Suru mai tînăr sufleteşte, prin excelenţă egal... dar totuşi un Suru, adică un confident. El altceva dorise, de altceva avusese nevoie, ori acest lucru i se interzisese. Definitiv ? Un regret profund îl copleşi. înţelegea... nu mai **avea** acest drept. Nu mai putea aspira la iubire. Acum cîteva minute a pierdut, în mod irecuperabil, un lucru esenţial, ce dă sens vieţii, şi fără de care... Deci nu mai exista nici o speranţă. **Se sfîrşise** cu **adevărat ?** îşi realiză deodată vîrsta. **Da,** aşa cum **spusese ea,** bătrîneţea e implacabilă. Deci era un om bătrîn ? Asta însemna bătrîneţe, această lipsă de orizont, această cameră fără ferestre, acest deşert închis... ? Îmbătrînirea, parcă auzise pe cineva debitînd o definiţie, e un fenomen natural. Evident, dar ţine el de natura omului ? de natura lui psihică ? Nu, aceasta e suprema contradicţie dintre om şi natură. Cum **să** o depăşeşti ? în nici un fel... supunîndu-i-te, scrîşnind din dinţi. Şi nimic nu te pregăteşte, nici chiar natura, deoarece **ea este** indiferentă **la** propriile-i legi, nu cunoaşte drama. **Doar** omul... doar el..., singur... etern şi irevocabil singur. Elvira îl îmbia **să bea,** ridicînd paharul în dreptul ochilor, după cine ştie **ce** manieră romanţioasă. Deoarece spuse că vrea **să** plece, îl **luă de braţ** şi-l conduse la uşă, după aceea la scara blocului, şi Cernea văzu micul cîştig obţinut în aeara aceea. Se schimbase totuşi ceva în relaţiile lor. Deşi i se refuzase dragostea, şi tocmai pentru aceea, căpătase dreptul la mai multă intimitate. De-acum va putea oricînd, **fără** nici un complex, fără şovăieli **sau emoţii,** să-i ia mina în mîinile lui şi să i-0 strîngă uşor, să i-o sărute, să-şi petreacă braţul după umerii ei, s-o sărute **pe** frunte sau pe obraz – şi să primească aceleaşi dovezi caste de prietenie.

Toate acestea intrau în noul său statut, de fost pretendent şi **de** adorator perpetuu, discret, cuminte, **resemnat**

Plecînd, regretul îl frînse, îl **gîrbovi.** Ştia acum... I **se dusese** viaţa, nisipul său era pe sfirşite. Cînd, cum ? **De** ce nu **băgase** de seamă ? De ce lăsase să se întîmple asta ? Dar ce ar *fi* putut să facă ? S-o oprească, s-o ţină **pe** loc ? Sau **trăind-o altfel ?** Cum ? în cîte feluri se poate trăi viaţa unui om ? Aceste întrebări nu veneau precipitat, ci cădeau **rar, grele, ca nişte bo**lovani. Cum să trăieşti viaţa ca să nu te apese regretul ca ai pierdut-o ? De fapt, nu pierderea în sine îl întrista, cît faptul că i se înfăţişa searbădă, că-şi risipise, dumnezeu ştie cînd, toate culorile. Abolirea drepturilor, iată **ce** i se părea monstruos. Sufletul mereu tînăr, poate nu tînăr, ci infantil, cum îşi mai spusese, îl înşelase. Nu-l avertizase la timp, lăsîndu-l **să** se **legene** în iluzii, şi nu observase decît acum, cînd nu mai era nimic de făcut, cînd nimic nu se mai putea schimba, nimic nu se **mai** putea întoarce înapoi. Simţise Iama rece **a** sfîrşitului... **prima** atingere adevărată. Deşi, desigur, **mai** putea trăi mult, dar **asta** nu mai avea nici o importanţă. Se spune : **o** acţiune, o intervenţie, o cuvîntare de rutină. **Dar o viaţă** de rutină ? Tinereţea, atîta cîtă mai exista, acea parte irepresibilă, refugiată, ascunsă în adîncul său şi hotărîtă să nu plece, i se părea tristă şi inutilă. Un copil orfan. Mai bine n-ar fi, mai bine s-ar fi născut odată cu restul, cu anii... anii mincinoşi-, fum... Dar acest „lamento" avea ceva melodramatic şi grotesc. Dramă livrescă, **rămasă în** memorie din lecturi ieftine **? îmbătriniseră** înaintea lui, **pe acest** pămînt, miliarde de oameni, şi pieriseră cu demnitate şi bun simţ. în jur trăiau nenumăraţi bâtrîni, cu arta, poate nu arta, ci doar instinctul, de a găsi în viaţă bucurii. Bucuria de a se trezi dimineaţa fără obişnuitul junghi lombo-sacral, de a privi pe fereastră seninul copilăresc, îmbietor. De a simţi în cerul gurii gustul pîinii cu unt şi al infuziei de muşeţel. **De** a ieşi la plimbare cu nepotul sau cu clinele. Să le dea el o reprezentaţie de deznădejde existenţială ? Comedie, bluf. **E sănătos** tun,

mun-

s*

ceste e util. De unde această alintare, aceste fasoane ? Se vede **treaba** că bătrîneţea e o treabă serioasă pe care nu oricine e în ‘ -> să o ducă Ia bun sfîrşit. Pînă acum s-a cam jucat cu viaţa, „ r- . reverie semi-inconştientă. De abia acum începe examenul uroteşti. La prima probă a căzut... s-a făcut şi **de** rîs... în Cum va fi mai departe ?

„Ei, ai trimis maşina să-i aducă ? Sau dorm cu toţii buştean ?” „Nu, tovarăşe prim, adică da, am trimis. Nu dorm... am vorbit cu fiecare.” Ceasul agăţat pe peretele biroului arăta şase şi un sfert, şi-afară era încă tulbure, aproape întuneric. Se micşorase ziua şi cerul închis, umezeala, absorbeau lumina, chiar şi la amiază ziceai că a amurgit. „Vreme urîtă, mormăi el, pregăteşte şi tu nişte cafele să-i mai limpezim pe tovarăşi” şi, descoperind stropi de noroi uscat pe manşetele pantalonilor, se duse în camera din spate să şi-i perie. Se uită în oglindă, netezindu-şi cu palma obrazul ras proaspăt. Pometii, maxilarele şi bărbia ieşeau mai evident în relief. în dimineaţa aceea arăta cam boţit la faţă, pleoapele erau scorţoase, cearcănele adinei, cuta dintre sprîncene ca o tăietură în piatră. Şi pielea se înmuiase, sugerînd pe ici pe colo intenţia de a face cute. Nu prea se **mai** odihnise, iar în noaptea aceea dormise foarte puţin. Constatarea ravagiilor oboselii nu-l afecta defel. Dimpotrivă, îşi zîmbi satisfăcut, ca şi cînd aşa trebuia **să** fie, aşa se plăcea. Ochii seînteiau vii, încărcaţi de voinţă, două aruncătoare de flăcări negre. Era bine aşa, obrazul mototolit constituia un certificat pozitiv, dovadă că totul e în regulă, că viaţa se consumă din plin, că nici materia, nici spiritul nu erau lăsate să lîncezească, ci constrînse să ardă, la întreaga capacitate de combustie. Găsea că asta trebuie să fie efigia unui conducător adevărat, a unui om de acţiune care domină timpul şi nu se lasă el stăpînit de timp. Nu numai că nu-l înfricoşau aceste urme, dar îi sporeau încrederea în sine, îi

hrăneau orgoliul. Auzind voci **în** cabinet, Suru părăsi **oglinda**

înviorat, clocotind de forţă şi nerăbdare. „Gata, fraţilor ? vă scularăţi ?” şi dădu mina cu Cernea, Vîju şi Zimnicaru, **pe** acesta din urmă întrebîndu-l cînd îi vine şeful, adică secretarul, Petrică Rusu. îi invită să se aşeze, sună pentru cafele şi le aruncă o privire circulară. Nici ei nu arătau prea proaspeţi. Cernea avea ochii roşii, probabil citise tîrziu, Vîju scofilcit, cu pieliţa roşcovană ca o fleandură, cu privirile sleite, apoase, iar Zimnicaru, şeful secţiei organizatorice, cu obrazul lui urît, asi- metric, pătat, parcă întotdeauna murdar, nici nu puteai spune dacă e după două nopţi nedormite sau abia s-a sculat complet reconfortat. „Uite de ce v-am chemat. M-am gîndit la agregate... M-am trezit cam devreme, şi eu noaptea sînt mai deştept. E o prostie ce facem noi... De două luni umblăm cu reclamaţii, cu demersuri, cu adrese... şi cu ce ne-am ales ? Promisiuni! Adjunctul de la construcţii s-a angajat din nou. Dar el răspunde în faţa conducerii dacă construcţia stă pe loc ? Nu e mai mare ruşinea să se dezorganizeze ditamai şantierul pentru nişte agregate ? Dar dă-o în paştele măsii, aducem maşini din Japonia, din America şi nu putem găsi nisip şi pietriş ? Deschidem balastieră 1 Săpăm vechea albie a rîului, de care am uitat cu toţii, şi terenul alunecat de pe dealurile din vest. Cu ce ? preîntâmpină el o întrebare firească. Mai reţinem escavatoarele mart, nu le dăm, le declarăm defecte şi pe urmă, fraţilor... cu lopata. Omenirea n-a trăit numai cu escavatoare şi buldozere şi a construit, slavă domnului 1 Aşa că trecem **la** treabă ! Mergem la faţa locului şi... organizarea. Pînă diseară începem lucrul.” Vîju, nedumerit ca întotdeauna, abia reţinîndu-şi jalea, întrebă : „Şi de unde oameni, tovarăşe prim ?” Suru luă o hîrtie şi începu să noteze cifre, adunîndu-le, tăind, adăugind. Vîju, cu ochii holbaţi, chircindu-se ca în aşteptarea unei lovituri, abia rosti : „Pe hîrtie, dar...”, ceea ce-I făcu pe Zimnicaru să se încrunte : ..Să găsească noduri în papură poate oricine. Eu zic, tovarăşe prim secretar, să facem cum aţi zis

dumneavoastră, să mergem ia faţa locului, să nu mai pierdem vremea... şi să organizăm forţele." Cernea puse chestiunea plăţii forţei de muncă... din ce

fonduri ? pentru **că** nu fusese planificată, devizul nu prevedea **lucrarea.** Ideea o găsea bună, era convins că şi forţe se vor **găsi,** ' ir **de** unde bani ? Suru îl linişti : „Găsim noi, să pornim treaba i o -'oatem noi la capăt".

i 'hea albie a rîului era, intr-adevăr, balast. Fură cercerâpele, masa alunecată do pe dealuri şi îngrămădită ca o **cocă la** poale. **Părea** să fie ceva, dar nu prea promiţător. Suru trimise să se aducă escavatoarele şi săpători de pe şantier. Urca dealurile dintr-o suflare, parcă avea arcuri la picioare, cobora în vechiul prundiş, înfigea casmaua şi rupea rădăcina ierbii **de** la suprafaţă pentru a despresura ceea ce pentru el părea o adevărată comoară. Cernea îl urmărea admirativ. Venise cam îmbufnat dimineaţă, „omul ăsta nu mai are astîmpăr", se **despăr-** ţiseră doar la douăsprezece noaptea, „vrea să ne scoată sufletul la toţi". îl impresionase însă înfăţişarea lui în lumina becurilor din cabinet, oboseala înfrîntă, escamotată, ba chiar însufleţită, transformată în tensiune morală. îşi spunea, pentru a cita oară ? că omul acesta este un posedat, o torţă omenească, mistuind în flăcările ei tot ce e în jur. Nu cunoştea cruţarea de sine, tînjala, somnolenţa, oboseala. Vibra ca un are de oţel. Tot ce **pierdea se** refăcea imediat, rămînînd mereu-debordant. Sentimentul lui Cernea avea şi o componentă de invidie. Nu că ar fi vrut să fie la fel, asta nu se putea şi nici nu era sigur că i-ar îi plăcut, dar din cînd în cînd se ruşina că nu poate ţine pasul, că nu-l poate urma îndeaproape. Ce avea în plus Suru, vulcanicul, infatigabilul Suru ? Diferenţa de vîrstă ? nesemnificativă ! **Nu în** asta consta explicaţia. Pe Suru îl ţinea treaz o mare pasiune. în **I** el iradia un ţel teribil. Acesta îl alimenta. Lîngă el nu se putea ca cineva să lîncezească, să **tărăgăneze,** să **tragă** înapoi. **Nu** se **îăsa I** intimidat de nici un obstacol. Ei, bine, în această trecere prin **I** zid, în această putere de penetrare nv-l putea secunda Cernea, **I** şi nu numai el. Aici suflau ei greu, se poticneau, **gata** să-şi dea | duhul, revoltaţi din cînd în cînd,

bodogănindu-l în forul lor intim, umiliţi, ruşinaţi că nu fac faţă. Acum şi în mod fizic, tirît

de Suru de colo pînă colo, se simţea inferior, depăşit. **Nu păstra** cadenţa nici în această alergătură, în această probă **de** fond.

Spre prînz fură aduşi muncitorii în camioane. Escavatoarele întîrziau, căci trebuia parcursă o distanţă de 70—80 kilometri. Se adunase lume multă, inclusiv geologi, topografi. De sus **cădea** o bură măruntă, împîclind zarea, umezind hainele, făcînd alunecoasă iarba scurtă şi tare. Suru înfiripă o mică consfătuire, grăbit să stabilească tactica imediată. Se abordară cîteva aspecte cu caracter practic ; cineva vru să ştie modul de organizare **a** transportului, mijloacele ce se vor pune la dispoziţie, unitatea care le va furniza, contabilul şef al şantierului întrebă de fondurile pentru retribuţie, altcineva de combustibili şi lubrefi- anţi. Suru făcu o remarcă acidă pe seama birocraţiei. ,,Cunt vrei să porneşti o treabă, cum se ridică funcţionarii: mie cine îmi semnează ? eu de unde iau aviz ? instrucţiunea cutare, la **para**graful cutare zice că... şi aşa mai departe. **Ăsta** este omul hîrţoa- gelor, dacă îl aduci aici, între dealurile astea, începe să tremure pantalonii pe el." Pricepea foarte bine că toate chestiunile ridicate trebuiau lămurite şi puse la punct, dar vroia să vadă pornit întîi freamătul, să înceapă cupele şi sapele să muşte, să audă scîrţîind pietrişul şi zdrăngănind remorcile încărcate, şi **abia după** aceea să se ocupe de rest. Concepea organizarea în primul rînd ca mişcare, ca acţiune cu rezultate vizibile, imediate, **nu ca ad**ministraţie şi contabilitate, astea erau marginale ; **forţa politi**cului în asta se învedera, cealaltă **era urmarea firească,** pîinea neproductivilor care uite, ca şi acum, se vîră în faţă cu aerul **că** ei sînt pîinea şi sarea. îl irita această bîzîială la cap a factorului auxiliar, tehnic. Totuşi **acceptă să** discute. Ii avertiză că vede necesitatea **a** trei schimburi. „Cum ? se auziră exclamaţii. Muncă de noapte în pustietatea asta, şi pe o aşa vreme... ? Fără o amenajare, fără barăci, fără nimic

?” Ei se gîndiseră **la două** schimburi scurte, de cîte 5 ore. Acuma la cinci, cinci şi **jumătate** după- amiază nu mai vezi să lucrezi. Chestiunea luminii nu-l deranja **pe** Suru. Să se aducă **un** generator şi să se instaleze faruri. **De**

unde ? O să vedem, nu discutăm acum amănuntele. Bine, dar unde să se adăpostească oamenii ? Se poate înjgheba un şopron junâ dă zăpada şi se rezolvă problema agregatelor. în tăcerea rezervată a oamenilor se descifra dezaprobarea. Suru nu se lăsă intimidat. „Facem aşa ! Discutăm cu oamenii şi ei vor înţelege ■**WJSFbîne ca** voi. Stînd la călduricâ, fraţilor, cu tot confortul la nas, nu mai ridicăm noi combinatul." **Rămase** deci stabilit să se organizeze trei schimburi. Era **mai greu** cu transportul oamenilor. într-adevăr, de unde camioane, **de-abia** puteau asigura căratul pietrişului. Organizatorii **pretindeau** chiar camioane eu prelată, pentru că plouă, bate vîntul... Dar Suru clocea altceva. Nu-i convenea soluţia cu camioanele... întrebă de comunele apropiate. Erau vreo 2—3 la distanţe variind între şapte şi zece kilometri. „Da, se poate, se poate..." „Ce se poate, tovarăşe prim?'[1] „Să-i cazăm în comune." „Păi cum? unde? la cine? şi cum ajung pînă acolo... pe jos înseamnă două ore." Suru oferi rezolvarea : la sediile CAP-urilor, chiar şi **pe** la cooperatori. în cutare comună e şi o seră... **se** pot amenaja acolo paturi-pliante. Se poate încopi şi o cantinuă... „Da, e mult mai bine aşa, e mai uşor şi pentru ei". Dar cu ce **să se** ducă în comune ? insistau cei de **faţă.** „Păi CAP-urile n-au tractoare cu remorci ? N-au atelaje ? Băi, frate, dacă vrei să găseşti piedici, găseşti, **dacă** vrei să faci treabă, te descurci. Nu există să nu se poată. Nu există situaţie fără ieşire." Oamenii luaţi repede, se uitau unii la alţii. „Cine ştie ce-o să mai născocească acum. Mai bine tăcem dracului, mai rău îl zgindărim." Suru era de părere că în afara săpătorilor de pe şantier trebuie aduşi oameni de prin comunele învecinate. Un grup important urma să dea UTC-ul. Muncă patriotică ! Să simtă şi ei că în judeţ se ridică industria. Nu e pentru ei ? nu vor munci ei acolo ? nu-şi vor eîştiga la combinat pîinea ? **Unii** nu prea vedeau posibil ca CAP-urile să dea oameni, dar Suru se arăta pe deplin convins. **Mîine** dimineaţă vor fi preşedinţii la el, va trata cu ei toate aspectele. în privinţa plăţii suplimentare, cl, sincer fiind, nu

vedea sensul. Nu e aceeaşi muncă ? A săpa, ori acolo, ori aici, nu e tot un drac ? Spor pentru muncă de noapte ?

Bine, asta e altă chestie. Desigur, ceva trebuie **dat.** Se **tocmi,** stabilind că un leu şi jumătate **pe** oră era **de** ajuns. **Oamenii** vor înţelege, se va întîlni şi el cu ei... Oricum, organizaţiile de bază trebuie să ducă munca politică, ca dealtfel şi U.T.C.-ul. în general, după părerea lui, activitatea politică nu era la înălţime, şi întîrzie semnificativ privirile asupra lui Zimnicaru, care-şi **ex**primă acordul prin energice scuturări din cap. Acest **aspect** îl vor analiza însă la sediu. Considerînd problemele tranşate şi discuţia închisă, plecă direct pe şantier. **Maşina cu geamurile** aburite de umezeala rece înainta cu prudenţă **pe** drumul de ţară desfundat. Suru ştergea mereu fereastra cu podul palmei, cer- cetînd orizontul. Cînd întîlniră convoiul **de camioane** şi utilaje se dădu jos, se întreţinu cu muncitorii, **descusîndu-i,** instruindu-i. „Grăbiţi-vă cît puteţi, le strigă urcîndu-se în maşină, **vă aşteaptă** o mulţime de oameni acolo." înjură noroiul şi toamna. ,,Nu putea să mai ţie soarele ? în alţi ani şi în **decembrie era** ca primăvara !"

La combinat trebui să-şi pună cizmele **de cauciuc ;** deşi nu începuse propriu-zis sezonul de ploi, roţile mari şi grele ale vehiculelor transformaseră pămîntul într-o ciulama. **Se** ridicaseră piloni de beton, se puneau temelii, betonierele îşi învîrteau gurile rotunde **uruind** înfundat, din cînd în cînd îşi încrucişau drumul plescăind zgomotos basculantele, stropind hainele de doc ale lucrătorilor ce nu se fereau, înfundîndu-şi la rîndu-le cizmele largi, clămpăninde, în clisa subţiată, **pe** schelării metalice stăteau suspendaţi sudorii cu ochelari de motociclişti **sub** căştile de carton presat sau de tinichea, încreţite, făcînd să ţîşnească jerbe de scîntei, cîteva macarale plimbau pe deasupra panouri prefabricate... Panorama îşi estompa contururile în **aburul** cenuşiu al toamnei, ca şi cînd ar fi fost plăsmuită pe fundul unei ape sau în pîcla tulbure a unui vis. **Se** opriră la barăcile îngră- mădite în defileul strimt, loc adăpostit, ales chiar de Suru, unde se **afla** şi sediul direcţiunii. înainte **de** a intra în birouri, Cernea îl convinse să treacă pe la cantină,

amintindu-i de reclamaţiila ce se înmulţiseră în ultimul timp. **Tocmai se pregătea** tina. **Veni**

directorul administrativ, directorul general al şantierului, organizatorul de partid. Se aduseră ca justificare greutăţi de apro- '•donare, transporturile nesosite la timp etc., şi întrucît Suru ''mise motivaţiile, se spuse că alocaţia s-a dovedit prea mică ₳ wiunsa o cifră de majorare a fondurilor. Suru se aprinse : ., »onduri, ca să aibă magazinerii şi bucătarii de unde fura mai bine ?" Vroiau să-l chiorască ? Neajunsurile erau, după părerea lui, rezultatul sustragerilor. Indică să se constituie imediat c echipă de control obştesc. Nu admise sub nici un motiv că alocaţia ar fi neîndestulătoare. Doar în vară fondurile ajunseseră foarte bine. Tună şi fulgeră din nou împotriva administraţiei corupte şi iresponsabile, cerînd ca în zece zile situaţia să se schimbe radical. După aceea intră în aşa-zisa sală de şedinţe, unde se adunau dimineaţa şi seara cadrele tehnice şi de conducere. Se apropia ora întrunirii obişnuite. Suru îl puse în temă pe directorul general cu acţiunea pornită, dojenindu-l că nu se gîndise el la această soluţie. Directorul general şi ajutoarele sale, dealtfel oameni destoinici, tăceau cam sceptici, ceea ce Suru sesiză şi atacă chestiunea concepţiei unei adevărate conduceri de şantier. Cînd viaţa cerc, cînd lucrarea stagnează nu mai faci caz de diviziunea muncii şi celelalte, pui mîna şi rezolvi problemele cu forţe proprii. între timp se adunaseră şefii de sectoare şi, fără nici o tranziţie, reluă expozeul făcut directorului general, insistînd asupra obligaţiei lor de a rezolva problemele şi combătind tendinţa de a se cere tot timpul fonduri suplimentare. E uşor să ceri, dar de unde ? Mijloacele sînt limitate, drămuite, ori dacă fiecare vrea mai mult ce se întîmplă ? Să se facă apel la oameni, la conştiinţa lor socialistă, să se creeze o puternică atmosferă de întrecere între echipe, brigăzi, între lucrători, să se ia atitudine împotriva celor ce risipesc, chiulesc, sau lucrează de mîntuială, să se aplice sancţiuni. Prin munca politică de la om la om să se explice rostul construcţiei, importanţa ei. Vede figuri blazate printre cei de faţă. „Există pericolul unei influenţe tehnocrate. Noi nu sîntem miliardari capitalişti,

nici profesionişti ce-şi închiriază forţa de muncă, nu lucrăm pentru

exploatatori, ci pentru popor. Avem nevoie de constructori entuziaşti, conştienţi de misiunea lor." Le vorbi cu un amestec de indîrjire şi năduf, nemulţumit de pasivitatea **pe** care singur le-o atribuise, închipuindu-şi că o citeşte pe feţele lor, în realitate obosite, reflectînd hârţuiala unei zile grele, la fel ca toate celelalte, dealtfel, cu sute de probleme complicate, unele insolubile, îşi propusese să-i scoată din ţîţîni, să-i mobilizeze, să facă **agi**taţie, să le dea aripi.

Urmărindu-l în tot ceea ce făcuse şi spusese, de la prima **oră** a zilei, începînd cu sentimentul de încredere şi invidie admirativă faţă de uluitoarea putere de muncă, de gîndire, de întreprindere a lui Suru, Cernea trecuse, succesiv, printr-o serie de impresii, judecăţi şi atitudini contradictorii privitoare la primul secretar. în ciorovăiala de la viitoarea carieră de balast, în felul cum abordase problemele organizatorice şi de ordin material, intrevăzuse realismul practic al conducătorului operativ, în stare să găsească ieşiri ad-hoc, să contracareze rezistenţa rutinieră, conservatoare, recunoscînd că el n-ar fi putut ţine piept avalanşei de obiecţii, rezerve, contraargumente, că s-ar fi încurcat, ar fi cedat sau ar fi amînat, poate chiar ar fi renunţat să ducă acţiunea mai departe. Paralel se strecurase în el un început de dezacord. Pe moment se contamina de optimismul cu care Suru trasa modalităţile de cazare, de transport, de pregătire a masei oamenilor, dar ascultîndu-î şi pe ceilalţi, şi gîndindu-se mai bine, realiza că problemele erau expediate uşuratic, superficial, răspunsurile avînd caracterul unor improvizaţii fără nici o bază. Se răzgîndea din nou : nu, nu era Suru acest gen de om, nu se hazarda el în indicaţii ne- gindite ; replicile de împotrivire fuseseră fără îndoială prevăzute, venise pregătit. Ceea ce aducea în plus, spontan, era convingerea demonstraţiei, pasiunea, tonul sigur, arta de a cuceri partea opusă, sau măcar de a o neutraliza, punînd-o în încurcătură, făcînd-o să şovăie. Cernea cădea şi el victimă

acestui talent, acestei puteri de influenţare, vrăjitoriei lui Suni. Se dezmeticea.

ca şi ceilalţi probabil, dar prea tîrziu, după ce hotărîrea fusese luată, cu asentimentul lui, al lor. Intrevăzuse, pînă la **urmă,** tendinţa netă **a** lui Suru de **a** se îndepărta de ceea ce s-ar fi putut numi, cu un termen de compromis, prejudecăţi umaniste. Suru niza clar, lucid, ferm, pe sacrificiu. Mai remarcase această pro- P. -»siune... ? era ceva nou ? Greu de spus... oricum pentru prima ■'.ită pipăia lucrul pe viu, într-o împrejurare tipică, elocventă; Se creaseră greutăţi în construcţie, apăruse o necesitate presantă. Altul în locul lui ar fi continuat să alerge de la Ana la Caiafa, **sau** ar fi încrucişat braţele şi **ar** fi **spus :** „n-am ce face, aştept, întrerup pînă mi s-o da". Dar el nu vroia nici să se bată cu mo**rile** de **vînt,** nici să se plece **în** faţa fatalităţii. Se hotărîse **să** acţioneze pe cont propriu. Ceea ce-l frîna era însă lipsa mijloacelor. **. Şi** atunci singurul lucru la care putea recurge era factorul **om.**

Şi iată, nu **pregeta** să **facă** acest lucru. Factorul **om** trebuia **să** salveze situaţia cu orice preţ, cu preţul privaţiunilor, al unei munci crîncene, sub cerul liber, în ploaie, **dormind** în **frig, pe** apucate, dispensîndu-se de cele mai elementare condiţii higie- nîce, mîncînd dumnezeu ştie ce, fără nici un cîştig suplimentar, sau cu unul simbolic. în asta consta, după Cernea, azvîrlirea peste bord **a** prejudecăţilor umaniste. Urmase vizita la cantină, unde se făcuse că nu crede că alocaţia e neîndestulătoare, aruncînd toată vina pe proasta gospodărire, agitînd ipoteza necinstei, dînd-o drept certitudine ; în sfîrşit, accentul pus la consfătuire pe mobilizarea forţei de muncă, pe folosirea ei mai intensivă, ca şi pe latura coercitivă. Se afla acum, seara tîrziu, în cabinetul lui Suru, singur, aşteptîndu-l să se întoarcă din baie unde se dusese să-şi schimbe cizmele şi să se spele pe anini. Va să zică se conturase clar acest lucru pe care nu-l sesizase la timp, căruia nu-i dăduse atenţie pînă atunci, **sau** nu-l înţelesese în esenţa lui. Trebuia neapărat să stea de vorbă cu Suru despre asta. Era o tactică pasageră, impusă de împrejurări, sau

devenise o linie **de** conduită permanentă, o concepţie, şi **dacă da, de** ce ? ce-l adusese aici ? cum o jqstifica el, cum şi-o susţinea principial ? Cînd Suru reveni în birou, înviorat de **apa**

rece şi de prosopul aspru cu care se frecase pe obraz, dispus să încerce un bilanţ al zilei şi o schiţă a ce trebuia făcut mîine. Cernea îl atacă direct ; „Manele, te rog şi eu să-mi lămureşti un lucru, dar aşa, în afară de program, ca o consultaţie să zicem.” „Ei, zîmbi Suru, trage-i I" „Tu crezi sincer şi serios că în construcţia economică poţi să te bazezi numai pe... sau, să zicem, în primul rînd... pe conştiinţă ?” „Ei, cum numai pe... ? dar ce oamenii lucrează gratis ?” „Nu lucrează gratis, dar tu Ie ceri mai mult decît îi plăteşti. Mai multul ăsta în ce cont îl pui, nu al conştiinţei ?” „Cum le cer mai mult ? Le cer să-şi facă datoria cu răspundere. Şi pe urmă, le cer să lucreze pentru mine ? Ca să mă îmbogăţesc eu ? sau tu ? Tot ce le pretind sâ facă, fac pentru ei. înţelegerea acestui lucru, da, este conştiinţă.” „Tu defineşti corect conştiinţa, Manole. Dar principiul socialist de retribuţie nu spune «de la fiecare după conştiinţă, fiecăruia, să zicem, după... posibilităţi»„ „Ei, asta e ! dar noi spunem tuturor, deschis : fraţilor, nu putem da mai mult decît avem 1 Munciţi cu rîvnă să avem mai mult şi o să primiţi mai mul.t ! E limpede.” Suru se aşezase pe scaunul lui de la masa de şedinţe, răsucit spre Cernea, rezemat în cot, ţinîndu-şi bărbia în palmă. „Dar ce-ţi veni ţie să mă întrebi chestiile astea... Şi, deodată, cu sarcasm : Aşa ceva noi lămurim la cercurile politice ale organizaţiilor de bază.” „Manole, crezi că conştiinţa poate fi forţată ?” întrebă liniştit Cemea, nedînd nici o atenţie înţepăturii. „Frate, eu nu spun că e uşor ce facem noi. E greu al dracului şi nici nu putem afirma că după ce trecem hopul ăsta o să ne odihnim. Vom avea mult de tras. Aşa câ, să fim realişti.” „Nu mi-ai răspuns la întrebare.” „Ei, ce vrei să-ţi spun ? o mai forţăm dacă e leneşă. Ce să facem ? Tu ce-ai vrea, ca pentru fiecare mişcare în plus cerută

omului, să mă scurm în buzunar şi să-i mai dau doi lei ? De unde, dacă n-am ? Dacă aş avea i-aş da. Cînd o să am o să-i dau. Dar ca să prindem chiag, trebuie să punem osul.” „Dacă toţi săpătorii de azi şi toţi constructorii şi ce mai sînt... ar fi prim-secretari de judeţ, ar fi simplu. Dar vezi că nu sînt. Şi dacă tu-i pui să muncească în

ploaie şi să doarmă în frig, mîncînd pe apucate, şi spunîndu-le că n-ai leii ăia în buzunar, şi că să îndure pe gratis dacă vor să se îmbogăţească, crezi că o să te iubească, sau o să te înjure ? Crezi că nu poate să le treacă prin cap întrebarea : de cc nu vii Iu în locul nostru, dacă ai o conştiinţă aşa de mare? Cu atît

■ mult cu cît **ai** şi salariu mare ?" „Parcă asta e problema ? xWa duc să sap, cum să nu mă duc. Dar nu pot să fiu peste tot «.ide se sapă în judeţul ăsta. Şi-atunci tot n-am făcut nimic." „Sigur că da, nu asta e problema, să te duci tu să dai exemplu. Problema e să nu ne închipuim că ăla care o să scoată la noapte balast şi o să-l încarce, o să se prăpădească de entuziasm. Iar dacă n-ai bani să-l cointeresezi, ca să facă treabă de bunăvoie, din interesul lui, de ce-l trimiţi ? Nu scrie nicăieri că trebuie să ceri oamenilor să facă sacrificii. Erou e numai ăla care se sacrifică din proprie iniţiativă, evident în timp de pace... La război e altceva, dar noi nu smtcm în timp de război." „lote-te domnule, nu scrie nicăieri... 1 Asta e bună. Păi cum mama dracului să ridicăm noi colosul ăsta ? corcolindu-ne unii cu alţii ? Tu nu vezi cîte probleme apar, de te doare capul ? Ce să facem, să aşteptăm vremuri mai bune ? să spunem să vie alţii să ni le rezolve ? să nu mişcăm un deget pînă nu ni se asigură condiţii cum scrie la carte ? hotel, restaurant, autobuz şi toate celelalte ? Ei drăcia dracu ! Ce sîntem noi, trade-union ?" Se ridică şi se duse la birou, răscolind prin hîrtii, căutînd ceva. Era un gest mecanic, pentru că uită repede de cc se afla acolo şi plecă, îndreptîndu-se spre celălalt capăt al mesei de şedinţe şi rămînînd în picioare, cu faţa spre Cernea ; „înţeleg foarte bine ce vrei tu să spui, nu sînt tîmpit. Dai' asta nu se poate : între comoditatea lui «nea cutare», hai să nu zic comoditate, ci tihnă, chit că acest «nea cutare» nu e unul, nu sînt nici doi... şi interesul general, cu aleg, tovarăşe, în mod premeditat, deplin conştient şi fără nici un echivoc,

interesul general. înţelegi ?" „înţeleg, Manole, replică moale Cernea, că nu sînt nici eu tîmpit." Se străduia **să** menţină discuţia într-o tonalitate mai abstractă, de idee ge-

nerală, s-o ferească de exemplificări, şt mai **ales** de patimă, „înţeleg, dar omul... omul unde se situează în această ecuaţie ? Omul, precizez, nu... nea cutare." „Omul este principalul **bene**ficiar al progresului social, declamă Suru. Credeam că **asta se** înţelege de la sine. De ce construim... de florile mărului ? **Nu** pentru om ? Tovarăşuu... ideolog... păi, cum stăm cu teoria ? la mai pune mina pe..." „Prea-mi vorbeşti ca din carte, **Manole.** Evident, un factor politie de răspundere va pune oricînd şi oriunde, pe primul plan, interesul general. Dar există o contradicţie între progres şi grija faţă de om ? **Acestea** sînt, **după tine,** noţiuni antinomice ?" „Desparţi omul de societate ? se miră Suru. Te ocupi de ies, de igrec, nu de colectivitatea **umană ?** Păi aşa, dragă, nu ajungi nicăieri, **o** să găseşti totdeauna **un ies** cu o situaţie deosebită. Nu cazurile particulare **interesează** intr-o revoluţie, ci masa, societatea. Eu pentru societate lucrez, şi, fireşte, implicit pentru icsul **tău.** Nu invers, nu pornind **de la** ies..." „Umanitatea, Manole, nu **poate** fi slujită decît prin **om.** Dacă o concepi abstract, ajungi să-i sacrifici omul. Ori, jertfirea omului pe altarul umanităţii **o** întîlnim în **societatea antago**nică, cînd omul înaintat îşi asuma **o** funcţie misionară, izbin- du-se inerent de interese egoiste **de clasă...** cînd **se ridică,** deci, pentru cei mulţi împotriva celor puţini. Iar tu acuma vii şi susţii că vrei să oferi omului **progres, dar** indirect, prin intermediul umanităţii, cerîndu-i în acelaşi timp **să suporte orice** pentru cauza acestei umanităţi. **Nu e cam** sucită teoria ta ?" „Fiindcă o suceşti tu... **în fond** e foarte simplu. Fiecare trebuie să lucreze pentru toţi, căci trăim într-o societate a **egalităţii.** Dar nu numai unul lucrează pentru toţi, toţi lucrează **pentru** toţi. Icsul tău beneficiază ca şi **igrecul, ca** şi oricare." „în esenţă, conveni Cernea, judecata ta e justă. Are un singur defect... că **se** proiectează în perspectivă, vede conturul

progresului Ia **mo**dul general. Societatea, umanitatea, pot **trăi în** perspectivă, dar omul concret, nu, **pentru** că existenţa Iui e limitată, nu numai istoriceşte, ci biologic. Viaţa **lui** e scurtă **şi** el **trebuie să**

simtă nemijlocit efectele **progresului pentru care trudeşte. Alt**ié! nici nu poate **înţelege noţiunea de progres şi, pînă la urtnă,** nici *cărui **scop** îi **consacră neodihna, însăşi viaţa. Omul, icsul** ■•'.m. îi zici **tu, măsoară progresul prin încorporarea lui directă** ■ **u '.iveiül şi calitatea vieţii. Şi nu pot fi nici partizanul ideii** '-dividul **este un instrument, repet instrument, pentru prosperitatea colectivităţii. Cred că nici un scop, oriclt ar fi de frumos** definit, **de răsunător, nu poate justifica mijloace de natură** să **dăuneze omului, iesului, să-l constrîngă la privaţiuni, să-l lezeze, să-i producă nefericire. Cu excepţia cazurilor fortuite,** cum **spuneam adineauri, adică războiul, calamităţile naturale,** lucruri **de felul acesta. Şi eu văd, ca tine, conturul general al** progresului, **perspectiva** lui, **dar mă înspăimînt la ideea că trebuie plătit cu preţul suferinţei omului, al sacrificiului, ca linie de** conduită, **adoptată premeditat, conştient şi fără echivoc, cum ziceai adineauri. Dreptatea socială nu cred că poate fi conceputa** decit **realizîndu~se la scara individuală. Dar... noi plecasem de** la altceva... **de la entuziasm, de la conştiinţă, ca mobil** principal al sporirii **efortului,** al **acceptării unor condiţii precare,** şi ajunsesem **la concluzia...” „Măi Vlade, abia acum îmi dau cu seama de ce ai cerut** tu **să vii în judeţul ăsta şi să lucrezi cu** mine, intr-un **fel ţă-ai făcut bine socoteala, ai fost deştept.** Suru **se aşezase,** întinzîndu-şî **picioarele sub masă, cu mîinile în** buzunar **şi cu capul răsturnat pe speteaza scaunului. Se mai** destinsesc, **sau dimpotrivă,** îl **răpusese oboseala şi se plictisise.** Păi **care** altul **ţi-ar** fi **înghiţit ţie atîtea bazaconii, toată mania asta** filo- **sefardă.** Cine şi-ar fi **pierdut timpul să-ţi urmărească** încîlceala **asta aşa-zis teoretică... ba să-ţi mai şi răspundă, să-**

ţi servească explicaţii. Dă-ţi şi tu **seama... Demult te-ar** fi trimis la plim**bare... Zău,** nici **de catedră nu** erai **hun, că** le **puneai** ălora minţile **pe bigudiuri, vorba fiică-mii, a** Nanei. **Dar** la **vîrsla** asta, **te** înţeleg şi pe tine, **e** greu să te mai schimbi... **sapa** şi lopata. **Insă alege-ţi** şi tu. dracu, zile **mai** uşoare pentru consultaţii de-astea. că acuma sîntem amîndoî rupţi. Şi ca să terminăm, ba-

gă-ţi şi tu în cap, **nu există decît trei** feluri **de a pune lumea** la treabă : cu bani, cu **forţa, sau, cum** zici **tu,** cu entuziasm. Banii nu ne **scot afară** din **casă, deşi am asigurat** celor mulţi o viaţă **decentă şi deşi, în** limitele posibilităţilor, aplicăm **principiul cointeresării. La forţă am renun**ţat, a compromis-o de **tot «marele corifeu»** cum îi **spui tu. În** aceste condiţii, într-o **ţară ca a noastră,** elanul revoluţionar trebuie să joace, şi **va juca încă** mult **timp, un rol important în** construcţia socialismului. **Dacă eşti conducător,** trebuie **să** fii şi agitator, tovarăşe **Cernea. Cam asta e** chestia. Restul sînt baliverne. De ce nu te apuci tu să scrii poezii... ?" îl pufni rîsul şi se ridică. Ilaritatea lui **nu prea avea legătură** cu **ceea** ce **spu**nea, poate era **o manifestare nervoasă, efectul oboselii, sau poate** se gîndise **la** altceva. **„Hai să mai mergem** şi noi **pe** la **casele** noastre. Ai maşină ? Bine, **la revedere." Dar, după ce** îi strînse mina şi se îndreptă **sipre birou, se întoarse** şi, **rămînînd** locului, adăugă morocănos, **fără nici un interes.** „Nu **ţi-am** spus... **a** venit tovarăşa aceea la mine, **tovarăşa Paiea.** Mi-a cerut **audienţă.** Te rog eu... mai **răreşte** vizitele. **Ţine seama de oameni.** Nu oricine înţelege fineţuri **de-astea... Ca să fiu** sincer, nici eu... dar..." Se întoarse din **nou şi se duse la birou, dîndu-i** lui Cernea **să** înţeleagă că nu **aşteaptă nici un răspuns. Cernea rămă**sese însă locului şi Suru **simţi primejdia** unei noi lungi, **peni**bile, epuizante şi **zadarnice înfruntări şi, ca să evite, se răsuci** brusc, vioi ca o zvîrlugă şi **făcu un semn** cu **mina care** ar fi vrut, cumva, să însemne **: „lasă... lasă acuma... e** cam ce-ţi închipui singur... n-are nici un **rost s-o luăm de la** început... **să tă**iem firul în patru". **înseninndu-se, adăugă cu** o însufleţire **cam** mimată : „Apropo, ştii **noutatea ? O să-l avem oaspete pe** Virgil. Nu aşa, pentru o zi-două. îşi face **teza** de doctorat şi închi- puie-ţi, şi-a ales ca **temă combinatul nostru. Mare** cinste, **nu ?** şi rîse zeflemitor. **Să vedem unde-l cazăm, că vine** şi cu... **cu Marta... La**

hotelul **nostru. Dar mai e timp”.**

3 – pumnul şl palma, Cartea a treia

„La această dată, conform planului, trebuia **să** avem gata trei secţii, nu două, **iar după** angajamentul nostru şi a patra trebuia să fie spre sfîrşit. Şi atunci ? Să ne convingem unii pe alţii că situaţia e, totuşi, mulţumitoare ? Nu pot fi de acord cu »Iul cum .au vorbit unii tovarăşi aici. Domneşte o tendinţa de

i ©liniştire, că s-a muncit... că s-a realizat... că în pofida unor serioase dificultăţi obiective noi am reuşit să... Ce mai, victorii pe toate fronturile ! Nu ne punem şi cîte o coroniţă cu lauri să defilăm prin **oraş ? Nu,** tovarăşi, trebuie să spunem deschis : am rămas în urmă ! **Am** muncit prost, nu ne-am atins obiectivul, aceasta e realitatea. Trebuie să privim lucrurile în faţă şi să tragem concluzii, ca să ştim ce avem de făcut. Adevărul e că nu avem încă o organizare corespunzătoare .pe şantier. La cadrele de conducere se manifestă nehotărîre, ezitare, bîlbîială, imprecizie şi lipsă de promptitudine în adoptarea deciziilor, în acţiuni. Utilajele nu sînt folosite cum trebuie, forţa de muncă nici atît, e indisciplină, dezordine. Dacă nu luăm măsuri energice nu ne putem îndeplini sarcina de partid, nu ne onorăm angajamentul, ne facem de ruşine. Mai cinstit e, dacă nu ne simţim capabili, să spunem sincer, să vie alţii în locul nostru. Şi la cadrele noastre e o stare de moleşeadă, de toleranţă... sînt tovarăşi care parcă umblă cu capul în sac... să fiu scuzat, dar nu mă pot exprima altfel. Nici activitatea politică nu merge oum trebuie, nici gazeta judeţeană. Trebuie schimbat stilul de muncă radical. Realmente, să facem o cotitură... Nu se poate... pe şantier avem de-a face cu tot felul **de** oameni, cu diferite stări **de spirit** şi mentalităţi, unele extrem de înapoiate. Nu ne putem resemna, privindu-le ca pe nişte fatalităţi. Trebuie **să** imprimăm acolo un spirit nou, de luptă, **de** mobilizare. Dar pentru **asta trebuie** să ne luăm noi „hamul şi praştia", cum se spune. Nu ne mai putem permite nici un răgaz. Zi şi noapte... asta **e** situaţia. **Ca** pe front! Fiecare să se considere în linia întîia, înţelegînd că

de el depinde înaintarea într-un sector, înfrângerea inamicului şi cucerirea unei cote. Inamic în sens de greutăţi, de impedimente, de factori de frînă

— căută el să mai nuanţeze lucrurile, dîndu-şi seama că înverşunarea, dorinţa de a dramatiza şi convinge, îl duseseră cam departe –, dar şi de indivizi care se situează, într-un fel sau altul, pe poziţii dăunătoare construcţiei", nu se îndură să nu adauge, ştiind în forul iui interior că bătălia se duce în esenţă între oameni.

Suru izbise, **în** timpul **plenarei,** fără milă, în dreapta şi în stingă. Forţase cadrele de răspundere să explice, să dea socoteală, ceruse cîtorva să-şi prezinte demisia, îi amenințase pe alţii cu destituirea. îşi făcuse toate calculele. Ştia că dacă nu pune acum piciorul în prag şi dă impresia că „înghite", că se complace, scapă hăţurile şi totul e pierdut. Nu se înregistrase ritmul pe care contase, asta era. Fuseseră, desigur, şi cauze obiective şi cei mai mulţi se agăţaseră de ele, dar el îi făcuse să le piară cheful. Ştia că **a** accepta justificările înseamnă a **râ-** mîne blocat, legat de mîini şi de picioare. „Lasă obiectivele... ce-ai făcut tu, personal, în ce constă răspunderea ta proprie ?" Acum, trăgînd concluziile şedinţei, stabilea strategia. Rămine- rea în urmă trebuia recuperată în cîteva luni. Altfel nu se putea crea marja pentru depăşire, pentru realizarea angajamentului. Altfel se compromiteau. Doar se ştia sus, scrisese şi presa, toţi ochii erau aţintiţi asupra lor. Cum puteau să rateze ?... Ce-o să se spună : nişte lăudăroşi, nişte fanfaroni... ! Se hotărîse să strîngă şurubul. „Bag eu dracii în voi, îşi spunea în timpul şedinţei, vă fac eu să jucaţi tontoroiul. Sînt greutăţi ? Cele mai mari greutăţi o să le aveţi cu mine, nu cu ăia oe pe şantier... să vă alegeţi!" Era absolut convins că existau mari rezerve nefolosite, că unele oadre de conducere manifestă slăbiciune, cedează, îngăduie, nu ţin piept stihiei de pe şantier, pe care o simţea, o vedea, socotind-o primejdia numărul unu. EI îşi reprezenta construcţia şantierului ca o luptă pe viaţă şi pe moarte între două forţe

opuse. Pe de **o parte** conducerea, ca forţă propulsoare – pe de alta, masa amorfă, refractară, înclinată spre tergiversare, insensibilă la ritm, la termene, la angajamente şi aşa mai departe. Problema se punea : „care pe care".

De aceea muştruluia cadrele, supărat că nu fuseseră în ofensivă **şi pierduseră** teren, **periclitînd** realizarea ţelului. Le arunca din nou în luptă, **propunîndu~şi sâ nu** le mai scape din ochi, **for-** ţîndu-le **să învingă, să cîştige bătălia pe toate** fronturile.

Cînd ieşi din **şedinţă, roşu la faţă,** încă sub tensiunea voinţei pe care fusese nevoit să o **pună** în joc pentru a încinge şi electriza spiritele, **avu surpriza să-l** găsească **în** anticamera cabinetului, aşteptîndu-l **răbdător,** răsfoind reviste, sorbind **din cafea** şi **fumînd tacticos, pe** Virgil. **Se** îmbrăţişară. „Bine mă, **mă** faci să te aştept... **Oof, belfer de** catedră... **Barem,** acum ai venit să rămâi ? Sau... tot **aşa, izmană** pe călător ? Hai înăuntru." Virgil **rîdea** bine **dispus,** şi, **i se** păru lui Suru, cu un accent nou, de **superioritate, sau** cam aşa ceva. Se aşezară **şi** Suru îşi privi fiul. **„Te-<ai emancipat,** ai ? Parcă nu fumai. Dealtfel, nu ne-am văzut **de multişor.** Dinainte de a te însura ?" **O** nu, îl contrazise Virgil, **s~au mai** văzut, se preface el **că a** uitat. Nu l-a vizitat la Bucureşti de vreo două ori, cu ocazia unor plenare ? e drept, **grăbit, în** fugă, de-abia schimbînd cîteva cuvinte. în **ce-l** priveşte, i-a telefonat de atîtea ori, **dar** prinzîndu-l mereu între două **şedinţe, sau** cu un minut inainie **de a** pleca pe teren, la nu ştiu **ce** obiectiv urgent. Suru între**zărea** o uşoară notă de ironie în **aceste** repetate referiri la veşnica lui **grabă.** „Şi, ai **venit cu nevasta ?"** Evident, îşi **adusese şi** soţia, aşa cum îl înştiinţase. **Pe Marta o** lăsase la **maică-sa,** nerăbdătoare totuşi **să se instaleze la** hotelul judeţenei. Suru vru **să** cunoască amănunte **despre lucrarea de doctorat, *„Managementul în fazele de construcţie ţi exploatare"* –** aceasta era tema, implicînd **cercetarea aspectelor de** organizare, **metodă,** concept. **Raportul cu noua forţă de** muncă îl interesa **cu** deosebire, adaptarea **şi integrarea ei în** atmosfera industriei, calificarea, închegarea **în** colectivitate. **După ce-l ascultă** cu luare aminte, Suru **îşi** mărturisi rezervele : nu-i **prea putea** oferi elemente pentru analiză. **Aveau gata doar două** secţii, de fapt fabrici, **ţinînd seama de**

proporţiile şi cifrele lor de producţie, dar nici **acestea nu funcţionau, abia se constitu-**

ţ

iau embrioanele colectivelor... Virgil nu **se arată îngrijorat.** Oricum, n-avea să elaboreze dintr-o dată lucrarea. Acum cerceta un aspect, mai tîrziu altul. Putea să mai vină o **dată. Asta** îi şi -convenea, avea posibilitatea să urmărească, să fotografieze procesul, ceva de-a gata nu ar fi răspuns interesului său. Ţinea însă mult să aibă o discuţie prealabilă, de principiu, cu taică-su, înainte de **a** trece la **treabă,** spera **ca-i va** putea **re**zerva puţin timp. Ulterior, **pe etape,** o **să-l** consulte de **ase**menea. Suru ar mai fi avut treburi, **dar** se **gîndi că** nu **se pu**tea să nu onoreze tînăra pereche.

O găsiră **pe** Peluţa la **bucătărie, secondată** de **Nana,** în **mare** dîrdoră. Din baie se auzea jetul **duşului** sub care **se** înviora, după drum, Marta. Toaleta ei dură îndeajuns pentru a permite aşezarea mesei. Cînd apăru, strălucind de curăţenie, tinereţe şi feminitate, Marta îl salută **pe** Suru cu cea mai slobodă familiaritate, îngăduindu-şi **să-l sărute** pe obraz, punîndu-i **mii-** nile pe umeri, ca şi cînd **ar fi fost propriul ei tată. Mirosul** proaspăt al femeii, parfumul discret, **de bună** calitate, gestul intempestiv, liber şi natural, **îl** intimidară **pe** Suru. Se schimbase de cînd n-o mai văzuse, dealtfel, **totdeauna,** în **fugă. O** găsea atrăgătoare, emanînd o puternică vitalitate, şi **aceasta pe** fondul unei... aici părea să fie **schimbarea, unei** stăpîniri de sine, ce-i stătea bine în contrast cu aerul impertinent şi superficial **ce-l** indispusese în întîlnirile anterioare. Tresări încurcat, cînd, **în-** trebîndu-l ceva, ea îi **spuse** „tată". Suru vru **să toarne** ţuică în păhărele, **dar Marta** îl opri, reţinîndu-i **mina** cu **un gest gingaş** dar voluntar şi scoase din geamantan o sticlă de whisky. Nu aveau gheaţă, **Peluţa nu ţinea tăviţele pentru cuburi** în **frigi**der, ie şi pierduse, **dar Marta** nu se formaliză. **Se** aşezară **cu** paharele în mîmi **ca să** savureze licoarea „ce nu se dă peste **cap", cum îi informă bucureşteanca, nu fără ca Nana să rica**neze, replicînd că „asta ştie şi un prost" şi că **la ei** pe şantier, unde se aflau şi specialişti străini, **„porcărie de asta** beau şi ţapinari i".

Peluţa o mustră din priviri **şi chiar o dădu** la **o parte, cu un gest voit brutal, pe motiv ,/2ă-i lua vederea", dar Marta rise şi se tolăni pe genunchii lui Virgil, încolăcindu-i gîtul cu braţul şi lipindu-şi obrazul de al lui. Suru înregistră acest gest cu o uşoară încruntare, dar Virgil nu păru deloc stînjenit, dimpotrivă, o sărută pe colţul gurii şi bău din paharul ei. Suru, în ^pofida recomandărilor, aruncă pe gît dintr-o dată conţinutul paharului, ridicîndu-se şi invitînd toată lumea la masă, evident .pentru a forţa întreruperea idilei. Dealtfel şi Nana le întorsese celor doi spatele, destul de neprotocolar şi cu o exagerată mină de dezgust. Ei însă, fie că nu observau măruntele reacţii dez-aprobatoare, fie că erau total insensibili la ele, îşi continuară jocul, trecîndu-şi unui altuia ţigara aprinsă. Doar Peluţa îi privea cu un surîs ce reverbera o involuntară şi inconştientă nostalgie, ca o domnişoară bătrînă în întunericul sălii de cinematograf, în faţa scenelor amoroase. în timpul mesei, Marta se interesă de posibilităţile de distracţie oferite de oraş şi de împrejurimi. Peluţa îi propuse nişte locuri frumoase, desigur nu ca în zonele turistice amenajate, dar pentru reereere, minunate. Nana îşi înţepii iar cumnata, după cum se vedea departe de a-i fi simpatică, atrăgînd atenţia maică-sii că nu înţelesese bine, nu tie reereere în natură era vorba, ci de alt fel de distracţii, poate de dans. Marta scoase o uşoară exclamaţie de plăcere şi recunoscu că, într-adevăr, şi de dans era vorba, adora dansul, şi o rugă pe Nana, bătînd într-un anumit fel, cu complicitate, din pleoape, să-i spună ce şanse existau. Afiînd de seratele de muzică „rock" de la liceu, se interesă în mod serios în ce zile se ţineau. Masa se consumă în ciripitul însurăţeilor, în intervenţiile naive şi exclamaţiile duioase ale Peluţei, în tăcerea granitică a lui Suru şi în străduinţele Nanei de a-şi jigni cum-nata. Marta se scuză că e nerăbdătoare să se instaleze,**

sărută din nou pe toată lumea pe obraji, inclusiv pe socrul ei, îşi luă soţul de braţ şi, ureîndu-se graţios în maşina chemată de Suru, le făcu visătoare un gest de adio.

în zilele următoare Suru se afundă în muncă, în bătălia combinatului, cu o încleştare ce băgă în sperieţi întregul activ. Răsturnă orice noţiune de orar, de zi şi de noapte, **de activitate** şi odihnă, de somn, de pauză, de respiraţie chiar. Nimeni nu rămase în afara fierberii ce topea şi elimina ca într-un furnal, orice inerţie, rezervă, tendinţă centrifugă • nimeni nu scăpă acestui taifun în care se transformare voinţa lui Suru dezlănţuită înfricoşător, tîrînd după sine, pînă la ultima picătură, şi energia celorlalţi. Se mută practic Ia sediu şi nopţi în şir nu mai dădu pe acasă. Institui reguli draconice. Dimineaţa **la ora** şase primea rapoartele responsabililor de sectoare, scrise **sau** verbale, după importanţă şi urgenţă. Prima **parte a** zilei şi-o consacra tratativelor telefonice, îndelungi şi anevoioase, **pentru** materiale, utilaje, materii prime, oameni, ordonanţarea de plăţi, sunînd fără întrerupere ministere, judeţe, centrale, întreprinderi, insistînd, revenind, implorînd, ameninţînd, rectirgînd la toată gama argumentelor posibile pentru a desţeleni o situaţie, **a** preînttmpina blocarea sau încîlcirea alteia, a **căpăta** prioritate la un furnizor, şi el hărţuit, sfişiat, a determina pe altul să renunţe în favoarea lui, acela mai putînd să aştepte, în timp ce el... în acelaşi timp chema oamenii, le semna delegaţii şi-i trimitea **să** stea la rînd, să se strecoare, să pătrundă, să găsească momentul propice pentru a o lua altora înainte, să promită, să facă ce or şti numai să rezolve, să vină cu marfa sau măcar cu actele semnate de cine trebuia. După-amiezile şi le petrecea pe şantier, trecînd de la un sector la altul, de la o echipă la alta, măsurînd cît se mai lucrase în 24 de ore, cu cît **se mai** avansase, cît mai rămînea de făcut, împărţind treaba pe zile, pe ore, pe oameni, stabilind noi date, impunînd termene tot mai scurte. Aduna lucrătorii, şefii **mai** mici şi **mai mari** şi-i

fulgera, scormonea pînă **afla** cine a imobilizat o **treabă,** cine nu şi-a făcut datoria, interogîndu-i pe **loc,** «colind **şl** maţeie din ei, făcîndu-i de trei parale, îneît aceia deci' că nu **cădeau** în genunchi **să-i** ierte, jurînd **pe** toţi sfinţii că vor recupera chiar în noaptea respectivă. Verifica toate graficele de lucru, suspectîndu-j **din** principiu **pe** ingineri că nu ţin **seama de** posibilităţile **reale, că** nu **iau** în calcul **folosirea** maximă **a** mijloacelor. Participa la şedinţele de **comandament, depista** locuri înguste şi puncte moarte, stabilea priorităţile pentru a doua zi, redistribuiri de forţe. Se muncea în trei schimburi, dar împuterniciţi! din activul judeţean trebuiau să fie la posturi tot timpul. Nu-l interesa cînd se odihnesc, cînd mănîncă, **dacă se** întîmpla să nu-i găsească le punea în cîrcă toate neregulile şi întîrzierile, amintindu-)e **că** vor da socoteală cu carnetul de partid. Traversa platforma de la **un cap la** altul, în cruciş şi în curmeziş, avid să bată **cu** piciorul lui tot pămîntul, să ciocănească şi să pipăie cu degetele lui fiecare pilon, perete sau maşină. Nu-i **scăpa** nimic, cunoştea fiecare palmă de teren, orice stivă de material, orice ma**cara nouă.** Tîrziu, seara, se ducea la sediu, lăsînd peste tot vorbă **să** fie căutat, sunat, informat pentru orice ar fi survenit mai deosebit. într-o zi fu acostat pe şantier de preşedinta femeilor, înţepată, gureşă, activista îi tot trăgea : „Vedeţi că a venit primăvara ? Miroase în aer, nu simţiţi ? S-au umflat mugurii...” **Dar** el **o** privea absent, grăbit, s-punîndu-i automat **ca atîtor** altora în ziua aceea şi în fiecare zi: „Bine, bine... **de** acord... de acord..." şi îi întinse mina în semn că a terminat, că **poate să-şi vadă** de treabă şi femeia înţelese **că** n-a priceput nimic, **nu vedea** nici o primăvară şi nici nu-l interesa. „Auzi de ce-i **arde** ăşteia, de primăvară, **mormăi** Suru îndepărtîndu-se, fi-ţi-ar primăvara a dracului de nebună. Ţara arde şi baba se piap**tănă.'**[1]

Abia după vreo săptămână reuşi Virgil să-l **prindă, pentru** convorbirea promisă, **pe taică-său. „Te-atn** pîndit,

rîse, ţi-am studiat programul, toate mişcările, altfel puteam să aştept mult şi bine. M-am vîrît într-o crăpătură, după cum vezi, între şantier şi rapoartele de seară. Lasă că-ţi face bine o mică şuetă, te mai relaxezi. Marilor manageri chiar li se recomandă discuţii libere." Manole îl privi oblu : „Te-ai făcut mucalit, măi Virgile... Te-ai cam şmecherit. Din cînd în cînd nu **e rău... dar**

te încurcă la treabă. Ei, **să** auzim... **Bei o cafea... ? Sau să-ţi** dau un pahar de vin bun ? Dacă n-ai **mîncat** poate cerem ceva". Nu, Virgil nu vroia nimic, nu minease, într-adevăr, **dar** îi aştepta Marta să iasă în oraş... **O să** se **mire, dar descoperise un** „mandatar" rămas ca prin minune, unul din ultimii mohicani, cu nişte fripturi grozave, carmangerie proaspătă **adusă seara** de la abator, salată de varză acră cu untdelemn şi piper, o grozăvie, vin ţărănesc uşor, curat, **şi** un aeordeonist... **ai,** ai, un ţigan dat dracului. Dacă n-ar şti că-l refuză, l-ar invita... **Marta** ar fi încîjitată, ce mai surpriză i-ar face... şi şi-ar mai spăla şi ei creierul... Manóle zîmbi indulgent, ca de o glumă copilărească. „Bă Virgile, tu ai vederi foarte largi, mă, îl ironiză, mi-am dat eu seama că te-ai emancipat, dar nu credeam că aşa de mult... Lasă, deocamdată spălaţi-vă voi creierub.. ca să fiţi limpezi la minte..." şi pe nebăgare **de seamă** privirea i se înăspri. Virgil se instală mai bine în fotoliu şi, făcîndu-se că uită de mandatar şi de carmangerie, intră în subiect: **„Cred că ai fost** informat... ţi-am violat şantierul. Nu ? I-auzi... şi eu oare îmi închipuiam că ştii «tot ce mişcă-n ţara asta», vorba poetului. Mamă, ce duduială şi tnopăială pe-acolo... **ca Ia războl. Am** cunoscut cîţiva oameni interesanţi. Directorul, e o figură, nu ?" „Cine, Moraru ? Da, e un tehnician bun, niţel cam şters, nu i-ar fi stricat mai multă personalitate." „Ştii că Moraru pictează ? I-am văzut acuarelele... o fineţe ! Dealtfel vrusese să se înscrie la «belle arte» dar... ştii cum sínt împrejurările..." Manóle nu recepţiona aluzia, iar informaţia nu-I epată. „Nu ştiam. **Dar** cum ai aflat ?" „Din vorbă în vorbă... Pe urmă l-am vizitat acasă... e un om foarte

sociabil." „în condiţiile astea, **cu** răspunderea pe care o are, lui îi arde de acuarele...?" „Şi proiectanta şefă, fata aia brunetă, înaltă, subţire, tovarăş.» Sterescu, mi-a făcut o impresie foarte bună." „Stereasca îşi cunoaşte meseria. Vorbeşte scurt, la obiect, nu bate cîmpii ~ „Ei, depinde cum o iei. Mie mi s-a părut că are o mulţime tie idei **interesante."** „Ai **fost** şi la **asta acasă ?" „Ha,** ha, nuuu...

deşi mi-am propus să i-o prezint Martéi. E **o** companie **agreabilă.** Ştii că soţul ei lucrează la Bucureşti ? Fac naveta... cînd unul cînd altul." **„Nu,** dar de ce nu se mută ăla aici ?* „Cum să se mute, după ce se termină, ea trebuie să plece. Speră să intre la un institut de proiectări... Ştii ce e bărbată-su ? antrenor de tenis." „Mă, dar cum găseşti tu numai chisnovaţi de **ăştia ?"** „Ha, ha, ha, chisnovaţi ? Aşa sînt oamenii, tată... Fiecare e chisnovat în felul lui. îmi face impresia însă că se cam pierd aici, pe şantier. Se pierd ca individualitate. Se uniformizează, **se** plafonează, sínt reduşi la roluri de instrumente anonime... de şuruburi. Aspectul acesta mă interesează din punctul de vedere al managementului. Adică ţelul organizării modeme a producţiei este punerea în valoare, la maximum posibil, **a** potenţialului individual. Se pare că nouă ne cam scapă principiul acesta, îl cam ignorăm. Crezi că din neatenţie ? Uite, aici ai putea să mă ajuţi..." „Nu înţeleg. Ce ne scapă ? Că ăla mâzgăleşte, sau că soţul proiectantei joacă tenis ? **Cel** împiedică pe Moraru să fie un bun director general ? **Sau pe** fata asta ? Fiecare cu funcţia iui, cu răspunderea lui." **„Tată,** se ridică Virgil, plimbîndu-se cu paşi uşor legănaţi prin **faţa** lui Manole. Eu m-am referit la două cazuri, poate mai **fra**pante. Pe mine mă interesează însă principiul. Ţi-am **împărtă**şit o impresie, poate e neîntemeiată. N-am pretenţia să emit verdicte. Evident, fiecare are, slavă domnului, ce face. Nu m-am făcut înţeles. E vorba de climatul în care omul, indiferent de rol, să se comporte ca o individualitate distinctă. **Vreau să** spun, în actul de conducere, dumneata, sau oricare din cei ce **vă** impuneţi voinţa, în sensul că

propulsaţi construcţia, aveţi conştiinţa **că** lucraţi cu entităţi umane complete, **ro**tunde, şi .nu cu funcţiuni limitate, cu segmente de angrenaj ? Poate sînt cam nebulos ?" „Dar ce, tu n-ai astîmpăr, **sau** te crezi în aulă ? Stai naibii jos. Da, eşti nebulos. Probabil nici ţie nu-ţi e clar ce vrei să spui. Uite cum e cu managementul, **băiete,** în cazul **nostru,** desigur. Noi conducem un colectiv, un **mare** colectiv. Ei bine, raporturile cu **asemenea** colective **nu**

sínt ca cele cu o persoană sau alta. Diferenţa este enormă. Trebuie să înţelegi ce înseamnă un colectiv, mai întîi. El nu este suma aritmetică a indivizilor ce-l compun. Cum o armată, de pildă, nu este, pur şi simplu, totalul masei de soldaţi, ci un corp viu, mişcat, în virtutea unei strategii, cînd într-o direcţie, cînd în alta, cînd în ofensivă, cînd în apărare, mai grăbit, mai încet, desfăşurat sau dimpotrivă, strîns, după nevoie. Un colectiv e un agregat pe care trebuie să-l cunoşti perfect ca să-l poţi manevra. Forţele omului sínt limitate, el poate numai atît... De aia avem norme, astea sínt normele, limitele forţei de muncă ale omului. Ei bine, colectivul nu ! Forţele colectivului nu pot fi măsurate la fel, în fond nici nu ştiu dacă pot fi măsurate... după părerea mea el are resurse infinite. Ei bine, arta conducerii e să acţionezi asupra colectivului astfel încît să-i pui în mişcare toate resursele şi să-l stimulezi să fabrice, să secrete mereu altele." „Şi cum faci asta, cum faci asta, îl întrerupse Virgil precipitat, cu aerul ca a găsit punctul fierbinte, şi că în acest răspuns al lui taică-său e cheia. Cum determini colectivul să dea mai mult ?'• „Una din legile obiective, ca să zic aşa, ale maximei funcţionări a colectivului este disciplina, organizarea, controlul, intransigenţa. Colectivului trebuie să-i vorbeşti în alţi termeni decit omului. Omul îţi spune la un moment că nu-l mai ajută mîna sau capul, şi gata, ai terminat cu el. Colectivul nu ! Cu o condiţie : să nu tolerezi factorii care-l pot descompune ; cel mai grav într-un colectiv e anarhia, dezorganizarea. N-aş vrea sâ mă înţelegi greşit, dar experienţa mea •— destul de bogată – îmi permite să afirm

că între colectiv şi qonducere se dă inevitabil o luptă. Primul se lasă greu, trage în jos. Celălalt îl împinge. E o contradicţie, orice ai zice. Unii vor să-şi facă viaţa uşoară, ceilalţi, avînd mandat sa atingă un obiectiv, nu-t lasă, îi îmbrîncesc". „Te-am întrebat cum procedezi ca un colectiv să dea mai mult şi dumneata mi-ai răspuns printr-o tautologie, adică îl obligi să dea mai mult. Teorii'? noi pun ¿accentul 'pe altceva, pe ambianţa care să permită manifes

tarea plenară a omului – principalul factor creator. Americanii studiază în prezent, deci chiar în condiţiile exploatării capitaliste, natura relaţiilor dintre muncitori şi factorii de conducere, iar aceştia din urmă sînt selecţionaţi în funcţie de aptitudinea **de** a întreţine raporturi armonioase cu muncitorii. Practica producţiei moderne demonstrează că forţa colectivului, rezultatele sale, sínt condiţionate şi **de** starea **de** spirit, de moralul producătorului, al individului adică. Omul nu trebuie conceput ca un subordonat automat al colectivului, ci ca însuşi factorul dinamic al acestuia. Capacitatea creatoare a colectivului nu are altă sursă decît omul, lată de ce el constituie obiectul şi subiectul managementului. Ori, automatismul cazon nu face decît să înăbuşe această sursă prin uniformizare, cufundînd insul în anonimat, reducîndu-l la condiţia de piesă. Dumneata pleci de la o premisă justă, că un colectiv nu este doar suma membrilor **săi,** dar ajungi **la** concluzii ce contrazic principiul. în plus faţă de sumă este tocmai diferenţierea valorilor individuale, posibilitatea ca ele să se afirme, să se autodepăşească, să fie cointeresate, şi prin aceasta emulate." Manole schiţase de cîteva ori intenţia de a-l întrerupe, **dar** de fiecare dată renunţase, deşi desele lui răsuciri în scaun trădau nervozitate. Se duse pînă la birou, căutînd ceva printre hîrtiî, cu o mină preocupată, dar renunţă şi se întoarse la Virgil : „Ai discutat şi cu Vlad chestiile astea ? Te-ai intîlnit cu el ?" „Evident, încuviinţă Virgil. Păi altfel cum ? Stau aici de o săptămînă şi... în primul rînd el e mult mai abordabil... Ne~am întîlnit de cîteva ori... şi împreună cu

Marta. Am tras şi un mic chef acasă... mama a făcut oficiul de gazdă. Şi Nana... Fata asta ţine mult la nenea Vlad, dar îl înfruntă şi pe el. E grozavă... dă tot timpul cu corniţele, ca o capră." Rîse zgomotos, aprinzîndu-şi încă o ţigară. Strivise cîteva mucuri în scrumiera **pe** care şi-o pusese singur pe măsuţă. „Te-ai făcut cam flecar, îi curmă ilaritatea Manole, dominîndu-l, în picioare, înţepenit în faţa lui, cu mîinile înfipte **în** buzunarele pantalonilor. îndrugi vrute şi nevrute. În pri

mul rînd, **în** meseria **ta... dai impresia de pamblicar. Se vede** de la o poştă că habar n-ai de practică. Cum poţi să predai tu economia politică, **fără să** ştii nimic **despre** realitatea construc- ţ'oi noastre ? E bine cel puţin **că ai** venit acum... Lasă că te bag eu cu nasul în combinat. **Iţi fac un program...** dar nu **pen**tru acuarele şi alte aiureli, ci **ca** să vezi ce înseamnă construcţia pe viu, să vezi **ce e aia respectarea unui** termen. Unde **nu** rezolvi nimic citîndu-l **pe** Galbraith, **sau** cum dracu îl cheamă, <i unde trebuie pus piciorul **în prag. O să** vezi cum **e** cu armonia relaţiilor cu chiulangiii, cu şmecherii, cu oamenii **fără** simţul datoriei, indivizi **de pripas pe care** trebuie să-i turnăm noi aici, în **forme,** din nou. **Care** rezistă, **care** nu... **Asia** e una. 1 n al doilea rînd, constat **că nevastă-ta are** o **influenţă proastă** asupra ta. Erai un băiat **mai** simţit. Te-ai **făcut** cam... jeman- fişist. Dai mereu impresia **că** te **doare** în cot de orice... Nu **e** frumos. Şi mai termină cu cîrciumile şi cu vizitele... Te-am băgat la hotelul de **partid ca să ai** condiţii corespunzătoare şi un **mediu** decent. Nu uita **că lumea** ştie cine eşti... nu mă face de rîs ! Uite, nici ţinuta **ta nu** e cea mai potrivită. Te-ai îmbrăcat ca un papiţoi, în **blugi şi cu geaca asta de** piele, **des**cheiat la gît... Trebuie **să-ţi păstrezi demnitatea...** eşti cadru universitar. Şi **eu mă** duc pe **şantier** zilnic, şi **de la** un timp dorm la sediu, **dar mă îmbrac ca** oamenii – şi-şi privi cu reală consideraţie costumul **negru,** de stofă bună, cam necălcat, cu cute vizibile **la pantaloni şi la** mîneci, **cămaşa curată** şi cravata ieftină cu un **desen** în flori roşii, de un prost gust pe care

doar el nu-l remarca. Uite, am ţinut să-ţi spun lucrurile astea ca totul să fie clar între noi. Nu am nimic cu nevastă-ta, **dacă vă înţelegeţi e bine, dar îţi** pretind... vă pretind la ammdoi, cel puţin cît **staţi** aici, cît sînteţi **în** preajma mea, decenţă şi bun simţ. **Cred că nu cer prea** mult." Virgil îşi strivi ultima **ţigară în scrumieră, se ridică alene** şi-şi închise meticulos nasturii **de la geacă, apoi** i **se adresă** lui Manole fără nici o grabă şi **fără** nici **un accent deosebit. „Ta'ă** dragă, nu **yreau să ne certam. Poate m-am mai schimbat,** cum spui, **dar**

viaţa ne schimbă fără vrerea noastră. Cu multe din cele spuse de dumneata nu sînt de acord, dar n-are importanţă. Nici în ce priveşte pregătirea mea profesională şi ideile mele, nici în ce priveşte modul meu de viaţă. Puteam să aleg alt şantier, dar am ţinut să-mi construiesc teza pe munca dumitale. Poate am greşit, dar acum nu mai dau înapoi. Şi... crede-mă, nu te fac de TÎS în nici un fel. Dealtfel, sînt încredinţat că o să ne înţelegem bine. Un singur lucru te rog, fă şi dumneata un efort şi acceptă să discuţi... fără invective. în rest, îţi mulţu- jmesc pentru tot şi îţi stau la dispoziţie... să îndeplinesc programul pe care mi l-ai promis." Işi luă rămas bun şi se retrase, lăsîndu-l pe Manole Suru cu sentimentul că, deşi procedase just vorbind cu fiul său deschis, nu totul fusese în regulă în această discuţie, şi că şi acum, ca întotdeauna, nu fusese prea drept cu Virgil.

După ce ieşise din biroul lui Suru, deşi se făcuse tîrziu şi era zdrobit de oboseală, Cernea fusese cît pe ce să se ducă la ea să-i ceară socoteală, s-o tragă la răspundere. Dar nu ştia pentru ce se dusese la Suru, ce vorbise cu el. Şi nu putea să-i ţină el cont ce face, cui şi de ce i se adresează. O întâlni peste cîteva zile şi atunci incidentul îi apăru în altă lumină ; oricine putea cere audienţă, relaţiile de muncă făceau necesare tot felul de contacte. Chiar curiozitatea îi scăzuse, se gîndise să n-o întrebe nimic, doar dacă va voi ea să-i spună ceva... Dar deşi se hotărîse să tacă, nu rezistă. Făcu întîi o aluzie pe care ea o ignoră, apoi îi declară plin de importanţă că ştie tot. Probabil sunase caraghios acest „tot", ea în gura unui amant gelos care, convins că e trădat, bravează, căci ea rîse. „Chiar tot ? şi repetă amuzată. Chiar tot ?" Se cam dezumflă şi, ca să nu-şi dea în vileag stingherealа, făcu un gest plictisit, în sensul că s-o lase baltă, că n-are nici o

importanţă. Ea vorbi totuşi, împărtăşindu-i acest „tot” şi el deduse că ar fi făcut-o oricum. Da, ceruse audienţă, după o matură chibzuinţă, pentru a limpezi chestiunea, nu atit pentru sine, pentru
interesele proprii, căci **aşa cum îi spusese,** n-o atingea, cît **pentru** ei, căci îl văzuse complexat şi i se păruse că e de datoria ei să împrăştie **echivocul.** îi **explicase** tovarăşului Suni situaţia cu cea mai mare claritate şi precizie, neocolind nici un unghi care ar fi putut lăsa dubii. El ascultase impenetrabil, ca un sfinx, cu o politeţe rece, abia **la** sfîrşit **remarcase** cît de rece fusese această politeţe. Intrerupîndu-şi relatarea, vru să afle de la Vladimir ce este în fond cu acest om, e vreun misogin, dispreţuieşte femeia de plano, **o** urăşte, sau îşi pune **numai o** mască, dinadins, ca să o ţină la distanţă, s-o umilească ? Dar dîndu-şi seama ca anticipează, **că-şi** dă în vileag resentimentul **produs** de acea întîlnire, nu mai insistă, povesti pînă **la capăt** cum o repezise Suru. Desigur, cu politeţe şi toate celelalte, **dar în** realitate asta făcuse, o repezise. O tratase ca **pe o** fiinţă inferioară, incapabilă să st ridice deasupra unei problematici care **pe el** îl **lăsa rece.** îi crease sentimentul **că se** dusese **cu** chestiuni nu numai minore, dar de o factură vulgară cu un **fel de** rufe murdare. O făcuse să se considere indecentă, **indiscretă.** Dar **ce-i** spusese de-i provocase această ciudată tactică de apărare lui Suru, pe care Cernsa nu i-o cunoştea ? **Adică de a-i** inculca ei **un** sentiment **de** culpabilitate, ca şi cînd ar fi săvîrşit o necuviinţă, ar fi atentai Ia onorabilitatea unul oficial, **ba a oricărui bărbat** ce se respectă ? Ce-i spusese ? Nu, în nici un **caz nu pusese** în cauză o presupusă obtuzitate din partea lui, nici pomeneală, tocmai de aceea se ferise să dea impresia **că are** ştiinţă de **disputa** dintre Suru şi **Vladimir.** Invocase **o** scenă **surprinsă** în cancelaria liceului, **între** două colege, un **schimb de** mici murdării la adresa ei, şi întrucît toate **acestea nu o** priveau exclusiv, ci vizau şi o persoană de **răspundere** din ierarhia judeţului, considerase necesar **ca, preîntimpinînd** eventuale clevetiri, sa se grăbească să dea explicaţiile cuvenite la forul şi ia nivelul impuse de situaţie. Tovarăşul Suru nu fusese

mojic, nu, ea nu putea susţine aşa ceva. Aşa cum spusese, a fost politicos, dar de o politeţe rece, poate aici intervenea şi susceptibilitatea ei. Nu din ce afirmase, ci din felul **cum afirmase se** degaja riis-
preţul, sila morală faţă **de** ea **şi faţă de** femeie în general, faţă de femeia cu stupide şi **înapoiate** complicaţii sufleteşti. Parcă era spurcată, aşa o privea, şi apropierea ei îl întina. Cernea încercă să-l explice pe Suru, amintmdu-i cît **e** de acaparat de treburile chinuitoare ale judeţului, dezvăluindu-i că e un mare posedat al construcţiei, **un idealist al** practicii, dacă se putea spune astfel, un fanatic **al** muncii... **o figură** formidabilă, o personalitate copleşitoare şi **un mare** prieten... marele lui prieten de două decenii. Elvira **decretă** vehement : „Omul ăsta era gelos, era gelos pe mine. Mă repudia în calitate de prietenă a ta, asta **e !** Poate îşi închipuia **că o asemenea** prietenie... feminină, le moleşeşte, te edulcorează. **Vedea în asta** primejdia de **a** pierde un ostaş, un camarad, un **tovarăş de arme,** deci o proprietate afectivă de un anume fel, de care el avea nevoie. Dealtfel, la început, cînd poate **credea că la** mijloc **e** altceva, se arătase mai senin, mai afabil, stăpînit de **o abia sesizabilă** ironie desfătătoare, nu ştiu cum să zic, dar **care sigur îţi era adresată** ţie. Sînt convinsă că tema prieteniei, **pe care m-am** străduit s-o dezvolt convingător, I^a îndepărtat şi **l-a plasat pe o** poziţie ostilă, dincolo **de** baricadă, pe o poziţie **de** rivalitate **prost** stăpînită". Cernea protestă, **se** împotrivi **acestei** interpretări; nu credea o iotă – Manole în postură de prieten **gelos ?** haida-de, se vede cît de prost îl cunoaşte ! Mai tîrziu **se miră cum putea** ea să gîndească astfel, şi felul cum i-o spusese ÎI **mră...** Cu **un** fel de dîrzenie şi pasiune, ca şi cînd îşi disputa un drept, îşi apăra un bun. Ea, de regulă atît de măsurată, de stăpînită, de detaşată. De unde şi pînă unde această **fantasmagorică** rivalitate **cu** Suru, intuită confuz în timpul audienţei ? Pe loc, nu se gîndi prea mult pentru că vroi să afle de la ea înţelegerea la care ajunsese cu Suru, adică ultimul lui cuvînt, dictatul... **cu siguranţă** dictat, doar acesta era stilul său de a încheia **tratative. Dar ea îl** contrazise, nedumerită. Ce dictat ? nu

se pronunţase nici un fel de dictat. O ascultase şi o .întrebase dacă doreşte ceva de la el, şi cum ea nu venise să ceară nimic, ci să informeze, să explice, întrevederea se terminase fără nici o concluzie. Cum, nu-i atrăsese atenţia asupra

riscurilor, consecinţelor... nu-i vorbise de rigorile condiţiei sociale a lui Cernea, n-o sfătuise să ?... Nu, nu se întîmplase nimic din toate acestea. Doar acea impresie... Elvirei i-ar fi plăcut să intre în aspecte mai concrete, să-l atragă pe Suru într-o controversă de fond, la obiect, dar nu se întîmplase asta. Gîndindu-se mai tîrziu, şi această preferinţă a Elvirei pentru o înfruntare cu Suru pe viu – adică în legătură cu persoana lui – îl uimise. Da, apărură aceste cîteva aspecte inedite în atitudinea Elvirei, pe care el nu ştia cum să le tălmăcească.

De atunci nu se mai ivise ocazia să reia tema, încercase să redeschidă vorba despre Suru, dar Elvira nu mai marşase. Poate crezuse că a spus prea mult şi se căîse ? Că făcuse speculaţii nelalocul lor despre o persoană atît de importantă, ra- portînd acea persoană la propria-! subiectivitate. Sau acele remarci privitoare la el, la Cernea, îi scăpaseră fără să vrea şi regretase, căci pentru prima oară el se văzuse atît de adine implicat în sistemul ei de raţionamente ? Idei fugare, gîndite în treacăt. Nu se văzuse îndemnat să le adîncească, îşi verificase odată incapacitatea de a înţelege această femeie, se învăţase minte... De asemenea, nu-şi explica de ce renunţase Suru, sau lăsa impresia că renunţase, la calitatea sa de mentor. Oricît de mult l-ar fi influenţat discuţia cu Elvira, lămurindu-l asupra naturii adevărate a relaţiilor dintre ei, deşi Cernea avea rezerve serioase în această privinţă, era greu de conceput că Suru se resemnase. Nu se lăsă însă sîcîit nici de această enigmă, mulţumit de relativa lui libertate de mişcare.

Virgil îl frecventa asiduu, îl căuta pe şantier, la sediu, chiar acasă. Trăgea de el seara să mân în ce împreună în oraş sau la maică-sa, spre marea îneîntare a Peluţei şi spre bucuria Nanei, căci de o bucată de vreme Vlad îşi rărise de mult vizitele. Lui Manole îi luase locul în familie Virgil, el era acum bârbatuL cl făcea onorurile casei. Cernea îl plăcea tot mai mult cu tinereţea lui potolită dar trăită din plin, savurată în compania V ir'.vi. fără prejudecăţi, cu independenţa sa de gîndire lipsită do ostentaţie, dar consolidată şi nuanţată, cu deschiderea sa spre oameni, spre

om, cu răbdarea frumoasă de a asculta, de a înţelege. Sărea în ochi că toate acestea se datorau în bună măsură Martei, influenţei ei, spiritului de autonomie adus de ea în căsnicie, vitalităţii ei feminine de nimic intimidată. Ciudată această Marta, cu libertatea de a fi ea însăşi şi în calităţi şi în defecte, nelâsîndu-se dresată, modelată de nimeni 1 Un element viu al naturii, hrănit de seve misterioase, cu o candoare animalică, apropiind-o de seducţia involuntară a sălbăticiunii. Curăţase toată zgura educaţiei rigide depusă în fiinţa lui Virgil : furişatele priviri timorate spre ceea ce i-ar fi plăcut dar nu îndrăznea să ceară, să ia, frica de frust, de natural, de sinceritate, de adevăr – altul decît cel abstract, uscat, închis în precepte –, o anumită ipocrizie, tăinuirea sub armura virtuţii primită de-a gata, a impulsului uman încă neinterpretat, deci pierderea curajului de a se cunoaşte. Cum reuşise Marta această lucrare, intr-un timp atît de scurt -— de fapt asta se întîmplă ori de la început, ori niciodată – rămînea un mister, cu atît mai mult cu cît îl cunoscuse îndeajuns de bine pe Virgil, sau ceea ce arăta el a fi pe dinafară, ceea ce i se ceruse să fie şi el se supusese fără să crîcnească, din neştiinţă, din frică, din respect. Asta o ridica mult în ochii lui, şi aproape simţea că-i datorează recunoştinţă, ca unui medic, ca unei sore, da sore... ceea ce era, ceea ce fusese Marta... o soră care prin darurile ei ieşite din comun ajută un bolnav să-şi depăşească handicapurile,. să reînveţe să meargă sau să vorbească, să-şi folosească ochii sau membrele sau tot trupul amorţit, mortificat. Observase cum, la început cu sfială, cam pe furiş, apoi tot mai decis, Peiuţa se apropiase şi ea de Marta, nu numai cu recunoştinţa mamei pentru femeia care ştie să-i facă fiul fericit, ci şi cu simpatie, curiozitate şi admiraţie. Ce o atrăgea pe

Peiuţa spre Marta ? Iată o chestiune demnă de toată luarea-aminte. Obosită şi înfricoşată de viaţa ei cu Manole, o viaţă trăită în penumbră, pe un plan secundar, cu rare izbucniri de voinţă, de obicei supusă, resemnată, oscilând între obidă şi adoraţie faţă de bărbatul ei, desigur iubindu-l, dar ca o roabă, cu o credinţă fatalistă, bazată pe uitare de sine, ei bine, femeia aceasta, ce încercase

să-şi apere copiii de severitatea lui Suru, atrăgînd **asupra** ei fulgerele, înţelegîndu-le şi acceptîndu-le slăbiciunile, **dar neputând** să ţină piept marelui ei stăpîn, femeia aceasta trecută, aproape bătrînă, trăia un ciudat sentiment de compensaţie prin intermediul nurorii ei. Ar fi putut să fie şi **ea** aşa, fusese şi ea **o mică** sălbăticiune, desigur de altă rasă, avusese şi ea datele unei fiinţe nedomestice, nepriponite, **nelegate de un ţăruş în spatele casei,** nepusă să mănîncc din troc, să behăie şi să dea lapte ca orice oaie **de** rînd. Vedea **în Mar ta** o **răzbunare** tîrzie **a** propriei ei soarte de animal luat în captivitate, **dresat,** înjugat, pus să **exe**cute munci grele, bucurîndu-se din cînd în cînd şi **de** o **vorbă** bună pentru hărnicie, dar şi de sudalme cînd stâpînul era supărat de ale lui. Putea fi aşa ceva în sufletul Peluţei ? Satisfacţia că altă femeie, mai bine dotată de natură, **mai** puternică şi mai norocoasă ca ea, îşi trăia viaţa **fără** căpăstru pe cap, fără **plasa** aceea a destinului în care te **zbaţi degeaba, sleindu-ţi** forţele, îşi gusta tinereţea, dragostea, fericirea, atîta cît **pot fi date** unui pămîntean, îngăduindu-i să se înfrupte **din toate acestea şi fiului** ei, pentru care plînsese **adesea, pe care** îl crezuse **la** un moment dat, după spusele soţului ei, **aruncat** de această **femeie** în braţele nenorocirii ? Era şi o ascunsă **jubilaţie că Marta,** şi împreună cu ea Virgil, nu se temeau de Suru, nu i se plecau, nu acceptau normele Iui aspre, le nesocoteau şi le contraziceau, dovedind prin dragostea şi viaţa lor că se poate **trăi** frumos şi **aşa** ? O vedea pe Peluţa topindu-se toată cînd cei doi tineri se giugiuleau în preajma ei, parcă iubirea lor făţişă, neascunsă şi nestăpânită ar fi fost o terapie pentru sufletul demult însetat, ar **fi** căzut **ca o** ploaie dulce peste vechea lui secetă. Era fericită că nu-şi fereau iubirea de ea, şi apropierea acestei iubiri îmbelşugate, sătule, umplea şi viaţa ei săracă, săracă mai ales în tandreţe, în mîn- gîieri, în ceea ce aveau şi nu doseau de ea **cei doi.**

Cernea se ducea acum cu sufletul mai uşor **în** casa

Peluţei, a Peluţei, pentru că **a** lui Suru era tot mai **puţin,** şi privea **cu** mulţumire strania idilă a celor trei, resurecţia tîrzie, emoţionantă după el, fără **îndoială** jalnică şi **demnă de** milă **pentru**
Suru, a tinereţii apuse a mamei lui Virgil. Că Suru ar fi judecat aşa şi nu altfel, i-o confirma din plin comportarea Nanei, în care întrezărea desluşit conturul aspru, colţuros, deşi scînteietor, al tatălui ei. Nana o trata distant pe Manta, nepierzînd niciodată prilejul de a-i arunca săgeţi usturătoare, e drept, în limitele bunei cuviinţe. Probabil cu Manole o vorbea de rău, dar de faţă, deşi o irita **ceea** ce **ea** numea „aerele" Mantei, nu-şi penmitea grosolănii directe, ţinînd la rolul ei de amfitrioană. Nici cu Virgil nu era obraznică în adevăratul înţeles al cuvîntului, deşi o călca uneori pe nervi, mai ales cînd răspundea „fără ruşine" alintului languros al nevesti-sii. în Nana exista o pudoare organică, **pe** măsură ce creştea devenea tot mai reţinută, renunţase la manifestările prea libere faţă de cei apropiaţi, nici chiar pe Manole nu-l mai **săruta** pe obraji seara, la sosire. Totuşi **fratele** ei îi impunea, prelungind cât putea discuţiile cu el pe teme serioase, în schimb îşi vărsa năduful pe maică-sa, uneori într-o manieră de-a dreptul necuviincioasă. Cînd Peluţa îşi manifesta prea deschis zelul faţă **de** tinăra pereche, îi arunca obraznică : „Atenţie, că nici nu mai vezi pe unde mergi, mamă, o să calci pe papucii ăia şleampeţi şi o să te întinzi pe jos cît eşti de... grasă". „Vezi că o să-ţi faci zob vesela de atîta entuziasm... şi pe urmă o să-i spui tatei că au spart-o pisicile." „Cum de n-ai arborat şi steagurile ? ai uitat că avem onoarea **de** a primi musafiri ?" Cel mai mult o scandaliza, făcînd-o **acidă,** necugetată chiar, extazul Peluţei în clipele de tandreţe **ale** celor doi. „Vezi **să** nu leşini, mamă, şuiera printre dinţi, ia nişte picături de Bromoval." „Ce să te mai duci la cinema, vezi filmele gratis. Măcar stinge lumina." Cînd se ducea după **ea** în bucătărie devenea nemiloasă. Cernea o auzise odată incidental şi se cutremurase. „Cum te poţi înjosi în halul ăsta ? **o** muştruluia înnăbuşindu-se **de** furie. Te uiţi la nesimţita **asta** cu nişte ochi lăcrimoşi **parcă** ai fi sflnta Maria. N-ai un pic de

demnitate ? Nici n-ar trebui să-i îngădui... S-o dai afară ! Ce, aici e bordel ? Păcat că eşti mamă şi nu ştii să te porţi." Peluţa nu avea putere să-i răspundă, o privea rugă
tor, mîhnită că-i răpea modesta ei bucurie, că-i terfelea sentimentul nou pe care nu-l găsea întru nimic şi **faţă de** nimeni vinovat. tristă că şi acest drept i se refuza, că şi acest spaţiu dinspre Nana se închidea ca o uşă de fier trîntită zgomotos. Ce resorturi ascunse şi întortocheate o împingeau pe Nana la **asemenea** ieşiri vehemente, la mîrîiala de căţelandru furios, gata sa muşte ? Castitatea ei desconsiderată, martoră .şi, involuntar, complice la micile, ce poate ei i se păreau hidoase, scene publice de erotism ale fratelui şi cumnatei ? Ori, poate o invidie izvorîtă din trufie faţă de cuceririle Martei, faţă de uşurinţa cu care **acapara ini**mile, monopolizînd dragostea lui Virgil şi a Peluţei, instituindu-şi sub ochii ei, în casa ei, fără nici un efort, o autoritate sentimentală, după ea cu nimic meritată ? Vedea că se impune în mediul lor un idol străin, cultivînd frivolitatea, libertinajul, acele legi neînfrînate ale naturii care, unui suflet prea curat, cu o moralitate prea austeră, i se pot părea promiscue ? Sau era altceva, îngrijorarea că ordinea temeinică, aseptică pe plan erotic şi etic, consacrată de Manole, şi la care ea subscrisese **integral, era pe** calc să se năruie ? De aceea furia ei se îndrepta cu precădere spre Peluţa, învinuind-o **de** impietate **faţă** de marele **absent,** de trădare a sacrului său decalog ? Nana devenea substitutul lui Manole în lipsa de acasă a acestuia. El, Cernea, încercase de cîteva ori să discute cu Nana aceste chestiuni, evident, cu toate precauţiile. Nu direct atitudinea faţă **de maică-sa, ci** în **general,** despre raporturile dintre oameni, înţelegere reciprocă, toleranţă, rigiditate, despre slăbiciunile omeneşti, în special cele inofensive, despre complexitatea vieţii sufleteşti. Nana se arăta deschisă, mintea ei vie mergea oneît de departe, depăşea limite după limite. în asemenea ocazii dădea la iveală **un** fond generos, o înclinare reală spre iubirea omenescului, chiar predispoziţia de a suferi pentru acest omenesc, concepîndu-l încă tulbure, într-un amalgam de noţiuni. Detaşa cu deosebire ideea de perfecţiune, de

perfecţiune a iubirii, sacrificiului, suferinţei, dăruirii. Prima ei tentaţie era 3ă respingă tot ce nu reprezenta perfecţiune : mediocrul, **jumătatea de măsură,** lipsa **de** voinţă, infirmi ia tea morală.

Infirmitatea fizică o idealiza, văzînd în ea un teren propice pentru afirmarea altruismului ca formă a perfecţiunii. Dacă o împingea însă spre exemplificări, folosind cazuri din imediata vecinătate, Nana părăsea platforma marilor idealuri şi devenea uimitor de practică, punînd în funcţiune nu numai sistemul ei subiectiv de reacţii, simpatii şi antipatii, ci şi o scară **de** judecăţi fixistă, pe alocuri arbitrară. Mai mult decît îl mîhnea, îl înciuda rezistenţa Nanei. Dacă ar fi dispus de mai mult timp ar fi putut **să** insiste, dar atît cît o făcea, de la un punct se izbea de ceva tare, de un fel de sîmbure interior şi ştia că acolo se ascunde Suru, deşi nici el nu-i consacra mai mult timp, dar nici nu avea nevoie s-o facă, pentru că în esenţă **Nana** era Suru. **Cum se** vor reflecta oare asupra destinului ei luminile şi umbrele suruene, ce vor face din ea zăcămintele moştenite ? Nu putea şti.

Dar nu numai pe planul raporturilor intime îl îmbogăţise venirea lui Virgil; chiar munca, munca grea a lui Cernea **pe** şantier, pe platforma aceea blestemată, se mai înseninase. Virgil respecta cu sfinţenie programul întocmit de Manole, zilnic îşi petrecea la combinat un număr da ore, participînd la tot felul de acţiuni şi analize, răscolind vrafuri de hîrtii mai vechi şi mai noi, stînd de vorbă cu oameni, unnărindu-i. Virgil demonstra o neobişnuită putere de pătrundere a lucrurilor celor mai încîloite, un spirit de observaţie sigur, precis, acut şi o reală capacitate de sinteză, de generalizare. Virgil îi apărea lui Cernea ca un economist solid, cu un orizont larg şi, deşi lipsit de experienţă practică, realist, în stare să se familiarizeze rapid cu orice element nou. în persoana lui Virgil găsise un interlocutor **recep**tiv. Se înţelegeau de minune şi uneori încercau să-şi imagineze, rîzînd, ce-ar zice Manole, ascultîndu-i. Se simţeau ca doi şcolari ce-şi judecă în taină profesorul, nu pentru incompetenţă sau injustiţie, ci pentru metoda lui pedagogică

rigidă. Erau impresionaţi amîndoi de munca titanică a lui Suru, de capacitatea sa de a pune în mişcare mecanisme ce păreau înţepenite, oprite fără nici o speranţă, dar se întîlneau în convingerea că Suru întindea coarda, cerînd mai mult decît **se** putea da, instaurînd

peste tot **un automatism crispat „Aici, tiu, ipUMM Virali, orice** vorbă **omenească sună ca un fluierat în biserică." Cn economist,** el pornea **de ia eficienta reală şl de durată a managementului. îi** interesa **concordanta** stilului **de conducere cu** mijloacele **exis*** tente şi ţelul **propus, ca şi efectele psihologica ale atmosferei de** muncă, **reflectate în productivitate şl calitate. Cernea îi opusese** opinia **că acest concept era unilateral,** văztnd omul prin **prisma** rolului de **forţă de producţie, subapredind** aspectul **social, eli-** minînd din **cîmpul atenţiei politicul** şl **moralul.** Vlrgil **considera** această **optică antieconomistă, cam desuetă** şi utopică. **Cernea** insista **că din aspectul social decurg** mari semnificaţii ideologice : omul ca măsură **a lucrurilor, ţel** şi nu numai autor al construcţiei, omul **ca proprietar cu drepturi democratice** în decizie, omul ca subiect **complex al istoriei, nu doar** ca mijloc, unealtă e'c. Virgil **se pregătea să discute** şi **cu** taică-său ; nu-şi propunea **să** se amestece **în treburile conducerii, doar** să puncteze cîteva idei. Căuta momentul **prielnic, fiindcă** se grăbea, intenţiona să **se** întoarcă **mai Urzi», într-o altă etapă,** pentru a surprinde alte aspecte. **îl rugase pe Cernea să-l** asiste **la** această **„înfăţişare[1]', asigurindu-l că nu-l va implica** în **„ce va** fi", doar **să** nu **se ştie** singur.

Împreună cu Harta, Virgil 11 aştepta acum la locul **convenit.** „Dar ce **aveţi voi acolo 7 flori,** tort 7 îi **luă** Vlad în primire. Pui ce **mă copii, mergem la nuntă** 7" Marta îi **surise fermecător şi** abia **acum observă că avea pistrui pe obraji ţi pe nas. „De undo** ştii, **Vladi, că au ? uudnuă ea cu** o dulce maliţie. No! ne-nm pregătit **pentru orice eventualitate." Se** oprise la acest „Vladi" **furat** de la **Nana, părindu-f-se mai şic,** mal

intim, **permiţlndu-i mai** uşor **să-l tutuiască decit şcolărescul „nea Vltid>'"** nl lu! Virgil, „Sau **e păcăleală de 1 aprilie** 7" **făcu** Clnmna că mi **<>b*ervfc insinuarea.** în **împrejurări r6mn»>** oculte pentru **rl, MnVta *» cunoscuse pe Elvira şi, Intr-un** mod Ini util **dr> Irwiilval, M» ViWlS»** atras în **invitarea celor doi, *în* W'Wfi ţnmn HA zl <1P «himlnirit, U masă Incasa prietenei *el*. tio M Mimţon mtndru «înrfUehMÏ**

tai

micul grup prin **baia de lumină a** amiezii **de** primăvară ? De unde **urcau în el aceste** seve îmbătătoare ? Lumea devenise iar nesfîr- **şită, graniţele** vederii şi simţirii se lărgiseră, trecînd peste peri**metrul** combinatului, **se** simţea deasupra, departe, într-un loc **de unde** servitutile zilnice nu mai aveau nimic înspăimintător. **Ciudată** slobozenie ! Se reîntîlnise cu sine în compania acestor **tineri frumoşi, pentru care** nu existau oprelişti şi tabuuri, **obsesii, spaime sau** fanatice autooonstrîngeri. Aprilie sau această **difuză** bucurie **interioară făceau să** strălucească noi, curate, **de nerecunoscut,** lucrurile, oamenii, părînd să aibă miraculoase re**surse de** întinerire ? Urca spre apartamentul liniştit, gîndindu-se **la parfumul discret,** la foşnetul bluzelor **de** tafta cu **jabou,** la luciul metalic al lamei de păr blond ca un val solar ! Nu, nu **există** nimic **pe lume** care **să poată** strivi viaţa din om, totul e **să găseşti unghiul** sub **care** ea înfloreşte, chiar **şi** pe stînca cea **mai** aridă. Şi în ce constă ? în oameni, tot în oameni, în alţii **decât** cei ce **te-au** luat în stăpînire. Căci nimic nu te **poate domina şi** înăbuşi **mai** mult decît omul, precum tot numai **el** te poate **reda** sinelui tău, descătuşa şi tămădui. într-o zi spălată de **apa pură a** primăverii, care uite, pătrunde şi în colţurile cele mat **putrezite şi** ruinate din noi şi primeneşte, primeneşte ademe**nitor...**

„Şi ce vrei tu, mă, de la noi, de ne-ai convocat în acest sobor ? Vrei să dai doctoratul cu noi ?" îşi persiflă Suru fiul, aşezîndu-se ostentativ la marea masă de şedinţe. Nu aşteptă răspunsul, sună şi ceru cafele, apoi îl interogă : „Ai îndeplinit întocmai programul pe care ţi l-am trasat ?" „îndeplinit, să trăiţi", îşi pocni tocurile Virgil. „Şi ? Acum ţi-e dar ?" „Da 1" „Ce ?" „Că ai impus un ritm sufocant!" „lote-te domne... Aşa, dintr-un foc ?" şi îşi cercetă băiatul, păstrînd încă o vagă fluturare de ilaritate pe faţă, dar cu priviri ce începeau să se închidă. „Şi cum e asta în termenii tăi americani de manager ? Rău sau bine ?" „Aşa şi aşa... Şi bine şi rău." „Îhî, îhî... Dar ăia prin vest, pe acolo, cum stau

cu ritmul în construcţii ? O lasă mai moale ? Ce zic... -«ter

minăm, şi noi cînd o fi, că nu se prăpădeşte lumea». Ai ? Cam **aşa** e pe-acolo ? La concluzia asta au ajuns ăia prin ţările dezvoltate ?" **Virgil** izbucni într-un icnet scurt, potolit, ca şi cînd **ar fi** fost dispus să se amuze dar s-a hotărît să renunţe în sensul că : «Am dat-o dracului cu dumneata, tată, dar o **dată** ce i-am dat drumul...». „Evident că **au** un ritm bun, altfel ar pune-o de mămăligă. Chestiunea e : cum îl realizezi ? Cu ce mijloace, cu ce metode şi tehnici ?" „Ho, ho, ce băiat deştept are **tata ! Ded** asta e chestiunea ? Nu cu ce ai, nu cu mijloacele de care dispui ! Nu 1 Cum ştii să-ţi alegi mijloacele. E o chestie de opţiune **după** cît îmi dau seama. Nu **? Aşa** se numeşte **asta** în terminologia **ta ?** Ei, să auzim !" Suru calm, ironic, sprijinit în coate pe lemnul biroului, într-o poziţie de aşteptare, juca rolul celui ce se preface că te ia în serios. „Mi-ai cam stricat planul de expunere, recunoscu Virgil, cu o nedisimulată admiraţie pentru **procedeul** de demontare al lui Manole. Ştii cum faci dumneata ? Ca **un** boxer care ia adversarului piuitul din runda întîi. De abia schiţează ălălalt o mişcare, că **gata,** i-ai făcut **garda praf,** i-ai şi **dat** cîteva scatoalce. Trebuie s-o ia de la capăt." Suru rîdea satisfăcut, cu toată gura. îi plăcuse comparaţia cu boxerii şi mai **ales** sinceritatea, modestia cu care-şi mărturisea băiatul slăbiciunea. Acum era cîştigat pentru ideea de meci, părînd să-l încurajeze pe Virgil să mai încerce o dată, sa mai încerce marea cu degetul. „Bun, m-am exprimat greşit, conveni tinărul. Chestia cu mijloacele e clară. Cînd am fost la Londra, anul trecut, am văzut cum construiesc ăia. Nu în industrie, în urbanistică. Apar undeva pe **o** stradă nişte panouri, nişte garduri galbene. Treci **pe** lingă ele o lună, două şi nu vezi, n-auzi nimic. îţi închipui că poate ăia de la salubritate repară ceva, nişte ţevi, o canalizare. Şi deodată te trezeşti, crescut din pămînt, cu un bloc de toată frumuseţea, un hotel sau mai ştiu eu ce. Sigur, **asta** depinde de mijloace. Nu e vorba de nici o opţiune. Le ai, le foloseşti, nu le ai, lucrezi cum poţi. Părerea mea e că din acest punct de vedere nu există nici

un motiv să fim complexaţi faţă de englezi. Să luăm numai ce **ai** construit dumneata aici. Şi evident, nu numai aici. Altceva

am vrut eu **să** spun, şi **anume :** în **cadrul** mijloacelor **pe** care le **ai, mă urmăreşti ? –** şi după ce primi încuviinţarea lui Manole **că da,** şi poate să spună mai departe ce are de spus, re**petă –** deci, în cadrul mijloacelor pe care le ai... ce mijloace foloseşti ? ! **Asta e** ideea mea. Ori, dumneata, cred **că** foloseşti mijloace sufocante." „în cadrul mijloacelor pe care le am... ? se miră îndelung, meticulos, Manole, din nou cu acea expresie **de prefăcută** deferenţă pe care o foloseşti uneori cînd vorbeşti cu copiii..." „în sensul că, nu se lasă abătut de la gîndul său Virgil, în sensul eă oamenii sînt extenuaţi, nervoşi, acţionind maşinal la impulsuri." Apoi se opri şi-şi privi tatăl cu oarecare uşurare, ca şi cînd s-ar fi achitat satisfăcător de o bună parte din îndatorirea ce-i revenea... „în cadrul mijloacelor pe care le am ! mai **ase** o dată Suru, făcîndu-se **că** n-a auzit ultimele cuvinte **ale** lui Virgil. **Daaa,** hai să lămurim chestia asta. Ca atare, spune-mi tu, tovarăşe... **profesor....** universitar – îşi însuşi acest titlu, după **o** uşoară **ezitare,** cu o gravitate atît de ermetică, încîtnu lăsa nici **o** îndoială ce **enormă** cantitate de batjocură conţinea – care ar fi mijloacele celelalte, aşa-zis nesufocante, ce ne-ar sta la dispoziţie şi pe care noi, din obtuzitate sau incompetenţă teoretică... în materie de management-, le ignorăm." „Tată, eu sînt de acord **că** pînă **la un** punct folosirea gîrbaciului, **sigur** metaforic vorbind, **e** tonică, înviorează, pune în mişcare energii latente, creează **o** stare de spirit, să-i zicem deocamdată de stimul, contaminează **mase dar..."** „în primul rînd, interveni Manole cu o tensiune nouă în voce, care arăta că jocul încetase şi acum era nevoit, fiu-său îl obligase, să-şi reintre în piele, să-şi exercite rolul, în primul rînd..." Se opri însă pentru că tocmai atunci se **aduseră** cafelele şi citronadele şi plictisit că trebuie să aştepte, să **accepte** pauza impusă de gesturile lente cu care secretara **aşeza** ceştile şi paharele pe masă, în dreptul fiecăruia, extrem de grijulie să nu verse **o** cît de mică picătură, le întoarse spatele şi se **duse la** birou căutînd ceva printre maldărele **de** hîrtii

rînduite acolo **după** o cutumă bine stabilită. Era gestul lui automat, tot mai frecvent, constituind probabil **o** încercare de **evadare,** de **rupere, de izo-**

lare **de** cei cu care nu **se înţelegea, sau de reîncărcare a** dinamului. Cernea folosi prilejul pentru **a plasa o** întrebare oarecare, de natură să mai neutralizeze atmosfera : **„Văd că** te **supără** reumatismul, cam şchioapeţi... **Ce** dracu, şi **acum,** primăvara ?" Sui u spuse ceva, un început de confirmare, dar văzînd **că** femeia terminase şi se retrăgea, reveni grăbit şi se aşează pe locul de **la** capătul mesei de şedinţe. „Deci, **să ne** fie clar, reluă cu **aceeaşi** voce încărcată, în primul rînd află că nu gust sub nici o formă metaforele tale. Ce gîrbaci, nu ţi-e ruşine, de unde **ai** scos **vorba** asta scîrboasă ? Noi construim cu gîrbaciul ? Nu, nu, nu... nu-mi da explicaţii. Asemenea expresii să nu mai aud. Ce, tu eşti «Europa liberă»? Dacă vrei să discuţi cu mine, discută decent. Am crezut că ai ceva în cap, cît de cît valabil, dar văd că..." „E, acum ce să mai spun ? se **apără** Virgil abătut. După tonul ăsta îmi vine cam greu să reiau. N-am vrut să te supăr, crede-mă. Am **uitat** că dumneata nu suporţi anumite... înţelegeam prin **asta** pur **şi** simplu o forţare a ritmului. E ceva normal... **o anumită** conjunctură ţi-o poate cere. Vroiam **să** spun că, eficientă la un moment dat, într-o acţiune anume, pe termen lung metoda e... cum să spun eu... – se vedea că acum îşi căuta cu grijă cuvintele pentru a nu mai leza susceptibilitatea tatălui său – discutabilă, mai propriu neconvenabilă, dezavantajoasă şi spun asta din punct de vedere al ţelului urmărit." „E un talmeş-balmeş în mintea ta... Pe termen lung ? Poţi să înţelegi ce e ăla un comandament istoric ? Uite, al nostru are şi un termen scurt, să construim repede, şi un termen lung, să construim în perspectivă. Şi asta cu posibilităţi limitate, de ţară rămasă în urmă, intr-o **perioadă de** competiţie mondială acerbă, sufocantă, cum ziseşi. Ieşi tu din această dilemă, deşteptule, **cu** concepţia **ta** ştiinţifică... Poftim, te ascult!" „Nu, din punct de vedere istoric, nu pot ieşi, intr-adevăr, din această dilemă", rîse Virgil. „Atunci ? Restul sînt baliverne. Auzi... eficient **la** un moment **dat,** dezavantajos **pe** termen lung 1 Bagă-ţi în cap, există o

singură ieşire : **să** clştigăra timp ! Altfel... Nu **avem** dreptul **să** ratăm nici o clipă, înţelegi î i Viitorul **nu ne-ar ie«ta.” „Dumneata, tată,** judeci totul **pnn**

prisma istoriei. E un criteriu incontestabil. Dar, nu te supăra, nu e unicul. După părerea mea, dacă ignori eficienţa nu poţi servi bine istoria. în sensul ăsta am spus că pe termen lung.... vezi, orice acţiune, oricît de trepidantă trebuie precedată şi totodată urmată de reflecţie. Marile opere au nevoie de concentrarea autorului, sau, mă rog, a autorilor. Să luăm munca pictorului. Ce face el ? Dă ce dă cu pensula pe pînză şi după aia se depărtează să vadă cum şi-a încorporat linia sau pata, în ansamblu. Ce e asta ? Eu numesc asta răgazul contemplării. Nu e un gest gratuit, nu e un formalism tehnico-estetic, ci o necesitate. Nevoia de a corecta, de a armoniza. Altfel te poţi trezi în faţa irecuperabilului. în al doilea rînd, efortul trebuie alternat cu destinderea, măcar cum spunea Marx, pentru refacerea forţei de muncă. Eu zic mai mult, şi pentru reîncărcarea cu energic psihică şi morală. Nici în război starea de tensiune maximă nu poate fi menţinută permanent. Trebuie mereu reîmprospătate şi forţa de muncă şi interesul pentru muncă. Eu nu sînt împotriva muncii, sint doar pentru alegerea celei mai bune metode de a o fructifica. în acest sens vorbeam de opţiune..." Suru îşi ascultase fiul cu un spor de interes, în care se amesteca acum şi un dram de preţuire. «Da, spunea această atenţie a lui, nu ai un cap chiar sec. Ceva, ceva e pe acolo prin dovleacul tău. Numai că nu e ce ne trebuie nouă.» Şi această apreciere, concomitentă cu negaţia, se traduse imediat în cuvinte : „Teorie, Virgile, teorie... te omoară insă praf- tica. La ce-mi folosesc mie teoriile tale dacă am totul pe.grafic şi, în loc să depăşesc termenele, nu reuşesc să fac nici jurhătate din plan la prima secţie dată în producţie ? Ce să fac, să mă duc să le spun lucrătorilor : măi fraţilor, lăsaţi-l dracului de plan, intraţi în «contemplaţie», detaşaţi-vă, treceţi pe regenerare. Rizi ă ? îţi vine şi ţie să rîzi de bazaconiile tale. Vezi cum nu se potrivesc definiţiile cu viaţa ? La studenţi poţi să le spui cîte în lună .şi în stele, mie însă nu ! Credeam că legătura cu construcţia o să te mai trezească

niţel, o să te facă mai realist, dar văd că…” „N-am rîs de bazaconiile mele, tata, replică foarte serios Virgil. Am rîs pentru că ai, realmente, umor. Dar dacă planul

secţiei întîia n-a fost bine întocmit ? **De ce să fetişizezi** un **ter**men stabilit arbitrar ?" „Pentru că, deşteptule, căci atâta lucru ar trebui să ştii şi tu, el figurează şi în planurile altor întreprinderi şi producţia ălora depinde de ce **dau** eu aici, **în cantitatea şi** în ziua pe care tu zici **că** o fetişizez". „Ştiu, **ăsta e un** alt **aspect** de management greşit, observabil **pe platforma dumitale. Unde,** în ee ţară un fabricant încheie contracte înainte **ca** întreprinderea lui să înceapă **să** producă, înainte **de a** verifica cum funcţionează, de a şti pe ce se **bazează ?** Unul **e termenul** de construcţie şi altul cel de producţie. **Cum e posibil să-ţi** planifici marfa înainte de a-ţi instala utilajele, de a-ţi constitui colectivul de lucrători ?" Virgil păru că **se pregăteşte să** facă **faţă** unei noi ieşiri violente a lui Manole, dar acesta îşi frecă îndelung fruntea cu degetele **osoase** şi spuse domol: „Fiindcă **nevoia te** presează. Toţi ochii sînt aţintiţi **spre** noile **capacităţi.** De aia investim atît în ele, ca să dea". „Da... şi ? **Ce** s-a **cîştigat ? Ai rămas** înscris fictiv în planuri, fiindcă nu **dai. Şi pentru** că **veni vorba** de fetişul datelor insuficient **fondate : de ce** era nevoie să **se** devanseze termenul planificat iniţial **pentru** terminarea combinatului ? Nu e asta sursa accentuării dificultăţilor, **a** dificultăţilor care vor veni în lanţ ?" **Pe neobservate vocea** lui **Virgil** se înăsprise, căpătase o uşoară **vibraţie** metalică. Tînărul trecuse în ofensivă. Parcă-i punea tatălui său întrebări într-o **co**misie de anchetă, sau făcea o interpelare publică **de pe** o **bancă** a opoziţiei. „Oare ritmul muncii nu **a** devenit **sufocant tocmai** ca urmare **a** acestei supralicitări ? **Şi această stare de** lucruri nu se repercutează acum chiar asupra funcţionării **mecanismu**lui de construcţie şi de producţie ? **Iată, aceasta** este **a treia** observaţie a **mea** privind **o concepţie de management eronată."** „Cu ce drept **mă** judeci tu pe mine aici, defetistule ? **răsună** răguşit **glasul** lui **Manole** Suru. **Un** timp **se arătase foarte** absorbit de

curăţarea **cu unghia a unei imaginare pete de pe** masă, apoi îşi ridicase capul **împingîndu-l înainte ca** un **taur** hotărît **să împungă. O a treia observaţie a ta ? Cine ţi-a cerut-o,**

cine are **nevoie de aceste** observaţii ? Pe cine interesează hîr- ţoagele tale ? Ai venit aici şi te-ai fîţîit de colo pînă colo ca un filfizon... cu doamna la braţ... De abia ai dat cu nasul de greul muncii şi vii să-mi ţii lecţii ? Cu economişti ca tine am duce ţara de rîpâ. O mentalitate de bulevardist. Vii de pe Calea Victoriei şi mă înveţi cum să fac industrie ? Măcar puţin obraz să ai 1 Aici oamenii îşi dau snaga, pentru ca tu şi ai tăi să aveţi un viitor mai bun, şi tu ai tupeul să ne tragi la răspundere ?" „Tată – i se adresă Virgil, cu acelaşi ton inflexibil, dar calm, ca şi cînd n-ar fi auzit sau n-ar fi pus nici un preţ pe invectivele lui Manole, – întrebarea la care nu vrei să răspunzi este : cîştigi sau pierzi în maniera în care aplici dumneata managementul ? Asta este economia ! Restul e propagandă... şi ca economist nu mă interesează." „Realitatea nu e atît de liniară, de unidimensională, cum o vezi tu, Virgile, interveni, în sfîrşit, Cernea, după **lunga** sa tăcere, punînd mina apăsat pe braţul tînărului, ca pentru a-l stăpîni, a-i potoli sîngele înfierbîntat şi în acelaşi timp a-l apăra de dezlănţuirea mîniei lui Suru, iminentă. Defectul opticii tale «manageriste», ca să-i zic aşa, e că simplifică lucrurile. Ea ignoră socialul, politicul, ideologicul, moralul, reducînd totul la un singur criteriu, nu zic, raţional, dar insuficient pentru a cuprinde diversitatea cauzelor şi implicaţiilor procesului de industrializare în condiţiile noastre." Şi Cernea se afundă într-o interminabilă şi cam dezlînată critică a managementului capitalist, despre care citise unele lucruri, fără să fie însă un iniţiat după cum recunoscu modest, ridicînd un baraj cîlţos între tată şi fiu, prin care să nu mai poată pătrunde violenţa, dispreţul, incitaţia, acuza, nici dintr-o parte nici din (alta, dînd impresia lui Suru că apără poziţiile sale, că e de partea lui, şi în acelaşi timp conferind opiniilor lui Virgil o legitimitate teoretică, acceptîndu-le ca unghi de vedere posibil, cu limite, cu lacune amendabile, dar conţinînd şi un sîmbure raţional ce nu trebuie negat şi respins de plano. Virgil deve- tnise apatic, conversaţia nu-l mai interesa, asculta cu pacienţă,

■din consideraţie pentru nen-so Vlad şi nici nu mai manifesta

dorinţa să-şi continue raţionamentele, **critica a ceea Ce numea** el concepţia de management **a** lui **Manole. Suru, la rîndul său,** abia aştepta ca Cernea **să** termine, pentru **a pune capăt acestei** neplăcute înfruntări cu fiu-său, ce ameninţa **să degenereze, ţi-** nind seama de temperamentul **pe care** şi-l **cunoştea, ca şi de** băţoşenia, curajul şi chiar duritatea apărute, **spre** surprinderea lui, în atitudinea lui Virgil. Tocmai **se pregătea să găsească** un pretext de a reteza locvacitatea **inutilă a** vorbitorului, **cînd** ceva îi atrase atenţia **că** părerile **depănate de acesta** erau **de**parte de **a mai** corespunde poziţiilor **sale. Redeveni atent şi** auzi : „împins dincolo de **o** anumită limită şi impus din **afară,** efortul sperie, înrobeşte, abrutizează, duce **la** mutilări sufleteşti, înăbuşă Latura intelectuală, **adică cea** superioară, **a** personalităţii. Indiferent de rolul pe care-l îndeplineşte individul. E **fals** <că numai cel minat suferă aceste **influenţe.** Şi celălalt **sără**ceşte sufleteşte. Omul acţiunii **exclusive, repet, exclusive, se** transformă cu timpul într-un **automat, impresionant** desigur, spectaculos, dar ca orice automat **inuman,** deci periculos. **Căci** lipsa liniştii interioare generează **cruzime, atrofiază sensibili**tatea. Pentru orice fiinţă umană, **munca** nu trebuie **să fie o** caznă, ci o împlinire, ea trebuie să **elibereze** spiritul, nu **să-l** atrofieze, să îmbogăţească gîndirea, fantezia, **nu să** le **decimeze.** (Doar acesta e sensul idealului comunist **de eliberare a** muncii.* „Ce tot bolboroseşti tu acolo ? **Parcă** eşti Pitia în **transă", in**terveni Suru. „Cunosc **părerea ta că geniul scînteiază numai în** efort, şi pînă la un punct sînt de acord cu tine. Dar cînd e vorba de **un** efort, supraefort accept, **asumat voluntar,** într-o **între**prindere care te **absoarbe** total, inclusiv **pe plan** spiritual, **cere**bral, emoţional. Da... **atunci cred că ai dreptate. Dar în caz** contrar ? Şi **mai** ales **cînd** intervine, într-o formă sau

alta, coerciţiunea..." „Există **o** conştiinţă în om, tovarăşe Cernea, rosti **sentenţios** Suru, folosind **apelativul şi tonul pentru ocazii** semioficiale, şi **ea** trebuie **să aibă** acelaşi ritm **ca** şi **viaţa. Să-şi** strivească **lenea** melancolică **a reflecţiei gratuite –** şi **apăsă** pe aceste ultime două cuvinte. Numai astfel **poate suporta, cum**

spunea poetul acela tînăr, tensiunea noului ev. Cei ce nu **ard** cu noi, în flăcările noastre se destramă, nu ?" Cernea îşi duse mai departe tirada, cu aceeaşi voce albă, egală, fără nici o nuanţă, vorbind grăbit, monoton, impersonal, cu totul diferit de modul lui obişnuit de a se manifesta. „A, nu, după mine (furtuna se justifică mai mult în momentul distructiv al revoluţiei, nu în ctitorie. Cavalcada e a masei, nu a insului. Ea ■calcă inevitabil peste cei ce nu se pot înscrie în cadenţă şi mulţi, său mă **rog,** o **parte,** cîţiva să zicem, nu se pot înscrie. Sînt diferenţe umane de metabolism biologic şi intelectual. Iar cei ceva mai lenţi nu întotdeauna se dovedesc a fi neapărat inferiori. Dimpotrivă, unii pot fi foarte profunzi, chiar mai profunzi, **dar** în iureş nimeni nu are ce face cu profunzimea lor, şi ea rămîne **nesolicitată,** nevalorificată ; căci discernămîntul **faţă** de valori, obiectivitatea nu mai pot funcţiona normal. E o problemă aparte, **o** s-o discutăm altă dată, dar pentru că **veni** vorba... Nu toţi oamenii pot trăi exclusiv prin acţiune, prin efort, sau cum vrei să-i zici. Sînt şi reflexivi..., ce să-i faci, asta e natura **lor. Tot** ce **văd,** tot ce **aud,** le dă de gîn- fdit. Aceia despre care se spune : «bă, ce-ai rămas cu gura căscată şi cu ochii beliţi ?». Unii îi **cred** proşti, tăntălăi, încurcă- lume. Sînt mai înceţi, dar nu cască gura ca să le intre muştele, ci sînt străbătuţi de un gînd. Au nevoie ca de apă şi ca de aer să gîndească. Dar **nu** rapid, operativ, eficient cum li se cere. Nici superficial, unilateral. Se lasă măcinaţi de idee pînă ajung la miez. Iureşul nu-ţi dă dreptul la o astfel de gîndire, totul trebuie făcut din mers. Dar acesta e numai un aspect. Unii sînt făcuţi pentru contemplaţie. încearcă ei să şi-o mai reprime, viaţa le dă ghes, îi îmbrinceşte. Dar totul pînă **la un ■punct.** Dincolo de asta se simt amputaţi. Şi ce rău e în faptul că iubesc natura, **de** pildă, **că** pe ei îi ţintuie locului un **copac** înflorit, sau un apus de soare ? Că pot cădea în admiraţie în faţa unui trandafir sau a unui fluture ? Toate acestea nu sînt omeneşti ? **Sînt** incompatibile cu datoria socială, cu

militantismul ? De ce ? **Ca să** nu mai vorbim de cei îndrăgostiţi **de artă,** ce-şi

dau ultimul leu pe un spectacol de teatru sau pe o carte. Ei nu-şi pot găsi locul în această lume ? Sînt firi sensibile, care se chircesc la orice atingere, suferă şi se închid în ele. N-au dreptul la -viaţă ? Să-i considerăm bolnavi şi să-i internăm ? Să le administrăm un tratament de adaptare, să le tăbăcim pielea ca să poată suporta absolut toate intemperiile vieţii ? Sînt fel de fel de oameni, multe categorii îmi scapă acum. Avem dreptul să le uităm, să le ignorăm, să facem abstracţie de existenţa lor ? (Sau să le dispreţuim, să le considerăm material inferior şi să ne -propunem să le extirpăm din societate, ca pe ceva dăunător ? Omul e o fiinţă complexă, cu infinite dimensiuni creatoare, reflexive, emoţionale, sentimentale, cu ciudăţenii, cu explozii de entuziasm, cu nostalgii şi tristeţi, cu virtuţi impresionante, dar şi cu slăbiciuni. Intr-o împrejurare un om poate să sară în foc, să se comporte ca un erou, dar a doua zi poate să plîngă din te miri ce. înseamnă că e neapărat un dezechilibrat ? Nu mai vorbim de faptul că nici un ins nu poate pretinde că se cunoaşte pe deplin. Apar în noi atâtea surprize ! Pe uncie le scoate Ia iveală vîrsta, experienţa, pe altele condiţiile schimbate. Niciodată, nici o ştiinţă nu va putea pune sufletul omului intr-un tipar. Atunci cum să ne permitem noi asemenea cutezanţe ? Ce să înţelegem prin înflorirea personalităţii umane ? 'Dezvoltarea într-o singură direcţie, hipertrofierea unei singure laturi ? Nu eflorescenţa tuturor valenţelor spirituale, în care intră şi visul, şi nostalgia, şi tăcerea admirativă lîngâ minunile naturii, şi cultul frumosului, al armonici, şi jocul ideilor originale, subtilitatea filozofică, sensibilitatea artistică şi atîtea şi alîtea... ? Iată de ce ameninţarea cu destrămarea a cela- ce nu reuşesc să atingă un anumit nivel de combustie, înţeles ca supra- efort constant, fără respiraţie, fără răgaz..„Răgazul tău. tovarăşe Cernea, decretă Suru – ajuns, după cum se vedea, la capătul răbdării – răgazul pe care-l ceri tu în luptă este abdicare, trădare... da, trădare, iar pentru cauză, moarte.” În clini aceea Cernea ieşi din „transa” în care păruse că a

căzut şi, tvă-

U – Pumnul ş! palma. Canea a trciR

gîndu-şi scaunul înapoi, **ca** pentru a putea să-l **observe mai** bine pe Suru, întrebă cu vocea lui de totdeauna (puţln patetică : „Manele, vorbeşti **serios ?" „Da !** se răsti acesta. Nu mai suport sentimentalismele tale **ieftine, de umanist** burghez ratat." Cernea îl ţintuia cu aceeaşi încordare : „Manole, tu crezi în ideologie ?" „Ideologia mea este progresul. Altceva nu cunosc." „Dar ideile... ideile nobile ?" „Ce idei ? Cuvintele frumoase ?" „Da, şi cuvintele frumoase..." „Prefer faptele." „Dar te foloseşti de idei... de cuvinte frumoase." „Pentru fapte mari mă folosesc de orice." **iLui** Virgil i se păru **că** acest dialog lapidar se purtase între doi actori, pe o scenă, fiecare scoţînd din rolul său ceea ce era esenţial, seînteia vorbelor colţuroase, ciocnite între ele ca nişte **bucăţi** de cremene. „Şi omul, mai adaugă Cernea, omul cui îl laşi ?" „Uite, ţi-l las ţie. Pradă demagogiei tale..." **„Mî-l** laşi mie ?" „...Şi utopiei tale !" Cernea tăcea înmărmurit. „Ei, **ce** zici, accepţi ? Sau dai birou fugiţii ?" „Cum... ?" „Uite cum... Ai **să asiguri...** cu metodele tale... ou ce metode ştii, intrarea în plan a secţiei întîia. Ai două luni pentru îndeplinirea sarcinii. **Voi** informa mîine biroul judeţean." Apoi se ridică, căzînd uşor **pe** piciorul sting, fulgerat de o scurtă durere. „A, uitam, poţi **să** ţi-l iei ea ajutor şi **pe...** profesorul de management" şi rînji cu buze rigide.

Părul moale, argintiu al lui Cernea, pieptănat cu degetele în mişcări grăbite, automate, îi trăda de La distanţă prezenţa, devenită familiară, în hala secţiei întîia, ca şi pe unde se mai adunau membrii acestui colectiv. Apărea întovărăşit de inginerul şef şi **de** secretarul **de** partid, primul un bărbat tînăr, sportiv, cu blugi tociţi şi **o** bluză flauşată peste cămaşa în. **ca**rouri, celălalt, între **două** vîrste, placid, cu un **abdomen** proeminent sub halatul de **doc** albastru.

Ca vestimentaţie contrasta izbitor cu însoţitorii, arătând, în costumul bej deschis, cu cămaşa albă bine

scrobită şi cra- ,vata maron trasă puţin din vestă, ca un solist de **operetă** prin-

tre maşiniştii din **culise.** La început îl **deranjase faptul că** oamenii întorceau capetele **după** el, **studiindu-l,** cum i **se păr**use, cu neîncredere şi ironie, **însă fie că reuşise să se** obişnuiască, fie că interesul faţă de el **scăzuse, nu se mai simţea** stingherit. Dimpotrivă, intra cu plăcere **în** hală, **urmărind îm-**preună cu cei doi fluxul tehnologic, intrînd **în vorbă** cu lucrătorii, „vizionînd" ca **pe un spectacol manevrarea utilaje**lor. Răspunderea primită **îl** însufleţise, **scoţînd la iveală şi pu-** nînd în mişcare vechile-i înclinaţii de **pedagog, oferindu-i un** teren nou şi pasionant **de** manifestare, **un ţel pe măsura dis**ponibilităţilor sale prea **multă vreme neîntrebuinţate.** Regăsise elanul profesorului de liceu, **aceeaşi stare** frenetică, acelaşi patetism de proaspăt **apostcfl, parcă** timpul **n-ar fi** schimbat nimic, nici n-ar fi **trecut peste el, ocolindu-L Işi** îndreptase umerii aplecaţi, **bombîndu-şi** pieptul, **se îmbrăca mai** îngrijit, cu o nuanţă **de** pedanterie, **parcă în fiecare** dimineaţă ar fi plecat spre o solemnitate. Chipul **obosit se** luminase, purta în colţul gurii un surâs juvenil, ochii îi străluceau. Trăia împrejurarea ca pe un **nou început al** vieţii, ca **pe o re**luare a ciclului din punctul unde **îl părăsise cu** mulţi **ani în** urmă, **în** plină afirmare **a vocaţiei, pentru a intra în acel lung** şi istovitor marş, atît de sinuos, **de absorbant, imprevizibil** şi în acelaşi timp monoton, **monoton. După** ce **inspecta hala, se** instala în biroul de sticlă, **suspendat, al inginerului şef. De** pe scaunul rulant îmbrăţişa **prin geamurile curbe toate un**gherele, cuprindea cu privirile **toată mişcarea** secţiei, tot **per-**sonalul. Trăia uneori senzaţia **că dacă ar apăsa pe anumite** butoane şi manete, **dacă ar trage o manşă** invizibilă, **hala ar** începe să se desprindă de **soi, să se înalţe şi să zboare** ca **un** modul interplanetar. **Era** o **uşoară beţie în sentimentul de** putere, de dominare **a** marelui **organism industrial, cu insta**laţiile, aparatura şi oamenii **săî, dat Iul în grijă să-l rodeze,** să-l pregătească de lansare. Răsfoia grăbit rapoartele,

fişele, dosarele, din care **nu prea** înţelegea **mare** lucru şi **pe care nu prea punea preţ, apoi cerea să-i fie aduşi ia postul lui de co~**

u*

jnandă, maiştrii, şefii **de** echipă, inginerii şi tehnicienii. Aceş**tia** veneau în **ordinea în care** îi chema inginerul şef, ştergîn- **|du-se** din **mers** pe **mîini cu** ghemotoace de bumbac. **Cernea** îi **punea să ia loc, cerea** inginerului şef să-i scoată fişa privi**toare** Ia sectorul respectiv, după care începea discuţia. îl in**triga** rezerva cu care îi vorbeau oamenii, zgîrcenia explica**ţiilor, lipsa** lor de participare. Doar nu-i trăgea la răspundere, nu-i învinovăţea, nu-i ameninţa, nu le ţinea predici moraliza**toare, voia** pur şi simplu să discute ca de la om la om, să se sfătuiască, să **găsească** împreună cauzele situaţiei, soluţiile, pentru ei lucrurile păreau şi clare şi neclare, şi solubile şi insolubile, şi **aceasta** îl **deruta** cel **mai** mult. Voia **să** ştie de ce **gtă** cutare **agregat, de ce-au** apărut rebuturi, de ce durează lucrarea X sau operaţiunea Y de **două** sau de trei ori mai mult **decît** în proiecte. „Ce **să** fac, răspundea laconic maistrul, nu ştiu **meserie...”** „Păi n-au **fost** calificaţi ?” „Au fost, dar... cum au **iest...** 1” „Şi muncitori **cu** experienţă n-ai ?” „Am, **dar nu poate să** le facă ăia munca lor”. „Atunci ?” „...Asta e situaţia ' „Şi cînd, cînd crezi **că o să...”** Maistrul tăcea şi Cernea trebuia **să insiste ca să** scoată **de** la el ultima propoziţiune : „Trebuie daţi afară şi aduşi alţii." „Ei, cum, chiar aşa, ce sînt irecuperabili ? Dumneata **prea** te speli repede pe mîini de ei. Trebuie ajutaţi, băieţii n-au nici o vină dacă...” „Nişte haima**nale”,** mai mormăia maistrul posomorit. „Ei, **ia** adu-mi-i şi mie... Adu-mi doi să stau şi eu de vorbă cu ei. Adu-mi-i pe cei **mai** slabi.” Maistrul **se** ducea şi reapărea **după** un timp, în cabina suspendată, cu doi tineri. Cernea le întindea mina, dur băieţii, cu palmele **murdare,** îi ofereau numai încheietura. „De **.unde** sînteţi, mă, flăcăilor ?” Numele de localităţi pe **care** Ic pienţionau cei doi nu-i spuneau, evident, nimic. „Pe unde **aţi** mai lucrat voi ?” Băieţii **îndrugau** ceva, convinşi **că** nici **asta** nu avea cum să-l intereseze. „Dar de ce nu **vă** faceţi voi datoria, ai ?” îi **lua la** rost Cernea cu **o** severitate

prefăcută, dezminţită **de** surâsul lui **larg,** prietenos. „Ne-o **facem, tovarăşe"** răspundeau ei cu convingere şi **fermitate. „Păi** uita,
maistrul se plînge de voi, zice **că nu** ştiţi **meseria ca lumea, şi** .că nu sînteţi conştiincioşi." „Nu-ş **ce are** maistru cu **noi,** .tovarăşe, se repezea unul cu un ton **pe jumătate** plîngăcios, **pe** jumătate revoltat, parcă pornit să **denunţe exploatarea şi** asuprirea la care era **supus** şi care devenise insuportabilă. **Ori-** cît ne-am zbate, e mereu nemulţumit, **Nu-ş ce are** cu noi, ne persecută, **poate vrea** dumnealui ceva de **la** noi. Noi nu ştim." „Cum nu ştiţi **mă, golanilor ? se răstea** maistrul. N-aţi stricat ■voi maşina şi p-ormă aţi **dispărut o săptămînă ? Faceţi pe per**secutaţi!, ai, cînd **v-<oi** mînji **cîte una ,vă pupă mă-ta rece."** „Vedeţi tovarăşu, vedeţi, speculau imediat cei idoi pripeala maistrului, aşa se poartă mereu cu noi **că** ne vine să **ne** luăm lumea în eap." Cernea îi concedia, rămînînd cu **maistrul, că**ruia îi ţinea o lungă teorie pedagogică despre felul cum trebuie luaţi tinerii. „Nu sînt răi, **să** ştii, **bravează, aşa e la vîrsta** asta, dar par inimoşi. Dă-Ie mai multă încredere, **supraveg**hează-! cu severitate, dar fără **bruscări. Scoţi mai** mult **de** la **ci** cu vorba bună. Crede-mă, **am avut de-a face cu tineretul.** Sînt foarte orgolioşi, nu suportă **să** le lezezi **demnitatea."** Maistrul asculta încruntat, vizibil în **dezacord. Mai încerca o** dată să explice, dar fără prea multă convingere, **că** sînt nişte chiulangii, mincinoşi, **golani,** apoi renunţa, **se** mulţumea să dea de citeva ori din cap şi pleca întruchjpînd scepticismul cel mai negru. Alteori, la cererea sa, i **se aduceau** băieţi **de** la **ţară,** speriaţi, conştienţi de **nepriceperea** lor în meserie, dar decişi să nu se mai întoarcă acasă, tremurînd **să** nu-şi piardă locul de muncă. Nu-i prea plăceau asemenea specimene. „Ce-o să iasă din ei ? **gîndea,** auzindu-i cum se bîlbîiau. Nişte mediocri. Trebuie şcoliţi serios, altfel nu vor **corespunde** industriei **mo**deme." Le dădea sfaturi : „Inscrieţi-vă la seral, daţi-vă liceul, copii. Aici nu e ca **la**

ţară. Voi nu **vedeţi cum e** cu tehnica ? Vin maşini tot mai complicate. **Acum că** aţi venit, rămîneţi, dar puneţi-vă cu burta **pe carte”.** „Şi pînă **o să** înveţe ei, noi ce facem cu planul ? **întreba** şeful **de echipă, acrit.** Să se ducă întîi la şcoala profesională şi **pe urmă să vină** aici. Ăştia nici

în doi ani de zile nu învaţă meserie." Băieţii îl implorau **pe Cernea** din priviri să nu-i dea ascultare, să nu-i alunge. „O să muncim, spuneau ei, o să învăţăm, ne înscriem, cum spuneţi dumneavoastră, la **seral,** sîntcm copii săraci, trimitem bani şi acasă, avem părinţi bătrîni, nu mai pot lucra la ceape „ Cer**nea** se ridica jenat, temîndu-se să nu-i facă **o** scenă. Maistrul **impasibil,** morocănos, împrăştia melodrama cu cîteva cuvinte **aspre :** „Toţi vin cu poveşti de-astea, că mă-sa, că ta-so. Aici e fabrică, nu e casa copilului. Ce să fac cu cu neisprăviţii ăştia ? **Să-i** ţiu de milă ? Să-i las să-mi strice materialele ?" Intre cele două imbolduri, de respingere a unui material precar, şi de milă omenească, Cernea se hotăra pentru menţinere, însoţin- du-şi decizia, pe care o simţea şubredă, cu nenumărate recomandări atît pentru tineri, cît şi pentru maistru. Maistrul pleca nemulţumit, cu aceeaşi mutră cu care spusese : „Şi pînă o să înveţe ăştia, noi ce facem cu planul ?", lucru pe care Cernea se străduia să nu-l mai observe.

între timp venea pauza şi Cernea cobora din foişorul de sticlă, vîrîndu-se printre lucrători. Era momentul contactului direct cu masa, de la care aştepta revelaţii asupra climatului moral, a stării de spirit, **a** intereselor şi aspiraţiilor oamenilor, şi realizarea impactului cu aceştia, instituirea unor raporturi intime, cordiale, de sinceritate şi încredere reciprocă. „Hei, băieţi, merge treaba, **merge ?** îi dăm de hac ? Facem planul pe luna asta, ce ziceţi ?" îi lua în primire paternal şi fraternal, ca un ortac mai în vîrstă. în clipa aceea îl deranja prezenţa siluetei de sportiv a inginerului şef şi pîntecul bombat al secretarului **de** partid, simţind că-i dezavantajează intenţiile. întrebările rămâneau de obicei fără răspuns, fiind oonsiderate formale. Se vedea de aceea nevoit să-şi corecteze tactica, iden- tificîndu-şi mai întîi partenerul colectiv. „Voi în ce echipă sîn- teţi, **care e** maistrul vostru ?" Era **informat** monosilabic **de voci** anonime : „Doi" sau „trei", **sau** alt

număr, şi **„Vlad" sau** „Gir* **eau** cum **îl** chema pe **maistrul care,** auzindu-şi numele **rostit,**
apărea de pe undeva intrigat. „Aha, păi **măi băieţi,** se **lipea** Cernea de ei, **mai** făcînd **un pas sau doi în** mijlocul **cercului,** ce dracu facem mă, că văzui în hîrţoagele alea ale **tovarăşului** Ocheană (tovarăşul Ocheană era inginerul şef) **că** tot **la 50 la** sută staţi. Păi voi sinteţi oameni de 50 ia suta, **că vă văd tot** unul şi unul ?" Ascultătorii mai pierdeau un pic din suspiciunea iniţială, ostentaţia muţeniei **se mai** estompa, chipurile **se** mai destindeau, înflorea pe ici **pe colo un început de rânjet,** se auzea o chicoteală înfundată. Dispreţul cu care **Cernea vor**bise despre hîrţoage sugera **că** nu era întru totul de **partea „in**ginerului şef", iar lauda **pe care** le-o **adusese, că** ei **Sînt „unul** şi unul", deşi ştiau că nu **e aşa, le** dădea **o** primă garanţie **că** omul nu e pornit împotriva **lor, n-a** venit **sâ-i muştruluiască şi** sâ-i dea afară. Dar mai aşteptau încă un gest, încă un semn **prin** care să Ic -probeze că e cumsecade, **că** îşi face **şi** el acolo **dato**ria să întrebe, sau să le adreseze un apel **de** conştiinţă şi să-i lase în pace. Cernea mergea **mai departe** şi~i **invita,** „ca **intre** noi", dîndu-le să înţeleagă, printr-o **ochiadă, că** pot să uite de prezenţa inginerului şi secretarului **organizaţiei, să spună ce** gindesc despre chestia respectivă, **căci** numai **de ia** ei **putea** veni dezlegarea, nu de **afară, că** ei şi nu altcineva vor **face** ce trebuie pentru îndeplinirea planului. Stabilit fiind că sînt „o forţă **şi** un destin" cum **şuşotea unul la** urechea vecinului destul de tare pentru **a** fi auzit, rezulta **că** treaba depindea **de** bunăvoinţa fiecăruia, cu alte cuvinte, **rămânea la** latitudinea lor dacă să facă planul sau **nu.** Ipoteza **aceasta** ar fi fost **de** natură să-i flateze, **dar** se găseau **întotdeauna de** faţă sceptici care să nu aprecieze mărinimia lui Cernea, **şi să** simtă **nevoia** să maculeze

înălţătorul moment. **„Ăştia sînt** zmei tovarăşu... se insinua **o** voce mucalită. Nu-şi pun ei mintea, da dacă **se** înfurie fac şi **două** planuri **odată'*.** „Ha, **ha, rîdea Cernea, mă** zmeule, deocamdată faceţi voi trei sferturi, **ca** primă **etapă. Hai, puneţi-vă mintea şi daţi planul. Un singur plan." „Eeeo, tovarăşu, se întindea la caşcaval găliganul, sesizind că parte**nerul **e dispus la orice compromis, păi dacă se sforţează băieţii**
îşi rup ceva în **ei,** lăsaţi-i şi dumneavoastră mai lento. Sînt şi ei tineri, le place viaţa. Cînd or mai îmbătrîni îi punem noi **la** dîrvală, **da** acu..." Cernea se prefăcea că ştie jocul şi participă, adică nu e un scorţos, ci unul de-al lor, şi-l lua şi el în răspăr pe găligan. Se golănea puţin, se cobora Ia nivelul „băieţilor", pentru a le cîştiga încrederea, pentru a întinde punţi de comu**nicare.** Intervenea inginerul Ocheană, şi el un cinic, dar **fără simţul** umorului, **fără** gustul „jocului", urînd organic pramatiile, neezitînd **să** le strivească sub tocul cizmei de cow-boy, pe unde le întîlnea. **„Bă** cimpanzeule, i se adresa respectivului, **cu o** voce stăpînită dar uscată, ca de var scorojit, cînd ţi se termină schimbul îmi faci o vizită. Auzi maistre, vii cu el!" Era tocmai ceea ce detesta Cernea. Abia îşi reprima tentaţia de a-l pune la locul lui pe inginer de faţă cu toţi. Păstrînd tonul dinainte, îi administra totuşi inginerului o mică lecţie camuflată. „Băi băieţi, dacă vreţi să aveţi zile bune cu tovarăşul Ocheană învăţaţi codul manierelor elegante. Dînsul a făcut politehnica la pen-sion." Făceau haz, behăiau mai mult şi mai gros decît ar fi **fost** cazul şi în mintea lui Cernea încolţea pentru un moment bă**nuiala** că rîd de el, nu de inginer. Timpul pauzei **se** termina, oamenii trebuiau **să se** ducă la treburile lor şi Cernea, uitînd de sunetul neplăcut al acelei veselii forţate, se îndepărta de grup cu un nedisimulat sentiment de satisfacţie. **Dobîndise,** după părerea lui, o

nouă victorie în neobosita **ofensivă pentru** cucerirea colectivului. Inginerul, tipul durului **pe care** nu-l **simpatiza** deloc, i-a **spus** o dată, cu o **francheţe gata să-l scanda**lizeze, că după scene de genul **acesta,** „cimpanzeii" îl înjură **cu** cel mai mare dispreţ. **„Dacă** le daţi **apă** la **moară, v-aţi** ars. Ăştia consideră bunătatea prostie. Trebuie să le **daţi peste bot, să-i** faceţi **de** ocară, **să** le anihilaţi **influenţa asupra** celor **buni,** nu să le cîntaţi în strună." Cernea respinsese principiul, **catalogîndu-l** drept retrograd, explicîndu-i **că** răul **atrage rău** şi ura, ură, **pedagogia** reprimării fiind **demult depăşită, iar aşa-** zişii cimpanzei nu sînt **decît personalităţi mai puternice care se detaşează printr-un anumit ascendent faţă de ceilalţi, şi dacă**
ei sînt cîştigaţi, cultivîndu-li-se ambiţiile pozitive, toţi ăilalţi vin după ei ca o turmă şi ţelul este atins. Le lua apărarea, ceea ce~l făcea pe inginer să-şi încleşteze fălcile proeminente şi sa-şi înfunde pumnii mari, osoşi, în buzunarele blugilor, punînd parcă, în paşii apăsaţi, toată furia **pe** care nu o putea revărsa nici asupra „haimanalei", nici asupra „zaharisitului pedagog". Devansindu-l pe inginer, se grăbea să-l cheme el pe cel ameninţat. Rupt de ai lui, în mediul sterilizat al biroului, faţă în faţă cu Cernea şi cu ceilalţi doi, huiduma schimba tactica, lua o poză de băiat serios, care, mă rog, în clipele de repaus glumeşte, rîde, ştie să întreţină o conversaţie, spre buna dispoziţie a tuturor, dar la care treaba e treabă, iar în faţa autorităţilor e respectul şi disciplina întruchipate. Parcă-i sorbea lui Cernea vorbele din gură şi nu aştepta decît să le întărească prin gesturi şi exclamaţii însufleţite, fiind de acord cu el în tot ce spunea. „Da, aşa e, stă în puterea noastră, aproba el decis, cu aerul că această chestiune e aşa de firească şi simplă că nici nu trebuie insistat asupra ei, trebuie numai să ne punem ambiţia. Lăsaţi tovarăşu că

vorbesc eu cu băieţii. Sînt cîţiva cam chiulangii, cam puturoşi, dar avem noi ac de cojocul lor, şi spunînd aceasta arăta modest spre sine, nu vă faceţi griji. Iar care nu se dă pe brazdă, marş afară, că doar n-o să ne poticnim de el, supralicita el, deşi vedea că celălalt nu sugerează asemenea soluţii, nu se orientează în această direcţie, dar pentru orice eventualitate. Sigur, şi de ăştia necalificaţi o să ne ocupăm, ne punem pe capul lor... da, da, şi ajutor tovărăşesc... şi critică. Păi altfel cum ? O să stăm cu braţele în sta ? Cu binele, cu binele, cum spuneţi dumneavoastră... stimulîndu-i, ridicindu-le nivelul. Nu aveţi grijă, aşa facem. E clar, planul ' plan, trebuie îndeplinit, mort, copt, nu se ezistâ." Pleca zglobiu, ca după o partidă de biliard cîştigată cu mare uşurinţă, în timp ce Cernea se întorcea cu o mină triumfătoare spre Ochean! şi spre secretarul de partid, intrebîndu-i din. ochi : „Ei, aţi văzut fraţilor cum se lucrează cu cimpanzeul ? Aţi văzut ce se poate scoate din el ?" Secretarul pleca privirile, deşi el nu susţinuse

contrariul, puţin înveselit, bucurîndu-se de bucuria tovarăşului prim-vicepreşedinte. Ocheană rămînea un perete zgrunţuros de care se izbea, rânindu-se, volubilitatea optimistă a lui Cernea. Nu pierdea însă prilejul să-i spună a doua zi dimineaţa, dacă nu chiar în după-amiaza aceea, cu nişte cuvinte ce păreau făcute din piatră acră sau din sare amară, că „educatul", după ce plecase de la şedinţa de iniţiere din biroul de sus, mai luase cu el vreo cîţiva şi dispăruse, lăsînd maşinile să meargă în gol. Cernea ştia că Ocheană înţelege cît de dezagreabile îi erau asemenea veşti, de aceea considera sadism faptul că acesta mai adăuga cum cimpanzeul *a* spus celor cu care plecase : „Fraţilor, 6ă mai respirăm şi noi că am dat de trai. Avem omul nostru la conducere. Ocheană o să facă mărunt din ibuze şi o să înghită în sec". Se remonta însă cu alt îmblînzit şi convertit, sau chiar cu cel ce îl trăsese pe sfoară şi care *a* doua zi jura cu inima pe masă că ce se spune despre el e o minciună, că se duseseră, pentru o jumătate de oră, la sfîrşitul schimbului, la înmormântarea unui coleg, şi că încurcătura venise de acolo că nu reuşise să dea de maistru, pentru că ăsta niciodată nu e de găsit. Dar să nu aibe tovarăşu nici o grijă, că ce au discutat e bun discutat. El cînd se angajează la o chestie, chestie rămîne.

Cel mai mult îi plăceau şedinţele largi, cu întregul personal. Se instala în prezidiu şi asculta cu aviditate dezbaterile. în centrul atenţiei se afla întotdeauna planul şi în legătură cu aceasta *se* încrucişau critici ale unor muncitori la adresa relei aprovizionări tehnico-materiale şi reclamaţii ale maiştrilor împotriva lucrătorilor nedisciplinaţi sau prost calificaţi. Cauzele situaţiei planului i se înfăţişau lui Cernea intr-un mod în- cîlcit : existau necorelări, relaţii defectuoase cu furnizorii, folosire iraţională a forţei de muncă. Vedea că -unii erau

tentaţi să rezolve problemele prin ţipete, înjurături şi ameninţări, alţii ascunzînd realitatea, inventând, recurgînd la tot felul de artificii, dte unii deschizând braţele a neputinţă, văicărindu-se, gata să dea bir cu fugiţii. Existau şi apatici, pentru care era absolut indîferent **ce se** întîmplă. **Vedea că personalul avea o compoziţia** foarte **eterogenă : alături de meseriaşi serioşi, veniţi de pe la** alte unităţi, **şi de absolvenţi ai şcolilor profesionale puşi la** punct, cu dragoste de muncă, dornici să cîştige, **se învîrteau** prin **hală tot** felul **de încurcă-lume, nepricepuţi, neînvăţaţi cu disciplina fabricii, ţărani greoi, stîngacî, înceţi, orăşeni şme**cheri **ce confundau industria cu bulevardul, chiar şi figuri du**bioase, **de foşti delincvenţi, Gîndea că acest conglomerat avea** nevoie, **ca să se sudeze într-un organism omogen, de două con**diţii : **de** timp, şi **de o pedagogie adecvată. în ce priveşte prima** condiţie, **îi dădea dreptate** lui **Virgil, în sensul că includerea** unităţii în sistemul **ferm al contractelor şi cooperării planifi**cate **fusese prematură. În această direcţie vedea însă că nu mai e nimic de făcut. De aceea, cel mai presant găsea că e dirijarea** inteligentă, plină **de** tact, cu **intenţii şi direcţii precise, a pro**cesului de **osmoză a masei pestriţe, pe o bază avansată. O ase**menea **concepţie voia să imprime conducerii** unităţii, **combă-** tind **atît excesele de brutalitate, cît şi cele de indiferenţă, experimentînd pe viu, în văzul tuturor, pedagogia respectului şi** a **încrederii. Lucrul acesta încerca să-l explice şi** în concluzii. „Sînteţi **aici ca pe o planetă nouă, începea, în** timp **ce îşi potrivea microfonul. Aţi sosit de bunăvoie, dragi tovarăşi, pen**tru a trăi şi munci **împreună într-o mare familie. Desigur, sînteţi foarte diferiţi. V-aţi format în felurite medii, aveţi**

fiecare alte obiceiuri, **alte** niveluri **de** cultură, **educaţie** şi **pregătire pro**fesională, **altă experienţă de viaţă. Dar ceea ce v-a unit, încă înainte de a vă cunoaşte, este ţelul comun, dorinţa de a sluji cu braţele şi cu mintea industria noastră modernă. Deci, se naşte** aici **un colectiv muncitoresc. Greu, poate chiar** iu **dureri, căci acesta e preţul cerut de natură pentru orice facere." Se oprea înregistrînd o oarecare rumoare în asistenţă, risete lălîi, voci groase spunînd ceva, poate vreun banc deşucheat. Aştepta răbdător pînă se potoleau zgomotele şi continua. „Dar una e naşterea unui făt, şi alta a unei comunităţi umane conştiente. O** fabrică **modernă e un mecanism de ceasornic. Aceasta impune**

pregătire, disciplină, coeziune. Dar nu trebuie să uităm că **un** colectiv muncitoresc nu este o masă amorfă. Cite fiinţe umane, atîtea universuri 1" Văzîndu-i pe unii căscînd iar pe alţii privind plictisiţi în tavan, se precipita : „De aceea, prima condiţie este **înscăunarea,** în relaţiile dintre voi, a respectului şi întrajutorării. Nu sînt de acord cu ceea ce s-a spus înainte aici, că ar fi printre voi irecuperabili. Refuz să cred o asemenea enormitate. Tovarăşul Roşioară, dacă nu mă înşel, a cerut concedierea **unor** lucrători **tineri.** Poate a avut motive întemeiate, poate anumite fapte l-au dus la exasperare. Sînt convins, însă, că în ce-i priveşte pe tinerii respectivi, nu este vorba decît de neadaptare. Şi atunci ÎI **întreb** pe tovarăşul Roşioară : dacă-i vom da afară pe aceştia, şi **vom** aduce alţii în locul lor, aceia vor fi mai adaptaţi ? Nu, din punctul lui de vedere vor fi chiar mai răi. Ai noştri au făcut primul pas. Să avem răbdare să-l facă şi pe al doilea – şi să-i ajutăm în acest sens." **De undeva,** răsunau, anemic, aplauze, cineva în fund vocifera, izbucneau rîsete. Cernea nu se intimida, aproape nici nu observa, **ambalat** în polemică deschisă cu numitul Roşioară. „Dar aici **nu e vorba** doar de ideca schimbării unor oameni, ci de felul cum privim oamenii. Căci poţi afirma : «cutare c rău» ! Dar oare e în întregime rău ? Mai degrabă are o parte rea. Atunci neapărat şi una bună. Tu pe asta n-o vezi, o vezi numai pe cealaltă. Este o greşeală să vezi întîi latura bună a omului, să o pui pe primul plan şi să porneşti de la ea în cîntărirea valorii lui ? Nu tovarăşi ! Orice educaţie trebuie să se sprijine **pe** o bază pozitivă. Asupra acestei baze acţionezi pentru a ridica omul. Altfel de ce te agăţi ? E o logică elementară." Unii se **uitau Ja** ceasuri descoperind **că** e mai tîrziu decît îşi închipuiseră. Cei din primele rînduri ridicau din sprîncene spre prezidiu în sensul **că** „ce facem, cît o mai ţinem ?". Cernea **adîncea alt aspect** al problemei şi anume necesitatea unei acţiuni diferenţiate. „Nu trataţi colectivul, ridica el degetul, ea o sumă nu**merică. Avem de-a** face cu individualităţi

distincte, fiecare **om** e un unicat **căruia** trebuie să-i **găseşti** cheia. Dar **pentru a o**

găsi îţi trebuie încredere. **Acesta** este principiul **suprem al** conducerii, al valorificării **resurselor umane. Faţă de această** chestiune se manifestă **în practică două** atitudini **diametral** opuse. Unii – şi spunînd aceasta Cernea **se gîndea la Suru –** unii spun : «mă ghidez după **experienţă, te cunosc de la** o **poştă,** eşti o lichea, nu te cred să-mi spui cîte **în lună** şi în **stele1** Există riscul **să greşesc ?** Mai **bine să greşesc decît să mă las** păcălit, pentru **că** dacă mă **păcălesc** eu suferă **interesele generale, iar dacă greşesc suferi numai tu». Iată o deviză aparent** raţională. **Dar dacă** individul **pe care l-ai înlăturat era o fiinţă de reală şi mare complexitate, un talent remarcabil, un creier** cu posibilităţi fantastice, **încă neevidenţiate fiindcă** i-au **lipsit** prilejurile, condiţiile ? Atunci cine **pierde ? Numai el sau interesul general, colectivitatea, societatea în numele cărora vor**beşti şi acţionezi tu ? Nu ne-ai privat **pe toţi de** o **capacitate T** O asemenea **concepţie,** în **pofida aparenţei de realism, de** eficienţă, o consider primitivă şi **dăunătoare." Roşioară făcea** ochii cît cepele, închipuindu-şi **că** împotriva lui **era revărsată această** avalanşă de acuze. Şi ceilalţi **de la prezidiu schimbau** priviri mirate, neştiind dacă **mentalitatea aceea periculoasă, cu care** se războia tovarăşul Cernea, nu le **era atribuită şi lor. Izbuc**neau voci care **scandau în** cor **„aşa e, de acord, de acord® şl răsunau** aplauze. Bătînd **cu** degetul în **microfon cerea linişte.** „Eu combat un principiu, **tovarăşi, o mentalitate, o pedagogie** ■de conducere. Nu vizez **pe nimeni." În sală se auzea o excla**maţie de dezamăgire şi **figurile oamenilor îşi reluau mina** plictisită de **dinainte. Lui Cernea îi trecea prin minte replica** din Caragiale **„a, păi atunci nu mai ai nici un haz", dar îl îm**bărbătau rîsetele **vesele ale celor de Ia prezidju,** şi **mai alea,** ilaritatea enormă **de care părea cuprins Roşioară, eliberat de coşmar. „Ce opun eu, tovarăşi, acestui concept ? întreba el** sala, cu **o** voce **înaltă, tremurătoare, ca şi**

cînd i-ar fi pus la încercare să vadă, ei ştiu ? Postulatul pedagogiei juste este: «îl cred pe om chiar dacă greşesc». îi dau toate şansele să-şi dovedească bunele intenţii şi capacitatea. Ce se întîmplă dacă

greşesc ? În ce **constă** riscul ? Să fiu tras pe sfoară. Dar şi atunci, şi atunci tovarăşi, nu ceda el, respectivul va vedea că **de fapt s-a** înşelat **pe** sine şi **a** doua oară va şti să fructifice avantajele acestei pedagogii." Se afunda apoi în democraţia relaţiilor dintre conducători şi conduşi, şi, în sfîrşit, ataca tema umanismului conducătorului şi umanismului grupului, într-o tiradă patetică despre înflorirea personalităţii pe care o numea forţa motrice **a** istoriei în socialism. Cînd termina în aplauzele debile, **de** circumstanţă, ale **sălii,** compensate prin entuziasmul mimat al prezidiului, secretarul de partid mulţumea „tovarăşului Cernea pentru interesanta expunere". Cernea tresărea : deci zbaterea lui sinceră în faţa puipitrului, timp de aproape două ore, **fusese** taxată un fel **de** lecţie de **la** universitatea populară ? Se **amăra** şi mai mult **rând, afară,** amestecindu-se în întunericul nopţii **printre** muncitori şi urmîndu-i pe jos, în drum spre oraş, nevăzut, înregistra dialogul unui grup. „Domne, e bun, ce tot spui tu ! în locul lui putea să vie unul să-ţi iasă prin **nas."** „E prostănac mă, susţinea altul, tu nu vezi ? Bate cîmpii 1" „O fi, dar are suflet bun." „Dă-l mă, că era să-i zic **una,** cu sufletul lui. Face pe democratu, tu nu vezi ? Asta **e** aşa... de propagandă." „Mă, are dreptate Mielu, de bun e bun. Nenorocirea **e** alta, **că n-o** să dureze. Asta nu e ce trebuie. **O** să-şi **dea** şi ăia mai **¡nari** seama." „E prostănac mă, o ţinea **al** doilea una şi bună. Habar n-are de muncitori. Rîdeau ăia de el, şi el, toacă ! Dă-i cu teoria." **Oamenii o** luau la picior, se îndepărtau şi lui Cernea îi venea în cap versul lui **Bacovia : *„Dar iar rămîne totul o lungă teorie".*** **Cel** mai mult îl durea impresia stranie că prin ei auzea replica **plină** de cruzime a lui Suru, cu care duelase **în faţa muncitorilor.** Greşea el ? Unde şi de **ce ?** Nu, sigur nu greşea. Faptul **că ei nu** înţelegeau încă destul nu era un motiv de **demobilizare. Această pedagogie** trebuie **să o** înveţe şi cei de sus şi cei de jos. E ceva nou pentru toţi şi de aceea se asimilează mai greu. Dar nu există altă ieşire.

Dacă socialismul nu aduce eliberarea muncii, atunci cine ? **Adormea** liniştit, încrezător.

' Zilele treceau şi mai erau atîtea **de** făcut 1 **Avansa,** era convins, dar încet. îşi continua sondajele **în** rîndul lucrătorilor mai dificili. Cunoştea **o** mulţime dintre **ei,** şi din ce în **ce** mai îndeaproape. Se ducea şi pe la club, pe la cămin. întîlnirile, dis- tuţiile îl înviorau, se mişca în elementul lui, mai mult chiar decît pe vremuri, la şcoală. Işi învinsese toate reţinerile faţa de „băieţi", cum şi ei pierduseră orice **urmă de** timiditate în apropierea lui. Pe unii îi **găsea** cam prost crescuţi, cam imper- tinenţi, dar nu făcea caz. Principalul era ca fiecare să cîştige conştiinţa că este **o** entitate umană, **că** trebuie **să** se respecte, şi această conştiinţă s-o exprime în muncă şi în planul social mai larg. Vedea că unii vor să-l trişeze, dar principiul, de la care nu abdica, era răbdarea, încrederea, perseverenţa suplă, adaptabilă la cele mai dificile cazuri.

Intr-o zi îl vizită un membru al biroului regional, şi el cu treburi permanente pe şantier. „Nu vreţi **să** ieşiţi puţin pe afară ? Priviţi ce zi frumoasă. Eu mai **mă** mişc, **dar** dumneavoastră... mai mult prin hală." Cam mirat, Cernea conveni să-l însoţească. „Se ridică, se ridică gigantul nostru, nu ?" îmbrăţişa celălalt panorama cu privirea de pe rîpa unde se urcaseră, punînd în această constatare atît admiraţie cît şi nostalgie. Parcă ar fi zis : „Uite-l, ăsta care ne mănîncă nouă zilele, vezi cum creşte ? Ce-i pasă, el îşi urmează drumul". Şi într-adevăr, **pe** faţa omului Cernea citi un sentiment **de** regret resemnat în sensul că „aicea ne îngropăm noi viaţa". Activistul uită **de** peisaj, se rezemă de un copac pipernicit, uscat, şi începu sâ scormonească cu botul pantofului în iarba săracă. **„De** ce am venit la dumneavoastră, tovarăşe Cernea ? Mi-au ajuns Ic urechi nişte lucruri şi m-am gindit să vă pun în gardă. Ştiţi cum sínt oamenii, fiecare se pune pe el la adăpost. Fie că înţeleg, fie că nu, îşi pregătesc alibiul. Aşa şi cu Ocheană

ăsta.” Omul lăsă iarbo în pace vrînd să vadă ce efect au spusele lui. „Ei, ce-i cu Ocheană ?” îl îndemnă **Cernea.** „Că conducerea unităţii nu **e** lăsată să ia măsurile pe care le crede de cuviinţă, că se plîng muncitorii că

dumneavoastră le luaţi apărarea la nişte mucoşi puturoşi şi obraznici, încurajaţi golanii, şmecherii, îi lăsaţi să vă duca de **nas,** Eu vă redau cum **am** auzit, nu vă **supărăţi,** nu sínt vorbele mele. Şi că o să-l informeze pe tovarăşul prim ca în condiţiile astea **nu pot** să-şi ia nici o răspundere. Acuma eu vă spun, **pe** Oeheană nu-l cunosc, s-ar putea ca toată chestia nici să nu vină **de** la el. îl ştiu pe secretarul de partid, ăsta e o pramatie. De-ăla care tace şi face, ştiţi, mîţă blîndă...” „Măi frate, simţi Cernea **nevoia să** pună capăt acestei confidenţe, îţi mulţumesc... apreciez gestul... dar să ştii, chestia nu mă interesează. Că cineva vrea să-şi pregătească un alibi... n-are decit... treaba lui. Eu pentru ce fac aici îmi iau răspunderea, doar nu sínt copil. în- tr-adevăr, încerc să orientez activitatea într-o anumită direcţie. încerc să-i învăţ educaţia socială şi conducerea economică **pe** bază de principii. Doar colectivele **astea sínt** nuclee de bază **ale** societăţii. Nu le facem pentru o zi, două, de aceea nu le putem manevra numai în funcţie de nevoi conjuncturale, după interese pe termen scurt. Noi trebuie să asigurăm forţa de creaţie pe o perspectivă îndelungată, stabilă şi mereu ascendentă. Ştii ce spune poporul : «graba strică treaba»„ „Daaa. aveţi **drep**tate, dar vedeţi... graficul, planul, angajamentul... astea nu te întreabă ce şi cum. Acuma dumneavoastră mă cunoaşteţi pe mine, ştiţi că nu-mi place să-mi **bag** nasul unde nu-mi fierbe oala, şi apoi vă respect prea mult **ca să...** Dar în ce priveşte principiile, nu întotdeauna se pot aplica cum scrie la carte. îmbinaţi-le şi dumneavoastră cu nevoile... ce să facem î deocamdată trebuie să mai apelăm şi la -<hei rup !» O mai luăm şi cu otosbirul. Mai ales cu şmecheri de-ăştia, că sínt destui ? Lăsaţi-i dracu **că** ei nu dau doi bani... **dacă** eşti bun rîd **de** tine. Iar ăilalţi ce spun : «Bine mă, **eu trag aicea** la **şaibă** de-mi sar ochii şi hahalerele se plimbă bine mersi ? Nu le zice nimeni nici du-te încolo ?». Au şi ei dreptate.” „Ştiu. Problema **e** mai complicată. Oamenii sínt diferiţi, trebuie **să**

lucrăm cu toţi. Omul **e** principalul nostru capital, e musai **să** avem **grijă** de el. Cu otosbirul **o** să lucreze, sigur, dar capacitatea în loc să crească, scade. Or noi ¡pregătim **forţa de creaţie pe termen lung, dra**gul meu. Nu încheiem acuma cu socialismul. He, be, mai **va...** Şi cu ce mergem înainte ?" „Tovarăşe **Cernea, vă** rog să **mă** scuzaţi, poate n-am făcut bine că..." **„Ba da, ba da,** îţi mulţumesc foarte mult dar... e chestie de optică." **„Sigur,** eu înţeleg, dar aveţi şi dumneavoastră grijă, mai faceţi şi **dumneavoastră** concesii, că **aşa** e în viaţă."

Nu, tocmai asta nu vroia Cernea să facă, în ruptul capului. Discuţia cu activistul îl incită şi mai mult. Nu, nici pomeneală să dea înapoi. Ştia că nimeni şi nimic nu-l mai poate opri sau abate. Credea cu toată fiinţa în justeţea ideilor şi metodei lui, şi cînd altcîndva să-şi dovedească dreptatea dacă nu acum ? Ii ajungeau la ureche unele vorbe, auzea că unii îl considerau credul, utopic, miop, dar nu conta. Nu punea preţ pe asemenea calificative, nu-l descurajau cîtuşi de puţin. De asemenea, nu era orb să nu vadă că situaţia în producţie nu se îmbunătăţeşte. Dar era convins că acumulările educative îşi vor da în curind roadele, vor determina saltul în viaţa colectivului. Răbdare, de asta avea nevoie, şi de timp. Numai că timpul se scurgea vertiginos. Se întreba, adesea, de ce nu-l cheamă Suru să-l întrebe cum merg lucrurile. Nu-şi închipuia că se dezinteresează de ce face el la fabrică. Doar producţia nu **era o** treabă particulară a lui Vladimir Cernea. Aştepta, ursul ăla, sau ce făcea ? Ii lăsa de capul lui pînă în ultima clipă ? Oricum, fusese /air ptay, îi dăduse deplină libertate de mişcare. Dar se apropia termenul pe care îl acceptase. Cu ce va veni el în faţa lui Manole şi a biroului? în nici un caz cu mina goală, nu ? Pusese atîta suflet, muncise din răsputeri, intrase adînc în inima colectivului. Ştia cum îl bate pulsul, mai trebuia ameliorat, desigur, dar considera că se adunau premise pentru asta. Nu se poate, nu se poate, pînă **la** urmă va pompa sînge sănătos, va înviora organismul, va pune pe

picioare fabrica, făndnd-o să meargă prin forţa proprie, nu numai prin impulsuri din afară. Aici trebuia să ajungă, asta trebuie să dovedească, aceasta era proba la care se înscrisese, examenul cel mare. Da, examenul lui de militant bâtrîo care nu

avusese ocazia **să-şi punã** în aplicare ideile, principiile, decît **parţial,** obligat mereu să se mişte în cîmpul de vedere al altora, **să depindă de** decizia lor, lui revenindu-i rolul de executant şi **cel** mult **de** critic înţelept şi inofensiv, depăşit de evenimente, de viaţă. **Era** atât de absorbit şi încins, **ca** un fotbalist în timpul meciului, încît nici nu se mai uita la ceas sau la calendar. Era **attt de sigur de** sine, înoît nu mai distingea – deşi **îl împresu**rau **de** pretutindeni – semnele clare, indubitabile ale eşecului. Şi, iată, timpul implacabil se scurse. Veni scadenţa fatidică. Se **încheiaseră două** luni. Trebuia să-şi prezinte raportul. Bilanţul ? **Planul de** producţie **sub** nivelul iniţial 1

Sîmbătă dimineaţa abia urcat în biroul de sticlă – postul lui **de comandă** vreme de două luni – deschizînd seiful unde îşi **ţinea servieta, găsi** dosarul cu materiale pentru şedinţele de birou. îl primise de o săptămînă şi uitase de el. îl deschise. Şedinţa **urma să se** ţină luni, şi în ordinea **de** zi, **la** ultimul punct, se menţiona laconic : „Raportul tovarăşului Vladimir Cernea !" Totul **fusese** planificat, deci, **la** milimetru, nu **se** uitase nimic, nici **măcar o** zi. Suru veghease, planînd deasupra lui în **largi ocoluri,** ca un uliu tăcut, neînduplecat. Părăsi hala cu inima **strânsă. Va mai intra** vreodată în această arenă ? Oricum, nu **ca luptător,** cel mult undeva, **pe o** gradenă, uitîndu-se la alţii cum **se înfruntă.** Lăsa în **urmă** un mic capitol **de** viaţă. **Regreta** doar că-l **curma** timpuriu, atât. **Cîte** ar mai fi avut **de** făcut! **De** cîte ori ar fi luat încă lucrurile **de la capăt cu oamenii** lui, cu responsabilii aceştia duri şi în **acelaşi** timp timoraţi, oscilînd între teama **faţă de** alţii şi nevoia **de a** insufla la **rîndu-le teamă,** cu recalcitranţii, băieţii învăţaţi **pe** aiurea **să „fure la cîntar",** „să-şi înşele stăpînul", nu neapărat pentru că nu **le-ar fi** priit munca, pentru **că** ar fi ţinut **să** trîndăvească, ci **pentru că aşa îşi** închipuiau **că-şi** afirmă **personalitatea, că sînt „cineva", cu** meseriaşii buni **dar** individualişti, gîndindu-

se **numai la cîşti- gul** lor. **Regreta** că nu **avea să-şi ducă la capăt opera începută eu** ei, **că ceea** ce încercase **să-i** înveţe **se va** risipi **la primele adieri aspre ale** vieţii. **Poate n-ar fi trebuit să încerce ? Primise** oferta lui Suru nu din **teama** că va fi **taxat drept demagog** fricos, palavragiu, fără simţul răspunderii. Nici din vanitate, **pen**tru a cîştiga un pariu. Ci **pentru** că îi deschisese un cîmp **de ac**ţiune nevisat, posibilitatea modelării unui material uman incongruent, şansa de a face o operă demiurgică **de** ordin spiritual. I se dădea un lut peste care avea să sufle spunînd : „trăieşte acum după acest decalog". Demiurgic ? Invidie deci pentru demiurgia materială, spectaculoasă a Iui Suru, **ambiţia de** a-i da replica într-o sferă superioară, unde piedicile erau infinit mai mari şi şansele de succes mult **mai reduse ?** Intenţia **ne**mărturisită de a **provoca o** competiţie şi de **a cîştiga ?**

în şedinţa biroului, **Cernea** se recunoscu învins, deşi nu umilit şi fără să abdice de la convingerile lui. Relată **pe** larg ce întreprinsese, expunîndu-şi raţionamentele. Fu **lă**sat să spună ce vru, îndt **la un** moment **dat i se păru că** deraiase, alunecînd într-o sporovăială pe care ceilalţi se prefăceau că o ascultă, din **politeţe sau** din milă. Se opri, **dar băgă de** seamă că nu spusese de fapt esenţialul, adică de ce nu realizase sarcina. De ce ? Era încredinţat **că** un **singur** lucru îi zădărnicise încercarea : timpul. Nu evaluase cum trebuie, de la început, răgazul dat. Două luni sínt prea puţin pentru o asemenea acţiune. Desfăşură teoria acumulărilor cantitative. Se învoi **că** probabil, pe ici pe colo, comisese şi unele erori practice, inevitabile, dar că şi pentru corectarea lor era nevoie de timp. **Re**marcă, plictisit de el însuşi, că vorbeşte în gol, ca bate cîmpii. Ce gîndeau ceilalţi ? De ce îl **lăsau să** trăncănească ? Se **vedea** tratat cu o indulgenţă jenantă, jignitoare. Aproape că nici nu-l criticară. Cineva spuse **că** arta de conducător **e** grea, iar* altul îl completă, precizînd că aceasta cere anumite facultăţi şi nu e nici o ruşine dacă nu le ai, dar trebuie să-ţi dai stngur seama,

să nu încurci lumea degeaba. Discutară între ei despre flerul masei, subliniind cum îţi prinde slăbiciunea şi o speculează, dar comentînd, parcă, o idee generală. Nici Suru nu trase, practic, concluzii la **acest** punct. Vorbi puţin, ca **şi** ceilalţi, **fără**

adresă, despre excesul **de** teoretizare şi despre bunele intenţii nesusţinute **de experienţa** practică. Işi aminti, în **treacăt, cum** în perioada cooperativizării unul ţinuse ani de zile treaba **pe** Ioc într-o comună pentru că îşi propusese să-i convingă pe doi inşi, socotiţi de el capii satului, în realitate chiaburi vicleni ai dracului, să **facă primii cerere,** închipuindu-şi în naivitatea lui că în felul acesta va rezolva problema dintr-o lovitură. Apoi **propuse** biroului, cu **un sarcasm,** resimţit de **data aceasta** în **mod** direct de Cernea, să ia hotărfrea ca în termen de o lună treaba la secţia întâia a combinatului să fie pusă total şi definitiv pe **roate.** Nu **însărcina pe** nimeni să **ducă la** bun sfîrşit sarcina, toţi înţelegînd, inclusiv Cernea, că îşi asuma personal **răspunderea.** La sfîrşitul şedinţei Suru se retrase primul fără să~i arunce măcar o privire. Rămase izolat în sine şi în afară, ca un proscris. Nu **i** se dăduse nici un verdict, nici măcar nu i se ju**decase** procesul. I se administrase doar, în subtext, într-un straniu consens unanim, o lecţie cu atît mai usturătoare, cu cît ră- mînea neclintit în credinţa că dreptatea e de partea lui.

Singurul om în faţa căruia putea să-şi descarce sufletul era Elvira. Acaparat de combinat, aproape încetase să o mai vadă. **O** întîlnise o dată **sau** de două ori, în fugă, la şcoală. îi telefona dar nu răspunse nimeni. încercă şi a doua zi, cu acelaşi rezultat, întrebă la şcoală şi află că Elvira e la Bucureşti. Timp de cîteva zile nu putu face nimic, se străduia **să** se concentreze dar mintea îi rămînea **goală, inertă, parcă** nu i-ar mai fi aparţinut. încercă o reală emoţie cînd îi recunoscu vocea la telefon, nu mai **sperase** să o **audă.** Cînd intră cu un buchet **în mînă,** îl persiflă

prieteneşte : „Vai, am devenit cavaler!" Punînd florile în vază, **le** admiră uşor extaziată : „De cîte ori le iau în mînă îmi vine să cred că nu sînt produsul naturii, ci creaţia omului. Uite cît e **de** galeşă, melancolică'această frezie. **Să** nu fi pus cineva suflet în **ea ? Dar de** ce stai în picioare, Vladimir ? Şi ce e figura asta de înmormântare ?" **Lăsă** florile şi veni **re-** zemîndu-şi **palma de reverul hainei** lui. „S-a întîmplat **ceva ? Da ?" îl aşează grijulie pe canapea şi îşi trase un scaun. „Ai ceva**

să-mi spui, nu e aşa ?" „Foarte multe. Mă înăbuşeam. **De** ce ai întîrziat atît ?* „Ceva **grav ?" se făcu** ea că nu **înregistrează** ultimele cuvinte. „Te-ai **certat** cu primul **secretar 'a „Ce** intuiţie ! Nu, nu ne-am certat, la propriu **vreau să spun. Dim**potrivă. Dar cred că mi-am pierdut definitiv prietenul." **„Ce** înseamnă dimpotrivă ?, dar în ochii lui era atîta tristeţe, încît se grăbi să adauge : Nu te mai întrerup, gata." Istorisi întortocheat, oprindu-se la mijlocul frazei pentru **a o relua de** la **ca**păt, de la alt capăt, suprapunînd timpii, începutul şi sfîrşitul, trecutul mai îndepărtat cu cel recent, cauzele cu efectele, idei generale cu întîmplări mărunte, exprimîndu-se **greoi, cu o voce** monotonă, epuizată, incoloră, fără urmă din patetismul ce-l făcea să semene, cum spunea Elvira, cu actorii. Vorbi mult şi cînd termină avu sentimentul că n-a spus nimic, în tot cazul nu esenţialul, dar în clipa **aceea** nici nu mai ştia ce **e** esenţial, **dacă** există vreunul, **dacă** întîmplarea nu **fusese o aiureală,** ceva **fără** cap şi coadă. Se uita la Elvira întrebător, aşteptind **de** la ea dezlegarea. „De asta te-am aşteptat, spuneau ochii lui cu **pri**viri fixe, ca să-mi spui tu ce-a fost, adevărul. Şi despre mine şi despre el." Se trăsese la **faţă** ca **după** febră **sau** insomnie, **fi** luase mîinile între ale **ei,** şi **cînd observă** se fîstîci, vru **să** şi le retragă, dar ea i le strînse – **ciudat** cită putere **era** în degetele lungi, subţiri – apoi cu **blîndeţe, dar dominator,** îi mîngîie obrazul neras. Avu senzaţia **că** a **fost** luat cumva **în stăpînire.** Efuziunea ocrotitoare, **maternă,** în **care exista** şi **autoritate,** îl făcea să se simtă slab, **dependent,** „Vrei puţin coniac bun ? **Am** adus de la Bucureşti pentru tine" şi

fără să mai aştepte răspunsul aduse şi **turnă** în **două** baloane. „O **să-ţi** facă bine. Şi **mie de** asemenea", completă cu o cochetărie **cam** forţată. Se aşeză la celălalt capăt al canapelei, îşi lepădă pantofii cu un gest abil şi îşi trase picioarele sub ea, **după care** începu **să-şi** încălzească paharul **în** palme. „Şi acum **să** discutăm ca între **doi** bătrîni, şi surise vag. Ştii ce mi se pare mie, Vladimir ? **Că** ţi-ai creat **o** falsă **psihoză de om** înfrînt – **or** nici **nu poale** fi vorba **de aşa ceva. Numai că, şi postura asta... ţie îţi şade bine. Te superi că**
glumesc ? Glumim aşa de rar, sîntem prea sobri, prea înghe**ţaţi.** Te invit **să bem** şi să **glumim." Dar în** ce spuse mai **departe nu** apăru nici **urmă de** glumă. îl descusu minuţios, şi Cernea se miră de simţul ei practic, îi puse o sumedenie de întrebări, mai ales despre ultimul act al piesei, cum spuse ea, despre şedinţa biroului. Vru **să** afle din ce trăsese **el** concluzia **că a** eşuat în încercarea de a fundamenta pe educaţie închegarea unui colectiv eterogen, şi-l combătu cu o tărie surprinzătoare. „Cum, tu judeci în funcţie de un termen fixat arbitrar ? Absurd ! Cine îşi pune, sau şi-a pus vreodată, scadenţe într-o asemenea gingaşă lucrare ? Auzi, **îţi dau** două luni. Ce spui... el şi-a dat **o** lună ? Ha 1 Dar el urmăreşte altceva 1 Planul, nimic mai mult. $i tu ai fi putut-o face dacă ai fi gîndit la fel. Crezi că efortul tău s-a irosit ? Te înşeli. În fiecare din oameni a rămas un **bob** din ce-ai semănat, şi cîndva o că încolţească. Unii nu te-au înţeles, alţii au vrut să profite, dar toţi te vor regreta şi respecta, te asigur !" **Aduse** în sprijin experienţa ei de pedagog şi teoria universală **a** educaţiei. **„Nu,** n-ai greşit, de o mie **de** ori n-ai greşit, n-ai ce să-ţi reproşezi, nu-şi are locul aici nici un complex." Niciodată nu fusese cu el atât de deschisă, de animată. „Mănînci cu **mine** Vladimir, o auzi, **te rog să** nu mă refuzi, am adus lucruri delicioase. Nu, nu, nu trebuie sâ prepar, **rămîi** acolo, în cîteva minute sînt gata. Pune un disc. Sau dacă vrei, conversăm în timp **ce eu mă** mişc, uite, las **uşa** deschisă la bucătărie. Spune-mi, chiar m-ai aşteptat... ? Dacă ştiam, veneam mai devreme." Zăngănise special farfuriile şi tacâmurile spunînd aceste

cuvinte, ea să le înăbuşe rezonanţa ? „Povesteşte-mi ce-ai făcut săptămâna asta. Luni aţi avut şedinţa de birou, nu ? De luni încoace... ?" „Şezum şi plînsem" Tise amar Cemea. Ea lăsă **pe masă ce** avea în mînă şi veni, pu- nîndu-i palma pe obraz : „Sărăcuţul 1 Puteai să-mi dai un telefon. A, dar nu ştiai unde. Îmi pare rău... Lasă că trecem noi şi peste asta". Mîncară icre, pastrama de gîscă şi la sfîrşit cremă de brinză cu ţelină. „Cred că a fost ca la Paris", aprecie Cer- **nea, dar ea** mai **aduse şi un mic toii** de **ciocolată.** „Elvira, **o în**
trebă, în timp ce **ea** tăia tortul, **de ce** crezi **că a fost aşa de™** paşnic şi tolerant cu **mine ?" „N-a fost paşnic, a fost suveran. De** ce **n-a** provocat **o confruntare deschisă ? Pentru că aţi fi ajuns ia** idei şi după cum văd nu acesta **este** terenul pe care îi **place să** joace. Nu se lasă tirît în aria principiilor, **dar** ori **de** cîte **ori va** putea, te va tîrî pe tine **în** aceea a faptelor. **Faptele pot fi** comise cu orice mijloace, şi **tocmai** în **asta stă forţa celui ce nu-şi face** scrupule. Condamnă ideile tale, **nu ?" „N-aş putea spune. Mat** degrabă nu-i interesează." **„El a renunţat la... cum să spun... la** ideologie ?" **„Nu,** n-a **renunţat. Bănuiesc că nu prea crede** în ea." „De ce ? îl împiedică **în atingerea** ţelului ?" „Eşti inteligentă, aşa e". „Atunci e o contradicţie între ţelul lui şi principiile societăţii noastre ? **Cum e posibil „Este. Prin tempe**rament şi capacitate, incontestabilă **capacitate, a devenit** voluntarist. Forţează **atingerea ţelului. Din orgoliu, sau pentru că aşa** crede că e bine, sau fiindcă **nu poate** altfel, **nu-mi dau seama,** între ideologie şi practică **o alege pe cea** din **urmă,** aceasta îi **dă** şansa victoriei imediate **şi gustul gloriei. Suru** e **un demiurg,** nu un filosof. Singura Iui **teorie filosofică e** construcţia, construcţia cu orice preţ. Desigur, **văzută în perspectivă** istorică, poziţia lui **e** justă, **dar** pe **moment** duce **la** ignorarea principiilor." „Deci **a renunţat la ele ?" „Nn, nu, n-a renunţat. Le încalcă,** dar în acelaşi timp le foloseşte **pentru atingerea ţelului.** îi **tre-** buiesc pentru a conştientiza **masele, cum** spune **el,** şi **a Ie mobi**liza. Pentru el ideologia e **instrument d?** construcţie,

nu metodă şi proces de cunoaştere. Nu **generalizarea** teoretică **a** realităţii, ci mijloc de a-şi impune **voinţa în această realitate." „Este** con**ştient** de contradicţie ?" „Nu ştiu. **însă** dacă ***nă gîndesc** bine, şi între gîndirea **mea şi practică** este o **contradicţie. Mă întreb: nu sînt rupt de realitate, ideile mele n-au luat-o înaintea vieţii ? Am convingeri, poate, frumoase, dar inoperante. Bune pentru** alt stadiu, pentru acela, **eventual, pe care-l** pregăteşte Suru prin inflexibilitate. **Chiar experienţa** celor **două** lumi... poate fi in**terpretată şi altfel decît îmi convine mie. De ce să nu acceptăm**

ipoteza că lumea cu care am venit în contact avea alt mod de a gîndi decît al meu ? Unul mai apropiat de raţionamentele Iui Suru ? În acest caz metoda lui corespunde mai bine mentalităţii grupului. Există posibilitatea ca teoria mea să nu fie o generalizare a practicii, aşa cum îmi place să cred, ci doar un ideal. Marx spune undeva că socialismul nu este un ideal după care să se ghideze realitatea, deci o idee subiectivă, ci mişcarea reală a vieţii. Poate că eu sînt tributar mai mult utopiei decit socialismului ştiinţific. Poate, în general, introducem în teorie prea multe elemente subiective, într-un fel idealiste, deci nemarxiste. Idealul meu nu poate forţa viaţa să-i corespundă, cu atît mai puţin cu cît e mai înalt, şi rămîne în afară." Elvira l-a contrazis din nou, cu vehemenţă, luîndu-i apărarea împotriva lui însuşi. După ea, idealul nu poate îi confundat cu idealismul. Ca sistem filozofic de gîndire, idealul a fost întotdeauna marca spiritelor superioare. Este o premoniţie a progresului. înainte de eliberarea sclavilor a existat un ideal antisclavagist. La fel renascentismul, iluminismul. Socialismul însuşi – nu cunoscuse acea precizare extrem de importantă pe care Vladimir spunea că o făcuse Marx – s-a cristalizat în ideal cu mult înainte de a deveni, cum spusese, mişcare reală. Susţinea cu înflăcărare că nu se poate trăi fără ideal .şi că viaţa ar fi urită fără oameni dedicaţi idealului. Indiferent de rezultatul imediat, de eşecuri şi înfrîngeri momentane. Ea nu dădea un astfel de „idealist" pe o sută de practicieni, deşi e conştientă că oamenii trebuie să mă- nînce. să se îmbrace şi aşa mai departe, dar asta e de la sine înţeles, în timp ce puterea de a crede şi sluji un ideal... Elvira îi mai turnă un deget de coniac. Scoase un pachet de ţigări : „Vrei una ? îl îmbie. Ştiu că nu fumezi, nici eu. Dar fumul plutind în cameră, ondulat, despletit, e odihnitor şi nu ştiu cum... familial. Se grăbi să adauge, ai pentru a suprapune altceva acestui cuvint : adică invită la meditaţie. Destramă zbuciumul, pune în surdină durerea, preschimbînd-o în tristeţe". Aprinseră ţigaretele lungi, lăsîndu-le să fumege. Dantela alburie îi învăluia,

îndepărtînd intr-adevăr lumea, cufundîndu-î în intimitate. Ia această stare de spirit, vorbind mai mult pentru sine, într-o doară, Cernea întrebă : „Cum de tace Suru în legătură cu prietenia noastră şi cu încălcarea consemnului ? *' Elvira îşi înmuie buzele în licoarea arămie, apoi, examinînd atent un cocoloş de Dîine, murmură : „Pentru că ştie că situaţia mea s-a schimbat. Rodica a renunţat la plecare.' S-a măritat. Şi, al doilea, atunci cînd m-a primit în audienţă, i-am spus că m-ai cerut în căsătorie".

Adierea serii de vară mişca uşor perdelele, aducând **de pe bal**con parfumul florilor stropite. Din cînd în cînd fereastra se lumina de un fulger depărtat, mut, strecurîndu-i un sentiment vechi, sau amintirea unui sentiment, de pe vremea copilăriei, cînd asemenea semnalizări îl pregăteau pentru o festivitate zgomotoasă, dramatică, a naturii, care îl fascina şi îl înspăimînta. De ce venise la Elvira ? Să-i anunţe reuşita lui Suru, dîndu-i semnificaţia unui eveniment ? Să audă părerea ei ? Fusese o nevoie masochistă de a crea contrastul; cel slab şi cel puternic ? Ştirea nu făcuse aproape nici o impresie asupra Elvirei. Continua să se mişte cu pasul ei aerian, dueîndu-se şi venind de pe balcon, iar el, urmărind-o, aproape uitase mobilul vizitei. Sandalele o făceau cît el de înaltă; iar fusta de pînzâ de blugi şi bluza „chemise[1]* desfăcută la gît, fără nici un fular de mătase, îi dădeau un aer de tinereţe ce-l intimida. îl intimida tet ceea ce respiră în ea feminitate, pentru că aceasta tulbura criteriile pe care se sprijinea camaraderia lor. Du- tocmai această prietenie, bine consolidată acum, părea că o eliberează pe Elvira de anumite rigori. Friza uneori cochetăria, desigur jucată, jucată autoironie, dar şi aşa îl punea în încurcătură. Sau H surprindea din cînd în cînd o privire nouă, mai insinuantă. Lucrurile acestea îi stricau echilibrul, el avea nevoie de păstrarea unei depline liniarităţi, singura garanţie a stabilităţii raporturilor cu Elvira. Orice **alu**zie, dintr-o parte sau dintr-alta, Ia altceva decît erau, decit **con-**

veniseră să fie aceste raporturi, prezenta în embrion un necunoscut de care se temea. Exista un acord, un pact şi el făcuse, făcea tot posibilul să-l respecte, mereu cu teama ca ceva să mi-l zdruncine, să nu-l pună sub semnul întrebării. Nici nu îndrăznea să se gîndească ce s-ar fi făcut fără acest vad, fără acest liman. După ce îşi termină treaba, ea se aşează în faţa lui, picior peste picior, cu aerul că spune : «Poftim, acum sînt 1a dispoziţia dumneavoastră». „Deci, treaba a fost făcută acolo ? Totul e în ordine ? îl întrebă cu un ton lipsit de orice curiozitate sau interes. **Era de** aşteptat. Şi, bineînţeles, te încearcă un complex de inferioritate, puţină ruşine, un sentiment de culpă, nu ? *Cred* că nu greşesc prea mult." Nu zîmbea, cum s-ar fi aşteptat Cernea, nu-l persifla ca de obicei, ci îl privea nemulţumită, severă, cu un început de enervare. N-avea nici un chef de glumă. „Dar ştii cu ce preţ ? Eşti **la** curent cu... desfăşurarea ostilităţilor ?" Cernea nu cunoştea amănunte, nu se interesase cum merg lucrurile, fusese încredinţat că Suru va izbîndi, poate nu aşa repede, răsturnmdu-şi propriul pronostic, deşi de la el te puteai aştepta, asta era una din pasiunile lui, să devanseze termenele. Evident, îşi imagina că nu mîngiindu-i pe cap, părinteşte, **pe** oameni, cu mîinile înmănuşate, obţinuse acest rezultat. „Intro- ducînd o adevărată teroare, dragul meu, puse ea concluzia. Soţul Constanţei Ruha. profesoara noastră de chimie, lucrează acolo, e inginer. Biata fata îmi spunea plîngînd că nu ştie dacă bărbatul ei va rezista pînă Ia capăt sau dacă, după aceea, după trecerea termenului, **va** mai fi bun de ceva. Venea acasă numai **sa** se spele şi să se schimbe la două-trei zile o dată. Şi dacă ar fi fost numai asta ! Oamenii pot munci neînchipuit de mult dacă sînt liniştiţi, nu zic mulţumiţi, sufleteşte. Dar el, strîngind mereu menghinea, sfărîmă oasele. O normă atinsă astăzi cu măse- Vlc încleştate, a doua zi trebuia depăşită. Amenzi, reţineri din salariu, concedieri, sancţiuni de partid. Am **o** vecină aici care spunea alaltăieri că i-a dat băiatul afară. Sigur, o să-şi

găsească de lucru, dar băiatul venise acasă tremurînd. în general, aceste şedinţe... se pare că sînt specialitatea lui... în care **scoate** nu **un-**

tul din oameni, ci minţile din cap. Şi tu spui la toate **astea <<a** nu umbla cu mănuşi», sau «a **nu mîngîia oamenii pe creştet».** Poţi să vorbeşti despre aşa ceva ca despre un stil mai **personal ?"** Cernea se strîmbă puţin, vehemenţa ei îl incomoda, nu **în felul** acesta dorise să discute „evenimentul", nu era **dispus să vor**bească astfel despre Suru. Ea ghici. îşi îndulci **vocea** şi aruncîn- du-i o privire intensă, dar caldă, spuse : „Tu, **Vladimir, n-ai fi** putut face niciodată asta. Şi să ştii, sînt mîndră." „Da, răspunse el după un timp, cu regret, dar **de acum eu** nu **voi mai putea** pune sub nici o formă în discuţie această, **hai** să-i zic **metodă,** a lui. Ea s-a impus, s-a verificat. Suru **a** devenit infailibil şi **in**vincibil. Asta a săpat între noi o prăpastie." „înţeleg, ţii **încă la** el". „Desigur, Elvira. Este un om **extraordinar. La el** totul **e** mare – şi rîse amar – şi calităţile şi **defectele. Şi vezi... e** primul care se aruncă în foc, **cred** că **e** bintuit, nu **e** conştient **de** asta, de patima autodistrugerii." „Dar şt **a distrugerii** altora." „La el nimic nu contează, decît construcţia. **Asta era** luna lui de concediu. **A** renunţat, deşi **îşi propusese să se ducă la** băi. Are un reumatism îngrozitor..." **„Ştii că** invincibilul, **îl în**trebă sec Elvira, a fost astăzi **la mine ?" „Suni ? Unde „La** şcoală, bineînţeles", rîse ironic. **„Ceva cu...?", dar se** opri. îl fulgeră prin cap că în legătură **cu** ei. **Dar să se ducă personal ?** nu îi semăna. Primul gind fusese **că ceea ce** avea să audă **va** fi **de** rău augur pentru amîndoi. Explicaţiile privind **schimbarea situa**ţiei ei politice şi toate celelalte îl liniştiseră. **Se** obişnuise **cu** ideea că au intrat cumva în legalitate, **că** Suru i-a **dat** binecu- vîntarea, cum se spune, şi **că îl lasă** în **pace.** „Spune Elvira..." o imploră. Evident, **ea nu se gîndea la acelaşi lucru. Avea o ex-**presie sardonică. „învingătorul **îşi ascundea foarte prost tulbu**rarea." Suru tulburat ? Aşa ceva nu-şi putea imagina. **„Ştii că** noi o avem elevă **pe** fiica lui 1" **„Nana ? Da, nu, adică mi-am dat** seama că **e la** liceul vostru. **S-a**

întîmplat ceva cu Nana ?” „Inchipuieşte-ţi, surise mefistofelic **Elvira —• pe** Cernea îl izbi **unda** de răutate **de pe** chipul şi'din vocea ei, **ceva** cu totul **străin –,** închipuie-ţi că **fata s-a** îndrăgostit. Iar invincibilul **nu poate** concepe aşa ceva." „Nana ? Aiurea... Dar de ce a venit el la voi ?” **„Sa ne tragă** la răspundere, domnul meu, dacă poţi să realizezi **aşa ceva.** -«Ce **se** petrece în această şcoală ?» îl imită pe Suru, îngroşindu-şi vocea şi răstindu-se. -«Ce atmosferă domneşte aici ? Ce morală cultivaţi voi tineretului ?» Ai mai auzit **aşa** ceva ? Şi **apoi** mă somează să-i aduc individul. «Ce individ, tovarăşe prim-secretar ?» «Imbecilul care i-a sucit capul proastei Sleia», A fost consternat nu numai că nu-l cunoaştem, **dar că** habar nu avem de amorul fiicei lui.” „De ce vorbeşti aşa, Elvira ? **O** cunoşti pe Nana ? E o fată admirabilă, ce vină are ea că... zău, nu pricep tonul tău.” Elvira îl cercetă cu atenţie. „Te-ai aprins... cavalerule... dar şi asta îţi stă bine.” „Hai, zău, Elvira... ţin foarte mult la Nana, o ştiu din leagăn. Ce e cu toată povestea asta ? Ce dragoste ?” Ea nu putea să relateze decît ce aflase de la Suru. Fata o rugase pe maică-sa, intr-o seară, s-o lase să se ducă undeva şi fiind respinsă a aruncat tot felul de acuzaţii. Că sint nişte egoişti, că ce le pasă lor, ei şi-au trăit viaţa şi ea de-abia şi-o începe. Asta îl rănise pe Suru. Chiar şi spusese ceva despre ingratitudinea şi cruzimea copiilor care-şi îngroapă părinţii de vii. Suru sperase că lucrurile vor reintra, de la sine, pe făgaşul obişnuit, dar după cîtva timp, Peluţa îi adusese nişte scrisori, respectiv corespondenţa dintre Nana şi un băiat. Rezulta că Nana îl iubeşte pe acest oarecare, după toate aparenţele elev la acelaşi liceu. Cel mai răspicat vorbise Suru despre „imbecil”, un analfabet, aşa cum rezulta din frazele lui gîngă- vite, scrise cu o caligrafie de şcoală primară. Era revoltat : dacă se îndrăgostise de un asemenea specimen înseamnă că fata lui are **un** cap de gîscă. **Apoi, mai** spusese Suru, pe alocuri scrisorile ei, ale lui neconţinînd decît vorbe goale, aveau un ton dramatic. în sfîrşit, făcuse o scenă penibilă la şcoală, condamnînd profesorii că nu-şi fac datoria, că habar nu au cc se petrece sub

ochii lor. Dăduse un ultimatum Elvirei pentru descoperirea răufăcătorului. „Invincibilul" spunea ea, arăta nefericit, derutat şi frustrat, şi dincolo de tonul de comandă se ghicea o suferinţă. Mărturisise că în general fata lui s-a schimbat, devenind **aproape** de nerecunoscut, închizîndu-se în sine, imprumutînd un **ton** grosolan şi o viziune cinică asupra vieţii, sau căzînd într-o stare de abulie. „Nana ? Cu francheţea ei scormonitoare, cu **veselia** ei inepuizabilă ? Nu-mi vine să cred. Dumnezeule, ce s-o fi în- tîmplat" – se lamenta Cernea. „Poate a început **să** iasă la iveală ereditatea !" avansă Elvira. „Bine, seamănă cu taică-său. Ea e fata lui Manole, în timp ce ceilalţi... Parcă avea **o** presimţire... **Cu** cîţiva ani în urmă **o** auzeam spunînd că nu vrea **să** mai crească şi că ar dori să rămînă toată viaţa **copil.** *Nu se poate, Nana dragă, îi explicam, o să te faci o domnişoară **foarte** frumoasă şi o sa alerge toţi băieţii după **tine.»** -"Nu, nu, nu **vreau»** şi protestul suna tulburător prin maturitatea lui. **Desluşeam** o **teamă** de timp, de apropierea altei vîrste şi chiar ură pentru fatalitatea ce se pregătea să-i fure copilăria. încerca să zîmbească, deşi rămînea încruntată, ceea ce dovedea că răzvrătirea împotriva timpului **era** reală, nu o **simplă toană. «Cînd o să** fii mare o **să** vezi altfel lumea» o încurajam. «Nu, nu vreau s-o văd altfel» insista. De fapt, nu-şi mărturisea **teama,** ci aversiunea. încercam s-o obişnuiesc cu gîndul că e inevitabil şi **că o** să-i placă, fiindcă toate vîrstele au frumuseţea lor, **chiar** şi **cele mai** ingrate. Altfel cum ar trăi oamenii, cum s-ar împăca cu bătrîneţea ? îi spuneam cîte o anecdotă. Suridea de formă, neconvinsă. Se afunda în dulcea căldură familială, gusta cu bucurie şi nesaţ dragostea senină, fără dubii şi fără ascunzişuri **ce** o înconjura. Ei bine, această cramponare de pragul copilăriei, refuzul alunecării în adolescenţă, s-au **transformat** într-o **luptă** cu **fiecare** an. Cum **se** formase idiosincrasia faţă **de** etapele prin care **trebuia** să treacă viaţa ei ? **Vedea** vîrstele **pe** chipul **altora şi o** decepţionau, **o** dezgustau ? Se agăţa cu ultimele puteri de ţărmul copilăriei. Ura mai ales vîrsta **apropiată** spre **care** se vedea împinsă vertiginos.

Adolescenţa. **De ce-i repugna ?** încercam să i-o descriu în culori îmbietoare, îi arătam ce însemnase ea pentru nune. Rămînea **la părerea ei, respingînd** cu mînie, **ferm,** amenințarea. îmi ziceam că **poate** suferă **de** o infantilitate prelungită, dar dezvoltarea fizică **armonioasă era dublată** de **o** uimitoare **ascu**ţime a minţii. Inteligenţa îi lucea în priviri, dar numai rareori îi dădea frîu liber, parcă dinadins, să nu-şi arate sieşi că se maturizează. Dar de la un timp începuseră să apară şi manifestări inverse. Se întîmpla, e drept rar, să cadă în melancolie, cuprinsă de o presimţire mai violenta decît cealaltă. Vorbindu-se despre terminarea liceului, declara cu o brutalitate ce ne atingea pe toţi : «Nu se poate, uite, nu cred, nu cred că o să apuc vreodată vîrsta aceasta.» Nu spunea că o să moară pînă atunci, deşi bănuiam că la asta **se** gîndeşte. Acum mă întreb dacă nu era totuşi o formă ascunsă a nerăbdării ? Antipodul fricii **de** viaţa ce o aştepta, aspiraţia de a o face să vină mai repede, dorinţa ascunsă **de a-i** ieşi înainte. Şi totuşi... Vorbea uneori de moarte cu o dezinvoltură lugubră, desigur inconştientă. Mă întrebam ce obîrşie are, pentru că ei toţi au pudoarea acestui subiect. De cînd ştiu, acesta a fost un fel de tabu. Ocoleau noţiunea ca pe ceva vulgar. Mă feream s-o apostrofez, ca să nu dau importanţă cuvintelor, să nu le menţin în atenţie, să nu stîrnesc altele. Cu timpul însă am uitat $i noi şi ea de aceste obsesii ale vîrstei. Apoi s-a conturat altă fază. O vedeam din cînd în cînd scara. Continua să participe, ca şi înainte, la viaţa familială, dar mai mult fizic, nu ştiu cum, răspunzînd la apel pentru mici acte şi gesturi inerente, dar fără voluntarismul şi voioşia **de** altădată. Mă surprindea tăcerea prelungită, nu i-aş fi zis absentă, dar oricum nepăsătoare. îmi impunea, de ce să nu recunosc, liniştea **ei** încărcată de gravitate, văzînd în ea un semn al profunzimii, deşi paralel încercam o nostalgie. Acorda mult mai puţină importanţă unor lucruri pe care Ie adorase, accepta pasivă alte păreri, fără să obiecteze, cu o docilitate uşor suferindă. Aş minţi dacă aş pretinde că toate astea le observam atunci aşa de net şi distinct cum le relatez acum, altfel nici n-aş fi fost atît de consternat de ce

mi-ai spus. Mai degrabă le descopăr şi le identific în clipa de faţă. Ei, bine, imaginează-ţi simţămintele **lui** taica-său ! Probabil că l-a şocat credulitatea şi disponibilitatea cu care s-a azvîrlit ea în neaşteptatul sentiment. Şi asta pe fundalul acelui temperament... pentru **că** îţi închipui, dacă **seamănă** cu Suru... Asemenea oameni **au** morbul autonimicirii. îl înţeleg. Ce decepţie,.. Şi asta pentru un analfabet, cum ţi-a spus. Apoi cuvintele acelea : «ei şi-au trăit viaţa...» Cum **au răsunat în** capul lui ? Tinereţea e feroce, draga mea. **Poate aşa am fost** şi noi. îl ştii cît e de puternic. Şi ea... cu cită **grabă i-a răpit** orice viitor, de la cea dinţii nemulţumire, din primul **moment** cînd a crezut că i s-a **pus** de-a curmezişul. Pentru a-şi **face loc** n-a ezitat să-i excludă din viaţă, să-i incinereze. «Şi-au **trăit** viaţa». Ce a înţeles prin asta ? Că au petrecut, au iubit, s-au săturat de plăcerile vieţii. Aiurea **! Existenţa** în serviciu **comandat,** datoria... astea pot suna măreţ într-un necrolog, **dar** în **reali**tate... renunţare, privare, resemnare. Şi chiar daca ar fi fost aşa, tot ar mai fi avut şi ei un **rost pe** lume, **măcar acela de a** o ocroti pînă eînd va sta singură **pe** picioare. Pe **de altă parte,** nu se poate să nu fi înţeles Suru strigătul ei... Cît de timpuriu începem să alergăm **după** himere ! **Biata copilă, vrea să-şi în**cerce norocul. Prea devreme riscă **să guste decepţia. Şi apoi,** acele cuvinte dramatice... Ele **trebuie să le** fi **adus** în **minte** uşurinţa cu care vorbise de moarte, **atît de precoce. Bietul** Suru 1 Nu te lua după arţagul lui. **Pentru el e ceva ireparabil. în sen**sul că s-a pus capăt păcii, armoniei, că s-a **deschis un** capitol inedit. Ce va **fi** în acest necunoscut ? **Sînt convins că resimte** pierderea copilăriei Nanei mult **mai acut** decît **ea** însăşi. **Pentru** Nana copilăria nu mai înseamnă **nimic. A** devenit **o povară. Nu** vezi cu ce semeţie vrea **să** se **lepede de ea ? Dar pentru Ma-** nole... ? Copilăria Nanei **a fost** pentru **el un** univers, **cum să** spun, feeric, **dacă** vrei." **Cernea** vorbise în stilul lui **inspirat,** declamator şi amar, ce **se accentua tot mai mult pe măsură ce** înainta în vîrstă. Devenea **mai** sensibil, **mai** emotiv, elanuri sufleteşti adînci îl răscoleau, **iar** cînd **se surprindea** se întrerupea ruşinat.

Auzindu-şi vocea tremurătoare, schiţă şi acum surisul prin care-şi sancţiona **excesul melodramatic şi-şi** cerea **iertare.** Elvira îi puse **palma peste mina** arsă de **soare.** „Crezi **intr-adevăr că** acestea sînt gîndurile şi **simţămintele lui ?** Ai **siguranţa că** îl interpretezi **fidel ? M-a mişcat ce-ai spus. Dar toate acestea,**

dragul meu, le-ai observat, le ştii, le-ai simţit şi le-ai gîndit tu, nu el. Eşti gelos, da? îţi aparţine puţin şi ţie ?" „Nu ştiu, Elvira. Dar de ce nu crezi că Manole poate să facă o criză de paternitate? Trebuie să-ţi amintesc, Suru nu ştie să piardă, nu ştie să cedeze.[1]' „Cred că c vorba de altceva, Vladimir. De un orgoliu lezat. Nu numai de tată, ci şi de şef «invincibil». N-a pierdut nimic. Dă-mi voie sa cunosc mai bine adolescentele. Poate că la această oră Narra a şi uitat de obiectul adoraţiei ei. Asemenea mici pojaruri sînt frecvente la fete. Cum vin. aşa trec, nu lasă nici o urmă. După o săptămînă îşi dau seama că «Făt-Frumos» nu era decit un dobitoc şi rîd de el fără milă. Se îndrăgostesc de altul. Aşa pipăie sufletul viitoarei femei lumea. învaţă să zboare ca puiul de rîndunică. Dar el era supărat că această nevinovată aventură sentimentală i-a umbrit victoriile. Tocmai acum, cînd îşi dovedise puterea. Cum să-i iasă de sub autoritate chiar fiica lui ? Nu mai poate îndura nesupunerea. Dar nu asta contează. Mult mai important e ceea ce am auzit de la tine. Şi, prietenul meu, trebuie să-ţi mărturisesc, m-ai făcut geloasă."

Capitolul III

„Cum dracu e posibil ? îşi **frămînta Cernea** creierul. **Va** să zică ci vede, înţelege **şi** totuşi...” 11 **frecase numărul unu pe** Zotoviceanu, de faţă cu ei toţi. Absolut îndreptăţit. Mulţi începuseră să se sature de aerele Iui Zotoviceanu. Cu părul vilvoi, cu statura **de** zdrahon – atletul începuse **să facă burtă —■ ne**îngrijit, chiar soios, împroşcîndu-şi **peste** tot ironia **veninoasă,** devenise **de** nesuportat. **Numai în faţa** lui **Suru se gudura,** deşi mai trîntea şi cîte o **glumă** cu **două** înţelesuri, **sau arunca,** mieros, umil, **dar cu ochi alunecoşi, o frază plină de perfidie.** Suru îl mirosise. Privirile lui **pătrunzătoare, acel a! şaselea** simţ infailibil, îl scormoniseră şi-l **dibuiseră pe** Zotoviceanu cu **cea** mai mare precizie. Probabil că lecţia administrată îl usturase pe găligan, deşi ştiuse să pareze, nu contrazicîndu-l, desigur, pe Suru, ci venindu-i în întîmpinare supus, mirîndu-se **admirativ** de perspicacitatea şefului, autoadmînistîndu-şi cîteva epitete **de-a** dreptul vulgare. „De unde dispreţul **ăsta** la tine faţă de **oameni,** tovarăşe Zotoviceanu ? îl **admonestase** Suru, plecînd **de la o** altercaţie pe care acesta **o avusese** cu un **alt membru al biroului.** Ţi-a intrat în **cap** că ceilalţi îţi sînt inferiori, că **doar tu gîn**deşti, **doar** tu ai idei ? **Nu mai poţi să asculţi altă părere, nu** mai ai încredere în **judecata** nimănui **? Şi pe urmă, de unde ai**

13 – Pumnul «I pilma, cartea a trali

învăţat tonul **ăsta** golănesc, de maidan ?" „Extraordinar, **se** minuna Zotoviceanu, ce spirit fin de observaţie aveţi. Intr-ade**văr, am** copilărit pe un maidan de la periferia Bucureştiului, **Acestea** sînt reminiscenţe...[11] „Oi fi copilărit, dar asta **nu e o** scuză. Eşti ce eşti, secretar judeţean, şi încă secretar cu propaganda, şi trebuie să-ţi respecţi funcţia, şi asta înseamnă să respecţi în primul rînd oamenii. Tu nu ştii că legea activistului **e** modestia, şi **că** un activist **dacă** nu e în stare să asculte **oa**menii, să înveţe de la ei, mai devreme sau mai tîrziu se în**fundă ?"** Astfel îi frecase ridichea lui Zotoviceanu, **spre** evidenta satisfacţie a tuturor. Dar acum Cernea se întreba : „Spunînd toate acestea, nu-şi dădea Manole seama că în bună măsură **erau** valabile şi pentru el ? Cum poate pune un diagnostic atît **de** exact altuia, inconştient **că** prezintă el însuşi **simptome asemănătoare ? Pleacă** Suru **urechea la** alţii, învaţă din **ce spun** alţii ? **Dă** el dovadă **de** modestie ? **Pe** dracu ? Desigur, are **alt vocabular,** se exprimă corect, sobru, dar cu ce schimbă asta fondul lucrurilor? Cînd i-a intrat o idee în cap, ce argumente poate să-l **mai** în**duplece ?** Vorba lui ăsta, lui Zotoviceanu, că tot **pe el îi** auzise **odată:** «Schimbul de păreri cu el **merge aşa : te** duci cu ideile **tale** şi pleci cu ale Iui». Şi atunci ? Cum **e** posibil ? **Ceea ce-i** spune ăstuia dovedeşte că are mintea limpede, şi totuşi... ?"

Dar nu pentru prima **dată** îi **sărea** în ochi **această dedublare. Intr-o plenară,** analizînd stilul **de muncă al biroului orăşenesc,** îl făcuse **praf** pe Zamfir pentru **nesocotirea** muncii **colective.** Zamfir întrunea de formă biroul, neoferindu-i posibilitatea să **se** documenteze serios în problemele discutate **şi** să **aducă o** contribuţie reală la **analizarea** activităţii, de definitivarea **hotărîrilor.** Datorită modului **său de a** trata lucrurile, cînd voit superficial, lăsînd impresia **că** sînt nişte **mărunţişuri, cînd re**zolut, **fără drept de** apel, pierise cheful **oamenilor să se ames**tece, să-şi spună cuvîntul.

„Dar de ce crezi tu, tovarăşe Zamfir, **că** există birou orăşenesc ? îl luase **în** primire Suru. Ca **să poţi** tu să scoţi pentru şedinţe **oamenii de pe la treburile lor, aşa de florile mărului, să aibă cine să-ţi asculte înţelepciunile şi să-ţi**

certifice concluziile ? Da ? **de** asta ? **De asta crezi tu că a*«a** noi organisme de conducere colectivă ?" „Nu, **tovarăşe** prim, **se** apăra Zamfir, ca de nişte lovituri nevăzute. Ca **să** discutăm **pro**blemele, tovarăşe prim". „Atunci de ce nu le discuţi? **De ce trans**formi tu şedinţele de birou într-un monolog ? Crezi **că le ştii tu** pe toate, că dacă stai **pe** scaunul **ăla** din capul **mesii ai devenit** geniu ? Sau ţi-e frică **de** discuţie ? Să nu-ţi **dea bătaie de cap ?** Sau să nu scoată la iveală lipsurile tale ? Din două, una. Ori te crezi infailibil, ori nu-ţi convine ca **tovarăşii să scormonească** prea adine. Dar şi într-un caz şi într-altul, cu **asemenea** mentalitate n-ai ce să cauţi în **postul** ăsta." Zamfir **renunţase repede la** răspunsurile Iui automate, stupide, îşi **făcuse o analiză autocritică** sîngeroasă, apoi invocase, ca circumstanţă **atenuantă, graba,** dorinţa de operativitate, **desigur, prost înţeleasă, şi o anumită** toleranţă faţă de unii tovarăşi **ce** nu **prea** pun **la** inimă, **se mul**ţumesc să facă act de prezenţă, **se** declară **de acord chiar fără** să ştie despre ce e vorba. îşi **luase angajamente, promisese** marea cu sarea şi rămăsese mai **departe în post. Desigur, nu pu**teai decît să-l aplauzi pe Suru. Dar el ? Cum proceda el ? Stimula el – dar ce **vorbă mare ! – măcar accepta** discuţii în contradictoriu ? **Odată** trecute **prin mina** lui, materialele deveneau tabu. **Dacă apăreau obiecţii, semnatarii** îl invocau, îl implicau. Se ascundeau în **dosul** unor opinii **de-ale** lui de moment, formulate ad-hoc, **sau al** unor aprobări **smulse** într-o anumită conjunctură, valabile **parţial, devenite** caduce **între** timp. Orgoliul îi **juca festa.** în **astfel de** cazuri, cel ce **se** încumeta să pună la îndoială conţinutul materialului **nimerea** ca Eremia cu oiştea în ***gard.*** **Putea să-l facă pe imprudent să-şi** muşte limba, demonstrîndu-i cît **e** de străin **de problemă, cît** de greşit gîndeşte, sau să-l ridiculizeze, **determinîndu-l să se** lase păgubaş, **să** dea înapoi în **rîsetele batjocoritoare** ale **asisten**ţei. **Cernea se întreba : aoeastâ scrimă intră** în **taetica preme**ditată **a**

lui **-Suru,** e un **mijfcc folosit lucid pentru păstrarea neştirbită a** autorităţii, **o modalitate** de a-şi **salva eu orice preţ reputaţia de atoateştiutor ? Sau devenise o a dcua natură, o**

pasiune, un ***hobby,*** un exerciţiu al minţii vii, ascuţite ? Şi într-un caz şi în altul, rezulta că nu mai putea concepe înfrân**gerea** nici în disputele cele mai anodine. Oricum, apărea o bivalenţă spirituală : pe de o parte setea raţională **de adevăr,** repulsia **faţă de** fals, de aparenţe, iar pe de altă parte cultiva**rea** aparenţei, chiar a falsului, pentru apărarea unei poziţii cînd **se clatină.** Întrebarea era : crede în ce susţine, chiar pentru un moment, sau, cu cît îi apare mai şubredă **ideea** cu atît se cram**ponează** mai mult **de ea** ? Sacrifica fără **să** ezite, cu bună-ştiinţă, **adevărul,** pentru **a-şi** întreţine aureola, **deşi** jocul poate fi **ghi**cit, observîndu-se că trişează, sau cade victimă convingerii ca nu **poate greşi, că** tot ce-i serveşte mintea lui pătrunzătoare şi mobilă în momente de confruntare cu alte idei, este obiectiv şi indubitabil just? Cernea nu putea să nu fie frapat **de** oroarea cu **care** respingea Suru cazurile de alterare, blocare sau substituire a principiului democratic al gîndirii şi conducerii colective. Cît **de** bine sesizează fenomenul, îşi spunea, cînd acesta se **produce** la alţii, ce precis îl defineşte, cu ce spirit analitic îl disecă pu- nîndu-i în evidenţă cauzele, efectele. Cum e posibil ca un creier **atît de** limpede, un **astfel** de spirit viu să introducă şi **să** patro**neze** aceleaşi vicii în propria sa activitate ? Cum ? În acest om trăiesc două fiinţe diametral opuse, **fără** să ştie nimic una de **cealaltă ?** Sau ele convieţuiesc în deplină armonie ? **Dar** e **posibil ?**

Spectacole de **acestea,** uluitoare, Suru oferea frecvent. îşi amintea de- prelucrarea făcută lui Zimnicaru. Ce frumos înfie**rase** Suru rigiditatea. Cîţiva activişti, exasperaţi, îşi luaseră inima în dinţi şi relataseră într-o **şedinţă** cu aparatul, cît de **brutal** se manifesta Zimnicaru în relaţiile cu activiştii mai **mă**runţi. Criticile găsiseră la Suru un ecou infinit **mai** mare decît cel scontat. Dealtfel, nu după mult timp Zimnicaru **fusese scos** din **aparatul judeţean.** Nu-l învinuise pentru spiritul **combativ,** dimpotrivă, sublimase **că aceasta era**

o calitate a lui. **„Dar** uite **că la** tine, spusese el, **asta** s-a **transformat** într-un **defect. Pentru că, după cum rezultă, tu ţi-ai pierdut discernământul. Aplici**

acelaşi şablon la toţi şi în toate împrejurările. Pur şi simplu ţi-au crescut ochelari de cal, nu mai vezi decît o fîşie **din faţa ta.** Or noi avem de-a face cu oameni, tovarăşe Zimnicaru, şi tu uiţi asta. Uiţi că oamenii nu sînt soldaţi de plumb, pe care să-i **poţi** manevra cum te taie capul, fără nici o urmare **pentru ei, ca** şi pentru tine, şi mai ales pentru cauză. Tu **ai** o singură **măsură** pentru toţi, dacă stau **sau** nu stau drepţi în **faţa** ta. **Dar dne** eşti tu ? Nu mai vezi diferenţele, nu **mai** eşti în **stare să** judeci un om în ansamblu, cu părţile lui şi bune şi rele ? ¡Asta îmi dovedeşte mie, tovarăşe Zimnicaru, **că tu nu iubeşti oamenii,** nu-i înţelegi, că în sufletul tău nu **se** mai **poate** naşte decît **ran**chiună şi intoleranţă. Cine îţi **dă ţie dreptul să te repezi** la tovarăşi de-ai noştri, ' **la oameni** ai muncii **ca un** zăvod ? Tu ai rămas în urmă şi din punct de vedere al civilizaţiei, tovarăşe Zimnicaru, nu **mai vorbesc de planul** concepţiei umaniste, he, hei, eşti departe **de asta." Oamenii ascultau** cu sufletul la gură, luminaţi, cu ochii Înrouraţi **de** căldură şi emoţie. Deci ştie asta, işi spunea Cernea, înţelege asta. De ce nu se conformează el însuşi acestei concepţii, **de** ce nu **se** ridică **pe** sine la această fizionomie umanistă ? Oamenii îl **ascultă exta-** ziaţi şi pentru nobleţea cuvintelor, dar în primul rînd înfioraţi de speranţa că poate toate aceste principii **frumoase o să** înceapă să apară în felul său **de** a fi. Nu **şi** pentru el oamenii **sînt** soldaţi de plumb ? Cum **de** nu **poate** citi **în ochii** celorlalţi **groaza de** cuvîntul **său** năprasnic ? Frica de **persoana sa** veşnic nemulţumită, încruntată, imprevizibilă în reacţii violente. Cînd în faţa lui omul e un nimic ? Cu ce ascendent moral, cu ce **drept îl** condamnă **şi** îl repudiază pe Zimnicaru – **modestă** copie **a sa, dar** nic să-i imite în totul ?

Cel mai mult îl frămînta **incertitudinea : este sau nu con-**

ştient de această dublă existenţă ? Cînd ţinea predicile

acelea
inspirate lui Zotoviceanu, Zamfir, Zimnicaru, **sau altora, avea**
în minte faptul **că** el însuşi le **încalcă ?** Atunci cum poate fi
atît de scandalizat, de unde **găseşte puterea** să-i **blameze, tăind**
firul în patru, punînd în evidenţă, în **întreaga** lui **amploare,** răul,

interpretîndu-l incisiv, fără nici o concesie ? Să fie făţărnicie ?
Cernea refuza **să creadă,** alunga această **ipoteză.** îl cunoştea **pe**
Suru. Viciul făţărniciei nu intra în structura caracterului **său.**
El credea în ceea ce făcea, chiar dacă făcea rău. Puţin **demagog**
putea fi, asta aparţinea stilului personal. Nu pregeta **să recurgă**
la vorbe umflate, la fraze sforăitoare, la un ton energic, impe-
rativ. Asta considera util şi putea accepta şi la alţii, chiar îi în-
demna pe activişti ; «puneţi şi voi niţică inimă, nu vorbiţi oame-
nilor **ca** nişte **mămăligi,** atingeţi **coardele** simţitoare». Nu, Suru
nu era un laş. Nu făcea ceva de care să-i fie ruşine. Era întot-
deauna gata să răspundă pentru actele sale. Temperamentul nu-i
peranitea să se fofileze, să dea înapoi, „s-o scalde". Dimpotrivă,
odată ce adopta o poziţie o susţinea şi o apăra, indiferent de
urmări, în faţa oricui. Nu-l puteai prinde bîlbîindu-se, re-

curgînd la clasica scuză : „nu mi-am dat **seama”. La baza ac-**
telor sale stătea convingerea că face bine. Şi totuşi se înşela...
Deci, asta era ? se înşela ? Dar e posibil **să** te înşeli **de** zeci **de**
ori pe minut ? de milioane de ori într-un an ? Aşa ceva mintea
lui Cernea nu putea pricepe. Cu atît mai mult cu **cît Suru,**
descoperind acelaşi tip de manifestări la alţii, le recunoştea
imediat ca incompatibile cu principiile de partid. Ce era la
mijloc ? Dacă ar accepta că Suru **săvîrşeşte** abateri de la pro-
priile criterii, după cum **se vedea** bine înrădăcinate în concep-
ţia lui de activist vechi şi temeinic pregătit, **pentru că nu se**
poate abţine din **cauza** firii impulsive, atunci ajungea **de** unde
a plecat. Adică tot **la** ipocrizie. **Dacă** nu se **poate** abţine, **s-ar**
putea învoi **că** nici ceilalţi nu pot, şi atunci cu ce drept îi pune
la zid ? De **unde** tăria de a condamna la alţii, cu atîta **patos,**
slăbiciuni pe care el însuşi le are ? Cernea renunţa şi **la aceasta**
variantă, respingînd **ideea că** Suru ar fi un om **cu** două feţe.
Credea din tot sufletul în cinstea şi integritatea lui morala.
Totuşi era convins **că la originea** anomaliei se afla un viciu. întorsese chestiunea **pe** toate feţele **şi din aproape** în

aproape ajunsese **la** următoarea concluzie : **Suru nu devenise**
un duplicitar, ci un megaloman. Suru **se îmbolnăvise de prea**

multă forţă, ca şi de **puterea ce-i permitea să şi-o afirme.**
Izbîndind în toate, **mereu victorios, realizînd** lucruri **remarca-**
bile, apreciat **superlativ** şi **de** sus şi de **jos, necontestat** de nimeni,
dimpotrivă, admirat, adulat, începuse să se creadă un supraom.
Mic sau mare nu contează, în materie de supraoameni dimen-
siunile sînt o chestiune secundară. Mai întîmpinase din **cînd**
în cînd obiecţiile sale, ale lui Cernea. **Pe vremuri ele** îl **puneau**
pe gînduri, îl iritau **dar** îi **dădeau de** gîndit. Cu timpul împotri-
virile nu mai reuşeau să-i producă decît **iritare.** **Devenise** im-
penetrabil. **Găsea răspuns la** toate, **dezlega cît ai bate** din **palme**
orice dilemă, nu se mai lăsa **atins de** îndoieli, şi oricît ar fi **fost**
de spinoase, inedite şi **delicate întrebările, găsea resurse să-l**
copleşească **pe Cernea** cu **argumente „de fier".** Mai **fuseseră şi**
diplomaticile, calmele contraziceri – **dealtfel mai** mult **teore-**
tice ale lui Virgil. Departe însă de a-l clătina **pe** Suru, ele nu
făcuseră decît să-i **hrănească autoritatea** şi **pe plan** familial.

Nu, Suru nu mai întîmpinase împotriviri demne de a fi luate
în seamă, de a-i alimenta, cît **de** cît, **simţul** relativităţii, nevoia
de verificare a judecăţilor. **Nimic** nu-l **mai obligase să se co-**
recteze, să retracteze, să **abdice, să recunoască valoarea jude-**
căţii opuse. Nimic nu-i mai **dăduse acel gust greu de** definit,
dramatic, emoţionant, al înfrîngerii în **arena** gîndirii, înfringere
care se confundă cu triumful. Sentimentul **că** o **idee a ta** a **fost**
zdrobită, dar prin aceasta **n-ai** pierdut **decît ceva** inutil, o iluzie,
o himeră pe care o purtai cu mîndrie **deşartă, iar** în locui ei **ai**
primit perla veritabilă, **născută** de **o altă** minte, de **o** minte fără
simţul proprietăţii, fără egoismul avar al posesorului de bunuri
materiale, şi care din acel moment îţi împodobeşte şi ţie spi-
ritul, îţi îmbogăţeşte şi înnobilează mintea. Suru îşi închipuie
că a ajuns atît de bogat, încît nu mai are nevoie să primească
de la nimeni nimic. **Aşa** îşi **explica Cernea că s-a produs** înstrăi-
narea lui Suru – pentru că înstrăinare considera că e –, de
condiţia umană, de condiţia muritorului supus greşelii, cu limite
de înţelegere, de cuprindere a infinitelor necunoscute şi mistere
ale lumii şi vieţii, **Suru, care se ridicase odinioară**

îfltr-un mo-

ment greu în apărarea sa, deşi nici nu-l cunoştea pe atunci,
sprijinind tocmai teza limitelor cunoaşterii, a dialecticii gîndini
şi înţelegerii, a neputinţei omului de a îmbrăţişa toate laturile
realităţii, de a atinge adevărul absolut, nici măcar cel obiectiv —
de unde concluzia modestiei, imperativul cooperării flexibile a
minţilor, a receptivităţii faţă de orice idee nouă, mai bună, mai
avansată ! Iată, Suru fusese corupt de amăgirea absolutului, de
minciuna infailibilităţii. De aceea considera că-şi poate permite,
că are dreptul să facă ceea ce altora nu le putea îngădui. Ei
fiind oameni de rînd trebuiau să respecte cu cea mai mare sfin-
ţenie normele şi principiile statornicite. „O, bietul Grigorc
Alexandrescu 1” exclama Cernea în sinea lui, neştiind dacă tre-
buie să se întristeze sau să rîdă, dacă se afla în faţa unei drame
sau a unei comedii.

Cernea apreciase dintotdeauna spiritul critic, francheţea lui Suru, lipsa de prejudecăţi în dezvăluirea stărilor de lucruri rele. Chiar dacă asta îi era defavorabil, căci spunînd pe nume unei realităţi neplăcute, în calitatea pe care o avea se implica, îşi recunoştea vinovăţia de a fi patronat neregula. Nu-i păsa însă de asemenea posibile deducţii ; tîrît de patima lui justiţiară călca în picioare orice falsă pudoare, nesocotea tradiţiile „dozajului” între pozitiv şi negativ, împingea sinceritatea la extrem. Atunci se răcorea, îşi liniştea conştiinţa, căpăta siguranţa că a

spălat locul infestat. Critica deschisă, liberă de orice reticenţe şi calcule, o concepea ca un duş moral purificator. Cernea constata la Suru savoarea de a dezvălui ungherele dubioase, locurile mucegăite, sordide, pasiunea dibuirii a tot ce încerca să se tragă în umbră, să se disimuleze. Nimic nu-i scăpa şi nimic nu era dispus să ierte, să muşamalizeze. Asta îi făcea să tremure şi să asude pe cei cu conştiinţa încărcată, pe rutinaţii incompetenţi, nesiguri de ziua de mîine. De la un timp însă, nu mai vroia să audă expresii „tari". Dacă cineva, nefăcînd decît să transcrie ce spusese el cu o anumită ocazie, strecura intr-un material cîteva formule „suruene", „la obiect", după grimasa de neplăcere a primului secretar, respectivii înţelegeau că „au

dat în bară". Asta îl stupefia pe Cernea. **„Bun, dialoga** în **gînd** cu Suru. Să zicem că nu vrei, din motive care te privesc, să prezinţi situaţia în felul acesta, mai departe. Pot să înţeleg, deşi nu e în felul tău de a fi, mai bine zis de **a** fi fost. Dar atunci spune, omule, liniştit : «măi fraţilor, nu **e** bine **să** spunem **aşa,** cine ştie oe se înţelege sus şi nu putem explica aici amănunţit»-. Dar de ce-i priveşti cu ochii **ăia de** fiară ? De ce-i **masori** cu aerul că ai descoperit nişte defăimători ?" **Urmărea scena** buimac, întotdeauna pe punctul de **a** striga „Manole, vino-ţi în fire, ai înnebunit ?" Bineînţeles că nu **striga nimic, nu** scotea nici un cuvînt, asistînd cum Suru făcea de **două** parale micul colectiv. De ce o făcea ? Ceea ce el singur divulgase public, **de** zece ori mai combativ, acum considera greşit ? Dar mîine, poimîine Ie va incrimina din nou, pe alea sau pe altele, la fel de dur. Atunci ce era ? Intra în funcţiune un alt **resort** de **gîn-** dire, un alt creier ? Dacă într-o adunare un vorbitor îndrăznea să folosească o zecime din tonul său critic, cataloga manifestarea ca prost orientată. îi plăcea sau nu critica ? Dintr-un punct de vedere îi plăcea, pentru că o practica sistematic şi cu fervoare. Pe de altă parte îl deranja. Cernea ajunsese la concluzia că pur şi simplu nu-j plăcea să o audă din gura altora. Cînd critica el, **deşi** conştient că se implică, nu se sfia să **o facă,** pentru **că** gestul îi sporea popularitatea. Iar odată pornit nu se mai putea opri, mergea pînă în pînzele albe. Critica **altora,** însă, îl implica dinspre opinia publică, dinspre mase, şi asta i se **părea greşit. Se** mînia pe cutezătorii ce-şi **depăşeau** atribuţiile purund în cauză munca organului, deci şi a lui. Nu era vorba de impulsul pri**mitiv** de a **băga** pumnul **în gură. Cernea ştia că dacă** cineva **l-ar** fi criticat într-o adunare, pe el personal, nu s-ar fi formalizat, poate chiar l-ar fi felicitat pe respectivul. Altceva se afla la mijloc, ceva mai întortocheat. Convingerea că marea critică e monopolul lui, al autorităţii sale, şi că exercitată de către alţii pune această autoritate în umbră, o scoate din

drepturile ei, o uzurpă. Da, uzurparea autorităţii. De aceea **taxa** actul **respectiv** ca **o greşeală** politică. **Dar de ce punea** în **aceeaşi categorie un raport**

către Comitetul Central ? în ochii săi nici măcar birou] nu re**prezenta autoritatea supremă, ea nu putea emana decît de la persoana** lui. **Deci,** în ultimă **instanţă, acelaşi substrat: deformarea megalomană.**

Aceleaşi cuvinte, în gura lui erau o armă de luptă partinică, **iar** în gura altora o impertinenţă, o calomnie.

Cernea asistase de cîteva ori la întîlniri cu delegaţii străine trimise **de** Comitetul Central **pentru a vedea** judeţul în plină transformare economică. Expunînd munca, rezultatele, Suru **cădea treptat** în **idealizare.** Nu numai că uita cu desăvîrşire de greutăţi, de greşeli şi eşecuri, expediind capitolul „lipsuri", în mod convenţional, într-o frază **generală,** dar **la** întrebările exprese **ale** oaspeţilor, înfăţişa situaţia ca fiind perfectă. Unii se prefăceau convinşi, alţii insistau cu îndoială. Suru **răspundea ca** din carte, **dar** culmea ! nu simplist, expeditiv, ci cu **expli**caţii ample, **inteligente, originale.** Minţea în modul **cel mai** cuceritor cu putinţă. Şi **oeea** ce-l mira **pe Cernea, minţea** cu bună-credinţă şi pasiune. Nu bătea câmpii, nu inventa, **reproducea paragrafe întregi** din hotărîrile **de** partid, din **directivele** superioare, din propriile sale indicaţii. „Adică, îşi spunea Cernea, expune **modul** ideal în care concepem noi munca, nefăcînd decit să anticipeze stadiul spre care **aspirăm.** Dar **de ce ?** Un instinct obscur, vechi, îl împinge irezistibil **pe panta idealiză**rii ? **Este o** formă extravertită **de** apărare a socialismului ? în **asemenea** momente, pe primul plan al atenţiei **sale** stă **prestigiul** socialismului ca idee absolută ? Poate obsesia întrecerii cu capitalismul **conduce** la **alunecarea** în fantastic ? **Necesitatea de** a **demonstra că, pe ansamblu, socialismul a** luat-o înainte **? Dar ce** nevoie ai să-i convingi **de asta pe** cei ce vin din **aceeaşi** orînduire, şi se confruntă cu aceleaşi dificultăţi şi imperfecţiuni ? **Stranie** reminiscenţă de naivitate ! După încheierea convorbirilor, Suru îşi **freca** mîinile. „Aţi văzut cum holbau **ochii** : -«Uite, **domnule, unde** au ajuns ăştia !» N-aţi văzut cum **îşi** notau **?" Formidabil, se**

gindea **Cernea,** cum **se autosugestionează ! Iar de aici se duce** la o **şedinţă şi,** acru, **dezvăluie o** sută **de defecte şi jupoaie**

IOT

pielea de pe oameni. în memorie îi va rămîne viu însă momentul cînd i-a lăsat cu gura căscată pe străini. Iată o formă de a trăi concomitent în real şi în **imaginar.**[1]* *

Remarcase, **de** asemenea, tentaţia Iui Suru **de a atribui in**terlocutorilor sensuri inventate. Cum se intîmpla ? Mintea lui o lua în altă direcţie ? Cuvintele **pot căpăta** sensuri diferite în funcţie de o mie **de** factori, de tonul **cu care** sínt **pronunţate,** de un gest ce le întovărăşeşte, de contextul în care sínt spuse. Uneori nu reuşesc să exprime gîndul exact, ba chiar îl **trădează.** Gîndul însuşi se pierde **sau se** modifică în timpul rostirii, **doar** nu e săpat **în** piatră, **e** ceva volatil, un **abur al** creierului, orice senzaţie sau impresie **survenite spontan îi pot schimba forma.** Te poţi trezi că ai ajuns în **altă** parte **decît** ai **vrut.** E **o mare** virtute să gîndeşti precis **pînă** la **capăt** şi **să exprimi tot** atît **de** precis ce gîndeşti. Nemaivorbind de faptul că unii renunţă intenţionat la ideea iniţială, **după** ce a început **să o** depene, pentru că-şi dau seama **că nu e oportună, că** ecoul provocat nu e cel scontat, şi o cotesc din **mers, ajungând câteodată** exact ia contrariul a ceea ce gîndiaeră. Poţi **să** fii **şi** răstălmăcit. Se poate specula o greşeală de exprimare, un cuvînt nepotrivit, o legătură nefericită cu situaţia **de** moment, câte **altele.** Poţi fi răsucit pînă cînd tu însuţi îţi pierzi şirul, începi **sa dai** în **gropi, oferi** motive tot mai **serioase să fii interpretat** tendenţios. Ce **era** însă La Suru ? Mintea lui **se deformase fără să-şi dea seama,** spre suspiciune ? Dacă cineva spunea că se ţin prea multe şedinţe, el putea înţelege că vrei să **conteşti** necesitatea muncii organizatorice. Deci conferă afirmaţiilor altuia un sens divagat şi apoi îl atacă. Nu era **vorba de mania** contrazicerii – pentru că mai procedează unii aşa, **din simpla plăcere** de **a** contesta, şi totodată de **a-şi etala logica proprie.** Suru devenea agresiv, eticheta politic, combatea feroce. Simţea necesitatea s<î fie intransigent ? Avea nevoie de rivali **pentru a** duce o luptă ? Se considera

un păzitor **al celor sfinte ? Ce** apăruse la Suru, un început de **mesianism ? Pe vremuri avea** simţul proporţiilor. **De ce se ridicase atunci, Ia şcoală, împotriva** curentului.

pentru a **apăra** un punct de vedere realist ? Exista şi atunci în ; el instinctul **de** păzire **al** adevărului ? Poate ! Şi i se păruse că \ **adevărul e de partea** lui **Cernea.** Sau funcţiona chiar din **epoca –** aceea fascinaţia înfruntării curentului ? Cînd toată lumea era împotrivă, sau cei mai puternici, ar fi fost minor şi banal să dea şi el **cu** piatra. Nu-şi putea încerca şi demonstra forţa, nu şi-o putea gusta, decît aşezîndu-se cu pieptul lui lat în faţa şuvo- i iului. Simple speculaţii ! Pe atunci te puteai înţelege cu el, deşi anumite lucruri le-a suportat întotdeauna **greu** şi, practic, mereu **a fost** înclinat spre verdicte. Se putea discuta însă, **se putea** discuta... Accepta şi ironia, chiar mai corosivă, **fără** plăcere, dar nu cu paloşul de arhanghel în mînă. Schimbarea se produsese în ultima vreme... şi spaţiul în care se putea polemiza cu el se reducea tot mai mult, cu tendinţa de a **dispare.**

Dezlegarea acestor enigme i-o impunea lui Cernea nu simpla curiozitate, ci vaga speranţă că ar putea să încerce, măcar atît, să încerce, o oarecare influenţare... Posibilităţile se res- trînseseră enorm, totuşi ştia că niciodată nu e totul pierdut. Observa că mecanismul gîndirii şi comportării lui Suru acţiona pe două planuri diferite. Aceasta era anomalia, **dar** în **ea** însăşi, în această bivalenţă sălăşluia şi o rază de lumină. însemna că numai o parte se automatizase, cealaltă continua să fie liberă. Uneori i se părea că automatizarea e în progres, alteori că e stagnantă, cîteodată că se atenuează. Oricum, nu **acapa**rase decît **o** parte a aparatului psihic şi intelectual. **Cît de mare – asta** nu ştia. Dar cum funcţionau **paralel** cele **două părţi ?** „în fond, nu e ceva strict particular, nu e un caz unic, îşi spunea **Cernea.** Existenţa pe două etaje constituie un **mod** de **viaţă** determinat de împrejurări, de factori contradictorii **aparţinînd** mediului, condiţiei sociale. E poate reflectarea luptei contrariilor din realitate în fiinţa **umană,** iar intensitatea fenomenu**lui ţine de**

măsura în care fiinţa respectivă receptează înfruntarea, contradicţia obiectivă **a** vieţii. Suru **a** fost, şi **este acum mai mult ca** oricînd, un om **al regulamentului. Adică al unui sistem de norme,** concepte, interese, atitudini. **Calitatea sa l-a** obligat şi îl obligă nu numai **să respecte regulamentul, dar să-i** constrîngă şi pe alţii să **o** facă. încet, Încet, prin **prisma acestor** obligaţii a **ajuns să** vadă şi să judece întreaga lume. Deci **şi-a** format un resort în virtutea căruia acţionează automat. Prin reflex condiţionat. Asta îl fereşte **de greşeli, de bîjbîieli,** de **dileme,** mai **ales** de dileme, **de probleme de** conştiinţă. **Nu-şi mai piende** vremea cu întrebări. Cazurile **se** tipizează **prin excluderea** nuanţelor, prin eliminarea particularului, dealtfel **insuficient** conturat, discutabil. La cazuri tip **aplică soluţii** tip, **reflexul** condiţionat devine o **a doua** natură. Mecanismul **a fost reglat** ca un ceasornic, nu mai sînt posibile surprizele, **autosurprize**le, productivitatea deciziilor, **eficienţa socială a funcţiei cresc.** Dar chiar această latură **a** personalităţii lui Suru **dă naştere** unor rezultate contradictorii. De pildă, ieşirile **împotriva** mizeriei morale, **a** viciului **social** îmbrăcînd **forma** unor **practici** reprobabile. Atunci se mişcă în **aria automată sau atunci e** liber ? Greu de spus. **Poate** şi **una** şi **alta.** în fond, e **tot un** reflex condiţionat, **o formă de a apăra** regulamentul, **sistemul** de interese, idei şi criterii **căruia** i s-a **consacrat- Numai că** atunci direcţia spre **care se orientează** e cea **justă. Firesc,** ţinînd seama **că** acest sistem este conceput în **esenţa** lui împotriva răului. Cînd nimereşte la ţintă este excelent. Deci, cînd e folosit pentru ceea ce a **fost areat. Cînd nu, atacă** poziţii **cărora nu** reuşeşte să le sesizeze nuanţele, **nu le înţelege, depăşindu-l,** încurcîndu-i criteriile. într-o **experienţă de reflexe condiţiona**te **pe** animale, cînd aceste **reflexe** sînt **declanşate** şi **apoi contra**zise, în cazul **foamei,** de **pildă,** animalele se revoltă. **Dar în-** tr-un fel o **face** şoricelul, de pildă, **chiţăind abia** auzit, **sau**

pisica, scoţînd **anemice miorlăituri, şi într-altfel leul. El rage** înspăimîntînd tot ce e viu **pe o rază de** cîţiva **kilometri. Acesta** este Suru, leul enervat, **contrazis** mtr-un reflex vital.

Dar care e partea din structura psihică a lui Manole, neafectată, **cea** în care **este** el însuşi, **liber, autonom, unde reacţionează** nu în **virtutea unui regulament, ci a** sensibilităţii sufleteşti, **a bunului-simţ ? în ce împrejurări iese ea la iveală ’**

în primul rînd, **în** acele **momente** ce nu se **încadrează în** nici **un capitol** al regulamentului, ce n-au **fost încă programate,** n-au **putut, sau** nu vor **putea** fi niciodată. în asemenea cazuri **re**flexul condiţionat nu există. Dar care **ar** fi acestea ? **Lumea** lui lăuntrică ce se reflectă pe sine, oglinda lumii sale lăuntrice. **Ce** există acolo ? Mişcări contradictorii. Acolo se naşte **în** taină **o** iubire, căci el n-o poate împiedica, nu depinde de voinţa sa, sau voinţa nu este instruită, programată să o zădărnicească. **Poate** s-o împiedice să se exteriorizeze, să se împlinească, ceea **ee dealtfel a** şi făcut, dar atît. în schimb, nu ştie, **nu poate să-şi** reprime durerea, suferinţa provocată de cenzură. **În ace**eaşi zonă necontrolată se poate găsi şi ura, chiar pentru fiinţe **apropiate.** Pe aceasta nu numai că nu şi-o poate reprima, dar nu **reuşeşte** nici **să** şi-o **stăpînească.** Ce altceva sínt raporturile **eu** Peluţa, rivalitatea mocnită, dispreţul ce iese uneori **la iveală, poate fără** să-şi **dea seama. Ce ar mai** fi ? **Ar** mai fi **şocurile produse** de fapte ce infirmă în mod brutal şi **strident regula**mentul. Cînd nu e posibilă nici o conciliere intre **normativ** şi **realitate.** Cînd **de pildă,** are **o cifră pentru** fondul **central: de cereale** şi **nu poate da** decît două treimi şi trebuie **să preseze satul sâ** mai dea şi constată cu ochii lui **că** nu are de **unde. în asemenea** împrejurări Suru **ridică** braţele excedat : **„Nu se poate".** Atunci servituţile îşi epuizează puterea **de înrîurire. Sau** în cazul ocupării acelui post. înaintase **cîteva propuneri** şi ***se*** trezise că i se impune să numească pe altcineva. „Cum. **păi ăsta e** un tembel, exclamase, îl cunosc foarte bine." .JDa, **dar vedeţi, are** un dosar mai bun", îi replicase **lucratorul de la centru.** Suru **a** încercat **să explice, apoi** s-a înfuriat. **„Cum, dumneata îl preferi pe** ăsta fiindcă **a** trecut un an **sau doi prin** mdustrie **ca un** cîine prin **apă ?** Păi nu-l pun nici **la degetul** cel mic al lui Vasilescu." Şi nu s-a lăsat, s-a

zbătut **pînă a obţinui cîştig de cauză. Realitatea a fost atât de izbitoare, contrazicea** atît **de flagrant** norma, incit **a** trecut **categoric de partea primei.** Reflexul condiţionat n-a **apărut. Din** nou a **devenit** li**ber, lucid, raţional, opunindu-se încercării de a i *se* impune**

iraţionalul. Poate că în realitate apăra regulamentul **de pro**priile lui inadvertenţe, pentru că atitudinea sa, şi nu **cea pe** care a respins-o, slujea interesului **general. Dar** n-are **impor**tanţă, tot liber arbitru rămîne actul de a contesta un cod atunci cînd el se autosubminează. Mai are momente cînd **regulamentul** păleşte, momentele de umor. Işi persiflează normativul deşi, în practică, se ghidează cu credinţă şi asiduitate după **el. Dacă** un factor de opoziţie ar **îndrăzni, ar lua această** atitudine **drept** blasfemie. Umorul se impune cu **forţa** unei **legi naturale. O fi** o emanaţie a bunului-simţ **sau** bunul-simţ **supravieţuieşte şî** se exercită prin umor ? Sau anecdotele „reacţionare". Le **as**culta sau le spunea pentru **grăuntele de umor** conţinut, **golin-** du-le de sensuri principiale. **Ca** şi cum s-ar **juca,** distrat, **cu** grenade: absorbit de originalitatea **formei.**

Acest strat naţional, liber, e variabil. Uneori poate să **se** dilate, căpătînd proporţii, situîndu-se în prim plan şi determi- nînd **o** nouă stare de spirit, un nou comportament. Ba, se poate instala şi definitiv. „Evident, foarte rar mai ales cînd se schimbă domeniul activităţii şi natura atribuţiilor. **Dealtfel, se** şi spune : «a schimbat scaunul, a schimbat optica-. Noul strat se metamorfozează atunci într-un spirit critic ascuţit faţă de regulament sau faţă **de** părţi din el, chiar prin **prisma** propriei **expe-** rienţe, mai ales a greşelilor comise personal. E cazul foştilor dogmatici, transformaţi în inflexibili procurori ai dogmei. Nimeni n-o cunoaşte mai bine decît ei. Poate **există** şi alte **seisme** psihice capabile să producă asemenea deplasări de planuri. Dar de cele mai multe ori mişcarea e inversă. **La un** simplu semnal mai acut, reflexele condiţionate reintră în funcţiune, stratul rigid redevine dominant, insul readoptă brusc, fără nici o tranziţie, atitudinea cazonă, iar stratul liber se îndepărtează. Desigur, aceasta nu exclude posibilitatea revenirii la suprafaţă. în **ob**scuritatea **produsă de** această

absenţă, Suru acţionează în **ma**niera automată. Totuşi acel ceva bun, luminos. în alternanţa sa continuă, îl împiedică să se usuce, să se mortifice în întregime, **conservă în el o zonă de prospeţime omenească** ce **cîndva**

s-ar putea impune cu forţa aceluiaşi temperament ce-l face acum să o uite.”

La capătul unor asemenea lungi monologuri, Cernea termina prin a-l compătimi pe Suru, deşi punctul de plecare fusese exasperarea acuzatoare. Tăind firul în patru, se convingea că Suru devine, sau o devenit, un personaj dramatic, victima unui complex încîlcit de factori, deşi iniţial se gîndise că el face victime. Ceea ce i se părea incontestabil era lipsa de unitate a fiinţei lui Suru şi asta considera tragic pentru un om. Ce demon îl sfîşie ? se întreba. Ce este această fractură a personalităţii ? Există o contradicţie antagonică între el şi funcţie ? Cine e de vină, omul sau funcţia ? Deşi pare să se simtă atît de bine în pielea ei, în realitate îi e străină ? Nu se integrează organic acestei condiţii ? Există un conflict ireductibil între natura umană şi un anumit destin social ? Refuzul omului de a se confunda cu acest destin este un defect, o slăbiciune, o tară, un semn al imperfecţiunii ? Sau, dimpotrivă, dovada superiorităţii esenţei umane care nu se lasă încătuşată ? $i dacă da, condiţia pe care organizarea socială i-o impune, nu ca pe o pedeapsă, ci ca pe o recompensă, e prin ceva contra naturii omului *1* E ceva în postura de factor diriguitor care ameninţă pulsul normal al vieţii ? Există o unilateralitate, o rigiditate în modul cum societatea îşi concepe şi realizează structurile de putere ? Autoritatea este în ambele sensuri un spaţiu prea îngust pentru spiritul omenesc ?

Virgil, răsturnat pe pat, supraveghea, sprijinit intr-un cot, ultimele retuşuri pe care Cernea le făcea toaletei sale în faţa oglinzii. Pe Virgil nu-l putea înşela fluieratul lui Cernea, ştia că se preface şi aceasta îl întrista mai mult decît dacă l-ar fi văzut

amărît. „Mai aveam o ultimă întrebare, spuse el şovăitor, şi te rog să mă ierţi dacă ţi-o pun, nene Vlade... Crezi că... dacă aş fi fost şi eu... vreau să spun dacă n-aş fi plecat atunci... s-ar fi schimbat ceva ? Aş fi putut să-ţi fiu de folos ?" „Ei, hai, nu fi copil, doar nu-ţi faci mustrări de conştiinţă. Nu s-ar fi schim*

bat absolut nimic. Cu toată buna părere pe care o am despre tine, nu era nimic de făcut." Virgil rîse înveselit. „Nu e vorba de procese de conştiinţă. Vroiam să ştiu ce crezi despre mine. Sînt absolut de acord cu dumneata. Şi îmi pare bine, deşi n-ai avut intenţia să mă flatezi. Sări în picioare şi adăugă» jucînd teatru : Şi mă solidarizez cu dumneata, mă asociez la eşec, ju- mate-jumate... ! Şi acum hai să mergem să-l sărbătorim. Cadrul nu va fi cel mai potrivit, dar merge. Dealtfel, la banchete fiecare bea pentru ce vrea. Şi apoi, cu ţinuta asta a dumitale cine poate să bănuiască ? Parcă eşti ginerică." îl luă de braţ pe Cernea, conducîndu-l cu pompă spre ieşire.

Virgil sosise în ajun singur, pentru puţin timp, „ca să mai dea o raită pe şantier", cum îi spusese lui taică-său. Avea să vină în toamnă să stea mai mult, să-şi încheie lucrarea, acum nu putea, îl aştepta Marta să plece la mare. De la maică-sa aflase de păţania lui Cernea, îl căutase de dimineaţă, la prima oră, dar i se spusese că e în agricultură. îi întrebase pe Suru şi acesta îi dăduse asigurări că în seara aceea, era sîmbătă, o să fie cu siguranţă în oraş. Se organiza o reuniune tovărăşească. Program artistic, masă, dans. Taică-său îi propusese să vină şi el. „Nu-ţi strică să petreci o seară printre oameni. Te-oi fi săturat de filfizoni." Virgil nu pricepuse la ce filfizoni se referă taică-său, dar nu-l contrazisese. întrebase dacă merge toată familia. Peluţa declarase că nu se simte bine. Nana se şi mira că i se poate pune o asemenea întrebare : „Eu ? Ce să caut printre baballcii voştri ?" Suru avea să vină, dar credea că mai tîrziu. După- amiază, Virgil s-a înfiinţat la Cernea acasă. Au stat la taifas pînă seara, cînd Vlad şi-a adus aminte de reuniune. Virgil se hotărîse pe loc să-I întovărăşească. „Aşa, între burlaci, îmi convine." II găsise pe Cernea schimbat. Parcă îi lipsea ceva... şi în acelaşi timp apăruse altceva nou... Se

atenuase la el febrilitatea emoţională. Se vedea o reactivitate scăzută, mai puţină neliniște şi nervozitate. într-un sens, arăta mai sigur pe sine. Vorbise de cele întimplate decent, fără patos. Se instalase în el un echilibru, parcă aflase o nouă măsură a lucrurilor. Virgil ţinea

U

foarte mult la Cernea şi parcă îl îndurera îndepărtarea acestuia de sine. îi plăcea grozav cum era înainte, deschis, exagerat de deschis, receptiv, dezarmat, vulnerabil, dar mai presus de orice vibrant, o membrană fină prinzînd orice impuls, amplificîn- du-l, făcîndu-l inteligibil. în apropierea lui tot felul de lucruri obscure deveneau sesizabile, se reliefau nuanţe altfel de nedesluşit. Mesaje subterane căpătau contur, lingă el auzeai mult mai distinct palpitul vieţii, tot felul de taine se desfoliau, lumea ■sa arăta mai contradictorie. Te ajuta să ieşi din găoace, să-ţi infringí unilateralitatea, să spargi cercul orizontului. Iată de ce resimţea ca pe o pierdere personală obturarea unor canale de comunicare cu Vlad, refuzul acestuia de a-şi mai deschide supapele, receptacolele, privirea absentă, inteligentă dar zgîrcită, păstrind totul pentru sine, cu aerul că nimic nu merită zbucium.

Cînd ajunseră la sală, reuniunea propriu-zisă nu începuse, deşi ora fusese depăşită. Sperau ca Suru să nu întârzie prea mult şi nu se îndurau să-i dea drumul fără el. Era destul de multă lume $i Cernea îl prezentă pe Virgil în dreapta şi în stingă. în sală domnea o linişte nefirească şi Virgil observa că toţi se străduiau să vorbească încet şi puţin, poate ca să nu încarce atmosfera, să nu lase impresia că „a început", rezervîndu-i lui Suru dreptul de a sparge gheaţa. Cel mai mult îi atrăgeau atenţia lui Virgil femeile. Aproape de el se afla o tovarăşă brunetă, cu ochi de tăciune, probabil frumoşi odată, şi cu o faţă lată, tuciurie, pe care se desena o pereche de mustăţi destul de vizibile. Şoldurile puternice, pătrate, îi aduceau aminte de un personaj de film, un gardist rus de pe vremea ţarismului. De felul ei

trebuie să fi fost veselă, pentru că din cînd în cînd scotea un chicotit din burtă, cenzurat prea tîrziu. Probabil femeia fusese insistent prelucrată de soţul ei, dar nu-şi putea infringe firea. Se întreţinea cu o blondă, probabil cunoştinţa ei cea mai apropiată. Blonda purta cu semeţie o guşă proeminentă, iar trupul ei avea forma unei mari pere pergamute. Din cînd în cînd îi arunca lui Virgil, cu sfiiciune, priviri apoase, pline de bunăvoinţă, probabil candide odinioară. Cineva îi adresă

cuvîntul şi se întoarse politicos, surîzînd stînjenit **fără** să **ştie ce«** să răspundă. Respectivul se intimida şi el şi **tăcu.** Soţia iu **cea** care umplu golul penibil, intervenind cu bun-simţ şi seriozitate. De talie mijlocie, **slabe, îmbrăcată în negru,** cu buze **groase,** zbîrcite şi parcă **roase,** fuma **ţigară după ţigară.** Spunea ceva- cu o voce baritonală, răguşită, necerînd nici **o** replică, nici **măcar** atenţie. Examină **şi** feţele altor neveste **de** activişti. Găsea **că** aceste femei vîrstnice, luate în parte, respirau ceva prea izbitor uman. Poate de **aceea şi lăsau** impresia **că** nu sînt în elementul lor. În ansamblu **însă, parcă ar** fi **fost alese** de un regizor pentru a semnifica ceva anume. Vlad îi prezentase şi **citeva** lucrătoare din aparatul judeţean, mai integrate cadrului, **dar** mai uzate, mai veştejite. În ochii lor sălăşluia o sperietură, deocamdată potolită, **dar gata** oricînd să **se** manifeste. Tentativele lor de înfrumuseţare ieşeau în evidenţă cam strident. Părui coafat rămînea scămos, într-o simetrie neorganică cu obrazul, parcă- nu ar fi **fost** de **acolo.** Rochiile **căpeau ţeapăn pe** trupurile învăţate cu altfel de vestminte. **Două** sau trei veniseră cu soţii..

„Săracii, **încearcă să treacă** neobservaţi, ruşinaţi ca nişte copii mari aduşi **în** vizită le familii **fără odrasle de vîrsta** lor."

în sfîrşit, Suru şi-a făcut apariţia, **toată lumea a** luat loc ş> orchestra a intrat în funcţiune. Au apărut solistele de muzică populară şi uşoară. Virgil le examina cu plăcere : tinere, frumoase, în îi de borangic **sau** în rochii lungi mulate **pe trupuri,** cu minunate **podoabe** capilare bălae sau brune căzînd **pe** umeri sau strînse în cozi şi cocuri graţioase ce dezveleau grumazuri rotunde, înalte, obrajii fardaţi atit cît să pună în evidenţă privirile adînci, buzele pline, dinţii strălucitori, cu braţe albe, mar- moreene, busturi elastice, şolduri şerpuitoare şi pîntece pjate. îi studie şi pe bărbaţii din sală, încercind să ghicească ce se ascunde sub frunţile lor. Nu-l înşela efortul lor de a lăsa impresia, că apreciază în primul rînd, sau în exclusivitate, talentul, ca fenomen **abstract.** îi **vedea** fascinaţi **de** un frumos feminin inaccesibil, interzis, existînd şi mişcîndu-se în ciuda lor. aparţininct altei lumi – o lume colcăind de provocări şi

ispite. îi vedea pi—

M*

păindu-le formele cu privirea, pe ascuns, în dosul vederii reci, indiferente, ostentativ insensibile, **oarbe** pentru prospeţimea carnală şi aburul răscolitor ce **o** învăluia. îi simţea pe vecinii lui săgetaţi, frustraţi **sau** duşi **pe** gînduri, iuaţi **de** ape **luăntrice** grele. Unii **nu** ştiau **ce se** petrece **cu** simţurile lor, căci **uitaseră** ce înseamnă acel gen de suferinţă apăsătoare, tresărirea dure**roasă a** inimii **prea** mult chircite.

în pauză se deschise bufetul. îşi **încărcau** farfuriile, **îşi** umpleau paharele şi se aşezau în grupuri, pe prietenii. Cîţiva făcură tentativa de a dansa, dar atmosfera cam rece îi descurajă şi renunţară. Femeile mai ieşeau **să** se **răcorească,** altele îşi **trăg**eau scaunele lîngă televizor, tocmai se transmitea serialul **de** sîmbătă seara, iar bărbaţii începură să se adune şî să se **separe** de neveste. Cea mai mare grupare se **crease,** bineînţeles, **în** jurul lui Suru. Virgil şi Cernea îşi aleseră la întîmplare un cerc. To**varăşii** lor nu arătau prea mare apetit pentru discuţii. Se mai ciondăneau, mai făceau glume unii pe seama altora, cîte unul debita ultima anecdotă transmisă de radio Erevan. Virgil nu înţelegea ce e cu acest Erevan, dar îi era lene **să întrebe.** Activiştii **se** dovedeau mari amatori de bancuri, **un** fel **de** „microbişti". „O ştii pe aia cu rabinul şi capra ?" auzea întrebînd, **„dar pe** aia cu sentinelele din Sinai ?" „Să vă spun bancul cu **raţa",** sau cu „leneşii plece unde vor" şi **aşa** mai **departe. Din cînd în** cînd comesenii ciocneau, vinul bîndu-se cu o indiferenţă mimată. **Paharele** se ţineau mult timp **pe** masă, pline, **ca** şi **cînd ar** fi fost uitate. „Beau din obligaţie, se mira **Virgil,** fiindcă **aşa** se cuvine la **această ocazie,** nu fiindcă ar agrea vinul." **După un** timp observă **că** paharele se goleau dintr-o dată **şi se umpleau imediat, de aceea lăsînd impresia că stau mereu pline. Nu se** întreba nimeni ce **bea,** nu se comenta vinul, **cum se** întîmplă printre băutorii de calitate, printre cheflii. Schimbau păreri ge**nerale despre viaţă. Virgil ştia că ei**

au un trai zbuciumat, dar nu **lăsau** să se **înţeleagă asta.** Cîte un crîmpei **de frază, scăpat fără voie, trăda însă** invidia, ascunsă **sub masca unei constatări**

obiective, **faţă de** cei care, **ai** dracului, îşi **trăiesc viaţa, au timp** să se distreze, **să se** plimbe, **să bată restaurantele, parcă ar fi pe** altă lume. Din cînd în cînd aruncau **săgeţi, deşi fără venin, la** adresa celor ce-Şi permit **să calce alături, să se încurca** cu femei, **iar** Virgil descifra în **vocea lor întrebarea** naivă **„pe** unde dracu le-or **găsi „ ?,** sau **mirarea că „poate or** fi, dar de unde să ştie ei, hărţuiţi de **dimineaţa pînă seara de un** milion de treburi!" Vedea **că există o** suferinţă în ei **pe care nu** vroiau să o recunoască, ascunzînd-o **sub** umor, **sub observaţii** dezinteresate. Şi tristeţea **că această suferinţă n-are leac,** e **ire**mediabilă, o fatalitate cu **care trebuie să te împaci, fiindcă ştii** că ai o cruce **de** dus, un **angajament asumat liber,** cît **de tnare** poate fi această libertate cînd mişcările îţi sînt condiţionate **de** atîtea împrejurări, de **întîmplare, de** elemente **preexistente** ce nu depind de tine, de limitele posibilităţii **de a alege. Remarcă** apoi **cum, treptat, gesturile lor începură să se schimbe. Nu-şi mai** ţineau, ca nişte graţioase **domnişoare, paharele pline în faţă, le** ridicau mereu şi ciocneau ca o **nevoie – se gîndi Virgil – de** mărturisire **a** prieteniei în **această clipă de destindere, de defu-** lare, cînd în suflete **reînviau regrete, patimi uitate, cînd fiecare** vedea **pe faţa** celuilalt **propria-i tulburare, şi cînd teama de** singurătatea gîndirii îi făcea **să stringă rîndurile, să se contopească** intr-un unic sentiment **comun. între** timp **Suru se retrăsese. Se** făcuse miezul nopţii şi **se scuzase că pentru a doua zi dimineaţa** programase nu ştiu ce **şedinţă. Aceasta, i se păru** lui **Virgil, adu**sese o modificare de **atmosferă. Bărbaţii deveniră mai îndrăzneţi,** mai **decişi. Nu se mai fereau de privirile nevestelor, ba, tot în** glumă, le cam **luau la goană** cînd **veneau să le şoptească ceva** la **ureche,** probabil, **bănuia Virgil, să-i sfătuiască să se abţină,** să nu **mai** bea, **ele** ştiindu-le cel **mai** bine melîcul. Nu, nu **le mai** vroiau, se **rupeau** de **ele, lăsîndu-Ie să se**

plictisească singure în clanul **lor, sau să-i bîrfească, să facă ce vor. Ciudată această răz**vrătire împotriva **femeilor, îşi spuse Virgil, parcă le-ar reproşa ceva, le-ar acuza de ceva, de povara bărbăţiei lor acaparate, neîntrebuinţate, gata să se sufoce. Se schimbase vinul, primul se terminase, dar le era indiferent, îi biciuiau pe chelneri să vină mai repede, să aducă sticle mai reci. însă nu se îmbătau, rămî- nînd doar răscoliţi, tulburaţi, adine sentimentalizaţi, suferind că nu se pot exterioriza, căutînd o modalitate, o supapă. Virgil fu martor la găsirea ei. Tăbărîră pe ţiganii de la orchestră, strîn- gîndu-se cerc în jurul lor, un cerc ce se mai împuţina pe măsură ce nevestele mai viclene sau mai energice reuşeau să-şi smulgă soţii şi să dispară cu ei. După o regulă neînţeleasă de Virgil, căci nu se produceau divergenţe de preferinţe, contraziceri, dar nu-i cunoştea şi nu putea şti ce criterii funcţionau în această împrejurare, începură să cînte melodiile tinereţii lor, cîntece de petrecere, de pahar, de alean, de inimă albastră, cîntece populare vechi, uitate, totul revărsat într-o undă melancolică, pe alocuri sfîşietoare. „Tristă-i duminica zilelor meleee, e triiistă şi plinâăă de pa time greeele", auzea, sau „Feemeeeaaa, eeeteeerna po- veeesteee, / nu-ntreba cine eeesteee, şi iubeşte-o mereeeu". „Iiinimăăă, de ce nu vrei să-mbătrfneşti / Tu nu vezi cît de proastă eeeşti / şi cît ai suuuferit se lamentau ei, pentru a trece cu energie la „Beaaa, beaaa, / nu te lăsaa, uită că viaţa e greeaa" şi din nou, pătimaş , „Riţa cu ochii dilataaaţi / eu sîîîn> caa de piatră". La un semn îşi armonizau vocile şi atacau : „Ţi-aduci aminte, doaaamna meaaa / de-amurgu-acelaaa vio- leeet / tînd lebădaaa pe lac pluteaaa > şi toamna şi-acordaaa încet [1] pe frjinza-i veştedăăă chitaaraaa". Cîntau transfiguraţi, cu ochii umezi, cu o expresie de**

uitare de sine şi în acelaşi timp de regăsire a fiinţei intime. Cea mai mare parte din cîntece îi era[1] vag cunoscută şi lui Virgil. Le auzise în copilărie, tîntate de Manóle la cîte o petrecere, deşi acestea fuseseră rare, sau duminicile, cîteodată, cînd taică-său bea un pahar de vin mai mult şi scotea gramofonul cu discuri zgîriate, cu voci de lăutari dispăruţi sau îmbătrîniţi. Niciodată nu reflectase asupra textelor acestor cîntece. Ascultîndu-le atent, intonate în cor, rar, distinct, lălăit, se întrebă cum de nu realizează ei antagonismul dintre filosofía stenică a luptei, a voinţei, a optimismului revoluţionar şi această elegie a efemerului. „Ce cla-

niează ei în fond, acum ? Tristeţea timpului **uman individual ce** se macină, nevoia **de trăire** în **prezentul imediat, nesocotind** ambiţia, idealul, gloria, considerate **de versurile cîntecelor de**şertăciune. Credinţa că nimic nu durează, că nimic «nu merită»-. Aceste cîntece afirmă o durere existenţială **şi văd alinarea în** vin, muzică, femei 1 Laitmotivul: totul **e schimbător,** pieritor. Iubirea nu e trainică, sentimentele **se sting, nu dăinuie decit** .amintirea. Oamenii rămân singuri, de **fapt sînt singuri, şi în** singurătate îmbătrînesc şi pier." Pe Virgil nu-l **contraria tonul sen**timental, aceste semnificaţii nu-l **deranjau. Se întreba numai** cum de se extaziază ei în faţa **a ceva ce combat. „De ce** cîntă aceste imnuri păgîne, psalmi aparţinînd **altei religii ?** în **virtutea** amintirii plăcerilor tinereţii? Atunci **şlagărele erau** în **consonantă** cu epoca, **poate marcată de posteminesaanism, sau de prematura** blazare a burgheziei, sau de **decepţia micii burghezii ce** nu **se** realiza." **îi atrăgea** atenţia **proslăvirea femeii în oda languroasă,** disperată **a** tangoului. „Femeia **ca** idol, **ca obiect al** patimii **şi** păcatului, ca plăcere **trecătoare,** nu **femeia factor social, mijloc** de producţie, ecuaţie **politică. Principiul egalităţii ou anihilează** nimbul romantic **al feminităţii ca mister de descifrat,** de cucerit ? Stranie filozofie **hedonistă ! Inconştientă confun**dare cu un sentiment dispreţuit, **încriminat ca** reziduu **vulgar al** trecutului, **ca anacronism." îşi scoaseră hainele. Treptat corul** îşi **pierdea** vigoarea, pasiunea **din voci scădea, timbrul se stin**gea. **Obosiseră ?** Dealtfel **repertoriul era din** ce în **ce mai vechi, precedase** şi generaţiile lor. Cîte unul **descoperea prin memorie** un **vers, o melodie,** ceilalţi **îi îngînau melopeic, dar nu ieşea ni**mic. **Se supărau pe lăutari, îi acuzau că s-au ramolit. Aceştia scîrţîind cîteva note, dădeau iluzia că au găsit, apoi se lăsau păgubaşi. Ferestrele începeau sa se decoloreze. Aruncind o ultimă privire** feţelor năduşite, **cu grimasa unei plăceri**

sleite, sira- ţindu-i **pe aceşti oameni foarte apropiaţi sufleteşte în ceea ce părea a fi slăbiciunea lor, Virgil conveni să plece. Noaptea, pe terminate, îl învălui în aerul ei răcoros. Nu îi era somn şi simţea nevoia să-şi descleşteze fălcile, căci stătuse tot timpul mut.**

„Nea Vlade, unde se poate **bea** la ora **asta o** cafea ?" îndrăzni el. **Cernea** rîse: **„Eu** nu **beau** cafea, dar **am** tot **ce** trebuie. Dormi **la** mine". Pe drum Virgil îi împărtăşi, ezitant, gîndurils. „Oho, **se** miră sincer Cernea, destul **'de** rigid pentru un **tip ca** tine. – Cam **aşa** se judeca acum vreo două decenii. Ai fi **fost** un proletcultist **pe** cinste. Pe asemenea considerente au şi fost interzise romanţele." „Dar oamenii ăştia au un ideal, trăiesc într-un anumit real, nu ?" „Şi tu vrei să le interzici ce nu e ideal, sau ce e altfel real ? Sub toate straturile de civilizaţie există simplitatea elementară a sentimentului. Ce dacă sînt activişti ? **Pe** vremuri se spunea că membrii de partid sînt plămădiţi din alt aluat decît restul oamenilor. Deci nu din **carne** şi **singe.** Atunci din ce, din piatră, din metal ? Dumnezeu să **ne** păzească. Lasă-i să fie ca toţi oamenii. Cu inimă, cu nervi, cu simţuri. Sentimentalism ? O, ce bun e !" Virgil nu se dădu bătut. „Femeia, Nea Vlade, aţi cîntat femeia toată noaptea... nu dumneata, vorba vine... Nu poţi să conteşti. De ce ?" „Cine a cîn- tat-o, măi băiete ?" „Ei, toţi." „Şi ei **ce** sînt ?" „Activişti." **„Şi** mai ce ?" „Bărbaţi." „Păi cine **ai** vrea s-o cînte, dacă nu **băr**baţii ? **rîse** Cernea. Nu e la mintea cocoşului ?" „Nu, eu te întreb serios. Nu s-a schimbat nimic în bărbaţi ? Şi **dacă nu, de ce spuii** că da, de ce pretind ei **asta ?"** Da, asta era o **întrebare, se gîndt** Cernea. Cu douăzeci de ani în urmă discutase **aceeaşi** chestiune, **poate în** alţi termeni, cu tatăl lui **Virgil. Pe vremea aceea Suru avea vîrsta** lui. **Da,** Suru se considerase **imun** şi **se comportase ca atare.** Şi totuşi căzuse, căzuse în ispită... **Apoi** se **scuturase** şi se declarase mai departe imun. Simplu. Acum îşi **condamna** copiii **pentru** orice slăbiciune. **Dar neştiut, Manole continua să sîngere din rana veche. Asta ar fi trebuit să-i spună lui** Virgil. **Nu** avea, **desigur,** dreptul. Numai **Manole putea s-o facă. Dar** el îşi închipuia şi acum **că** e **făcut** dintr-un **aluat deosebit. „Te-a** revoltat **că ei** cîntau femeia ?" „Nu, **m-a mirat. Cîntecele îmi plăceau, dar nu-i înţelegeam pe ei. Sau îi înţelegeam, eu ştiu... ?"** „îi

înţelegeai, îi **înţelegeai,** numai **te prefăceai că nu. Sau nu vroiai.” „Poate…” „Oricum, întrebarea e logică. Călugării ăia**

vechi, habotnicii din **ordinele medievale,** aveau **pretenţia că re**duc la tăcere dorinţa cu biciul. Mulţi **se prefăceau, trăgeau** chiulul, dar se găseau şi **nebuni** de **bună-credinţă. Sau** n-or fi **fost** nebuni, ci proşti, prostiţi, dracul **să-i ia. Dar** faptul **că trebuiau** să recurgă la **autoflagelare,** dovedeşte **că** dorinţa **persista. Se** vroiau sfinţi, vai de sfinţia lor ! Se răzbunau **pe** natura **ome**nească, era tot ce puteau face. Ei, **aşa e** religia, **la asta te** duce religia. Cînd am spus **că** noi **sîntem din** alt aluat, **bineînţeles că** nu mai era nevoie **de** bici." **„Dar de ce era nevoie ?" „De voinţa** de a te supune." „Şi... **vă** supuneaţi ?" **„Da,** unii **se supuneau."** „Cine, idealiştii, proştii...? Dumneata te-ai **supus?" „M-am** supus şi eu." „Şi care din **două** erai ?" „Ha, **ha,** ha, şi **una** şi **alta."** „Dar **tata ?" „întreabă-l pe** el." **„Da,** o **să-mi şi spună... Şi care** a fost rezultatul, nea **Vlade ?"** „Mutilare **sufletească". Virgii se** opri puţin speriat. Nu **îndrăznea să întrebe mai departe. Cuvintele i** se păreau prea dure. **Ieşiseră din gura** lui **Cernea ?** 11 cerceta pe furiş. Nici măcar nu avea **expresia de extaz a suferinţei,** de sinceritate dureroasă. Pe **figura** iui **citea o** ironie caustică. „Te miri ?" îl persiflă Cernea. **„Mi se pare cam exagerat." „Da,** nu **înţelegi** mobilul... Dar au **existat şi motive mai prozaice. De** pildă, interesul. Nu crezi că e **destul de puternic ?" „Ba da, si**gur, numai că... doar dacă e orb." **„Era cam orb. Sau altfel spus...** interesul te orbeşte. Carierismul! **A făcut destui** prozeliţi. **Că**sătoria **a** constituit uneori o **scară de parvenire. Au fost** mode. într-o perioadă era la **modă cutare gen de nevastă,** în alta, altul. **Asta deschidea porţi, perspective. Ei, chestia** e mai complicată. **Aceeaşi cauză îi făcea pe unii să se** avînte şi pe alţii să se **reţină.** Unii **mizau, dacă gă**seau ce le trebuie, alţii renunţau **dacă** li **se spunea că nu cores**punde..." „Dar **burghezii** nu **făceau tot aşa ? Nu se căsătoreau** din interes **?" „Ba da, dar la** ei **nu avea**

importanţa. Ei îşi trăiau viaţa intimă în **afara** familiei. **Familia era** o **societate pe** acţiuni. Te interesează ce fel de **om e,** cum **arată asociatul tău în afa**ceri ? Esenţial **e să aibă bani,** nu ?" „Şi **la noi T" „La noi fa-**milia e **sacră, frăţioare! Orice ultragiu se pedepseşte. Toată**

viaţa se consumă în interiorul ei. Nu mai e nici o scăpare.” „Şi dacă îţi dă inima ghes ?" „Ai mai multe soluţii. Ori pui mîna pe bici, ca vechii călugări, şi loveşti fără să te uiţi, pînă o faci sînge...” „Şi cum mai trăieşti după aia ?”. „Simplu, fără inimă.” „Sau... ?” „Sau îţi întorci repede privirile". „Şi... ?”. „Şi te afunzi în hîrtiile de pe birou. Sau în şedinţe. Ei, fără şedinţele astea mulţi şi-ar fi luat cîmpii. Aşa, frate dragă, scapi cu obrazul curat. Şedinţele te toacă încet, mărunţel, oscior cu oscior şi fibră cu fibră, pînă nu mai simţi nimic. Cînd ieşi din şedinţă eşti anesteziat. Nici un resort nu mai funcţionează. Poate să ţi se aducă toate zînele de pe lume. Habar n-ai, treci printre ele ca un mort." „Glumeşti nea Vlade ?” „Sigur că glumesc. Socoteala hu e aşa simplă. Ca dovadă că m-ai întrebat contrariat de ce cîntau tovarăşii noştri azi-noapte femeia.” „Doar n-or fi fost toţi din ăia ?”. „A, nu, sigur. Dar ai văzut şi tu cum «ratau unele consoarte. Asta e, femeia are viaţă scurtă, ca florile. În sensul în care o cîntau ei, bineînţeles. Că altfel, ştii şi tu, că longevitate... Dar cine mai ţine flori ofilite în vaza de cristal ?” „Da, înţeleg, ăsta e aspectul comun, universal valabil. Dealtfel mai intervin şi alte aspecte pe care dumneata, probabil, voit, le emiţi, adică afecţiune, prietenie, corespondenţă intelectuală etc. Pe mine mă interesează ceilalţi, cei care s-au ars din interes. Ce fel de viaţă duc ăştia ?” „O viaţă fără iubire, dragul meu Vir- gil, asta e pedeapsa. O viaţa searbădă, seacă, fruct uscat, lemnos, fără nici un gust şi nici o aromă.” „Dar pe ce bază con- vieţuiesc ?” „Uneori pe bază de ură. Şi ăsta poate fi un suport. În caz contrar, pe bază de înstrăinare. Familia e un cavou în care se duc să-şi petreacă noaptea.” „Şi asta nu dezumanizează ?” „Asta te goleşte pe dinăuntru, ca după autopsie. Ce mai rămîne? Invidia pe fericirea altora, şi dacă se poate,

plăcerea de a interzice sau strica această fericire.” „Hm, hm, hm făcea Vîrgil, năucit, nemaigăsind ce să spună. Afurisită treabă... De oe nu discutăm despre asta ?” „N-avem timp Virgile, spre norocul nostru. Vreau să spun, al respectivilor, căci fără acuta şi cronica lipsă de ce-ar face ? Poate, instinctiv, unii îşj creează sin-

guri aceasta criză a timpului. Un răgaz cît **de mic i-ar mentei.** Nu, **fără** iubire nu e **chip sa trăieşiti ca om." „Nea Vîade, nu mai** putu sâ se controleze Virgil, pradă unui **elan subit, de ce nu te** însori dumneata **cu... de ce** nu vă căsătoriţi ?" „Ei, **hai,** ai **început** să-ţi bagi nasul unde nu-ţi fierbe **oala** 1 ? **Dar văzînd chipul** umilit **al** lui Virgil, **adaugă,** lovindu-l **uşor** cu **paltna. Nu mă** vrea, mă ! Uite că s-a făcut dimineaţă."

Cernea lăsă cartea din mină **şi se** uită la **ceas; trecuse de** miezul nopţii. **Dacă** citise **trei-patru pagini. ' Rămînea** cu ochii pironiţi pe o frază, reluînd-o **mecanic, fără să înţeleagă** nimic. Făcea un efort de concentrare, **mai ducea pînă la capăt** cîteva rînduri, se poticnea din nou. **Ce era cu el ? Stătea lungit** în pat, în pijama, cu pledul alături, **cu fereastra deschisă prin** care pătrundea foşnetul ploii de **vară, răcoarea nopţii şi** respiraţia oraşului adormit. **O nelinişte a** nervilor, **o durere** surdă ridieîndu-i-se din sînge, **ceva străin strecurîndu-i-se** sub piele, un frison rece, un val **cald şi apoi** amîndouă **împreună, ca** şt cînd ar fi contractat brusc **o viroză a simţurilor.** Brusc ? Poate acum începuse să **se contureze mai dar,** nu **mai clar, pen**tru că era departe de a-şi **da seama despre ce e vorba,** mai accentuat, dar **de** mai mult timp nu **era în apele** lui. **Petrecuse cîteva** ore la Elvira, împreună cu Virgil. **Făcuse mari eforturi să** nu se **vadă** cît **e de** distrat, **de** apatic. Noroc cu **Virgil, monopolizase** conversaţia. **Nici** nu prea **ptrtuse** Urmări ce spune, **că- d«a pe gînduri fără să ştie la ce se gîndeşte. Privise o** dată întîmplător, în **oglindă,** şi **nu se recunoscuse, văzuse o fi**gură alungită, stoarsă de viaţă, dar nu **se mirase,** ca şi cînd **s-ar** fi întîlnit cu un **trecător oarecare. Luaseră o cină frugală. Ca să-şi mascheze absenţa, se făcea că**

urmăreşte filmul la televizor. Se **credea** plictisit şi atît. **Plictiseală de** duminica, o **zi** cam **goală, cam nesărată,** cînd nu-ţi **prea** găseşti rostul. **Duminicile, pe măsură ce ziua se scurgea, un sentiment** confuz **punea de obicei stăpînire** pe el; **pe de o parte, nerăbdarea de a-ţi reintra în piele, pe de altă parte, regretul că fusese dezamăgit din nou, zădărnicia aspiraţiei spre ceva ce nu mai ştia să definească. Dar iată, nu fusese numai asta. Veioza îl învăluia într-o lumină ştearsă, tulbure, ca un giulgiu. îşi privi fără să vrea mîna, parcă ar fi căutat semnele unei boli ce urma să iasă la iveală. Se ridică şi se duse la fereastră, cu intenţia să-şi scoată capul în aerul jilav şi să respire răcoarea întunericului, dar se izbi de plasa de sîrmă. „O libertate mai puţin" se gîndi, şi se miră de acest gînd cam nelalocul lui. Se reaşeză în pat. Luă cartea, îi puse un semn şi o închise. Ce era ? Insomnie ? Putea lua un somnifer, dar simţea că nu vrea să doarmă. „Să vedem, îşi zise, ai să-mi comunici ceva de care eu nu ştiu ?" şi rîse tare, ca şi cînd s-ar fi amuzat, deşi nici vorbă nu era de aşa ceva. Rîsul i se păru prostesc şi inima i se strînse. „Acest suflet omenesc 1 Are felul lui de a vorbi, ca un mut. Viclean !." Era sigur că în misterioase zone ale conştiinţei sau inconştientului se adunase ceva. Durerea difuza, leşinul uşor, ca un vis... le mai încercase. în epoci şi la virste diferite. Era o notă, un sunet de flaut, ce-i întovărăşise toată viaţa. Uneori uitat, îngropat, redus la tăcere de alte zgomote. Cunoştea nota, putea s-o identifice. O fi sunetul singurătăţii ? Deşi se obişnuise, se resemnase... Poate dădea semne de uzură. Cine ? Energia, elanul, speranţa... toate Ia un loc ? Un Icar căutîndu-şi locul de cădere şi negăsindu-1. Se apropia de bătrâneţe. Lumea îi ţinuse tovărăşie. Se înstrăinaseră ? Oricum, nu numai el se schimba, ci şi ea. Se împrietenise cu Virgil. Nu mai putea fi însă ceea ce fusese cu**

Manole. Un impuls neprevăzut de sinceritate îl făcu să roşească. Nu făcea decit să ocolească partea nevralgică. Elvira... Un paleativ... un compromis umilitor. Peste cîţiva ani şi unul şi altul vor fi bătrîni. Timpul e un monstru. Dar omul ? Dar ce-i putea reproşa ? Nu-l iubeşte, atîta tot. Deci invocarea bătrîneţii e o stupiditate. N-are decît sâ îmbâtrînească sănătos. «Vrei să mă obligi să te iau de bărbat fiindcă în curînd o să îmbătrîneşti ? Că îmbâtrînesc eu ? Dar nu ţi-a cerut nimeni să-mi porţi de grijă.» Rostind în numele ei această frază, se zbîrli. „Nu numai că imbătrînesc, dar mă şi
prostesc, mă ramolesc", conchise. Nu **era** nimic **de făcut.** Din nou se dădu jos din pat şi se aşeză în faţa ferestrei, rezemîndu-şi fruntea de **plasa** de sîrmă. „Cine **dracu m-a pus să-mi** oblonesc fereastra ? Şi nici ţînţari nu prea sínt. **Parcă** mi-am **pus gratii".** Prin plasa verde, se vedea strada **pustie, slab luminată,** şi se .ghiceau, în golul întunecat, siluetele **cîtorva plopi.** Işi luă papucii **şi se** duse în **baie. Bău apă** din **pumn, se** spălă **pe faţa** şi deschise fereastra. Un tunet înfundat **răsuna undeva.** Aşteptă **fulgerul,** dar **nu veni. Noaptea era** o **prăpastie, putea** să alunece. Să piară **fără** urmă, fără ca **cineva să** ştie, **să** observe, **să-l** strige, să-l caute. Frică ? **Mai degrabă** tristeţe. **Dinspre viaţă sau din**spre moarte ? Dar nici nu **era** bătrân. **Primea însă un mesaj : «sînt pe aproape, aşteaptă-mă, nu uita de mine». „Du-te** dracului, n-ai decît să vii, se înfurie. Demult îmi tot sufli duhoarea ta". Nici tînăr **n-ar** mai fi vrut **să fie. Tinereţea** l-ar fi **obosit,** tinereţea e o turbare. Creier necopt, plin de toxine. Nu ştiu **ce** fructe, cînd sînt verzi, au sîmburii otrăvitori... Vin în fierbere. Nu, avea nevoie de linişte, de limpezime. Şi **de** această noapte de singurătate. Nu-i trebuia nici o tovărăşie, nici chiar a ei. Nu fusese acolo ? Nu fugise spre bîrlog, ca un animal după ce a înghiţit hapul ? Lăsă fereastra deschisă şi înainte de a **părăsi** baia se privi în oglindă. Nu-şi mai era străin, dimpotrivă, se

bucura văzîndu-se. Simţi singurătatea ca pe o prezenţă duioasă. „Afurisit să fiu dacă nu sînt un bleg, şi rîse căci gîndise cu voce tare. Iată adevăratul meu **prieten,** omul meu de nădejde. lartă-mă, băiete, dar te uit mereu, mai trage-mă şi tu **de** mînecă. Hai să ne sfătuim." Stinse lumina şi se duse în pat. Senzaţia de nelinişte, de nedreptate, de frustrare îi venea nu dinspre moarte, ci dinspre viaţă, nu dinspre bătrâneţe, ci invers, dinspre vitalitatea răzvrătită. Nemulţumire de sine. Desigur, muncea, şi toate celelalte. Da, se instalase în el lent, pe neobservate, blazarea. Nu vrusese să recunoască, mai aşteptase, mai sperase. Sau se temuse. îl obosea dominaţia lui Suru. Aici tşi avea originea sentimentul de nedreptate. Nu-l mai înţelegea, nu-l mai admira. Suru purtase un **steag, avusese o** deviză : „Lupta **pentru oa-**cneni". Acum acestea deveniseră : „Lupta cu oamenii". Nu mai putea privi nepăsător. îi măcina nervii, îi răpea **pofta** de viaţă. Deschise sertarul de la noptieră şi scoase carnetul în care, din cînd în cînd, nota cîte o frază. Scrise : „Există agresiuni militare, poliţieneşti, huliganice etc. Dar şi agresiunea paşnică. Teroarea ■civică onestă, bine intenţionată, cu deplină acoperire etică şi politică, exercitată în numele ideilor frumoase. **Asta face** Suru. întreaga lui gamă de opţiuni se reduc la „da" sau „nu". Celelalte nuanţe au dispărut, or **la** aceste extreme **nu se poate** trăi. Ca şi cînd cineva te-ar **obliga să** stai cînd **la** pol cînd la ecuator, răpindu-ţi dreptul de a cunoaşte diversitatea climelor şi reliefurilor pămîntului. în numele unei partinităţi fără echivoc nu-ţi permite să preferi decît două culori, „alb" sau „negru". O violenţă fără lovituri, fără tortură fizică, fără sînge. Violenţa intoleranţei, suprasolicitării, violenţa influenţei, a ideii impuse. Se poate exercita în mii **de** feluri. Ca o răzbunare **a** fiecărei trepte pentru apăsarea de sus, prin transmiterea **apăsării** în jos. Violenţa fizică **e** mai spectaculoasă. Omul e mai puţin rezistent La durerea cărnii. Violenţa morală iese din observator, **iar** omul e exersat să o suporte, rezistenţa lui

la acest gen de agresiune fiind aproape fără limite.” închise carnetul şi-l aruncă în sertar, începu să se plimbe, măsurînd camera. Da, începuse să se obişnuiască, **să înregistreze** faptele cu o dezaprobare platonică. Ba, treptat, chiar cu indiferenţă, şi de ce să nu recunoască, uneori dînd din cap. Ah, această afurisită moţăiala a capului, care e semnul somnolenţei 1 „Picotarea”. **Dar e** şi mai mult : „plecarea capului”. Preluarea dictonului „capul plecat sabia nu-l taie”. Nu, e altceva : complicitate. Bîţiiala aprobativă a capului este asentimentul **pentru căderea** altui **cap.** Cernea revedea scena stereotipă cînd, în sala cu masa ovală, la dreapta lui Suru, sau **la** măsuţa din **faţa** biroului acestuia, arunca priviri **indulgente** cîte unei „victime” încăputâ în labele ursului, ca şi cînd cu acea privire s-ar fi spălat pe mîini, şi-ar fi salvat sufletul, s-ar fi răscumpărat pentru semnul oe avea să-l facă în clipa cînd **se** va fi pronunţat sentinţa. Sau cînd, abia răsfoind un dosar, cu senină
tatea inconştientului, **înclina capul, dind girul unei decizii ce-J lăsa nepăsător.** Sau cînd **se fixa un termen arbitrar, cu neputinţă** de **împlinit, se lua o măsură pripită sub impulsul unei enervări momentane, se respingea o idee realistă pentru un principiu** formal. **Ce devenise** 2 **Un vasal ? Revedea cum intrau şî ieşeau** unii din orizontul vizibil **al** lui Suru, în funcţie **de starea de gra**ţie. Cei **care,** cu **o** lună **în urmă gravitaseră degajaţi, se refugiau** într-un **con de umbră Teamă de a nu** fi **observaţi. Cum apoi,** după un. **timp, reapăreau, plasîndu-se în puncte centrale, suge-** rînd **prezenţa fermă la datorie. Atunci alţii se estompau, ia rin-** du-le. Şi **această rotaţie se perpetua fără ca nici Suru, nici pro**tagoniştii **să o remarce. Căci schimbul de locuri se făcea tacit),** şi din **mers, rapid, ca pe terenul de fotbal.**

Acesta era tulburele, răscolitorul mesaj, el făcuse să-i zblr- nîie nervii, **sirenele de telegraf. Demnitate supusa, oprimare în**delungată, **nevoie de aer, de**

descătuşare. Işi turti din nou fruntea **pe plasa de sîrrnă. înţelese că se striveşte izbindu-se peste tot** de pereţi, **aşa cum obrazul i se stîlcea de această grilă. Să smulgă** din **cuie apărătoarea de ţînţari era un fleac. Cum avea să spargă** celelalte grile 2 **încă nu ştia. Poate de aici anxietatea, sentimen**tul **de insecuritate, senzaţia de vid, înăuntru şi în afară.**

Deşi pierduse orice nădejde, reuşi să adoarmă într-un târziu şi **se sculă dimineaţa, la ora obişnuită, liniştit, mirat de propor**ţiile **crizei, bagateiizîndu~i dramatismul. Deci există pericolele** nopţii. **Scoase carnetul** din **noptieră şi scrise: „Noaptea, glo**durile **trăiesc nu numai prin substanţa intrinsecă, ci şi prin** sunet, **lovindu-ţi creierul ca un ciocan. Gîndul işi strigă distinct** toate **sensurile, nemailăsîndu-ţi loc pentru nici un subterfugiu,** pentru nici **o** iluzie. **Ziua zgomotele pămintului, ca şi ale pro**priului sînge, **se suprapun pe sonoritatea gîndurilor. Ziua poţi să** te **ascunzi de adevăruri. Noaptea însă se sparg în tine, sfirte-** cîndu-te. Nici o **îndoială, nici o speranţă nu mai sînt posibile*.** Vru **să închidă carnetul dar se răzgîndi şi adăugă : „Şi astfel am** auzit **distinct** cum **s-a prăbuşit mai mult decît o lume – o cre**dinţă. **îngerul rănit de moarte a căzut, iar în noroiul obişnuit**

nu **mai găseam** decît fiinţa tragică, torturată de demoni, **ce se** numeşte «om» ?"

Nu mai reciti ce scrisese, nu mai avea timp, trebuia **să intre** în ritmul primei zile a săptămînii.

,,Astăzi s-a **spart** buboiul." Elvira tocmai deschidea uşa **du**lapului pentru a scoate farfurioare. Rămase cu mîinile **agăţate pe** tăblia de lemn sculptat şi întoarse capul : „Buboiul ? Ce buboi ? 1" Cernea se răsturnase pe fotoliu ca un om obosit şi mulţumit, după o treabă grea, încheiată cu bine. „Un buboi unt şi ■•'•'■**tfiSchi»[1]: Apoi** îşi lovi palmele .-una de alta ca atunci cînd vrei să **le** scuturi de praf. „Acum sîntem ca nou-născuţi." Elvira **se** mulţumea să-l privească, închipuindu-şi că la mijloc e o şotie, aşteptând răbdătoare. Renunţase deocamdată la farfurioare, închisese dulapul şi rezemată de el, tăcea. Cernea arăta cam mototolit, stors, tras la faţă, **dar** bine dispus. **„Vă** pot informa, **spuse** el, cu un ton protocolar, că aveţi în faţa dumneavoastră un fost prim-vicepreşedinte judeţean şi un viitor... nu ştiu ce..." Elvira îşi părăsi locul şi renunţă la poza îngăduitoare. „Nu te mai alinta, Vladimir. Ce e **cu** chestia asta ?" „Ne-am certat. **Adică** ce **ceartă...** scandal, păruială, tot ce vrei." „Poţi să vorbeşti **omeneşte ?** îl somă ea. Ce păruială ?" „L-am **pocnit pe** Suru." **Făcu o pauză** şi o privi, dar nu citi nimic **pe** faţa ei. „L-am **pocnit rău de** tot şi, bineînţeles, **a** ieşit tămbălău." Ea tot tăcea, nemişcată, **ca un** păianjen la pîndă în colţul său. „Ei, cam asta e tot, catadicsi **el să** adauge. Restul se înţelege de **la** sine." Elvira **se duse** din **nou** la dulap, dar nu mai scoase farfurioare, ci veni cu două **pahare** în care turnase cîte un deget de coniac. îi puse lui **Cernea** unul în mînă şi apoi se ghemui, aşa cum obişnuia, la capătul canapelei, trăgîndu-şi picioarele sub ea, rezemîndu-se **de braţul** tare, capitonat. „Ascult", îl îndemnă cu vocea calmă, **dar** cu **ochi** vii, seînteietori. „Păi, ce să asculţi ? **Asta** e tot. Detalii ? **Ce im**portanţă au. Ce i-am zis eu, ce mi-a zis el mie... fleacuri."

„Spune-mi, crezi **că e** ireparabil ?" îşi începu **Elvira ancheta, uirai-**

toare prin precizia şi rigoarea întrebărilor. **„Da,** conveni **Cernea,** cred că da. Adică sînt sigur.” „în **ce dracu s-a produs ?” „„Aaaa,** nu ţi-am spus ? în şedinţa biroului regional..." „Politic ?” „Bineînţeles. Ce-ai fi vrut... literatură universală ?” Elvira nu-l **luă** în seamă. „Gustă din coniac. **Şi... de la ce a** pornit ?” „Uite, asta chiar că nu mai ştiu. **De la mai** multe. **Aerul era** saturat Or, în cazuri de astea, e de-ajuns o scânteie. Nu mai ştiu cine a produs-o, eu, el, alţii...” **„S-a localizat la** voi **doi ?”** „Ei, **pe** dracu...” „Stai puţin, i-ai adus învinuiri personale, sau ai făcut critici **globale ?” „Ha, ha,** eşti **grozavă, o** admiră el. Parcă vii de la «Inteligence Service». **Personale, dragă tovarăşe.** în **esenţă,** ca să-ţi satisfac curiozitatea, i-am **spus** că, practic, **de** mai **multă** vreme s-a îndepărtat radical **de** spiritul Congresului ai IX-Iea, că promovează un stil de conducere autocrat, arbitrar şi nepopular, profund dăunător din punct **de** vedere politic.” „Ai **adus** dovezi ?” „Aiurea, cine avea nevoie **de** ele ? Şi **apoi,** mi-ar fi trebuit o zi întreagă. N-am dispus de atîta timp, **crede-mă –** şi rîse cu poftă, semnificativ. Ce dovezi ? El **ştia precis** la **ce mă** refer, ca şi toţi ceilalţi. Doar ne cunoaştem. E **destul să deschi**dem gura, că fiecare ştie ce vrem să spunem," „Şi cum a **reac**ţionat ?” „A, grozav, grozav... Exact în stilul lui. Din **acest punct** de vedere, magnific ! **Ce** demon e în el... !” **„Dar ce** a **spus ?*** „Aaa, nimic, nu m-am exprimat eu clar. N-a **spus nimic. Dealt**fel nici nu era nevoie. Altceva a fost. **O** privire, o **singură** privire. Eram în stingă, ba nu, în dreapta lui, **la** o jumătate de metru. A întors capul şi m-a privit, cu **ochii ăia** ai **lui diavoleşti,** doar îl cunoşti. Extraordinar, **aşa** ceva n-am mai **văzut.** Cită ură... **o** ură supraomenească. înţelegi ? Un **spectacol** unic. **Vă**zută de aproape, ura e grandioasă. Nu **pe faţă, faţa** era **ca de** obicei. în ochi, doar în ochi. Ce profunzimi **abisale pot avea** ochii ! M-a fascinat. În cîteva secunde am citit **un roman, am** văzut o piesă de teatru, ceva shakespearian, în genul «Macbeth-. Negrul acela din mijlocul ochilor dilatat **ca** un infern. Ura, **sen**timentul intens, amplu, **spectaculos ! Priviri iubitoare ? Spanac,** dulcegărie...

Ura vitriolează, clocoteşte. **Mi-a plăcut la nebunie.**

J5 – Pumnul ţl palma, Cartea a treia

2
3
1

Am regretat cînd şi-a întors privirile. Dar şi aşa a fost **destul.** 0 clipită cît un an. Vai, ce m-a îmbogăţit, ce m-a înviorat, ce m-a călit. Era să aplaud, să mă ridic în picioare." „Ce e asta, caricatură ?" îl întrerupse Elvira. „Nu, pe cuvînt de onoare. Mă suspectezi de farsă ? E purul adevăr, şi încă palid redat cu slabele mele puteri. N-am spus nici a mia parte din ceea ce conţinea privirea lui Suru. A fost un eveniment, mă invidiez că **am** avut asemenea şansă. Cred **că** nimeni n-a mai beneficiat **de** atîta interes din partea lui. **Pentru nimeni** n-a mai scos **el la** suprafaţă furtuna aia neagră, oceanul ăla de smoală." „Eu **cred** că ura se naşte din iubire, murmură Elvira, schimbîndu-şi poziţia şi răstumîndu-şi capul **pe** canapea, cu ochii aţintiţi în tavan. Dintr-o iubire ultragiată, trădată. O iubire este o posesiune. Cînd obiectul ei se refuză, manifestîndu-se ca voinţă independentă, modifică atît un raport intim, rănind, cît şi unul ce începuse să capete, eu i-aş zice... caracter juridic, deşi cuvintid este impropriu. Juridic în sensul de drept... drept asupra celuilalt. Nimic nu scandalizează mai mult ca exproprierea... pe ex- propriaţi, bineînţeles. Asta cred că i-ai făcut marelui tău prieten – mare ca personalitate şi rang, nu ca prieten. Dar m-am luat cu vorba... Ceilalţi au văzut această privire ?" „Nu ştiu. Mai degrabă nu. Dar nici nu era nevoie. îşi cunoşteau ei datoria. Dealtfel, lucrul acesta îl ştia şi el. De aceea nici nu s-a obosit să răspundă. Literalmente n-a scos un cuvînt. A **rămas** tot timpul impasibil. Abia în final a fost nevoit să spună ceva, dar..." **„Lasă,** asta îmi povesteşti mai târziu. Ce-a fost pînă atunci ? Dacă nu-ţi face plăcere, enumeră ideile esenţiale...". „Asta e partea cea **mai** nostimă. în ea stă tot hazul. Ar trebui povestită cu lux de **amă**nunte... păcat că n-am talent. Dar... cum ziceai ? ură din **dra**goste ? Ca teză nu **e** rea. Nu ştiu dacă **e** valabilă **pentru** acest **caz.** Dai" într-adevăr, cele mai mari duşmănii s-au produs între fraţi, sau între cei aflaţi de aceeaşi parte **a** baricadei. Religia **n-a «avut** inamici mai mari, vreau să spun, **nu** s-a năpustit cu mai **multă** furie, **ca** împotriva ereticilor. Păgînismul **era** o **bagatelă faţă de reformă. Acelaşi** lucru s-a întîmplat în filozofie, în **politică. Re**

voluţionarii de la ’89 şi-au retezat reciproc mai multe capete, cu adevărat mari, decît au căzut din partea întregii aristocraţii, în secolul trecut, Dostoïevski a avut premoniţia crimei politice bazată pe suspiciunea între partizanii aceleiaşi idei. Schismele politice din secolul nostru, unele inventate, au şirul lor de martiri. Dar împotriva cui s-a ridicat mai mult valul de ură proletar ? A gînditorilor burghezi ? Aşi ! Ce zguduiri a produs ruptura în sinul social-democraţiei europene, la ce grad s-a ridicat înfruntarea dintre bolşevici şi menşevici ! Cit de feroce a fost prigoana împotriva troţchiştilor, buhariniştilor... ! nu discut motivaţia... Sau anatema asupra a ceea ce se numea cînd «revizionism», cînd «oportunism», cînd «deviere de dreapta», cînd «deviere de stingă», şi aşa mai departe. Acelaşi lucru găsim în infrastructura vieţii politice, şi în microinfrastructură. Există partid care să nu fi avut «monştrii» lui, mai odioşi decît capitalistul... ? Capitalistul îşi făcea datoria de exploatator, şi atîta tot, lui i se cunoşteau metehnele, n-aveai la ce să te aştepţi de la el, oricit ar fi fost de mîrşav, se comporta pe linia tipică a personajului. în timp ce ceilalţi, ceilalţi au luptat cot la cot, şi-an împărtăşit idealurile, şi-au sacrificat vieţile împreună... Şi ce fac ? Sc opresc la un moment dat şi şovăie, sau spun că altfel ar fi bine, că mai există o cale, pe care o ştiu ei. Ei, asta nu se poate, asta c blasfemie. Mă refer, după cum vezi, la divergenţele reale. Cu ceilalţi, victime ale arbitrarului, e altceva. Fiecare credinţă arc nevoie de sacrificaţi! ei. Asta e situaţia în ce priveşte infrastructura politică, dar cum îţi spuneam, există şi o microinfrastruc- tură, un birou judeţean, o organizaţie de bază. Şi acolo pot apărea mici monştri, mici ţinte ale urii, ale unei uri mai intense decît să zicem, faţă de lichelele ce foiesc în jurul nostru. Dar am divagat... Nu mă consider nici martir, nici eretic, nici dizident, nici nimic. Pur şi simplu ce am căutat am găsit şi, crede-mă, am fost conştient. Nu m-a luat, cum s-ar spune, gura pe dinainte. Am avut ambiţia să redevin ceea ce

fusesem înainte ca Manole să-$i îmbrace armura de Agamemnon. Să nu crezi că pe vremuri îi spuneam lui Suru lucruri mai dulci decît i-am spus astăzi. Pe

23
5

1
5
*

atunci însă nu riscam nimic, pentru că el nu devenise o instituţie, eram încă prieteni. De ce a devenit o instituţie, asta e altă căciulă, putem să discutăm. Trebuie reţinut însă, în treacăt, că o bună bucată de timp eu însumi]-am tratat ca atare. Prin asta nu dovedeam că mă schimbasem mai puţin ca el. Diferenţa e că eu m-am trezit mai devreme, sau, dacă ţi se pare acest grad de comparaţie prea optimist, în sensul că ar fi imanentă şi trezirea lui, atunci doar că eu am apucat să mă trezesc înainte de a fi prea tîrziu. Da, am luat în calcul totul. Dealtfel, la sfîrşit am rugat să se ia în consideraţie şi să se transmită mai departe dorinţa mea de a fi eliberat din funcţie din motivele pe care vor binevoi să le fixeze, şi de a fi trecut într-o muncă mai modestă. Dar parcă am devenit puţin dramatic şi asta îmi displace şi nici nu era în intenţia mea. Nu ştiu cum se face că mereu... ce vrei, o tară mai veche.

Dar unde rămăsesem ? A, da, la mica scenă, la cele citeva roluri izbutite, pentru că restul au fost şterse, lipsite de har şi relief, roluri de figuranţi.” „Vladimir, dacă nu-ţi face plăcere nu e nevoie să...” nu-şi termină fraza Elvira, cu un ton vădind în realitate dorinţa de a auzi. „Ba îmi face plăcere, să ştii. Dealtfel, cu satisfacţia asta m-am ales”, dar nu precizâ de ce fel de satisfacţie era vorba, de a fi fost martor al scenei sau de a o putea povesti. Elvira se oferi să-i facă un ceai, dar el ar fi băut o bere rece. De coniac nu se atinsese, I se părea o băutură prea ceremonioasă, potrivită pentru o altă stare de spirit. Vroia să sporovăiască şi pentru asta ar fi avut nevoie să-şi ude gîtlejul cu ceva uşor, de cursă lungă. Nu, nu ţinea aşa ceva Elvira în frigiderul ei, îi părea rău, Cernea se resemna, dar Elvira scuzîndu-se pentru o clipă, ieşi din apartament. Reveni triumfătoare cu citeva sticle de bere brumate. „Ai fi fost o excelentă tovarăşă de viaţa pentru un activist, decretă el sentenţios – după care se ruşina şi ca să o dreagă, adăugă peripatetic. Să abolim aristocraţia coniacului, să îmbrăţişăm democraţia berii. Va trebui să

te convertesc şi la mititei ; acum adu două pahare înalte.” Băură şter- gîndu-se de spuma uşoară, lăcrimând de răceala înţepătoare a

lichidului. „Aşa da, tovarăşă, zîmbi Cernea mulţumit, acum vorbesc de Petrică Rusu, îl ştii, căci el a deschis atacul, lovind din ambele flancuri, adică şi de la dreapta şi de la stingă. Cu băiatul ăsta am avut întotdeauna cele mai bune raporturi, însă mă persecuta faptul că nu ştiam cu ce să-l asemui, deşi comparaţia îmi umbla prin cap. Acum am găsit, seamănă cu o bomboană fondantă, din acelea ieftine, roz. Mă uitam la obrazul lui de copil bucălat. Nu are absolut nimic veşted. Figură de mandarin. Buza de sus, răsfrîntă, e puţin strîmbă, parcă păstrînd un rest de scîrbă ce nu s-a putut şterge, deşi senzaţia a dispărut demult. Nu rîde, aproape nici nu clipeşte, într-o imobilitate asiatică, dar nu pare morocănos. Mai mult mucalit. Sub liniştea olimpiană, stricată doar de acea strîmbătură a colţului buzei, se ascunde un spirit ironic, bine strunit. Forma Iui de aprobare oficială nu e moţăiala capului, ci aţintirea ochilor largi, cu priviri inteligente, receptive, în ochii interlocutorului. Din cînd în cînd notează ceva în carnet, cu sublinieri scurte, energice, ca nişte semnături semniiicînd subscriere totală. Ei bine, ce transfigurare crezi că s-a petrecut cu el după ce a luat cu- vîntul – primul, cum ţi-am spus ? Au dispărut subit şi olfrnpia- nismul şi ironia disimulată şi i s-a dilatat şi însufleţit strâmbătura, s-a reactivat rictusul de scîrbă, devenind dominant Deci, nu este un vestigiu, cicatricea unei senzaţii consumate, ci un tipar pe care îl poate umple imediat cu conţinutul dorit." „Dar ce-a spus, ce-a spus ?”, îşî trăda curiozitatea El vira. „Ce contează ? poţi să-ţi imaginezi singură. Esenţial era acest simţămînt de oroare, inspirat de mine. Mă privea ca pe o broască rîioasă, otrăvitoare. În sfîrşit, dacă ţii neapărat, ideea lui a fost că eu reprezint opoziţia în biroul judeţean. Opoziţia de dreapta, în sensul că promovez

liberalismul mic-burghez, şi de stingă, fiindcă flutur steagul demagogiei, al aşa-zisei apărări a oamenilor de asprimea lui Suru. Este un emul perfect. 11 admiră sincer pentru inteligenţa, voinţa, claritatea ţelului. îi este devotat total, simţind în el stăpînul, omul puternic pe care poate miza la sigur. El însuşi energic, ambiţios, fără răgazul şi instinctul re*

flecţiei. fără nici un complex psihologic. Şi, în fine, gata să sară şi în foc şi să sfîşie pe oricine ar pune Ia îndoială autoritatea şefului său. Suru tăcea, dar dacă ar fi vrut să-l oprească, s-ar fi lovit ca de un zid. Rusu s-ar fi prefăcut că îl critică pe Suru pentru indulgenţă şi ar fi continuat să mă plesnească punîndu-mi în cîrcă şi ingratitudinea faţă de largheţea sufletească a tutorelui. Intr-adevăr, şi-l disputa pe Suru cu gelozie şi cu cît mi-l răpea mie mai mult, cu atît şi-l asuma lui. Instinctul îi spunea că trebuie să exploateze rapid şi radical această norocoasă întîmplare, luînd şi locul meu pe Ungă Suru – probabil că din totdeauna îl stînjenise vechea mea prietenie cu Manole —■ şi ridicîndu-se astfel deasupra tuturor celorlalţi. Deci afacere judecată la rece, rapid, decis, tratată în termenii cei mai lipsiţi de echivoc, mai ■ eficienţi. M-a pasionat demonstraţia lui Petrică Rusu, a fost cel mai interesant. Ah ! cunoaşterea omului ! Ce minţi au avut vechii greci ! Evul mediu ne-a cam ruralizat, iar nenorocitul ăla de capitalism ne-a abrutizat de tot. Să nu crezi' că îl detest pe Rusu. într-un fel, chiar îl apreciez, e un băiat destoinic, de nădejde. Drama lui ca om e că a intrat total în raza influenţei lui Suru. în asta constă şi forţa şi slăbiciunea sa. Adică, nu şi-a mai lăsat nici o marje, nu mai are în spate nici un spaţiu, nu mai poate face nici un pas înapoi. Dacă se rupe sau se şubrezeşte puntea din faţă, s-a zis cu el. Mizează pe o singură carte. Şi asta conştient. în asta rezidă, în ultimă instanţă, cinstea lui. Ce mi-a spus în public poate să susţină şl între patru ochi. Na ar da înapoi, nu s-ar ruşina, ar rămîne cu fruntea sus, solid înfipt în convingerea sa. Cu cei mai mici ca el nu e nevoie să apeleze la rictus, pune în joc ironia tăioasă,

gesturile scurte, precise, fără nici un exces de efort. Pentru ceilalţi are liniştea imperturbabilă. Vis a vis de Suru, adaugă profunzimea aspiratoare a privirilor şi semnătura fermă pe carnet." Bău o înghiţitură zdravănă de bere şi declară profesional: „Cam atât despre Rusu. Consideraţi de ajuns ? Dacă aveţi întrebări vă stau la dispoziţie. Nu aveţi întrebări ? Pentru toată lumea este clar ? Bun 1 Mer-

gem mai departe. Trecem la **cabotini, şi** apoi **la plevuşcă, actorii** cu tava. îţi voi vorbi despre Zotoviceanu, uriaşul băutor **de vin,** licheaua inteligentă, talentată dar superficială. Ăsta ştii **ce mi-a** spus ? Că mă inspir din Marcuse, adică mă simt **legat mai mult** de cei din afara «sistemului», că neg, dispreţuiesc şi **minimalizez** forţa revoluţionară a claselor producătoare şi **a** nucleului **po**litic proletar al societăţii. îi căzuse de curînd în mîini **un număr** din «L'Humanite» despre cunoscutul filozof. Ha, ha, era delicios, **în** calitate de propagandist se simţea obligat să-şi **aducă obolul** teoretic. în plus, descoperea urma unei influenţe **străine. însă** toate acestea le spunea gratuit, aproape fără **adresă. Se însufle**ţea numai cînd pomenea de acest Marcuse şi după tonul lui **îmi** făcea impresia că-l admiră grozav. Dealtfel, Ia un **moment dat,** mi-a făcut cu ochiul. A încercat să mă asimileze şi **cu «noua** dreaptă», dar probabil nu fusese atent la ce **spune pentru că,** dîndu-şi **seama, a** cotit-o spre «noul val», **înfundîndu-se şi mai** rău. A făcut un slalom dezordonat, pe muchie **de** cuţit, **atrăgîn-** du-ne atenţia că ne informăm puţin asupra mişcării **de idei mon**diale, apoi s-a lăsat păgubaş şi a terminat cu o **glumă deplasată,** în sensul că unde nu intră soarele, intră doctorul. **Mare hahaleră,** cînd am ieşit din şedinţă m-a strâns de braţ **cu cleştii ăia ai lui** de homar şi mi-a şoptit în treacăt: «Ţine-te **tare,** du-te **sus şi fă** gălăgie, că să ştii că se înmoaie». Singurul sentiment **pe care i-l** stîrneşte Suru e frica, şi asta îl umileşte. Nu-l **iubeşte, cîtecdatâ** găseşte curajul să-l şi persifleze, dar **mascat, în timp ce se gudură** ca un căţel, sau făcînd pe bufonul, pe clovnul. **Auzi! Marcuse,** ha, ha,ha 1 îmi venea să mă tăvălesc pe jos. în **altă situaţie, Suru** i-ar fi plesnit una peste bot de l-ar fi amuţit, dar acum nu **pu**tea, s-ar fi dus dracului toată morga şedinţei. în fond, **nu ştiu** ce-a fost la Zotoviceanu – ignoranţă, **fanfaronadă, sau pur şi** simplu zeflemea golănească. Unii îl ascultau ca **pe o**

autoritate academică. Pe urmă m-a luat în primire Zimnicaru. **Ăsta mi-a** făcut rechizitoriu în **legătură** cu **neîndeplinîrea planului la com**binat. Ne-a spus cum a trebuit **să** stea **tovarăşul Suru zi şi nopate –** el l-a secondat – **ca să** repare **ce-am stricat eu, renunţînd şi**

la concediu şi la tratamentul **balnear. Apropo, reumatismul lui** Manole s-a agravat serios. De ce dracu nu şi-o lua un **concediu** medical ? Nebunul ăsta se crede de fier. A început să şchioapele. Chestia cu combinatul a căzut bine. Era ceva concret, un **fapt** notoriu, nu mai aveau nevoie **să** inventeze, **ci numai să brodeze.** Să gloseze. Şi-a făcut «mea culpa» **că atunci,** cu prilejul **analizei,** din birou, a manifestat indulgenţă, nu mi-a spus tot ce trebuia, nu m-a scuturat cum meritam. De aceea mi **s-a urcat la** cap **de** am ajuns să calomniez, pur şi simplu, fără ruşine, **pe tovarăşul** prim-secretar. «De fapt, nu numai tovarăşul Suru, tot biroul judeţean a fost hulit aicea», **a** strigat Zimnicaru. Pînă şi **Vîju,** bietul Vîju, mereu în criză, tăvălit prin toate şedinţele şi consfătuirile, zilnic buşit, a găsit, adunîndu-şi-le cu **grijă, resurse** morale pentru a mă dojeni că muncesc prost, **că umblu cu capul în** nori, că sînt un încurcă-lume. Auzi Elvira, **Vîju, ha, ha, ha !"** Cernea rîdea cu iacrimi. „Tot **ce încearcă omul ăsta iese pe dos,** să-l vezi cum îşi roteşte ochii albicioşi, **ca** şi cînd **s-ar feri me**reu **de** cîini. Zicea : **«Am** avut şi eu sarcini, **dar cînd m-a trimis** partidul într-un loc, am făcut **pe** dracu în **patru şi...»** Ha, ha, **ha, a** făcut pe dracu ghem." Ştergîndu-şi ochii **umeziţi de veselie,** ■Cernea făcu **o** pauză. „Dar tu nu te amuzi ? se **miră el** decepţionat. Te plictisesc toate astea ? Le **debitez prost, nu e aşa ? ţi-am** spus că **n-am** talent. **Eu vorbesc, eu rîd. Să fi fost însă** acolo... zău, **ca** în Caragiale..." Ea nu-i **răspunse. Vru să ştie** ce-a **spus** Suru în concluzie. **„A mers pe aceeaşi linie ?" „Aaa,** nici pomeneală. A fost foarte **temperat, aş** zice **clement. Dealt**fel, nu **mai avea** nici o **nevoie. Nu ţi-am spus, dar oamenii au** vorbit mai mult despre el decît despre mine. **Critica** a fost **un pretext** de elogii. Deci, din **acest** punct **de vedere i-a prins bine,** î-am **făcut** un serviciu. El **a şi adăugat că în ce priveşte afirma**ţiile despre persoana **sa, nu consideră necesar să se pronunţe,** în **rest, a propus** să fie trimis **procesul-verbal la** forurile superi**oare, să** se noteze dorinţa

mea de a primi o altă muncă şi, socotind că discuţia a **fost** utilă, educativă, minus **unde exagerări, da, a** ţinut **să se facă rezerva cuvenită, să ia distanţa, – spunînd toate acestea, a încheiat." „Deci asta a fost... parcă trase linie să adune** Elvira. Mai vrei **bere ?"** Şi turnă din ultima **sticlă, fără să mai aştepte răspunsul. Dar ca** şi **cînd** s-ar fi **răzgîndit** în **ce priveşte** concluzia trasă, **adăugă : „Asta în versiunea ta, bineîn**ţeles. Faptele sînt prismatice, au infinite faţete şi **unghiuri;** nu **e decît un truism ce-ţi spun. Ce nu înţeleg încă destul, este buna** ta dispoziţie. Ai suferit un accident, eu i-aş zice **o fractură, o- fractură pe** coloana vertebrală, şi tu **te prăpădeşti de ris. Ca şâ** cînd unul intră cu automobilul într-un stîlp, în **plină viteză, sau** în sfîrşit, viteza rămîne de discutat, şi ieşind din **dărîmături face** haz, deşi nu mai are cu ce merge mai departe şi **deşi e rănit. De** ce... ? lasă-mă să termin. Poate **am exagerat, -proporţiile catastrofei», dar** nu s-a produs ruptura definitivă cu **Suru, nu s-a** făcut **praf** prietenia ta veche, cea mai **bună, cea mai lungă ? Ai** doilea, nu s-a produs o... o... caut un termen **eufemistic... un re**cul în cariera ta politică ? Ei, bine, ţie nu-ţi apar **astea nici ca** eşecuri, nici ca drame ? Sau măcar necazuri... **Vezi, acest aspect** lipseşte complet din relatarea ta. E **o fractură, Vladimir, şi ţu nu ai** conştiinţa ei. înţelegi ce vreau **să spun... De ce ? De ce ?** Poţi să-mi explici ?" Cernea rîse mînzeşte : **„Vrei să spui ea am** devenit nesimţit ? Sau, nu că am devenit, **că sînt, ceea ce este** altceva ?" „Lasă gluma ! De ce ? Poţi să-mi **spui ? Dacă poţi,** te rog..." „Ar fi o explicaţie,

continuă **el să rînjească, virata (** Am îmbătrînit." „Te rog..." „De ce nu **crezi ? Spaime, suscepti-**bilităţi, dureri, revolte... s-au dus. **Ceva s-a tocit, s-a bătucit,** s-a cimentat. Nu e posibil ?" „Nu, în **ce te priveşte nu... Trebuie** să fie altceva. Marea prietenie cu Suru, de **pildă. E ca şi cînd** n-ar fi fost ?" „Nu... nu, desigur, **te-aş minţi... Dar fractura, cum** îi spui tu, **s-a** produs înainte, nu **acum." „Cine e de vină, Vla**dimir, cine **a fost** de **vină ?"** „Uite, ce **e, omul acesta m-a înşelat. Ce** vrei mai mult **? Am fost tradus în amor. Icni dispreţuitor. M-a** lăsat **să cred că e** altul. **M-a** înşelat **cu intenţie ? La asta nu pot să-ţi răspund. Ar însemna că** a **jucat teatru, şi nu numai cu mine.** Poate **m-a înşelat** în **sensul că nu avea datele să fie ceea ce venia** să **pară. Sau** mai ştii ? mă **gîndesc** şi **la altă posibilitate... Ol pa** jumătate să mă fi înşelat el şi pe jumătate să mă fi înşelat eu. Deci fifti-fifti. Ce să faci, trebuie să iei viaţa aşa cum e." „Şi cu munca ta, Vladimir ? Cu o carieră – ştiu că nu-ţi place acest cuvînt ! – în care ai investit atît ? îi dai deodată cu piciorul ? Fă-mă să înţeleg." „Cu plăcere, surise galant Cernea. Apoi, detaşat : Am învăţat să pierd, buna mea prietenă. E poate cea mai marc cucerire de pînă acum. Sincer vorbind, mă mîndresc cu asta. Cu atît mai mult cu cît... Dacă fac bilanţul, victoriile au prevalat întotdeauna. Şi le-am cucerit uşor. S-au aşa mi s-a părut. Mai mult m-au costat «după», decît «înainte». Eşecurile, cîte au fost, le-am suportat greu. Melodramatic, desigur pe ascuns, dar prin asta nu mai puţin ridicol. Nu spun că toate pierderile au fost minore, cînd voi fi mai bătrin îţi voi vorbi despre unele, dacă voi avea prilejul, bineînţeles. E neplăcut să tremuri, să suferi, să plîngi. Să-ţi plîngi de milă – asta e după mine forma maximei slăbiciuni. De fapt, începutul decrepitudinii. Ştiu că şi tu ai avut de pierdut şi, după toate

aparenţele, ai învăţat să pierzi mai devreme decît mine. Dacă e aşa, cinste ţie ! Şi-i atinse mina cu tandreţe. Cred că prima dată am pierdut cu demnitate pe şantier. A fost o şcoală şi... am prins gustul. Dar chiar mai înainte cu ceva dădusem o probă. Nu eram încă imun. Amor propriu, vanitate şi altele... mai erau, mai zvîcneau, mai dureau, iartă-mă pentru această evocare... nu era în intenţia mea... şi, făcînd-o, mă întreb dacă nu m-am lăudat prea mult înainte." Vorbea cu ochii aţintiţi într-un colţ al încăperii, dar **o** undă mărginaşă a privirii o cuprindea şi pe ea. Nu, nu reacţionase. Stătea ghemuită, parcă fără să respire, parcă neînsufleţită. Cernea urmă : „Niciodată nu poţi să spui că ai ajuns să faci un lucru desăvîrşit. însuşi faptul că te bucuri prea tare cînd ai realizat ceva, nu e semn bun. Nu trebuia să spun atît de **ritos** «am învăţat să pierd». Mai degrabă învăţ. Dar şi aşa e minunat... Să pierzi onoruri, slujbe, scaune, bani... Să simţi cum ţi se desprinde de picioare o ghiulea tîrîtă toată viaţa – orgoliul ! **Să** pierzi, să pierzi... devii mai uşor, mai independent, mai tare. **Nu** zic înţelept, asta e altceva, mai rar. Dar **să** vezi gunoiul din **lu-**

cruri – adică ceea ce ajung ele inevitabil, ce mare şi calmă şi **hrănitoare** bucurie ! Rîpile de la marginea oraşelor pline **cu** deşeul civilizaţiei, gropile cu gunoi – iată un spectacol grandios şi zguduitor, o terapie a lăcomiei, slăbiciunii şi prostiei, **o** universitate a deşertăciunii. Nu-mi plîng de milă, prietena dragă, pentru ceea ce am pierdut. Căci, în fond, am cîştigat stimă în ochii mei". „Nu trebuie să-ţi mai spun **că** şi în ai **mei...** rosti Elvira, şi îi zîmbi, pentru prima dată destinsă în cursul acestui lung interogatoriu, în care ea chestiona... **Dar** nu **te** bucura, încă n-ai scăpat. Mai am să-ţi pun o mulţime de întrebări." „La ordinele dumneavoastră, stimată tovarăşă. Folosiţi acest moment cînd nu vă pot refuza nimic." „Aş vrea să ne întoarcem la Suru, îl rugă ea. îl urăşti, Vladimir ?" „Nu. îl detest." „Dai[1] ce s-a întîmplat cu el ?" „S-a sanctificat. O parte din premise le avea în el, pe altele le-a dobîndit ulterior. **Ideea o avea,** disponibilitatea dăruirii o avea, apoi a căpătat puterea. **Ori «sa**crul» tocmai aceasta este : putere plus ideal, plus sacrificiu. De la un timp ideea de fericire a aşezat-o aproape **în întregime pe sacrificiu.** Vrea să-i facă pe oameni fericiţi sacrificîndu-i – **iată** contradicţia lui morală. Idealul îi permite să folosească oamenii cum vrea. Suru este personajul ce-l împiedică pe om să se bucure de viaţă – în aceasta găsesc vina sa capitală. A devenit un jandarm al preceptelor, un nou tip de teolog incrîncenat. Suru **are** un mare ascendent moral – virtutea ! Dar şi aceasta **s-a trans**format într-un viciu. Căci virtutea conştientă de sine **devine** egoistă, dominatoare. Nu îşi este suficientă sieşi, se vrea proliferată, impusă, generalizată. Iată, acesta e canonul. Suru **profe**sează robia virtuţii. De aceea găsesc că e mai bun nevirtuosul modest, stăpînit de simţul vinovăţiei şi inferiorităţii. El este **mai** uman. Suru ştie să-i facă pe oameni să se ruşineze de sentiment, în preajma lui sentimentalii devin nişte înapoiaţi mintal, nedezvoltaţi psihic, invalizi ce trebuie puşi în cărucior şi împinşi de la spate prin lume. Cunosc pe cineva care nu se putea abţine să lăcrimeze cînd vorbea cu Suru. Ce **era ?** Nu ştiu

prea bine. Poate un preaplin sufletesc cotropit de elan şi emoţie. Ochii îi înotau în lacrimi şi simţea mereu nevoia să şi-i şteargă. Exprima incantaţie, dar cît de umil îşi ferea capul sub privirea rece 1 Cu cît devenea mai conştient de slăbiciunea sa, cu at;t se emoţiona mai mult. Dezarmat, se transforma într-o cirpa în faţa «divinului». Uneori mă întrebam de ce nu suferă Suru să impresioneze, să producă milă, înduioşare. Sub biciul cuvîntului lui, devotamentul din privirile ăluia murea şi în dosul lui apărea dorinţa de pieire, setea de neant. Ţi-am spus asta ca să înţelegi cît e Suru de insensibil, cît îl scîrbesc sentimentele, cît de necruţător e cu purtătorii lor." „Dar cum, cum a ajuns astfel, din moment ce altădată... din moment ce a putut fi prietenul tău", nu înţelegea Elvira. „Ştii cum, scumpă prietenă ? Oamenii l-au făcut neom, cultivîndu-i neomenia. Ei sînt de vină, şi din acest generic nu mă exclud nici pe mine. Unii au o proprietate înfiorătoare : să sufere şi să aplaude. Mă întreb dacă nu există în straturile adinei ale omului vocaţia supunerii. Vorbe mari ? Gongorism ? înţeleaptă prietenă, în astfel de momente trage-mă de mînecă, sînt capabil să-mi revin. Ajuta-mă pre mine, păcătosul !" „Eşti un şmecher şi jumătate... Dar sincer, m-ai cam înfricoşat. Mi se făcuseră broboane pe piele. însă nu mă las timorată şi abătută... De ce tocmai acum a venit sorocul ? Ce a stricat echilibrul ? O schimbare în plus, nu ? Dar la cine ? Cine s-a schimbat, tu sau el „Şi unul şi altul... Ce m-a determinat să trec acum la acţiune, nu ? De ce m-am hotărît să-mi pierd prietenul ? Prietenia, doamna mea, prietenia şi dragostea se nasc din admiraţie şi sinceritate, din nevoia de a da, dar şi de a primi. E un contract mai tare decît legendarul pact cu diavolul. Nu e nevoie aici de nici o hîrtie scrisă cu singe. De fapt, dacă mă gîn- desc bine, adevărata prietenie e un fel de dragoste – şi viceversa. Dacă nu se sprijină una pe alta, nu rezistă nici una." Se ridică în picioare. Se simţea şi obosit şi exaltat. Avea nevoie să se reculeagă, deşi discuţia cu Elvira înlocuise sau epuizase soli- locviul ce l-ar fi aşteptat acasă. îi luă mina şi o duse la

buze, mai ţinînd-o cîteva clipe în palmă, în timp ce-şi lua rămas bun. Nu putu citi nimic în privirile ei. Se gîndi că pentru el această femeie rămînea mereu enigmatică, în timp ce el pentru ea... Cînd ajunse la uşă îi simţi palma **pe umăr** şi rămase nemişcat. îşi apropiase capul de al lui şi îi auzea răsuflarea uşoară. Apoi cuvintele : „Vladimir, n-ar fi oare timpul să nu mai pleci ?" Se întoarse ca muşcat de şarpe. Ea surîdea cu ochii mari, limpezi şi catifelaţi. „Adică **să** rămîi de tot" **adăugă,** cu o voce şi şovăitoare şi hotărîtă. „Dar..." bîigui el. „Ştiu, ştiu... – şi culoarea ochilor i se întunecă puţin. Acum, dragul meu, nu mai contează. Şi cu vocea înăbuşită, cu obrazul îngropat în haina lui – prietenia ne va ajuta să înfruntăm împreună, cînd va veni, şi bătrineţea".

Coborînd din maşină, Suru gemu uşor. Această mişcare îl obliga să-şi răsucească şi să-şi îndoaie genunchiul umflat, dureros, ba să-l mai şi lovească uneori de portieră. Cel mai comod stătea cu piciorul întins – în acest scop la birou i se confecţionase un mic suport, cam de felul cutiei lustragiilor, dar şi aşa, după cîteva ore începea durerea. Vreun nerv, sciaticul, sau cine ştie, se gîndea, promiţîndu-şi mereu **să** se ducă la doctor. **Nu**mai că şi pentru doctor îţi trebuie timp, iar mare lucru tot nu **afli.** După ce intră în curte uită **de** picior. Se privi în oglinda înaltă din vestibul. Se mai îngrăşase, se vedea masiv, impozant şi se plăcea mai mult astfel. De la un timp renunţase complet la cursele de seara pe jos şi în plus i se mărise pofta de mîncarc, abia aştepta ora cinei. Se da în vînt **după** un grătar gras şi **nu** se mai putea dispensa de senzaţia plăcută de tihnă şi împăcare, de oboseală îndulcită, pe care i-o furnizau cîteva pahare dintr-un vin bun, alb, sec şi foarte rece. Intră în hol, îşi scoase **haina,** îşi deznodă cravata şi se întinse pe canapeaua tare, unde piciorul i se odihnea în voie. Ştia că Peluţa trebăluia **pe la** bucătărie, iar, după toate aparenţele, Nana nu venise. îi trecu prin minte să deschidă televiziorul – **găsea vesel** zgomotul făcut **de acesta** în casă, din cînd în

cînd mai şi asculta – dar renunţă. **Culcat pe** spate, pe jumătate îmbrăcat, cu capul rezemat de **o mică pernă**

brodată, renăştea. Truda din oase se scurgea, picătură cu picătură, iar trupul se destindea, se uşura, recăpătîndu-şi bucuria fiziologică de a îi. Realitatea adusă din afară, acumulată în timpul zilei, saturată de mişcări, de fraze, de fotografii luate în goana maşinii sau în peregrinarea prin hale, printre utilaje şi muncitori, tot acest univers zgomotos, căpătînd greutate materială în fiinţa sa, începea să-şi piardă materialitatea, ca ţipetele în urechea unui om ce asurzeşte. Elementele cu individualitate distinctă îşi pierdeau identitatea, se topeau într-un nor – un turbion ce se depărta, lăsînd în urmă linişte, calm, nemişcare, cu atit mai adinei cu cît mai mare fusese vacarmul. îi plăcea această starc, această solitudine reconfortantă, uşor ireală şi, surîzînd mulţumit, se întreba dacă în esenţă nu era totuşi un singuratic. Cum s-ar fi împăcat însă o asemenea înclinaţie eu aviditatea azvîrlirii, la începutul fiecărei zile, în cazanul vieţii şi muncii colective, în viitoarea socială, uitînd de tot, de el însuşi, consumîndu-şi şi reîncărcîndu-şj fără încetare bateriile ? Şi totuşi, în momente ca acesta, ceva în el tînjea după singurătate şi găsind-o, lumea dispărea ca la un semn magic. îl învăluia o apă mingîietoare, limpede, în care îşi vedea imaginea pînă în adine. Acum nu mai auzea decît sunetul moale, odihnitor, abia perceptibil, al vieţii din cl. Odihnitor, atît de odihnitor...

Ca totdeauna, momentul avu un sfirşit. Şi ca întotdeauna veni prea repede, lăsînd un regret, o neîmplinire. Căci unde să se ducă să fie singur dacă nu în propria lui casa ? Nicăieri altunde nu se putea regăsi şi asculta, nicăieri decit în această vizuină nu i se tăiau contactele, nu se cufunda în sine. Intrase Pe- iuţa. Ca de obicei, îi dădu bineţe şi se aşează pe un scaun, pri- vindu-I cu un amestec de teamă şi milă, ca pe un animal mereu istovit, dar puţind încă ridica laba să te facă terci. După ce-i punea scurtele întrebări de rigoare, la care el dădea răspunsuri monosilabice, făcînd-o să priceapă că n-are chef de vorbă, că l-a deranjat şi că prezenţa ei era de prisos, Peluţa amuţea, rămînînd nemişcată pe scaun. înţelegea starea lui, arătîndu-se mai departe îndatoritoare, privindu-l compătimitor şi păstrînd

linişte, răbdătoare, ca **lîngă** un copil convalescent **capricios. La** rîndu-i, Manole rămînea mut, chipul destinzîndu-i-se treptat, admiţînd-o în **apropierea sa,** sau uitînd de ea. **în** seara aceasta Peluţa făcu una sau două tentative **de a** intra în **vorbă,** de a lega o conversaţie, dar fără succes. Se oferi să-i aducă ceva, un pahar de vin, o fructă, o gustare, dar întîmpină acelaşi refuz exprimat zgîrcit. Se retrase strategic, pretextînd **ceva,** dar **după** un timp, probabil cît crezuse că **e** nevoie ca Manole **să-şi** mai schimbe umoarea, reveni, reluîndu-şi locul de paznic **al** odihnei bărbatului ei. „Ce stai aşa? mormăi el în sfîrşit. Ce-a mai fost pe acasă?" Atîta aşteptase Peluţa, căci imediat se însufleţi, dispusă să depene toate micile întîmplări diurne ale căminului, cam **izolat de** restul lumii, cu atît de puţine schimbări şi surprize demne de interesul lui Manole. Aceasta se dovedi a fi însă numai o nadă, un mic vicleşug, căci, după cîteva banalităţi, de care şi ei părea să-i fie lehamite, strecură, cu acelaşi ton de narator obiectiv, informaţia ca, aflîndu-se în oraş după treburi, cineva îi **spusese** că Vladi, Vlad al lor, **fusese** scos din slujbă şi trimis nu ştiu unde, la Colegiu, sau aşa ceva. Ea o repezise, bineînţeles, **pe** respectiva, nu crezuse o iotă, dar aceea susţinea sus şi tare, pretinzând că bărbatul **ei** chiar lucrează cu tovarăşul Vladimir Cernea la noul loc de muncă. Se miră că tovarăşa Suru nu aflase. De bună seamă, femeia vorbea să n-adoarmă. Peluţa o lăsase în plata domnului şi plecase ; **vrusese numai să-i spună** lui Manole **ce** poveşti circulă **prin** oraş, cîte zvonuri **prosteşti** umblă prin gurile oamenilor. De unde au născocit ei aşa ceva, cum a devenit cazul ca să iasă astfel de **vorbe** despre prietenul lor... ? Dacă neisprăvita aceea avusese atîta lipsă de bun-simţ să-i îndruge verzi şi uscate tocmai ei, soţia primului secretar **al** judeţului, şi despre cine **? despre** cel mai bun prieten al familiei, însamnă că..." „Aşa, va să zică, **asta** era, se răsuci Suru **pe cana-**

pea fulgerînd-o cu privirea. Şi **de** ce oare trebuia să mă **porţi** prin toate pieţele **ca** să~mi **spui asta ? De** ce **mă** iei **cu şo**sele şi momele ?" „Cu ce şoşele şi momele, Manole ? Ce, **eu** mă **pun** la mintea nebunei ? Ţi-am spus aşa, ca să ştii şi tu." **„Şi joci**

teatru **că aşa** şi **pe** dincolo... ?" „Ce teatru, Manole ?" „Că **nu** crezi, adică..." „Cum, că nu cred ? Păi ce am dat în mintea copiilor ? Aşa mă ştii tu pe mine ?" Manole se întoarse din nou cu faţa în sus, examinînd varul de **pe** tavan, prelungind aşteptarea Peluţei. „Este aşa cum ţi-a spus" vorbi răspicat şi tăios, pregătit să o înfrunte. Văzînd că ea aşteaptă mai departe, adăugă : „Adică nu mai e prim-vicepreşedinte. A fost trecut la Colegiu". După care, exasperat că ea nu scoate nici un cuvînt, întrebă răstit : „Ei, ai înţeles ? Acum crezi ? De ce nu ţi-am spus ? Trebuie să-ţi dau raportul despre toate măsurile de partid ? E o hotărîre **de** sus..." Urmărea efectul cuvintelor pe faţa Peluţei, dar faţa ei rămînea împietrită şi **asta** îl deruta. Mai adăuga o propoziţiune şi iar aştepta. „în munca de partid nu merge pe prietenii -— atîta lucru trebuie să fi înţeles şi tu pînă acum... Nu i s-a tăiat capul. Activiştii îşi mai schimbă funcţiile." Nu l-a întrerupt, l-a **lăsat** să bîjbîie, a aşteptat pînă şi-a golit sacul. „Şi ce a făcut de l-aţi dat afară ?" Lui Manole i-a sărit ţandăra. „Ce, mă interoghezi ca la poliţie ? Dacă vrei să discuţi cu mine, vorbeşte ca lumea, nu-ţi lua aere de procuror. Ei drăcia dracului ! L-am dat **afară...** Tu crezi că aşa se dă afară ? S-a discutat, s-a analizat... Nu **mai** făcea faţă, asta e realitatea. Şi el a recunoscut. Dracu ştie... vîrsta... poate şi femeia aia... şi ideile lui răsucite. Merge cît merge şi pe urmă... Toate au un capăt. Ce să faci... ? **dacă ar fi** depins numai de mine... Sîntem însă un colectiv, ştii şi tu. Ce-ar fi zis oamenii... bine domnule, pentru unii mumă şi pentru **alţii** ciumă ? în calitatea pe care o am, nu pot să-mi permit. îi **ţii** unui om spatele cît îi ţii, dar după aceea... Sînt norme, principii. Te faci că nu vezi o dată, de două ori. Oamenii ştiu că ţi-e prieten şi tac. Dar se creează o situaţie anormală. Nu **poţi** să întinzi **coarda** prea mult. Ce autoritate mai **ai ?** Cum **poţi să pretinzi** altora daca..." Suru crezu că explicase de ajuns, **că** Peluţa înţe**lesese** latura delicată **a problemei.** Dar **ea** gîndea **altfel,** iar

informaţiile culese nu concordau cu varianta lui **Manole. „Te-a criticat pe tine ?" mai strecură ea. „M-a criticat, m-a criticat... iz-**

bucni Manole. Ce să mă critice ? Pentru ce să mă critice ? **M-a** bălăcărit ca un măgar. Prieteni de atîţia ani... După ce-l ţiu în **palmă.** Să vii în faţa biroului şi **să** arunci calomnii ! I-a **scanda**lizat pe toţi. Nici nu i-am răspuns, un cuvînt n-am **spus.** Dar **cu** biroul judeţean nu te joci. L-au plesnit de **i-au sărit** mucii... **Se** săturaseră toţi de aerele lui. N-a fost decît picătura... **Dar faţă de** ce a făcut a ieşit destul de bine. Altădată... he, hei, **să nu mai** vorbim. Sigur că-mi pare rău... Am ţinut la el. **Dar nu se** poate... între patru ochi i-am tolerat atîtea. Am închis ochii. Dar vii **în** public să faci diversiune politică ? **E posibil ? Ca** un **duşman s-a** purtat, ca un duşman." Suru se infierbîntase, vorbea eu **patimă,** din rărunchi. Ieşea la iveală ranchiuna adunată, pe care nu avusese unde să o reverse, fiindcă tot timpul ţinuse **să se arate** „deasupra". Acum se vedea că se consideră nedreptăţit, o victimă a ingratitudinii. Cazul proverbului „faci **bine şi îţi** vezi rău". Dar Peluţa nu luă în seamă nici **aceste răbufniri. „Şi** ce ţi-a spus acolo, în biroul vostru judeţean ? continuă **Peluţa** netulburată. Ce calomnii ţi-a adus ?" **„în** biroul **nostru...** e **şi** al tău, al tuturor ! Ce să spună, **josnicii.** Parcă **era. beat, nebun** sau pus **de** cineva. Am rămas trăznit. De unde să ştiu **eu ce zace** în cl ?" îşi părăsi poziţia comodă, se ridică în **capul oaselor** şi **cu** o uşoară strîmbătură provocată de mişcarea greşită a **piciorul**ui, coborî din pat. Se duse şchiopătînd şi deschise televizorul, parcă simţind nevoia să mai fie un al treilea **de faţă, să aibă** pe cineva de partea lui, cineva cu un nivel politic **mai ridicat,** „îmi spune mie că n-am înţeles principiile **partidului, politica** de după Congresul al IX-lea, **că** încalc umanismul **revoluţionar.**

Prin ce-l încalc, mă idiotule ? Prin faptul **că** ridic **acest judeţ** din pămînt şi fac din el un centru industrial ? Tu nu vezi că n-ai creier ? Ce-ţi închipui că sînt principiile **umaniste ? o pre**dică de protopop ? Nu înţelege construcţia, **asta** e 1 S-a făcut **de** rîs şi la combinat, îl ştiu toţi ca pe un cal **breaz."** **Atîta tot ? îl** sondă răbdătoare

Peluţa. Pentru atîta l-aţi **dat afară ?" „Vrei** să-ţi repet acum toate porcăriile ? **M-a acuzat că** folosesc **me**tode de comandă, că fac demagogie, că sînt **partizanul acţiunilor**

•de paradă, al. angajamentelor sforăitoare. Iţi place ? Fiindcă nu i-am menajat lui lenea de mare intelectual contemplativ ? Nu suportă frenezia muncii, spiritul dinamic. îi fac rău, ¡1 asurzesc, îl deprimă. El crede, dobitocul, că pe şantier avem filozofi şi poeţi. Ce cauţi atunci în plin iureş, în munca de partid ? Du-te în parc şi scrie versuri, plimbă-te seara pe sub teii înfloriţi, mergi la pescuit. Dacă te-ai înregimentat, ţine pasul, n-o să stea coloana după tine. Şi-mi spune mie că sint utopist I Că sufăr de «militantism-utopist». Cum adică ? Eu trăiesc deasupra realităţii ? Eu plutesc în nori ? Pentru el conştiinţa e o lozincă, o invenţie de-a noastră. Asta înseamnă gîndire filozofică ? Vrei să-ţi muncească oamenii, zice, plăteşte. Păi ce sîn- tem aici la «General Motors ?» Poporul munceşte, pentru capitalişti, nu munceşte pentru el ? E incapabil să înţeleagă acest lucru elementar. Are o viziune de belfer. Omul să se scoale pe la opt, să-şi ia cafeaua, să se ducă tacticos ia slujbă, să nu-l de-ranjeze nimeni. Să nu audă de angajamente, de termene, de nimic. Asta e Cernea. Cum să mergi cu el la luptă ? îmi pare rău... după o viaţă trăită în partid... dar ce să-i faci." Vorbise în picioare, gesticulînd şi ridicînd vocea ca şi cînd în faţa lui n-ar fi fost Peluţa, ci Cernea, .şi în jur mase de oameni. Liniştea încăperii cufundată în umbrele serii îl făcu să se aşeze dezamăgit. Parcă s-ar fi aşteptat la aplauze. Peluţa nu dădea nici un semn că a înţeles, sau că încuviinţează cele auzite. Nemulţumit, se duse şi dădu mai tare sonorul televizorului, în semn că nu mai aşteaptă nimic de la ea, că nu-l mai interesează părerea ei şi apoi, cu acelaşi dezinteres ostentativ, o trimise să-i aducă un pahar de vin. Ea se ridică, la fel ca întotdeauna, învăţată să nu pregete. Se strecură pe lingă cele două fotolii şi trase neauzită uşa după ea. Rămas singur, Suru se întinse pe canapea. Televizorul transmitea un reportaj din agricultură, interviuri cu mecanizatori în cîmp. Nu asculta ce spuneau, dar imaginea, cadrul, vorbele îi erau familiare.

în fond, chiar îl afectase critica lui Vlad cît vrusese să-i

arate Peluţei ? În forul lui interior putea să recunoască ; Cernea nu

reprezenta nici un. fel de primejdie. Desigur, teoretic **s-ar *ti*** putut spune... **Odată** premisa enunţată, concluziile vin **de** la sine. Astea sînt cocleţurile logicii. Adevărul **era eâ toată ches**tiunea îi căzuse bine. Poate şi lui Cernea, **se** gîndi. **Zăpăcitul** ăsta începuse să-l agaseze. îşi luase rolul **de** mentor, i **se opu**nea tot timpul. În public o făcuse pentru prima **dată – şi** pentru ultima, şl surise. Dar cît îl sîcîise între patru ochi, cît **îl** bîzîise la cap ! Pe vremuri mai mergea... speculaţii, **joc gratuit.** Dar acuma nu-i mai ardea de jocuri. Hărţuiala filozoîardă **a lui** Cernea îl incomoda. Se săturase pînă în gît **de frazele bombas**tice, **de** tonul teatral, făoînd din fiecare **rahat o melodramă. îi** vina orice mică „licenţă". în muncă „numai cine nu **munceşte** nu greşeşte". Şi nu era vorba efectiv de greşeli, ci **de** unele **liber**tăţi **pe** care viaţa te **împinge să le** iei **în** anumite **împrejurări.** Nu poţi să-l tratezi pe fiecare ca **pe un** ou crud. Din **acest punct** de vedere Cernea e un dogmatic. El vrea totul *„fair **play".*** **Nu** se poate omule, aici nu e ca la tenis, mai calci **şi pe alături,** mai arunci şi dincolo de linie. Trebuie să **câştigi partida, că** n-o joci pentru interesul tău, ci pentru cauza **generala. Asta** nu poate sa înţeleagă Cernea ! în prostia lui nu **acceptă nici** ■ un compromis. Ca şi cînd chiar **ar** fi vorba **de compromis. Sînt** practici acceptate tacit. Oamenii le înţeleg, nici nu **le mai ob**servă. Doar el îşi închipuie că ei suferă, că **umblă mereu răniţi.** Multă prostie e în capul lui, deşi e un om **deştept. A ajuns** robul deşteptăciunii, nu mai e în stare **să i se mai opună, nu** mai poate face un pas fără ea. Iată cum poţi **să-ţi pierzi li**bertatea... şi slujba, îşi zise, **dar** se ruşina. Oricum, **în ultima** vreme se putea mişca mai în voie, nu **mai era** nevoit **să se su**pravegheze. Dispăruse pericolul ca nebunul ăla să **vină pe ne**observate şi să-i pună o oglindă în faţă.

în odaie explodă violent lumina **electrică, împrăştiind îm**preună cu întunericul şi gîndurile lui Suru. **Peluţa pusese pe** măsuţă paharul de vin aburit. Se ridică într-un cot **şî-l bău** cu sete, dintr-o **dată.** El îi întinse **paharul** cu

un **vag zîmbet** vinovat, dar satisfăcut şi cu o umbră de simpatie. „Mai vrei ?", îl întreba cu supunerea ei voluntară. El îşi şterse buzele refu- zînd. O să mai bea la masă. Se aşternu o tăcere convenţională. El se uita în tavan, părînd că urmăreşte o idee, ea îl privea cu o interiorizare placidă, prezenţă amorfă, impersonală, ca întotdeauna. Dar deodată Suru o auzi vorbind cu o voce necunoscută, plină de necaz condensat. „Ţi-ai pierdut singurul prieten adevărat, Manole. Singurul om care-ţi spunea şi ţie adevărul, în faţă." Cuvintele Peluţei îl luară prin surprindere. Nu ştiu ce să zică, nici măcar dacă e cazul să-i dea o replică. Desluşea în ele şi o imputaţie şi o constatare amară, Ii aducea în atenţie ideea de pierdere, aspect total ignorat. Văzuse latura avantajoasă a rupturii. Dar se putea spune şi aşa, deşi amărăciunea Peluţei nu-l ajungea. îl pierduse, şi ce era cu asta ? Nu-i simţea lipsa, deci nu-i mai era de trebuinţă. Nu-i ducea dorul, deci se putea şi fără el. Tot timpul pierdem cile ceva ; lepădăm ce se învecheşte, ce îşi pierde valoarea de întrebuinţare. Asta e valabil pentru lucruri, dar şi pentru oameni. Cu cîţi indivizi nu ai de-a face în timpul vieţii ? N-o să umbli cu ci după tine tîrîş pînă la groapă ; mulţi rămîn în urmă, de alţii viaţa te desprinde, împingîndu-te în altă direcţie. Cu unii ai relaţii tangenţiale, alţii sînt doar decor, mediul ambiant, treci pe lingă ei, printre ei şi te duci înainte, unde te cheamă destinul. N-o să boceşti cînd te desparţi de fiecare. Uneori nici nu observi sau uiţi în clipa următoare. De cele mai multe ori despărţirile nu sînt o pierdere, ci un câştig. Dirijabilul de pildă, nu se poate înălţa decît aruncînd lest. Avea ce să-i răspundă Peluţei, dar îi era lene, şi apoi era prea complicat pentru ea, pentru sentimentalismul ei obositor de femeie simplă, prizonieră a prejudecăţilor şi moravurilor depăşite. Se resemnă să o audă bocindu-I un timp pe Cernea, deşi asta nu-i făcea nici o plăcere. Arăta că nu se situează trup şi suflet de partea lui, aşa cum era firesc, aşa cum ar fi fost de datoria ei. în momente grele ea preferă să facă pe arbitru ? – uite asta i-ar spune mai bine, dar nu

era de demnitatea lui bărbătească.

„Daca atunci cînd ţi-a spus ce trebuia să-ţi spună n-ai fost în stare să faci altceva decît să te lepezi de el – o auzi pe Peluţa cu acelaşi ton îndurerat –, înseamnă că te-ai înrăit de tot, Manole.” „Cînd mi-a spus ce trebuia să-mi spună ? ţipă Sunt Cum poţi să debitezi o asemenea... o asemenea... nerozie ? Va sa zică tu îi dai dreptate lui ? îţi dai seama ce ai zis ?” „îi dau dreptate, Manole, îl înfruntă Peluţa, lăsînd să se vadă că nu-i face plăcere ce spune, că ar fi preferat să nu zică vorbele alea, dar că nu putea altfel, nu avea dreptul să închidă ochii. îi dau dreptate, şi dacă vrei să ştii de ce, am să-ţi spun. Nu că aş fi împotriva ta. sau din răutate, nu ca să mă plîng, eu nu contez, ştiu că nu contez în ochii tăi – şi aici vocea începu să-i tremure încît Suru, exasperat, crezu că o să izbucnească în plîns. dar ea se stăpîni, îşi înghiţi emoţia, îşi limpezi glasul şi continuă —■ dar fiindcă am rămas singura care pot s-o fac. Te-ai înfumurat de tot Manole, te consideri deasupra tuturor, nu mai vezi în jurul tău decît proşti, pleavă cu care ai dreptul să fari ce vrei. îţi închipui că toţi sínt făcuţi să te slujească pe tine, să te asculte orbeşte, să nu iasă din vorba ta. Nu mai înţelegi oamenii şi te înrăieşti pe zi ce trece.” Cu un gest brusc Suri» se ridică şi se aşează pe marginea canapelei, nemaidind atenţie durerii ascuţite din genunchi. „M-am îngîmiat, m-am înrăit, nu mai înţeleg oamenii ? Am trăit cu tine atîţîa ani, mi-am împărţit viaţa cu tine şi acum îmi vorbeşti ca o duşmancă. Va să zică asta cloceai sub mutra aia bleaga ? Ură ? Du-te în oraş, în judeţ, în cea din urmă comună, întreabă oamenii ! Toţi mă ascultă, ar merge cu mine pînă în pînzele albe „Te-ascultă de teamă, nu te iubeşte nimeni, puse ea capăt cu vocea măsurată, dar cu încăpăţînare, începutului de efuziune a lui Suru. Ai băgat groaza în ei, cînd te văd parcă-l vad pe dracu. Ei nu-şî dau seamă că sínt gunoi în ochii tăi ?” „Pur şi simplu ai înnebunit, femeie, ţi s-au stricat minţile. N-ai fost tu niciodată în

toate doxele, dar acum...” „Cum o să poţi tu să trăieşti fără un prieten ? – continuă Peluţa imperturbabilă. Ce fel de viaţă **o** să duci ? Să n-ai un suflet de om în faţa căruia să te deschizi ? Ai rămas singur de tot. Ce-o să te faci în atîta singurătate ? —. o să te încîinoşezi şi mai mult. Vai de sufletul tău, Manole !” „Ce singurătate, nebuno ? strigă Suru congestionat de furie. Tu trăieşti ca o schimnică aicea, între patru pereţi. De aia te-ai şi scrîntit. Eu sînt tot timpul cu lumea, între oameni, n-am nici cînd să răsuflu. Cu ei mă înţeleg, avem acelaşi limbaj, nu mă înţeleg uite, cu ai mei, cu tine, care...” „Nu-i mai înţelegi nici pe ai tăi, Manole, te-ai înstrăinat şi de ei, îşi duse femeia mai departe melopeea, şi lui Suru îi veni în minte **că** Peluţa era o cobe, pasărea păcătoasă, prevestitoare de nenorocire, pe care orice ai face nu poţi s-o împiedici să ţipe. Cu copiii te porţi ca un stăpîn, nu ca un tată. Fiindcă ţi s-a răcit inima şi nu mai ai milă, nu mai ai dragoste. Vrei ca şi ei să te asculte orbeşte. Ce tată eşti tu cu Claudia, săraca, pe care o obideşti că o să-şi pună capăt zilelor ? Ce tată eşti cu Virgil, că-i pizmuieşti fericirea şi vrei să i-o strici?” „Ce tata? Un tată cu simţul răspunderii, care nu vrea să se ruşineze de copiii lui ! Dar ţie ce-ţi pasă, tu judeci cu fundul, nu cu mintea. Te doare în cot cum îi judecă lumea şi cum mă judeca pe mine pentru purtarea lor. Ei îşi fac de cap şi tu-i strîngi la piept şi plîngi. Le-ai stricat caracterul, i-ai făcut să-şi piardă bunul-simţ, ruşinea, să trăiască în murdărie. Să-i ai pe conştiinţă, deşi conştiinţa ta... Mulţumesc lui dumnezeu că Nana nu-ţi seamănă.” „Copiii te judecă, Manole, nici nu ştii tu. Şi cînd o să te cunoască mai bine o să te judece şi Nana.” „De Nana să nu îndrăzneşti să te atingi ! Nana nu-ţi aparţine. Te-aî dovedit incapabilă să creşti şi să educi copii. Constitui un pericol, un adevărat pericol...” strigă răguşit Suru, tremu- rînd de indignare. Peluţa se ridică în picioare. Buzele i se schimonosiseră dizgraţios în efortul de a se stăpîni, de a-şi înăbuşi plînsul. Glasul întretăiat, îngroşat, era încărcat de un mîl greu ce

spărsese zăgazurile înlăuntrul ei... „Cît despre mine... spuse, ştii ce~ai făcut din mine ? O cîrpă să-ţi ştergi ghetele de noroi. Ce-am fost eu pentru tine ? Nimic I O muiere

proasta. Dacă ţi-am fost povară de ce m-ai **păstrat, de ce nu** m-ai gonit ? Doar ca să ai o roabă acasă ? Sau ca să ai pe d- ne-ţi vărsa năduful ? Poate ţi-ai fi dorit altfel de femeie. **De** ce nu mi-ai spus ? că mă duceam... Te~am ţinut eu **legat de** mine ? Aveam eu puterea asta ? Puteai să faci ce vrei. **Mi-ai** băgat frica în oase. Aşa viaţă m-ai făcut să duc ! Mare **păcat** ţi-ai făcut ! Poate sînt nebună, cum spui. Atunci **sS hdf'bagi. la** balamuc. Dar dacă n-o să-ţi spun nici eu **adevărul,** cine **să** ţi-l mai spună, Manóle ? Că pe cel mai bun prieten – **atîta aveai** şi tu ! – l-ai alungat. **O** să te cîinoşeşti şi mai rău, **omule, şi** e păcat de sufletul tău." **Vocea** îi răzbătea cu greu, **potienin-** du-se, înecîndu-se şi revenind din nou la suprafaţă, cu **o sfor**ţare ce părea mereu ultima. Suru încremenise. Ceva **rece, gre**ţos, umed, greu punea stăpînire pe el. Milogeala **femeii ce-i** pălmuia obrajii mieros, ipocrit, terfelindu-i **demnitatea, îl** înnebunea $i îl paraliza. De această ruină omenească îşi **legase el** viaţa ? De acest obraz buhăit, descompus, de **babă ? De acest** trup gheboşat de grăsime, cu picioarele **umflate** în **papucii** şleampăţi ? De aceşti ochi albicioşi, tulburi ? **De buzele fleş**căite, tremurînd în spasmul începutului **de** plîns – **şi** el **pre**făcut – ca o piftie dizgraţioasă ? Ce căuta **această femeie în** viaţa lui ? Fusese vreodată altfel ? altfel decît **bătrână şi untó,** pornită împotriva lui ca o mumă a pădurii ? Pentru **ea renun**ţase la fericire, la marea iubire ? Ce făcuse ? ce **enormă eroare** comisese ? Unde-i fusese capul, cum putuse **să fie atît de orb,** de imbecil ? Niciodată fiinţa Deliei nu-i apăruse **mai** vie **în** minte, niciodată nu-i mai revăzuse atît de clar chipul **trist** şi dulce, privirile adînci, zîmbetuj îndurerat **şi luminos, părul** bogat de aramă veche, trupul fraged, voluptuos. **Trecuseră ani ?** În memoria lui, Delia rămăsese neschimbată. **O purta în sine** la vîrsta ei înfloritoare, superbă. PeSte ea nu trecuse **timpul,** nu o atinsese. în timp ce pe femeia **din faţa** lui, ce-i **luase locul,** o alungase prin prezenţa ei... pe ea timpul o **desfigurase, o muti**lase, lăsîndu-i numai spuma de venin ce-i ieşea **acum printre** buzele veştede. Icoana vie **a** Deliei

îi **provoca o suferinţă** fizică. Pierduse nu numai femeia dragă, singura ce putea da sens vieţii, pierduse şi tinereţea. Peluţei era tentat să-j reclame tinereţea irosită, batjocorită, netrăită, ea era vinovată pentru tot. „Te-am torturat... ţi-am distrus personalitatea... vai, vai... Suru o privea cu nesfîrşit dispreţ. Am şi avut ce distruge. Aşa ai fost întotdeauna, o baligă, nu femeie. Ce) puţin n-ai fost onestă. O femeie care ţine la bărbatul ei... îl apără, moare pentru el. în timp ce tu... Niciodată nu m-am putut baza pe tine. Slavă domnului că n-am avut nevoie, dar într-o situaţie grea... m-ai fi lăsat, ai fi trecut de partea duşmanului. Şi mai te plîngi... Tu mi-ai distrus mie viaţa. Am încercat să te ridic, să te scot din mlaştina mărginirii tale. Degeaba, degeaba... M-am zbătut în zadar. Ce-ai fost, aia ai rămas, Asta am fost eu ursit să duc, asta a fost crucea mea. Nu zic să-mi fii recunoscătoare, că nici nu-ţi dai seama... Dar măcar atît, cinste şi stimă. Nu bălăcăreala ta de mahalagioaică. Ţi-ai pus în cap să mă salvezi de la pieire, să-mi salvezi sufletul păcătos... Ai, ai, ai... Nu vezi că te bate vîntul ? De~abia te ţii pe picioare. Du-te în plata domnului, femeie. Cu mine nu mai ai de-a face. Cu mine ai terminat. Pentru mine nu mai exişti. Lasă-mă să trăiesc, cît mai am de trăit, fără duşmănia ta. N-am nevoie de nimic de la tine, nu-mi trebuie nimic.” îi era ciudă că-şi risipea nervii, că se lăsa pradă furiei. Se punea la mintea ei ? Ce să-i argumenteze, să-i explice, să-i dovedească ? Aşa făcuse toată viaţa, ca un dobitoc. Găsise apoi tonul potrivit. Batjocură nimicitoare. Cuvîntul vitriolant, alb, fără sentiment, apatic, nepăsător, definitiv. Cît timp strigase, Peluţa îl înfruntase cu o poză de martiră lovită, dar dîrză, ce rezistă printr-o voinţă de nebiruit asupririi. Pentru aşa ceva era înarmată. în faţa îngrozitoarelor cuvinte rostite liniştit, fără nici o participare, imparţial s-ar fi putut spune, emanfnd de la o autoritate supranaturală ce nici nu dojenea nici nu ierta, în faţa lor se găsi slabă, singură şi părăsită. O podidiră lacrimile, plecă fruntea şi-şi frînse mîinile. Manole o scotea din sufletul lui ca pe o proscrisă. Cît timp o bruftuluia, se simţea **la adăpost, ştia că ocupă încă un** locşor în inima lui, oricît

de infim, altfel nu s-ar fi aprins, nu **s-ar** fi înfuriat. **Dar aşa ?** Indîrjirea i se **topea** ca ceara, nu mai avea nici o putere **asu**pra lui. Se lăsă în **voia** jalei, **a lacrimilor** ce o orbeau. Căci **ea** îl **iubea** pe **acest** om, puternic şi totuşi slab în puterea iui. Zadarnic **se ridicase** împotriva acestei puteri, încercînd să-l **apere,** cu preţul propriei linişti. 11 **iubea** şi nu putea sta cu **braţele** încrucişate **în faţa** necazului ce-l pîndea, **a** neomeniei ce **creştea în el.** Din iubire se **făcuse** ea cremene şi-l **fulgerase** ■cu vorba, **aceasta** fiind un fel de **jertfă spre** binele lui. Ar fi făcut şi mai mult, dar nu ştiuse ce, atîta se pricepuse, atîta o dusese mintea. Şi era gata **să** ia totul de ia început, **accep-** tînd orice lovitură, căci n-avea cum **să se mai închidă** în **ea** şi să tacă, odată ce cunoscuse nenorocirea lui. Nu putea să se pună pe ea la **adăpost,** lăsîndu-l **pe** el pierzaniei. Soarta ei **era să-l** înfrunte de-acuma mereu, căci îi rămăsese **singura** fiinţă apropiată. Iar el, cu o voce necunoscută, îi **spusese vorbele acelea** sfîşietoare, nu atît prin conţinutul lor, **căci omul la supă**rare spune multe, **iar** cuvintele furioase se **sparg şi se împrăştie** •ca baloanele de săpun, cît prin liniştea lor sinistră. Plecă în bucătărie, apoi în curtea din dosul casei, oprindu-se în subsolul clădirii, pentru a-şi goli inima în singurătate **de** veninul dragostei ei amare, fără nici o speranţă şi nici un viitor, **fără** nici **un** ţel decît acela de a fi de **folos,** cu **slabele ei puteri,** omului **pe** care, **deşi** alungată, nu-l putea **părăsi.**

După plecarea **eâ,** Suru se răsturnă automat **pe canapea.** Genunchiul dureros îi crea noi reflexe, comandînd trupului ce să facă, cu excepţia momentelor cînd **energia,** voinţa, mult **mai** puternice, **împingeau** suferinţa **pe planul al doilea,** îi **permiteau să** o **dea** uitării. Se liniştise. **Ca** un cer zbuciumat, năprasnic, după trecerea furtunii **şi** ploii. Nervii, manifestînd **o ciudată** ■complicitate, recunoşteau **în** felul lor, puţin ruşinaţi **dar** mulţumiţi, că **exageraseră** întrucîtva. **Se dusese** şi **senzaţia** rece, umedă, **igrasioasă, îndoindu-se că fusese ură.** Nu **regreta ce-i spusese** Peluţei, într-un **fel** merita, dar **plînsul** ei îl **îmbunase**

oarecum şi .putea accepta că sărise puţin peste cal, deşi, didactic, aşa se cuvenea. Să se mai controleze şi ea, să-şi mai lase aerele de dădacă intransigentă şi incoruptibilă. Oricum, făcuse o treabă bună, rezolvase o problema ce ameninţa să devină cică- litoare, chiar periculoasă pentru ordinea vieţii lui personale. Folosea metoda obişnuită, îngroşind liniile, monlîndu-se un pic mai mult decît era nevoie, jucind niţel teatru. Asta se dovedea întotdeauna foarte eficient, cu rezultate imediate, de-a dreptul spectaculoase. Făcea ca mingea să râmînă întotdeauna în terenul celuilalt, lăsîndu-l pe el să-şi bată capul, să se descurc?, infuzindu-i sentimentul culpabilităţii şi nevoia dezvinovăţirii, a împăcării.

Pe faţa lui nu se mai păstra nici o urmă din cele întîmplate cînd, proaspătă, luminoasă, iradiind tinereţe şi o contagioasă bucurie de viaţă, în uşă se ivi Nana. „Bună seara tăticule, ai venit, ce mai faci, eşti obosit, e gata masa, stai demult aici, vrei să-ţi aduc ceva, mama unde e ? Vai, trebuie să te felicit pentru intrarea în producţie a secţiei a doua. Am avut şi noi un moment politic la UTC.” Se aplecă să-l sărute pe frunte, lovindu-i obrajii cu părul greu, răcoros. „La care întrebare să-ţi răspund întîi ?■' îi aruncă Suru, ca de obicei, cu o undă de ironie reţinuta. „Uuuu, iar îţi baţi joc de mine, icni copilăreşte, cu o simulată supărare. La nici una. Vorbeşte-mi mai bine de victoriile repurtate în muncă. Ai comunicat la Bucureşti ? Ce ţi-a spus ? Ai sărbătorit evenimentul ? ai ciocnit cu cineva un pahar de vin ? Vrei să ciocneşti cu mine ? şi ţi-l dau tot ţie să-l bei/' I Nana trecea de la una la alta fără nici o legătură, făcînd ca vorbele să plutească uşoare, alunecoase, iar sensul lor general să fie unul fremătător, de fervoare spirituală şi inepuizabilă afecţiune umană. Deşi se temea ca această sclipitoare şi necontenită bătaie din aripi să nu trădeze $i o anumită superficialitate, Suru urmărea cu plăcere jeturile verbale ale fetei, găsindu-le inspirate şi în acelaşi timp odihnitoare, o dovadă de i participare activă la viaţă, de volubilitate şi neastîmpăr inte- ţ lectual. Se bizuia pe faptul că viaţa o va fixa mai bine pe cîteva 1 coordonate esenţiale, unde

era de acord să **se** consume cît **o vrea,** îl atinsese plăcut atenţia ei, importanţa pe care **o dădea** „victoriilor în muncă" – aşa cum spusese cu o **vagă notă comică,** dar deloc persiflantă. Nana se dovedea conştientă de importanţa autorităţii lui sociale, urmărea cu interes viu – şi nu din **simplă** curiozitate, ci din plăcerea de a se învălui şi ea în aura lui Suru –, afirmarea sa ca om politic, amprenta lăsată în marile evenimente ale acestui colţ de ţară. Intr-adevăr, Suru avusese o reală satisfacţie, intrarea secţiei a doua în funcţiune nu **era** un fapt divers, **pentru asta năduşise,** luptase din răsputeri. **Oa**menii îl priviseră astăzi cu un spor **de respect, de** la **centru i se** spusese un cuvînt bun, **dar** parcă nici unul din **aceste semne de** ■consideraţie nu-i stîmiseră atîta mîndrie, ca preţuirea **Nanei.** Desigur, fata îl iubea, dar dragostea filială **fără această parti**cipare sinceră şi în acelaşi timp matură, la responsabilităţile **şi** realizările lui obşteşti, nu i-ar fi spus mare lucru. Chiar **gesturile** intime, **de** devotament filial, **le** punea în bună **măsură pe seama** conştiinţei valorii sale înfiripată de timpuriu în mintea **fetei.** Nana se aşezase la capul lui Manole pe acelaşi scaun **pe care** stătuse Peluţa, privindu-l cu admiraţie şi bucurie. **Apoi tresări** cu un vădit reproş către sine : „Oooo, dar genunchiul tău, tăticule ? Ia sa văd... Nu, nu, nu pun mîna. Intîi **să** scoatem **pan**tofii ăştia... aşaaa... Şi acum să aduc papucii... Te doare ? **La** fel ca ieri ? Ce să mă fac eu cu tine... Mi-ai **promis că** te **duci...** Te duci ? Te ţii de cuvînt ? Iţi **dai** cuvîntul **de** onoare ? **În ce** staţiune ? Vrei să ne uităm în ghid ? **mă** duc **eu să-l aduc.** Bine, după ce mîncăm, dar să ştii, în seara asta... **Şi** îţi **chiorăie ma**ţele... Mamaaa... e gata masa ? Mă duc **să** văd. **Intr-o clipă...**"

Peluţa se ştia aşteptată ; pornise la drum cu un curaj voinicesc, dar acum, ureînd scările blocului, un uşor tremur **îi** cuprinse **braţele.** Ei, fir-ar să fie, doar nu se ducea **în audienţă** la cine ştie ce mărime. La telefon răspunsese **chiar** el. **Nu-i** venea să creadă... în vocea lui era numai simpatie şi afecţiune. Se îmbrăcase pe îndelete, cu inima uşoară,

fredonînd o frîntură de melodie, ceea ce i se întîmpla rar, mulţumită că se hotărîse să ia această iniţiativă. Şi acum, emoţie, ca pe vremea cînd era domnişoară... Nu prea mai văzuse lume. Pe vremuri, cînd stătea la bloc, îşi cultiva măcar vecinii. Dacă nu-şi făceau vizite reciproce – şi asta nu prea se intîmplase – îi întîlnea pe scări, pe palier, la intrare, la ieşire. Cîteodată, dimineaţa, cu un pretext gospodăresc oarecare, cîte o vecină îi mai deschidea uşa. Aici însă, cine să-i intre în casă ? în primii ani după ce se mutaseră, continua să-i viziteze Vlad, aducînd cu sine toată lumea din afară. Apoi el evitase şi înţelegea de ce. Asta crease un mare gol în viaţa lor şi ea îl resimţise cel mai puternic. Şi Nana tînjea după Vlad, deşi ea mai avea ocazia să-l întilnească din cînd în cînd prin oraş. Fata nu ştia, bineînţeles, ce determinase încetarea vizitelor lui, închipuindu-şi ca treburile. Pe Pc- luţa treburile casnice o absorbeau cu totul şi, deşi uneori o apăsa singurătatea, nu simţea nevoia să iasă printre oameni.

în faţa apartamentului, înainte de a suna, îşi potrivi pălăriuţa rotundă, cafenie şi-şi netezi rochia. îi deschise ea. Aproape se fîstîci. N-o văzuse niciodată şi şi-o închipuise altfel. Se îăsâ îmbrăţişată şi sărutată pe obraji. Vlad îi făcu o adevărată manifestaţie. Peluţa, aşa, Peluţa, pe dincolo... O lua de mină şi o îndepărta ca pentru a o vedea mai bine. Peluţa putea citi limpede pe chipul lui iluminat – un chip ce nu se putea preface, nu se putea ascunde, neatins de şcoala aspră a vieţii, deşi ştia că viaţa nu-i fusese uşoară. O mira şi o îneînta entuziasmul lui, cel de totdeauna, deloc împuţinat, ba dimpotrivă, – cu atît mai mult cu cît şi-l închipuise încovoiat de lovitura primită. De aceea şi făcuse acest drum. Ca să-i dovedească statornicia prieteniei ce i-o purta şi solidarizarea în situaţia creată, implicit desolidarizarea, în această chestiune, de Manole, regretul pentru nedreptatea comisă şi cu care, prin tangenţă, avea fără voia ei o oarecare legătură. Vizita ei trebuia să fie un gest de compasiune şi îmbărbătare, şi într-o anumită măsură, de dobîndire a iertării

lui Vlad. La toate acestea se **adăugase şi** dorinţa **de a bine**-cuvînta deschis, **fără** nici un echivoc, proaspăta căsnicie. **Deşi** nu o cunoştea, pe Elvira o simţea apropiată, **ca pe o rudă. Nu** putea să nutrească decît cele mai bune sentimente pentru femeia ce acceptase să-şi împartă viaţa cu Vlad în asemenea **mo**mente. Găsise înţelept ce făcuse Vlad, aprobase din **toată inima** actul lui şi apreciase cum se cuvine alegerea, **mai ales vîrsta** femeii, căci i s-ar fi părut de prost gust să-şi ia **de nevastă o** fîşneaţă din acelea care vînează bărbaţi. Respiră uşurată **că-I** regăsi pe Vlad cum îl ştiuse – pe de o parte fiindcă **nu trebuia** să aibă de-a face cu un om rănit, şi pe de **alta, că prin aceasta în**săşi vina lui Manole se diminua în ochii ei, urîta întîmplare **mai** pierdea ceva din proporţii. O instalară pe un fotoliu **cu** un **ade**vărat ceremonial, după care Vlad îşi **ceru permisiunea să pre**gătească singur gustarea. Peluţa rămase **faţă** în **faţă** cu **Elvira.** Ar fi vrut s-o întrebe cîte ceva despre Vlad, de **pildă, cum su**portase el „căderea". Ar fi fost curioasă să ştie ce sentimente îi purta lui Manole. îşi închipuise, sperase, nu mai **ştia exact** de ce, că apropierea între ele două **va fi foarte uşoară.** Se gîndise că Vlad constituie un fel de numitor **comun, o punte.** Pe vremuri se împrietenise repede cu **cealaltă, cu Gigi, ... cât** trecuse de atunci ? Nu, de fapt altceva o înşelase... **vîrsta. Ştia** că sînt cam de aceeaşi vîrsta şi în **imaginaţia ei asta simplifica** lucrurile. Oamenii din aceeaşi generaţie se înţeleg **uşor, mai ales** femeile, şi cu deosebire după ce au trecut un **anumit prag,** atunci cînd nu mai funcţionează **suspiciunea** lor **instinctivă,** spiritul de concurenţă, acea rivalitate subconştientă. **Dar ce fel** de comuniune de vîrsta putea fi între **ea şi această femeie** distinsă, strălucitoare ? întreţinînd **automat conversaţia, se în**treba perplexă cum e posibil ca fiinţa ce îi **vorbea să aibă anii** ei ? Spatele drept, braţele subţiri, coapsele lungi şi **gamba fină,** bustul piin, frumos reliefat. Şi acest ten curat, neted, **ochii** limpezi abia înveseliţi de cele cîteva linii pornind **radial de la coada** pleoapei. Degetele subţiri şi lungi, îngrijite, **părul blond plati**nat, căzînd într-o cascadă subţire pe umeri. **Peluţa avu**

senzaţia

că-şi vede, reflectat pe chipul Elvirei, obrazul flasc, **lăsat,** buzele fără viaţă, cu marginile uşor încreţite, pungile de sub ochii stinşi, părul încărunţit adunat într-un coc anemic. **Dăduse** şi ea cu **pudră pe** obraz, dar i se **părea că** pulberea **gălbuie stătea agăţată** pe perii zburliţi de fiorul neplăcut ce-i străbatea pielea, îşi vopsise şi ea buzele cu ruj, **dar** ştia **că** o făcuse ne- îndemînatic, dînd **figurii** o notă artificială. **îşi** privea mîinile cu degete boante, cu vine urît desenate şi citeva pete cafenii, picioarele scurte, groase, mijlocul diform, pieptul otova, **şi** realiza pentru prima dată ce ravagii făcuse timpul în fiinţa ei fizică. încerca un sentiment nu de tristeţe, ci de ruşine, ca şi •cînd ar fi fost direct vinovată de această degradare. îmbătrî- nise ! Ce făcuse sau ce nu făcuse ca să ajungă aici ? Nu prinsese **de** veste **la** momentul potrivit ? **Se** obişnuise într-atita **cu înfă**ţişarea **ei de** fiecare zi ? Dar această femeie cum preîntîmpi- nase urîtele semne, cum îşi strunise şi îşi supusese anii, cum ştiuse să împiedice vremea să muşte din carnea ei ? Era cu putinţă ca **o** femeie de **această** vîrstă să **se** încăpăţineze să rămînă tînără şi atrăgătoare, să-şi păstreze astfel atributele de femeie ? Pe **măsură** ce **o** privea, o **mare** admiraţie punea stăpinire **pe** ea şi o invidie blîndâ, molcomă, ca a mamei pentru fiica ce i-o luat locul în lume. Şi încă ceva, un complex de inferioritate, de **genul** a ceea ce simt copiii mai puţin dotaţi faţă de colegii şi camarazii îndrăzneţi, abili, puternici şi întreprizi. recunoaşterea lor ca mai mari şi **mai** destoinici şi **acceptarea vasalităţii** în schimbul ocrotirii. Da, Elvira putea să-i fie sfătuitoare, avea incomparabil mai multă viaţă şi pricepere de a trăi. Remarcă izbitoarea deosebire între felul lor de a se îmbrăca. Fusese mulţumită de **ţinuta** ei **înainte de a pleca** în vizită. Dar acum ştia **că toca** de fetru e **demodată, că rochia groasă,** de **stofă** scumpă e bătrîni- **cioasă** şi, **deşi simplă, de** o preţiozitate de **prost** gust, **că** pantofii ■ei cu tocuri groase o micşorau, făcîndu-i mai vizibile picioarele urîte. **în** schimb, cît de frumos desena piciorul, **sandaua** cu ba- rete subţiri şi tocul **lung, ale**

Elvirei 1 Pedichiura ireproşabilă îi **permitea să** nici nu-şi **pună** ciorapi, **lăsînd să se** v.;dâ muşchiul fin şi pielea albă. Şi această fustă bleumarin, plisată, desfăşurată larg pe scaun de o parte şi de alta a genunchilor rotunzi, croită dintr-o stofă uşoară, ce se mula în cădere pe coapse, foarte, foarte decent, dar şi puţin nu ştiu cum... şi bluza albă, de mătase, brodată, cu mîneci scurte şi cu jabou ! Ce deosebire ! Ce eleganţă graţioasă, în raport cu prosperitatea ei grosolană, lipsită de fantezie şi rafinament. „Şi sin- tem de aceeaşi vîrstă" îi revenea ca un *leit-motiv.* Descoperea umilita şi fermecată în acelaşi timp, o altă faţetă a vieţii, o altă variantă a existenţei. Deci coexistă mai multe lumi – aceea *a* ei, mărginită, călăuzită de resemnare, strivită de delăsare, de nepăsare de sine, şi aceea a Elvirei, dominată de ceva necunoscut, de o mare voinţă de conservare, de preţuire pentru sine, de iubire de sine. Asta era, iubirea de sine, un lucru pe care Peluţa nu-l înţelesese, nu-l cunoscuse, nu-l simţise niciodată. Se vedea că Elvira îşi iubea trupul, chipul, şi le respecta şi îngrijea, de aceea stîr- neau admiraţia, te îndemnau şi pe tine sa le iubeşti. Ea de ce nu-şi iubise trupul, de ce-l neglijase, îl lăsase în paragină ? Din prostie şi incultură ? cum spunea Manole. Nu ştia, era prea complicat, clar îi apărea doar acest sentiment persistent de vinovăţie şi inferioritate, de ruşine, ca şi cînd ar fi fost găsită în capotul ei dubios din bucătărie, surprinsă cu paturile nefăcute, cu casa neaerisită şi nemăturată în miezul zilei. Elvira rîdea, glumind pe seama lui Vladimir, prcsupunînd că se încurcase în ceva de nu mai venea, explicîndu-i cît îl captivează această îndeletnicire, pentru care nu prea avea nici chemare, nici experienţă. Ea îi satisfăcea bucuria, deşi se lipsea de o plăcere nu mai mică. Asta, îi spuse Elvira, făcea parte dintr-un joc început şi continuat tacit, de a oferi fiecare celuilalt tot ce şi-ar dori sieşi mai mult.

În sfîrşit, Vlad îşi făcu apariţia încărcat de farfurii şi pahare, mişeîndu-se ca un echilibrist pe sîrmă, deschizînd uşa cu cotul şi lovind-o cu tocul pantofului ca să se închidă, cu ochii nedezlipiţi de pe ceea ce purta pe palme şi pe braţe. Peluţei i se părea şi Vlad întinerit, în cămaşa lui cadrilată,

cu mîneci

scurte, descheiată la gît, scoasă deasupra pantalonilor strîmţi de catifea reiată. Proaspăt bărbierit, cu părul alb, mătăsos, puţin rebel, părea un licean deghizat la o serbare de sîîrşit de an. Peluţa constată în treacăt cît de bine se potriveau, la fel de îndatoritori, de joviali, de enigmatici, comunicînd prin misterioase canale sentimentale, înţelegîndu-se din priviri – ce priviri expresive, învăluitoare, pline de tilc îşi aruncau ! Văzuse uneori vîrstnici maimuţărindu-se, făcînd-o pe tinerii îndrăgostiţi, jucînd scene dezagreabile, şi-i detesta fiindcă se vedea de la o poştă că nu erau sinceri, se prefăceau şi faţă de lume şi faţă de ei înşişi, într-un ipocrit consens tacit. Nimic nu considera mai urît decît simularea sentimentelor, căci în stăpînirea lor omul cade involuntar, inconştient, cu toată fiinţa. Elvira şi cu Vlad nu simulau nimic, nici nu-şi dădeau seama de ieşirea din perimetrul vîrstei lor, iar vîrsta se dovedea a fi ceva convenţional, relativ, o prejudecată. Tinereţea e un lucru complicat, pe care omul îl primeşte de la natură sau el singur şi-i creează – greu de spus ! – o lumină, o putere a sufletului de a lua mereu totul de la început, de a renaşte. Şi trupul ascultă de această putere, şi el se reînnoieşte dacă izvorul nu seacă. Elvira sărise în întîm- pinare lui Vlad, ajutîndu-l să aştearnă masa, dar lăudîndu-l, lăsîndu-i lui toată gloria, şi Vlad îi luase mina şi i-o sărutase aerian la încheietură. La început Peluţa zîmbi, amuzată de acest gest romantic din altă epocă, apoi se înfiora. Nu era vorba doar de epocă. Gestul fusese firesc, pornit din inimă. Ca atunci cînd mîngîi un copil pe obraz, sau pe creştet, sau iei în palmă o floare şi o expui la lumină s-o admiri în voie, sau- sufli ca să încălzeşti mîna slabă, tremurătoare, cu prea puţin sînge, a micuţei tale mame. Ca atunci cînd... o, cîte asemenea gesturi pot fi... ' Dar între doi soţi ? Peluţa nu-şi mai aducea aminte despre aşa ceva. Chiar dacă fusese cîndva, uitase... Ce era tandreţea ? Afecţiune, delicateţe,

ocrotire... ocrotire şi recunoştinţă. Deci şi aşa ceva există pe lume... Nu peste tot viaţa e atît de săracă şi searbădă... Dacă i-ar fi spus cineva, ar fi întors capul plictisită, i s-ar fi părut fără sens. înainta în ea, încet, un val de nostalgie, amă-

răcîune şi regret, ca şi cînd tinereţea îi murea atunci a **doua oară,** definitiv, şi-şi îngropa ultima speranţă, **dacă aceasta ar** mai fi supravieţuit pe undeva prin ungherele sufletului. Orice tandreţe **era** exclusă. **în** viaţa ei se instalase de multă **vreme** altceva, un automat **care-i** dirija mişcările şi **gesturile, unifor-** mi2Îndu-le, simpliiicîndu-le la maximum, reducîndu-le Ia strictul necesar funcţional. **De** ce se **întîmplase aşa ? Secaseră prea** repede izvoarele ei lăuntrice ? Nu **mai** putuse oferi nimic, nimic răcoritor, regenerator ? Nici pentru **ea,** nici pentru **Ma-** nole ? Sau el scorojise totul cu vocea metalică, dură, cu privirile **aspre, cu** zgîrcenia lui sufletească ? Şi una şi **alta erau posibile,** dar acum nimic nu mai era **de** făcut. **Cit** putuse să **o tulbure** un gest atât de simplu ca sărutatul unei mîini ! Un **bărbat sărutase** recunoscător şi ocrotitor mina soţiei sale... **dar** cîte ecouri tulburi, nelămurite trezise în ea acest fapt **poate elementar şi obiş**nuit în viaţa celor doi 1 cum i se chircise **mima de sufe-^** rinţă ! cît de mare se făcuse deodată golul din **viaţa ei. Asemenea** lucruri, de care uitase, **mai existau pe** lume, **dar pentru** alţii... Tîrîtă de exuberanţa lor rîsese, **mâncase, băuse, senzaţia ,** de toamnă dezgolită, pustie, rămăsese **însă. Venise să-l deplângă** şi să-l îmbărbăteze pe Vlad, şi acum trebuia **să privească şi să** admire, cu o secretă invidie, nu numai echilibrul lui sufletesc, ci şi fericirea, împlinirea lui. împlinirea... **asta cîntărea în ochii** Peluţei mai mult **ca** orice... însemnând **trăirea pe toate planu**rile, armonia vieţii, bucuria nouă, atît acolo, **Ia muncă, în gre**lele treburi publice, cît şi acasă, între **patru pereţi, împreună** cu **ai** tăi, cu copiii **tăi,** iar **dacă** nu **ai,** cu **tovarăşa ta. Aşadar,** asta **dobîndise thad,** după un lung **trai singuratic,**

zbuciumat, de care i **se** făcuse de atâtea ori milă ? Şi **după ultima izbitură, ce** crezuse **că** l-a dărîmat ? **Dar** cum fusese **cu putinţă ? De oe** Manole **nu** se putea cu nici un chip împlini **astfel ? Ce-i lipsea** lui ? Poate asta... iubirea... îi veni în gînd cu **o senzaţie de** slăbiciune, şi privirile **i se** opriră **fascinate asupra Elvirei.**

17 – Pumnul şt palma, vo). ni

Capitolul IV

Prima data îi atrase atenţia mişcarea ; la intervale regulate, mici umbre lunecau prin faţa geamului ca nişte trupuri de albine sau de bondari grăbiţi să se strivească de piatra balconului în zbor vertical. Sunetul îl făcu să se uite atent; eî- teva picături mari de apă traversau din cînd în cînd spaţiul din faţa ferestrei, pe traiectorii şi în ritmuri diferite, explodînd uşor, cu stropi miei, la baza zidului. „Picură...! Curg streşinile...![6], constată Suru şi se apropie de fereastră. Se desprimăvăra, Fireşte, ştia asta, dar intr-un fel teoretic, din buletinele meteorologice puse dimineaţa şi seara pe birou, ca şi din discuţiile cu activiştii despre pregătirea arăturilor. Văzuse şi zăpada împuţinată, chireindu-se de la o zi la alta, ocolise băltoacele **de** pe stradă, îşî deseheia în mers paltonul şi-şi lăsa neglijent fularul peste revere. Cu toate acestea, abia picăturile căzute **de** pe acoperiş îi materializase pe deplin în minte realitatea fenomenului natural, venirea primăverii. Fereastra dădea **spre** piaţa publică a oraşului, conturată în sistematizarea urbanistică din ultimii ani. După-amiaza pe sfîrşite lăsa o lumină **pa**lidă pe ziduri, pe oameni, pe pavajul ud şi pe grămezile de **zăpadă** suptă, rarefiată, acoperită de praf şî funingine. Gheaţa se înmuia peste tot. Oraşul se dezmorţea. După sclipirea albă.
sănătoasă a iernii, cu sonoritatea sticloasă a văzduhului îngheţat, CQ demnitatea dură a lucrurilor **împietrite, lui Sura i *ăe* -păru** că urbea arată cam derizoriu, **udă şi** golaşă **ca** o **curgă plouată.** Dezgheţul trecea printr-o fază" inestetică ; **aceea cînd** «forţa ce a ţinut totul încremenit **se domoleşte, slăbeşte,** far **ceea ce iese din** chingi e o **materie vlăguită, fleşcăită, putredă,**

ce **abia urmează** să-şi adune sevele, să **regenereze, să-şi redo- bîndească** puterea **de** a germina. Ciudată **asemănare ! Cam tot aşa se** simţea el, **cam** la fel **ieşea** din **această iarnă. Toamna** lungă, ploioasă şi rece îi **agravase reumatismul articular,** •intrase în anotimpul îngheţat cu **o suferinţă** vie **şi persistentă,** ce-i consumase o mare parte a vitalităţii. Trebuise **să lupte cu** durerea sicîitoare a genunchiului, ce-l împiedica **la mers,** îi limita gama de mişcări, îi dădea o stare **permanentă de iraso-**bilitate, de **care** era conştient şi **pe care trebuia să şi-o domine.** Nervii îi slăbiseră, durerea şi oboseala **îl făcuseră apatic, mo**rocănos. Nu .primea decît pe cei care cereau **expres şi după ce** se convingea **că** treaba respectivă nu **putea să** o **repartizeze** vreunuia din colaboratorii apropiaţi. **Personal nu mai chem« pe** nimeni, prefera **să** soluţioneze problemele prin **telefon sau prin** •rezoluţii amănunţite. **Tşi** crea un oarecare **echilibru între voinţă** şi durere, dar în prezenţa **altuia acesta** se **strica şi durerea pre**vala asupra voinţei, împiedicîndu-l să **se concentreze, să-şi păs**treze calmul. Rezistenţa îi **slăbea** şi din **ce** în **©e mai anevoios** îşi **realiza** echilibrul, **Chiar** în **singurătate. Timpul trecea greu,** apăsător, zilele erau îngrozitor **de** lungi **şi de anoste. Aşteptase** cu nerăbdare încălzirea timpului pentru **a se** duce **să-şi facă,** în sfîrşit, cura, încredinţat se **plămădise temeinic în al această** autosugestie **că** va fi de ajuns **să-şi bage** piciorul **în** apele miraculoase pentru **a** se tămădui. **Venea primăvara, dar timpul** parcă se **prăbuşea peste** el. **Dusese durerea pe picioare, cum se** spune, în virtutea **inerţiei** vechii **sale'forţe, înţepenit te această forţă, dar acum ea slăbea, refuaa să~l mai ţină drept. Odată cu** primele semne ale **împritnăvărfa-i?, deci ca apropierea** momentului pentru care se **încordase s* reifete,**

pilonii de susţinere dădeau îngrijorătoare **semne** de şubrezite. Trebuia să se grăbească, să-şi cruţe nervii. Nu-şi putea permite **să** lase să se submineze nimic din structura sa morală, din puterile cu care îl înzestrase natura. Era timpul **să depăşească acest episod nefast.**

■ Se însera ; pe **la** ora aceasta genunchiul îl durea cel mai **rău.** Sună secretara să-i ţină paltonul. Putea **să se** îmbrace şi **singur,** dar şi această operaţie elementară conţinea mici şi neprevăzute riscuri, răsuciri bruşte ale trunchiului cu genunchi cu tot, săgetări dureroase ce-i tăiau respiraţia şi-i umezeau fruntea de sudoare. Căpătase frică, evita riscurile cît putea, simplificindu-şi la maxim mişcările, recurgînd **la** ajutor. **Porni** şchiopătînd pe scara impozantă a clădirii, mustrîndu-se, **ca de** fiecare dată, că nu avusese prevederea să construiască un lift. **Păşea** grijuliu pe lîngă perete, sprijinindu-se **pe** piciorul **sănă**tos, simţind cu repulsie în spate privirile secretarei petrecîn- du-l din capătul scării. În marea clădire domnea o liniște austeră, **ca** intr-un tribunal. Cadrele de bază lucrau **încă,** studiind dosare, elaborînd materiale, dar animaţia zilei se stinsese, dînd sediului un aer grav. îi plăcea acest moment cînd zidurile se spiritualizau, respirînd cerebralitate, **adică ce** trebuia să caracterizeze această instituţie, creierul politic al judeţului, organismul de decizie şi verdict, de care depindea **me**canismul social, colective, oameni, mulţimi. Şi **pe** el ÎI impresiona atmosfera severă, glacială, înfiorîndu-se la gîndul că prin toate celulele taciturnului creier trecea, ea un curent de înaltă tensiune, propria-i voinţă, judecata lui precisă, imparţială. **Pradă** acestui sentiment, încărcat de un secret orgoliu, se întreba ce vor fi trebuit **să** simtă şi **să gîndească** cei chemaţi aici **să dea** socoteală, în special cei cu o conştiinţă nu **de** tot liniştită şi imaculată, ca şi oamenii de rînd veniţi **să ceară** şi să capete rezolvări pentru micile, dar complicatele lor **probleme** de **viaţă. Agrea** mult mai mult **aeest moment de in**teriorizare solemnă, de mister **al** culoarelor, al uşilor **închise,** decît **mişcarea sonoră** de dimineaţă, şi **ea plină de semnificaţii,**
şi ea grăitoare în ce priveşte atributul **de forţă organizatoare** al judeţene!, dar nu atît de expresivă, de

dominatoare. Aşa ceva îşi amintea **că** văzuse, cîndva, în copilărie, în **tribunalul** oraşului, către sfîrşitul zilei şi, nu demult, cu prilejul unei **că**lătorii în străinătate, într-o catedrală gotică şi ea goală, copleşitoare în muţenia enormelor ziduri întunecate şi reci. îi împrăştie gîndurile un activist oprit **pe** scări **pentru** a-l **saluta şi** lăsa să treacă, aşteptînd într-o atitudine **de respect** şi **supu**nere. Traversă holul larg al parterului, uşurat că **scăpase de** scări, ascultîndu-şi rezonanţa paşilor pe dalele **de piatră. Sa**lută amical miliţianul în poziţie **de** drepţi şi se opri în **pragul** clădirii mai bine dispus, mai stăpîn pe sine, trăgînd adînc în piept aerul jilav cu vagi miresme de iarbă crudă, **aduse** probabil de vînt de pe dealurile unde horbota albă, subţiată, se măcina şi se prefira în pămînt. Coborî în stradă, apropiindu-se de maşina cu portiera deschisă, trasă mai **departe de rigola** plină cu zăpadă moale, topită şi cînd vru să **păşească,** piciorul sănătos îi alunecă pe un petic de gheaţă, ambii genunchi **se** răsuciră şi se rostogoli cu un plescăit **sec în băltoacă. Durerea** îi sfredelea creierul, dar şi mai puternice **erau** panica **şi ruşi**nea şi **un** fel de disperare, ca atunci cînd aluneci **în somn în**tr-o prăpastie fără fund, ştiind că totul s-a terminat, ca nu **te mai** poţi agăţa de nimic. Miliţianul şi şoferul **se repeziră în** lichidul vîscos şi murdar, plescăind şi **stropind;** îi **auzi** gîfîind şi simţi mîinile lor vînjoase ridicîndu-1. **Continuară să-l** ţină mai departe .strîns, fiecare de cîte un **braţ, neîndrăznind** nici să-i vorbească, nici să-i dea drumul, **respirând greu amîn-**doi, crispaţi şi parcă tremurînd de emoţie **sau** de **teamă, ca şi** cînd ar fi fost vinovaţi de cele întâmplate. Suru **avea** mîinile ude şi murdare, simţea **apa** în **pantofi, iar de pe palton auzea** şiroind zoaia rece. **îl** ţineau, îi trecu prin minte, ea **pe un be**ţiv pe care nu-l mai duc picioarele. Ei îl **văzuseră cum se pră**buşise în băltoacă, udîndu-şi hainele, tăvălindu-se. **Imaginea** celor doi contemplîndu-l în timp ce **cădea ca** un sac **de car**tofi îi **era** insuportabilă. Şi poate îl **mai văzuseră şi alţii. Cine**

ştie, priviseră de la fereastră activişti, cum se mai întîmplă' uneori spre seară, cînd îi pîndeau plecarea. Trecătorii fuseseră probabil de asemenea martori. Cetăţeni ai judeţului îşi văzuseră căpetenia bălăcindu-se în rigolă, Ajunsese să nu se mai ţină pe picioare ? Cum îl vor privi oamenii, cum îl vor mai asculta ? Din experienţă ştia că un conducător slab e dispreţuit, Mulţi atita aşteaptă, ca şeful să-şi arate părţile vulnerabile, pentru a-l contesta sau părăsi, pentru a se arunca asupra lui. în mintea surescitată a lui Suru cei doi se multiplicau, deveneau o masă. Se vedea sub ochi scormonitori, neîndurători, umilit, cules de prin bălţi, luat pe sus, tîrît. Fusese filmat de ochi străini, imortalizat pe retine în postura cea mai deplorabilă, poza lui devenise un document la indemina oricui, cir- culînd din rmnă în mînă, examinată şi comentată în derîdere. I se impuse întrebarea imediată şi clară : ce trebuia să facă ? Ce decizie să ia ? încerca să se desprindă din strînsoarea celor doi, dar văzu că nu se poate bizui pe genunchi. Deci, era dependent de ei, nevoit să se lase tîrît mai departe ca un balot. La maşină şi apoi... apoi unde ? Băgat în casă ud, minjit de sus pînă jos, spre stupefacţia Peluţei şi groaza Nanei ? în starea de faţă nu se mai putea duce nici acasă, nici înapoi la slujbă. Accidentul trebuia să-şi urmeze calea, să se consume pînă la capăt. Sub imperiul puternicei tulburări lăuntrice, dar decis, categoric, în stilul său tipic de a porunci, scurt, fără replică, rosti : „Pamfile, la spital", iar miliţianului : „Dumneata telefonezi acasă şi apoi anunţi pe tovarăşul Rusu. Spui doar atît... tovarăşul prim-secretar s-a internat în spital."

Pe sub uşă se strecura în încăpere o lumină gălbuie. Cît trecuse de cînd stinsese veioza, incercînd să adoarmă ? Poate o oră, poate două... Noaptea, în spital, timpul are alte dimensiuni şi altă greutate, trece peste tine ca un vehicul greu, nevăzut, un car enorm, un tren cu sute de vagoane, nu se mai termină. Odaia e o cuşcă... ziduri apropiate, povîrnite spre

tine, chiar şi ferestrele oblonite, oarbe, sînt un **perete închis.** Doar **această pată** gălbuie pe parchet... ca şi cînd **ceva** din coloritul, **din** luminozitatea lumii **s-ar fi strecurat** din **greşeală, din** neglijenţa cuiva... dar nici ea nu micşora izolarea din întuneric, dimpotrivă o făcea mai adîncă, sugerînd o realitate interzisă. Pentru Suru, în spital, cel mai greu de suportat **erau nop**ţile. încerca să citească, însă rîndurile tipărite îi fugeau de sub ochi, fără nici un înţeles, cartea devenea impenetrabilă, un calvar. îşi pironea **ochii** în tavan cercetînd micile crăpături **şi de**sene ale varului, dar şi ele ascundeau secrete indescifrabile şi urmărindu-le labirintul ciudat, străduindu-se să le bi- ruiască, obosea, capul începea să-i vîjîie, astfel că trebuia **să** stingă becul de pe noptieră, scufundindu-se în beznă, sperind ca somnul să-l prindă în mreje. Somnul nu i se **lipea** de **pleoape,** iar în creier izbucneau, rînd pe rînd, lumini sticloase, che- mindu-1. Se deschidea o feerie pustie. Perspectiva **de sub pleoape** semăna cu o privelişte nocturnă dîn avion, **deasupra** unui mare oraş căzut în somn sub spuzeala electrică. Nu mai exista decît el şi lumea fosforescentă, muta, înfricoşătoare, din propriul craniu, iar în jur spaţiul întunecat, **gol.** Parcă ar fi fost un meteorit solitar, azvîrlit în **bezna extrate**restră, gonind fără nici un rost în jurul pămîntului scînteietor şi lipsit **de** viaţă, planetă **părăsită, învăluită** în **focuri artificiale,** mincinoase. Tot ce putea însemna **zgomot, mişcare, prezenţă** conştientă, frîntură de gînd, pierea. **Pe acest fond de singură**tate, ţîşnind din sine spectral, începea să se **lăfăie ca tin monstru** hulpav şi leneş, durerea. Osul genunchiului **începea să fiarbă,** arzîndu-i **măduva,** tendoanele, **carnea, trimiţînd jar** în **tot picio**rul, în creier. **ín** fiinţa **sa domnea acum o putere străină,** dementă, şi nici o fibră nu mai era în stare să **i se împotrivească,** să **treacă de partea** lui, să-l apere. **Fruntea, buza de sus, gituî, palmele, se** umezeau, cehii **se deschideau în întuneric conges**tionaţi, căutînd un

suport, **degetele se încleştau pe pulpă spă**şind din toate puterile, **înoerdnd sâ supună carnea unei alte** voinţe, unei alte dureri ce putea fi controlată, **declanşată** şi

oprită, o durere îmblînzită. Aşa se pornea lunga luptă de noapte cu monstrul ascuns în picior, şi totodată cu timpul, avînd şi el conturul unei maşini infernale ce-l strivea într-o trecere insuportabilă, nesfîrşită.

Ajuns la capătul puterilor, răzvrătit împotriva durerii, a lumii şi a sa însăşi, Suru îşi luă bastonul şi ieşi pe culoar. Uşa camerei de gardă era deschisă şi, auzind zgomot, sora îi ieşi în întîmpinare. „Ce s-a întîmplat tovarăşe dragă îl chestionă cu blîndeţe dojenitoare, ca întotdeauna cînd îşi părăsea patul în miez de noapte, prefăcîndu-se că nu ştie ce vrea. Acest „tovarăşe dragă" îl contrariase un timp, găsindu-l echivoc şi deprimant. Oamenii aceştia uitau cu cine au de-a face, sau intenţionat îl înveşmîntau într-o formulă egalizatoare, de caritate sanitară, într-o titulatură de spital, frustrîndu-l de rangul social, amestecîndu-l în masa pestriţă a bolnavilor. Nu ripostase, fie dintr-o jenă ieşită la iveală după Imbricarea halatului roşu, fie dintr-o superioară înţelegere a stupidităţii oamenilor mărunţi. După o vreme uitase aceste motivaţii şi acceptase apelativul ca pe lucrul cel mai firesc. Dacă ar fi fost să explice, ar fi spus că-l socoteşte chiar chibzuit, pentru că rostirea titlului său înalt în aceste condiţii ar fi sunat indecent. Doar rolurile se schimbaseră complet, şi Suru nu putea să nu-şi dea seama. El depindea aici de ei, nu ei de el. Cînd se tîra în baston, stră- bătînd ca un strigoi culoarul pustiu al spitalului pentru a o implora pe soră să-i facă injecţie, la două sau la trei noaptea, ştiind că injecţia este interzisă, dar sperînd că poate o va îndupleca, în pofida instrucţiunilor primite, „tovarăşe dragă" era o promisiune, o speranţă, oricum, o blinda înţelegere şi toleranţă, în timp ce „tovarăşe prim-secretar" ar fi fost o chemare rigidă la sobrietate şi temperanţă, la

datoria oficială de exemplu – ceea ce i-ar fi fost peste putinţă să suporte. „Nu avem voie, ştiţi că nu avem voie, îi spuse sora stins, cu o uşoară supărare în glas, îndreptată mai mult împotriva ei fiindcă nu putea satisface dorinţa omului, şi ştiind dinainte că nu va putea să

reziste pînă la sfîrşit. V-aţi luat doza pentru noaptea asta, ştiţi şi dumneavoastră că nu e bine să vă facem atîta...[44] Suru nu se descurajă dintr-atit, nu se dădu bătut. Fu condus cu bini- şorul înapoi în cameră şi acceptă să fie băgat în pat şi învelit, în schimbul unei vagi făgăduieli că, dacă într-o oră nu se linişteşte, o să vadă ea, sora, ce e de făcut. Şi Suru şi ea ştiau că nu au nimic de aşteptat de la această oră, pentru că efectul injecţiei de seara se terminase şi fără o altă doza nu se putea linişti, nu avea să aţipească nici măcar cinci minute. Rămase din nou singur, într-o stare de adîncă depresiune, cu o senzaţie de părăsire generală. Nimeni nu-l mai înţelegea, nimeni nu-l ajuta, îl abandonaseră duşmanului, durerii, îl lăsau să se lupte singur. Luptase toată viaţa, se ştia asta, nu pregetase – pe asta se bizuiau ei ? – dar acum nu mai avea putere, nu era în stare să înfrunte singur acest cîine turbat. Trebuiau să vină şi ei lingă el, să lupte împreună, numai cu vorbe bune nu se putea descurca. îl părăseau în momentele cele mai grele, uitau de el, cufundaţi în somnul, în sănătatea şi bunăstarea lor. Cît de egoişti sînt oamenii ! După ce o viaţă întreagă te-ai zbătut pentru ei, te uită, te părăsesc în suferinţă ca într-un cimitir. Mişcarea, discuţia cu sora, adînca deprimare ţinură o bucată de timp durerea în balans, dar pînă la urmă aceasta răzbi, ieşind deasupra mai crîncenă, voind să recupereze şi puţinul pe care-l pierduse. Nu aşteptă să treacă ora şi sună îndelung, îndîrjit, disperat. După cîteva minute uşa odăii se deschise şi, înarmată cu cele necesare, sora aprinse lumina. Biruise din nou, o înduplecase – şi un surîs sleit îi mişcă buzele. Nu se gîndea că a constrînsese să încalce prescripţiile, să se încarce de vină, asu- mîndu-şi o răspundere ce o depăşea, sau poate bănuia că prin ea făcuse să cedeze întreaga instituţie cu care se afla într-o dificilă şi neîntreruptă dispută. Injecţia îi aduse grabnic alinarea şi somnul

mult aşteptat.

Se trezi la ora cînd spitalul începea să se anime. Se simţea mai întremat, cu nervii mai întăriţi, capabil să înceapă o nouă zi de luptă. O altă soră îşi făcu apariţia cu îndeletnicirile de

dimineaţa ; şi cu acea privire complice, uşor dezaprobatoare **faţă** de necuminţenia manifestată de pacient în timpul nopţii. Spitalul îşi îndrepta iarăşi privirile asupra lui, îl lua din **nou** în primire, încercînd să-i ridice o parte din greul poverii de pe umeri. **Dar** ştia de-acum bine **că** nu te poţi bizui tot timpul **pe** el – serile, nopţile, sărbătorile, îţi întoarce spatele cu **nepăsare,** te lasă în părăsire, singur cu slăbiciunea şi deznădejdea ta. Umanism instituţional ■— îşi spusese Suru. Privit de afară spitalul **este o mare** binefacere, un atribut al civilizaţiei, inclusiv **o** expresie a eticii. Şi în fond asta corespunde realităţii, fără îndoială, **dar** cîte limite au adevărurile cele mai incontestabile **! în** cadrul umanismului instituţional, omul este, **desigur,** obiectivul central, dar în limitele schemei şi normativelor. Ar trebui să fie şi altceva în acest umanism, dar Suru nu ştia ce anume. Ceea ce înţelegea era că grija sistemului social faţă de om nu acoperă tot spaţiul, că acest sistem are interstiţii **largi** în care omul alu-**necă** adesea, pierzîndu-se. Nu totul poate fi lăsat pe instituţii, căci acestea au regulamente, nu suflet, au funcţiuni, nu senti-ment. Evident, ele sînt slujite de oameni, dar **de** oameni instituţionali. Ciudată noţiune, reflectă Suru. Nu auzise de aşa ceva **•— dar** asta nu **avea** nici o importanţă, căci cu **siguranţă categoria** exista. Era ceea ce el numise mereu, cu preţiozitate, **omul** social, dar asta e prea general, iar sensul este eminamente **pozi**tiv. Dar omul social are fatalmente şi această faţetă —■ **de om** instituţional care în cadrul diviziunii muncii **îşi îndeplineşte** atribuţiile opt ore pe zi, în conformitate cu statutul şi regulamentul de funcţionare ale instituţiei, ferindu-se să le încalce, chemîndu-i la ondine pe **cei ce** înclină să le nesocotească, **atuncr cînd** condiţia **de** om, pur şi simplu **de** om, îi **îndeamnă** să **o facă. Deci nu** se înţelege că între ce!e **două** condiţii **există** o **diferenţă,** şi **că sînt** pe lume lucruri ce nu pot fi rezolvate decît **de oameni** ca atare, între ei, ¡dincolo **de gardul** instituţional. Şi el tot im astfel **de** om **instituţional era, trăise în această ipostază toată viaţa. Considerase** că tot ce **nu** se **numea** social în

relaţiile dintre **oameni cădea** în **afara competenţelor** sale, ţinînd **de** interesul îngust, fiziologic, intimist. îndepărtase din cîmpul vizual În mod **programatic** toata **această mare porţiune a existenţei oa**menilor.

Intră şchiopătînd la radiografie. **Sora îl întovărăşea** inutil, căci cunoştea drumul, se familiarizase şi cu locul şi cu ceremonialul. Se urcă **pe** masa lungă, rece, **de aluminiu** şi **încercă** să-şi potrivească singur piciorul. Medicul cu şorţ de cauciuc îl **mane**vra muteşte, răsucindu-l într-o parte, **în alta,** un centimetru, încă unul. Radiologul pleacă, dă ordine scurte, aproape neinteligibile, ceva **ţăcăne,** trosneşte, apoi linişte, şi **din** nou... **Este** întors, geme înfundat, încearcă **să** le **ghicească** intenţiile, **face** el **cea** mai mare parte a mişcărilor. **Nu-şi** vorbesc. **A făcut** cîteva tentative, la început, dar şi-a dat **seama că** n-au **ce să-şi** spună. Ei manevrează un aparat şi nu ştiu nimic, de la el aşteaptă totul, speră ca de data aceasta să le ofere mai **tmdt,** să le dezlege ecuaţia. Atenţia le este concentrată asupra **ma**nevrelor, a poziţiilor, a locului unde **cade faseicolui,** a preciziei declanşării. Au de-a face cu un genunchi, **atita tot,** restul nu-i interesează, nu e de competenţa lor. Suru s-a **obiş**nuit cu acest raport. **La** început l-a jignit **nepăsătoarea** muţenie, ca faţă de un obiect. Avansase glume **mărunte,** cum făcea altădată cînd vroia să **spargă gheaţa** cu **grade inferioare, să sta**bilească un eît de îngust canal de comunicare. **Dar stratagema** eşuase. Totul părea lovit de surditate, nimeni nu **reacţiona** la oferta lui. Recursese la întrebări. Era o **formă mai radicală, ea** te obligă, te constrînge, te somează, oricît ai fi de taciturn. LI lăsau în suspensie, întrebarea **plutea** un **timp prin spaţiu stin**gheră, superfluă, pînă cînd medicul **concentrat** îşi încheia **ope**raţiunea şi abia după aceea Suru **primea UD răspuns monosi**labic. Doar nu putea să-i impute radiologului **ca**

nu-şi **lasă** baltă treaba, că nu **se** opreşte **din migăloasa, milimetrica potri**vire **a aparatului, pentru a-i lămuri** lui **o chestiune fără nici c importanţă. Se** simţea o cantitate neglijabilă. **Realiza că n»e-**

dicii **stabileau** din **capul** locului un raport **de interes** cu genunchiul, nu cu el. El **era doar** posesorul piciorului, numai în această **calitate se** află acolo, or **asta** nu-i **dădea** dreptul **să se** amestece în treburile lor, trebuia să priceapă. Cînd înţelesese se ruşinase. Nu pentru că se vedea despersonalizat, nesocotit **ca** om, redus sub nivelul genunchiului bolnav, ci pentru că nu **protesta, nu** demasca **această** mentalitate obiectuală, **această** dezumanizare profesională, pentru că nu putea ţine medicilor o lecţie **de morală** publică, **de** psiho-sociologie comunistă. **De ce** nu **o făcea ?** Pentru **că** intuise că ar fi **fost** socotit nebun şi, dincolo de asta, n-ar fi obţinut nimic. Aici era adânc instalat un automatism funcţional, bazat **pe o** convenţie acceptată **de** toată lumea. Radiologilor li se dădeau spre investigaţie genunchi, tibii, bazine, plămîni, stomacuri, cranii, nu personalităţi cu complexele rangului lor, cu veleităţi şi orgolii. Dacă ei şi-ar fi pierdut timpul cu asemenea chestiuni încîlcite, în care dealtfel erau total incompetenţi, cine s-ar fi îngrijit de imaginea grafică **a** părţilor bolnave ale trupurilor omeneşti ? Pentru complexe psihice existau alte specialităţi. în plus, lui Suru îi impunea acest tandem „medic-aparat", văzînd în el o forţă subtilă, un creier desăvîrşît, în care îşi punea mari speranţe. Ochiul magic putea **să vadă** adînc, să descifreze, să definească, **să diagnosti**cheze, **să** indice metoda precisă, infailibilă. Admiraţia înăbuşise prima pornire critică. îşi zisese că e mai bine să-i lase **în pace** să-şi facă datoria conştiincios şi, în colaborare cu ceilalţi, să accelereze rezolvarea cazului său. Specialişti, manipulatori **de** maşini sofisticate, – asta sînt şi **aşa** trebuie luaţi. Au **fost pregătiţi, angajaţi, dotaţi să** slujească în perimetrul lor îngust, dar foarte important, omul, sănătatea, de ce să le ceri altceva, de ce să-ţi faci **singe rău că** nu sînt mai mult, **adică** şi **psihologi,** psihologi umanişti ? Nu e nevoie **de** aşa ceva. Se **dovedise exage**rat, **prea** pretenţios, utopic în aşteptările lui. Dar şi acest **ra**ţionament i **se**

zdruncinase, şi **această socoteală se** dovedise **falsă,** prea optimistă. Pentru că zilele treceau, fotografiile genunchiului se înmulţeau şi impresionantul **tandem supraspecializat** nu reuşea să obţină clişeul edificator, nu dezlega enigma, nu oferea nici **o** pistă spre încheierea suferinţelor. Acum Suru **venea** la radiologie plictisit, dezinteresat, nemaiaşteptînd nimic de la medicul cu şorţ de cauciuc, făcîndu-i batirul cînd accepta **să se** urce pe masa rece de aluminiu. Mişcările **le făcea** maşinal, reflex, fiind învăţate de centrii săi motori, venea în întâmpinarea radiologilor pentru facilitarea operaţiunii. În timpul **fotogra**fierii nici nu-i mai vedea pe servanţii faimosului aparat, **ca** dealtfel nici aparatul, iar gîndurile îi zburau aiurea. Nu numai că nu-I mai incomoda muţenia tehnicienilor, **dar** nici n-o **mai** sesiza şi, fără îndoială, i s-ar fi părut convenţional şi inoportun un cuvint rostit acolo.

Se ridică de pe masă cu mişcări mici, calculate, şi **ieşi urmat** de soră, cum intrase, fără **să** dea măcar bună **ziua.** Trebuia să-şi ia micul dejun. Nu dorea să i se aducă în rezervă ? Nu, prefera să mănînce în sala de mese comună. Ştia că n-o **să mănînce** nimic, dar îşi dobîndise acolo un loc **al** lui, unul din **cele patru** locuri ale unei mese pătrate şi ţinea neapărat să şi-l onoreze. La început se ferise de această sală, forfota **începută** a bolnavilor **spre** cantină, panorama halatelor roşii din jurul **meselor,** capetele întoarse spre uşă cu priviri scrutătoare, îl impresionaseră neplăcut. îşi zisese că n-avea ce **să caute acolo – acela** era locul suferinzilor consacraţi, al celor înscrişi pentru totdeauna în controalele medicale, cu boli trenante, cu recidive, cronicii, incurabilii, fiinţe degradate fizic, cu forţe **diminuate,** resemnaţii, cei conştienţi de inferioritatea şi slăbiciunea lor. Nu vroia **să** se integreze acestei colectivităţi **sordide, acestei** lumi declasate, cu care el nu avea nimic comun, absolut nimic. El era „de afară", un **pasager temporar, apelînd la spital în** mod cu totul accidental, hotărît să-l **părăsească repede,** cît **mai** repede. înţelegea

că apropierea prea mare de această colectivitate, contactele cu ea erau contagioase, nu în **sens sanitar,** ci **din** punct de vedere spiritual. Or el nu avea nici un **interes** şi **irid** un chef să-şi însuşească psihoza bolnavului; nu **avea nici** timpul material pentru **aceasta,** trăia acolo un **scurt intermezzo. Tre-**

buie să-ţi conservi moralul, conştiinţa de om valid, activ. Dar izolarea începuse să-l apese. Contrar aşteptărilor, aceasta îi crea sentimentul de „diferit" în sens invers, adică de bolnav mai grav, imobilizat, dependent integral de serviciul spitalului – şi acest gînd îl speriase, ca şi cînd era de ajuns pentru a se şi transforma în stare de fapt. De aceea ceruse să fie dus acolo, să fie amestecat printre cei ce se puteau folosi de mîinile şi picioarele lor, vădind prin această autonomie un grad mai ridicat de validitate, sau un progres încurajator, rezultat al înrîuririi terapeutice a spitalului. Suru căuta colectivul, simţea nevoia să-i aparţină, aşa cum un şomer care a solicitat multă vreme o slujbă tremură să nu o piardă prin cea mai neînsemnată absenţă şi semnează în fiecare dimineaţă condica în faţa tuturor.

Cei trei tovarăşi de masă se aflau la locurile lor. îi salută şi îşi trase scaunul, aşezîndu-se. îşi întindeau toţi untul pe piine, controlînd din cînd în cînd dacă ceaiul s-a răcit îndeajuns, li răspunseră la salut cu multă deferenţă, ridicîndu-se chiar ciţiva centimetri de pe scaun, examinîndu-l cu priviri experte, într-o tacită complicitate sobră, lipsită de curiozitate. Cel mai tînăr, George, după cum se recomandase şi după cum îl numeau toţi, cu stagiul cel mai îndelungat în spital, merse maT departe şi îl întrebă cum petrecuse noaptea. în pofida virstei, părea să aibă cea mai bogată experienţă, bineînţeles de spital, căci cealaltă experienţă, din existenţa civilă, se ştergea aici, îşi pierdea semnificaţia şi valoarea. George îi arăta lui Suru o bunăvoinţă blajină, ca un bătrîn unui

băieţandm nou venit în suferinţă, adaptîndu-se anevoie şi cu care trebuie să ai răbdare. Suru nu se simţea ofensat de paternalismul lui George, ba chiar găsea în el un vag sprijin, căci George înţelegea lotul dintr-un cuvînt, dintr-o grimasă sau privire, îţi citea pe faţă ca într-o carte. Ca şi cînd ar îi ştiut ce se îptîmplase în timpul

nopţii, îi recomandă în. treacăt să fie atent cu morfină, să nu abuzeze, fiindcă nu ştii **ce** se **mai poate** întâmpla, nu **ştii cînd ai** nevoie... şi lăsase ideea neterminată. Suru vru să-i **întrebe şi** el de sănătate pe cei trei, dar renunţă, **oprindu-l aerul** lor **firesc,** degajat, lipsa oricărui semn vizibil de suferinţă, **Cel mai bătrin** dintre ei, un bărbat de **vreo şaptezeci de** ani, **vorbind o romă*** neascâ stricată, cu un pronunţat **accent maghiar, moş Hegeduş,** îi aruncă pe sub sprîncenele zburlite o **privire de vultur pleşuv** captiv, iar celălalt, Gogu Măntulescu, mărunţelul, **âpropiiwdu-se** şi el de şaizeci de ani, îşi deschisese gura **mare, frumos conta*** ratâ dar flascâ, **într-un** zîmbet **larg, arătîndu-şi fără nici &** reţinere dantura înnegrită, cu goluri. Nu, **mai bine îi întreba** de starea vremii, căci afară **cădea** o **ploaie rece de pri-**măvară şi cerul colorat cenuşiu **făcea atmosfera spitalului apă?** sătoare sau, şi mai bine, se va **interesa de vizitele pe care se** pregăteau să le primească în ziua **aceea. Ştia acum pe eme** aşteaptă fiecare, dar întrebările nu **rămăseseră fără răspurs,** căci, aşa cum observase, chiar şi cei mai **închişi, mai rezervaţi** sau distanţi, acceptau cu plăcere **acest subiect George şi moţ** Hegeduş îşi aşteptau soţiile, iar **Gogu Măntulescu, puştiul, UD** băieţel de vreo trei-patru **ani.** Toţi trei **constituiau pentru Sura** cazuri complicate, aproape enigmatice, atît **pe planul situaţiei** familiale, cît şi al Vieţii în **general.**

George nu avea nici treizeci de **ar», dar âevedea un «ftk** libru moral şi o maturitate **uimitoare, în ciuda bolii foarte** grave, a problemelor **pe** oare i le punea **căsnicia** şi **a perspec**tivei **destul de** sumbre. **De ani** de **zile trăia prin spitale. Ca** vreuti an în urmă i se **extirpase un rinichi şi acum şî-I trata pe** celălalt, atins **de acelaşi tenace şi rebarbativ baccil. Da* crase** în agricultură, **în** deferite **funcţii de mai mare sa® mal mică răspundere, iar după îmbolnăvire devenise merceolog sau aşa ceva. Pe Surii** îl **intrigase calmul, fnatea stăpinire de sine a tânărului,**

seriozitatea şi seninătatea cu oare îşi înfrântă soarta. Povestea avatarurile bolii **fără** nici **cel mat mic dramatism, fără** nici o **urmă de anxietate, ca şi cîfid ar şi foet vedN**

de chestiuni **de rutină.** Suru nu-şi **explica** ce **înseamnă asta: încredere** nelimitată în steaua **sa,** în forţa organismului de a-l scoate la liman, sau resemnare degenerată în indiferenţă ? Do**vada** robusteţii psihice excepţionale, **sau** inconştienţă ? **Acest** aspect **al personalităţii** tînărului trecuse **pe** plan secundar după **ce-i văzuse soţia,** o femeie de o distincţie surprinzătoare, exem-**plar rar ce sărea** în ochi **de la o poştă. George** o privea cu un entuziasm strunit, cu o bucurie ascunsă, păstrînd tot timpul o atitudine tutelară, ca şi cînd ea ar fi fost cea slabă, necesitând protecţie. **Uşoara** paloare **a** figurii femeii sugera, e drept, fragilitate, trăsăturile delicate puteau justifica o atenţie sporită din **partea** celui ce ar fi atins-o, dar pentru oricine **era evident că ea respira sănătate, că ea** era **o** fiinţă **întreagă, în** timp ce **George** clocea în adîncurile sale sămînţa morţii. Şi totuşi **o trata ca** un frate mai mare ce se fereşte să **arate** mezinului dragostea, din motive educaţionale, să nu îl înveţe răzgîiat. Cum **se** explicau aceste raporturi, **prin** ce **o** ţinea el **legată** de sine, prin **ce** o domina ? **Doar** prin această poză **de** tutore grijuliu, **exigent,** de o tandreţe reţinută, prin această protecţie **lipsită de** ostentaţie, **dar** fermă ? Cum se menţinuse căsnicia lor după **anii de** suferinţă şi invaliditate ai bărbatului ? **I-a legat o mare** dragoste ? Femeia îi datorează ceva, trebuie să-i plătească o poliţă prin devotament, sau îi impune forţa lui morală, **nepăsarea** bărbătească faţă de **moarte ?** Sau ce, **altceva ? Misterul se** încîlcise şi mai mult aflînd că **frumoasa** soţie **a** lui **George,** atît de tăcută, docilă, timidă şi **prevenitoare, era me**dic de circumscripţie, în timp ce **el,** cu o **profesiune indecisă, nu avea** decît studii **liceale,** nici **acelea** nu **se** ştie **dacă ter**minate. îl **iubea** ? Şi **de** ce ? Pentru **ce** tainice virtuţi ? **Era numai** obligaţie ? Credinţă ? Oricum o femeie atît **de atrăgătoare,** intelectuală, şi acest biet merceolog pensionat la nici treizeci **de** ani, inferior **pe** planul condiţiei **sociale, şi** cu **un** picior în **groapă... ! De unde găsea el**

resurse să-şi conserve căsnicia, să o apere de eroziunea **firească a atâtor factori străini, incontrolabili ? Cînd** vorbea **de ea, ca** şi **acum,** tonul, **privirea,**

întreaga atitudine exprimau certitudine, nici **o îndoială** nu părea să se strecoare în convingerea că-şi ţine în mînă familia, că-şi stăpîneşte soţia, că are spatele asigurat, că în persoana ei deţine, **afară,** un atu puternic în înfruntarea cu **lumea, cu** viaţa şi cu moartea. Nu cumva, îşi zise Suru, **aceasta e o formă** a tiraniei exercitată de bolnavi asupra oamenilor liberi şi valizi, în numele clauzelor unui contract **încheiat în trecut, în** cu totul alte condiţii, **dar** de care se **prevalează cu obstinaţie ?** Conta **pe** faptul **că** tulburătoarea femeie ce-i **era** soţie **trebuia** să respecte regula jocului, şi **că** atâta timp dt în **pieptul** lui **mai** pîlpîia viaţa, ea trebuia să-i rămînă prizonieră, **fiindcă aşa-i** cerea convenţia **socială ? în calitatea** lui **declarată de vechi şi** incomparabil cerber al moralei, Suru **realiza** că această **lege a** societăţii putea să aibă, în anumite împrejurări **speciale, în** mod paradoxal, şi o parte imorală, inechitabilă. Cu cît se **deo**sebeşte, se întreba, tirania bolnavilor asupra **celor sănătoşi, de** supremaţia antică a morţilor asupra viilor, de **monstruosul obi**cei sclavagist de a îngropa împreună cu **bărbatul decedat so**ţiile tefere, condamnate să renunţe **la viaţă pentru împlinirea** unui precept moral grandilocvent şi cinic ?

Tot atît de puţin înţelegea complicatele **relaţii cu lumea ale** lui moş Hegeduş. Cu mustăţile sale **ţepoase, cănite, cu** calviţia desăvîrşită de han tătar şi cu **sprintenele** lungi, **stufoase,** puţin creţe, bătrînul impunea. Exista în **înfăţişarea lui** ceva neîmblînzit, sălbatic, **de** fost războinic, **deşi** privirile **nu** mai aveau decît o semeţie decrepită. **Făcea impresia, de ase**menea, prin ermetismul său, pe care Suru **îl punea mai ales** pe seama greutăţii **de a** se exprima româneşte, căci **atunci cînd** primea vizite **se arăta** destul de volubil, dînd **parcă,** în **limba** lui, **cu** o voce cîrîitoare, ordine **precise, drastice. Suru aflase de** la **George că Hegeduş** deţinea un **dosar** politic **bogat,** într-uo fel încărcat, reuşind apoi să-i smulgă septuagenarului cîteva relatări, destul de încîlcite, despre trecutul **său aventuros,** de militant sindical, antifascist, social-democrat **sau ce mai fu**sese, trăit atît în Ardeal cît **şi la Budapesta. Oricum, se consi-**

ta

■**dera** ilegalist, şi tot astfel şi prietenii ce-l căutau cu asiduitate **la** spital, şi cu care purta discuţii animate. Printre vizitatorii consecvenţi se afla şi o persoană de sex feminin, după spu**sele** lui George **soţia** ilegalistului. Rămăsese neîncrezător **pînă** cînd îi confirmase consternantul adevăr însuşi Hegeduş. Im**presia** de tinereţe, mai ales în -contrast cu bătrînul cardiac, venea nu atît din vîrsta, greu de aproximat, cît din statura **mignonă** şi din slăbiciunea ei neobişnuită. Nu părea să cîn- **tărească mai** mult de patruzeci şi ceva de kilograme, iar capul mic, cu un păr spălăcit, rar, tuns scurt şi neregulat, după o **modă** revolută, ascundea, fiindcă de-abia puteai să-l descifrezi, un obraz gălbui-ofilit. Cînd se vor fi căsătorit aceşti oameni', **se** mira Suru, în ce împrejurări ? în ce măsură i-a fost sau îi este soţie această femeie unchiaşului cu mască de războinic ? **Bătrînul era** un libidinos ? Mai degrabă părea că îşi **dădea** im**portanţă,** pozînd în cazac orgolios, cu sînge rece, un fel de **Ta- ras** Bulba. Soţiei nu-i arăta mai mult interes decit celorlalţi musafiri. Pe prietenii lui Hegeduş nu-i intriga în nici un chip **starea** lui civilă. îl respectau şi-l **iubeau,** se arătau mîndri de el, socotindu-l un fel de magistru, **o** relicvă **istorică vie.** Şi în fond ce-l mirase aşa de mult pe Suru ? Combinaţia dintre dragoste şi bătrîneţe, dintre dragoste şi moarte ? **Dacă era cu adevărat dragoste... poate numai aparenţă.**

Faţă de Gogu Măntulescu încercase la **început repulsie. Măruntul** contabil de pe la o secţie financiară oarecare, îmbătrî- nit prematur, cu o uzură fizică anormală pentru virata lui, îi **făcuse** o impresie foarte proastă. Faţa scofîleită, rîsul **cam timp,** deşi plin de bunătate, sugerau viciul. **Apoi se corectase, zicîndu-i** slăbiciune **morală.** De fapt **asta** nu-l făcea **dezgustător, mai degrabă de plîns. Vorbea frumos de nevastâ-sa, fostă** şi **ea** funcţionară de birou, deşi nu venise niciodată să-l **vadă** în **spital.** Ii trimitea prin cîte cineva prăjituri **de casă şi dul**ceţuri, pe care Gogu, din cauza bolii, nu **putea să** le **mănînce** şi le **păstra pentru**

copil. **Nici** mama copilului **nu venea; dealtfel,** nici **nu locuia în** oraş, **plecase, lăsînd. băiatul în seama**

tatălui. Micuţul ajunsese în îngrijirea unei rude. Rtzînd **nazal, în cascade forţate, Gogu pretindea ca Victoria, „baba lui", iubea** băieţelul şi că **pînă la urmă o să-l primească acasă. Cînd sosea** copilul, adus de îngrijitoare, îl mîngiia, îl **pupa** şi îl **purta** prin toate **saloanele.** Suru nu **mai** văzuse o dragoste **atit de** mare. Gogu suferea de arterită obliterantă la ambele picioare, practic **se** găsea într-o situaţie **disperată, dar cu toate acestea** viaţa îi era numai lumină şi încîntare. Trăia într-o **stare per**manentă de beatitudine, rîzînd de orice şi în faţa oricui, în- văluindu-i pe toţi în bunătatea lui dezinteresată, încercînd să-i împărtăşească pe toţi din preaplinul fericirii sale.

Toate aceste situ^^ Suru le **găsea** nefireşti. **O serie de no**ţiuni politice generale ca „omogenizare", „formarea **omului** nou", „ridicarea conştiinţei socialiste", „transformarea **radicală** a fizionomiei **claselor",** „lichidarea vechilor relaţii şi a vechilor mentalităţi" şi altele, valabile pentru definirea unor evoluţii de amplitudine şi îndelungă perspectivă, îl făcuseră **să-şi închi**puie ca realitatea s-a şi organizat şi stratificat în **naod precis în** baza acestor criterii şi indicatori.

în capul său viaţa se orînduise după noţiuni teoretice. **înlă**turase amalgamul, scăpase **de prolix,** de coexistenţa polilor **opuşi,** de contradicţii, de varietatea derutantă **a ipostazelor** vieţii sociale. Din nevoia 'de certitudine şi ordine întorcea capul **de** Ia realitatea pestriţă, inclasificabilă, cu **milioane de muchii şi un**ghiuri, cu determinări imprevizibile, inimaginabile. **Această** dezordine începuse acum să-l împresoare şi nu o mai **putea** ignora. Vedea că oamenii nu trăiesc **după acelaşi cod, că viaţa nu** e atît de maleabilă şi uniformizabilă ca **să poată intra în tiparele** dorite de el. Vrusese **să** salveze aparenţele ? **Ce aparenţe ? Cine** se joacă de-a aparenţele ? **Dar** chiar crezuse cu **adevărat în cu**minţenia, aplatizarea, geometrizarea vieţii ? **Adevărul e că nu prea avea răgazul să se gîndească la astfel de lucruri. Şi**

nici să le **vadă. E** drept, de Claudia **ştia, dar pe** ea **o socotise o excepţie de la regulă,, un caz .particular, izolat. în. realitate mai văzuse şi altele, dar toate intrau la „particular", „izolat", „accidental".**

t

Găsise deci un clenci, şi acesta îi permitea să-şi păstreze **schema** şi să **golească** infirmările ei **de semnificaţie** socială. în ultimă **instanţă** crezuse, acesta **era adevărul.** Crezuse în propriile-i slo**ganuri,** absolutizîndu-le. Peluţa îi spusese că nu mai înţelege **oa**menii omul... Dacă în înapoierea ei avea oarecare dreptate ? Reducea personalitatea omului la o singură linie de forţă – **aceea** de maşină **de** construcţie ? Poate liniaritatea **este** în **el, poate devenise** el maşină de construcţie ?

După ce terminară masa, bolnavii rămaseră **un timp pe** culoar. Intîrzie şi Suru printre ei. 11 captivau aceste discuţii, fra- pîndu-l în mod deosebit orgoliul stării de boală. **Vedea că** omul căzut în condiţia de suferind făcea di^ga un titlu de glorie, devenind un vanitos. Un bărbat tocmai deschisese un săculeţ în văzul tuturor, arătînd un pumn de pietre **galbene,** ca **de** chihlimbar. „Ia priviţi fraţilor ce-am avut **la** rinichi – se **grozăvea.** Cît credeţi **că** e aici ? aproape o litră. Le ţiu ca suvenir. Douăjdeani **am** trăit cu ele. Pune domne mîna, **că** nu te **mănîncă,** ce te sperii aşa." Suru observă că ceilalţi aruncau priviri minimalizatoare atît săculeţului, dt şi posesorului. „E, dar pălălalt îl ai zdravăn, îl luă la rost unul uscat la faţă şi galben **ca** lămiia. Cu ăla poţi să mai trăieşti o sută de ani. Şi dă-le încolo de pietroaie, ce tot umbli cu ele ? Ce-a fost a fost, acuma nu mai ai nici pe dracu. Ce folos că eu n-am pietre, da am puroi **la** amîndoi ? De opt ani am infecţia. Ştii ce e aia Proteus ? **Sapa** şi **lopata** frâ- ţioare. Antibioticele nu mai au nici un efect. **Mi-au dat** şi **Cova-** litin... **apă** de ploaie. S-a zis. Ăştia dau din colţ în **colţ. Cică** trebuie să-i scot p-amîndoi. îţi închipui... **Aşa** că nu veni cu **astea, că** nu mă impresionezi", şi întoarse capul scîrbit **de** pretenţia celuilalt la întîietate într-un domeniu unde **el era de departe** protagonistul. **„Ha,** ha, rîse invidios omul cu săculeţul. O **sută de** ani ? Dar dumneata nu ştii că cine a făcut mai **face ? Io am carieră** domne ! Deja **am** început **să scot** nisip. în cîţiva **am** astea **se** fac la loc. îmi spui mie

t

de Proteus... **păi** mie nu mi-a **găs**it ? **Asta** nu-i o problemă, **apar** medicamente... **pe dumneata** nu te **vait** io.” **Rămăsese** cu săculeţul într-o **mînă —- se vedea că nu**

se îndura să renunţe la această dovadă concretă şi **zdrobitoare a** superiorităţii sale în nenorocire – **iar cu** alta **făcea** gesturi **de** lehamite. „Mai, cum, cum, interveni moale, mijindu-şi ochii, **ea** şi cînd se pregătea să spună snoave, un bătrînel scofîlcit, tîrş- grăpiş merge... la voi nu **e** nici o **grabă.** Cum aţi **mai** dus-o, o **s-o** mai duceţi. Ţi-l **mai taie, ţi-l** mai coase, îţi pune altul... te descurci, ce să faci. La mine **a** ajuns cuţitul la **os.** Agîp ! **Trebuie** să-mi **scoată** fierea, băi tovarăşi, că mi se **varsă în** sînge, dar nu se poate...” „De ce **să** nu se **poată,** îl sondă unu] neîncrezător. Ţi-o scoate vîjîind.” Sfrijitul **tăcu** cîteva clipe **ca să** aţîţe curiozitatea. **Ca** şi cînd n-ar **fi** auzit vorbele **celuilalt,** continuă tot **aşa de** molcom, mijindu-şi în continuare ochii. „...Nu se poate fiindcă am diabet în ultim grad. Nu e nimic de făcut 1” Durerea lui Suru se înteţise şi se văzu nevoit să plece. Nu înţelegea ce satisfacţie găseau ei în trista întrecere, exagerîndu-şi, amplificîndu-şi nenorocirea, pentru o efemeră şi jalnică faimă. Suru cunoştea **oamenii** sub aspecte cu **totul** noi. **La** început **văzuse** în **spital** o **rezerva**ţie de rebuturi, de material asocial, inutil, **parazitar. Nu** putea concepe că această mică lume, strivită **de** roata **hazardului, apar**ţine marii colonii dinamice, organizate, ce construia **afară socia**lismul. Tristele fantome cu halate nu-î **apăreau ca** oameni ai muncii, făuritori **ai** lumii noi ; nu putea să-i **asimileze** cu **eroii** anonimi căţărati pe schele, manevrind maşinile **progresului. De** a< eea se şi **ferise** să **se** amestece cu ei. înţelesese **însă, treptat, că** sînt chiar cei de afară, care lucrează pe schele, **pe ogoare, în** uzine, construiesc orînduirea nouă, oamenii muncii, membru devotaţi şi **activi ai** societăţii, eroii anonimi... **Prezenţa lor în** spital se explica nu prin aceea că ar fi fost de o factură **biologică inferioară, exemplare tarate. Cauza îmbolnăvirii unora era uzura** muncii neprecupeţite puse **în** sliujba societăţii, cerută **de aceasta,** dăruită pînă la nesocotirea de sine, sau nocivitatea unor profesii, sau precaritatea unor condiţii **de** viaţă, **ignoranţă sanitară ţi aşa mai departe. Dealtfel, nu toţi urmau să**

îngroaşe rfndurile excluşilor din cetatea muncii, cei mai mulţi **aveau să se întoarcă** din nou **pe** frontul construcţiei, să-şi **reocupe posturile, să-şi pună**

mai departe forţele în slujba cauzei generale. Aici se aflau într-o temporară recluziune, soldaţi în spatele frontului pentru refacere, arătînd nu ca eroi, ci ca oameni vulnerabili la boală, la oboseală, la tot felul de agenţi dăunători, ca maşini vii supuse uzurii, de- reglabile, defectabile. Suru descoperea demiurgul social în ca**litatea, aproape nesesizată** pînă atunci, **de** fiinţă **fragilă, pieri-** toare. **Apăruse** între el şi aceşti oameni o altă punte de **legătură decît cea veche, de** la conducător la condus, o relaţie între fiinţe zidite **din** aceeaşi substanţă perisabilă, la fel **apăsate de** materia universală şi de timpul universal. Era egal cu aceşti oameni nu pe plan abstract, teoretic, juridic, ideologic, sociologic, ci direct, palpabil, în suferinţă, în condiţia umilă de dependenţi. înfricoşaţi, de durere, de spectrul morţii, excluşi pentru moment din organizare şi ierarhie, fără nici un galon şi nici o **stea, doar** cu uniforma neglijentă, înjositoare, ce le dă, **pe** culoarele şi prin curţile spitalelor, aerul acela de epave în derivă. Cel mai surprinzător era pentru Suru faptul că se complăcea în **această nouă ega**litate. Ba mai mult, îi devenise necesară, susţinîndu-l, încurajîn- du-1. Ce binefăcătoare i se părea solidaritatea spontană, de fiecare minut, derobată de orice criteriu impus şi **de** orice **teorie.** Dar şi în lipsa vreunui gest expres de frăţie dezinteresată, deşi **acestea** nu lipseau, elementara suferinţă stoică **a** celorlalţi îl **îm**bărbăta, îi diminua sentimentul de singurătate în nenorocire, îi atenua impresia de unicitate a anomaliei individuale, de excepţie negativă. Extraordinară unitatea oamenilor în nenorocire ! Cîtde înalţi se dovedesc ei pe treapta de jos a încercărilor ! Faţă de tăria lor de a înfrunta suferinţa, Suru se simţea timorat. Privin- du-i, ascultîndu-i, frămîntările proprii îi **apăreau exagerate. Pe** planul bolii se descoperea inferior celorlalţi, dar asta nu-l deranja ; îi făcea bine să ştie că pot fi, că sînt alţii mai tari ca eL în anumite momente, cu o conştiinţă novice, **îi admira** şi **Ie era** recunoscător eă-l acceptau pe lîngă ei cu **blîndeţe camaraderească.**

După 0 scurtă odihnă, Suru îşi părăsi din nou rezerva, însoţit de soră. Băi, masaje, diadinamice, ultrascurte, galvanizări şidum.

nezeu mai ştia ce, îi răpeau toată **dimineaţa. Durerea persista** însă, **ca** o replică **de** zădărnicie şi absurd la **tot ce se** întreprin**dea.** Personalul de la fizioterapie, **deşi** îi **arăta mai multă solici**tudine, manifesta aceeaşi reţinere. Crezuse că îi **inhibă** şi încercase metoda democraţiei vesele, **dar** surorile **menţinuseră** constantă atitudinea rezervată, **dublată** de o funcţionalitate **ire**proşabilă. Şi nici o schimbare. Tot ce făcea era zadarnic ! Dintr-un fleac, un nenorocit de cioc, o mică depunere de calciu la încheietură ! Erau momente cînd turba de **necaz. De spital îi ardea Iui ? Avea** atîta **treabă,** trebuia să termine combinatul. **De aia** nici **nu** acceptase să se interneze la Bucureşti, **trebuia să** fie **aici,** să-şi reia cît mai repede munca. O perioadă îi ceruse lui **Rusu grafi**cele zilnice, dar renunţase pentru **că se** concentra **greu,** discuţia trena. în ultima vreme **Rusu** dădea **destul de** rar **pe la spital, e** drept, nici nu-l **mai** chemase. Ştia ce are pe **cap. Oricum se sim**ţea neglijat, deşi îşi spunea că nu are **dreptate.** Asta **e viaţa,** «e duce înainte şi trebuie să alergi după **ea. Să mergi eu ce e viu,** cu ce ţipă, te cheamă, te smulge. Deci **viaţa se mişca** şi **fără** el, **activitatea se** desfăşura şi în absenţa **lui.** Cu **acest gînd se obiş**nuia cel mai greu. După **ce** atîţia **ani se contopise cu fiecare** mişcare, cu fiecare amănunt... Acuma alţii **hotărau, acţionau, raportau.** Timpul **trece** şi oamenii **încep să te uite. Nu numai ăştia...** colaboratorii apropiaţi, ci şi **cei de jos, masele, şi cei de** sus... Nu te mai **găsesc,** nu mai aud vocea **ta la telefon, se obiş**nuiesc cu alţii, **cu** altul, îi cer Iui, de **la** el **aşteaptă... Şi nu numai** în problemele vechi, aşezate de **tine,** ci şi în altele, **cu** totul **noi, de care** habar n-ai. lată-.te transformat, puţin **cîte puţin, într-un** loc gol ; de fapt nici atît, căci locul se umple, **la** telefonul **tău răspunde** cineva. Şi tu stai ţintuit Ia **pat,** într-un **spital ponosit** de provincie, cu o artroză. Se **crezuse** de **piatră, de fier. Dar cum** să te iei la trîntă **cu** ghinionul, fir-ar **mama** lui **a dracului de ghi**nion ? Scrîşneşti de durere din **cauza** unui **păcătos de genunchi**

„CăkSiul lui Ahile” cum **spuneau grecii, Rînji ; „genunchiul lui Suru”.**

Auzi un radio **pe** undeva. Muzică simfonică. Nu **prea agrşa genul. Doar** melodiile viguroase... Ceea ce **se** potrivea ritmului **său** interior. Notele **impetuoase,** triumfătoare, simetrice, frene**zia** torenţială **a** marşurilor. în rest, scîrţîiala, cum îi **spunea,** îl plictisea. Pătrundea acum, prin uşă **sau** prin zid, un sunet sfios, prelung, **pe alocuri** ca un plîns lin, amplu. Ciuli urechile. Parcă îl mîngîia tristeţea pură a melodiei. Ce simţise compozitorul ? că **e** o fiinţă vie pierdută, părăsită, uitată ? Se pot schimba **gustu-**rile ? **întotdeauna** judecase arta prin prisma gustului, **dar** acest criteriu i se **părea fals.** Muzica nu **e bere sau** friptură, nu atinge papilele **gustative,** ci sufletul. **Dar** ce **e** sufletul ? Filosofia marxistă recunoaşte două categorii : materia, ea factor prim, şi spiritul, derivat al acesteia. Unde **să** încapă sufletul **în această dua**litate **legică** strictă ? Sufletul i se părea **o** noţiune bisericească, un cuvînt popesc, de evanghelie. Nu întîmplător **se agăţa de** el Peluţa eu atîta statornicie. Nebuloasă, fum în capetele **oa-**menilor slabi, figură **de** stil literară 1 El se **baza pe** raţiune, **pe puterea** minţii, **aceea care** împrăştie misterul **dubios** născut din ignoranţă, prostie **sau** laşitate. în spital mintea **trecea** însă uneori pe planul al doilea, refugiindu-se în ascunzişuri, derutată. în- **spăimîntată, laşă,** descoperită. Altceva îi **lua** locul, **alt**ceva îl **lua** în stăpînire, îi domina actele, îl **susţinea sau** îl năruia. Ce **este acest altceva ?** Există o inedita **dualitate a personalităţii,** despre care dialectica materialistă nu-l învăţase ? Se părea că da, şi fără să fie nicidecum de natură liturgică, agnostică sau vul**gar muierească. în nopţile de suferinţă ieşea la iveală o fantomă** şi **se aşeza** alături de el, luîndu-i mîna în mina sa rece, **uscată,** arătîndu-i un deşert arid, lunar, o lume moartă, fals strălucitoare, deasupra căreia pluteşti singur, **fără rost. Se năştea** în el un halou în **care** se dizolvau **siguranţa, precizia, voinţa, adică ceea** ce constituia pilaştrii de susţinere. **Ce era acest** învălmăşag plin de moliciuni? Sufletul dezmorţit, trezit **la strigătul**

brutal **al** du**rerii, atras de senzaţiile noi, copleşitoare ? îşi punea această întrebare** ascultînd scîncetul muribund **al** viorii, **ca al păsărilor rătăcite deasupra banchizei nemărginite, fără întoarcere şi fără**

scăpare, ştiind că nu **sînt** auzite şi **văzute de nimeni, şi că** tîn- guirile **lor se** cern **peste** gheţuri **ca o** vagă **şi zadarnică ninsoare.** Muzica îi **era apropiată, inteligibilă, în consonanţă cu ceea ce se găsea** în el şi nu **se putea** exprima. Autorul **acestei** compoziţii îl ghicea în străfunduri mai adînci **decît** vulcanicii, clocotitorii, avîntaţii, îi traducea în ceea ce el însuşi ştia **prea puţin,** înţele**gea** prea confuz, ajutîndu-l nu **numai să se asculte şi să se desci**freze, ci şi să se aline şi domolească. Dacă leacurile doctorilor nu-i potoleau nicicum suferinţa materiei – factorul prim, determinant –, notele de o senină amărăciune îi **spălau** sufletul de mîlul răzvrătirii, al blestemelor, al urii împotriva bolii vrăjmaşe. Pentru prima **dată** muzica intra **în acel** locaş **ascuns – cace** trebuia **să** fie chiar sufletul –, susţinîndu-l altfel **decît ştiuse,** nu prin învîrtoşire, ci prin înmuiere, nu prin asmuţirea tăriei, ci prin înălţare deasupra răului cuibărit în trupul său muritor, care acum i se **părea** inferior, secundar. Muzica **încetă, şi după cîteva** clipe, cînd ecoul ei **se** stinse, se întrebă **dacă fusese cu adevărat,** dacă existase, nu atît melodia, cît rezonanţa ei, **sonoritatea limpede,** armonioasă **a** sufletului – sau ce **era ! Toate moleculele** i se încărcaseră de sentimentul ce plutise în eter, **puţind scoate,** la rîndu-le, la cea **mai** mică atingere, un vaier **dulce-amar, ca un** instrument muzical. Apoi muzicalitatea dureroasă şi bine-făcătoare emanată din interior pieri. **Redevenise ceea** ce **fusese** înainte – probabil sufletul nu putea suporta **prea** mult **timp ten**siunea provocată de un factor atît de **꞉mpalpabil. Oricum, faptul** se produsese. îşi verificase o **a doua** vulnerabibtate, **după** aceea **a** materiei considerată inatacabilă şi **care, totuşi, cedase...** O vulnerabilitate **nouă,** nu mai puţin **surprinzătoare, dar de cu** totul altă factură, ce **părea** să-l **îmbogăţească, să-l facă mai subtil, deşi** nu ştia cu ce urmări. Ce-ar zice Peluţa ? se **gîndi ruşinat, ca şi** cînd ea chiar ar fi fost de faţă şi l-ar fi învăluit în priviri uimite şi recunoscătoare. închipuindu-şi

aceste priviri **de o complicitate** jignitoare, valoarea revelaţiei muzicale **scăzu** în **ochii** lui **şi se scutură** nemulţumit.

Peluţa avea să vină după-amiază, ca în fiecare zi de cînd se internase, aducînd lucruri cu care invariabil se întorcea acasă, pentru că nimic nu-l irita pe Manole mai mult decît această stupidă milostenie sau ofrandă, în condiţiile cînd hrana işi pierduse orice semnificaţie. Peluţa **se aşeza la** capătul **dinspre** picioare **al** patului, veghindu-şi bărbatul cu ochii înecaţi **în amă**răciune, cu gura strînsă ca baierele unei pungi cu otravă. **El privea** în **tavan** sau închidea ochii, **fugind de ruga** şi plânsul ei **uscat,** în care desluşea conştiinţa unei vinovăţii inexplicabile, absurde. Din cînd în cînd îi potrivea ceva, perna sau pledul, îi deretica **pe** noptieră, schimba **apa** în vaza cu flori, şi atunci strîngea pleoapele. Doar cînd vorbea, punîndu-i aceleaşi întrebări anoste, **obo**sitoare, oglindind obtuzitatea judecăţilor ei, ca de pildă de ce nu şi-a îricţionat genunchiul cu soluţia în care **plămădise nu** ştiu ce plante, sau de ce nu s-a legat, cum îi rugase, cu şalul **de** lînă împletit special, şi altele asemănătoare, atunci işi **călca angajamentul** şi izbucnea, li drăcuia leacurile, spunându-i cu **răutate** că le-a şi aruncat, batjocorea sfaturile şi îi interzicea **să se mai** amestece în treburile lui, nedindu-şi **seama** decît **după** ce **ea** pleca, de prostia acestei expresii, trădînd convingerea **că pînă** şi boala lui era ceva superior, inaccesibil Peluţei. Aerul ei **culpabil** îl făcea să creadă că **nevastă-sa** chiar poartă **o** anumită **răspundere** pentru starea în care ajunsese, şi îi venea **greu să** lupte cu această impresie iraţională, atîta timp cît o **avea** în faţă. **După** ce pleca, resentimentele se spulberau, realizînd întreaga stupiditate **a** comportamentului lui de copil răzgîiat, vinovăţia **cădea** în întregime asupra sa, şi rămînea timp îndelungat cu un necaz **acru** în stomac, în gură, în creier. Din cînd în cînd, **împreună cu** Peluţa veneau Nana, Claudia, Virgil, ultimul **pentru** cîte **o zi,** sosit la volanul maşinii proprii. Prezenţa copiilor îl **incomoda nu mai** puţin decît **cea a** Peluţei, **ba** poate chiar **fără** să-şi **mărturi**sească, **mai** mult, căci ei **intrau** în **camera de spital,** mai **puţin** Claudia **desigur,**

învăluiţi intr-un. **aer tonic,** indiferent, **egoist. Ce aveau** comun cu durerea lui ? Interesul şi grija arătate i **se păreau** formale, şi conţineau, involuntar, un sîmbure **de milă Nana, preferata,** fire voluntară, **debordind de sănătate, îl trata ca pe an copil neajutorat, îndărătnic şi prostuţ, necesitând mtervenţâo energice din afară pentru a-l determina să fie serios şi dodl: Virgil arbora un aer camaraderesc-ironic-mcurajator, vrfnd parcă să-l facă să priceapă că depinde doar de el ca această boală mi-**noră, superficială, un fel de capriciu, **să se ducă pe pustii. Clau- dia, complexată, făcând eforturi de voinţă pentru a părea firească,** pentru **a scoate** o **frază** eliberată **de emoţie, arăta la rtadu-i dis**tanţă, **deşi dumnezeu ştia ce** era în sufletul **ei, cât o costau mi**cile **gesturi de autonomie.** Nu, **nu-i plăceau aceste viate fami**liale, îl **răneau compasiunea şi inconştienta ascendenţă a fami**liei. **Nu avea nevoie de milă şi lamentaţii, de dulcegării senti**mentale, şi cu atît **mai** puţin **de îmbărbătări** ieftine. **Dorea să fie** lăsat în **pace să-şi** mobilizeze **resursele de luciditate, fără indul**genţă **sau compromis, pentru a** putea **înfrunta durerea, pentru a** luipta cu răul. Inamicului eîinos nu putea **să-i opună decât -o** voinţă inflexibilă, pietroasă. Cel puţin **către asta aspira, şi dacă** nu se putea ridica la nivelul dorit, de vină **erau** nu **numai resur**sele tot mai secătuite, ci şi aceste ingerinţe **nepoftite ce-i detur**nau şi diminuau puterile. **Degeaba** îi **poruncea însă Peluţei să** nu vină, degeaba arăta copiilor ostentativă **răceală, de această** servitute nu scăpa.

O soră deschise **uşa** la perete lăsând **să intre directorul spita**lului cu **impozanta** lui suită. Sura nu **remarcase lipsa vizitei de** dimineaţa şi consultîndu-şi ceasul văzu **că e aproape de prînz,** Rotofei, **deşi** făcea **pe** sportivul, cu **obrajii bucălaţi strălucind de** voie bună, **medicul şef se apropie ceremonios – în sensul auten**tic

al cuvîntului, cum **făceau probabil pe vremuri nobilii mărunţi,** bine instruiţi, în faţa regelui – **de pat, şi se opri înclirundu-se cu** distincţie şi **demnitate, după care,** cu **o mică ridicare din** sprâncene, **ce părea** să fie **o cerere discretă de învoire din partea pacientului,** intră în rol. în **spate se grupau respectuoşi şi neutri reumatologul,** radiologul, doi **internişti, sora şefă, şi sora de ser**viciu. Relaţiile spitalului cu Suru **îşi recăpătau în aceste ntomente caracterul oficial, ca între două instituţii ee-şi cunosc patiţtile pe**

scara ierarhică şi, în tot ceea ce fac, arată grija de a le respecta milimetric. Acest raport îl stabilea medicul şi Sura nu era sigur dacă o făcea din prea marele respect purtat persoanei sale, sau pentru că el însuşi se considera o instituţie. „Să trăiţi, tovarăşe prim-secretar, începu el. Vă rugăm să ne scuzaţi că deranjăm la această oră, că am venit aşa tîrziu, dar am ţinut să avem, înainte de a vă vedea, un mic conclav profesional şi să consultăm şi alte foruri medicale. în probleme importante toţi simţim nevoia să împărţim răspunderea – adăugă, făeînd o uşoară reverenţă – şi învăţăm lucrul acesta de la dumneavoastră, conducătorii noştri. Astfel că... dar mai întîi vă rugăm să ne spuneţi cum vă simţiţi – şi aplecîndu-se cordial, cu gesturi iuţi, precise, îi apucă încheietura mîinii, continuînd să vorbească în timp ce ochii urmăreau acul ceasornicului –, după o noapte, aşa cum am fost informaţi, nu prea liniştită". Edificat asupra pulsului, îi atinse cu palma, expert, fruntea, apoi locul de sub bărbie, după care se dezdoi de şale, bombîndu-şi toracele gras cu o poză marţială şi un aer afectat, demonstrativ îndulcit. „Deci, să recapitulăm, tovarăşe prim- secretar, şi păru că se adînceşte într-o adîncă introspecţie pentru a ghici şi rezuma în cîteva cuvinte starea lui Suru, să recapitulăm : la trei-patru ore după injecţii durerile revin, acute, cu predilecţie noaptea, cînd se pare că şi rezistenţa organismului dumneavoastră slăbeşte. în ce priveşte procedurile, subiectiv nu constataţi nici o ameliorare.” Cu un ochi îl chestiona pe Suru, iar cu celălalt îl lua martor pe colegul său, reumatologul, care ieşise puţin din rînd, pentru a confirma cu cîteva mişcări din cap esenţa expozeului medicului şef. Suru mai ascultase recapitulări similare, nu-i spuneau nimic şi tirada directorului, toată scena le găsea de un prost gust extrem. De aceea întrerupse efuziunea vorbitorului, morocănos. „Să lăsăm asta. Vreau să ştiu ce vă spun vouă radiografiile genunchiului. Pe ultima o aveţi ?” „Desigur, desigur, sări în întîmpinare directorul, renunţînd cu uşurinţă la

partitura pe care şi-o pregătise, colega, dă-mi te rog mapa cu filme, prima e cea de azi, nu? Poftiţi tovarăşe prim-secretar, am să v-o ţin aici în lumină, observaţi vă rog, în acest punct se **găseşte** ciocul **dumneavoastră de papagal,** cel **care vă** ciuguleşte genunchiul toată ziua şi toată noaptea, **dar sesizînd cît de** anapoda cădea **gluma,** îşi puse o **mască** austeră şi cu altă voce, parcă luîndu-l la rost pe cel ce vorbise înainte, dezaprobîn- du-l pentru uşurătatea sa, declară : după tot ce ne învaţă pe noi medicina, aceasta este imaginea tipică a artrozei. Vedeţi, straturile moi de aici au suferit vreme îndelungată, sînt probabil foarte inflamate, congestionate, şi, cum v-am mai spus, noi **bă**nuim că un fascicol de nervi, aflat pe undeva pe aici, este strivit, ceea ce şi provoacă suferinţa pe care o acuzaţi." „Bun, şi ce e **de** făcut ? îi reteză din nou Suru elanul **pedant. Daca** boala o **cu**noaşteţi, e ca la carte, cum zici dumneata, de ce tratamentul **e** ineficace ?" „Stimate tovarăşe prim-secretar, noi am stabilit **o** strategie terapeutică tot ca la carte. Substanţa pe **care v-o in-**jectăm, un analgezic, nu are menirea de a combate cauza, ci **doar** efectul, **dar** restul tratamentului, nenumăratele proceduri, **sînt** destinate să revitalizeze ţesutul, să tonifice nervul, **să desconges**tioneze.,." „Să facă... să dreagă... îl maimuţări Suru plictisit. **Nu** fac nici două cepe degerate. Stau de aproape **o lună** de zile aici şi nimic. **Nici** o ameliorare. Din ce în ce mai rău. Nu se **poate aşa...** Doar nu sînt primul caz în cariera voastră, **nu faceţi expe**rienţă pe mine. Mi-am pierdut răbdarea şi cred **că** am tot dreptul..." Suru uitase că vorbeşte despre sine, îşi reintrase în piele, se afla în faţa unui caz nerezolvat, a unei competenţe **profesio**nale ce lăsa de dorit. Se trezea în el spiritul de exigenţă, **de or**dine, al conducătorului, inamic, prin întreaga formaţie, al tergiversărilor, justificărilor găunoase, frazelor **pompoase fără aco**perire. Nu se plîngea propriu-zis ca un bolnav, ci **trăgea la răs**pundere, în calitate oficială, pentru neîndeplinirea sarcinilor. Depăşise psihoza de suferind, recîştigîndu-şi-o pe **cea** de

activist în faţa căruia toţi trebuie să dea socoteală de felul cum **îşi fac** datoria. Descoperise o deficienţă serioasă intr-o instituţie **a** judeţului – nu avea importanţă pe ce cale –, **manifestase răb-** dare, mai mult decît îi stătea în fire, aşteptase peste **orice măsură de** mult, şi nu obţinuse nici un rezultat. Simţul **organizato**ric -îndelung exersat se alertase, reflexul de eficienţă, contrazis, se declanşa cu putere, impunîndu-i să acţioneze, să ia măsuri, .să pună ordine, să restabilească funcţionalitatea normală. „Cînd nu te ajută puterile să faci un lucru, spui cinstit, vezi că te de-păşeşte o sarcină, nu te angajezi, ca după aceea să **ţii** problema în loc, nu tot promiţi şi amîni, dacă nu poţi să faci faţă. Este o **da**torie elementară a oricăruia, indiferent în ce domeniu lucrează. E de înţeles să nu te pricepi, dar să-ţi dai aere şi apoi să încurci lucrurile este inadmisibil." Odată pornit, cu greu se mai putea opri şi impunătoarea echipă îşi pierdu toată morga. În frunte cu directorul, îşi plecară capetele luînd poza celor prinşi cu miţa în sac, mustraţi pe merit. Medicul şef se dezmetici primul şi, m un zîmbet forţat, ce vroia să spună că înţelege perfect nemulţumirea tovarăşului prim-secretar, aminti că, aşa cum informase Ia început, tocmai organizaseră un consult mai larg, fiindcă nici ei nu erau satisfăcuţi de evoluţia situaţiei din ultimele zile, şi reflectaseră asupra unor ipoteze noi de terapeutică, de natură să accelereze ameliorarea. 11 ruga pe tovarăşul prim-secretar să fie sigur că echipa de medici a spitalului era pătrunsă **de** spiritul datoriei, îşi cunoştea forţele. Deşi lucrau în provincie, **aveau** cu toţii o bogată experienţă şi cunoştinţe temeinice şi, cu atît mai mult în cazul dat, îşi dădeau întreaga ştiinţă, şi erau convinşi, şi vroiau să o asigure şi pe domnia-sa că, pînă la urmă, vor şti să vină de hac bolii. Desigur, cîntărea în balanţă şi faptul că ea fusese îndelung neglijată, îngreuindu-le sarcina, **dar** ei sînt optimişti şi, neîndoios, în cel mai scurt timp... Sura începuse să fiarbă. Se ridică din .pat cu greu şi se înfipse pe picioare în faţa grupului care, speriat, se retrase cu un pas, strivindu-se de

zid. „Ştii ce ? rosti el tăios, cu o voce ce i se înfigea directorului în came. M-am săturat de baliverne. De o lună de zile îmi spuneţi aceleaşi **bra-** şoave, îmi daţi aceleaşi asigurări liniştitoare. Nu mai am încredere în voi! Aţi avut tot timpul să vă arătaţi capacitatea şi **aţî** dovedit contrariul. Vom analiza pregătirea şi priceperea personalului medical al spitalului. Nu ne putem permite **să dăm sănătatea** oamenilor muncii **pe mîna** oricui. **Nu au ce căuta cîrpaci**

în acest important sector de activitate. Voi însărcina Direcţia **sa**nitară să facă anchetă. Vom informa şi ministerul. Pînă atunci refuz serviciile voastre. Chiar **astăzi să-mi** faceţi transferul la Bucureşti. Pînă diseară vreau **să** fiu plecat, nu-mi voi mai petrece noaptea aici." Suru nu avusese intenţia să ia această hotărîre radicală, ea i se conturase pe parcurs, în timp ce vorbea, limpezin- du-i-se ca de obicei, din mers, esenţa problemei şi impunîndu-i-se măsura salutară. Trebuise **să** uite că e vorba **de** el pentru a **se** dezmetici din toropeala bolii, **din temporara** anestezie **a** simţului său de om de acţiune. Debarasat de complexul de inferioritate al individului dependent, redevenit factor de răspundere social, acţionase în consecinţă, stabilind măsurile ce se impuneau şi **pe** care le-ar fi luat demult **dacă** nu ar fi **fost** implicat **personal.** Medicul şef mai făcu, un timp, eforturi, să-i capteze bunăvoinţa, să-i schimbe gîndul, speriat de întorsătura neaşteptată **a** lucrurilor şi mai ales **de** consecinţele ce se întrevedea«, **dar hotărîrea** lui Suru era nestrămutată. **„Gata** cu **vorba,** puse el **capăt discu**ţiei, **să** se treacă imediat la executare" şi le **întoarse** spatele, **du- cîndu-se,** şontăcăind, **spre** fereastră.

Rămas singur, **se** potoli. Durerea piciorului se **răscolise cum**plit, parcă ar fi vrut să-i **răzbune** pe medici. **Se** întinse în **pat** istovit. Oare ceilalţi vor fi mai breji ? Aş 1 Ori aici, ori la **Bucureşti** tot un drac, cel puţin cu ăştia se învăţase, acum trebuia să o **ia** de la capăt. Probabil că o să-şi facă apariţia cît de repede Rusu, apoi Peluţa cu geamantanul. Ce **mai** tevatură ! Şi idioţii **ăştia** cu frazele lor bombastice. Lua ţi în parte păreau de **treabă, nu** se aventurau în expozeuri grandilocvente. **Poate** nici **directorul '•»** cabinetul lui nu **ar** face această **impresie. Dar** cu suita, **aplecat** peste bolnav, se crede Pasteur, sau dracu ştie cine. Şi **această** manie de a cultiva oficialul... Ei, le-a ieşit pe nas. Prin **labora**toare îl tratau ca **pe** un bolnav, şi atît. Abia la vizită îi **recunoş**teau atributul **de** afară. Şi bolnavii între ei **se ignoră ca ranguri** şi resorturi sociale. Portar **sau** profesor

universitar, **casier sau** director general, nu **contează.** Un fel **de consens împinge** în **co**nul **de umbră toate aceste denivelări civice, situînd în central**

atenţiei boala, suferinţa. Evident, ei ştiau cine e Suru, unii îl şi văzuseră într-o împrejurare sau alta, poate chiar se făcuseră mici ca să iasă din orbita privirilor mînioase. Vedeau şi acum că Suru se bucură de un regim privilegiat, că stă singur într-o odaie, în timp ce ei se înghesuiau cîte trei-patru, ba unii dormeau şi doi în pat, că îl însoţeşte o soră ca şi cînd ar fi fost nevoie să-i arate cineva drumul, că nu stă la coadă la tratament. Se făceau **că** nu ştiu, că nu observă, niciodată nu surprinsese din partea lor priviri insolente, dezaprobatoare. Reconfortantă această convenţie de spital! Singurul lucru pe care-l regreta, plecînd, era despărţirea de prietenii de spital. Ce prietenie! întocmai ca **pe** front, în război Ce le este lor comun ? Nevoia de a-şi fi unii altora reazăm ? Deschiderea **pe** planul suferinţei se dovedea poate cea **mai** puternică legătură omenească, mai trainică decît cea a bunăstării şi sănătăţii, a forţei şi luptei. Acum, înaintea plecării, redevenea singur. Ce se va face fără ei ? Dealtfel şi pe ei îi lăsa singuri şi aceasta era o tristeţe în plus. Deprimant sentiment... ca al unei păsări înante de a-şi părăsi, pentru totdeauna, cuibul încălzit. Cum va fi unde se duce ? Dacă va reuşi să-şi facă un cuib, la în-ceput va fi rece. Dar şi-l va încălzi, şi-l va încălzi... Oamenii pot asta, s-a convins. **Aşa** reuşesc să înfrunte **greutăţile,** nenorocirile, sâ se adapteze, să supravieţuiască moral...

Cînd deschiseră uşa şi-l introduseră, culcat **pe** căruciorul **cu** rotile, lucrurile arătau ca atunci cînd ţi-ai pierdut ochelarii, îndepărtate, mişcătoare. Senzaţia era agreabilă, de eliberare **de** rigiditatea muchiilor prea drepte, prea ascuţite, de care îţi fereşti nu numai trupul, mereu ameninţat de materia **îngrămădită** în jur, ci şi privirile, gîndurile. „Efectul injecţiei", îşi zise, înţeie- gînd că în clipa aceea surîdea. Desluşi masa şi, deasupra ei, enorma lampă fixată de tavan, coborîtă foarte jos, ca ochiul unui ciclop desprins din orbită şi pe care crescuseră alţi

ochi mai mici cu funcţii autonome. Se simţi privit şi întoarse capul spre un **pe**rete de sticlă, dincolo de care, într-o cabină construită în interi o- rul sălii, cineva cu mîinile înmănuşate, ridicate la înălţimea **ume**rilor – ca şi cînd ar fi fost ude şi în aşteptarea prosopului se ferea să nu le atingă de haine –, stătea nemişcat, în timp ce o sora îi încheia halatul la spate. Doctorul Silviu Geană îl salută fluturînd mîna, deschizînd arătătorul şi mijlociul în **formă** de V. Suru înţelese semnificaţia, rîse şi, cu un gol în stomac, prima emoţie, dar şi cu un zvîcnet de bucurie al inimii, răspunse prin acelaşi semn. Grozav acest Geană 1 Se împrietenise cu el la toartă, căci făcea parte din categoria de oameni ce te cuceresc imediat, fără nici un efort. Suru nu putea afirma că şi el **îi atrăgea pe** doctor, dar asta nu avea nici o importanţă. Şarmul destul de **greu** de definit – Suru încercase de mai multe ori **să** şi-l explice **fără** prea mult succes –, era intrinsec profesiunii, dar nici **asta nu** era prea exact, fiindcă în cazul lui Geană profesiunea şi omul formau un tot organic, o simbioză perfectă, fericită. Mărunt şi gras, foarte gras, fără să te ducă însă cu gîndul la obezitate, poate din cauza halatului ce-l ascundea, sau fiindcă **grăsimea nu** era dispusă dizarmonios, avea o înfăţişare caraghioasă **dar în** acelaşi timp înduioşătoare. Nu-i ştia vîrsta, dar nu-i **dădea nici** patruzeci de ani, deşi în spital i se spunea „profesorul". **Modest,** atent şi simplu, bun camarad, rămăsese probabil neschimbat de pe vremea cînd, în magazia unei curţi de provincie, asistat **de** colegi cu figuri speriate, opera pisici **sau** broaşte, mînat de imboldul cunoaşterii. Cu vocea scăzută, persuasivă, prelungea facialele cu Suru, în a cărui rezervă intra de cîteva ori pe zi, atât de mult îneît puteai să zici că nu are nimic de făcut, **deşi opera de** douăzeci de ori pe zi. în permanenţă era căutat, sunat, întrebat. Vorbăreţ, înclinat spre intimităţi, extrem **de** deschis, se **arăta** cam pueril în maniera cum trata problemele de viaţă, în sensul că-l **absorbeau** mai ales amănuntele, dîndu-le **aceeaşi importanţă** ca şi chestiunilor de fond. Cu toate acestea, Suru îl **găsea realist** şi **îi inspira** încredere. Nu surprinsese niciodată la el **o** cît **de** mică tendinţă de a

înfrumuseţa lucrurile, încercarea **de a-i vinde** gogoşi, de a-i inspira cu tot dinadinsul optimism. **Manifesta un** relativism de cea mai bună calitate. Acest spirit Suru îl considera

19 – Pumnul-'ş! palma, cartea a treia

mult mai tonic decît patosul profesional al medicilor ce vor „să îmbărbăteze", să descreţească prin tertipuri frunţile bolnavilor, cîteva minute, cît **se** află în preajma lor. îl impresionase neaşteptat mîinile lui Geană, fireşte şi fiindcă auzise cîte minuni săvîrşea cu ele, deci ca instrumente de lucru, **dar** şi în sine, prin forma, prin delicateţea şi personalitatea lor. Mîini de adolescent grăsuţ, neobişnuit cu munca brută, cu sportul, îngrijite, cu pielea netedă, arămii, parcă le-ar fi ţinut tot timpul la soare, cu degetele cărnoase şi delicate, bune să te joci cu ele prin nisip sau să prinzi gîze. **Geană** reînviase în Suru un sentiment vechi, din îndepărtata epocă **a** copilăriei, cînd îşi iubea tovarăşii de joacă serioşi, cu ascendentul cunoştinţelor lecturii, talentului, inclusiv cu naivităţile lor inevitabile, pentru că erau cel mai puţin versaţi în al? vieţii. Ii impunea atit de mult firea lui Geană, a acestui bărbat infinit mai tînăr şi mai neexperimentat, încît uneori, pierzînd simţul realităţii, vedea în el un prieten mai mare în care îşi **punea** toată nădejdea...

Cineva îi aşează o mască pe obraz şi îi spuse să numere. Se conformă, avînd conştiinţa **că** spunînd cifrele la intervale **regulate, ca la** şcoala primară, participa la un joc. Firul gîndului se **rupse însă** şi nu mai ştiu nimic. Se trezi brusc, nu îşi **dădu seama** cînd, unde, după cît timp, răcnind de durere şi, imediat simţi masca apăsată pe faţă. Iarăşi nimic. Prăbuşire totală în nefiinţă.., Cînd conştiinţa îi licări, scoţînd la suprafaţă – ca din fundul oceanului o bulă **de** aer – prima senzaţie, mai **degrabă** umbra unei senzaţii **ce** încă nu se ivea, dar se **afla pe aproape,** iar **după** aceea imagini şi sunete amorfe, confuze, şi în sfirşit prima idee clară, pleoapele, prea grele, se opuseră impulsului **de a vedea,** refuzară să-i satisfacă dorinţa de a lua contact cu mediul înconjurător. Ideea dominantă despre sine era aceea **a** unui mormînt ce se deschide, transformîndu-se în altceva, emanînd o vagă melodie fără obiect şi fără destinaţie. Şi alte porţiuni ale minţii se treziră, amplificînd spaţiul animat, ca o coroană de arbore în care pă**trunde** suflul atotcuprinzător al

mişcării. **Apăruă senzaţiile.** Înlîi

una de confort, de odihnă. Trupul uşor, ca oasele unei aripi de pasăre, lăsa spiritul să planeze într-un văzduh curat, familiar, fără adîncimi periculoase. Ponderabilitatea materiei fusese învinsă, supusă, nu mai era colivia de altădată prin care nu putea să străbată decît o mică parte a eului său, acum extensibil Ia nesfîr- şit. Şi încă o senzaţie, de data aceasta precisă, localizată, vestin- du-i şi materialitatea trupului: piciorul se rezema comod, îndoit de genunchi, cu talpa pe podea. Dar în ce poziţie stătea ? încercă o curiozitate leneşă, diminuată de toropeala ce-l împiedica să verifice. Nu vroia să facă nimic de natură să introducă în trup voinţă, putere ; undeva se insinua şi preocuparea ca aceste atribute, înviind, să nu confere celulelor o nouă independenţă, a$- cunzînd riscuri; îşi spunea cuvîntul experienţa biologică adine cuibărită în memorie. Dar cînd senzaţiei privitoare la poziţia piciorului i se alătura aceea că e întins în pat, descoperi, fără să se mire prea mult de ciudăţenia faptului, că între ele exista un dez- acord. Piciorul pătrundea prin saltea şi prin arcurile de fier, nu vedea de ce nu ar fi fost posibil, din moment ce în felul acesta se obţinea efectul dorit. Doar lucrurile dovedeau că se pot supune nevoii lui de odihnă şi pace. O neîncredere atavică îl făcu să reia ipoteza. Vru să încerce şi altă poziţie, poate mai confortabilă, mai firească. Piciorul ţipă însă ca muşcat de şarpe. Vechea durere îi sfîrtecă genunchiul. Ce fusese ? Visase şi se trezise ? întinse mîna, ca de atîtea mii de ori pînă atunci, să-şi fricţioneze genunchiul, dar gestul întîrzie, căci nu găsi locul respectiv. Genunchiul nu era acolo, degetele nu întîlniră nimic sub pătură, îşi mişcă încă o dată piciorul şi durerea îl străpunse iarăşi. în ce poziţie se afla ? Repetă mişcarea mîiniî spre genunchi şi din nou nu găsi nimic. Pipăi atent cu palma... Locul era, într-adevăr, gol. Abia atunci, ieşind

cu totul din apele reveriei, mintea reuşi să cuprindă întreaga realitate. Adevărul îl străfulgera, tăindu-i respiraţia, acoperindu-i fruntea de o sudoare rece. Nu-l mai avea... nu mai avea piciorul. Rămăsese în sala de operaţie, în coşul chirurgului. Dintr-o dată revăzu figura blînd-concentrată a

doctorului Geană în timp ce-şi **îmbrăca** halatul sterilizat, **schim**bul de saluturi, masca şi... Apoi ţipătul. Atunci i-l tăiaseră. îşi reamintea : ceva pătrunsese în el retezînd, un gater sau un fier **de** ghilotină. Durerea **îl** trezise, sau senzaţia **că** e despicat şi că cineva smulge, răpeşte ceva din el, punîndu-i în pericol integritatea. Ca un copac tresărind sub toporul pădurarului cînd o ramură falnică îi cade.

Filmul se derulă invers, spre zilele şi săptămînile ce **precedaseră** operaţia, dintr-o nevoie imperioasă de coerenţă şi raţionalitate a faptelor, cauzelor şi efectelor. îşi reaminti duşmănia faţa **de** piciorul nebun, sadic, monstruos, pus să-l distrugă, să-l macine, să-I reducă la condiţia de animai turbat, tocmai bun să strici un glonte pe el. în orele de durere atroce, cînd puterea de împotrivire ceda, cînd nervii scheunau lugubru, cînd măselele scrîşneau, ar fi fost în stare să-şi reteze singur piciorul. În singurătatea rezervei, se năpustea cu .pumnii asupra lui, îşi înfigea degetele în carnea smintită, căuta cu ochii un ac, o sulă, un cuţit să-l împungă, să-1. sfîrtece. Nu mai putea **lupta** cu această **cana**lie, cădea învins, înfundîndu-şi faţa în pernă, scormonind în **salteaua** vîscoasă. Trebuia să scape de el. **O** ruga pe soră să-l cheme **pe** doctorul Geană, şi acesta venea neîntirziat, ascultindu-i litania, mereu aceeaşi, izbucnirile de urgisit, supus Ia casne, ajuns la capătul puterilor, gata să facă orice pentru a pune sfîr- şit supliciului. Geană îl asculta pînă la **capăt şi Suru de**ducea că **nu** l-a convins că ceea ce **spunea în clipa aceea** era temeinic şi bine gîndit, că va **rămîne valabil şi în** momentele de relativă linişte, în cele **cîteva ore după in**jecţia cu morfină, cînd starea de spirit **i se modifica, vitalitatea** şi forţa morală ieşeau din nou la iveală şi nu mai **pomenea** nimic de tăierea piciorului, cîlcînd în el cu o stranie nădejde, sprijinit în baston, încă aşteptînd o minune, nevenindu-i să **creadă că** trupul **l-a trădat** total şi definitiv. **De aceea,** în **starea** de criză în care-l găsea, Geană prefera să-l contrazică, să-i **sub**mineze obsesia, punîndu-i în faţă, cu,moderaţie, deşi **foarte**

limpede şi exact, seriozitatea şi consecinţele operaţiei, **măsura**

în care ea **urma să-l** marcheze ca om. în **schimb, când venea din** proprie iniţiativă, în special în orele bune ale lui Suru, **Geană** deschidea discuţia despre amputare. Un timp, Suru îl ascultase într-o tăcere îndărătnică, urmărind să-l demobilizeze. Geană nu se descuraja, îşi urmărea ţinta metodic, stăruitor, **fără a** forţa nota, fără **a** intra în dispută deschisă cu Suru. Ii aducea exemple, avea o colecţie inepuizabilă de oameni rămaşi **fără un** picior şi redeveniţi valizi. Expunea un fel **de** teorie proprie, **potri**vit căreia omul e tentat să-şi conserve integralitatea chiar dacă e foarte precară, datorită unei prejudecăţi de specie **şi a** necunoaşterii adevăratei măsuri a puterii **sale de adaptare.** îi povestea lui Suru cum văzuse la un bilei o femeie **fără mîinl,** cosind, împletind, mîncînd şi nu mai ştiu ce făcînd, cu **degetele** de la picioare. Vorbea de cunoscuţi de ai lui ce făceau cu o **mină** mai mult decît alţii cu două. În ce consta invaliditatea aici ? îl soma el pe Suru să-i răspundă. **Numai** în aparenţă, or **tocmai** pe asta se bazează prejudecata. Aşa-zişii invalizi, practic nu se simt cu nimic inferiori celorlalţi, dar ceilalţi, oamenii **normali adică,** nu înţeleg asta şi se uită cu un complex de **superioritate** cu nimic justificat la o mînecă goală **sau** la o **protează. Nu se** înţelege, adăuga Geană, că validitatea are **grade** diferite **chiar** la cei sănătoşi. Unii pot realiza cu mîinile **lor** cît alţi cinci la un loc. Comparaţi, îl invita **pe** Suru. **greutatea ridi**cată de un halterofil, şi de un oarecare, viteza cu care se **depla**sează un sprinteur faţă de un sedentar, măsuraţi-le **capacitatea** pulmonară, forţa cordului şi aşa mai departe. **Auzise Suru de** handicapaţi pe plan motor ajunşi prin tenacitate fantastică **ba**lerini ? Nu citise despre ăia care au parcurs pe **jos** mii **de kilo**metri fără un picior ? Făceau toate acestea pentru a-şi **demonstra** validitatea exact în punctele unde **era contestată, dar.** din păcate, în indiferenţa şi opacitatea generală, nu reuşeau **să** spargă inerţia prejudecăţii. Pe nesimţite, Suru **se lăsase antrenat** în aceste conversaţii,

captivat de originalitatea cazurilor. **De**altfel, şubreda tihnă dintre injecţiile cu morfină **se reducea** progresiv, ceea ce-i **dădea** de înţeles, dealtfel **asta** îi **spunea cu**

toată francheţea şi Geană, că organismul său, în bună măsură adaptat la analgezic, refuza să mai reacţioneze. Or, calmantul rămăsese singura armă de luptă. Amputarea piciorului era, neîndoios răul cel mai mic. Mai ales în perspectivă. Tocmai asupra perspectivei se oprise, în a doua etapă a convertirii, doctorul ■Geană. Nu-i ascunsese, de la bun început, că suferă de un sarcom .al genunchiului, şi nu de reumatism, cum greşit fusese diagnosticat la spitalul judeţean. Cuvîntul, încărcat de atîtea subînţelesuri funeste, nu avusese asupra lui Suru rezonanţa obişnuită. Fără îndoială, şocul ar fi fost altul dacă boala n-ar fi produs deja în el mari prăbuşiri, dacă nu l-ar fi surpat adînc. în starea în care ajunsese îi era aproape totuna. Dealtfel, printre multele ipoteze avute în vedere, după ce tratamentele încercate îşi ■dovediseră ineficienţa, fusese şi aceasta. începuse să bănuiască mai dinainte, deşi se făcea că nu observă acest gînd. Nu-l preocupa însă atît boala, cît simptomele şi găsirea unui antidot. Se mulţumise cu asigurările doctorului că, prin măsuri radicale, ■evoluţia sarcomului poate fi oprită. Deci se găsise remediul şi asta era deocamdată esenţial. Dacă ar fi aflat că durerea nu are leac, l-ar fi lăsat indiferent chiar perspectiva morţii, văzînd în ea doar sfîrşitul chinului. Geană nu-i împărtăşise dispreţul şi indignarea faţă de medicii de acasă, demonstrîndu-i că eroarea era posibilă, deoarece aspectul morfologic al celor două boli •e aproape identic. Pentru probă îi şi arătase o serie de clişee, convingîndu-l cît de uşor poate înşela similitudinea imaginii. E adevărat, adăugase cu obiectivitatea omului de ştiinţă, sînt şi alte simptome şi chiar caracteristici ale imaginilor ce trebuie luate în consideraţie, dar, într-o anumită fază, acestea sînt mai greu de sesizat. Geană îl făcuse pe Suru să înţeleagă, de asemenea, că boala era destul de

avansată şi că nu putea întîrzia prea mult amputarea. După ce se convinsese asupra inevitabilităţii operaţiei, Suru insistase pentru urgentarea ei. Nu mai vedea rostul nici unei amînări. Să sufere degeaba, ea un prost ? îşi ura piciorul, îl considera un corp străin, o ciupercă otrăvitoare. Devenise foarte imperativ şi ultimativ. Voia să ştie dacă

azi, dacă mîine, căci **era gata** în orice moment. U plictisea motivarea aminării prin noi analize, crezîndu-le pretexte. **Devenise** nervos şi ostil, chiar **faţă de Geană.** Cînd chirurgul l-a **adus la** cunoştinţă **că** s-a fixat ziua, i-a sărit de gît. **A** trăit ceasurile următoare într-o febrilitate neîntreruptă, **ca** şi **cînd s-ar fi pre**gătit să plece într-o mult dorită călătorie.

Dar dacă i l-ar fi tăiat, cum l-ar **mai** durea **încă** atît de rău ? Nu cumva **renunţaseră,** în ultimul moment ? **Se răzgîndi-** seră ? începu să se îndoiască de-a binelea **că operaţia a avut** loc. Cu precauţiuni, pe furiş, ca şi cînd n-ar fi trebuit **să prindă** piciorul **de** veste, îl **puse** din nou la încercare. îşi îndoi **brusc** genunchiul... şi îl arse cu fierul roşu ca şi înainte. **Mişcă** degetele piciorului... răspunseră prompt comenzilor. **Deci** nu l-au operat 1 Asta înseamnă că trebuie **să** ia **calvarul** de **la ca**păt. Cu aceeaşi circumspecţie şireată îşi strecură mina **de-a** lungul coapsei, spre genunchi. Nu, nu era. Iar lipsea **acest ticălos,** acest mişel... Delira ? înnebunise ? Totul i se clătina în **cap,** imaginile pluteau ca în apă, nimic nu mai era stabil în jur **şi înăun**tru. **Se** cufundă în această labilitate tot **mai adine, pînă adormi.**

Cînd deschise ochii, la celălalt capăt **al** patului, **stăteau trei** oameni în halate albe. Se frecă la ochi să **rupă** de tot **pînzele** somnului, clipi grăbit, stînjenit de lumina **becului, dar hotărit să vadă, să înţeleagă, să lămurească lucrul capital înainte de a** recădea în coşmar. „Doctore, seinei **răguşit,** recunoscîndu-l **pe** Geană, unde mi-e piciorul ?" **Geană rîdea** blînd, protector, **cu** siguranţa omului ce-ţi aduce o veste bună. **„S-a dus, am scăpit de el.** Sîntem alt om." „Nu **mai** am picior ?" **se tîngui Suru şi** un fior de gheaţă îi străbătu şira spinării. întreaga fiinţă **respingea această** realitate. Cînd adormise era întreg. **O parte din el dispăruse... Rămăsese ce ? o jumătate de om ? Un**

animal tăiat în două îi alerga prin minte, ,privindu-l cu un ochi şi vorbindu-i numai cu o parte **a** gurii. Cum a **spus ? că e alt om ? L-au** schimbat cu altcineva ? Cum o **să se poată recunoaşte *1* Cum**

se va putea împăca cu intrusul, **cu** schilodul ? întîlni figura medicului, autorul crimei, cel ce-l mutilase. „M-ai nenorocit, mâcelarule, ţipă ca ieşit din minţi. Te omor, te omor !" Strin**gînd** pumnii încercă să se ridice, dar muşchii moleşiţi nici nu se contractară şi capul îi recăzu **pe** pernă. Doctorul Geană rămăsese **la** picioarele patului, într-o poză în care se amestecau înţelegere, bunătate şi tristeţe, şi dincolo de ele, grija profesională a celui ce ştie că, alinînd o suferinţă fizică şi salvînd **o** viaţă primejduită, **a** rănit de moarte un suflet. Adormi din nou. Durerea în genunchi îi veni de data aceasta prin somn, **fâ-** eîndu-l să tresară. O soră îi punea comprese pe frunte şi-i şter**gea** buzele scorojite. îi aduse un pahar şi îl făcu să **înghită** pastila. Genunchiul amorţi şi, istovit, închise ochii nemaiştiind nimic. încă un geamăt, încă o dată ochii rotindu-se prin **odaie,** încă o pastilă, şi iarăşi somn.

De data aceasta fu trezit nu de durere, ci de gînd, un gînd **mai** chinuitor ca genunchiul. „Sînt omul cel mai nenorocit de pe lume, îşi spuse. Totul s-a terminat... în zadar..." Lacrimi fierbinţi îi arseră obrazul. Era prea slab ca să se stăpînească, şi nici nu voia. îl vedea sora ?, nu-i mai **păsa. Ce** rost mai avea viaţa ? I se întîmplase lucrul cel mai rău cu putinţă. Mai bine... •de **o** mie de ori mai bine să moară. A ocolit-o, a fugit de ea, de **moarte.** Singura, adevărata alinare. Plînse îndelung, **cu** oftaturi înăbuşite, scăldînd perna. Se descărca de emoţie, de încordarea nervoasă trăită sub forma înfrigurării dinainte de operaţie, de ura deznădăjduită, de noua durere. Sora sta nemişcată, într-o mută pietate, martoră neputincioasă a zbuciumului unui om **ce se** căuta şi nu se mai găsea, şi trebuia să se creeze din nou, din pro- pria-i cenuşă. Se .potoli singur, ca un copil **lăsat** noaptea să se lupte cu spaimele din el şi să **le** alunge cu cea mai slabă **armă din** cîte i-au fost date omului – lacrima. Cu o voce **spălată de** aluviuni, voce nouă, de om reîntors dintr-o **mare** nenorocire, cu o linişte nefirească, ce putea fi tristeţe **fără leac** sau înţelepciune umilă, Suru spuse : „Soră, nu **mă mai** doare nici genunchiul, nici tăietura." Femeia **îi** şterse obrajii cu un prosop **umed,**

potrivin-

du-i perna sub **cap.** „Efectul pastilelor, **răspunse** încetişor, **ca şi** cînd o voce **mai puternică** ar fi putut **sparge ceva fragil. N-o să vă** mai doară **un** timp, o **să** vă odihniţi.” **„Ce** pastile ?” **Ea întîr-** zie răspunsul, încît Suru crezu că nu l-a auzit, dar după o lungă ezitare se hotărî să-i spună : „Halucinogene.” „Poate de aceea am nălucirile astea cu piciorul... că mă doare, că-l mişc. Uite, şi acuma, soră, îl ridic, răsucesc **laba,** îndoi **degetele. înţe**legi, e real, nu sînt **nebun.” Sora se aşează pe scaun, aşteptă** răbdătoare ca el să spună totul şi îi explică ; „Nu, nu sînt medicamentele. E fantoma **piciorului. A rămas** în **cre**ierul dumneavoastră. **O** să-l simţiţi multă vreme. **O** să **vă obiş-** nuiţi cp timpul. Dacă ştiţi ce e, vă vine mai uşor.” Discută cu sora potolit, în cadenţa impusă de vorba ei domoală, **tărăgănată,** în tonul de taină pe care ea îl imprima cuvintelor, încît un **ob-**servator neinformat nici nu şi-ar fi putut închipui ce furtună trecuse pe acolo şi ce dramă se consuma în încăpere. **Era prima** lecţie de supunere **pe** care o primea Suru, de **ascultare împăcată,** dintr-o lungă şi grea şcoală a răbdării pe care o începea în noaptea aceea şi de care depindea cursul noii **sale vieţi de** infirm.

Nu ştiu cînd a trecut noaptea, cînd a început cealaltă zi. Ritmul spitalului nu mai pătrundea, pînza brună **a** draperiilor îl împiedica să vadă atît lumina cît şi întunericul **de afară, ca**mera agoniza în clarobscurul veiozei ce arunca **pe pereţi umbre** diluate, pete gălbui învechite. Această ambianţă **se** potrivea cu confuzia conştiinţei narcotizate, cu alternanţa dintre veghea nervilor obişnuiţi cu morfină, scăpind mereu din chinga halucinogenelor, şi somnul tulbure, îngălat de frînturi de vise, **de** resturi diforme ale subconştientului traumatizat. Ca **un înecat,** auzea deasupra cînd zgomote, voci trădînd apropierea **celor** ce-l căutau, organizaţi să-l salveze – nu ştia dacă îl şi **văzuseră sau** orbecăiau la întîmplare, risipindu-şi energia, trecînd cu alaiul la ciţiva metri de el –, cînd, dimpotrivă, tăcerea apelor **moarte** unde nu ajungea şi nu putea să ajungă niciodată vreo fiinţă vie, unde era exclus orice ajutor. Uşa se închidea

şi **se deschidea**

ca într-o încăpere subacvatică, fără sunet, producînd doar **o uşoară** vălurire a spaţiului. Siluete vagi se clătinau răsfrînte ca razele soarelui la mare adîncime, el nemaiobosindu-se **să** le **distingă şi să** le urmărească în traiectoria prea **lungă** şi obositoare, lăsîndu-se în voia senzaţiei că lumina se joacă pe faţa lui, decupîndu-l din hău, reflectîndu-i imaginea în altă lume.

Un tremur mai intens al undelor ce-l încercuiau îi dădu de **veste,** fără să ştie pe ce cale de percepţie, că e dimineaţă. Cu un ■efort de voinţă se smulse mrejelor halucinante şi ieşi la supra**faţă** cu plămânii **gata** să se **spargă** de presiune, ca un înotător de adine după o prea lungă scufundare, respirînd precipitat, treaz, încă sub senzaţia lipsei sufocante de aer. Cînd deschise ochii, în penumbra odăii se clătinau, prizoniere cristalului lichid, figurile nevestei şi copiilor. Le zîmbi înduioşat **de** sfiiciunea cu care aşteptau, lipiţi de perete, neştiind cum îi vor întîmpina privirea trează, încărcată de cumplitele experienţe trăite. Grupul se rupse în două, Nana şi Virgil rămînînd **mai •departe** lipiţi de zid, cu lipsa de curaj şi ruşinea conştiinţei acestei laşităţi întipărite pe faţă, iar Peluţa şi Claudia venind spre pat, împinse ca de un resort, gata să se arunce, cu disperarea celor ce nu ştiu să înoate, pentru a-l scoate din valuri. Peluţa se ghemui lingă umărul lui, iar Claudia se **aşează pe** marginea patului, lîngă piciorul întreg, îndrăznind chiar să i-l **atingă cu** mîna, cu un gest ocrotitor. Ceva neobişnuit ilumina figura soliei sale, şi Suru **se** întreba dacă aşa o **văd** ochii lui spălaţi şi limpezi de durere, sau schimbarea emana dinăuntrul ei. O vitalitate şi o aşteptare abia ţinuie în frîu scăldau trăsăturile **altă**dată flasce, dînd obrazului o prospeţime sub care **paloarea** nopţii nedormite abia se mai ghicea. Suru văzuse în copilărie oameni ■de la **ţară** cu o astfel de expresie, cînd, după un lung şi obositor ■nesomn, într-o căruţă, pe drumuri, pe acoperişul unui tren, sau nemişcaţi, lîngă năsălia unui mort, doar îşi stropeau dimineaţa ■obrazul cu apă şi şi-l frecau cu un capăt de prosop aspru, şî arătau plesnind de sănătate şi

robusteţe. Peluţa înmuie **intr-un pahar cu apă** prosopul mirosind **a proaspăt, a să-**

pun de **rufe fiert** cu pelin, şi-i **spălă** obrajii, frecîndu-i pieliţa **fleşcăită, subţiată de** fiertura transpiraţiei şi de multele nopţi albe. Deşurubă capacul unei sticle, turnă o parte din conţinut într-un pahar, ridică puţin capul lui Manole, cu **o** mină uşoară, şi îl făcu să bea pînă la fund sucul dulce amărui ce-i **lăsă în** nări un parfum exotic. Spălă ceva la chiuvetă, reveni, controla plosca şi Suru nu-şi putu aminti **dacă** în tot acest timp **rostise** vreun cuvînt. Din cînd în cînd, cu porunci scurte **din priviri** şi gesturi, o antrena pe Claudia în aceste treburi, ca **pe** un **ajutor** priceput şi exact. Peluţa se mişca parcă în **propria casă, fără** nici un gest inutil, ştiind în fiecare secundă ce **are de făcut.** Se aşeză o clipă **pe** scaun, se uită la ceasul **de deasupra uşii,** apoi o auzi adresîndu-se celor lipiţi de zid. „Hai, **sărutaţi-l pe** tatăl vostru şi plecaţi. O să-l spăl pe corp **cu Claudia. Luaţi-vă** rămas bun." Suru ridică mina **cu** blîndeţe ca pentru **a o opri,** adresînd tuturor un surîs împăciuitor. Peluţa scutură din cap, hotărîtă, vrînd să spună că ştie ea foarte bine ce **trebuie. Nana** şi Virgil, aplecîndu-se să-l sărute, îi arătară două **figuri înlem**nite şi ochi plini de groază, înotînd în lacrimi. Lui **Suru îi fu** frică să nu-i vadă izbucnind şi îi împinse uşor. „Hai, copii, **are** dreptate mania, duceţi-vă. **O** să-mi treacă, o **să** fie **bine."**

Se aşteptase la această întîlnire, dar cel **mai** mult îi **fusese** teamă de slăbiciunea Peluţei, de plînsul ei **insuportabil, în pi**cioare, la celălalt capăt al patului, **ca** la **înmormîntare, de pri**virea persecutată de animal încolţit. Dar **această Peluţa cu care** se trezise la căpătîi, necunoscută pină atunci, robotind **iute,** eficace, acţionînd asupra lui ca asupra **copiilor** cînd **erau mici** şi-i hrănea, îi spăla şi doctoricea, îndemînaticâ, **această Peluţă** nu numai că nu-i dădea nici o bătaie de cap, **dar introdusese** în singurătatea înşelătoare, spectrală, un **aer stenic** şi o **bine-**făcătoare notă prozaică. îl privise din prima clipă **drept** în **ochi, fără** acel supărător efort de a-şi ascunde mila, **jalea, deznădej**dea, parcă spunîndu-i : „Ei **gata, Manole,** pînă **acum ne-am** văitat, **am** plâns, acum trecem la **treabă,**

punem **nuna şi ne vindecăm. Nu** cîştigăm nimic bocind. E **musai s-o scoatem la capăt”.**

Cu această privire, cu expresia dîrză, parcă abia **ar** fi **îngropat** pe cineva şi înăbuşindu-şi durerea sau depăşind-o începea viaţa **de la capăt,** îl luase în primire fără să-l mai întrebe, fără să mai aştepte asentimentul lui, dîndu-i să înţeleagă că atîta vreme cît **va** fi aşa, ea va purta răspunderea. îi dădea să înţeleagă **de** asemenea că nici spre sporovăială nu era înclinată, fiindcă dis- cutînd, oriîncotro ar fi luat-o, tot la piciorul tăiat, tot la nenorocirea proaspătă, prezentă în mintea amîndorura ar fi ajuns, deci la răscolirea ranei, şi în cea din came şi în cea din suflet, şi cui i-ar fi folosit ? Cam în acelaşi fel îi apăru şi Claudia, des**prinsă** de propriile-i sentimente, oricare ar fi fost ele, dar Suru cunoscînd-o bănuia că sînt dintre cele mai puternice, neglijîn- du-le, dîndu-le la o parte pentru **a se** putea apropia **de** drama tatălui ei fără reţinere, fără complexe, pentru a-şi îndeplini riguros îndeletnicirile practice care îi reveneau. îl dezbrăcară amîndouă, atît cît putură, şi îl spălară cu un burete, pricepute **şi** grijulii, iuţi, încît la reîntoarcerea sorei, aproape terminaseră. J'emeia le mustră respectuos, ruşinată, ea tocmai vroind să cheme infirmiera ca să facă acelaşi lucru, dar Peluţa o linişti scurt, **fără** risipă de explicaţii, nici scuzîndu-se, **nici** disculpind-o, ci dîndu-i **să** înţeleagă limpede, o dată pentru totdeauna, că **aceste** treburi le va face ea şi fiica ei. Un surîs stins înflori pe buzele lui Suru, de mîndrie pentru demnitatea, iscusinţa şi **siguranţa** de sine a celor două fiinţe apropiate. Află apoi de la soră **că** toţi ai lui aşteptaseră **la** uşa sălii de chirurgie cît **timp** durase **ope-**raţia şi că după aceea, în orele cît ţinuse efectul anesteziei, fiindcă aceasta trebuise repetată în timp ce-i retezau osul piciorului, **Peluţa** îl veghease nemişcată, **gîrbovită în scaunul ei ca** o stană de piatră.

Patru zile Suru fu ţintuit **patului.** Sub influenţa **drogului** administrat sistematic, dormita ore în şir, **dar nu reuşea** să **doarmă** cu adevărat nici o clipă. Ziua trecea mai repede şi **mai** uşor. De toaletă **ca** şi de mese, **mai** mult un simulacru, **pentru că hrana** lui Suru se rezuma **aproape**

în exclusivitate la sucurile **de fructe** aduse de acasă, se ocupau Peluţa şi **Claudia,** cu o **îndărăt-**

nicie **de** care se **izbea,** ca **de** un zid, orice **demers al spitalului. În** afară de aceasta, programul de zi cuprindea numeroase puncte ce reuşeau să-i distragă în bună **măsură** atenţia **de la ideea** obsesivă a amputării. Cel puţin o oră sau două petrecea lîngă patul său directorul Geană. Jenat de amintirea scenei pe care o provocase, Suru încercase o explicaţie, **dar doctorul** îi **ţinuse** o prelegere **despre** simptomatologia post-operatorie **a amputa-** ţilor. **Geană** inaugura cea de-a treia etapă a dificilului său **curs** de **psihologie a** invalidităţii care, **aşa** cum **avea să-i** mărturisească lui Suru, **era** de o mie de ori mai **complicat, şi în** acelaşi **timp** mai palpitant, **decît** operaţia în. **sine.** în **această** fază, obiectivul doctorului era **preîntîmpinarea, sau dacă** nu **se** putea, depăşirea rapidă a crizei integralităţii, **cum** îi **spunea** el, remodelarea personalităţii ce-şi caută, bîjbîind, **alte repere,** alţi stîlpi de susţinere. Laitmotivul lui Geană era : **„O** să le **arătăm** noi ăstora cu două picioare", **fără** să precizeze ce **anume urma** să **li** se arate, şi lucrul acesta îşi atingea ţinta **pentru că, în golul** lăsat, lucra fantezia aţîţată a lui Suru. **Deşi** spiritul **de obiecti**vare a lui Manole rămînea **în** cea mai mare **parte treaz, în forul** lui intim se descoperea dispus să creadă orice, dornic **să facă** imposibilul verosimil, adică exact ceea ce **se străduia să stimu**leze, în maniera lui temperată, lipsită de **patos, de accente du**bioase de entuziasm, doctorul **Geană.** Discuţiile **ştiinţifice de** specialitate – spre deosebire de cele anterioare cu **caracter mai** laic, mizînd pe înrîurirea pildelor vii – fortificau vizibil **mo**ralul lui Suru. îi plăcea acum să se **hrănească** în **special** cu **cer**titudini ştiinţifice de valoare generală, cazurile individuale ne- maiconvingîndu-l, datorită caracterului lor **de excepţie. El pleca** de la următoarea premisă : „Pe mine **situează-mă la nivelul** omului comun şi arată-mi **perspectivele, să vedem, mă satisfac ?** Dacă reuşesc să mă ridic deasupra e altceva, cu atît mai **bine. Dar să** nu anticipăm 1" **Geană** venea înarmat cu **tratate, albume** ortopedice, fotografii din propria arhivă, **lăsînd să vorbească** schemele, definiţiile, **imaginile, neadăugînd de ia el decît**

atît cît credea necesar pentru înţelegerea materialului. Suru exa-

mina totul îndelung, meticulos, meditînd în tăcere, acumulînd elemente pentru interminabilele sale reflecţii de noapte.

Intra în imobilismul nocturn al odăii, crispat, aşteptîndu-şi insomnia intratabilă, âvînd cu sine drept singur bagaj cunoştinţele furnizate de Geană în timpul zilei. 11 tortura fantoma piciorului, înfricoşătoare prezenţă a părţii din sine îndepărtată pentru totdeauna, încăpăţînarea ei de a continua să-şi ocupe locul, menţinîndu-şi toate atributele cărnii, cu excepţia materialităţii. îi trecea prin cap lugubra ipoteză ca omul să poată pieri bucată cu bucată, fără să ştie, cu condiţia să stea neclintit pe un pat de spital, transformîndu-se în conturul unui vid, avînd consistenţă doar în capul lui. Citise undeva sau văzuse un film documentar despre o operaţie constând din îndepărtarea sistematică a trupului unei maimuţe, inclusiv a craniului, în timp ce creierul rămînea branşat la un aparat ce-i trimitea, prin principalele vase de irigaţie, sîngele trebuincios. Aparatul cu pricina înregistra bioimpul- surile electrice ale creierului, rămase aproape neschimbate, demonstrînd că esenţialul la o fiinţă vie este acest fruct interior bine ascuns, acest pumn de materie vîscoasă, opalină, restul avînd doar rolul de înveliş protector şi de pompă de sînge. Se emitea prezumţia că viaţa maimuţei, simplificată la maximum$_x$ redusă la creierul ei, locul unde se concentra întreaga personalitate a animalului, putea dura, astfel asigurată, oricît. Mica maşină vie, se spunea despre acel caz, prelucra materialul acumulat anterior, respectiv senzaţii, reflexe, reprezentări despre lume şi aşa mai departe. Suru se întrebase dacă, după ce-şi va fi epuizat depozitul de informaţii existent, după ce celulele se von fi şters de mesajele asimilate înainte, acea bucată de creier mai putea fi considerată maimuţa ce fusese. Oricum, deocamdată avea încărcătura necesară pentru a presupune că rămăsese o- maimuţă

ca oricare alta, în ciuda lipsei a tot ceea ce ne face să o numim astfel. îi trecuse prin cap posibilitatea experimentării, acestei teorii, poate de reală valoare ştiinţifică, dar monstruoasă prin cinismul şi grotescul ei, pe om. Ce s-ar petrece eu fiinţa

umană decorticată, deposedată pe rînd de văz, auz, **miros, pipăit, de** putinţa de **a** se mişca, de a lua contact cu realitatea imediată .şi îndepărtată, de a-şi continua relaţiile cu fiinţe asemănătoare, dintre care unele din acelaşi sînge şi, în ultimă instanţă, de **a** comunica ceea ce produce, descoperă şi construieşte pe planul gîndirii, principalul domeniu de manifestare al creierului'? Un om cu **o** identitate plămădită în zeci **de** ani de **experienţă** biologică, socială şi intelectuală, cunoscută şi recunoscută **de** largi cercuri ale semenilor, redus la grămăjoara de substanţă palidă, fără nici cel mai mic rest din semnele speciei, fără nici o înfăţişare pămîntească – disecînd mai departe fenomene, emanînd raţionamente şi pătrunzînd lumea, universul, visînd, **desfăşu-** rîndu-se în acelaşi spaţiu ideatic împreună cu noi toţi ! Această gindire desprinsă, eliberată de masa de materie ce o domina şi o influenţa biologic şi, bineînţeles, psihic, despresurată **de** legile fixe şi tarele materiei, de slăbiciunile ei, se va putea ridica într-o zonă de linişte pură, de calm total, de obiectivare deplină, **de**venind un mecanism desăvîrşit ? Va' trăi un **proces** de sublimare, putîndu-se concentra numai asupra ideilor **superioare ?** Sau, dimpotrivă, se va zbuciuma în cea mai **cumplită dramă** imaginabilă, neputînd da nici măcar glas însingurării **absolute,** îngropării în bucata dizgraţioasă de cocă ce **o generează.** ■Creierul văzut ca un cavou **al** personalităţii **omeneşti, atît de** multilaterale, complete, integrale şi sensibile Cum **ar percepe** dezastrul întîmplat ? **Lipsa** buzelor cu **care vorbea** şi **săruta, a** ochilor fermecaţi de revărsatul **zorilor şi de mişcarea miriapo-** dică a firmamentului nocturn, dispariţia tuturor organelor de simţ, pierderea măştii vii de o nesfîrşită **expresivitate, ce filtra** ca plasa unui frunziş abundent, neobosita **legănare a razelor** sufleteşti, inexistenţa pletelor fluturînd în vînt, a braţelor făcute să îmbrăţişeze, **a** acelui portret inconfundabil **pe** care **numai** puţini pictori reuşesc să-l reproducă, realizînd **o geografie** spirituală fascinantă, lipsa

tălpilor ce pipăiau solul, **iarba** şi **des**picau **apa** fluviului, **lipsa** pielii mîngîiate **de soare, înfiorată de briza** munţilor şi a mărilor ! Fantezia lui Suru nu **putuse** duce

mai departe grozăvia închipuirii, alungase gîndul, supărîndu-$e că a putut inventa o asemenea oroare. Acum gîndul revenise legat de noua ipostază, de experienţa trăită, de nebulozitatea unui viitor de incertitudine şi ameninţări.

Dar cea mai acută era întrebarea cum să-şi smulgă din creier fantoma piciorului. Pentru prima oară creierul îi apărea ca o posibilă maşină defectă. învăţase că procesul cunoaşterii porneşte de la senzaţii – postamentul solid pe care se edifică întreaga gîndire. Dar iată, senzaţia poate fi mincinoasă. Antena de percepţie, tăiată, continua să transmită. Cum vine asta ? Să pipăi podeaua cu talpa unui picior inexistent ? Dar nu numai atît! Sursa durerii a dispărut şi durerea persistă. Nu cumva aşa-zisele senzaţii – comunicări precise ale lumii materiale cum ştia el – pot fi şi autosugestii, iluzii ale simţurilor sau ale maşinii cerebrale ? E conştient de viciul de calcul al creierului şi nu-l poate înlătura, deci nu-şi poate controla propria minte ? Evident, biologia are legi independente, de aceea nu era în atare să oprească durerea piciorului bolnav. Dar nu poate alunga o simplă impresie ? Nu se poate opune dezinformării furnizate de o parte a materiei superior organizate ? Întregul creier nu poate convinge şi corecta o celulă ce se înşală ? Se lasă dominat de eroarea ei, deşi a localizat-o ? Fiecare celulă dispune de un univers de cunoaştere independent ? Dar sînt miliarde ! Dacă numai cîteva mii, să zicem, sau chiar mai puţin, cîteva sute, trimit astfel de erori ansamblului, ce se alege din sistemul senzaţiilor şi al ideilor derivate ? A devenit evidentă gafa minţii acum, pentru că a putut-o verifica. Dar altfel, cum să depistezi eventualele defecţiuni ? Iei tot ce primeşti drept bun, prelucrezi, generalizezi. Cîte prostii o fi emis ? Cîte interpretări false, durând involuntar la concluzii şi acţiuni în discordanţă cu realitatea ? Poate că unii au

remarcat şi s-au supus din laşitate. Sau i-au spus... De pildă. Cernea. Poate obiecţiile lui erau motivate, iar criticile îndreptăţite. Dacă el vedea mai clar anumite lucruri ? Nu era exclus ca şi Peluţa... Se scutură îngrozit de posibilitatea ca maşina sa cibernetică, pe care se bizuise atît de mult, să fie un centru de

comandă strict. Ca acele instalaţii ultraperfecţionate de declanşare a bombardamentului atomic. Se vorbeşte des de pericolul unei **greşeli** de calcul. Deci cunoaşterea include **eroarea, nu** există creier infailibil. Bine, el ştia asta **teoretic. O teză folosită** în controverse principiale, mai ales cînd apare nevoia contestării unor **judecăţi preexistente, unor teorii neconvenabile, sau** cînd trebuie demolate socluri **de** idoli inventaţi **sau incomozi. Şi** iar se întorcea la creierul propriu. Avea mintea **bolnavă ? Nu,** asta **intră în** sfera biologicului, a materiei vii **detracate.** El **era** lucid, mai lucid ca acum nu **se** putea, **observa toate inadverten**ţele, de la cele de proporţii pînă la cele infime. Nu, mintea e sănătoasă, dar imperfectă, săraca ! **La** fel ca **orice lucru pe pă-** mînt. Ştiuse întotdeauna, dar nu ca realitate concretă, **ca** limite personale. Căzuse în greşeala absolutizării capacităţii sale **de** înţelegere şi cunoaştere. Alunecase spre **himera adevărului ab**solut, deci spre idealism... Idealism hrănit din filozofia **mate**rialistă ? Nu e de ajuns să înveţi la şcoală. Teoria **e rece, eterică,** deşi pare atît de bine orinduită. **După ce** ai **adoptat ideile con**ştiincios şi temeinic, existenţa te împinge să le **pui** în cui, **ca pe** nişte haine de **gală,** ca să le scoţi pe la parăzi, **pe** la **sărbători.** Viaţa e mai puternică decît o sută de manuale. **O singură în-** tîmplare şi cîte revelaţii îţi dă ! Dar trebuie să o studiezi silitor, modest, cu scrupulozitate, neobosit, considerîndu-te mereu învăţăcel, fiindcă e nemărginită ca întindere, şi mereu alta, mereu alta... Dar ce te împiedică **să** faci asta ? **Să** fii deschis, atent, imparţial, măsurat, relativ şi îndoit, îndoit **de toate – parcă** Marx a spus undeva ceva în sensul acesta. îndoit şi de tine, în primul rînd de tine. Da, cine te **împi&dică ? Nu tot viaţa ? Sigur** că e mai tare decît toate manualele, dar şi **prin aceea** că te **su**pune. Şi atunci ce se alege din chibzuinţă trezită în **capul** tău de o nefericire personală, într-o noapte **de spital ? Depinde de** tine, de bunăvoinţa, receptivitatea, **inteligenţa ta ? Depinde de**

tine ?... Depinzi de tine ? Depinzi cu adevărat **de tine ? Dar** parcă întrebări asemănătoare îşi mai pusese cîndva. **Nu-şi** amin**tea să-şi fi** dat însă şi răspunsuri, **răspunsuri precise, definitive,** din acelea ce nu se mai pot lua înapoi, nu se mai pot uita sau ignora. Evitase cu bună-ştiinţă capcane de felul acesta ? Sau nu avusese curajul să depăşească o anumită limită, intuind zona periculoasă, interzisă, de unde nu mai există întoarcere. Deci nu e destul să te interoghezi fără să întîmpini împotrivire, fără să smulgi ceva ? îşi aminti cu exactitate cînd îşi mai pusese întrebări; simţind şi atunci că se clatină ceva în el. Dar recursese la ele. ca la nişte supape în stare să-l elibereze de presiune, să-l ajute să meargă mai departe. Asta se întîmplase cînd mai fusese odată' bolnav, cu ani în urmă. Simplă coincidenţă sau circumstanţă necesară pentru sensibilizarea resorturilor psihice pînă într-atît încît să simţi presiunea. Atunci boala survenise după o campanie distrugătoare, dusă alături de păcătosul de David – un nevropat periculos, animal de pradă ce nu-şi putea devora victimele pînă ce nu le făcea să le plesnească fierea. Dar fusese David un nevropat ? Poate fusese dominat de forţe străine de voinţa lui, superioare, subiective sau obiective nu conta acum, cu un caracter malefic. Parcă Cernea susţinuse ceva în sensul acesta. Şi el, revoltat de rolul jucat atunci în piesa pusă în scenă de David, sau de mecanismul ce-l manipula şi pe el, dăduse de un fir. Dar boala aceea fusese de mică importanţă. Altceva acţionase, şi ştia ce : natura ! Pustietatea muntoasă. Deşi îşi pusese doar întrebări, unele fuseseră destul de drastice ca să-l cutremure, şi se gîndea în special la una care suna cu aproximaţie cam aşa : cînd opunîndu-te unui determinism negativ, constaţi că ai fi ajuns lîngă foc, ce faci, te supui sau te arunci în focul purificator, zicînd „fie ce-o îi" ? Cam ăsta era conţinutul. Avusese vreun efect, vreo consecinţă această autointerogaţie ? Simţise vreodată dogoarea focului periculos, se trezise în vreo împrejurare în dilema conturată atunci ? Sau îşi uitase întrebările ? Le uitase, de bună

seamă,, şi la acest aspect ar trebui să reflecteze cel mai mult. Ce putuse produce o atare amnezie ? Valul realităţii ce te poartă ca pe o soîndură ? Acea instituţionalizare, la «are se gîndise într-o zi în spital ? Pe aici, pe undeva, trebuie căutat adevărul. Dar cum se explică faptul că punîndu-ţi alţii

întrebările uitate de tine, **acestea nu te** mai ajung, nu **te mat** ating, nu te mai găsesc receptiv. Dimpotrivă, trezesc în tin& împotrivire, mînie, supărarea căzînd nu numai asupra întrebării,, ci şi **a** aceluia care a pus-o. Abia acum, după atîta vreme, **între**bările revin. S-a spart iar crusta ? Sau doar se înmoaie. " **Deci unde** e coincidenţa ? Atunci natura, acum **boala. Dar boala** aparţine şi ea naturii, este unul din fiii ei crunţi. Deci natura,, mereu natura... Se pare ca voinţa **ei** le **depăşeşte** pe toate celelalte. Şi pe a omului şi pe a societăţii. Ea poate preface totul,, şi aceasta se întîmplă mai devreme sau mai tîrziu, în **pulbere.** De aceea, deci, cînd îi simte răsuflarea **aproape,** totul din el, oricît de puternic ar fi, se clatină, crapă, cedează. Şi ţîşneşte lumina. Dar există o contradicţie între natură şi lume, **aşa cum** a fost ea alcătuită de om, între natura omului şi ordinea socială căreia îi **aparţine ?** La aceste întrebări **grele, apăsătoare, mintea,** i se încingea. Conturul ideilor se estompa, apăreau altele, **opuse,** şi din nou primele, gîndurile veneau şi plecau într-o alunecare mocirloasă şi, obosit, renunţa, nădăjduind să adoarmă, **dar *rătnî-*** nînd mereu cu lumina tulbure şi **dureroasă** în **cap,** pînă cinci dimineaţa scoteau odaia din năluciri.

începuse să transpire noaptea ; îl treceau valuri **de sudori** fierbinţi şi reci, uda pijamaua, cearceafurile, **dospea în nădu-** şeala lipicioasă. **Nu** dăduse importanţă faptului, asemenea lucruri nici nu le mai observa, patul constituia **o lume aparte, o>** carceră individuală unde, odată prins şi închis, **poate să** ţi **se** întîmple orice. Să-ţi dispară piciorul, să-ţi reapară, deşi nu **mai** este, să plîngi, să cazi în delir, să pluteşti în întuneric, sub frunte cu o fosforescenţă ce nu-ţi dă pace, scormonind în straturi ascunse, în trecut şi în viitor, fără încetare. Peluţa se alarmase.. Puseseră să fie hidratat. A patra zi **sora găsi** mercurul **tirmo-** metrului urcat la patruzeci de grade. Veni **o echipă de medici,** fu **suspectat** de pneumonie, urcat **pe cărucior – părăsea pentru** prima dată patul după operaţie – şi dus la radiologie. Nu se- vedea nimic la plămîn, în schimb rana făcuse **puroi. Din nou- sala de** operaţie, masa, instrumentele **chirurgicale, halatele ste-**

ao*

rilizate, măştile **albe. II** curăţară pe viu. Durerea **părăsi pentru un** moment genunchiul imaginar şi se instala în plaga **reală. ■Ţipă, apoi se** stăpîni, încleştîndu-şi fălcile, găsind acolo **resurse de** voinţă înverşunată, proaspăt secretată de neuronii săi **ce dovedeau că** n-au fost încă secătuiţi. Geană îl felicită la sfîrşit, **un. pic** mişcat, aruncîndu-i o privire uimită. Fu cîntărit şi in**format că de** la operaţie pierduse nouă kilograme, din **care** cinci **reprezentau greutatea** piciorului incinerat.

' **Viaţa** îşi ceru drepturile. Tulburate, opturate, **paralizate de boală;** izvoarele **energiei** vitale **începură să** clocotească în trupul **lui** Suru, dezmeticindu-l, îmbrîncindu-4, obligîndu-l să-şi **acomodeze** ritmul. Imperativul elementar de a reînvăţa să **meargă îl scoase din** buimăceală şi apatie, redîndu-i un ţel **imediat, presant,** subordonînd acestuia proprietăţile lui **fundamentale** de **a** vroi; suferi, **răbda,** persevera, înăbuşi **deznădejdea** şi **spera din nou,** eşua, **lua** de la capăt, învinge. Intuind **sau** cunoscînd **fazele acestui** proces, Geană îi **pregăti** un program dens, dar în **acelaşi timp** ispititor, punîndu-i în faţă perspectiva **recuperării** funcţiei **pierdute** în cel mult două luni. Suru ascultase cu **îndoială, dar aceasta** nu **era** neîncredere, ci doar mirare plină **de timidă speranţă** şi mai ales de ambiţie ; nu îndrăznea **să şedea pe de-a-n- tregul în** vileag, fiindcă, **după** cele întîmplate, nu-şi **mai putea evalua** cu exactitate capacităţile. Miza mare pusă însă de **Geană pe** el, ca de un manager pe boxeurul hărăzit gloriei, îl furnica de **nerăbdarea** trîntei, de bucuria înfruntării, **ceea ce constituia primul indiciu peremptoriu al reînvierii luptătorului. îi luară măsură** pentru **proteză** şi într-o zi veni cu **ea însuşi Geană, ca un** bunic deghizat în Moş Crăciun. Geană nu intuia **adînca tristeţe** dată bolnavului de

ultima probă **materială că piciorul a fost pierdut** irevocabil, şi **că** în locul lui i **se va lega** hi- **doas&bucată de material plastic, avînd prosteasca şi insuporta-**

bila pretenţie **de a** înlocui viaţa. **Naivitatea** şi **inconştienta** bucurie cu **care Geană** îi **aducea acest** trofeu îşi **aveau explicaţia** în faptul că, la fel **ca** Suru, bolnavii **reuşeau să-şi stăpînească şi** să-şi ascundă repulsia, obişnuindu-se **repede să vadă rostul** practic al **sinistrului mădular,** în bătălia pentru **recîştigarea integralităţii.**

Această bătălie grea, epuizantă, **umilitoare** prin **eşecurile** inevitabile şi frecventele pierderi ale moralului, captivantă şi tonică **prin** micile izbînzi **cucerite** împotriva obiectului inert, **ca** şi a **naturii, a** propriei inerţii, începu. Cu proteza **legată de şold,** • Suru fu transportat la barele **de** antrenament unde, sprijinit în subţiori, trebui sâ stea în două picioare şi să facă primii paşi. Dresura nu reuşi din prima dată şi nici din **următoarele** două sau trei, şi Suru se întorcea la pat zdrobit, nu **de efort şi de** ruşine, cu toate **că** şi despre asta **era vorba,** ci **mai ales de pa**nica, strecurată în suflet, că nu se **va** obişnui **niciodată. îşi** punea toată greutatea pe piciorul bun, **neîncrezător** în **dispo**zitivul ţeapăn, bănuindu-l cumva de intenţii ascunse. **Montată** direct pe bandajul ciotului, ori de cîte ori **încerca să aşeze** puţină greutate **pe** proteză, aceasta îi strivea **rana, retezîndu-i** şi **elanul** voinţei. Se **lăsa** cu disperare pe cele două **bare,** uitînd **şi de pi**ciorul bun, cu sentimentul deprimant **că e olog.** Trebuind **să ia** exerciţiile de la capăt, **sub supravegherea medicului recupera**tor, trişa ţopăind ca o vrabie şchioapă, **incomodat de obiectul** ce se tîra alături. După un număr **de** zile, ţinînd **şinele** în **braţe** cu toată puterea, cu părul leoarcă, tremurînd, ajunse totuşi la potou. Repeta ruta, pufăind şi zbuciumîndu-se **ca** un **decovil** prin defileul munţilor, ascultînd ecoul isprăvii cu un **început de** înseninare, convingîndu-se că relieful ce-l **descurajase** nu **era** inaccesibil, urcînd încă şi încă puţin, milimetru cu milimetru. Munca la bare se uşura pe măsura supunerii, **adaptării** şi **dresării** ciotului ce **se** cicatriza cu conştiinciozitate sub **bandaje. Două-** trei ore pe zi, profesoara de **gimnastică,** ţinîndu-l **ca în deşte, îl făcea** să-

şi zvîcnească bietul rest **de** picior în **toate** direcţiile, **parcă pentru a-l obEga, pe de o parte, să scape de nostalgia ve-**

chii înfăţişări, **iar pe de** alta, sâ tindă să dezvolte funcţia pînă **la** cel mai înalt **grad, de** unde formarea organului vine de la sine. **După lungile şedinţe** de gimnastică făcute în pat, **cădea ca** un **bou de** jug. Istovirea fizică se dovedea un remediu **excelent al** nervilor zdruncinaţi. Insomnia se dădea bătută cînd seara, după ultima **repriză,** lac de sudoare, abia mai avea răbdare să-şi ia cina **pen**tru a se răsturna, gustîndu-şi, ca un trudit tăietor de lemne, clipa cînd ziua ia sfîrşit şi poate să se dedea, pentru o noapte întreagă, deliciilor nemişcării. Dormea buştean, trezindu-se întremat, **hotârît** să ia **de** la capăt .programul, **nemaigăsin'd loc** şi timp pentru coşmare, pentru scufundarea în **magma** inconştientului şi **a** supraconştiinţei. Geană nu-i anunţa niciodată cu o zi înainte noutăţile introduse în plan, preferind să le strecoare din mers, nu atît pentru a-i oferi surprize, cît pentru a evita nelinişt**tea aşteptării** plină de întrebări şi temeri. **Observase** şi Suru că **pus** în **faţa** unor greutăţi neprevăzute, oricît de mari, **apărute în firea** lucrurilor, necesare, le accepta fără murmur şi **se încorda să le** depăşească, în timp ce, prezentîndu-i-se dinainte, cerîn- du-î-se asentimentul, le scărmăna, ezitînd să le accepte, propu- **nînd amendamente,** mai ales din neplăcerea de a primi **reguli deliberate** de alţii. într-o zi, **abia** după a doua **repriză de gimnastică, Geană se** înfăţişă, cu surîsul său enigmatic **ce** se **topea** ca o vată **de zahăr** îndată ce deschidea gura, aducîndu-i la cunoştinţă **că a** venit momentul să renunţe la barele **de metal: „Vă** închipuiţi **că** ţelul **nostru** nu **este să** mergem **mereu în** linie **dreaptă. Noi** trebuie **să ne** redobîndim mobilitatea, **să ne putem îndrepta în** toate **direcţiile** unde avem nevoie, răsucindu-ne şi întorcîndu-ne **pe loc. Iată** de ce le vom înlocui cu altceva, mai **aproape de ner** voite **noastre,** mai **pe** placul nostru. Dealtfel, **le-am şi adus – soră,** vezi **că** sînt **afară –** astfel încît le **vom putea proba de îndată". Astfel** avu loc, fără nici o

împotrivire, **schimbarea esenţială în sistemul** de antrenament al lui **Suru, cîrjele fiind adoptate ca ceva firesc ţi** inevitabil. **Primul exerciţiu fu execu**tat **pe Ioc, bineînţeles** cu **ajutorul doctorului şi al profesoarei**

de gimnastică, ivită ca din senin, şi **se** rezumă Ia cîţiva **paşi** stîn- gaci şi timizi. Noua etapă îi dădu şi ea bătaie de cap, avind de întimpinat noi momente de descurajare, cînd se vedea inapt să-şi ţină echilibrul, apoi intensificând strădania, devenită orgoliu, spirit competitiv, pentru perfecţionarea fiecărei fracţiuni de mişcare, reluată de zeci de ori pînă la intrarea în reflex, şi, în sfîrşit, cerînd să fie lăsat nesprijinit. Nevoia de verificare, sfioasă mai întîi, reprimată un timp de spaimif de ridicol, deveni o pasiune ascunsă a lui Suru. Jinduia după prilejul de **a** se **confrunta** ■cu sine, la adăpost de privirile iscoditoare, indecente în curiozitatea lor profesională, pe jumătate reci, pe jumătate compătimitoare, ale personalului sanitar, într-un spaţiu ferit, unde ar fi putut **suporta** şi riscul accidentelor. Trebuia **să dea odată piept** cu această proteză, avind senzaţia că se cruţase **după** paravanul prescripţiilor moderate ce-l restituiau sieşi în porţii mici, homeopatice, plicticoase şi obositoare. Suru. nu era omul micilor acumulări, al prudenţei prelungite. Firea îl împingea **la măsuri** radicale, extreme, la adoptarea căii „totul sau nimic" şi „acum •sau niciodată", de aceea metoda spitalului îl încorseta. **La o oră** a dimineţii cînd, după socoteala lui, nu avea cine **să intre, îşi luă** cîrjele şi, tensionat ca şi cînd urma să comită o infracţiune, **se** ridică în picioare. Rămase cîteva clipe rezemat de noptieră pentru **a-şi** linişti bătăile inimii şi tremurul mîinilor, **ca la vînă-** toare înainte de a trage în animalul **apărut deodată** în cîmpul lunetei. Făcu primii paşi cu sentimentul că e un astronaut pe lună, cu diferenţa că nimeni de pe pămînt nu-l **putea** urmări. Mergea... pentru prima dată mergea singur în cîrje cu piciorul de plastic. înainta cu aripile de lemn crescute la subţiori ca o pasăre rănită. Deci forţele îi renăşteau, se **lupta cu soarta** şi biruia, şi acesta era doar începutul. **Avea să cişţige ceea ce** pierduse, să redevină ce-a **fost. Departe de a fi un om** terminat, cum crezuse, viitorul i se redeschidea. Se putea bizui pe sine... **EI** şi proteza aveau **să** facă **pînă** la **urmă casă**

bună. Capul îi vîjîîa, pieptul îi sălta împuţinîndu-i **răsuflarea, dar continua să meargă. Deschise uşa băii şi intră, oprindu-se în faţa**

oglinzii de deasupra chiuvetei. îl întîmpinară doi ochi febrili, afundaţi în orbite sub smocurile aspre ale sprincenelor, şi sclipitorul coliliu al părului înfoiat. Nici nu-şi dăduse seama, albise de tot. Suru cel nou, vierul îmbătrînit alunecă însă tot mai mult în ceaţă şi, încercînd să reţină imaginea acestui personaj, nu mai ştiu nimic.

Sora îi povesti cum, ridicîndu-l din chiuveta unde căzuse cu capul, după ce îşi pierduse cunoştinţa, găsise pe faţa lui o expresie de fericire cu totul inedită. Geană îi spusese că organismul slăbit nu rezistase efortului, dar Suru ştia că altul fusese motivul leşinului. După acest incident îi luară cîrjele şi-i puseră în mină toiagul cu care avea să-şi petreacă restul zilelor, sprijinul de care nu va mai putea să se despartă. I se păru la început că bastonul are consistenţa unui băţ de chibrit, că nu e decît o iluzie, rîvnind la puternicele pîrghii anterioare. Dar, pe măsură ce treceau zilele, băţul îşi scotea la iveală proprietăţi nebănuite. Suru învăţa, ca un copil ce se tîrîse de-a buşilea, legile mişcării în poziţie verticală. Şi primii paşi fură salutaţi întocmai ca victoria unui prunc ce, dintr-o dată, prin acest eveniment, devine om. Manevrînd bastonul, îşi redresa acum echilibrul dintr-o singură atingere sau înclinare. Ajunse să străbată odaia, să iasă pe culoar, întîmpinîndu-şi profesoara care-l aplauda radioasă. Se schimba atmosfera, parcă în rezerva lui se ridicau consemne, anunţîndu-se că persoana importantă ce agonizase pînă atunci, impunînd păstrarea cu străşnicie a liniştii, revenea în sfîrşit la viaţă, oferind celorlalţi posibilitatea să se mai mişte, să comunice, să rîdă sau să vorbească. Figura de piatră a lui Manóle începea să-şi piardă din imobilitate, brazdele adînci săpate pe frunte şi în jurul gurii se ştergeau, în umbra gîndurilor negre apărea cîte o rază de soare. într-o zi hotărî să se pună la încercare în văzul

lumii. Porni voiniceşte, cu intenţia să ia masa în sufrageria comună, fără să anunţe pe nimeni, gustînd plăcerea anticipată a surprizei oferite spitalului, ca şi bucuria reintegrării în obşte. în apropierea sălii de mese, pregătindu-se să-şi facă intrarea triumfală,

simţi bastonul alunecînd. O infirmieră spăla cimentul lăsînd o vagă peliculă de umezeală. Suru încremeni. Trupul i se acoperi de sudoare, gura i se uscă, muşchii se încordară dureros şi sub ţeastă i se deschise un vid unde nu mai era nici un gînd, doar spaimă. Paraliza în picioare, înţepenit ca o statuie. Infirmiera îi dădu mina şi Suru o luă crispat. Fără nici un cuvînt se reîntoarse cu paşi mici în bîrlogul de unde vrusese să fugă. I se spulberase curajul. Ce agonisise în aproape două luni de strădanie fusese măturat de un singur val de frică. Atît de efemere erau victoriile lui ? Cum se putea reangaja în marşul demiurgic ? Clădită cu bună-credinţă şi sîrg, încrederea în sine se năruia ca un castel de cărţi. Zile de-a rîndul zăcu în pat, refractar la orice apel, bolnav de decepţie şi neîncredere, respingînd orice stimul, orice promisiune, îngreţoşat de optimism, fortificîndu-şi stoicismul ca pe o citadelă a înfrîngerii. Apoi eşecul se diminua în memoria sa, dobîndind dimensiunile unui episod şi, cu o înţelepciune nouă, se învoi că natura nu poate fi forţată şi că trebuie să o reconsidere, să-i accepte tutela, să se apropie de ea fără aroganţă, recunoscîndu-i odată pentru totdeauna atributul de stăpîn atotputernic. îşi reluă antrenamentul cu asiduitate, dar de la alt diapazon de pretenţii, mulţumindu-se cu progresele mici, re- semnîndu-se să se sprijine, încă o bucată de vreme, de orice lucru, sigur, stabil, chiar şi pe un deget întins de cineva – ca semn simbolic al dependenţei, al împăcării cu umilinţa. Se familiariza şi cu fantoma piciorului prezentă în creierul şi carnea sa, o altă autoritate căreia trebuia să i se supună, acceptînd dreptul de existenţă al durerii din genunchiul demult înlăturat. Numai în somn respingea aceste servituţi, ignorîndu-le existenţa cu cel mai desăvîrşit dispreţ. în somn nu pătrundea nimic din smerenia la care consimţise. în visele ample se regăsea neschimbat, şoimul de altădată, mişcîndu-se liber, exclusiv în orbita voinţei proprii, ca o pasăre puternică, stăpînă pe cer. Urca vijelios pe înălţimi, pe munţi prăpăstioşi, depăşind toate obstacolele, supunînd

cu uşurinţă piedicile, transformînd toate impe-

dimentele în arcuri de triumf. Aceste vise îl făceau să dorească somnul cu o ardoare de neînţeles pentru cei din jur. Trezirile, amare la început, nu-l mai deranjau, înţelegînd necesitatea compensaţiei, luînd realitatea obiectivă drept o monedă de schimb pentru tainicele incursiuni în marele trecut.

în ziua ieşirii din spital se regăsiră cu toţii la locuinţa lui Virgil, pentru a-i sărbători întoarcerea în sînul familiei. Aşezat pe marginea fotoliului ca un om grăbit, -cu piciorul ţeapăn întins pe covor şi cu bastonul negru, lucios, rezemat alături, Ma- nole constituia ţinta atenţiei generale. El însuşi încerca sentimentul că sosise dintr-o mare aventură, dintr-o lume periculoasă, plină de capcane, din care totuşi reuşise să iasă cu bine. Fapte, peripeţii, impresii, amintiii, învăţăminte foiau prin capul lui, cerînd dreptul de a ieşi la iveală. Continua însă să le ţină sub obroc, afectînd dezinteres faţă de acest trecut zbuciumat, minimalizîndu-1. Dealtfel, ceea ce avea el de spus cerea un alt cadru, o aşezare temeinică a lucrurilor, nu acest aer de sală de aşteptare, unde te întîlneşti între două trenuri cu nişte curioşi, nerăbdători să te descoasă, pe fugă, înainte de a se da semnalul plecării. Odată tras capătul firului, ghemul trebuie depănat metodic, fără grabă. De aceea prefera să se mişte în aria unor locuri comune în discuţia pe care ceilalţi ar fi dorit-o animată, entuziastă, optimistă şi nu reuşea să fie decît stânjenitoare, de- părtîndu-i pe unii de alţii mai mult decît apropiindu-i. încerca să ghicească ce aştepta fiecare din cei de faţă de la el, şi cu ce gînduri se învîrteau în jurul lui. Peluţa şi Claudia ştiau cel mai mult despre lumea din care venise. îl văzuseră în momentul cel mai critic şi trist, cînd rămăsese un trunchi însîngerat şi o conştiinţă disperată, îi cunoşteau şi victoriile. Ştia însă că]e-ar place să audă

toate acestea din gura lui, înfăţişate prin prisma frămîntărilorilui sufleteşti. Cit timp îşi făcuseră datoria în camera de spital, lingă patul de boală, nu puseseră nici un fel de întrebări, făcuseră tot ce putuseră ca să evite orice fel de destăinuiri.

Atunci eventualitatea unei asemenea **discuţii le îngrozea-. Acum** însă, cînd **greul** trecuse, cînd **se** părea **că** nu **mai e** nici **o** primejdie să **vadă** plăgi sufleteşti deschise, ar fi vrut **să** ştie **cum** a fost, **pe** lingă ce trecuseră voit surde, în dorinţa de **a** nu-i cultiva slăbiciunea, de a-i întări rezistenţa, de a-l căli **pentru a** fi apt să lupte şi să învingă. Relatarea de **către Suru a acelor** împrejurări ar fi umplut un gol în înţelegerea **deplină a ceea ce** fusese, gol pentru care într-un fel le mustra conştiinţa, **fiindcă** reprezenta recunoaşterea unui spaţiu **unde-l lăsaseră singur.** Nana aştepta, evident, să afle cum reuşise **tatăl** ei să **se ridice din** starea cumplită în care îl găsise, atunci cînd lumea **periculoasă** în care încăpuse se năpustise asupra lui şi-l **doborise la pămînt.** Ar fi vrut să ştie urmarea, cum s-a smuls, revenind **aşa cum a** fost, aproape aşa cum **a** fost, în mijlocul lor. **Dorea o istorisire** palpitantă, eroică, un fel de Odisee printre sadici **în halat alb,** înarmaţi cu enorme bisturiuri şi seringi, din **care tatăl ei se reîn-** torcea puţin obosit şi îmbătrânit în Itaca iubită. **Implicarea în** biruinţa lui Suru îi era desigur necesară **pentru <a-i şterge din** memorie **stupoarea** ce o ţintuise locului **lingă peretele odăii de** spital, cînd părintele-Ulise zăcea răpus de **demoni, şi cînd mila** fără margini făcuse din ea o spectatoare **înfricoşată, o inimă** slabă, zadarnic înlăcrimată, în timp ce el **avea nevoie de braţe** curajoase, neşovăitoare. Şi Virgil se **vedea că are de** plătit **datorii.** Probase pentru prima dată, prin boala Iui **Manole, în mod radical,** inutilitatea vorbelor, fanfaronada teoriei în **faţa** vieţii. **Se sur**prinsese într-o lumină ridicolă cu mereu **ascuţitul său** spirit **cri**tic şi frumoasele sale intenţii **pragmatic-filozofice, şi abia aştepta** să aibă prilejul să recunoască zgomotos-aprobator **primordialita**tea faptei, superioritatea dinamismului moral **faţă de toate spe**culaţiile din lume. Ecuaţia personalităţii, **simplificată şi radicali**zată, se întruchipa exclusiv în **temeritatea de a înfrunta vrăjma**şul, de a-i supravieţui,

de a-l absorbi şi anihila. Exaltînd **triumful** lui Manole prin priviri credincioase, plin de **oroare faţă de cu-** vînt, **voia să-l** facă **să** ştie **că niciodată** nu~l **va mai împresura**

cu idei deşarte, în care vedea pentru un moment semnul sterilităţii. Privirile Martei mai continuau doar să-l priponească de tărîmul abia părăsit, amintindu-i că nu se desprinsese cu totul, că marile serbări ale întoarcerii sînt premature. Pe chipul ei puţin rece, Suru regăsea amprenta spitalului cu scepticismul şi dispreţul faţă de exuberanta ignoranţă, cu neputinţa de a subscrie la elanuri gratuite, atîta timp cît radiografiile arătau altceva, aspectul clinic lăsa de dorit, evoluţia nu putea fi pronosticată sau nu lăsa motive de euforie. Privirile scrutătoare ale Martei îl făceau prudent, atrăgîndu-i atenţia, chiar dacă mai avusese şovăieli, că nu venise încă timpul baladei, că nu avea ce căuta în pajiştea sentimentală unde îl invitau ceilalţi. Pentru prima data de cînd o cunoştea, Marta, femeia insolentă, iradiind şi prin pistrui o senzualitate uşuratică, batjocoritoare, îi apărea ca etalon al sobrietăţii, insuşindu-şi apelul ei la reţinere şi relativitate. Cît de profund operase boala asupra intuiţiilor sale, pe care îi plăcuse să le ştie fără greş ! Pe instantanee asupra oamenilor îşi întemeiase uneori opţiunile şi relaţiile, preferinţele şi antipatiile. Boala devalorizase acest aparat de detecţie, îi relevase viciile. Intrase în posesia unor noi repere, încredinţat **că ele** îi **vor** facilita o mai exactă cunoaştere a semenilor. Cineva încercă să-i orienteze atenţia spre perspectiva imediată, şi acela fu **Virgil,** în ciuda lehamitei de vorbe pe care o arbora. „Acum pui **mina** pe hăţuri, tată, supralicita în direcţia în care presupunea că se îndreaptă apetenţa şi nerăbdarea lui Manole, folosindu-se în acest scop de terminologia cunoscută, găsită altădată ieftină **şi** şablonardă. începe rabota, duduiala... Te înşurubezi acum în combinatul ăla şi pînă nu-l dai gata nu-l laşi." Referirea **la com**binat îi produse lui Suru un uşor zvîcnet în sînge, dar se abţinu şi clătină cu deosebire din cap, în sensul că „o să mai vedem, o s-o facem şi pe-asta pînă la urmă, toate la timpul lor". Vocea **po**tolită, protectoare dar autoritară, a Martei, puse capăt efuziunii lui Virgil : „Nu în combinat trebuie să se înşurubeze acum, băiete, ci în proteză. Pînă la muncă mai avem, şi Suru tresări la auzul pluralului, folosit cu deosebire de Geană,

amintindu-şi că

de fapt expresia era uzitată de educatoarele de la grădiniţele de copii. Să ne obişnuim **să** stăm în picioare cît **mai** mult, **să parcurgem** distanţe lungi, să urcăm şi **să** coborîm **scări, să ţinem** proteza zece ore **pe** zi, după aceea trecem la treabă". **Imbrăţişînd** dintr-o privire adunarea, sesiză cu o undă de ruşine căutătura speriată a Peluţei ce părea **că o** imploră pe **Marta să tacă. „Are** dreptate Marta, limpezi el situaţia. Dealtfel, conducerea **parti**dului mi-a acordat un concediu **de** refacere. **Mi s-a** comunicat **să** stau cît **e** nevoie, adică pînă consolidez deplin... **Am să profit** de această mărinimie şi, cînd am să ies, sper **să nu mai şchiopătez.** La figurat, desigur, fiindcă altfeL..”

Deşi ştia că **se** pregătise o mică **gustare** cu **şampanie şi alte** bunătăţi – acestea apărîndu-i ca o fatuitate – se ridică, spri- jinindu-se în braţe, şi dădu semnalul de plecare. Boţit **de lunga** suferinţă, obrazul i se înăspri, **lăsînd** să se vadă **că hotărârea e** definitivă şi de neclintit, ca atunci cînd pleca la **miezul nopţii** nu se ştia unde, fără să considere necesar să dea **vreo explicaţie.** Toţi înţeleseră că orice insistenţă era în zadar, **că perioada slă**biciunilor, concesiilor, a docilităţii la care spitalul **poate supune** şi pe cel mai tare, pe omul de cremene, trecuse, că **ascendentele** de o factură sau alta, produse de schimbarea vremelnică **a** raporturilor în defavoarea bolnavului şi în **avantajul lor, se abro**gau. Suru revenea, în ciuda handicapurilor ce **mai persistau, 1»** postura de ataman vajnic, temut şi necontestat. **încă** nu **lua** frînele, admisese asta, realismul îl forţase **să consimtă că trebuie** să amine acest moment, dar întoarcerea la **rigorile de viaţă** abandonate un timp nu mai putea fi întîrziată. Primise un **răg**az pentru consolidarea definitivă şi **mărturisise** că-i **era ne**cesar, la drept vorbind indispensabil. Dar acesta nu **avea să fie** un concediu de convalescenţă, un **răspas** în care, **înconjurat de** blinda, calda şi mişcătoarea veneraţie familială, să trândăvească,

să-şi netezească ridurile şi să se **îngraşe.** Tocmai **pentru a** apropia momentul luării hăţurilor, cum **spusese Virgil, pentru a-l** face neîndoielnic, cert şi irevocabil, trebuia să **se supună unui**

program spartan. Era în joc o miză prea mare ca sâ-şi poată •«permite şi să **poată** îngădui cuiva o cît de mică deviere **de la** planificarea neîndurătoare a modului de existenţă ce avea **să** preceadă intrarea în muncă. îşi făcuse toate calculele – de altfel discutase amănunţit şi cu Geană – şi ştia exact ce dificultăţi are de întîmpinat pentru a atinge performanţele necesare. Un •conducător de talia sa, cu o asemenea reputaţie de rezistenţă şi **putere de** muncă, nu putea cere, indiferent ce i se întîmplase, ■**dispensă** de efort, regim privilegiat cu orar redus şi restricţii **de** deplasare, cu limite în natura acţiunilor la care poate participa şi aşa mai departe. Suru ştia că un asemenea conducător nu are nici o şansă de a se impune, inevitabil pierde teren în faţa oamenilor şi, ori atinge ridicolul înverşunîndu-se să ţipe, ori ajunge o cantitate neglijabilă, un tolerat al subalternilor. Aşa ceva nici nu intra în discuţie. Suru nu putea cere nici **cea** mai neînsemnată **concesie. El** trebuia **să** domine şi cum **să** ceri mai mult **decît** poţi tu însuţi ? Dimpotrivă, mai bine Ie dai un avans, şi abia ■după aceea îi compari cu tine. Aşa cum era, cu un singur picior, **trebuia sâ** facă mai mult decît ceilalţi cu două – **iată** condiţia pe care şi-o punea pentru a aspira să rămînă în continuare prim- secretar de judeţ. Lecţiile lui Geană prinseseră, găsiseră nu numai un elev receptiv, ci şi pofta şi vrerea .pentru **a** face din ele **Un** ţel programatic.

Tot timpul drumului privi din maşină cu nesaţ **cîmpurile** muncite, lanurile de grîu în care intrau combinele, pilcurile **de** ţărănci' profilate ici-colo, pe orizont, prin grădinile cu **zarzavat,** blocurile noi sau în construcţie din centrul oraşelor, **platformele industriale,** şantierele, părîndu-i-se **că** au trecut nu luni, ci ani **de** cînd părăsise acest rost, această creştere a **ţării, distanţîn**du-se, rămînînd în urmă, revenind acum ca după un **lung exil** de care, desigur, el era vinovat, cu conştiinţa culpabilă că şi-a **părăsit** tovarăşii, poporul, **la** greu, că Ia o parte **din** aceste **înfăptuiri n-a** curs şi sudoarea lui şi încă un

timp n-o să **curgă, şi că** el trece ca un străin printre roadele altora, înscriindu-se în ele, **cum se** spune, **la** de-a **gata.** Privea **şi tăcea cu fruntea lipită de**

geamul maşinii, şi remuşcarea şi căinţa deveneau **mai apăsătoare** pe măsură ce înainta **pe** teritoriul judeţului său, **unde** oamenii trudiseră în **lipsa** lui, acoperiseră pământul cu o blană **verde şi gal-** ben-unduitoare, făcuseră să înainteze construcţia **gîndind, acţio-** nînd, sculindu-se cu noaptea în **cap** şi culcîndu-se la miezul nopţii cu acea sfîntă oboseală întipărită pe faţă, căzând în **somnul de** piatră binecuvântat, din care iarăşi şi iarăşi **se ridicau pentru a** o lua de la **capăt,** în timp ce el dospea în **sudoarea rece a spitalu**lui, schilav şi nefolositor. Nu răspundea nimic, **sau doar îngîna** ceva, la întrebările şi exclamaţiile Nanei şi ale Peluţei. Furnicat de nerăbdare, îmboldit să iasă din prea lunga încremenire, **să se** ridice imediat, pe loc, pentru a intra în viitoare, **întîlnea corpul** rigid agăţat de şold. Intrând pe străzile oraşului nu mai **îndrăzni să** privească, îşi **lăsă capul în** piept, ferindu~se **să fie** văzut, **ca şi** cînd oamenii, zărindu-l, l-ar fi **arătat** cu **degetul, iar el n-ar fi** putut să **se** uite în ochii lor. N u mai era părintele **oraşului şi ai** judeţului, ci un dezertor revenit pe furiş. Abia în curtea **casei** se domoli cînd, izbit de smalţul vesel al rondurilor **de** flori ■îngrijite de Nana cît timp fusese singură, **i se păru că liniştea** odihnitoare îl primeşte ca un cimitir în pământul lui, că în **acest** loc nu avea să întîlnească ochi acuzatori, putînd **să-şi adune** forţele pentru a învăţa să lupte, sa conducă şi **să domine din nou_**

Îndîrjitul „program de consolidare", cum **îl botezase, debută**
prin hotărârea de a se lipsi de orice ajutor. **Decisese să-şi scoată**
cu desăvîrşire din cap ideea de infirmitate, **să** nu **mai cedeze nici**
unei-tentaţii de a-şi uşura viaţa, **de a lăsa pe** alţii **să-şi** asume
părţi, cît de mici, din obligaţiile ce-i reveneau în **calitate de**
fiinţă omenească integrală. îi plăcuse să se lase servit, **să**

se
răstoarne la întoarcerea de la muncă **pe** canapea şi să
ceară să
i se aducă perna, papucii, ochelarii, **paharul de** vin rece,
gus-
tarea dinainte de cină, o carte, o **revistă,** trimiţîndu~i **pe**
ai săi
înapoi cînd treaba nu era bine făcută, o **dată, de două** ori,
de
zece ori, punîndu-i să alerge de colo pînă colo pînă cînd
lucru-
rile se orînduiau după voia lui. **îi învăţase săritori,**
îndeminatici
şi iuţi în satisfacerea acestor mărunte nevoi şi **zimbea**
amuzat
de competiţia ce se pornea între ei de fiecare dată.
Plăcerea cea
mare nici nu mai era a lui, ci a lor, fiecare
considerînd un privi-
legiu ca Manóle să ia din mina sa cutare sau cutare
lucru.
De abia prididea să-i împace, căci pretenţiile sale,
destul de *re-*
***strânse,* se epuizau repede. Se vedea nevoit să-i ia şi**
la zor, căci
copiii luau iniţiative. Ii punea la punct cu asprime
cînd serviabi-
litatea nu mai funcţiona ordonat, pe bază de
comandă, ca do-
vadă a relaţiilor de respect, hărnicie şi disciplină
instaurate în
familie, şi degenera în joc. încercarea alor săi de a
reinstaura
această tradiţie devenise mai mult decit nesuferită,
de natură să-i
zădărnicească intenţiile, căpătînd acum, în plus,

aerul unei
solicitudini îmbibate de milă. Ofertele de serviciu nu mai sunau
în urechile lui cu acea notă de adoraţie cuvenită, ca a cadînelor
faţă de sultan, ci cu una de jale reţinută, de dragoste înduioşată
şi dureroasă, ceea ce îl umilea şi scandaliza. Peluţa se apropia
din cînd în cînd discretă, scuzîndu-se că-l deranjează – pentru
a-i oferi ceva pregătit de ea, proaspăt şi bun. Nana, aşezîndu-se
alături, încerca să ghicească ce i-ar trebui lui în momentul acela,
dovedind o inventivitate şi ’o fantezie inepuizabile: „Să-ţi aduc
'tranzistorul ?” îi sugera, dacă 1 se părea că se plictiseşte. „Să-ţi
pun caseta aia cu Ioana Radu care-ţi place ţie, sau una nouă
pe care nu o ştii, pe care am adus-o eu cînd lipseai ?” dacă-1
vedea abătut. Se oferea să-i citească ştirile sau articolele mai
de seamă din „Scînteia”. îşi amintea că au în pivniţă dteva
cărţi păstrate de Suni din tinereţe şi-l întreba dacă n-ar vrea
să mai răsfoiască vreuna. „Dar o bere rece nu vrei tu ? Şi să-ţi
aduc Ia ea şi cîteva măsline sau un castravete tăiat în lung şi
presărat cu sare ?” Dacă i se părea că bate vîntul, decreta că
trebuie să-i caute ceva de pus pe umeri, dacă

dogorea soarele
susţinea să-i aşeze pe cap o pălărie. Se gîndea că poate ar avea
nevoie de un scăunel pentru sprijinirea protezei sau de o mes-
■cioară pentru apă sau citronadă, pentru ochelari. Ţinea să se
facă folositoare, să-i procure o cît de mică bucurie, regretînd
vremea cînd poruncile lui îi dădeau o ocupaţie precisă, răspun-
zînd unor nevoi şi dorinţe reale, fumizîndu-i satisfacţia de a

îndeplini un rol activ pe lingă persoana lui. Nici Peluţa, nici Nana nu-şi dădeau seama că insistenţa lor îl hîrţuieşte **pe Ma-** nole, îl oboseşte şi îl demoralizează. Dar chiar **dacă ar** fi **fost** conştiente de aceasta, ar fi procedat la **fel,** căci nu puteau **su**porta **să trăiască lîngă** el, întregi cum erau, cu ambele mîini şi **ambele** picioare, **aşa** cum li le lăsase dumnezeu, şi **să se uite** nepăsătoare cum şchioapătă **şi boncăneşte** prin **casă, sprijinit în** baston, pentru lucruri ce şi **aşa** intrau în atribuţiile lor. **La acest** gen de solicitudine sîcîitoare Suru răspundea **gradual, începînd** cu refuzuri calme, politicoase, pînă la izbucniri **abia înăbuşite. Respingea** toate sucurile, revistele, casetele şi **pălăriile, spre** dezamăgirea ofertantelor, ofensate sau speriate, **lipsindu-se** şi de **lucruri** folositoare, care i-ar fi surîs, ori **pe care nu** şi le **pu**tea procura singur, pentru a le **tăia pofta de** recidivă, **pentru a** dezrădăcina această practică din familie. Nu-şi **îngăduia sa ceară** sau să primească nici măcar un pahar cu **apă.** Cel **mai greu era** să ducă pînă la capăt tentativa de a-şi obţine **singur obiectele** trebuincioase. Pentru aceasta aplica o întreagă tactică. **Dacă s-ar** fi ridicat şi ar fi început să umble şontăcăind, în **văzul** Pelu- ţci sau Nanei, după una sau alta, evident **demersul său ar** fi fost dejucat, ele i-ar fi ghicit intenţia şi **ar fi sărit de îndată** să o finalizeze, împiedicîndu-l să-şi atingă scopul. **De aceea,** pentru a-şi asigura reuşita acţiunilor, **plndea un moment pro**pice cînd nici una nu era pe aproape, sau ceva le **absorbea în** aşa chip încît atunci cînd observau, era **prea** tîrziu **să mai** intervină. Fiecare succes obţinut astfel îi **dădea o intensă stare** de jubilaţie. Lamentările şi admonestările lor îi **sporeau şi mai** mult plăcerea, adăugind la bucuria de a se fi **descurcat, pe aceea** de a le fi înşelat vigilenţa, de a le fi înfrînt **cerbicia ocrotitoare.** Avea loc o adevărată pîndă reciprocă nemărturisită, **bine as**cunsă, o înfruntare dîrză din care, pînă la urmă, în **mod siste**matic, Suru **ieşea** biruitor. **Seara rămînea să se culce ultimul,** după ce oboseala o dobora pe Peluţa, ca **să se poată dezbrăca în**

tihnă, deprinzînd temeinic toate mişcările, **supunîndu-se *efor-***

turilor de rigoare cu o mare plăcere şi mîndrie. **La** iei **proceda** dimineaţa, râmînînd în pat pînă ce o vedea pe nevastă-sa furată **de** treburi, reluînd în sens invers anevoioasele operaţii. Cea mai mare nemulţumire **îi** stîrneau privirile compătimitoare pe care soţia şi fiica lui nu şi le puteau uneori ascunde, tristeţea ne- mîngîiată surprinsă cîteodată pe chipurile lor, cuvintele răzleţe, **scăpate** din neatenţie, de mîngîiere. Atunci le bagateliza **pe cele două,** le arunca expresii jignitoare, le **dădea** replici aspre. ***I* se părea** că mojicia este antidotul cel mai bun al sentimentalismului, al milosteniei ce refuză să se consoleze, al emotivităţii feminine nestăpînite. Ele observau aversiunea lui Manole faţă **de** compasiune, pricepeau că mila îl răneşte, îl face rău, **duşmănos** şi se străduiau **să** împrumute o mină firească, **senină, ca şi cînd nimic** nu s-ar fi întîmplat, ca şi cînd invaliditatea Iui ar **fi fost** lucrul cel mai neînsemnat din lume. Mimînd din obligaţie, **exa**gerau însă, forţau nota, cădeau în falset. Arborau o veselie nejus- tificată, întreţineau o animaţie ce nu stătea în firea **lor, şi aceste** discrepanţe Suru le observa imediat, avînd faţă **de** ele ***a* aver**siune cu nimic mai scăzută. Dar ce le cerea Manole, ele **nu** pu**teau** da, nu puteau fi sincer şi neforţat nepăsătoare, **sufletul** le era greu, imaginea lui tot timpul prezentă în **faţa ochilor, ea** şi amintirea imaginii dinainte, ce se ciocneau şi se suprapuneau, **le** sfîşia inima. Peluţa îşi sfîrşîse rolul de infirmieră **pentru care** găsise forţa să-şi înăbuşe simţămintele, să le suspende, să le **amine** pentru mai târziu. **Or,** tocmai acest **„mai** târziu" îl **trăia acum** şi nu dispunea de puterea de a face **ca** ochii **să-i rămînă** limpezi. Nana suferea nu atît pentru condiţia de invalid **al** lui **Manole,** şi nici pentru chinurile îndurate în spital, ci **pentru su**ferinţa consumată sub ochii ei, pentru supliciile **la care** îşi **supu**nea trupul. Vedea cît îl costă pe Manole **hotărârea** de **a se lipsi de** sprijin. înţelegea că la mijloc **e** nu **numai ambiţia de a arăta că nu are** nevoie **de**

nimeni, ci un ţel **mai** înalt, **redştigarea facul**tăţii de a reintra în viaţa socială, de a-şi redobîndi autoritatea pe **care** o exercitase – şi lucrul **acesta** îi **dădea** un fior **de mindrie.**

dar **o** şi mâhnea nespus, cu atât mai mult cu cît **taică-sâu o excludea** cu totul din amarnica lui zbatere.

Indîrjit, Sura fora tot mai adine în zăcămintele de **răbdare,** stăruinţă, meticulozitate, rezistenţă. Apăsa necruţător **pe** ciotul sensibil, abia cicatrizat, ca pe întreaga-i alcătuire, şi **ea** o cicatrice căreia nu-i putea lăsa nici un răgaz, obligînd-o să se lovească din toate părţile de lucruri tari, fără sâ mai ezite, **fără** să mai tresară, omorând în sine, încă înainte **de a se** naşte, orice sfială, durere sau resentiment. Casa şi curtea constituiau **prin**cipalul manej de antrenament, pe stradă, **deşi** puţin circulată, îndrăznind să iasă rar, dintr-o **irepresibilâ** teamă de **a fi văzut.** Orieît de puţini ar fi fost trecătorii, credea **că persoana sa le** trezea curiozităţi bolnăvicioase, că pe feţele lor, deşi nu **cuteza** sâ le privească, se oglindeau întotdeauna dezgust, dispreţ, şi impudică, necuviincioasă dorinţă de a scormoni, de **a afla,** de **a-i** răsfoi viaţa ca pe un fascicol de roman ieftin, **senzaţional. În** acelaşi timp, cînd se aventura pe trotuar, **chiar dacă acesta era** pustiu, îşi imagina că ochi ascunşi după garduri, **după ferestre** şi perdele, îl urmăresc filmîndu-i orice mişcare, **cercetîndu-l cri-** l ie, adunînd, în chip josnic, un respingător material **de clevetire.** Ştia că această obsesie rămînea un punct slab **al blindajului la** care hiena, cu atit mai mult cu cît se corobora cu altul, şi **anume** groaza de a întîlni cunoscuţi, de a vorbi despre **boală** şi invaliditate, **de** a da amănunte, explicaţii. împiedicase **vizitele tova**răşilor de la judeţeană, respingîndu-le tentativele, uneie **for**mulate de aşa manieră îneît cu greu puteai să le **neglijezi, re**curgând la tot felul de pretexte medicale, limitând **contactele la** convorbiri telefonice. Se apropia **însă** momentul cînd **trebuia să** spargă restricţia autoimpusă, amorţindu-şi, **aşa cum făcea cu** carnea piciorului strivită pe proteză, reticenţa psihică faţă **de** oameni. Ştia că trebuie sa treacă la fapte, dar prilejul nimerit

nu se prezenta încă şi, **tocmai** în **această perioadă, Peluţa îi** aduse la cunoştinţă că Cernea'îşi **anunţase vizita şi că nu găsise** puterea să-l respingă.

„Ce, Cernea **A.** Vladimir, îl întîmpinase Suru cu un surîs sarcastic ce făcea să-i tremure uşor buzele pe dinţii albi, ai venit **să** vezi ce **a mai** rămas din mine ?" Această citire **a** numelui, inversă, ca din fişa de cadre, Cernea înţelese că vroia **să** fie minimalizatoare, să-i amintească faptul că îi era subordonat, să pună distanţa între ei de la început. îl intimidase puţin primirea ghimpoasă **a** lui Suru, ţinuta înţepată, ochii ce nu zăboveau asupra lui, aruncîndu-i doar priviri tangenţiale, zîmbetul nervos, fără pic **de** amabilitate şi prietenie. Desluşi **însă că** atitudinea cocoşească **a** lui Manole nu **era** decit o **armă de** apărare. Evident, necunoscînd intenţiile cu care venise, mobilul vizitei, îşi luase măsuri de prevedere, cam exagerate, dar de aşteptat. În realitate Cernea nu reuşise să elaboreze nici pentru sine o atitudine plauzibilă, coerentă, să pregătească o manieră cît **de** cît adecvată de a-l aborda pe Suru, cu atît mai puţin **să ghi**cească reacţia acestuia la vederea **sa.** 11 înţelegea şi îi dădea dreptate, imputîndu-şi că nu ştiuse să pregătească mai abil, cu mai mult tact, această întîlnire. Luase în calcul eventualitatea de **a** fi repezit la telefon, sau, după ce Peluţa îl chemase pe răspunderea ei, de a i se închide uşa în nas. îl cunoştea prea bine pe Suru ca să se iluzioneze că lucrurile vor decurge lin, că nu vor apărea surprize, poate chiar foarte neplăcute, ca Manole se va comporta convenţional. Numai nu putea prevede ce **formă** va îmbrăca susceptibilitatea acestuia şi cît va fi de acută. Genul de primire ce-i fusese rezervat îl deconcertase întrucîtva, **dar nu-l** dezarmase. Se hotărî spontan să joace aceeaşi carte şi-i replică zeflemitor : „Aşi, văd că arăţi zdravăn, cred că n-ai avut nici **pe** dracu, te-ai alintat, ţi-ai **dat** importanţă. Să nu **te aştepţi de la** mine să-ţi cînt în strună. Poate oi fi crezut **că am** venit **să srnior-** căi pe-aicea. Te înşeli băiete, eu te cunosc. Ştii vorba aia : fierul rău... Or, tu eşti fier rău al dracului, incasabil, de tine nu se prinde nici rugină, nici

nimic. Şi cita mai **buldozărul** sau **excav**ator, ce eşti, stai şi veghezi în casă ? **Dracu să** te **înţeleagă,** de-aia am şi venit să văd, poate te-ai plictisit şi vrei să ieşi **la** pensie. Păi în cazul ăsta spune, măi omule, **că-mi** fac şi **eu arte**

şi mergem în parc şi jucăm table". Suru îl mai privise o dată bănuitor, cu o ultimă încercare de a se învenina, dar duşul rece al lui Cernea îi făcu bine, aproape se lăsă amăgit de această tiradă şi, fără să vrea, izbucni în rîsul lui gros, răguşit, golănesc, de matroz în taverna portului. Aşa ceva i se potrivea lui, nu dulcegăriile de care avea parte acasă şi de care se săturase ca de mere acre. Un pumn zdravăn în burtă, o înjurătură şi gata, sas pe covertă cu tine, matrozule ! Cîţi nu bat oceanele cu un picior de lemn ! Au fost şi mari corsari şchiopi, spaima mărilor... „Hă, hă, hă, de ce trîndăvesc ? Ce să fac mă cu idioţii ăştia de medici? Tu nu ştii cum sînt ? Te ţin în cămaşă de forţă. Ei citesc din carte, nu se uită la tine, ce poţi, ce nu poţi... Şi pe urmă, uite şi rudele astea ale mele – şi arătă spre Peluţa care stătea smerită la o parte, neîndrăznind nici să se aşeze –, mă corcolesc, mă moşmonesc parcă aş fi sugar. Ce zic ele, că m-au prins şi pot să pună şaua pe mine." „Ei, păi dacă te laşi, îi ţinea hangul Cernea. Ce, tu eşti om să te ţină medicii în chingi sau să te agăţi de fusta muierilor ? Mă şi mir ce te-a apucat. Imbătrineşti, Manole, fii atent, dacă începi să cedezi, te-ai ars!" Suru se învioră. Se învîrti ca un spîrnel în proteză, făcînd tot felul de exhibiţii, ca şi cînd habar nu ar fi avut că e şchiop, asta fiind o născocealâ, o prostie ce le intrase unora în cap. Se sforţa să rămînă tot timpul la diapazonul fixat de Cernea şi acceptat fără rezerve : fu vesel, ironic, băieţos, nonşalant, afectat, luînd totul de sus, în derîdere, inclusiv propria boală. Vlad sesiză desigur că joacă teatru, că plusează ca pocheristul ce mizează ultimii gologani cu aerul că are buzunarele burduşite de bilete de bancă. Se felicită pentru inspiraţie. Să fi intrat pe nivelul real al lucrurilor ar fi fost o catastrofă, personal s-ar fi înfundat într-o mlaştină din care n-ar mai fi putut ieşi nicicum, iar

celălalt, doamne fereşte, nu i~ar fi iertat-o niciodată. Desigur, în ciuda efuziunii de suprafaţă, pe care se străduiau şi unul şi altul să o întreţină cu grija cu care alimentezi un foc intr-un cămin demult nefolosit, ca să nu se stingă, în atmosferă plutea o reală stin-

ghereală, ambii manifestând, **sub** aparenţa de **detaşare, o** neslă**bită prudenţă. Se pîndeau** reciproc, **în** fondul lor intim suspi- cioşi, temîndu-se fiecare să nu cadă în cursă – Suru să nu surprindă un cît de mic semn de făţărnicie sau condescendenţă la Cernea, iar acesta să nu descopere că Suru clachează, sau că **este** înhăţat de psihoza lui de bolnav, refuzînd să mai subscrii la **convenţia** propusă. **Cernea vedea fugare** înnourări **pe** faţa lui Suru, reflexul complexului de inferioritate instalat în adine, scurtele grimase de bănuială. Trebuia să facă un mare efort **de** voinţă pentru a-şi ascunde dezolarea în faţa noii întru**chipări a** lui Manole, căci în ciuda vioiciunii cu care se căsnea **să** se mişte, era un invalid. Resentimentele **se** spulberaseră **de cum** intrase pe uşă, făcînd loc milei faţă de prietenul oropsit **de** soartă. Niciodată nu-şi surprinsese vreun ascendent **de** vîrstâ **faţă de** Manole, dimpotrivă, cîteodată, datorită plusului **de dina**mism şi pragmatism politic al acestuia, cu greu îşi reprima impresia că e mai tînăr şi lucrul acesta se accentuase cu timpul, şi ca urmare a autorităţii dobînditâ de Suru, de care, dealtfel, nu pregetase să facă uz. Acum, cu toate că Suru arăta îmbătrînit, îl simţea ca pe un frate mai mic, de care datoria lui ar fi foci **să** aibă mai multă grijă, să nu-l lase să se încurce în viaţă, să-i călăuzească paşii şi să-l ferească de nenorocire. Era **poate** o **formă a** căinţei că l-a părăsit în perioada cea mai grea, **cînd ar** fi avut nevoie de sfatul şi prezenţa lui, că îl scăpase din ochi, îşi **luase** mina de pe el, îi întorsese spatele, şi de aceea el îşi pierduse echilibrul şi căzuse. Cîntărind din ochi proporţiile **catastrofei se** întreba ce mai e de făcut, **dacă** şi în ce măsură îşi mai **poate** reveni, mai poate folosi societăţii, va mai redeveni **vreodată** ceea ce a fost. E posibil, se întreba, **să** se **degradeze** astfel **o** carieră ca a lui Suru ? Ca un taur focos, **măreţ în sălbăticiunea** lui **neinfrînată,** să **decadă** la nivelul unui **animal** de **rînd, nevcât să** pască împreună cu vitele de povară ? **Se poate potoli şi stinge un sînge atît de clocotitor, o minte atît de scăpărătoare poate începe să mucezească,** atâta **energie se poate scurge în van,**

făcînd din inima altădată oţelită, **o pompă fleşcăită de cauciucT**

Se afla în faţa **unei** forţe a naturii ciuntite şi acest **spectacol** i se părea nedrept. Ce fatalitate declanşează **asemenea ruinări** fulgerătoare ale măreţiei ? Era ca şi cînd s-sr fi dus într-o **zi sa** vadă marca, purtind În minte mugetul furtunii pe care o admirase cîndva, sau zbuciumul valurilor nocturne lovite **de ţărm,** sau puzderia de brazde albastre înspumate strălucind **dimineaţa** sub soare, şi în loc **de** toate acestea ar fi **găsit o baltă stătută,** nemişcata. Marea poate fi crudă, **fioroasă,** dar **e** o **parte a gran**dorii naturii. Ceea ee e măreţ, se gîndea Cernea, trebuie **să tră-**iască sau să **moara** dintr-o dată. Decrepitudinea **forţei e infinit** mai tragică decît pieirea ei. Se uita la Suru cum **se învirtea pe** lingă el, cu o sprinteneală penibilă, dumnezeu ştie **cum simulată,** de bună seamă pentru a-l convinge că e încă **în** putere, **că** nu **mai** există impedimente sa iasă din bîrlog şi să se avînte, cum **dealt**fel îl încuraja chiar el. îşi reproşa ruşinat că **întîrziase atît de** mult vizita. Obstacolele invocate i se păreau **acum derizorii. Arii** trebuit să se duca la spital, **aşa** cum se gîndise la un **moment** dat, în ciuda opoziţiei Elvirei. Elvira nu-l înghiţea pe Suru, **yf** aceasta era puţin spus. La drept vorbind, căpătase **impresia -că-l** urăşte. Acest sentiment se învederase cu toată **claritatea după** schimbarea lui din muncă, dar putea şti sigur **că nu dăinuia mai** demult ? Cît timp Suru continuase să lucreze, **deşi arăta suferind,** se declarase şi el de acord cu teza Elvirei că **„omul acesta nn** merită nici o atenţie". Chiar şi cît stătuse **internat în oraş conti**nuase sa-i dea dreptate Elvirei că o vizită ar fi dovedit **lipsă *âe*** demnitate. „Ce eşti cirpă ? – îi spusese ea –, tu **n-ai personali**tate, n-ai ambiţie ? El te aruncă în gunoi şi tu te duci **să-l mîn-** gîi şi **să-l** îmbărbătezi ? Ar fi incalificabil." **Dealtfel, nu schiţase** nici o dorinţă de a-l vedea, cuvintele Elvirei **răspundeau una** ipoteze inventate, preîntâmpinau o posibilă **slăbiciune a lui Vîad,** eombătmd-o în embrion. După operaţie **însă, ideea se înfiripase** în cap, susţinută de numeroase

contraargumente **Ia teza Elvirei.** Intre timp şi ea îşi schimbase poziţia, nu mai **susţinea că Suru** nu merită nici o atenţie şi că **o** vizită la **patul de suferinţă l-ar** fi compromis. Convenea că în atari împrejurări **reticenţele cad**

de la sine ; opusese însă alte considerente. Dacă Suru îl va respinge sau, primindu-l, îl va umili ? Doar nu putuse uita afrontul, **poate** fără precedent, suferit în şedinţa **aceea de pomină. Re**zulta că nu atît Suru îi datora lui satisfacţie, în care caz s-ar fi putut dovedi mărinimos, uitînd ce-a fost, ş^ergînd cu buretele, absolvind prietenul căzut în impas de o greşeală, căci se pot întîmpla atîtea în viaţa oamenilor, ci că el, Vlad, îl pălmuise pe celălalt, făcînd de bună seamă un act de dreptate, cu atît mai lăudabil şi moral cu cît avea la bază principii generale, nu interese personale limitate, dar punînd **astfel** capăt irevocabil prieteniei. În **mod** firesc, **dacă** voia **să-l vadă,** trebuia **să-i ceară** scuze. Or asta era sinonim cu a-şi retracta acuzaţiile. Era el, Vlad, dispus să o facă ? înainte de **a** răspunde trebuia **să se gîn-** dească şi la opinia publică. Dacă ar fi fost vorba de neînţelegeri personale, la urma urmei ar fi putut ceda, nu s-ar fi făcut gaură **în** cer pentru atîta. Dar în chestiuni politice de principiu **pro-**blema se punea altfel. Ar apărea în ochii oamenilor ca un palavragiu, ar putea fi acuzat de demagogie, ba chiar de calomnie. Iată de ce scuzele nu puteau intra în discuţie, ori în acest caz cum îndrăznea **să** se ducă la Suru ? îndesind **căciula pe cap ?** Şi hai **să** zicem că ar îngroşa obrazul, dar cine **garantează că** Suru va accepta împăcarea ? Pe bună dreptate **poate să-i spună:** «Ce, vrei să speculezi necazul meu ea **să** muşamalizezi **lucrurile ?** Nu tovarăşe. De ce să primesc o asemenea **tranzacţie ? De dragul** ochilor tăi ? Crezi că **abia** aşteptam sa te **văd ?>» Cam aşa apărea** fundamentată, veridic şi inatacabil, în interpretarea Elvirei im-**posibilitatea** întîlnirii. Raţionamentul era **logic,** solid, **nu găseai** în el nici o fisură... **Cu** atît mai mult cu cît Elvira **dădea** impresia că reuşise să-şi domine aversiunea faţă de Suru, şi îşi expunea opiniile în modul cel **mţu** imparţial cu **pu**tinţă. Nu Suru o interesa **pe** ea, ci grija **faţă de** Vlad, **toata** pledoaria neavînd alt scop decît să-l

ferească de greşeli. **Mai** bine **să** aştepte **să** se însănătoşească, şi cu vreun prilej **oare**care, dacă ţine neapărat, să provoace o explicaţie, **dar des**chisă, bărbătească, de Ia **egal** la egal, cu cărţile pe **faţă,** şi **dacă** atunci vor ajunge la o altă concluzie... Aceasta ar mai îi singura şansă... Altceva ea nu vedea posibil. În mare îi împărtăşea părerile şi pînă **la** urmă, deşi cu strîngere **de** inimă, consimţise să-i urmeze sfatul.

în ajun, un mic incident, de fapt nici atît, o convorbire în- tîmplătoare, zdruncinase tot acest eşafodaj de gîndire, schimbîn- du-i cu totul optica. Participind **la** o şedinţă **oarecare, fusese** abordat în **pauză de** Zotoviceanu. Ii strînsese **mina** în laba lui de urs şi îl trăsese lingă o fereastră, prefâcîndu-se, în timp ce vorbea, **că** priveşte curtea interioară a clădirii. Vlad se simţise luat după umeri cu o familiaritate stînjenitoare şi gîdilat la ureche de o respiraţie grea, îmbîcsită de tutun şi **abur de** vin. As- **cultase** cîteva anecdote de duzină. „N-o ştii pe ultima – îl întorsese Zotoviceanu cu faţa spre el, arătandu-i un obraz mare, tumefiat, cu pungi grele sub ochi, cu priviri tulburi, dispreţuitoare şi un zîmbet exprimînd o maliţie provocatoare – de ce **stă** Suru în casă ! Ca să-i crească piciorul la loc" şi **rîse** încîntat, **ară-** tîndu-şi dinţii îngălbeniţi. „Ce te miri, continuase nemulţumit că Cernea nu se amuză, s-a văzut caz. Mi-a spus un **doctor că** unuia, după operaţie, a început să-i crească osul. **Altuia** i l-a tăiat la loc, dar cică Suru speră să-i ajungă pînă în cîlcîi – şi rîse iar cu trahecle căptuşite de nicotină. Ce zici, mai vine nebunul ăsta să ne ciomăgească, sau îl trimite la Aprozar. Dacă se **întoarce** o să cadă măgăreaţa pe mine ; fiind mai voinic, o să trebuiască să-l duc în cîrcă. O să-şi facă o aia de lemn, cum aveau geamgiii înainte în spate, ca să-l port pe toate şantierele. Mă, ştii ce-ar merita ăsta ? La plenară, înainte **de** concluzii, **să-i** furăm **pro**teza. Ha, ha, ha 1 îl vezi ţopăind ca un scatiu pe lingă pupitru, cerşindu-şi piciorul de lemn. Ce mai **vrea mă,** nenorocitul, **de** ce nu iese la pensie să ne lase dracului în pace ? Oricum, şi-a mîncat

mălaiul. Ce-mi **bateam** joe **de el** înainte, **dar** să **vezi** acum... **Că** e tîmpit şi nu se prinde, **crede că** toţi îl **venerăm." „Dar** viteaz eşti, mă, Zotoviceanule, **se** desprinse **Cernea cu** scîrbă din strînsoarea lui. De **aia** te **gudurai pe lingă el** ca **un căţel ? Şi ce găseşti tu de** rîs în **pacostea care a căzut pe om ?**

Crezi **că pe** tine nu poate să cadă ?" „Ce, ţi-e milă de el ? Hai, **bă, că** voi vă meritaţi soarta. Cind o veni o să vezi tu pe dracu, **o** să te scoată şi de la Colegiu. Ştii unde te dă ăsta ? La Hefe sau Ia Craca. Şi chestia asta, ...că poate să cadă şi **pe** mine... mă doare în cot. Ce ai devenit superstiţios ? Deocamdată l-a pocnit pe el, şi bine i-a făcut, de-abia aştept să-l văd şontăcăind pe aici... Hai, domnu Suru, hai mai repede, că treaba n-aşteaptă să-ţi tî- răşti tu mădularul de lemn. A trecut termenul, n-ai îndeplinit sarcina... o să dai de dracu, o să vină o comisie să vadă ce paşti tu aicea. O să viu şi eu şi o să spun : tovarăşi, stăm într~un picior. asta e. Ha, ha, ha. $i-o să-i dăm două picioare în fund. Iar tu, de la Igo, unde o să te mute el, o să-l duci în tumbălău, ha, ha, ha.'[1] Şi întrucît şedinţa reîncepea, se îndepărtă tuşind, cuprins de o veselie perversă şi crudă. „Iată cinicul **barbar, îşi** spusese Cernea, omul fără nimic sfînt. Cum a ajuns **ăsta** activist de partid ? Evident, tot din cinism." Mai văzuse cinici **la viaţa** lui. de bună seamă, oameni cc făceau din umorul negru suprema virtute, dar ăia păreau că vor să-şi asigure astfel supravieţuirea în "aţa absurdului, a bunului plac obtuz, el însuşi **de esenţă** cinică. Dar Zotoviceanu de ce practica această religie caustică? Pe. trtt că vroia să salveze ceva, sau pentru **că** nu mai **avea** nimic de pierdut ? Spera el în altceva ? Nu, de fapt părea sa iie **un** cm fără speranţă. Cinismul era mai degrabă, la **el, expresia re**semnării că viaţa i se fârîmiţează lent şi irevocabil. Dispreţul şi persiflarea fără criterii îi dau o satisfacţie compensatorie ? sau îi adîncesc amărăciunea şi apatia ? Rîsul său **e mai degrabă** o formă **a** plinsului că viaţa î **se pulverizează în** glume **ieftine,** fiind ea însăşi **o** anecdotă derizorie. Decăderea şi pieirea **sa vor** fi

banale, lipsite de emoţie şi dramatism, **poate amuzante, pro-** vocînd rîsul. Este acesta balcanismul **îmbibat de fatalism oriental** şi blazare existenţialistă **occidentală ? Zotoviceanu nu era o** brută ignorantă şi insensibilă, cinismul lui se **hrănea** din **inteligenţă şi dintr-un oarecare strat de cultură. Probabil se revolta** din cînd **în cînd că** anumite **lucruri detestabile se făceau cu asentimentul lui expres sau tacit. Poate încerca să se spele pe** dinăuntru **de această** complicitate cu ajutorul **sarcasmului.** Dar sarcasmul se îndrepta şi **împotriva sa,** îl includea. Batjocorind totul se vedea constrîns să se batjocorească pe sine. Dar nu o putea face cu simţire, ci cu tonul superficial al lichelei. Şi continua să se complacă în ceea ce dezavua. Cernea reflectase **mult** asupra acestui **personaj** care i se **părea doar pe deasupra teatral.** Şi de unde îl detestase, începuse să-l deplîngă. De **unde i se** insinuase gîndul că se înrudeşte cu specimenul ? Acela **îl boicota** pe Sura, prevalîndu-se de invaliditatea **pe care o spera definit**ivă, într-o formă **vulgară,** dar deschisă. Cu ce era el, **Cernea mai** breaz, cuitivînd o obstrucţie îmbrăcată invers, într-un consemn al ignorării ? Era în aceasta poate mai multă bună-cuviinţă, **dar** şi mai multă sfidare, deci tot o formă de cinism. **Minus** lipsa **de** scrupul, deşi, ce sciupul dovedea el faţă **de un** prieten **vechi** doborît, îngropindu-l de viu prin tăcere, uitare. Şi în **laşitate se** asemănau, căci dacă Zotoviceanu i se va tîrî la **picioare JuiSuru** în cazul că se va întoarce, uitînd cu desăvîrşire de aerele **pe care** şi le dădea acum, el refuza să se ducă nu **fiindcă ar fi fost prea** trufaş, ci pentru **că** nu îndrăznea să dea ochii **cu rivalul. Dimi**neaţa se trezise cu hotărîrea de a trece la fapte şi, **fără să-i spună** nimic Elvirei, sunase la Suru, înţelegîndu-se cu **Peluţa asupra** vizitei.

Ocoleau, parcă înţeleşi dinainte, temele **spinoase : munca,** familia, boala, amintirile. Cantonau în subiecte **periferice, ară-** tîndu-le un interes disproporţionat, ca **de pildă** situaţia echipei locale de fotbal, recolta de vin de anul trecut şi pronosticurile pentru anul în curs, împuţinarea

îngrijorătoare **a** iepurilor de cimp datorită îngrăşămintelor chimice, şi **aşa** mai **departe.** Alunecau în retorism, făceau pe pedanţii, dezvoltând cu lux de amănunte tot felul de fleacuri. Parcă nu aveau un trecut, un **univers** comun, iar ca nivel de preocupări ai fi zis **că** sînt nişte **flecari** mărginiţi. Cernea resimţea penibil această falsitate şi nu **se în**doia că lui Manole îi displăcea **şi** mai mult. Nu **astfel** îşi imaginase întîlnirea, căreia acum nu-i **mai vedea** nici **un sens, cel** mult unul **formal,** de convenienţă. Venise **nu ca să facă act de**

prezentă, ci pentru că, sensibilizat de cleveteala lui Zotoviceanu, **regăsise** un vechi sentiment **pe care-l** crezuse mort. Hula cinică **a găliganului** îl apropiase din nou de Suru, şi chiar **dacă urma să aibă de** furcă **la această** întîlnire, simţise **că** nu poate să nu-şi revadă prietenul. Din nefericire nu-l regăsise, şi nu pentru că n-ar mai fi existat cu adevărat, ci pentru **eă din vani**tate se ascundea, **iar el** avea obligaţia **morală să dea impresia că** nu observă, să-i facă **pe plac.** Şi nu ştia dacă **va** mai veni **vreodată,** pentru **că** mistificarea lui Suru îl demobiliza, iar dacă urma să-şi reia munca, aşa cum reieşea din spusele sale, cu atît **mai** puţin **vedea** posibilă o nouă întîlnire. Bănuia, dealtfel, **că** dincolo de complexul firesc încercat de Manole **oa invalid,** mai exista un mobil, şi anume prudenţa instinctivă **de a nu avansa prea** mult în reconsiderarea raporturilor **de** prietenie, **cînd** poate mîine rigorile funcţiei vor pune din nou distanţă între ei. Un om bolnav e un om bolnav şi orice s-ar spune, cît o fi de colţos, de pidosnic, tot rămîne sensibil la dovezi **de** prietenie, nu-şi poate înăbuşi nevoia, dacă nu de consolare, **cel** puţin **de** comunicare. **Dar** probabil Suru considera **că** intimitatea **ar** fi **de**venit angajantă, s-ar fi transformat într-un zălog **de** amiciţie, deci de egalitate, şi nu mai vroia să revină **la acest raport,** deşi nu era exclus ca sufletul lui să-l fi dorit. Cenzura **neconcesivă a** minţii îl **apăra** de slăbiciune, făcîndu-l să-şi **conserve intact** dreptul de a-şi exercita oricînd prerogativele de conducător, fără nici o ipotecă. Aprecia absurdă rezerva Iui Suru **pentru că, nu încăpea** îndoială, **ea** îi adîncea rana, îi **sporea nefericirea sear-**bedei solitudini.

în odaie se întunecase de tot, deşi mai era destul pînă la apusul soarelui. Lumina căpătase o culoare pămîntie, apoi una plumburie, căzînd pe faţa suptă, posomorită, rugoasă a lui Suru, mistuită de exaltarea

îndărătniciei, cu licăriri stranii, de mucenic hăituit, în priviri. Uitîndu-se pe fereastră Cernea văzu, uimit, cerul de pucioasă coborît ca o belgie a infernului din care se cernea împresurătoare o amenințare sodomică. Parcă un milion de

ochi galbeni de pisică **sau de şarpe** îşi aţinteau privirile **spre pământ,** înlemnindu-l de frică. Nu **mai rămăsese** nimic din fizionomia familiară **a** terei, **pluteau pe** o **altă** planetă, **pe** un astru saturnian devorat de **propria** nebunie. Din **magma extraterestră** începură să ţîşnească fulgere spălăcite, fără nici o strălucire, îmbîcsite de un praf căzut parcă dintr-o imensă explozie porto**calie. Cernea** nu-şi **mai putea lua privirea de la această** putreziciune fosforescentă ce plutea în văzduh, împrăştiind o aiurare nemaiîncercată. **Se putea** întîmpla orice, o **dislocare** în **neant a** sistemului solar, o convulsie de galaxii, o contractare vertigi**noasă** a universului înghiţind tot **ce mai rămăsese. Apoi se** dezlănţui ploaia. „Potopul !" îi **scăpă** lui **Cernea fără să vrea,** şi exclamaţia răsună gîtuită. „Şezlongul" îl auzi **pe** Suru, **şi pînă** să înţeleagă despre ce e vorba **acesta dispăru, bocânindu-şi pi**ciorul rigid şi închizînd **zgomotos** clanţa. 11 **văzu pe fereastră,** prin urzeala de plumb a ploii, înaintînd agitat, lovit, **străpuns,** sfîrtecat, parcă ar fi fost o umbră cenuşie **şi nu** un **trup din** came şi oase. Apoi dispăru înghiţit, tras la fund **sau împrăştiat** împreună cu stropii grei ca boabele unor **harapnice strivite cu** furie de pământ. După un timp în care, cu **mintea rătăcită uitase** de Suru, auzi uşa de la intrare zăngănind strident, **parcă smulsă** din ţîţîni, şi o văzu pe Peluţa fugind înspăimântată : **„Doamne,** dumnezeule, Manole !". Uşa vestibulului **se deschise şi în prag apăru** el. Venise înveşmîntat în lumina **spectrală, scăpărînd şi** fumegînd. Prin pletele ude îi alunecau, **viermuind** încet, **fulgere** cu trupurile obosite. Ochii nu i se **vedeau,** doar orbitele **goale** pline de ceaţă. Suru arăta **ca** un **înecat pe care apele** îl refuzaseră, sau care, mai înverşunat **decât ele, reuşise să le des**pice, croindu-şi drum spre ţărm. „Un **strigoi" îi veni pe buze. Cu** hainele lipite **de** piele, cu braţele atîrnînd **pe lingă trup, şiro**ind de apă, cu pantalonul ridicat punînd în evidenţă piciorul **fals,** cu chipul **ca** o **bucată de** stîncă **cioplită, spălată de potop,** Suru **arăta într-adevăr a strigoi. îl înghiţise**

puhoiul, **dar se smulsese** şi **ieşise** la **suprafaţă. Aşa** cum **stătea, neînduplecat, putea trece** prin orice **prăpăd, lăsînd părţi din el şi înaintînd**

mereu, imposibil de stăpânit. Stihiile puteau **să-i mai smulgă** un **picior sau o** mină, **sau** toate membrele, dar nu-l **puteau răpune,** nu-l puteau opri. Ca materie vie putea fi ciopîrţit. dar ca spirit **rămînea** neatins. Era vulnerabil dar, totuşi, invincibil.

Elvira la telefon ? De mirare, căci nu obişnuia să-l caute la serviciu. **„Da dragă,** spune... De ce taci ? Nu te simţi bine ? Aia ! Elvira, eşti bolnavă ? Plîngi ? **Doamne** fereşte, ce **e asta ?** Ce **spui ?** Te-au **dat afară ?** Cum **afară ? Ce** şedinţa ? Stai **dragă,** mai rar, mai lămurit... De ce ? N-am înţeles... aaa, ca directoare. Aha, **dar** ce-au spus ? rotaţie sau ce ? **Stai dragă, nu te pierde cu** firea... **Ce** să faci ? unde **să** te duci ?... Dar ce **rost are ?** Zău, gîndeşte-te şi tu. **Mai** aşteaptă, o **să** te liniştesti. Vai, dar de ce vorbeşti **aşa...** Cum eu nu... **Doar** ştii bine... Nu, **nu** te sfătuiesc. Absolut. Categoric ! în nici un caz. **Dar** n-are **cost,** îţi spun ! Ce-ai să obţii ? Renunţă, te implor Elvira. **Mai** discu**tăm** diseară, mai vedem... Alo, alo, Elvira, alo !...” **închisese,** în ce **hal de** nervi era... Pur şi simplu fără precedent. **Ea, o** femeie atît de interiorizată, capabilă să te inhibe cu profilul ei aristocratic, uşor sceptic, supravegheat, îngrijit, **nesuportînd, ca** un machiaj savant, minuţios, nici rîsul şi nici plînsul, **doar** zâmbetele filtrate, spiritualizate. Un acces de **orgoliu, sau ce ?** Să-şi **piardă** în aşa hal stăpânirea **de** sine ! Ţinea **atît de mult** la postul de directoare ? Dăduse impresia că e destul **de distanţată de** vanităţile rangurilor. în realitate poate în **asta** se **concentraseră** ambiţiile **ei** doar pe sfert împlinite... Paleativ pentru **aspiraţii** ratate ! Paleativ, paleativ, dar uite că de **el** depindea **echilibrul** ei moral. Şi această decizie absurdă ! Ce **să-i spună** Iui **Suru ? Şi mai ales astfel răvăşită ? Va fi un spectacol jenant, tocmai ee detestă Manole. Să-i ceară socoteală ? Pentru că,în**

ultimă instanţă... Dar în starea ei nu va putea să nu lase să i se vadă resentimentul. Literalmente, e o prostie. **Nu va face decît să-şi «graveze deprimarea. După aceea se va simţi groaznic, va şuieri, va regreta». va mocni în ea ruşinea. Mai încercă să o prindă cu** telefonul, **dar** dispăruse. Cel puţin să nu se **dea în spectacol,** să nu facă o scenă ! Cum îşi poate ieşi un om din ţîţîni, cum îşi poate pierde judecata. Afurisitele ranguri ! Chiar şi cele mai mărunte înrobesc. Nu avea ce face, trebuia să se înarmeze cu răbdare şi să aştepte. Uite aşa **cade beleaua. O** vedea **pe** Elvira inlrînd ca o furie la Suru, gesticulînd, imputîndu-i cine ştie ce inepţii. Şi el poate habar nu avea... **O** simplă măsură **de** rutină, cine ştie. Oare, dacă ar fi fost altul prim-secretar, tot **aşa** ar fi procedat ? îndoielnic. Prin extrapolare, detronarea din **postul** de directoare a liceului o văzuse ca o continuare a unui zel răzbunător ? Ce copilărie ! Numai **la aşa ceva** nu-i **stătea** gîndul lui Manole. Atunci... ea dovedise mult **mai** multă **temperanţă** şi înţelepciune. Ciudată totuşi reacţia ei de atunci ! **Pe de o** parte pecetluise definitiv, deşi la un mod principial, **atitudinea** negativă faţă de Suru – blam pentru ce considera ea calitatea umană scăzută, orbire a inteligenţei ahtiată de putere, chiar venalitate politică –, iar pe de altă parte se **întrezărise vag, de** fapt abia acum îndrăznea să şi-o mărturisească, **o oarecare** ineîntare ascunsă, ca atunci cînd afli că a murit sau **a fost** făcut inofensiv un rival personal. îl socotise pe Suru rival ? **Ii măgu**lise orgoliul împrejurarea că Suru îşi pierduse **locul în afectivi**tatea lui, revenindu-i ei în întregime prietenia, dragostea ? Era un gînd infatuat şi meschin, **pe** nimic întemeiat, nemotivabil dccît prin propriul său **orgoliu.** Faptul **că-l acceptase de** soţ **se** datora evident unei dezinteresate dorinţe de a împărţi cu el ceea ce numea dramă a nedreptăţii, nobila nefericire, semeaţă şi sfidătoare însingurare. Şi convingerii că şi-a cîştigat un prieten devotat şi statornic. Elvira avea nevoie de prietenie, dar şi de dragoste. De adoraţie propriu-zis.

Se dovedise exclusivistă în **sentimentele ei... ca şi faţă de** ale lui. îi **oferise întreaga afec**ţiune, dar acelaşi **lucru reclama** cu **cea mai mare intransigenţa** şi din partea lui. Elvira i se dăruise cu condiţia **să** nu mai trebu-**iască** să-l împartă **niciodată cu nimeni. îl refuzase atîta timp cît** crezuse că nu **poate fi'** în întregime al ei, şi **ruptura cu Suru, ireconciliabilă, o convinsese că nu mai are de ce se teme. Poate**

totuşi exagerează, Elvira are un suflet ales, o delicateţe înnăs**cuta, o** modestie altruistă **pe care** se sfieşte şi să o arate. îi **făcuse** totuşi o scenă după ce-i mărturisise că a fost la Suru. Se înţepenise ca un lemn îngheţat. Nu scosese o vorbă, nu-i aruncase o privire, se învăluise într-un abur atît de rece că-ţi pătrundea în **oase.** Uimitoare transformare. îi explicase, se explicase, **dar** cuvintele se fărîmiţau şi se împrăştiau în faţa ei ca o pleavă. **Era** surdă, de piatră. I-a îmbrăţişat umerii, şi-a lipit obrazul de **părul** ei, încercînd să-i transmită puţină căldură. Nu s-a opus, **nu** s-a apărat, nu a schiţat gesturile acelea vulgare ale **femeilor supărate, ba** chiar a răspuns într-un fel, **dar** nu ca om, ci **ca robot.** Nici nu aveai ce să discuţi, pentru că nu **era** ninfic concret, identificabil, ca să-i dai un nume. Privirile, ca o **lamă de oţel albastru, sugerau** cît de adînc pot tăia în suflet, iar **pe** buzele subţiri, trufaşe, flutura extazul habotnicului rănit de moarte. Răspunsese nu ştiu căror întrebări cu care el o năpădea, dar cuvintele nu mai aveau nici o vibraţie, făceau tot atîta zgomot cît nişte petale ofilite scuturate **pe** covor. Vorbire de **moartă.** îşi **pe**trecuseră seara, mîncaseră şi se culcaseră în acest sinistru balet mecanic, în acest frig foşnitor, de cavou, făcîndu-l **pe Cernea să** tremure ca un bolnav căruia i s-a subţiat **deodată** sîngele şi i **s-a** scurs **vlaga.** înţelesese motivul tulburătoarei **crispări a** Elvi- rei, dar ea nu-i reproşase nimic. Se reîncălzise cu greu, **abia după un** şir de zile revenise **la** starea dinainte, şi continuase **să o** suspecteze că nu era totuşi Elvira cea adevărată. Fusese un avertisment pe **care** nu avea sâ-l uite niciodată. Găsise **o anumită** asemănare în felul lor de a recepţiona un afront. Şi **el devenea** inert, **cădea** în mutism, privirile rătăcindu-i **oarbe. Dar** morti**ficarea ei era lugubră, ca o răzbunare de dincolo de mormînt ce te urmăreşte,** neiertător, pînă la sinucidere. **Interpretase vizita firească, fără nici un substrat, la un om bolnav, ca o înaltă şi** infamă **trădare,**

ca o încălcare **a legămîntului de credinţă.**

Cernea se duse **acasă cît de repede putu, dar** Elvira veni abia **pe la** nouă **seara.** Stînd **ca** pe jar, **privise pe fereastră căutînd-o**

printre siluetele ce apăreau şi dispăreau în ceaţa lăptoasă de decembrie. N-o văzu, fu luat prin surprindere de hîrşîitul cheii, ca zgîrietura ghearei de pisică. Purta un trenci de iarnă de culoarea alunei, cu multe tighele şi cusături, şi un fel de şapcă din acelaşi material, dar cochetăria tinerească ce o prindea de obicei atît de bine nu mai făcea corp comun cu fiinţa istovită. Niciodată nu-i văzuse aceste cearcăne adinei ce anulau adîncimea privirilor albastre, le secau şi le decolorau, şi nici părul, în mod obişnuit elastic, sclipitor, atît de uscat şi cîl- ţos. Fu impresionat de neaşteptata ei veştejite, descoperind prima dată că prospeţimea şi seducţia Elvirei îşi aveau izvorul în echilibrul psihic, în inteligenţa netulburată, deci în spiritualitate, nu în anatomie ; dacă prima se prăbuşea, tîra în cădere totul. Se dezbrăcă cu gesturi devitalizate şi se lăsă grea în fotoliu. Plînsese şi nu-şi curăţase bine obrazul. Cernea căută un cuvînt să definească această stare de abulie conştientă, de înstrăinare egoistă, în sensul că, închizîndu-se în supărarea ei, îşi retrăsese şi sentimentele dăruite celorlalţi, lui de pildă. Vrusese să o bagatelizeze puţin, dar se răzgîndi, simţind că ironia nu şi-ar fi atins nici pe departe ţelul. Curios, suferinţa ei nu-l atingea, în loc să-l înduioşeze, îl decepţiona. „Vrei să mănînci ?" o îmbie, stîndu-i pe limbă să adauge „doar nu ţi s-au scufundat corăbiile". Ea refuză şi ceru un pahar cu apă, ceea ce de asemenea îl dezamăgi, gîndind *: „se* poartă ca în filmele proaste unde apa e antidotul tuturor marilor suferinţe". îşi făcu un plan de bătaie, pregătindu-se s-o ia pe departe pentru a-i înşela vigilenţa şi s-o aducă la o judecată rezonabilă, dar se pomeni zicînd : „Şi tu crezi că n-o să poţi trăi fără titlul de directoare ? Ce naiba Elvira, în asta stătea preţul personalităţii tale ? Şi apoi, inspirat : Tu eşti o femeie superioară, ai mintea ta elevată, cultura ta, farmecul feminin irezistibil, ai atîtea, o adevărată zestre! Ce-ţi

trebuie ţie un galon ? Eşti o profesoară eminentă, toată lumea te admiră, ce nevoie ai de mai mult ? Pentru o intelectuală de rasă ca tine, asta e o bagatelă. Dă-l naibii de post, abia poţi să te consacri mai liberă lecturii, poţi să te apuci să scrii

în domeniul pedagogiei.” „Nu, declară **ea** sec, **îmi** pare rău **câ** nu înţelegi. E vorba de cu totul altceva. Nu suport nedreptatea ! Nu pot admite să mi se ia în mod arbitrar ce mi se cuvine.” Şi oboseala, apatia, aerul **de** pustiire dispărură **ca** prin **farmec,** alu- necînd de pe ea ca o haină lucioasă, ca o pelerină prost înnodată. **Se ridică** în picioare cu o rigiditate **arţăgoasă, gata de bă**taie, inflăcărîndu-se ca un şcolar ambiţios şi avar, convins **că** i s-a furat premiul meritat. Şi apăruseră două pete roşii în **obraji,** distonînd urît cu paloarea chipului, **cu cearcănele** vineţii. „Eu nu mă las călcată în picioare, cum faci tu. Pe munca mea nu pot sta la discreţia unui om samavolnic şi- şi... şi grobian.” Se vedea că altceva, mai aspru, mai acuzator, vrusese să spună, dar nu găsise un cuvînt destul de tare. „Doar **nu** trăim sub domnia bunului plac, **sau** dacă **e aşa,** spune-o deschis. Dacă avem însă democraţie, cum pretindeţj, să mi se respecte drepturile de cetăţean şi galonul, cum îi zici tu în de- rîdere, cîştigat pe merit.” „Te înţeleg foarte bine, Elvira, **se** scuză Vlad, tu ai dreptate în principiu, dar nu merită să suferi atît. Eşti prea inteligentă să nu-ţi dai seama. Aminteşte-ţi cu **câtă** adorabilă luciditate m-ai susţinut **pe** mine atunci.” **„Nu** confunda, îl întrerupse sever, atunci a fost altceva. **Vendeta are** legile ei. *În ce* mă priveşte **nu** admit să fiu **băgată** sub **incidenţa** aceluiaşi unghi. Este o ticăloşie **să** se răzbune **pe mine, o tică**loşie şi o laşitate. Şi-a închipuit că loveşte şi în tine, **din nou, prin** aceasta ? Se pare că s-a înşelat – şi îi **aruncă o privire ce voia să** fie **falnică, dar lui** Cernea i se **păru doar îngîmfată. Dacă sufăr** pentru tine, cel puţin respectă-mi suferinţa, **n-am pretenţia să** mi-o împărtăşeşti.” Hotărît, **vroise o solidarizare vehementă,** şi Cernea nu i-o oferise, iar insistenţa de **a o convinge** să renunţe la propria-i vehemenţă nu făcea decât s-o **ofenseze. „Ai** fost **la** el ?” „După cum ţi-am spus” îi aruncă **înverşunată. „Şi... aţi discutat ?” „Da,** un minut ! **După ce am făcut** anticameră şase ore. **E o** brută." „Dar **ai mai fost o dată, îndrăzni el. Mi-a făcut impresia că v-aţi înţeles atunci. Oricum, ee**

i-»i spus a fost foarte convingător...” „Atunci a fost altceva. Vrei să ştii cum **a** justificat demiterea **mea ?** Prin **aceea că nu poate lăsa** conducerea şcolilor pe mîna unor... intriganţi. Ei, nu-mi **spui : «Şi** ce contează asta, doar eşti o femeie superioară». **Intrigantă ?** Ce abjecţie ! Cum îţi explici asta ? Tu trebuie să ştii. îl **cunoşti** mai bine, pricepi acest limbaj, aceste maniere." Din nou Cernea trecu peste ironia vindicativă din cuvintele Elvirei, **dar** îi **scăpă** nediplomatic : „L-ai... cum **să** spun eu... l-ai vorbit **de rău, adică** l-ai criticat pe undeva ?". „A, va să zică **asta e, scoase** un **mic** ţipăt Elvira, ca şi cînd l-ar fi prins cu ceva compromiţător, **după** ce l-a pîndit vreme îndelungată. Iată deci **explicaţia abuzului.** N-am spus cu nimic mai mult decît spun atîţia **despre arbitreariul** şi grosolănia lui, n-am spus nici un sfert din **ceea ce i-ai spus** tu în mod public. Dar se vede că a fost suficient **şi atît Acesta** e criteriul de valoare de care uzează el ? **Adulaţki faţa de pro-** pria-i persoană ? Oricine nu simpatizează cu metodele **lui este** indezirabil şi trebuie să se aştepte să fie azvîrlit **pe drumuri ?** Nu mă miră, nu mă miră nici mentalitatea lui **primitivă, nici** faptul că poate dispune de informaţii privind **cîîeva cuvinte dis**cret spuse, te asigur, ale unei directoare **de** liceu. E **drept, care** e, în acelaşi timp, şi soţia lui Vladimir Cernea, dacă **asta** îţi **spune** ceva, scumpul meu nevinovat.” După care **părăsi tonul de im-**putaţie, des-criindu-i cu lux de amănunte, **pe baza a ceea ce** văzuse şi auzise în anticameră, timp de **şase** ore, **„dezmăţul pu**terii” cum îl numi ea, în care se scălda Suru. **Cernea încercă de** cîteva ori să oprească avalanşa de invective, dar **acum ea nu-i** mai sancţiona lipsa de adeziune, ci-şi sporea **doar eforturile de** a-l convinge şi câştiga. O nenorocită **de contabilă venise să se** plîngă **la** Suru că i s-a reţinut nu ştiu cît din **salariu pentru că fa**brica nu şi-a îndeplinit planul. Ce vină **avea** ea ? **Cum putea in**fluenţa ea producţia ? Ea ţine **socoteala** cheltuielilor, **face opera**ţiuni scriptice. După cum spunea, şi muncitorii **fuseseră pena**lizaţi pe nedrept, pentru că ei cereau să muncească, **dar nu** li **se** dădea materie primă. Cînd a ieşit, zicea **că** Suru l-a **luat la tele**fon pe director şi l-a

apostrofat – nu pentru **măsura inechita**bilă, ci pentru că un salariat de-al iui xşi **permite să-l deranjeae**

34
2 **1**
2»

cu asemenea prostii, ceea ce dovedeşte că acolo domneşte indisciplina, debandada şi aşa mai departe. **O alta,** o doctoriţă, care face naveta – ea lucrează aici şi familia locuieşte în nu ştiu ce **judeţ –** îl **ruga** în genunchi să-i dea transferul. Se săturase să**raca** să umble pe drumuri **de** ani **de** zile. Zicea că-şi ia **lumea** în **cap.** Decît **că** n-a dat-o pe uşă afară. «Eu am nevoie de doc**tori, striga,** du-te dumneata şi spune populaţiei că **laşi locul vacant. La** mine să nu **mai** vii decît dacă îţi aduci înlocuitor.» De unde **să-i aducă** nefericita înlocuitor ? Asta **e răspuns ? Nu** este **o ignominie ?"** „Dar cum şe nimeriseră ăştia acolo" îndrăzni **să** se îndoiască Cernea. „Nu se nimeriseră, avea zi de audienţe. Altfel cum crezi că m-ar fi primit ? 11 vedeai **aşa** culant ? Sau ţăranul cu viţeii '. Cum se putea preta el, şef **de** judeţ, la aseme**nea** incorectitudini ?" „Dar ce era **cu** ăsta, **ce** viţei avea ?[J]. **„Nu** mai **avea** nici un viţel. îi crescuse pentru stat **pe** baza **pro-**misiunii că i se dă porumb. I-au luat viţeii şi nu i-au **dat** nimic. Ce **metodă** e asta ? îţi baţi joc de oameni ? «Bine, spunea ţăranul, să mai vedeţi voi viţei, cînd mi-oi vedea eu ceafa.» Nu ştiu ce i-a îndrugat ţăranului. Ce, ăsta era tîmpit ? El îi crede pe toţi reduşi mintal ? Aici e vorba de afaceri, de comerţ... **mă rog, nu mă** pricep, oricum e la mijloc un contract. Dincolo de toate, asta probează şi incompetenţă, un voluntarism care afectează interesele generale. De ce este ţinut un ignorant într-un asemenea **post ?** Nu, nu te îndoi. De ce trebuie să te simţi tu **obligat sa** faci figura asta mirată în faţa dovezilor indubitabile ? Un **biet** pensionar spunea că s-a trezit cu buldozerele **să-i** demoleze casa, şi lui nu i se dăduse nici repartizare **de locuinţă,** nici **despăgubire. E** posibil, spune ? I-a recomandat **să** se **ducă** să **stea** la **rude** pînă s-o rezolva. Ce să se rezolve ? **La care rude să stea** nenorocitul ? «Ce despăgubire să-ţi **dăm** moşule **pe cocioaba aia. Zi** mersi că ţi-o dărîmăm gratis.» Grosolan, brutal 1 L-a **dat pe mina** unui activist oarecare. **Aşa** se **poartă părintele judeţului ? Şi femeia** condamnată **că** a **furat** două **găleţi de cartofi** din cîmp ? **Ce crimă** e asta ? Alţii fură milioane şi

dorm nederanjaţi. Cum zicea învăţătorul despre primarul din comuna lui, că taie şi

spînzură. şi puţin îi pasă, numai în chefuri o ţine, pe purceii de la crescătoria statului. **Bine că a găsit el marele vinovat, o prăpădită de femeie. O pedepseşte pe aia ca să-l poată camufla pe primar.** Aici e **murdărie, venalitate, şi** nici un principiu. Nimic, doar **putere oarbă." „Dar ai văzut tu, cu ochii** tăi, **că-l oblă- duieşte** pe **primarul ăla** necinstit ?" **prinse Cernea o pauză, plictisit de puhoiul de acuzaţii amestecat la întâmplare, exclusiv după logica urii. „Nu e nevoie să văd nimic. îl ştiu în stare de** orice. **Pentru** el principiile **n-au** nici **o valoare, e mai presus de** orice principii. Aşa **ceva e bun pentru pleavă, nu pentru el."** Evident, nu **se putea discuta cu Elvira raţional. Tirada aprigă, violentă, nu-i semăna, contrasta cu stilul intelectual, civilizat al conversaţiei ei, avea ceva mahalagesc. Cernea îşi propusese s-o lase să se liniştească, dar a tăcea i se părea a subscrie într-un fel la aceste acuzaţii. De aceea spuse** cît **mai neutru cu putinţă : „Că oamenii veniseră cu păsurile despre care vorbeşti tu, cred. Se** întîmplă destule **nedreptăţi, se comit erori şi chiar samavol**nicii. **Dar că** Suru le-a **dat astfel de rezolvări, e numai o presupunere. Tu n-ai fost de faţă".** „Cum **poţi să vorbeşti aşa Vladi-** mir, **aproape** îl **rugă ea,** criticile **pe care i le-ai adus tu** cu **atîta** curaj, **riscîndu-ţi situaţia, se bazau pe simple presupuneri ? Sau** tu aveai voie ■— şi iar deveni agresivă – **să spui lucrurilor** pe **nume, iar** mie mi-e interzis, **pentru că sînt din afară. Puteţi să vă** criticaţi **numai între** voi, noi oamenii **de rînd nu avem acces la acest drept cetăţenesc ? De ce cînd le dezvălui tu sînt juste, iar cînd o fac eu ţi se par inventate ?" „Să nu exagerăm, Elvira,** şi **mai ales să** nu **amestecăm** lucrurile. **Eu n-am spus că Suru este nedrept, josnic, mai ales cu oamenii de rînd, că e insensibil la ilegalităţi, la acte de neomenie, că ia, conştient, parte injus**tiţiei. Criticile **mele s-au referit la conceptul său de conducere politică, la gongorismul în**

construcţie, la exaltarea efortului **dincolo de limitele acceptabile, la priorităţile de multe ori nerealiste, greşite. E cu totul altceva.” „înţeleg, te refugiezi acum pe planul abstracţiunilor. în dosul formulelor sforăitoare.**

dar goale de conţinut, vrei să ascunzi adevărurile mici, dar palpabile şi dureroase. Nu e frumos Vladimír, nu e onest. Dar daca vrei, îţi pot oferi date şi din categoria pe care o proferi. în timp ce aşteptam, în cabinetul lui au avut loc două-trei şedinţe. So pare că e în maniera lui această împrăştiere. Ei bine, directorul de la... nu reţin acum întreprinderea, a ieşit aproape plîngînd, şi cînd s-a deschis uşa se mai auzea încă tunînd Suru : «Să nu îndrăzneşti să mai vii aicea, fără...». N-am înţeles fără ce, dar imediat a ieşit un altul căruia directorul i se jeluia : «Ce să fac tovarăşe, dumneata ştii cum obţin eu astea ? Cu damigene de vin. Dînsul se face că nu ştie. Dar eu de unde să le tot iau ? Să le plătesc din buzunar ? Dînsul spune : te duci şi aduci material. Dar ce sínt eu ? Dumnezeu din cer ?» înţelegi ? Oamenii erau revoltaţi. Le cere imposibilul. Ştie bine că nu se poate, şi face pe turcul." „Da, obifceiul ăsta îl are el. Nu spun că aprovizionarea tchnico-materială nu impune eforturi, spirit întreprinzător. Dacă aştepţi să vină materialele de la sine, rămii de căruţă, şi el ştiind asta manifestă exigenţă. Dar, repet, ten- din'a de a cere imposibilul o avea. Ce e drept, e drept. Am auzit însă că după boală s-a schimbat. A devenit mai înţelegător, mai loial, mai obiectiv, în sfîrşit, se .poate discuta cu el, **e** atent **la** argumente, la explicaţii." „Eroare, Vladimír, eroare, te înşeli profund. Nu ştiu de unde ai auzit asta, dar e o mistificare. Poate atunci, în primele zile, după ce s-a întors, pînă s-a reacomodat. pînă a căpătat iar gustul puterii şi a început să se îmbete de ea. Acum este din nou cel pe care-l ştii. Ţi-o jur 1 Interesează-te, întreabă oamenii, dacă pe mine nu mă crezi. A redevenit ce a fost, un despot. Nu vrea să ştie de nimic, nu vrea să audă nimic. Pe oricine i se împotriveşte îl striveşte. Cît am stat acolo a convocat vreo zece inşi de la combinat, de la secţia economică, de nu mai ştiu unde ■— se pare că primise o adresă cu reclamaţii, fuseseră respinse nişte motoare la export, sau aşa ceva —• şi a făcut un scandal monstru. Mai ieşea cîte unul afară şi

dădea telefon. Rezulta că au primit oţel prost. Refuza orice lămurire. Cerea să fie **imputată** comanda conducerii combinatului, să fie **operate desti-**

tuiri. La un moment dat **a** ieşit valvîrtej din cabinet, cu **toată** liota după el, bocănind din baston şi azvîrlindu-şi piciorul de lemn înainte, parcă ar fi vrut să-i rostogolească pe toţi grămadă pe scară şi a plecat la faţa locului, la combinat. Un activist **a** băgat capul pe uşă speriat, întrebînd-o din priviri pe secretară. Ea i-a şoptit «trăsnete», şi apoi şi mai încet, ca să nu auzim noi «cred că se lasă cu sancţiuni mari». După o jumătate de oră **s-a întors,** doar cu vreo doi-trei, scîrţîind din încheieturile alea metalice. Plecase fără palton, fără nimic, descoperit, cu părul vîlvoi, înarmat doar cu bastonul, ca un vechil sau chiabur de altădată. A intrat singur, lăsîndu-i pe ceilalţi ameţiţi, inutili, în anticameră. Şuşoteau între ei şi am înţeles că a fost schimbat inginerul .şef şi nu mai ştiu cine, că hotărîse ca muncitorii să lucreze în plus citova duminici iar contravaloarea materiei prime **să fie re**cuperată de Ia cadrele de conducere. Acum, la nouă, cînd am piecat eu, convocase altă şedinţă, pentru analiză şi măsuri. Nu pleca nimeni din sediu, parcă se decretase stare **excepţională,** ■stare de asediu. Iată cum s-a îmblînzit, cît de rezonabil **a deve**nit." Spre stupefacţia ei, Cernea pufni în barbă : „Afurisitul, e incurabil ! îşi azvirlea piciorul înainte parcă **ar** fi vrut **să-i** rostogolească pe ăia pe scară ? Formidabil, ăsta are o **sută de draci** în el. Şi la nouă începea altă şedinţă ? **Nemaipomenit! Dar** trebuie să recunoşti că lui îşi impune mai mult **ca** oricui, **se cruţă** cel mai puţin. Şi pentru asta, bagă de seamă, îi trebuie un efort de două ori mai mare ca celorlalţi. **E** o **forţă a naturii." Şi clă**tină din cap, **pufnind** din nou admirativ, **cu o expresie ce nu** mai lăsa nici o îndoială asupra **sentimentelor sale.** „E **nemai-**pomenit !*'

Se vede că Elvira se edificase în **privinţa** lui **Vladimir, că** nu mai spera să-l convingă, să-l **cîştige de partea ei,** şi de **aceea** renunţă la tactica persuasiunii, „Ce se petrece **cu tine ? Parcă îţi** pierzi personalitatea sau... ţi-o **laşi absorbită de a lui. înainte** îi ţineai piept. Cît ai fost acolo nu te-a putut **strivi. L-ai înfrun**tat. Nu mi **s-a** părut că **ai** o

peersonalitate mai slabă decît a lut Şi-acum ? Te laşi **de bunăvoie covîrşit, dominat ? Dominat de** la distanţă ? Superioritatea ta consta în spiritul critic lucid şi intransigent. Ai fost protestul, contestarea, avertismentul ! – asta am admirat la tine. Unde sînt ? Ce s-a ales din ele ? Ai uitat divergenţele voastre de fond? Sau crezi că au dispărut? Nu aveau cum, fiindcă numai tu te schimbi, el a rămas acelaşi. în locui contestării, a apărut acum adulaţia. Te despersonalizezi, Vladimir ! Vrei să devii o umbră a lui Suru ? îţi închipui că ţi-ai încheiat rosturile ? Te consideri ieşit din scenă ? Un simplu spectator ? Un suporter anonim al luptătorului de katch ? Nu pot să cred. E o oboseală spirituală de moment care te face vulnerabil la această nefastă influenţă de la distanţă a lui Suru ? Eu cred în tine, Vladimir, şi nu pot accepta să devii un personaj de mina a doua. Tu te-ai măsurat cu el, şi pe pian moral l-ai învins. De partea ta nu a fost puterea, dar a fost dreptatea, ra-ţionalitatea ideii, justeţea principiilor. Toate acestea i le cedezi acum de bunăvoie ? De ce ? Din slăbiciune ? Pentru că te-ai plictisit 2 Sau a început să-ţi placă spectacolul forţei în sine ? Te-ai îndrăgostit de rival ? Ce se petrece Vladimir ? ' Deşi se vedea că-şi alege cu grijă cuvintele, vorbise sever şi puţin ameninţător, ca un procuror. Cernea îşi propusese să nu ia în tragic acest interogatoriu, s-o dea pe glumă, dar treptat întrebările începură să-l instige. Nu, nu era de glumit. Elvira îi punea în faţă o chestiune capitală. Şi deşi nu-şi făcuse un examen de conştiinţa în aceşti termeni, nu se găsea nepregătit. ..Ştii să dat, o lăudă cu un real sentiment de mîndrie. Cînd vrei tu, poţi să tai în carne vie. Omul cît trăieşte învaţă, draga mea. N-am voie şi eu să devin mai deştept ? Nu, fii fără grijă, acord importanţa cuvenită chestiunilor pe care le-ai ridicat. S-o luăm întîi cu umbra. Nu, umbră nu sînt, cel mult fac umbră pămîntului de**geaba, dar** asta **c** altceva. Mizez pe cel mai necesar dintre noi **doi,** dintre mine şi el. El, draga mea, în momentul de faţă, cu toate tarele incontestabile, pe care nu i le uit, de care nu-l **ab**solv, **este** din punct de vedere istoric indispensabil. Sincer

să-ţi **spun, personal** nu **văd** ce s-ar putea pune în locul lui. **O** idee, **chiar sublimă,** nu poate înlocui o forţă materială. Ca **să îmbună**

tăţeşti lumea trebuie să-ţi întruchipezi ideea în forţă. Or, ideile mele sînt o chestie de viitor. Şi încă un viitor ceţos. N-am vizibilitate clară, Elvira. Uite, dacă am pierdut ceva, fiindcă văd că te preocupă, asta cred că am pierdut, vizibilitatea. N-am perspectiva întrupării ideii, a ideii pure vreau să spun, în stare să sterilizeze realitatea, să omoare microbii, viruşii, toxinele etc. Pînă atunci trăim cu ideea niţel infestată de condiţiile materiale imperfecte. În esenţă, Suru are dreptate : e încă epoca organizatorului. Gîn- ditorul trebuie să mai aştepte. Am încercat să fac din el, din organizator, un gînditor. Nici asta nu se poate. Nu depinde de el. El e un instrument al istoriei. Şi-a acceptat rolul, îndeplinindu-I cînd conştient, cînd inconştient. Prin sine, gînditorul nu poate reprezenta acum nimic şi, **dacă** nici **pe omul de acţiune nu-l poate influenţa, atunci ce să se mai afle în treabă ? Mai bine îl admiră. Fiindcă totuşi are ceva impresionant în felul cum învîrte istoria. Adevărul e că tot spre progres o mişcă, dar pe altă cale. Dar nu** te **supăra, cred că e singura posibilă. Calea mea ar fi mai largă,** mai **luminoasă, poate desfătătoare, dar nu-i mai văd decît începutul. Am pierdut vizibilitatea, cum îţi spuneam. Cu siguranţă,** ceva **o blochează. Să perseverez în van ? Să duc oamenii în eroare ? Probabil că aşa ne-a fost dat, să mergem pe celălalt drum. în ce priveşte persoana propriu-zisă, Suru în came şi oase, ce să-ţi spun ! e un. om de excepţie. Un om cu vocaţia sa**crificiului. **Am** avut **întotdeauna pentru** el **sentimentul mamei pentru fiul sortit jertfei. Dacă-l înţelegi, nu poţi să-l priveşti pe Suru cu nepăsare.** Ori te **războieşti cu el – şi asta o faci pînă** cînd vezi **că a** devenit inutil –, ori îl **admiri. Văzîndu-l în ansamblu este cu neputinţă să-l deteşti. Tu-i vezi numai defectele, gre**şelile. Eu îl **văd întreg, şi** cu **cele**

bune şi cu cele rele. împotriva celor rele m-am ridicat, Pe faţă, după cum ştii. Dar n-am învins. Nu e nimic. **Am fost mulţumit că mi-am făcut datoria. Eşecul nu m-a nimicit. Nici nu m-a imbecilizat, cum spui tu. Mă rog, mă rog, n-ai spus chiar aşa, dar pe-aproape. Tu confunzi. E altceva decît ţi s-a părut. Şi anume, nu m-am înrăit! De aceea şi pot**
continua să văd Ia Suru calităţile. **Şi,** indiscutabil, ele **prevalează.** Numeşti asta dezertare ? Dar dacă e înţelepciune ? Nu, **am glu**mit, nu mă **despica** aşa cu frumoasele tale priviri de oţel 1 Asta **e realitatea,** Elvira, şi numeşte-o cum vrei ! Spui că nu mai sînt un personaj interesant ? Am să mă gîndesc la asta. Să văd ce pot face. Tare mi-e teamă că nimic. Ai afirmat adineauri că am ieşit din scenă, sau că nu mai am un rol de seamă. Totuşi, viaţa e altceva decît teatrul. Doar actorii se invidiază pentru întinderea rolurilor. în viaţă nu contează în primul rînd lungimea şi emfaza tiradei. Nu mă plîng de rol, Elvira. Am trecut doar mai în **spate, ca să pot** şi privi, nu numai declama. Şi apoi, **ca sa revin** la Suru, nu uita că acest om a suferit şi...". **„Nu se vede că a** suferit, îl opri neînduplecată. Un om care suferă se **umanizează, or** el..." **„Ce** înţelegeţi voi prin asta ? n-o lăsă nici el **să ter**mine. Adică nu s-a tembelizat ? Mulţi, după ce **suferă,** devin **iaşi.** El **a** rămas acelaşi. A cîştigat dreptul de a spune: -ştiu **ce** e **asta,** nu-mi mai agita steagul suferinţei pe sub nas, că **nu** mă sperii, nu mă înduioşezi». Nimeni nu-i mai poate **spune : «o să** vezi tu **pe** dracu într-o zi ! Faci **pe** viteazul, dar **cînd** te-o plesni **odată** !>► Uite că l-a plesnit. Şi ? Tot viteaz e. **Dacă** venea cu **coada** între picioare n-aş mai fi dat două cepe degerate **pe** el. **Aşa** însă..." „Dar, omule, aproape ţipă Elvira de exasperare, ţi-a călcat nevasta în picioare şi tu **faci** filozofie. Asta e vitejie ' **Aşa** vezi tu vitejia ? M-a lovit cu cravaşa, m-a trîntit în praf, şi **cînd** mă plîng ţie, nu găseşti altceva mai bun decît să-mi descrii cît e de falnic ?" „Elvira dragă, încercă Vladimir să o mîngîie pe mină, dar **ea** şi-o smuci cu violenţă. **Nu** ştiu cum **să-ţi explic...** Te iubesc mai mult aşa.

Aşa lovită. Te simt mai **aproape de mine.** Eşti mai nobilă acum, înţelegi ce vreau să spun ? Uite, **aici e** punctul slab al lui Manole ! El vede omul **doar prin prisma pu**terii, a rangurilor. **El** crede **că,** răpindu-ţi **un post, te-a nimicit, te-a** redus **la** zero. Or, e invers. El a vrut **să te facă mai mică,** dar în ochii mei eşti mai mare, în ochii mei **ai crescut. Eşti un actor care a căpătat răgazul, liniştea şi autonomia să se transforme şi în spectator, pe aceeaşi scenă. Nu ţi-a luat nimic. Ţi-a**

dat, **draga mea.** Nu zic **să-i** mulţumeşti **pentru asta. Doar atît,** să nu-l urăşti. Inconştient, ţi-a făcut **un** bine. Iţi zici, **fără în**doială, că **bat** cîmpii. Poate mă exprim **confuz, dar** ştiu **ce spun,** crede-mă ! într-o zi ai să-mi dai dreptate. Uită-l **pe** Suru. Nu-ţi cer nimic altceva, după cum vezi, decît să-l uiţi."

Se simţi scrutat insistent şi cînd îi întîlni **căutătura sfrede**litoare, glacială, **înţelese întregul** sens al cuvintelor **ce ieşiră din** gura ei : „Cum aşa, Vladimir ? După tot ce mi s-a intîmplat ? **Asta** e tot ce ai de spus ? Ia seama ! Şi gîndeşte-te **foarte** bine : trebuie să alegi ! Ai înţeles ? Trebuie să **alegi!"**

După încheierea examenului de bacalaureat **ieşiseră cu** toţii, obosiţi dar liberi, uşuraţi, cu un sentiment **nou,** de desprindere ombilicală definitivă, cu regretul pentru **ceea ce părăseau,** dar şi copleşiţi de nerăbdarea de a-şi lua zborul, de emoţia necunoscutului. Se opriseră la braseria de pe **esplanada** recent terminate. a noii pieţi civice a oraşului. Mîncau alune şi beau bere şi cuceritoare, sporovăind blazaţi despre profesori, despre **examen,** despre proiectele de viitor. O cisternă udă pavimentul pieţii, împrăştiind cei cîţiva porumbei ce se pripăşiseră **atraşi de** arabescurile improvizate de arhitecţi în dalele de piatră **negre.** Păsările îi făcuseră pe tineri să-şi boteze în **derîdere centrul,** San Marco. Umbrele după-amiezii se alungeau, cucerind **pas** cu pas spaţiul străjuit de blocuri, punînd franjuri **pe marginile** terasei, HJfiind diafan pe frunţile şi obrazurile tinere, dînd o stranie gravitate ochilor. în timp ce unul dintre **cei trei băieţi aşe**zaţi alături, la masă, o întreba pentru a treia oară – prefăcut plîngăcios ca să-şi mascheze tristeţea reală, jucînd rolul amorezului ca să nu bănuiască ceilalţi că este amorezat **de-adevăra-** telca, deşi toţi ştiau –, dacă realmente n-o s-o **mai vadă,** adică dacă enormitatea aceasta e teoretic **posibilă.** Nana făcea bulbuci pe lundul sticlei de Pepsi, suflînd în **paiul** ei, absorbită, ca **şi** cînd n-ar fi fost nimic

mai important **pe** lume **decît agitarea restului**
de lichid cafeniu. Plictisită, îi răspunse, în sfîrşit, examinîndu-şî eu atenţie opera : „Probabil că o să mă trezesc odată cu tine în cabinetul medical, răguşit din cauza nimicurilor pe care le vei debita femeilor". Nana nu-i putea ierta acestui baschetbalist, cu trup de păianjen că, odată, nu mai ţinea minte cînd, o făcuse geloasă, dansînd cîteva sîmbete la rînd cu o colegă antipatică, după ce lăsase să se creadă că ea era preferata. Cu o inconştientă pornire de cruzime, cînd un altul se oferi să-i mai aducă o sticlă, îi zîmbi aceluia dulce, alintîndu-1: „Dacă eşti tu atît de drăguţ, Petrişor..." deşi nu-i mai era sete, iar zeama căldicică şi prea dulce o îngreţoşa. Descoji îndelung **o** alună, mişeîndu-şi degetele lungi şi subţiri, molatic, mîngîios, ca şi cînd ar fi plămădit-o atunci dintr-o materie maleabilă, şi o întinse graţios şi candid celui de al treilea, iar cînd acesta, tuşat, ridică mîna **să o** ia, se răzgmdi şi îi ceru să deschidă gura. „Nu, lasă-mă să te hrănesc eu, Mache." O blondă spălăcită de alături, care-i urmărise gesturile, invidioasă, o sancţiona pe loc, punînd cît mai multă miere şi venin în vocea ei piţigăiată : „Nana, nu ne împrumuţi şi nouă din armata de rezervă ? Pentru micile servicii ? Dă-ni-l pe Scr- giu, dacă Ia tine e excedendar." „Fetelor, vi-i livrez **pe** toţi trei. Voi sînteţi patru, ce naiba. Dumnezeu comite mereu nedreptăţi, dar noi avem datoria să le îndreptăm." Băieţii strigară îngro- şîndu-şi vocile : „N-avem loc, n-avem Ioc, sînt prea grase. Şi nici hrană n-au, farfuriile sînt goale. Vor să ne exploateze, **să** ne stoarcă plusvaloarea, să ne pauperizeze relativ şi absolut". Chicoteau pe îndelete, gustîndu-şi glumele, uitind repede împunsăturile primite, dispuşi să ierte, risipitori cu sentimentele, preţuind instinctiv aceste ultime clipe ale adolescenţei comune, simţind pe aproape adierea unei nostalgii, ghicind că poate unii dintre ei nu se vor mai revedea niciodată. Pe aproape răsuna fluierul alarmat al unui miliţian şi, ca şi ceilalţi. Nana întoarse involuntar capul. Pe paviment intrase, scrîşnind uşor din roţile înfrânate, o maşină lungă, în care Nana recunoscu „Mercedes"-ul tatălui ei, secundat de o mică suită de

„Dacii" negre. într-adevăr, împingînd energic portiera, se ivi, făcînd un uşor salt pe piciorul
bun, Manole, înconjurat repede de un grup numeros. Costumul gri deschis se armoniza frumos cu părul argintiu. Manole căuta un loc, trăgîndu-i pe toţi după sine, de unde să îmbrăţişeze întreaga panoramă a pieţii şi a arterei principale ce o traversa. Se opri, întoarse capul roată, privi îndelung, întinse braţul într-o direcţie, uitîndu-l aşa întins, în timp ce, cu capul răsucit, vorbea celor adunaţi în spatele său. „E tatăl tău, Nana, nu ?" o întrebă careva, apropiindu-se curios de grilajul terasei. Pe trotuar, de jur împrejurul pieţii, se adunară trecători. Cîţiva se opriră sub terasă, la cîţiva paşi de Nana, şi deşi rumoarea produsă de colegi, din cînd în cînd sfîşiată de o voce mai stridentă sau de rîsete scurte, ascuţite, plutea deasupra terasei, auzi distinct dialogul oamenilor. „Se mai amplasează ceva", spunea unul. „De **bună** seamă, altfel nu venea primul secretar, îşi dădu cu părerea o femeie. Ieri l-am văzut în piaţa de zarzavat. Poate o construi şi la noi o hală." „Asta e ca argintul viu, spuse un altul, unde te duci dai de el." „Dar zice că e rău foc, îndrăzni primul, zice că nu iartă nimic." „Cu pungaşii şi cu puturoşii aşa trebuie să fie", îi luă apărarea femeia. „E şi el în vîrstă – reflectă careva. Şi cu piciorul ăla..." „Aşi, da de unde, îl contrazise femeia. E tînăr." „Oricum, arată cam obosit." „Ăsta să obosească ? Habar n-ai, tovarăşe. Pune la pămînt zece tineri." „Nu, asta aşa e, e ca argintul viu", îşi reluă ideea cel ce vorbise mai înainte. „Da, zice că nu iartă pe nimeni, domne", stărui celălalt. „Păi altfel cum să ţii în mînă judeţul ? Ăsta ştie tot ce se întîmplă în judeţ, adaugă o voce nouă. Trece ca tăvălugul. Toţi îl ştiu de frică." „Păi cu pungaşii şi cu puturoşii nu se poate altfel, reveni femeia la ideea ei de bază. Să-i trăznească ştii cum... ?" „Ei, nu numai cu pungaşii. Cică e aspru rău", reveni cel care susţinea că nu iartă pe rumeni. „Domne, să facă treabă, asta e chestia. Să se aleagă şi populaţia cu ceva. Io sînt de acord că trebuie să fie mînă forte. De asta nu-i bag vină. Da' să ţie cu populaţia. Să facă ceva pentru oraşul ăsta." „Păi nu vezi că de-aia a venit ? i se adresă cu un aer de om bine informat

fe
meia. Aici mai trînteşte el ceva, vreun magazin universal, vreun hotel, cine ştie." „Şi fabrici domne, să facă fabrici, îi tăie vorba cel cu populaţia. Să aibă oamenii de lucru," „Face ăsta, îl convinse o voce. E gospodar." „Uite-l că pleacă. într-adevăr, domne, numai părul alb e de bătrîn. Să ştii că ăsta,.." Oamenii se îndepărtară şi Nana nu mai desluşi ce spuneau. Ascultase cele cîteva fraze cu o încordare neobişnuită. Vorbeau de tatăl ei, şi cuvintele acestor anonimi îi sunau în urechi ca o sentinţă publică. îl cunoşteau toţi şi nu se fereau să-l comenteze, **să-l** judece. **La** început nu înţelesese unde bat, dacă îl aprobă sau nu, dacă îl condamnă sau îl laudă. Din cuvintele lor amestecate i se păruse, pînă la urmă, că se desprinde ceva bun, o simpatie aspră, o nă**dejde** neîndurătoare. Şi-l reclamau, deşi îl puneau în anumite privinţe la îndoială, îi dădeau girul, deşi condiţionat, cerîndu-i prin meandrele judecăţilor lor să-şi pună capacitatea, chiar şi răutatea, în slujba lor. înţelese că autoritatea în masă a unui conducător nu poate fi idilică, ci aşa, zgrumţuroasă. Şi, **fără** îndoială, tatăl ei o avea. El putea să le împlinească aşteptările. Şi nu ştiau prin ce trecuse el. 11 vedeau călit, neînduplecat, mineral, dar nu ştiau cu ce preţ redevenise astfel. Acum nimic nu mai putea zădărnici încrederea oamenilor. Tatăl ei era puternic. Un om de fier. Acest gînd îi împrăştie în suflet o căldură dulce, duioasă, în care era încredere, gratitudine, bunătate, sentimentul că avea prea mult şi trebuie să împărtăşească şi **altora, că** era o favorită a destinului şi se cuvenea să-i lase **şi pe** ceilalţi sa se bucure de lumina ei. Niciodată nu avusese senzaţia că dispune de atîta har pentru a-i face fericiţi pe alţii, de atîta putere de îndestulare a inimilor. Se întoarse spre tînărul cu braţe şi picioare lungi de păianjen şi, cu ochii umeziţi, uitînd cu desă- vîrşire că el avea să-i plătească o poliţă sentimentală, îl întrebă grijulie : „Tu de ce nu dai, Sergiule, la medicină ? Ia vino mai încoace, **ce** stai **tu** aşa retras. Vrei să-ţi împrumut planşele **după** care am învăţat eu la biologie ?" Şi pentru că celălalt o îmbiă cu sticla **de** Pepsi, îi împinse mîna **gingaş, şi ca o regină ce dă**

ruieşte supusului un lucru de mare preţ, i-o cedă. „Bea-o, tu, Petruşa, e pentru tine. Iar tu, Machiavelli, nu-l lăsă nici **pe** celălalt nemilostivit, mănîncă alunele.” Apoi galeşă, cu sentimentul că oferă în căuşul palmelor propria-i inimă : „Hai luaţi, dragii mei, luaţi ce vreţi voi, simţiţi-vă bine. Nu vedeţi **pe** mult ne-a dat viaţa ?”

Capitolul V

Cafelele fierbinţi îşi înălţau leneş **aburul aromat, făcîndu-i** să uite, într-o uşoară reverie, prozaicele, acutele şi scînteie- toarele îndeletniciri şi preocupări imediate, împingîndu-i într-un orizont impasibil, lasciv, sărbătoresc. La această stare înşelătoare contribuia şi calmul neobişnuit în care se desfăşurau discuţiile, vocea, ca o trompetă cu surdină destăinuindu-se intim într-un mic **bar de** noapte cufundat în **clarobscur,** şi obrazul, despuiat de zigzagul mîmei, nerăbdării, sarcasmului, ale lui Suru, gesturile sale încete, fără svîcnituri şi unghiuri, **aproape** rotunde. Plăcută această nostalgie surâzătoare în cabinetul lui Suru, această torpoare în care inima putea să bată fără să o simţi, iar nervii sa toarcă somnoroşi, ca mîţele sătule, mulţumite ! Şedinţa se derula monoton, de cîteva ore, deşi **parcă** abia începuse, sarcinile se adăugau **fără** nici **o grabă, ca mătăniile în mîna** unui beduin, şi nici un sunet stresant nu pătrundea, ca şi cînd încăperea ar fi fost căptuşită cu vată... Inmînînd fiecăruia dosarele pe care avea să Ie rezolve în lipsa lui, Suru îşi încetinea gestul, întîrziind în aer plutirea palmei întinse, lăsînd privirilor timp să cerceteze lucrurile noi ieşite la iveală pe feţele tovarăşilor de muncă, locul unde de-a lungul timpului se aşezaseră tot felul de semne

cunoscute, dar orînduite acum altfel, în combinaţii nepre-

văzute. De pildă, Rusu, rubicondul secretar organizatoric... îl ştia din prima zi a sosirii. Băiat modest, ascultător, harnic, plin de răspundere – aşa i se înfăţişase şi i se întipărise în minte şi aşa dăinuise ani de zile. între timp, pe neobservate, se adăugaseră şi alte atribute, sau cele vechi se modificaseră, se amestecaseră între ele căpătînd forme noi, cum se întîmplă cu microorganismele în timp ce le priveşti la microscop într-o picătura de ser sau de sînge. Modestia lui devenise expectativă, aroganţă, abia mascate de pleoapele căzute pe globurile ochilor filtrînd privirea grea, fixă. Hărnicia i se accentuase, şi spiritul de răspundere. Dar mai era ascultător ? Cînd îi vorbea el îşi **păstra** muţenia deferentă, imobilismul docil, încremenirea **respectuoasă,** dar privirea nu mai avea acea luminozitate receptivă dinainte, ce exprima elan, adoraţie, bucuria de a fi călăuzit, pasiunea **de a** învăţa şi înţelege. Suru sesiza în înclinaţia oblică **a** capului **pe** umăr, în rigiditatea bustului mai masiv acum, aproape diform, în modul cum mişca pixul pe foile carnetului, **oarecare nepă**sare, răbdare autoimpusă şi, din cînd în cînd, o sclipire **ironică** în ochi. Puteai să ai deplină încredere în seriozitatea lui, în fidelitatea cu care aplica o indicaţie, dar dacă aveai timp **să** verifici cum procedează găseai invariabil urma unei orientări proprii, chiar în chestiuni amănunţit concretizate. Căpătase **deci o anu**mită detaşare şi faţă de şef, acceptîndu-i ordinele, **dar coreetîn-**du-i-le în practică. Pentru Suru rămînea activistul cel **mai** comod şi mai sigur, dar într-o formă sau alta lucra **tot** mai **mult pe cont** propriu, clădindu-şi meticulos şi abil, imperceptibil, **autoritatea** proprie, de pe acum resimţită de subalterni ca **posibil succe**soare, aşteptînd în umbră momentul oportun. Deci **Rusu putea** fi caracterizat, aşa cum dealtfel o şi **făcuse** Suru în atîtea **fişe** de cadre, ca un activist capabil, devotat, disciplinat şi întreprinzător. La lipsuri se putea adăuga o atitudine **cam rezervată faţă** de tovarăşi, tendinţa de a se închide în sine, insuficienta comunicabilitate şi, parcă, prea puţină bucurie **de viaţă, un** fel **de** automatism. Dar acest om cu adevărat bun, **foarte** muncitor, util, eficient, nu putea fi caracterizat şi altfel ? **Ca**

o fire insensibilă,

23 Pumnul şl palma. Cartea a treia

neprietenoasă, ascunzînd serioase carenţe afective, predispoziţia de a se iubi doar pe sine, înclinaţia de a-şi dispreţul tovarăşii, de a-i înfricoşa şi domina ? Ca un creier prea calculat pentru a fi generos, urmărind, prin relieful accidentat al muncii, ţelul propriu, ahtiat să subordoneze cât mai multe acestuia ? Asemenea cusururi pot lua, în anumite împrejurări, proporţii nebănuite, dobîndind consecinţe negative imprevizibile şi inevitabile. Nu odată lui Suru i se întîmplase să audă : cutare avea marile sale defecte în embrion, de la bun început, şi greşeala a fost că nu s-a dat acestui embrion atenţia necesară. Chiar despre Stalin, îşi aminti el, Lenin spusese că ar trebui altul care să-i semene în toate privinţele, dar să fie mai loial, mai îngăduitor şi mai... mai spusese ceva... mai puţin brutal sau grosolan parcă. Or, aceste recomandări au fost ignorate, cusururile semnalate părîndu-li-se tovarăşilor lui minore. Ha ! şi n-ar fi trebuit să fie decit mai loial ca să nu-şi trimită prietenii la moarte sub pretexte inventate, mái îngăduitor ca să nu dezlănţuie teroarea poliţistă asupra oamenilor nevinovaţi, ca să nu pună genunchiul pe grumazul unor clase ce nu prezentau nici o primejdie, mai civilizat, ca să nu respingă orice altă idee decît cele emise de capul lui. Desigur, comparaţia între Rusu şi Stalin era complet deplasată ; cele două cazuri n-aveau nici ân din nici în mînecă, se deosebeau ca cerul de pămînt. Şi apoi această posibilă caracterizare negativă a lui Rusu nu se baza pe nimic tangibil, verificat, decurgea din alăturarea unor impresii disparate. Dar, de obicei, aşa facem, îşi zise Suru, casăm virtuala acuzaţie din lipsă de probe – pentru că nu avem timpul, interesul, răbdarea şi seriozitatea să le adunăm. Dar chiar dacă dispui de un asemenea material, se găseşte întotdeauna ceva care te împiedică să-l foloseşti. Cazul lui Zotoviceanu ! îşi ia, ca acum, o poză de soldat acoperit de răni, gata la orice noi sacrificii, şi care recunoaşte deschis că are şi năravuri. Dar inofensive, spun toţi, mai mult inestetice, desorînd totuşi pitoresc figura lui tăbăcită. Şi ce faci ? Ştii

că e beţiv, spurcat la gură, mujeratic, dar dai din mină agasat cînd vine vorba de el, agasat dar şi tolerant – în sensul că hai, treacă **de la mine, să-l luăm aşa cum e, dă-l dracului, ce să-i facem, o să-l mai îndreptăm noi acum ? – şi mergi cu el mai departe. Viciile lui sînt numai de natură estetică ? E ceva macerat în el, o parte a fibrei morale, a integrităţii, a demnităţii. Ştie să jongleze cu principiile ca nimeni altul Ii merge mintea...! Dar principiile folosesc în mîna lui şi într-un sens şi în altuL Cu alte cuvinte le venerează, dar nu poate să le respecte. Şi tocmai aici e cheia. Pînă unde se poate întinde indulgenţa? Dacă tragi chiulul într-o direcţie, nu poţi să-l tragi şi în alta ? Dracul să-l ia ! Cum să te apuci să-i trînteşti în caracterizare că e descompus, putred, farsor ! Cit îi pui în spinare, atîta duce, trage ca un bivol, ca un elefant. Dacă-i ceri să nu doarmă zece nopţi, nu doarme, îi cad şi mai mult pungile de sub ochi, părul i se încărunţeşte încă pe atîta, brazdele şi ridurile de pe obraz i se îndesesc, dar rămîne neclintit în picioare, şi din ochii lui mari, bovini, îţi spune că e gata să o ia de la capăt. Incîlcite lucruri, amestecate rău ! La Zotoviceanu poţi să spui „dăruire totală în* muncă, spirit de sacrificiu şi unele apucături urîte, rezultat al educaţiei proaste din tinereţe", dar tot atît de bine poţi spune** invers : **„mentalitate şi comportament străine de morala comunistă, în ciuda unei deosebite puteri de muncă şi a neprege- tării de a îndeplini sarcinile încredinţate". Ce formulă alegi ?** Sînt **ambele juste în aceeaşi măsură ? Dracul să le ia l Totul e pe ce pui accentul. Şi în funcţie de ce pui acest accent ? Iată cum e şi cu această caracterizare... Parcă la Vîju e mai uşor ? Asta e cu adevărat ceea ce se poate numi „cîine credincios", li rupi coastele cu bocancii, el continuă să se ţină după tine cu capul plecat, cu coada între picioare, cu o putere de îndurare şi o abnegaţie de-a dreptul mişcătoare. Nici măcar nu scheaună cînd îl loveşti, ţi**

se uită în ochi vinovat, lăcrimînd. Poţi să nici nu-i dai să mănînce, să-l laşi să doarmă în zloată, în ger, devoţiune« nu-i scade nici cu un milimetru. Şi altceva pe lume nu ştie, nici familie, nici odihnă, nici distracţie, nimic. Doar munca. Dar muncă nu cu capul, ci cu picioarele. Ce poţi să-i spui ? Nu ştie altfel şi pace bună! Nu poate, deşi vrea, vrea cu toată sna: ,

S55

Cum scrii ? **„Devotat** pînă **la** sacrificiu cauzei, dar cu limite intelectuale **şi** deficienţe organizatorice" sau „Incapabil, deşi ma**nifestă** cele mai bune intenţii ?" Iată cum de accent **depinde to**tul. Suru îşi surprinse mirat această propensiune spre analiză psihologică neutrală, dezinteresată, simplă curiozitate **de** cercetător, de teoretician speculativ, preocupat doar de mecanismul proceselor de gîndire. **Ciudată** reflexivitatea lui pasivă, **des**prinsă de obiectul ei, şi în orice caz fără nici un interes de fina**lizare !** În **general,** plutea cumva deasupra lucrurilor **şi oameni**lor, realitatea situîndu-se intr-un plan secundar, de unde îi trimitea numai semnificaţii incerte, labile, estompînd reprezentările precise, sedimentate în timp. Aceste neconcordanţe nu-l contrariau, se îndoia că există cu adevărat, lăsîndu-se totuşi absorbit de ineditul lor, de perspectiva deschisă, amînînd însă cu largheţe, de nimic zorit, pentru **altă** dată, definitiva lor lămurire. Cauzele viziunii împrospătate asupra oamenilor le simţea complicate ; ce-I nedumerea **era** în special fondui de mare linişte pe care se ivea, ca şi amplitudinea privirii de ansamblu. Fără să bănuiască ce gîndeşte Suru, ceilalţi percepeau doar lentoarea paşnică, aeriană, contrastînd cu temperamentul şi stilul de muncă bine cunoscute. îi mira însăşi ideea şedinţei, în care şi cele mai mici sarcini curente, nemaivorbind de programele de durată, de dosarele acţiunilor sau domeniilor mai importante, erau repartizate metodic. Fără îndoială, în centrul atenţiei se găsea combinatul, cu nenumăratele lui iţe în- cîlcite, cu diferitele termene amînate, depăşite sau încă nefixate, solicitînd urmărire zilnică, intervenţii, măsuri energice, schimbări de cadre şi aşa mai departe. Pentru **prima dată** Suru vorbea în faţa lor de această delicată, dureroasă, **pe** alocuri **tenebroasă** problematică, fără să strige, să amenințe, **să lovească** cu pumnul în masă, să cheme la raport. Pentru întîia **oară îl auzeau**

preconizînd cu realism şi seninătate nerealizarea la timp a **cută-** rui sau cutărui obiectiv, sau enunţînd improbabilitatea soluţionării unei probleme. Atmosfera li **se părea ireală. Furtuna** cu tunete şi trăsnete, **revărsarea** puhoaielor le cunoşteau, **ştiau** cum **să**

le **pareze, să** se strecoare, **să** iasă teferi. Or, liniştea era suspectă. Preceda un uragan de intensitate neobişnuită, din care nu mai aveau scăpare ? Anunţa catastrofa în mijlocul căreia te afli fără să-i cunoşti proporţiile ? în plus, începuse să-i neliniştească încărcătura crescîndă de responsabilităţi pusă pe spatele lor, îngrozitor de precis şi minuţios atribuite. Asta însemna nu tăvăleală în devălmăşie, cum erau obişnuiţi să facă, revărsînd fiecare sacul, periodic, într-un maldăr comun în cabinetul lui Suru, ci departajare strictă, **pe parcele,** în care se vor mişca distinct, fără nici **o perdea** proteguitoare, în văzul general. La **un moment** dat primul vicepreşedinte chiar îl întrebă **pe** Suru, ezitînd să primească o mapă : „Dar de ce e nevoie, tovarăşe prim, să ni le daţi pe toate, mai bine le păstraţi aici, la dumneavoastră, că doar cît o să staţi... cîteva zile, nu e aşa, şi în timpul ăsta tot nu putem noi să...” Această părere se grăbi s-o împărtăşească Zotoviceanu : „Are dreptate, tovarăşe prim ! Cîteva zile, mai mult nu poate fi. E un control de rutină, analiza sîngelui, microradiografie, barium etc. Chiar n-arc rost! Ce să raportăm noi după o săptămînă ? Mai mult încurcăm. Aşa, rămîn aici frumuşel, în seif... Că noi tot ne ocupăm, nu ? Altfel, şedinţă să le luăm, şedinţă să le dăm, mai mult le plimbăm”. îşi aranja teancul de materiale gata să le restituie la c ?i mai mic semn de încuviinţare. Dar Suru nu luă în seamă obiecţiile şi propunerile celor doi. Făcu doar un semn scurt din mină, din care reieşea că mai bine să lase chestiile astea, că în ce priveşte controalele, nu se ştie niciodată cît durează, iar aici, la judeţ, treaba trebuie bine rînduită, mi cum se întîmplase anul trecut, cînd plecase pe nepusă masa şi lăsase totul baltă. Cei de faţă nu mai insistară, convinşi de acest gest mai mult decît de orice explicaţii, cu o îngîndurare tristă pe feţe. Ce exprima aceasta, se întrebă Suru, resemnare în faţa imperativului, gravitatea asumării răspunderii, sau însăşi autoritatea asimilată ? Şi deodată îşi înţelese propria nelinişte, tristeţe,

cumpănire, sau ce era, predispoziţie spre evaluări globale, bilanţiere ale oamenilor, amestec de precauţie şi renunţare, de aruncare în gol cu

ochii închişi „fie ce-o fi", de necesitate ineluctabilă căreia trebuia să î se supună, şi nu cu supărare sau duşmănie, ci cu linişte olimpiană, cu înţelepciune fatalistă, al căror tîlc se **părea că** nici •ceilalţi nu-l pricepuseră. înţelese sensul protocolului improvizat instinctiv, cu acel simţ ce-i permite dirijorului **de** orchestră să scoată exact nota trebuitoare din îmbinarea zecilor de instrumente. în această şedinţă, deşi nu-şi dăduse seama de la început, şi nu realizase încă **o** bună bucată de **timp** după **aceea,** sub forma depunerii dosarelor de **lucru în** mina celorlalţi, a încredinţării treburilor judeţului spre urmărire şi răspundere, nu făcea decât **să-şi împartă** propriile atribuţii, să-şi fărîmiţeze şi să-şi înstrăineze răspunderile ce alcătuiau conţinutul autorităţii sale unice, superioare, aceea care-i conferea ascendentul de netăgăduit faţă de toţi. Cu alte cuvinte, preda puterea, îşi transfera dreptul **de** a porunci, de **a** decide, de a impune ca un lucru să se facă într-un fel şi nu în altul, de a-şi imprima gîndirea, **expe**rienţa, perspicacitatea, stilul în faptele, întâmplările, realităţile ce constituie viaţa socială a acestui judeţ, în cursul ei neîntrerupt şi tumultuos. Cu fiecare mapă în parte lua de .pe sine şi punea pe ei o învestitură, un drept, un grad ierarhic. **Pe** măsură ce în faţa fiecăruia creştea teancul de dosare, materiale, hârtii, el se deposeda, se împuţina, se golea. Toate acele **grămăjoare** fuseseră ale lui. Tocmai ele îl împiedicaseră **să perceapă dintr-o dată** semnificaţia momentului 1 Faptul că puterea **pe care o** ceda, nu mai apărea în unitatea ei impozantă, indestructibilă, **adică** în maldărul ce-i burduşise seiful metalic, ci în chite, în nuclee **mo**deste, lipsite de măreţie ! Eroare ! **Fiecare pachet ascundea** un sceptru, un ultim cuvânt, un posibil veto. **Toate** îi aparţinuseră lui, la un loc, sporindu-i forţa nu numai prin **suma aritme**tică, ci şi prin efectul împletirii şi contopirii. Nimeni nu mai dispunea acum de superioritatea unicităţii, adică nici unul din cei de **faţă,** dar nici el. Poate cînd **începuse** să-i **cîntărească** din ochi, **să** le revizuiască, **recombine** şi **reconceapă** caracterizările, cu **o mai** acută

limpezime decît oricînd **pînă** atunci, în momen**tele acelea** se dăduse alarma în el. **La baza** întrebărilor **pe care** şi îe punea despre ei, stătea o altă întrebare ascunsă : Pe cine împuternicesc eu acum, cui deleg această parte din entitatea mea instituţională, pe ce mînă încape prestigiul meu în acest judeţ ?" Şi oscilaţiile în preţuirea cusururilor şi însuşirilor, mutarea accentului de pe una pe cealaltă, dădeau glas nesiguranţei înnăscute în subconştient cu privire nu numai la capacitatea lor de a face faţă, ci şi la felul în care vor uza de puterea primită, în sens moral, civic, politic şi, poate nu în ultimă instanţă, al atitudinii faţa de el. Căci deposedîndu-se, se vedea slăbind, deja apăruse senzaţia aceea de aerian, de uşor, de „pe deasupra", nefiind în esenţă una de eliberare, ci de diluţie, debilitate, inferioritate. Aşa se explica schimbarea de la sine a vocii, pierderea notei imperative, despuierea obrazului de severitatea interogativă şi intolerantă, olimpianismul. Şi nu se putea să nu se întrebe, desigur tot în subconştient: „Ce-ar face ăsta, **sau** ăsta, acum, cu mine, dacă şi-ar da seama că nu mai stăpânesc nimic şi **că** totul le aparţine ? Nu astăzi, neapărat, ci peste o săptămână, **peste o** lună ! Ar mai primi un ordin sau măcar un sfat ? Sau m-ar **da la** o parte ca pe un lucru netrebuincios, incomod, **m-ar** repezi **ca pe** un pisălog impertinent ?" Şi se bucura în sinea **Iui** că ei nu dau semne de înţelegere, nu sînt conştienţi de importanţa covîrşitoare a solemnităţii, confundînd-o cu o şedinţă banală, că nu intuiesc încărcătura explozivă **a** atmosferei şi nu pricep, nu pricep în mărginirea momentană, faptul **că** acum, în faţă, le stă regele gol. De aceea tresărise la semnul dubios de îngîndurare şi gravitate, de posomorala încordată, desluşind în el seînteia unei conştiinţe, un început de limpezire, o **apro**piere de punctul nevralgic, fierbinte, de „foc". Atunci **se în**cheiase şi actul propriei lui conştientizări şi, pătrunzînd în miezul lucrurilor, încheie şedinţa.

După ce le strînse mîinile de despărţire, deşi nu mai **avea** nimic de făcut, se duse ca de obicei la masa de lucru,

se lăsă greu pe scaun, arătînd cu ostentaţie că vrea să se cufunde în treburi. Colaboratorii mai întîrziaseră **în drum** spre uşă, cu aerul că se gîndesc dacă totuşi nu au **uitat** ceva, **împingîndu-se apoi unii pe alţii spre ieşire cu o politeţe de paradă. Rusu, folosind acest moment confuz, se întoarse şi, cu un obraz gras, lucios, total inert, ca de sticlă, se aplecă peste masă şi îi şopti: „Ştiţi că tovarăşul Cernea a fost instalat... Am ajutat şi noi 'a transportul lucrurilor... Vreau să spun că s-a instalat cu totul, inclusiv serviciul soţiei, locuinţa". Suru nu ridică ochii de pe hîrtia aflată pe birou, cu toate că nu era decît diagrama precipitaţiilor căzute în judeţ, pe care dealtfel o cunoştea pe din afară, şi adîncit în presupusul său studiu, lăsînd impresia că a ascultat doar cu o parte de ureche, mormăi distrat: „îhî... da... şi, care e problema ?* „Nimic, nimic ! se dezvinovăţi Rusu. Strict informativ! Nu aveţi desigur nimic împotrivă că gospodăria noastră a dat o mînă de ajutor ! în ce priveşte plecarea dumneavoastră, să dau dispoziţii la garaj ?" „Nu, nu, mulţumesc. Totul e aranjat. Apoi, după o pauză, scăzînd vocea : Dacă e ceva deosebit, mă suni şi pe mine, da ?" Regretă imediat aceste cuvinte, chiar tonul folosit, involuntar rugător, ca şi cînd ar fi cerut o concesie – adică deşi pretenţia era prea mare, deşi problemele de partid şi de stat ale unui judeţ nu se discută la telefon, la un interior de spital, totuşi, dacă e el bun, să treacă peste aceste considerente şi... Şi practic de ce să-l sune ? Cu ce poate să-i ajute de-acolo ? Numai ca să se afle în treabă ? Rusu îl asigură că-I va ţine la curent, evident dacă apar probleme deosebite. în nici un caz n-o să-l deranjeze cu fleacuri. Dînsul să fie liniştit, să facă tot ce trebuie ca să iasă bine... înainte, de toate, să-nătatea, nu e aşa ? Şi, urîndu-i multă, multă sănătate, ca şi cînd ar fi fost bolnav, se întoarse şi ieşi cu**

mersul lui ţeapăn de automat.

Suru îl petrecu pînă la uşă cu privirea, stăpînit de un sentiment de repulsie, pentru prima dată încercată faţă de acest om serios, cunoscut în activul judeţean ca mîna lui dreaptă. De ce ţinuse să-i servească în ultima clipă pilula cu Cernea ? Ştia, măgarul ceva, şi o făcuse din perversitate ? Aflase probabil că Suru se opusese propunerii făcute de Bucureşti ca Cernea să treacă la Colegiul Central. E adevărat, apucase să spună nu,

fără **să** chibzuiască **prea** bine, fiindcă practic n-avea motive **să** se împotrivească, **şi apoi** se cramponase pe poziţie. De ce o făcuse ? Din principialitate ? Adică nu avea încredere în principialitatea lui Cernea, cum susţinuse ? Sau se trezise în el invidia ? Nici una, nici alta. **Se** văzuse dezavuat. Promovarea anula sancţiunea, ştergea cu buretele motivaţia în care la timpul său crezuse, dezbrăca actul de semnificaţie politică, expunîn- du-l la tot felul de interpretări. în special la cea de care se temea cel mai mult, de subiectivism, al său, al primului secretar. Dincolo **de** asta repunea în cauză criticile lui Cernea. Căci nu şi le retractase. Dimpotrivă, o pusese pe mahalagioaica aia ide nevastă-sa să le propage în public, în tot felul de cercuri. Deci i se dădea lui dreptate. în sine n-ar fi avut nimic împotrivă ca Vlad să fie promovat. Acolo unde avea să lucreze nu era nici şantier, nici combinat, pentru că Suru nu putea fi clintit din convingerea că în domeniul conducerii directe, organizatorice, Vlad nu făcea doi bani. Nu întîmplător de aici se iscase cearta, şi avea remuşcărî că-l lăsase să se compromită în practica organizatorică, în loc să-l orienteze într-o direcţie potrivită capacităţii lui. Poate odată o să-i spună asta lui Vlad, deşi relaţiile lor, sub auspiciile acelei femei... Oricum, hotărîrea îl umilise. Se trecuse peste el. E drept, în afară de Rusu, nimeni de la judeţ nu credea să mai fi aflat ceva. Totuşi, pentru prima dată părerea lui nu fusese luată în seamă, ceea ce însemna că îşi pierdea credibilitatea, poziţia. Cineva pe-acolo o fi zis : „Ia mai lasă-mă şi cu Suru ăsta, cu pretenţiile lui de infailibil. Ce, el **e** Alfa şi Omega ? Nu e de acord. Să fie sănătos ! în general, nu mai e destul de maleabil... a devenit fixist, pătimaş". Şi **măg**arul de Vlad mai venise să-şi ia rămas **bun.** Nu încercase desigur **să** braveze... asta ar mai fi lipsit! Poate exagerase **în** sens invers, al unei prea mari... Suru nu găsea cuvîntul potrivit... naturaleţi. Fără s-o **spună** direct, invita la uitare, la **pace,** la **ega**litate. Da, poate asta îl deranjase, aerul de **egalitate. După** ce l-a tutelat atîta...

Sau, întrucât se duce **la** centru, **se aşteptase să-l** vadă umflat în pene, şi Cernea îl **pusese în inferioritate cu modestia lui ? Dracu** ştie ! **O** fi aflat că **avusese** în **el un opozant ?** Cu atît mai mult nu trebuia să vină. **O** făcuse ca să-i dea **o** lecţie de mărinimie ? **¡De** superioritate filozofică ? în **asta** consta **par.şivenia** lui, nu spunea pe faţă ce gîndeşte... Oho, aici o plesnise, *o* luase razna. Tocmai că **spunea al** dracului! Un om încîlcit. Cu el nu o scoţi la capăt. Şi **acest Rusu care** vine să-i dea peste nas. Trebuie sâ fi trăncănit el **ceva ! Fără îndoială, se** pune bine **cu** centrul. Carierişti! **Ducă-se** dracului cu toţii! Acuma are ceva **mai important** decît **să-şi bată capul** cu ei. **La** întoarcere ! **Dacă** totul **va** fi în ordine... **Sănă**tate să **aibă,** că le dezleagă el pe toate. **Se ridică greoi** şi **pomi** spre uşă, însoţit de scîrţîitul balamalelor şi curelelor ce **făcea** acum parte integrantă din personalitatea lui, ca un **parfum** anume din aceea a unei femei, sau ochelarii dintr-a unui miop.

Se opri în mijlocul cabinetului şi se întoarse **cu faţa spre** masa de lucru unde se aflau **telefoanele, mapa de birou, *„presa*** papier-ul" din primul oţel turnat în **combinat, iar** în **spate** biblioteca, semnalizînd ca un ciudat semafor din **cotoarele** roşii şi groase ale cărţilor politice legate, apoi **dulapul cu piese** de metal, fusuri de la filatură şi alte mostre **ale producţiei** industriale a judeţului. Toate îi enau apropiate, **făceau** parte din el, ca şi scrîşnetul protezei, şi se simţea bine în mijlocul lor, şi n-ar fi vrut să le părăsească nici pentru un **moment, cu** atît de mult pentru a pleca în necunoscut. Căci deşi ştia **unde se** duce şi deşi mai fusese acolo, îl **stăpânea cu putere senzaţia** de ieşire în necunoscut. Necunoscutul fişelor de **laborator,** al filmelor, al feţelor impenetrabile **ale** medicilor, **al unei** voci **de** sfinx ce avea să se pronunţe... **Se încruntă, se întoarse** şi **ieşi** cu un surîs ştrengăresc de flăcău ce pleacă în peţit, salatîn- du-i cu o nonşalanţă **desăvîrşită pe cei cîţiva auxiliari ce se** strînseseră în

anticameră pentru **a-i ura drum bun.**

Timpanele vibrau **plăcut la pedala joasă a vocii melancolice,** nazale, **a celebrului Nat Ring Cole, ce pulveriza în inc*-**

pere o infuzie **de** sunete dezmierdătoare, învăluind totul în**tr-un** lac discret, irfat, de o singură culoare nedefinită. Pe graţioasele volute ale orchestraţiei intra, schiţînd vagi paşi de dans, **gazda,** purtînd **pe** palme, ca o gheişă experimentată, **pla**tourile. Doctoriţa Liliana Bulfinski îi **îndemna pe** băr**baţi –** folosea mereu pluralul, deşi se **adresa** exclusiv lui Vla**dimir Cernea –** să-şi toarne din „Amaro"-ul italian delicios, fabricat integral **pe bază** de plante, după informaţia ei, culese din Alpii tirolezi. Cernea mulţumea cît putea de galant, stingherit de **prea** multa atenţie ce i se acorda în acest select cerc de prieteni ai Elvirei. îşi înmuiă buzele în lichidul negru, lă- sîndu-i pe ceilalţi să-şi deşerte cu **gesturi** bruşte păhăruţele de cristal. Observa cu plăcere cît de dezinvolt, elegant şi, într-un fel hegemonie, se mişca în acest mediu Elvira, dispunând **de** întregul conclav cu verbul ei scînteielor, cu ţinuta de o discreţie regească. Spiritul Elvirei, exteriorizat prin rafinamentul ţinutei şi, doar din cînd în cînd, cu parcimonie, prin subtilităţi intelectuale, el stăpânea de departe pe celelalte, im- punîndu-le **o anumită cadenţă şi** o **anumită** altitudine, făcînd ca butadele să se încrucişeze **ca** floretele, anecdotele să se reverse în **cascade raipide.** Se rîdea într-un diapazon larg, de la hohote cu rezonanţă prelungită, pînă la scurte puf- nituri, acestea cu mai mult tîlc, folosite îndeobşte cînd vorbele de duh conţineau caustice dar foarte, foarte prudente şi bine ermetizate aluzii politice. Cei ce le debitau, de obicei un tip cu o faţă asimetrică şi puhavă, despre care se spunea **că** este mare electronist, nu-l priveau niciodată pe Cernea, indicând astfel că în nici un caz nu i se adresează, exduzîndu-l pe toate planurile. Soţul Lilianei Bulfinski, cea mai bună prietenă a Elvirei, afişa un aer de îngăduinţă obosita, surîzînd din cînd în **cînd** convenţional de la înălţimea altor zone de interes, **pe** care prefera **să** le treacă sub tăcere, **să** le menţină în anonimat. Acest bărbat masiv, blond, pleşuv, încă **tânăr deşi trecuse de o jumătate de veac, lucra în comerţul ex-**

terior. Graţie profesiunii sale, deselor călătorii în **străinătate, şarmanta** prietenă a Elvirei purta o vestimentaţie **de** cel **mai bun-gust,** iar în **casa** ei **se** puteau bea cele **mai** rare şi **scumpe** băuturi şi asculta ultimele casete lansate pe piaţa apuseană. Tot atît de blondă ca şi Elvira, mai planturoasă decît **ea,** cu obrazul mult mai fanat, **lăsa să** se **ghicească,** sub amprentele timpului şi ale unei vieţi intens consumate, trăsăturile marii frumuseţi ce **fusese. Liliana** Bulfinski **îi arăta** lui **Cernea o** simpatie plină de atîta cochetărie încît îl punea în încurcătură ; îi **făcea** complimente, **admirindu-i** statura, părul **alb mătăsos,** privirile inocente, spunîndu-i din **cînd** în cînd cu o drăgălăşenie sobră, dar provocatoare, „cavalerul meu", „prinţul meu". Acceptînd **să** facă act de prezenţă la **această** mică sărbătoare „în cerc închis" **a** zilei ei **de** naştere, **după** ce **o** mai văzuse înainte doar de două ori, Cernea îşi întrebase soţia dacă nu găseşte exagerate aceste maniere, dar Elvira îl asigurase că prietena ei e absolut sinceră, că pur şi simplu îl place şi **că** nu vede nimic rău în asta. După ea, Liliana era inima **cea mai** deschisă, mai sinceră şi drăgăstoasă şi sufletul cel **mai** curat de pe pămînt. 11 sfătuise să nu-şl facă nici un fel **de** complexe, să se lase în voia adulaţiei micului grup de prieteni vechi, ce-l preţuiau pentru calităţi de care el era inconştient şi, nu **în** ultimă instanţă, pentru faptul **de a** fi fost **alesul** ei. **De simpatia** deosebită a doctoriţei pentru **Cernea făcea** din cînd în cînd **haz, dar** cu un tact desăvîrşit, soţia electronistului, o **fe**meie voinică, de proporţii impresionante, plină **de viaţă,** tot timpul cu rîsul pe buze şi în ochi, şi cu o **poftă de** mincare pantagruelică. Ea-i arunca mici înţepături lui Bulfinski, cu referiri voalate la lungile-i absenţe din ţară, făcînd-o însă întotdeauna **de** faţă cu **Liliana, aceasta** amuzîndu-se, **îmbrăţişînd afectuoasă** capul pleşuv al soţului şi

sărutîndu-i obrazul **pe care aluneca** stins o prefăcută complicitate. Mai era o **pereche** uimitor de rezervată în raport cu atmosfera generală. **Ea,** o brună slabă, nu lipsită de oarecare felînitate, îşi rezervase rolul de fumă-**toare asiduă –** lui **Cernea** i se **păru că are degetele îngălbenite**

de tutun ca pocheriştii pătimaşi – iar el, un tip şters, pe acela de ascultător conştiincios şi docil al oricui ar fi avut nevoie să-şi descarce sacul, să-şi omoare plictiseala îndrugînd vrute şi nevrute. Intorcîndu-şi leneş trupul masiv, Bulfinski făcea să pă- căne surd butoanele casetofonului sofisticat, întorcând benzile, anunţînd laconic, pentru orice eventualitate, numele interpreţi- lor, cu un accent atît de ostentativ străin incit deveneau nei- dentifieabile. Mîncară somon afumat preambalat în folie de aluminiu, la care băuseră un „Chabli" californian, apoi, şi aceasta era surpriza serii, jumătăţi de avocado umplute cu şuncă de „Parma", se servi muşchi de căprioară rece, stropit cu „Chat- eauneuf du pape" şi, la sfîrşit, „fromage" : „Caprice de Dieu" şi „Boursene". La avocado toată lumea se arătă epatată, cu excepţia brunetei care ezită mult înainte de a gusta, declarînd că fructele respective o spuziseră toată cu prilejul unui turneu în Argentina, Cernea aflînd astfel că e pianistă, şi încă, după cum i se preciză, una din cele mal bine cotate de „ARIA". Cu excepţia corpolentei profesoare de engleză, soţia electronistului, convivii mîncau foarte puţin, ca şi cînd nu şi-ar fi satisfăcut o necesitate fiziologică, ci ar fi participat la un rafinat joc de societate. La început, lucrul acesta îi făcu o impresie bună lui Cernea, dar se răzgîndi repede, găsind că mai mult decît un îndelung exerciţiu de în- frînare a poftelor vulgare, aceasta trăda snobism. Nu luau propriu-zis masa, ci oficiau un ritual pe care şi-l închipuiau a fi de castă ; nu plăcerea senzorială conta, ci vanitatea de a li se cuveni o asemenea ofrandă. Chiar cele cîteva exclamaţii de surpriză şi admiraţie auzite în timpul mesei nu se adresau bucatelor, ci sunau ca nişte gratulări reciproce. Puteau foarte bine să nici nu se atingă de raritătile de pe masă, esenţialul

consta în faptul că fuseseră procurate şi că plăcerea de a le poseda le revenise lor. Cernea descoperea o bucurie meschină în această cină, asemănătoare cu orgoliul parveniţilor fotogra- fiindu-se încărcaţi de bijuterii. Doar alcoolul îl beau cu rîvnă veritabilă, alcoolul tare, căci preţioasele vinuri rămîneau pe trei

sferturi în pahare, intrind şi ele **în** acelaşi **joc stupid de grandomanie** şi risipă. Cuprins de dorinţa de a strica puţin atmosfera **sacerdotală,** Cernea îl întrebă *pe* Bulfinski cu un ton c£t putu **de** mercantilic şi **prozaic :** „Trebuie **să coste** foarte scump bunătăţile acestea, nu ? îmi închipui **că** aşa ceva **se** mănîncă şi **se bea doar pe la** marile restaurante pariziene". Bulfinski, luat prin sur**prindere, nesigur** de sensul întrebării, clipi de **cîteva** ori **alarmat, după** care, destinzîndu-se, bagateliză **masa cu toate** mijloacele **de** care dispunea. „Aşi, da de unde, bătu leneş **şi** dispreţuitor din mînă, cu o voce aproape scârbită. Sînt nişte fleacuri, le găseşti la orice dugheană. Le iei pe cîţiva marafeţi." **„Daa ? se** mira deziluzionat Cernea. **La** orice **dugheană ? Aşa,** deci ?" „Ei, **lasă,** Soni, interveni englezoaica **gurmandă, că nu se** mănîncă «somon **fume»** şi nu se **bea** «Chabli» **la** orice colţ de stradă. Şi acolo, tot protipendada..." Electronistul crezu de datoria lui **să** vină în ajutorul lui Bulfinski şi, **deşi se vedea că** suferă, că prin aceasta îşi rănea amorul propriu, **recunoscu** ezitînd că, într-adevăr, asemenea lucruri nu sînt **prea scumpe.** Inspirat subit, adaugă, şi Cernea fu sigur că o **face** pentru **a** se răzbuna, **că** această mult hulită societate de consum **a început Să aducă** la îndemîna maselor ceea ce înainte, **într-adevăr, era apanajul** burgheziei. „Aiurea, ricana Bulfinski, **la îndemîna** maselor ! Apoi schimbă deodată pista. Totul e **prefabricat, pre-** ambalat, falsificat. Dacă vreţi să ştiţi, în Occident se **mănîncă** prost. Avem, domnii **mei,** bucătăria cea **mai bună din lume,** nu dau iahniile, mititeii, **sarmalele, mămăliguţa, plăcintele** noastre pe

nimic.” „Bine, dar te contrazici, Soni, **nu** se **lăsă** îmbrobodită gurmanda. întotdeauna ne-ai vorbit **de grozăviile pe care** le mănînci tu la bistrouri. Dealtfel şi tu, Nucule, îşi **luă** în primire bărbatul, ai susţinut **mereu că viaţa e** îngrozitor de scumpă acolo. Poate o făceai interesat, se **alintă insinuantă.** Cred că te-am prins !” **Cernea avu impresia că** Elvira surprinsese o licărire **de** maliţie **pe chipul lui, căci in**terveni, **ea însăşi** puţin **batjocoritoare :** „Ei, **lasă că vă lămuriţi «roi altă dată. Acum putem să trecem dincolo ? Tare aş bea o**

cafea, iar **Liliana văd că abia** aşteaptă să-mi ghicească în **ceaşcă".** Se ridicară şi Cernea încercă o perfidă satisfacţie vâ- **zînd** involuntara grimasă de decepţie a comesenilor ce **părăs**eau resturile festinului, depreciat deodată în ochii lor, cu sentimentul celor care, convinşi că au purtat pietre **scumpe, află eă nu erau** decît gablonţuri.

în timp ce savurau coniacul franţuzesc, cineva **aduse** pie**sele** de canastă şi împărţi suporturile de lemn. Nimeni nu-l întrebă pe Cernea dacă vrea să joace, subînţelegîndu-se pro**babil că acest** gen **de distracţie** cade în mod obiectiv în **afara** preferinţelor sale, sau poate, se gîndi el, fuseseră instruiţi **în** acest sens de Elvira, Liana Bulfinski, ţinîndu-se şi **ea deo**parte, rezemată de speteaza canapelei, îşi încălzea **în palmă** balonul de cristal trăgînd, cu gesturi de boss distrat, din ţigareta americană lungă şi parfumată. Sunetul sec al **pieselor pe** cele **două** măsuţe, cuvintele puţine, deslînate, **ale jucătorilor,** caierele fumului alb al ţigărilor ridieîndu-ee în şerpuiri **mola**tice spre tavan, **aroma** excitantă a vaporilor **de** coniac, împrumutau adunării o tihnă familială mic-burgheză. **Cernea se gîndi** cît **de tipic este acest** tablou **pentru nevoia oamenilor de** întoarcere la patriarhal, într-o societate absorbantă şi acaparatoare, într-un mediu cu deosebire solicitat prin natura profesiunilor şi răspunderilor. Un electronist, un **om** de **afa**ceri, un constructor de hidrocentrale cum era tăcutul, **posacul soţ** al pianistei, o doctoriţă, angajaţi toţi într-un curs de viaţă trepidant, avînd în sânge otrava ritmului, a vitezii, obligaţi, <cel puţin aşa se presupunea, să se informeze, **să** se ţină **la** ¡curent cu noutăţile branşei, găseau timp, şi nu numai timp, **ci plăcerea,** necesitatea, **de** a se cufunda în **această** vegetare intelectuală, punînd zidul monotoniei unei pasiuni derizorii, fără nici un sens practic ■— poate

tocmai **de aceea! –,** între ei şi lumea din care se abstrăgeau cu **bună-ştiinţă. Coborau nivelul pretenţiilor şi aspiraţiilor, renunţau la snobism, la înfumurarea de castă, cu iluzia că şi-au găsit o insulă ermetică,** inabordafoilă, **că** participă **la o robin-**

sonadă modernă de **o** oră, confortabilă, reconfortantă, unde miza nu mai era supravieţuirea, ci tocmai uitarea tiraniei ei. **După un** timp, Elvira se **retrase** şi **ea** din joc şi se **aşează pe canapea,** alături de doctoriţă şi de Vlad, parcă pentru a le supraveghea convorbirea, sau pentru a o canaliza spre subiectele cele **mai** prielnice. Prinzând firul discuţiei, se arătă nemulţu**mită,** în glumă bineînţeles, **că** în loc să-şi iacă mici confidenţe, indispensabile unor oameni ce se simpatizează şi vor să **se** cunoască mai bine, se apucă să foreze roca prăfoasă şi îne**căcioasă a** muncii profesionale. Cernea voise să ştie cîte ceva **despre viaţa** doctorului de spital, despre „mizeriile" ei, cum **se spunea,** motivîndu~şi curiozitatea prin aceea că o foarte **bună** prietenă **a** lui tocmai intrase la medicină. Liliana Bulfinski făcea haz. „Dar pe ce lume trăieşti, scumpo ? o tachină **pe** Elvira. Habar nu **ai, sînt** sigură, **că** soţul tău are o **amică** în anul întâi de facultate. E vesel, desfătător – şi **rîdea** din **toată** inima. Dar ştii, dragul meu, eşti nu **numai adorabil,** ci **şi** primejdios ? Deşi ar trebui să plâng, fiindcă noi nu **mai** avem nici o şansă." Elvira, indulgentă, după ce **savura** confuzia, prelungind-o dinadins, îi aduse **la** cunoştinţă Lilianei **că** respectiva nu era decît „fiica adoptivă" a lui Vladimir, **odrasla** primului secretar al judeţului. „E **din** nou la noi" **informă doctoriţa cu** oarecare sobrietate, uitând de latura distractivă a subiectului. „Cine ?" nu înţelese Cernea. „El, primul **secretar. S-a** inter**nat** iar în spital." „Dar de ce ? Cu piciorul... vreo **complicaţie?" Doctoriţa** clătină din **dap.** Nu, nu era vorba de o complicaţie **la** picior, **se** internase **pentru** control, **ea credea însă că** nu **se simţise** bine şi, **cu regret** trebuia **să ,spună – ştia că au fost** tovarăşi de muncă, prieteni – **că starea sănătăţii tovarăşului Manole** Suru era departe de **a** fi liniştitoare. încă **nu se putea pronunţa,** nu **se conturase** ceva cert, îl **suspectau de o recidivă a bolii,** continuau **analizele, urma să se** mai **facă unele** consulturi. 11 **va** ţine **la**

curent **dacă doreşte. Sigur, oricând mai rămâne o şansă, pare să fie un om norocos, dar de obicei**

asemenea cazuri sfîrşesc prin metastază, toată chestia e dnd se produce. Cernea **manifestă** o nedumerire **deprimată. Cum, aşa deodată ?** Doar **îl văzuse** înainte de plecare, chiar îl **admirase' n-ai fi zis că a fost vreodată bolnav ; aceeaşi energie neobosită,** aceeaşi **poftă** de viaţă, de muncă. Nu se poate, **nu arăta aşa cum arată un om care... Probabil se înşală ei. Medicii** sînt prăpăstioşi, dacă ai încăput **pe** mîna lor nu **se poate să nu** te scoată bolnav – cum păţeşti cînd te **duci** la ăştia să-ţi **vadă** televizorul, sau maşina, trebuie să-ţi **găsească neapărat ceva,** altfel ce fac, mor de foame ? îşi exprimă îndoiala, cunoş**tea** bine constituţia robustă a lui Manole, dealtfel **şi ea spusese că nu sînt** siguri, dacă **ar** fi fost ceva **s-ar fi** văzut **pînă acum.** Liliana Bulfinski nu **insistă, dar Elvira** îl **contrazise, cu un** ton din care, se gîndi Cernea, nu **numai că lipsea obiş**nuita tristeţe filosofică, acel fatalist „ce să-i faci, trebuie să **te** împaci cu inevitabilul", din vocea **oamenilor capabili să accepte mai** uşor realitatea zguduitoare – **dar** se **putea** întrezări o **uşoară** însufleţire, **ca** şi cînd contrariul **ar** fi **fost** indezirabil, in**dezirabil** şi nedrept. Nu-i plăcu tonul şi **fără să o acuze direct de** cinism se văzu îndemnat să facă elogiul lui Suru, revoltîndu-se tocmai împotriva absurdităţii hazardului care loveşte, într-un mod satanic, oamenii cei mai valoroşi, ocolind nulităţile, 15- sîndu-le **să** facă umbră pămîntului **degeaba.** Spunînd **aceste cuvinte,** nîcj prin minte nu-i trecuse cît de violentă **va fi reac**ţia Elvirei. Ea voi să ştie pe ce criterii împarte el oamenii în valoroşi şi nulităţi. Asta poţi **s-o faci** în cadrul unei **speciali**tăţi, **în** cel mai bun **caz** comparînd între ei, **să zicem, stoma**tologii sau croitorii, brutarii **sau**

matematicienii – deşi nici **aici** principiul nu se aplică perfect, pentru că şi un matematician genial are **nevoie** de aportul colegilor mai **modeşti ; din acu**mulările, chiar din eşecurile şi erorile acestora, se inspiră şi se ridică el. **Dar** în **cazul unor şefi de profesie, ca să spunem aşa, pe ce bază faci clasamentul ?** Cernea expuse ceea ce **considera că înseamnă un om valoros în general, indiferent de meserie sau** funcţie, enumerînd trăsăturile, **proprietăţile morale şi so**ciale, insistând **pe** înrîurirea exercitată asupra semenilor, ca prototip al curajului,, dîrzeniei, spiritului inovator şi **aşa mai** 'departe. **Dar** ce înseamnă înrîurire ? îl somă **Elvira** fără să-i **lase timp** să explice. Impunerea unui punct de vedere ? Violentarea personalităţii altora în virtutea funcţiei ?. „Dar, 'dragă, negi că oamenii îşi aleg modele de viaţă ? Că fiecare **tinde să** imite într-un **fel sau** altul personajele **pe care le ad**miră ?" Ea o ţinea însă una şi bună : „Nu, înrîurirea este un curent detestabil, imitare impusă de cei mai tari, **mai** bine situaţi, **de** cei de care oamenii depind'[1]. „E un fel **de a spune.** Eu **te** întreb altfel: ce vină **au** eroii că **sint imitaţi ?"**

Cernea **băgă de scârnă că** vorbele lui nu **mai întâmpinau** obstacolul cîlţoasei rumori **ce** le amortiza, le **absorbea, ci ră**sunau limpezi ca tacîmurile ciocnite de porţelanul farfuriei **în** momentul cînd toată lumea a încetat **să** mai **mănînce. Erau** ascultaţi. Jocul cu pietre fusese întrerupt şi **adunarea** urmărea schimbul de replici al soţilor Cernea. Elvira **pufăi:** „Eroi ! Ce sînt eroii dragul meu ? Se **dă** un **examen, se capătă** o diplomă ? Nu, nu voi folosi acest termen. **Voi rămâne la** acela de «exemplu care înriureşte». Ce **vină** au, **spui ? Aceea de a** se da singuri drept pildă, de a cere **ca** şi **ceilalţi să trăiască** şi să se poarte la fel. în muncă, în

gîndire, în variate împrejurări." **„Dar** cum ar putea evita asta, Elvira **dragă ? inter**veni cu un ton împăciuitor Liliana **Bulfinski, sugerînd că oarecum se** află de **partea** lui Cernea. Oamenii sânt **zeloşi, ei sin-**guri..." „Ba da, ba da, **se** poate **evita. Să-i respecte pe ceilalţi, iată** condiţia. **Să** le arate că şi **ei constituie o valoare demnă de luat** în seamă, **de** cultivat, de **dezvoltat.** Să **nu acrediteze ideea monopolului** valorii, **să** nu **facă** nimic **pentru instaurarea acestui rwnopcd."** „Tu pleci **de la premisa – se amestecă în dis-**

ouţie şi electronistul, fără să trădeze nici un partizanat, părînd că doreşte să se informeze doar, dar Cernea avu impresia că vraa să-i ofere ‘o pistă Elvirei – că promovarea propriului exemplu este sinonimă ou infirmarea altor posibile modele?" „Da, asta cred, prinse ea sugestia. Adică ce spune «modelul»: voi «înteţi doar materia primă din care trebuie plămădit ceva, iceva după chipul şi asemănarea mea. Cu alte cuvinte, începe să se considere o zeitate, prototipul omului ideal. Poate exista aşa ceva, spune şi tu, Nucule ? şi-l luă ca aliat pe electronist. Unde ne duce ideea de prototip ? Nu la aceea de sunraom ? Nu la Zarathustra iui Nietzsche ? Dar nu împing lucrurile pînă acolo. Pun o altă întrebare, mai realistă. Modelul nu împinge ia distrugerea, hai să zic restringerea, diversităţii de ipostaze ale fiinţei omeneşti ? La uniformizare, standardizare, roboti- Eâre ? Nu, dragul meu Vladimir – se întoarse mai constructivă spre Gemea – să renunţăm la acest mit. Să căutăm valoarea 8» fiecare. Să nu dirijăm oamenii spre o unică valoare. Dă-ţi şi tu seama ! Cum ar putea exprima un model, să zicem avansat, pentru că perfect nu poate fi în nici un oaz, asta e o imposibilitate şi teoretică şi practică, deci cum ar putea el să exprime infinitatea valenţelor speţei umane ? Exclus ! Dacă 'am accepta o asemenea regulă de viaţă, am genera o uriaşă pierdere de valori, de valori utile pentru omenire. Oricare dintre noi este un unicat. Atît ca sensibilitate ,şi resurse de gtodir-e, ddci ca percepţie şi înţelegere a lumii, a universului, cît şi ca forţă şi originalitate de creaţie.” „Te admir, surise Cernea, captivat de

verva pătimaşă a Elvirei. Aş zice doar că ai exagerat puţin premisa, ca să-ţi facilitezi splendida tiradă umanistă. Deşi cam prea renascentistă, ca să-i zic aşa, de aceea poate mai puţin pe gustul epocii revoluţiei ştiinţifice, mi-o însuşesc în miezul ei. Numai că nu vorbeam de supraoameni, ci de semeni de-ai noştri mai dotaţi. Vezi, ştacheta pretenţiilor mele e mai coborîtă. Şi, aşa cum eu nu am putut

contesta justeţea principiilor tale, puţin **cam** prea celeste __ şi rîse drăgăstos pentru **a** atenua ironia **scăpată** involun**tar –,** nici tu nu vei **nega** utilitatea modelelor **înţelese ca o cotă** mai înaltă **atinsă** ici, colo, **bună** să ne stimuleze efortul necurmat de autodepăşire." „Evident, evident, cedă Elvira, **dar pînă la** un punct, pînă la imitaţie, în care mă încăpăţînez **să văd** o formă **de** robie, o inadmisibilă renunţare a omului **la** sine. O cale ce nu poate duce nicicum spre fericire." „Sînt **de** acord cu amîndoi, sînt **de** acord cu amîndoi", exclamă emfa- 'tic electronistul, ba chiar se apucă să aplaude. Cernea îl privi atent şi **chipul** lui nu i se mai **păru aşa** asimetric şi puhav **ca** la început. Mai degrabă purta urmele unei pronunţate oboseli intelectuale : ochi bulbucaţi, fără luciu, ca miopii cu multe dioptrii – într-adevăr avea prin buzunare cîteva perechi de **ochelari,** schimbîndu-i după nevoi –, fruntea cu **brazde mari** orizontale **părînd** prea îngustă, obrajii căzuţi **făcând cute** şi **o** gură cărnoasă, roşie, ce contrasta cu restul printr-o **constantă** predispoziţie spre rîs, rezultând **probabil** din **mania de a spune** anecdote. Sub toate aceste trăsături se **ghicea încordarea in**telectuală proprie omului ce întîrzie mult **pe cărţi. Poate** această figură de erudit consumat nu-i **plăcea, se gândi Cer**nea, şi o acoperea cu un strat **gros de fard, respectiv** de mondenitate, după modelul clovnilor ce-şi vopsesc **faţa** în alb. „Dar cele două adevăruri nu se **exclud,** continuă el. într-adevăr urcăm spre cote, **dar străduindu-ne să** rămînem noi **înşine.** Fiindcă, **imitaţia ce este ? O pre**luare necritică. Deci cu imperfecţiuni. Păi **asta vine în contradicţie** cu principiul valorificării moştenirii culturale, **nu e aşa Agata ?** îşi consultă **soţia** rîzînd. Ea **a scris câteva articole pe această** temă, îl lămuri pe Cernea, umblă **pe**

la estetică, înţelegeţi, **e** în materie. Dar remarcînd indiferenţa Elvirei **faţă 'de paranteza făcută, bănuind că o interpretează ca bufonadă ieftină într-o dispută serioasă, adăugă : Imitaţia e dizgraţioasă.**

Mulţi mimează nu fiindcă astfel s-ar ridica spiritual, ci ca să facă plăcere, să intre în graţii, să-şi atingă interesul. Oportunism ! Să renunţi la substanţa ta pentru o facilitate oarecare, pentru comodităţi, pentru bunăstare ? Ce contează asta ?, zice cutare, el s-o ducă bine !" „Ne-am îndepărtat de subiect, interveni plictisită Elvira. Noi discutăm despre cel ce încurajează pantomima. Sau o impune. Vladimir ştie la cine mă refer. Trebuie să recunoşti dragul meu că el a făeut-o. Dacă nu expres, în mod tacit. Prin autosupraevaluare. Cînd raportezi totul la tine... ! eu cum pot, eu cum fac, eu cum dreg 1 nu te indici ca etalon ? Nu te impui ca standard ? După mine e o formă de dominare, de imixtiune în viaţa altora, de instalare arbitrară într-o altă personalitate." „Nu neg, Elvira, existenţa acestei tentaţii. Şi să ştii că e destul de răspîndită. Hai să ne supraveghem cu toţii – şi se uită în jur ca şi cînd ar fi propus un nou joc de societate, observind că unii chiar se pipăiau instinctiv, controlîndu-şi ţinuta, ca şi cînd acolo s-ar fi ascuns tentaţia respectivă. în acelaşi timp nu poţi pretinde ca un conducător să se minimalizeze în public. Datoria lui e să capteze încrederea, respectul, preţuirea... Tu îi ceri să-şi expună slăbiciunile ? E cam mult... Ştiu, o să-mi spui că de ce Ie are. Toţi le avem. EI trebuie să lupte cu ele, nu să le afişeze. Altfel îşi compromite nu numai persoana, ci şi funcţia." „Aici e o nuanţă ! se amestecă doctoriţa, de data aceasta renunţînd la galanteria de amfitrioană şi la tonul dulceag, oerut de simpatia autoimpusă pentru Cernea. A nu expune înseamnă a ascunde. în acest caz, ce prestigiu

poţi să aperi ? Dumnezeule, ce viaţă poate să ducă un astfel de om ? înţeleg să-ţi tăinuieşti, din modestie, prea marile virtuţi, ce vă uitaţi aşa la mine ? nu e cazul meu, vă previn ! dar să stai tot timpul cu ochii în patru ca să nu ţi se vadă defectele ! **Vai** de **capul** lui 1 Un astfel de **om** nu poate fi nici liber, nici **fericit.**

Şi **ce** drept moral are să ceară altora ceea ce lui îi lipseşte ? Pentru **că are** o funcţie mai mare ? Şi ce **dacă** are ? Trebuie să se autoidealizeze ? După mine asta este în esenţă dezumanizare. Păi **dragii mei,** gîndiţi-vă, **să-ţi** uiţi propriile **contururi,** cele reale 1 Ca şi când eu mi-aş procura o oglindă să-mi arate **mereu** chipul de **la** douăzeci de ani. Şi încă exemplul nu **e concludent, urmarea** ar fi mistificarea doar **a ce este pe afară. Dar** o **oglindă falsă pentru** spirit ? Nu, e **o** nebunie ! **După mine, dacă** nu **mai** poţi **accepta că** eşti **egal** cu ceilalţi **oameni, pur** şi simplu încetezi de **a** fi om. Eşti **conştient că ai** limite ? **De** ce **te** sfieşti **să** le recunoşti ? **Abia** atunci **poţi fi acceptat** ca **om.** Dacă ţii **la** asta. **Dacă** nu, o să fii tratat **ea un personaj 'de** scriptură, **sau** ca **un absurd simbol** al perfecţiunii. Sau, **ce mai** încolo şi încoace, **ca** un farseur. Ce ruşine e **în asta ; să** fii un om printre oameni ? Omul e o fiinţă **complexă, insonda**bilă, plină de surprize. Nu e destul ? Şi **n-am epuizat** nici **a mia** parte din definiţia omului, despre care limitele **profesiu**nii mele mă împiedică să mă pronunţ." **„De acord, de** acord, **aplaudă** electronistul. Hotărît, în seara **asta** sinteţi **toti in**spiraţi. Ce să mai definim, voi înşivă ilustraţi, **prin nobilele** Voastre idei, măreţia definiţiei. V-a **stimulat poate prezenţa** tovarăşului Cernea. S-a enunţat aici un adevăr axiomatic. **Nu** este un indiciu **al** valorii tale faptul **că la un moment dat ai o** funcţie mai mare. **Asta** poate fi şi rezultatul unei **proaste se**lecţii, **al** erorii de cunoaştere **sau al** simplei **întâmplări. Dealt**fel **viaţa răstoarnă** de **atâtea** ori **ierarhiile...** Nu **înseamnă nicidecum că răstoarnă automat** şi valorile. Dimpotrivă, **abia le-** restabileşte echilibrul, le pune în dreptul lor. **Sînt adevărate nostimade : ajuns într-un post, X începe să-şi dea aere, îşi freacă** subalternii ca

un plutonier **major. După un timp însă** rolurile **se inversează ; devine subalternul foştilor subalterni. fum e cu modelul „Nucu vorbeşte pro domo, ricană Bal- finski. Asta** e **marota** lui : postul, şeful, răsturnarea de ierarhii. N-o să uite niciodată că putea să fie director de institut ■**şi** nu e. **Nucu e** o valoare veşnic suferindă. Cu cît se **apropie pensia** şi **nu** mai **vsde** nici o şansă, **rana** se adînceşte. Un **mare** -necicatrizat. Astă seară i-aţi oferit balsam pentru ulceraţii." „De ce eşti rău Soni, îl alintă doctoriţa, încolăcindu-şi **braţul 'după** gîtul lui. În orice conversaţie persoanele de faţă sînt **excluse.** Discutăm în general. De ce te legi tu de situaţia **concretă a** lui Nucu ? Nu se poate întîmpla **ca** cel **ce se consideră,** se recomandă şi **se** impune drept model, **să** fie în realitate opusul acestuia ? Şi **ca** toţi să ştie asta în **afară de el ?" „Ne**norocirea e **alta dragii** mei, **se** însufleţi Elvira, **că naulţi** din subalterni, mai puţin vers aţi, mai creduli, mai naivi, îşl **în**chipuie **că** tocmai antimodelul e bun. **De ce ? Pentru că el pro**movează. Concluzia ? Că asemenea oameni se cer. Imitarea ■devine astfel o catastrofă, duce la degradarea personalităţii. Răul proliferează. Aşa-zisul model e un focar **de** infecţie, un reper nu numai eronat, ci nociv. Liliana **a ţinut să precizeze** teă sînt excluse persoanele de faţă – neîndoios ! **Şi că** discutăm în general. Adevărat. Dar nu aş vedea în **asta neapărat** ■ceva lăudabil. Asemenea discuţii, interesante în sine, n-au **nici o** utilitate. **Un** cerc de intelectuali **face teoria chibritului** ■Şi atît. Ridicate în stratul **de** teorie pură, opiniile nu **ajută la** ■nimic. Dacă Nucu reprezintă o particularizare, **cu atît mai bine.** Nu aprob, desigur, micile represalii aplicate de Soni. **Ar mai fi** şi alte posibilităţi de particularizare, eu însumi dispun **de** un foarte bogat

material. Dar aşa sîntem noi, deHcaţi, nu ne murdărim cu fapte, preferăm lumea ideilor **ultradecantate. Nu ? *'n-axa*** dreptate ? Şi să ştiţi, mă vizez în primul rînd **pe** mine. **Căci am deschis discuţia avînd** în cap **un caz concret, dar am** preferat să-l **sacrific** pentru frumuseţea **tiradelor** etice, **cum »punea** Vladimir."

Cernea **nu** mai urmărise ultimele replici, acaparat de ideea tă omul poate deveni prizonierul propriului **model. Avea în vedere** modelul pozitiv, căruia prin voinţă, perseverenţă, cineva reuşeşte să-i corespundă într-o măsură mai mare sau mai mică. Cazul lui Suru, adică. Nu devenise el captivul propriei viziuni despre sine ? Suru nu mai ştia sa **se** bucure **de** viaţă, să rîdă, **să** glumească, să petreacă, **să** discute verzi **şi uscate,** ca orice om normal. El nu mai **înţelegea ce** e o naivi**tate,** o candoare, un gest gratuit. Ca să le poată blama şi respinge ? Uitase ce înseamnă plăcerea **de a lăsa** un **om să se** apropie de el şi **de** a se apropia şi el de acela. Renunţase ia prietenia lor – **singura** pe care o avusese vreodată. **De** ce ? Pentru a-şi **apăra** statutul de şef şi o fizionomie **socială,** împrumutată dumnezeu ştie de unde. Calitatea de **model** i-a **impus o** viaţă **ascetică,** un fel de schimnicie. A introdus în **exis**tenţa lui austeritate, răceală, singurătate. Fără să ştie, **s-a** făcut nefericit. Subordonarea faţă de o **schemă, căderea în** stăpînirea canonului l-a uscat de viu, l-a **transformat în** mumie. Numai frică se citea pe faţa celor ce **aveau de-a** face cu el. Şi un respect forţat. O dramă ! **Nu** i-au **mai rămas** lui atîta perspicacitate, limpezime, spirit de observaţie, **ca să poată** re- cunoaşite adevăratele sentimente cu care **era** înconjurat ? Mai degrabă nu, pentru că iluzia toceşte simţurile, **face** din **om un** beteag, un **opac,** un orb încăpăţînat. **Ar** fi **vrut să deplîngă acest** destin în auzul tuturor. Să **facă elegia sihastrului, deşi**

Suru nu asta era. Sihastrul **fuge** de lume, fie **că n-o mai poate** suporta, fie **că e alungat. El îşi cîştigă dreptul de a nu mai depinde de** oameni, renunţînd la pofta **de a domina pe cineva. Şi** -totuşi **apropierea** dintre **ei aici, în renunţare se găseşte,** numai **că** sînt două moduri **diametral opuse de a** renunţa. Suru **rămîne** în mijlocul plăcerilor, **al** tentaţiilor, **arând puterea de a le întoarce spatele, celălalt nu găseşte destulă încredere în el** şi le părăseşte. Şi unul şi altul alege singurătatea **ca să poată** rămîne tare. Sihastrul pentru a-şi feri sufletul de păcat, sau pentru **a se** mintui după **ce** a păcătuit, Suru ca să-şi **păstreze ascendentul asupra** supuşilor. Prima e **o** formă de evaziune mistică, cealaltă de ancorare în putere. Vru să vorbească des**pre acest** gen nou de pustnicie, despre mortificarea **în însuşi** miezul lumii vii, ca să Ie inculce, dacă nu înţelegere, cel puţin sentimentul îndurării. Se pregătea **să** abordeze **acest su**biect spinos, deşi nici lui nu-i era prea clar, convins că arun- cîndu-l în lacul limpede al gîndjrii 'colective elevate, **de** existenţa căreia se convinsese în acest cerc, îl va putea aprofunda. Prietenii Elvirei erau inteligenţi, culţi, animaţi **de o** lumină umană, cu o subtilă comprehensiune **morală. Deşi îi** cunoştea prea puţin, aproape, deloc, intuia că ar fi un mediu propice pentru laminarea unor idei grele, pentru exerciţiul cu- noaşterii în sine, derobat de ipoteci pătimaşe, de interese personale sau de grup, excesiv subiective. Dusese dorul unui **ast**fel de laborator spiritual, pierduse din supleţea şi acuitatea gîndirii, **din** abilitatea speculativă. Elvira îi rcdeschisese gustul, ea începuse **să** suplinească şi aderenţa şi potrivnicia, **dar** aici spaţiul era mai larg, varietatea de nuanţe mai bogată, probabilitatea surprizelor mai mare. Calmul reflexiv în care **doar** lama ironiei şi mica vîlvătaie a patosului cerebral **vibrau,** îi stîrneau un flux voluptuos al

fanteziei. „Elvira întreba **ce înţe**leg prin erou, începu **el.** V-aş propune **o** formulă. V-ar conveni, de pildă, aceasta : erou este egal incomoditate ?" „Incomoditate pentru alţii ?" **rîse** electronistul ea **de o glumă bună. „Da,** pentru alţii şi **în** acelaşi timp pentru sine", **explică Cer**nea. „Ho, ho ! se **complică ! Nu** m-aş **băga !"** se **apără acesta. „De** ce te temi, crezi că există om **oare să** nu fie puţin erou? Dumneata, de pildă. Nu ştiu cfit de incomod eşti pentru alţii, dar pe dumneata, **după** cîte îmi fac® impresia, nu **prea te-ai**
cruţat." „Pot să spun eu, se oferi Bulfinski. îl **cunosc** de-**ajuns ca să nu mă** înşel. Aţi .pus chestiunea **aşa : «care să** nu **fie». Eu aş** pune-o aşa : «care **să** fie». Acesta **e** Nucu. **Nu** există aspect în care să nu-i lipsească ceva de erou. A fost un timp, într-o anumită măsură, **incomod,** cînd **aspira** să **de**vină **director.** Dar s-a plictisit, **sau a obosit,** sau i **¡s-a** fă'cut frică, **şi a** renunţat. S-a dus eroismul! Incomoditate pentru **sine ? Da, studiază** şi cercetează, **dar** cu plăcere, fără **nici o** jertfire **de sine.** în plus, îşi oferă compensaţii. N-ar **renunţa** la o **seară** ca asta pentru nimic în lume. Deci a ratat şi aici eroismul. Ceea ce spun despre el 'e valabil şi pentru mine. Cine mă observă cum pierd nopţile la muncă ar fi gata să-mi lipească eticheta de erou, dar altul care mă vede culegînd roadele, mi-ar retrage-o imediat. Formula pe **care** aţi pro**pus-o,** personal mi se pare **inacceptabilă** din punct de vedere practic. Din cîte cunosc lumea, nu **prda văd** amatori pentru **un** astfel de eroism. Hai să zic, prin absurd, că Nucu sau eu, am **ajunge** pentru un **moment** Ia acest **grad de incomoditate** bivalentă. **Dar** cine şi rit ne-ar înghiţi ? Şi mai departe : cum **i-am** digera noi pe alţii într-o atare postură ? Nu, **credeţi-mă,** omenirea -ar deveni un balamufc." ¦Ascul1ându-l, Cernea îi vedea faţa mare, roşcată, **buzele** mişcîndu-se **leneş, ca două rime** groase,

ochii de un albastru spălăcit, puţin **adormiţi, înotînd** într-un rîs batjocoritor şi avu revelaţia figurii profitorului. **„Dacă** vreţi **să** ne împrumutaţi **o cît de modestă** aură **de** eroism, spunea Bulfinski rîzînd, atunci **acceptaţi ideea că este capacitatea de a suporta** viaţa **aşa** cum e, **aducîndu-i mici amendamente.** în **asta** sîntesn tari. Aici **da, sîntem eroi.”** Elec**tronistul** rîse şi **aplaudă** şi **se apucă să brodeze o anecdotă adecvată.** Cernea nu **mai** recunoştea **geografia intelectuală a chipului buhăit, vedea numai superficialitate şi ceva de re**

sortul pediatriei. Şi doctoriţa rîdea, scuturîndu-şi cărnurile bine hrănite, strînse în corset, privirea catifelată i se păru glacială şi impertinentă, iar resturile de frumuseţe frivole. Pînă şi taciturna pianistă exclama ceva cu înţeles pejorativ, ¡arunoînd în lături scurte priviri exasperate, ca şi cînd cineva ar fi somat-o să comită .cine Ştie ce enormităţi.

; „Cine sînt ăştia ? se scandaliza Cernea. Ce e aici ? Un trib, un clan, o sectă de pervertiţi, de .adoratori ai huzurului, ai unui cod găsit prin cine ştie ce pod prăfuit al burgheziei. La ce le foloseşte inteligenţa, cultura ? Pentru a-şi agonisi serile fade, de un snobism rînced, această familiaritate stătută ? Se consideră eroi fiindcă' primesc viaţa aşa cum e ? Fiindcă nu se sinucid, sau .ce ? Nu le e ruşine ?" Şi se trezi făcind cu voce 'tare rechizitoriul egocentrismului mărginit şi placid, caracteristic intelectualului subtil dar laş, lipsit de voinţă şi de caracter, mică maşină funcţionind citeva ore pe zi ireproşabil, refugiindu-fi® apoi fericită în cutia 'de pluş. Pe măsură ce vorbea se supăra .cu adevărat, comparaţiile între ei şi tipul de om reprezentat de Suru defavonzindu-i grav. Ce era această autoconservare larvară, le spunea el, conştientă, perfect lucidă, în raport cu sacrificiul la care ştie să consimtă, fără a pregeta, acel modtel de oare îşi bateau joc sau îl puneau la stîlpul infamidi ? î)e ce urau luptătorul făcut să înrâurească te ea ce e viu ? Pentru că s-ar atinge de confort, pentru că ar tulbura o ordine tihnită, călduţă, adormitoare ? Restul sînt vorbe goale, teorie ieftină. întrebau oe s-ar alege de o lume dominată de eroi ? 'Nu ştia, nici nu credea că e .posibil hă ***se ajungă*** acolo. Adevăraţii eroi nu aspiră la dominaţie, ei doar se jertfesc dintr-un impuls prea generos, şi nici nu cer ca gestul lor să fie urmat, cu atît mai puţin sanctificat. Eroul veritabil e inconştient de eroismul său, certificate, diplome, cum s-a spus, îşi procură .pseudoeroii. Deci ei

trăgeau aici o alarmă

falsă. Problema e alta. Cum ar putea supravieţui **¿urnea** năclăită de o gelatinoasă bunăstare, în care pînă la urmă inteligenţa se sufocă, se îneacă ? Nimic mai oribil decît **mărgi**nirea în care se învăluie cu bună-ştiinţă inteligenţa. Afront şi la adresa naturii şi a culturii.

Tot ceea ce spunea, îi venea pe limbă ad-hoc. Nu **se** ştia **ad**mirator al aşa-zisului „erou", văzuse exemplare în stare natu**rală** şi ceea ce îl respinsese fusese nu în primul rînd incomodi**tatea** lor, ci tabu-ul pe care şi-l revendicau, convingerea că sînt din **altă** stirpe, acestea degenerînd inevitabil, **ajungînd la** scleroză, la osificare. Dar îl revolta critica eroului din **perspectiva** suficienţei geloase pe privilegiile ei, ale conservatorismului luminat, inteligent, rafinat. Sau, forfecîndu-l indirect **pe** Suru, pentru că acesta fusese neîndoielnic subiectul discuţiei, subînţeles de toţi şi trecut sub tăcere din ipocrizie, îl atinseseră şi pe el în amorul propriu ? Se confunda el cu Suru, se includea în aceeaşi categorie, se solidariza cu ea ? Dar îl detestase **pe** Suru tocmai pentru acele trăsături urîte de „erou", de pseudoerou. Nu, nu-şi găsea nici o categorie. Nu pactiza nici cu Suru, **dar** nu **se** putea alia nici acestei aristocraţii născute din spuma culturii. Nimeni nu mai făcea haz, nici măcar surâsuri ironice nu mai întâlnea, o tăcere îngheţată se aşternuse peste afabila, idealista şi cinica societate de pînă atunci. Cernea înţelese că relaţiile cu această mică „lume bună[1]" fuseseră rupte total şi definitiv. încercarea Elvirei de a-l integra eşuase **şi gîndul Ia ea îi dădu o uşoară** strângere de inimă, fiindcă ştia **că a** dezamăgit-o şi-şi închipuia cît suferă. „Cum ţi-ai legat tu **viaţa de** sălbaticul **ăsta ?** o s-o întrebe unul sau altul între patru ochi. Unde l-ai **găsit,** în junglă, printre antropofagi ? Nu vezi **că n-a** ieşit **din epoca** de piatră ?" La drept vorbind, în timp ce-i executa, **şi el avea** impresia **că se poartă** ca un primitiv,

că altele erau **regulile jocului, dar el nu le cunoştea sau nu li se mai putea adapta. Se simţea singur,** nu slab, **nu** părăsit, doar singur – şi **nu** era vorba de o singurătate momentană, confruntarea cu cei de faţă doar **o pusese în** evidenţă, **ea** traversa un spaţiu mult mai întins, incluzîndu-i **pe** aceşti intelectuali snobi, dar foarte elevaţi, în **stare să fie şi** patetici şi blazaţi şi **pe** Suru, şi **pe** alţii... Era mîhnit, **dar nu** regreta cele întîmplate, le găsea în firea lucrurilor. La plecare, precipitată de Elvira cu tactul **cuvenit,** îşi luă adio su- rîzînd stîngaci, parcă spunîndu-le : „Ce să-i facem, n-a fost **să** fie..."

Nu fusese prea **greu** să-l tragă de **limbă** pe profesor. **Aştepta** demult momentul potrivit. Poate şi acesta dorea **să~i** vorbească, se gîndi, poate îi dădea tîrcoale de departe şi nu îndrăznea. De obicei ei tac sau mint din milă, poate din obligaţie profesională. Dar unii suferă, au mustrări de conştiinţă, le e scîrbă de această înşelătorie. Se satură să afişeze surîsuri optimiste, să dea asigurări încurajatoare cînd ştiu cu precizie că omul e condamnat, că se duce...

Cu o zi înainte se terminase ultimul examen medical. Or fi **fost** aranjate de formă aceste examene, sau ei chiar bîjbîiau ? Poate, profesorul însă cu siguranţă era dinainte edificat. Aşteptase probabil şi el, de formă, lungul şir de dovezi. Culmea, se părea că tocmai ultima fusese mai concludentă. Moşulică ăla cu oglinda lipită de frunte ca un ciclop, cu instrumente lungi, încălzite la flacăra chibritului, cotrobăindu-i prin gît, prin laringe, pe sub nas. Avusese intuiţia că el descoperise ceva, un semn, un indiciu, o probă. îi ceruse să mai deschidă o dată **gura,** să pronunţe o vocabulă, arătînd ceva interniştilor care îl asistau. Au ieşit în hol **ca** de obicei, şi la întoarcere i-au

palpat îndelung şi minuţios ficatul, făcîndu-l să respire adînc şi să ţină aerul cît mai mult în plămîni. îl lăsaseră apoi în pace şi nici un medic nu mai **dă**duse prin rezervă pînă **a doua** zi, cînd venise profesorul. **Pentru**

prima dată acesta intra singur, fără suită, **şi la o oră ce** nu coin**cidea cu aceea a vizitei reglementare. îl găsise răsturnat în fotoliu, răsfoind o revistă.** Pofesorul îşi **trăsese un scaun aproape, între-** bîndu-l cum se **simte, ce** citeşte, **tot** felul **de** fleacuri. **Se vedea însă pe faţa** Iui c.'. venise cu un scop anume **şi evita să intre în** subiect. „Sper **că** sînteţi lămuriţi acum, nu ?" îl **atacase de-a** dreptul. **Profesorul făcuse** un expozeu deslînat al rezultatelor **analize**lor, **pe care însă** Suru, nerăbdător, îl **oprise** cu un **gest hotărît. „Astea** sînt pentru dumneavoastră. Pe mine mă interesează concluzia. **Am** ceva experienţă **de** spital... Ca atare vreau să ştiu un singur lucru : îmi daţi drumul, sau nu ?" Profesorul zîmbise **încurcat, încercînd să glumească pe seama stilului prea decis, radical,** în care Suni punea problemele. **„Deocamdată n-o să vă dăm** drumul, începuse el **sfătos,** deşi sînteţi **grăbit.** Rîsese iar, făcînd **o pauză lungă. Mai** avem un picuşor treabă **cu dumnea-voastră,** şi **apăsase** delicat pe aceste cuvinte, ridicînd **mina şi** apropiind degetul mare **de** arătător, în **sensul că micimea era** nu numai **a** duratei ci şi **a** importanţei. Niţicuşe **răbdare, asta** vă mai cerem noi. Vrem **să** încercăm un **tratament împotriva** acestei stări **de** slăbiciune pe care o acuzaţi **dumneavoastră de la** un timp." „A apărut iar, doctore ?" îi retezase scurt **Suru** explicaţiile, aruncîndu-i o privire **grea,** plină **de** înţeles. **„Ce să apară, vai** de **capul meu,** la ce **vă gîndiţi ?", se scandalizase profesorul, dându-şi** capul **pe spate** şi fugind **de** privirile lui Suru. **Apoi iar o dăduse pe** glumă. **„Vedeţi, ăsta e** cusurul **dumneavoastră, vorba** lui Caragiale, sînteţi prea rezolut" şi rîsese cu o **însufleţire falsă** pe care Suru o **sesizase** numaidecît. „Profesore, **eu** ştiu **ce boală am avut,** nu mi-am pierdut memoria. **De asemenea, cunosc** reticenţele **sau** restricţiile

dumneavoastră. **însă** sînt **un om tare, profesore. Nu admit să fiu dus de nas. Nu sînt muiere, nu sînt copil.** Trebuie **să** ştiu ce am **de** făcut. Fiindcă tot **mie îmi va** reveni **sarcina să** lupt cu **boala, ca** şi rîndul **trecut. E nevoie să> ne şi sfătuim... să vedem dacă se impune iar operaţie, sau ce.**

Deci cu mine discutaţi deschis. îmi închipui că de aceea aţi şi venit. Şi vă respect pentru asta. Deci, este sau nu ? atît vreau să ştiu." Pusese o forţă de convingere în cuvinte care, evident, îl derutase pe director. „Nu, nu 1 mai încercase el să dea înapoi. Nu e ce credeţi! Nu e nevoie de nici o operaţie. Intenţionăm doar să vă facem un tratament preventiv." Aici se dăduse de ■gel. Suru rîsese, mirîndu-se de sunetul vocii sale sparte, ieşită parcă din cioburi de coarde de sticlă, şi simţindu-şi buza uscată albind, crispîndu-se. „Ha, ha, stimate tovarăşe profesor, •vreţi să vă bateţi joc de mine ? Preventiv ? Cine a mai auzit de aşa ceva ? Vedeţi bine că nu sînteţi omul care să toarne gogoşi. Nu -mai încercaţi degeaba." Dar constrîngîndu-l să vorbească, să mărturisească, simţurile i se agăţau de speranţa că poate totuşi nu e adevărat. Nu era încă totul pierdut, cuvântul fatidic nu fusese rostit. îl forţa pe profesor să se pronunţe, aşteptând în fond să audă un nu răspicat, senin, ferm, un nu adevărat – căci ar fi recunoscut de la o poştă adevărul din el. Cu cît îl presa mai «mult, cu atit spaţiul speranţei se comprima, se micşora, rămî- nînd între el şi vorbele celuilalt, între fatalitate şi refuzul de a © accepta, doar o linie, un punct, o respiraţie. în cruzimea cu ■care îşi cerea verdictul nu era în realitate raţionalismul acerb pe care îl afecta, şi de care poate voia să se convingă şi pe sine, •eu o viclenie ieşită din straturi foarte adînci, păstrate numai şi numai pentru această clipă, ci nădejdea iraţională de a fi contrazis. Vroia să provoace nu ireparabilul, ci eliberarea sa de spectrul apăsător. Şi chiar văându-l pe profesor cum şovăie, cum tace, nu dispera, căci urechile lui nu auziseră confirmarea bănuielii şi mai putea ca ea să

fie împrăştiată printr-o formidabilă, şi în fond firească, surpriză de ultim moment. Intrase în-' tr-un vârtej vertiginos, cădea ca un bolid spre adevăr şi nimic nu-l mai putea împiedica să-l atingă –, ceea ce îi şi dădea aerul aspru, hotărît, de om de piatră, care l-a păcălit pînă la urmă pe profesor –, încredinţat însă că, printr-o minune, această prăbu-

şire nu-l va strivi, dimpotrivă, 5! va scoate de pe orbita groazei. În răsturnare vedea cum cîştigă teren, cum smulge milimetru cu milimetru taina din ochii, din gura, din creierul profesorului, ' **o** taină ce pînă nu se dezvăluia întreagă, deşi părţi din ea îşi arătau faţa întunecată, nu credea că-i va .pecetlui sentinţa. Dar profesorul, asaltat, bombardat, împuns, aţâţat, cînd flatat ca savant luminat şi prob, cînd implorat, cînd persiflat pentru scrupulozitatea sa desuetă, cînd acuzat de opacitate... profesorul cedă. Mărturisi : „Ei bine, dacă sînteţi atît de pornit, de neîndurător, de fanatic, aş zice, în reclamarea dreptului de a şti, am să vă spun că sînt anumite simptome îngrijorătoare. Probabil că atunci, la operaţie, anumite celule au migrat. Se pare că s-a produs o nouă proliferare. Nu vă pot spune exact pe ce arie. Trebuie să mai investigăm. Nu vă pierdeţi moiralul; în asemenea cazuri moralul are o importanţă enormă. Vom face tot ce este necesar. Şi să ştiţi, nu e nimic predestinat. Avem de-a face cu boală atipică. Incurabilitatea ei este o prejudecată. Esenţialul va fi să-i oprim evoluţia. Or sînt atîtea şi atâtea cazuri de eficienţă exemplară a tratamentului".

Suru se calmase ca prin farmec. Deci, asta era situaţia ! Cel puţin dispăruse incertitudinea care-l arunca tot timpul dântr-o extremă într-alta. Urmărea cuvintele profesorului ca şi cînd se refereau la altcineva. Odată trecută graniţa groazei, descoperea că în interiorul ei nu e nici un infern. Dimpotrivă, linişte, chiar logică, noi trepte de posibilitate, noi orizonturi. Nici în această sferă damnată nu arată totul omogen ; existau variante, calibre diferite de ameninţare, deci şi de şanse. Şi aici se găseau unghere unde te puteai refugia, cel puţin pentru un timp. Rînd pe rînd, perdelele zugrăvite cu scenele alegorice ale dezesperării cădeau ; înfricoşătoarea legendă era o

panoramă. Pătrundea în- tr-un ţinut ca oricare altul, nu vedea nicăieri deşertul, şirurile nesfîrşite de cranii uscate, corbii planând în croncănituri sinistre. Nu se zăreau niciunde marginile lumii, lumina

neantului. Hotărît, nu există nici un hotar, numai **o** prejudecată. Doar deasupra tuturor atîrnă sabia şi totuşi nimeni nu are habar. Rîd, aleargă, se bucură. Peste grumazul unora **va** rădea la **noapte,** miine. Ei **şi** ? Au **vreo** prevestire ? Simt sub **pi-** | ioare alt tărâm ? E bolnav şi el **ca** atîtea milioane. De ce i **se** păruse că atîrnă totul de un cuvint ? Aflîndu-l, a rămas acelaşi, nici nu s-a transformat în altul, nici nu s-a fărîmiţat, cum ¡şi închipuise.

Mişcîndu-se, vorbind cu unul, cu altul, privind pe **fereastră** cum **se** plimbau bolnavii prin curtea spitalului în soarele anemic de noiembrie, gîndindu-se la ai lui, în general la oameni, **la** lume, înţelese că ceva totuşi se schimbase. Purta o taină. Mare, mică, eternă sau temporară, sinistră sau **doar de** faimă rea, avea să o păstreze cu străşnicie. Pentru **prima** dată **Manole** Suru era obligat să ascundă ceva. Departe de a-l **găsi** ruşinos, secretul deţinut de azi-dimineaţă îi strecura **pe** nesimţite în cuget o ciudată mîndrie, ca şi cînd ar fi devenit între timp **o** persoană mai importantă şi nu avea voie **să spună. Sau** surîdea enigmatic, ştiind ce încurcătură explozivă ascunde, **fără ca ni**meni sâ bănuiască. Va trebui să stea de vorbă cu nevasta şi copiii, care nu ştiau nimic, şi să nu-i lase nici măcar **să** întrezărească misterul. îi va împiedica să se îngrijoreze, să **se sperie, să** sufere, să ducă povara, nu a unui dezastru real, ci **a** unei superstiţii. Din această reprezentare eroică a noii sale condiţii de paznic de taină se trezi instinctul luptătorului. **Ceea** ce-i spusese **pro-**fesorului nu fusese o vorbă goală. Se va împotrivi, se **va bale.** Pesemne că duşmanul furişat în el, revenit, căci mai fusese, **l-a** uitat, a pierdut din vedere cine e Manole Suru. **Curgea** în **bra**ţele lui o voinţă de fier ; putea strangula orice monstru. **Pro**fesorul îi vorbise de moral. Are destul ! Va trebui să se reîn- tîlnească repede cu el, să stabilească o strategie a războiului, aşa cum făcuse cu Geană. Va stoarce toată ştiinţa din mintea pro-

fesorului şi o va pune în acţiune. Ei doi vor învinge negreşit, **îi va spune să nu** se **sfiască, să** experimenteze tot ce ştie. Nu **va** aice nici pis, nu **se va** piînge, nu va murmura – nici cît atunci **cînd** i-au **tăiat** piciorul. Pe vremea aceea era un începător, **acum ştie** la **ce să se aştepte,** ştie ce **are** de făcut. Din această porniţi' **belicoasă se** născu **apoi** curiozitatea **de a** şti unde se ascunde vrăjmaşul. îşi **apăsa** palma **pe** piept, respirînd rar şi profund, cu auzul încordat, ca un medic ce-şi consultă pacientul, atent **la cel** mai mic sunet suspect. Surprindea o anumită dificultate **la** inspiraţie, îl ţinea ceva şi cînd forţa începea să-l doară. Dar **putea** fi o senzaţie înşelătoare sau chiar rezultatul sforţării prelungite. Se întindea în pat şi îşi umfla abdomenul, lăsîndu-l **să cadă încet,** pipăindu-şi ficatul. Şi acolo părea că **doare,** şi stomacul îl jena. Dar orice organ intern **e** sensibil la palpare. Se surprindea din cînd în cînd cercetîndu-şi gîtul, tîmplele, ceafa, investigîndu-şi aparatul bucal. Seara, înainte de culcare, îşi examină îndelung cicatricea piciorului. începea să capete convingerea că percepe prezenţa inamicului ascuns în el, nemai- rămînîndu-i decît să-l localizeze pentru a se năpusti asupra lui şi a-l nimici. înainte de a adormi ştiu ce are de făcut, se con**sideră** înarmat pînă în dinţi pentru bătălie, neavînd nici o în**doială** că **va** învinge.

Se trezi cu o învălmăşeală de vise, fără nici o noimă. încercă să le reconstituie. De obicei visele sale, dealtfel rare, **erau** atît de coerente, încît le putea povesti din fir-a-păr. De **data** aceasta se pulverizaseră **în** golul minţii. În schimb capul îi **era** de o limpezime de cristal. în această claritate desăvîrşită se instală ideea bolii ca o statuie ce se rotea singură, cu încetinitorul, expunîndu-şi fiecare părticică, nelăsînd nimic obscur, echivoc. Nu mai avea pe ea nici un fald, nici o zorzoană, nici un efect artificial de lumină.

Identifică fulgerător în acest corp sau obiect, ce era, moartea. Se lăsase amăgit de propriile ifose pros-

teşi* de războinic. Profesorul vorbise clar : **celulele bolnave migraseră, se produsese** o nouă proliferare, nu **se** putea **stabili aria** de **răspîndire.** Deci invadat. Nu putea **să** nu-şi **dea seama că** nu mai e nimic de făcut. În această fază boala subminează **orga**nismul cu o viteză diaoolică, distruge şi năruie totul şi nimic, absolut nimic nu i se poate opune. Vedea degringolada conden**sată. într-o singură** imagine mişcătoare, aşa **cum un aparat de filmat poate** reduce procesul anevoios al deschiderii unui boboc de trandafir la numai o secundă. Moartea ! Nu înţelesese nici**odată** mecanismul morţii. Se **oprise** la suprafaţa noţiunii, îndoin- **du-se** dacă ea defineşte o realitate. Cum poate fi zeroul, nimicul, realităţi ? Dar **nu avusese** timp şi nici interes **să** disece **ideea. Acum** moartea i se înfăţişa aievea. 11 avertiza cu un **gest sever că a** venit timpul, **că** de **fapt** nu mai **e** timp şi **că,** pe cît poate, **sâ se pregătească. Se** ridică în capul oaselor, **fără să** aprindă **lumina,** întrebînd cu o voce **răguşită : „Ce e** moartea ? Ce e **moartea mea ?”** Toate rotiţele creierului **se** învîrteau **halucinant pentru a** dezlega enigma. „Nu **mă interesează** suferinţa, descom**punerea** şi **aşa**

2 1 5*

mai departe, nimic **din** ce se întîmplă cu **ma-**teria Dar ce se va întîmplă cu mine, cu mine, cu judecata şi inteligenţa, cu enorma experienţă, cu gîndurile încă neexpri- **naate** dar clocind ca nişte pui de vultur, cu faptele viitoare ce se **plămădesc în această** voinţă ? Trebuie să renunţ **la** toate ? **Să** renunţ la mine ? La această avere incalculabilă **pe care o** re-**prezmt ?** De **mine** depind încă atîtea în **această** lume, am **încă atâtea şi** atîtea **de** făcut. Nu **e** nici o catastrofă **dacă** moare un prăpădit, un zgîrîie brînză, un vîntură-lume. **Dar eu ?** Nu **se poate ' Exclus !** Ce să caute **moartea la** mine ? Mie **mai** îmi **tre**buiesc **o sută** de ani !" Se trînti din nou **pe** pernă, se răsuci **ca** o fiară în bîrlog. Ar fi băut ceva tare, chiar şi **otravă,** ceva care să-i ardă maţele, să-i cauterizeze nervii, **ceva mai puternic** decit **ţipătul** ce **se ridica din** fiecare celulă **a** trupului. **Dacă ar** fi

putut ar fi aruncat cu pietre în lumina nepăsătoare, de gheată, oe-i inunda creierul. **începu** să-şi scotocească mintea pentru **a găsi mijlocul de a amîna scadenţa,** o cale **de a trage** chiulul **marţii, de a o duce de nas.** Trebuia **să** existe ceva, o solu**ţie, o scăpare !** Orice **se** poate **pe** lumea asta ! **Iar** lui i-a reuşit **tot, tot ce şi-a propus. Cum** să nu-i vină de hac afurisitei ? Per-**sonifica moartea,** o confunda cu un factor concret, o fiinţă, un **for, o** comisie de anchetă „încuiată". Negăsind nimic, începu **să bată** cu pumnii **în** saltea, pradă unei **crize** vecine cu isteria. „Cum **mi se poate** aduce mie acest afront ?" Mintea folosea cu**vinte perfect** articulate, nu ca atunci cînd auzi doar şuierul gîn- durilor rostogolindu-se, ci ca în timpul unei cuvîntări, al unei **pledoarii** rostite **după** toate regulile oratoriei, doar **că** în forul interior. „Am luptat, mi-am adus contribuţia, am creat, valoa-**rea mea este** unanim recunoscută, mi-am cucerit pe merit locul **în** lume. în mine zace o .putere fără margini şi de-abia de-acum încolo îmi voi **da adevărata** măsură. Atunci ? **Eu** n-am trecut

neobservat o **zi, o singură** clipă. N-am admis **niciodată să** fiu nesocotit, insultat, să-mi fie lezată mîndria, amorul propriu. Şi acum ? Cineva unelteşte să mă suprime 1 Nu să

mă dea la o **parte,** nu **să mă** înlocuiască, ci **să mă** a-nu-Ieze, să **mă** radă **de** pe **faţa** pământului. Ce crimă se petrece aici ?" Se auzi **mugind** în **camera** pustie de spital. Nu se mai sfii şi continuă **cu voce tare.** „Nu vă **daţi seama ¡că ceea** ce vreţi voi e un nonsens, **o** nebunie ?" **Muşcă** perna, căci îi venea să răcnească, îşi înfipse unghiile în tăblia de fier a patului, încercînd să smulgă aşchii, rănindu-şi degetele. Resufla greu, se înăbuşea, capul îi **ardea ca** jăraticul. **Ar** fi vrut **să** plîngă şi nu **putea,** furia şi ura îl înecau. Pretutindeni auzea foind duşmanii, în el, în afară, lumea întreagă în **care** se simţea închis era burta unui duşman. „Natura, omenirea, universul... Sînteţi o alcătuire dementă !" ameninţa cu pumnul către ceva nevăzut şi necuprins. Căuta

invecti cumplit imprecaţii **Nu-i venea pe**

decît acest cuvînt. „Dement, dement! întreaga alcătuire e **de**mentă ! Trebuie dărîmată, clădită din nou. Alte legi să fie introduse, altă ordine ! Ne-am supus ca mişeii, am pierit generaţii după generaţii, puhoaie de oameni s-au lăsat ucişi fără să crîc- nească. Imbecili 1 Au umplut cimitirele, au umplut pămintul ăsta nesăţios ca un vierme." Ştiuse că lumea e proprietatea lui şi acum era expropriat. în mod absolut. „Te zbaţi, clădeşti, îţi mănînci zilele să îndrumezi aceasta lume cum trebuie şi deodată... ? Cui o laşi ? Cum va mai putea dăinui fără mine ?"

Obosise, părul îi era ud, gura iască, nu mai avea pic de salivă. Simţi că un mal enorm se prăbuşeşte în adîncul său, acoperind răni, ţipete, răzvrătire. 11 năpădi scîrba. Apoi indiferenţa. Căzu într-o nesimţire imbecilă. Fără gînduri, fără voinţă. **Parcă** deja fără viaţă. Cînd apărură zorii în ferestre, stors, înfrînt, resemnat, se dezmetici şi, după un timp, exclamă cu un zîmbet blînd, ironic : „Greu mor orgolioşii Apoi se ghemui ca un prunc în poziţia de dinainte

de naştere – **ca** să adoarmă sau **să** moară.

„Ascultă acum, îi atrăgea atenţia Cernea. **Pa-pa-pa-paaaa, asta e** tema. Parcă îţi ciocănea în tîmple, nu ? **Am venit,** zice, **gata** 1 Dar stai niţel, i-auzi acum răspunsul : Ai **de-a face cu** mine, nu-ţi merge 1 înapoi în tenebrele tale, în **grotă. Iată, se** conturează tema luptei 1" Suru asculta discul adus **de Cernea,** rezemîndu-se de braţul fotoliului, intr-un cot, acoperindu-şi **cu** palma lată gura şi aproape jumătate din obraz, ţinînd **pleoapele** strînse, aproape lipite, urmărind într-o goană nebună a gândurilor, sprintene **ca** nişte ogari, sunetele, înlănţuirea lor neaşteptată, hora lor ameţitoare. Nu trebuia **să** iacă nici o **sforţare** ca **să** înţeleagă, de **fapt** chiar vedea melodia şi nu-l mira. Nici **n-o** mai percepea ca muzică ; **îi** apărea ca o scenă fantastică, **pe** care intrau şi ieşeau personaje, într-un du-te-vino delirant, **pe**

car se înălţau tablouri vivante, piramide monumentale, vii, unde se auzeau glasuri alungîndu-se şi înlocuindu-se ; totul se ştergea apoi ca la un semn magic şi noi decoruri se iveau, o altă lume se năştea, noi furtuni se abateau asupra ei, şi aşa mai departe. Niciodată nu pătrunsese atât de uşor în ţesătura încîiată a compoziţiilor simfonice. Acceptase să i se pună această a „V-a", ca să-i fiacă plăcere lui Cernea. Prea se deranjase, adusese un pik-up, îl instalase, îi dăduse o sumedenie de explicaţii despre Beethoven, avertizînd'u-l că e calapodul lui sufletesc şi că se va recunoaşte cu siguranţă în luptătorul ce se opune vrăjmaşilor, învinge şi aşa mai departe. Îl mira osteneala şi stăruinţa lui Vlad, cu atît mai mult cu cît, de bunăseamă, era în totală necunoştinţă de cauză – doar pentru a-i ţine de urii, cum spusese. „Dar tu n-ai treabă, mă ?", îl repezise ca să-şi ascundă o anumită înduioşare. Remarcase cum de la o zi la alta inima îi slăbea, devenea emotiv, şi ceea ce în mod normal recepţiona cu capul, acum găsea rezonanţă undeva în piept. „Tragi chiulul de la slujbă, sau pe la voi, pe acolo, fluieră vîntul ?" Muzica îl prinsese imediat şi nu numai că *o* înţelegea, o şi recunoştea, ea şi când mai întâi săiăşluise în sine. Vlad îi citea fragmente de cronici tipărite pe mapa discului, aprecieri docte, vehkulmd noţiuni şi expresii savante, dar i se păreau fără nici o legătură cu conţinutul muzicii. El desluşea ceva foarte limpede care seăpa speculaţiilor preţioase, şi anume imaginea echilibrului nestabil dintre viaţă şi moarte. Se gtndiaa că poate dispoziţia sufletească specială îl împingea către această interpretare şi de aceea nu îndrăznea s-o dezvăluie

lui. Cernea. Ce pricepea el ? Că moartea nu încolţeşte şi sporeşte în. plămada vieţii, ca o sămînţă într-un sol fertil, aşa cum se crede- Nu, atîta timp cît viaţa ţîşneşte în jeturi mari din infinitele ei izvoare nevăzute, cît debitul ei e depHn, striveşte moartea ca pe o gfeă, ca pe 0 omidă, o reduce la zero. Viaţa, atîta cîtă e,

-e nan şir <de triumfuri absolute asupra morţij. fiecare clipă e un sunet de victorie, o apariţie în faţa căreia nu rezistă nimic. Numai talerul ei atârnă în balanţă, celălalt e gol. Moartea, făcută praf şi pulbere, pluteşte împrăştiată în cele **patru** vînturi. în **aceasta constă măreţia** vieţii, **în** invincibilitate! **Căci e invincibilă, invincibilă! Abia cînd presiunea zăcămintelor de unde ţîşneşteesa scade, cînd vîna se împuţinează, abia atunci moartea începe să se adune din nimicnicia** ei, **să-şi revină încetul** cu **încetul, să se recompună, să capete formă, consistenţă, şi să se strecoare, perfida şi laşă, spre energia scăpărătoare care încă o uluieşte şi sperie, aşteptând clipa cînd se poate năpusti să o stingă, Dar încă atunci prcpriu-zis nu învinge, ci doar «a în primire ceea ce mai rămâne din viaţă după fantasticul, risipitorul consum. Sunetul morţii, sau „tema" cum i se spune, nu se distinge deloc – deşi e atit de lugubră – cît timp continuă să stăpînească lumea, zgomotul marilor** explozii **ale vieţii, incontestabil, moartea e mai slabă ! Ea nu se hrăneşte decit cu deşeurile vieţii,** eu **ceea ce-i oferea aceasta la sfîrşitul festinidui, cum toamna se înfruptă doar din frunze veştede, decolorate, dm livezi goale şi câmpuri pustii. Nu astfel se întâmpla şi în cazul lui ? Ideea morţiiişi făcea drum pe măsură ce i se măcinau puterea şi** orgoliul. **Odată cu energia i se scurgea şi fala, şi se instala** în el o **conştiinţă nouă – a** micimii şi **neînsemnătăţii în raport** cu **ansamblul. Renunţarea nu mai era imposibilă, aşa cum i se păruse, căci însăşi lucrul la care renunţa se diminuase, se degradase, îşi pierdea preţul. Golit de încărcătura electrică, toate îl apasă** şi **îl strivesc. Restul de viaţă ce mai pîlpîie devine © povară. De-acuma putea renunţa în orice moment. Peste et po- gora împăcarea, smerenia. încă un pic şi gata... Nu mai aspira la nimic, nu mai exista viitor. Singura valoare pe care o mai conţinea,** o **mai purta, era**

trecutul. Dar şi **pe acesta trebuie să şi-l revizuiască, la fel ca un contabil oe se afundă în hîrţoage pentru a tria, rupe şi arunca ceea -ce e fals, inutil, derizoriu. Sau ca** un maniac bătrin ce-şi schimbă mereu testamentul, reconside- rîndu-şi rudele, prietenii, relaţiile. Cam atîta i-a mai rămas de făcut, şi o va face pe îndelete, fără nici o patimă sau părtinire, doar pentru limpezirea sufletului. Cu asta îşi va petrece orele de singurătate, nopţile lungi, tăcute.

Năvăliră pe uşă ca o întruchipare a robusteţii vieţii atotputernice, copiii lui, în frunte cu ceea ce scînteia cel mai mult de vitalitate, semănîndu-i prin debordanta energie şi poftă de a trăi. Pentru ea, pentru Nana, se încorda – ca un cavaler rănit, hotărît să defileze pînă la capăt în aplauzele mulţimii ce-l adoră şi-l venerează, cu pasul ferm, cu pieptul bombat, cu fruntea acoperită de laurii gloriilor —■, redevenind pentru un ceas leul regal, primejdios, nepăsător. Nana, fericită că-l vede împreună cu Cernea, îi sărută zgomotos pe amîndoi, umplînd odaia de larmă veselă, tonică, întremătoare. „Tată, Vlad – renunţase la alintul de mai înainte – trebuie neapărat să vă fotografiez. Voi nu aveţi nici o poză împreună. Să-mi spuneţi din vreme, să-mi iau aparatul... Şi cît mai repede, pînă nu pleci, tată ! Pe urmă, cine ştie cînd vă mai prind." „Ei, avem noi cînd. La nunta ta, se învîrtoşi Suru cu o voce ca de flăcău venit să ia mireasa. O să facem un tablou cît toate zilele."

Femeia de la lift îl privea cu coada ochiului, aşa cum stătea, stingher în mijlocul coliviei prea mari de fier, cu ochii pironiţi în podea. Cînd primise telefonul de la Virgil se zăpăcise. Nici nu mai ştia ce-i

răspunsese băiatului. Trecuseră aproape două luni... Lipsise şi el din Bucureşti. Dar nu-şi închipuise că boala se va precipita în aşa hal, că va intra, atît de repede, în faza finală. Nu-i venise să creadă că îl chema chiar Suru. Repetase de cîteva ori : „A zis taică-tău, cu gura lui să viu ?" îi zvîcnea sîn- gele în tîmple şi în stomac i se deschidea din cînd în cînd un gol,

ca un scurt **început de** leşin. 11 neliniştea acest necunoscut. îi spusese **numai că e rău.** Dar cum ? **în** ce fel ? Are dureri, **a că**zut la pat, vorbeşte, zace ? Liftul se opri şi femeia îi deschise cu **un** clănţănit sec grilajul metalic. Găsi o soră pe culoar şi o rugă **să vadă ea** dacă Suru e singur, daca poate să intre. Aşteptă la distanţă, neîndrăznind **să se** apropie de uşa rezervei. Ii ieşi în întîmpinare Feluţa. N-o mai văzuse demult. Slăbise îngrozitor, o piele moale, urâtă îi tremura sub bărbie, şi ochii tulburi i se bulbucaseră **ca** la peştii morţi. O îmbrăţişă şi ea suspină cuminte, **ca** un copil învăţat cu necazul. „A întrebat de cîteva ori **dacă** te-a **găsit** Virgil, murmură ea, ştergîndu-şi ochii **cu** dosul palmelor, dacă ai spus cînd vii. Te aşteaptă. Mi-a spus să te las singur cu el." „Dar n-o să-l obosesc ? Poate să vorbească ?" „Vorbeşte, **sigur.** Nu prea vrea să-i primească **pe** copii, nu ştiu ce **să** mă fac. Numai pe mine mă îngăduie, şi izbucni iar în plînsul sfios, **po**tolit. Hai, du-te. Cînd pleci caută-mă colea, **la** surori, că vreau să-ţi spun ceva."

Işi luă inima în dinţi, bătu şi intră. „Hai, hai, **ce** atîta **protocol,** că doar nu vii la cadre" îl întîmpină vocea stinsă **dar** clară şi batjocoritoare, ca de obicei, a lui Suru. Căutîndu-l în **pat** şi negăsindu-l, Cernea se opri o clipă locului, lăsînd să-i alunece halatul alb de pe umeri. Suru îl urmărea din fotoliu cu un zîm- bet vlăguit, amuzat. „Ce te-ai fîstîcit mă, aşa, ce **e** cu tine **? Lasă-l** dracu de halat, pune-l colo în cuier. Aşează-te şi tu." Cernea începu să rîdă prosteşte – un ris nervos, intermitent, şuierat – **ca** atunci cînd ai terminat **de** văzut un film de **groază** şi în lumina aprinsa **a** sălii te bucuri că ai scăpat, dar încă tremuri **sub im**presia scenelor terifiante. îi părea bine **că-l** găseşte **pe** Suru **în** această poză de convalescent, în fotoliu, că-i aude binecunoscuta voce zeflemitoare. Deci personalitatea nu-i

degenerase, nu i **se** alterase. Deocamdată **asta** era esenţial. „Stai ca **o cucuvea acolo** şi sperii lumea ?" intră şi el în tonul **impus de Suru. Dar aerul**
băieţesc, arţăgos al bolnavului pieri. „Parcă i s-a *topit* fardul* se gindi Cernea, asemuinriu-l pe Manele cu o actriţă bătrînă machiată pentru ultima aniversare, cu gîhdul **să reamintească invitaţi lor fizionomia ei din tinereţe, reuşind să-i ducă în eroare pentru** un **moment.** Ferindu-se **să lase** impresia **că-l cercetează, Jeă remarcă schimbările** din **înfăţişarea** lui, **sporovăind** vrute **şi nevrute** cu **o însufleţire pe care** nu **reuşea să o facă naturală, văzu că părui alb, netuns demult, îi încadra** capul £n **mod** nefi**resc, parcă ar fi fost** o pălărie **prea largă** pe scăfîrlia unui copil **slăbănog, tuns chilug. Trei şanţuri adinei coborau pe fiecare** parte **a** obrazului, **sub** ochi îi atîrnau **pungi** violacee, **pielea I frunţii, ea opărită, se subţiase, devenind transparentă, pleoapele I zbireite, de gutapercă, clipeau rar** peste ochii afundaţi în orbite. **I buzele dispăruseră** cu totul, urechile mari, subţiri stăteau **gata să-şi ia zborul ea nişte** aripi de liliac. O rază de lumină i se **plimba pe faţă, ereînd un reflex verde-vineţiu. Sprincenele neîncărunţite, sîrmoase,** prea puţin domolite, rămîneau **singurul semn de asprime,, o reminiscenţă a portretului de condotier.** Şi **acesta era contrazis însă de apatia privirilor, a** căror ironie se viza **de data aceasta pe sine, starea sa** jalnică. în dosul autobatjocurii **se ghiceau suferinţa şi slăbiciunea. Din** cînd în cînd îşi întindea **pometii seofileiţi ai obrazului** cu **două degete** late, **noduroase, ca atunci eînd te gîudeşti înainte de a lua o hotărîre. Spre uimirea Im** Cernea, **tam-nisam se** apucă să vorbească de Peîuţa. „Voi **raci n-o cunoaşteţi.** Ştii **ce femeie** e nevasta **asta a mea ? Nu mai găseşti astfel** de muieri... s-au dus, au fost

odată... pe vre**mea strămoşilor.** Ţineau cu ei piept urgiei. **Acum, peste tot, sclifosite. îşi fîţîie fundul pe lîngă tine, şi la greu îşi- iau zborul. Aste e cremene, să nu te** uiţi la **boiul** ei, **pase copilăroasă... Multe lucruri ne înşală la oameni. Crezi că toţi ăia care rag. ca tigrii sînt tigri ? Aiurea. Tăria n» se vede neapărat pe tine. Pe mulţi din ăştia case se răţoiese şi se fălesc toată ziua, dacă-i în**

ţepi cu **un ac, uite aşa se dezumflă... Oamenii** nu **sînt ca fiarele. Forţa lor e de alt** fel. **Nici nu e nevoie** s-o **scoată la iveală.** Poate să **treacă ani şi să n-o arate. Doar cînd vine vremea. Atunci** se aleg unii **de** alţii. Cine nici nu **te aştepţi e om** adevărat. **L-ai** văzut, **ai stat cu el de vorbă, ai trăit alături şi** n-ai ştiut **nimic. Ce e în stare să facă mormolocul ăsta ? încurcă lumea** de**geaba.** Ei **nu, ies deodată din** el **nişte** puteri **că te înspăi-** mînţi. **Din abur,** auzi ? **din abur ce'** face **dintr-o dată stîncă. Poate să curgă puhoaiele, nu se** clinteşte. **Iar ăia, tigrii,** uite **aşa de mici se fac, chiţăie ca şoriceii şi dau din colţ în colţ. Ce noroc am av.ut eu cu Peluţa ! N-o ştii cînd era iată. îmi spunea mie ceva că e de soi bun. Eee, ce mult face să ai lingă tine aşa un om ! Mai mult ca orice avere. Şi ştii că n-a dus-o în puf. Ar fi meritat şi ea altă viaţă. Şi acum uşor îi e ? Zi şi noapte Ungă mine ? Nu s-a văitat o dată, nici n-a oftat măcar. Pentru ea nu mai există nimic altceva." O tuse înfundată, cu un sunet -ciudat, ca piuitul plumbului lovit, îi zbuciumă pieptul, împiedicindu-l să vorbească. După -ce se linişti, îşi culcă istovit capul pe fotoliu, închizând ochii şi** surîaSnd **stins. Refuză cu un gest moaie paharul cu apă. „Ştii ce mi se întâmplă ?** ***se*** **reînsufleţi, intiazîn-** du-şi **pielea obrazului sub cele două degete uscate, rugoase. ca rădăcinile. De la un timp, cam aţipesc, încep să visez. Şi** numai **vase frumoase** 1 îţi **spun sincer, tot s-e duci aşa. Fete, dragoste, călă**torii. Minuni nu **altceva. To'toe «a-eatn trăit, ce n-am putut, n-a.m** avut **timp sau mai ştiu -eu ce, mi se petrece în vis. Ce-o fi cu** visele,

Vlade ? **Grozav lucru, sufletul. Cum lucrează de capul lui** ! Dacă **aş putea să le înregistrez... Sânt ta nişte piese de teatru, ta nişte filme. Vorba ăluia, eum fi spume, fac artă fătă voia ■mea... Şi deşi nu e aidoma ou ce ai -trăit, -e -ea în viaţă. Nepre- văzut de la © clapă la alta, de la o mişcare îa alta." „Joyce, îşi aminti Cernea, am -citit recent -«Portret al artistului în tinereţe-, •ditesfflă pe-cineva -care a spus că în vis omul e şi -autor şi -actor**
şi spectator. Exact ce zici tu. Cu alte cuvinte visul e o capodoperă a spiritului creator al omului." „Din păcate, vorbi din nou Suru, parcă mai mult pentru sine, nu are consistenţă. Se topeşte ca un fulg de zăpadă, nu ţine decît o secundă şi de-abia lasă o amintire, şi şi aia se şterge. Dar ai dreptate. E mai frumos decît ce trăieşte omul. Şi mai mare decît reuşeşte el să facă. De ce oare, îţi dai seama ?" **„Eu** ştiu ? se mira **Cernea,** dornic **să** persevereze **pe această pistă,** convenabilă pentru că ieşea din lingoarea clipei şi îi permitea să evite, fără sforţări penibile, subiectul de atingerea căruia se îngrozea. Operele materiale sint inferioare acestui produs eteric al minţii. Mă gîndesc, e o simplă presupunere, că în viaţă unii factori zădărnicesc desăvîrşirea operelor, tulbură facultăţile noastre creative, inspiraţia. Somnul ofe'ă linişte, detaşare, independenţă, concentrare, lucruri prielnice desfăşurării talentului. Pentru **că eu** cred **că** toţi oamenii au talent. Şi mai e poate, în vis, ceea ce într-un fel spuneai tu adineauri, o răzbunare a suferinţelor, o împlinire a aspiraţiilor eşuate, deci faţa adevărată a conştiinţei. în vis răsare şi un adevăr de care ne-a fost frică, de care am fugit. Sau minciuna pe care viaţa, ţinută bine în frîu, o refuză. Adică vrei să minţi viaţa şi nu poţi, şi atunci o minţi în somn. Minciună inofensivă, nevicioasă, lipsită de imoralitate. Spiritul o naşte fără voia ta, dar tot el o ucide înainte ca tu să te dezmeticeşti. Chiar şi el o uită. E totuşi o recompensă. Ireală, imaterială, dar

bogată, intensă, de o mie de ori mai profundă decît viaţa. întotdeauna după un vis frumos îţi cămine impresia **că** ai trăit ceva inaccesibil, pe care viaţa nu-l conţine, nu ţi-l poate oferi, cel puţin la această tensiune. Din păcate, cum spui tu, **se** decolorează, se şterge, rămîne un **desen** vechi... o **pată** căreia nu-i mai distingi conturul. **Dar...** vrei ceva ?" întrebă văzînd că Suru **ridicase o mînă** ca pentru **a** vorbi, rămînînd cu ea în aer. „Da, dacă nu te superi, dă-mi tu de pe noptieră pastilele alea din păhărel. Nu, fără apă, m-am învăţat
să le înghit aşa. Uite cum le dau de duşcă." Dar se lăuda, căci Cernea observă că le înghite greu, parcă n-ar fi avut salivă sau l-ar fi durut gîtul. Şi această operaţiune îl obosi, făcîndu-l să-şi încline un timp capul pe piept şi să respire anevoios. „Te~am întrerupt, continuă, murmură. Interesant ce spui." Dar Cernea pierduse firul, nici ce spusese n-ar mai fi putut să repete. Pîl- pîia în el o teamă nedesluşită, parcă ar fi fost şcolarul ameninţat în fiecare clipă de întrebarea grea, de nedezlegat, a profesorului. „Poate te-am obosit, am stat cam mult, îndrăzni. Mai continuăm altă dată." „Nu, nu m-ai obosit, 31 asigură Suru, dar faţa i se schimonosi ca şi cînd un cleşte nevăzut i-ar fi smuls o bucată de carne. Numai că... dar nu continuă ce vrusese să spună. O să te mai rog ceva, vezi tu acolo, dar nu putu arăta cu degetul... Uşiţa aia... Vorbea cu efort, încărcat de ceva străin. E o perna Bag-o aici în priză. Aşa." îşi puse perna la ficat şi stătu un timp uitîndu~se la ea fix, neîndrăznind să ridice privirile. Cernea stătea smirnă, fără să răsufle, martor îngrozit şi neputincios, sfi- şiat de milă. După un timp Suru îşi ridică privirile, zîmbind vinovat şi îşi înălţă sprincenele lăsînd să-i cadă pleoapele peste ochi, în semn de scuză. „Ştii de ce te-am chemat, Vlade ? vorbi aruneîndu-i lui Cernea o privire lungă, din acelea care despoaie şi pătrund ca un fascicol de raze Roentgen. Vreau

să-ţi încredinţez testamentul meu. Nuuu, nu te speriaaa, îl linişti blajin, vă- zînd că Cernea tresare. N-am nici o avere de lăsat. Doar nişte gînduri. Vezi colo, în sertar, plicul ăla alb. Ia-1. Bagă-l repede în buzunar. Acum aşează-te aici." Cernea execută gesturile **coman**date, mecanic, parcă ar fi acţionat sub puterea hipnozei. **Pre**simţea că venise momentul greu. Stînd pe pat se uită la Suru cu un amestec de teamă şi **rugă,** implorîndu-l sa-l cruţe, **să aibă** mila, „11 ţii **la** tine, continuă Suru, încreţindu-şi faţa **ca atunci** cînd te concentrezi asupra unei afaceri serioase, îl ţii la tine şi nu-l deschizi decît după ce... făcu o pauză, dar o **depăşi repede,** după ce totul s-a terminat. **Lasă,** lasă, **fără** mutre **de-astea ! Diş-**

cutam ca între bărbaţi. **Atunci** B **desfaci** şi îl citeşti. Dar nu eşti singurul... cum se spune... legatar testamentar. După un an îi predai Nanei. Şi l-l laşi ei. Ai vreo obiecţie ? Nefiind obiecţii... şi zîmbi pierdut, cu un efort în care se ghicea intenţia **de** a glumi, **deşi** era clar că nu-i **arde** de glumă. **Şi încă** ceva **Vlade...** Să nu mai vii ! Nu te supăra. **Ne** luăm adio acuma. Nu, nu 1 fără **îmbrăţişări**... uite aşa, uitîndu-ne unul la **altui..** Şi cu acelaşi **suria pierdut :** Considerînd că asta a fost tot**! Aşa,** Vlade, acum du-te şi tu, s-a înserat." Cernea se ridică înlemnit, neputîndu-şi smulge ochii din ochii celuilalt, cu braţele inerte, cu sentimentul că e inutil şi ridicol. Ingăimă „La revedere Manóle", la care **celălalt** nu răspunse. **Înţelegînd că** nu **mai are** ce aştepta, **se îndreptă** spre uşă, dar cînd puse mîna pe clanţă, Manóle zise încet : „La inmormmtare, faci cum vrei tu. **O să** mă duc în judeţul ăla." Cernea întoarse capul, crezînd **că** va -mai adăuga ceva, dar celălalt nu-I mai privea, şi ieşi cu aceste cuvinte nemiloase în minte.

O căuta **pe Peluţa greşind** uşile, nimerind prin alte **odăi** cu bolnavi. Auzind sau pîndindu-l, apăru singură. Nu-l **întrebă ni**mic, parcă ar fi ştiut ce se petrecuse. „Hai să te conduc, şi îi puse mîna pe braţ, împingîndu-l spre scări. O să stăm niţel jos în holul ăla mare, nu e nimeni acolo." Dar nu aşteptă să ajungă în hol. Agăţată de braţul lui, parcă s-ar îi sprijinit să nu cadă pe scări, începu să-i povestească. „îmi spune mie ce are pe suflet. Printre picături, azi una, mîine alta. Lucruri complicate, grele pentru mintea **mea.** Cred că mi le spune **ca** să le afli şi **tu. Aşa** simt eu, că ar vrea să cunoşti gîndurile lui. Ce-mi pare **rău e că** nu pot să ţi Ie spun aidoma. Dar o să pricepi tu." Ce pricepu Cer**nea** din spusele Peluţei fu că Manóle mărturisise că **a** greşit prin **prea** marea încredere în sine. Cu timpul ajunsese să se **creadă deasupra a** toate. Nu-şi văzuse **limitele.** îşi

închipuise **că este şi** peste natură, cînd de fapt în faţa ei **era** nimic. Chiar cărţile **zicea că ie** înţelesese greşit, **ba .poate chiar de la această înţelegere** i **s-a** tras. **A** citit, **spunea** Peluţa că a zis **Manóle,** că omul **e atot-**

puternie, stâpfcvul naturii şi universului. Asta era chiar un fel de lege a filozofiei pe care o învăţase el. Adică mintea şi voinţa omului pot şi trebuie să stăipînească totul. Şi el luase cuvintele acestea ca pe literă de evanghelie, crezuse în ele ca în ceva sfînt. Era supărat nu pe carte, că-l minţise, fiindcă în cărţi se scriu de toate, ci pe el, că nu gîndise cum trebuie, că preluase ideea cu înfeeare, nemaivroind să ştie de nimic în afara ei. Aşa ceva, zicea Manole, merge într-o poezie, într-o cuvîntare, într-o piesă, dar ttu ca o lege. Căci omul nu- e nici un stăpîn, e supus firii ca orire vieţuitoare. Supus şi greşelii, de aia nu are voie să se înfumureze. Manole îi spusese Peluţei că înainte oamenii trăiau în frica lui dumnezeu, dar că asta era vorbă goală. Omul trebuie să găsească altă frică pentru a nu-şi pierde măsura. Dar pe urmă zisese că de fapt nu în frică trebuie să trăiască, fiindcă ce viaţă ar mai fi aia. Că datoria omului e să-şi ducă traiul în smerenie faţă de sine şi de alcătuirea a cărui părticică este. înţelegea prin asta şi lumea şi natura. Dar nu smerenie de aceea cum se zice la .liturghie, ci una curajoasă, dreaptă, luminoasă. Adică să recunoască fiecare că puterea e mărginită şi trecătoare, iar slăbiciunea mare şi veşnică.

După ce-şi sfîrşi relatarea, făcută cu adîncă părere de râu, *aa* pe o spovedanie proprie, se ridică uşurată, repetînd cum cbib- zuise ea că Manole îi spusese atîtea lucruri în speranţa că o să i le transmită lui Vlad, căci de judecata sa îi păsa cei mai mult, ştia, ea bine. înainte de a pleca vru să ştie cum o mai duce, ee mai fiace Elvira, cum se împacă ei ca soţi. Cernea, gata să-i dea an răspuns de- eeazie, s-o asigure că totul decurge perfect, se răzgîndi, dornic şi el

deodată de spovedanie şi, cu o sinceritate pe care nu şi-o permisese nici faţă de sine pînă atunci, îi mărturisi ca unei surori. „Nu prea merge, Peluţo, nu ne împăcăm în Coate. Uite, dacă află că am fost aici... E prea răzbunătoare... nu Ştiu cum să *zic.* Cred că dacă ar fi avut o putere, n-ar fi iertat pe nimeni. E şi ea tot din ăia cu pumnul ridicat, deşi pretinde

că... Şi .părea aşa blîndă... Apoi e şi geloasă, geloasă rău...” „Pe cine ? se miră Peiuţa, şi Cernea iu uimit de intuiţia ei, pe bietul Manóle ? Ce geloasă să mai fie, prostuţa, şi ochii i se umplură de lacrimi. Ştergîndu-se cu dosul palmei îl încurajă : Lasă că vă împăcaţi voi”, şi în aceste cuvinte Cernea recunoscu durerea vie că motivul neînţelegerii lor va dispărea, şi în acelaşi timp o mare bunătate de mamă. „Draga mea, şi aceste cuvinte şi le spusese mai mult sieşi, e greu pentru un bărbat şi o femeie să îmbă- trmească împreună, dacă nu şi-au trăit tinereţea unul lîngă altul. Tu mă înţelegi ce vreau să spun...” şi o sărută pe obraz cu ne- sfîrşită duioşie.

Rămăsese cu telefonul în mină, bîjbîind furca fără să se uite, cu ochii aţintiţi pe fereastră, atras de căderea oblică a potopului de fulgi mari, parcă goi, strivindu-se la prima atingere şi pierind. Se întoarse spre Elvira, care citea ghemuită în fotoliu, şi îi comunică simplu : „A murit”. Apoi, pretextînd că trebuie să participe la o şedinţă, deşi abia se întorsese de la slujbă, se îmbrăcă în grabă, îşi luă mapa şi plecă fără să mai spună nimic. Scrisoarea închisă în seif, la birou, îl chema ca o fiinţă vie. Ii era recunoscător Elvirei că tăcuse şi cînd îi anunţase moartea lui Manóle şi cînd evadase. Nu vroia să se gîndească la ceea ce avea să se mai întîmple, Ia discuţia inevitabilă despre călătoria lui, despre în-mormântare. Deocamdată să citească acest mesaj proaspăt, pur- tind pecetea răsuflării ce abia se oprise, ultimul secret încredinţat în lumea aceasta de Suru cuiva. Se închise în birou şi începu lectura cu înfrigurare, ca şi cînd de ceea ce avea să afle depindea un lucru important şi imediat, o măsură ce

se mai putea lua, o schimbare ce se mai putea obţine. Scrisul nu mai semăna, nu mai era apăsat, voluntar, brăzdat de linii ferme, ca o rezoluţie, ci tremurat, firav, abia lizibil. Testamentul lui Suru începea fără nici o adresă, ca o declaraţie, ca un manifest sau apel către lume.

„E *prima dată cînd îmi aştern gîndurile intime pe hîrtie. Dacă aş fi vorbit liber, aş fi ştiut să mă exprim mai bine, mai clar şi mai convingător. Neavînd de ales, voi încerca să mă fac înţeles şi aşa.* Nu *vă aşteptaţi la ceva literar, melodramatic, nu fac decît să trag nişte concluzii, în stilul meu obişnuit. Numai că de data aceasta se referă la propria-mi viaţă. Şi nu mai stau în capul mes.ei. Concluziile de obicei omit multe. Aşa va fi şi acum. Mă voi ţine, cît voi putea mai mult, în cadrul esenţialului.*

Problema care îmi frămîntă mintea **şi *conştiinţa – e mai bine să intru în subiect fără ocolişuri – este dreptul moral de a dispune de viaţa altora. Nu o să fac teorie istorico-ideologică. Întotdeauna omul a dispus de oameni intr-o formă sau alta. Explicaţiile vi le las vouă, căutaţi în lecţiile de marxism. Dar şi azi există pîrghii în baza cărora cei ce le deţin – prin proprietate, prin titlu sau moştenire, ci prin împuternicire obştească – au posibilitatea de a da altora mijloace de existenţă în măsura în care vor ei.***

Cum apare această posibilitate ? Doar organizezi foruri colective, democratice, însărcinate să decidă locul fiecăruia, pe criteriul valorii, dl meritului. Ştim însă că acesta este un proces şi încă de durată, iar organizările se cer consolidate, umplute de conţinut, perfecţionate şi aşa mai departe, şirul condiţionărilor e lung. Deocamdată indivizi bine plasaţi au posibilitatea să mînu- iască pîrghii publice care le permit să dea sau să răpească unui om bunăstarea ce i se cuvine, putinţa de afirmare, manifestare,

împlinire şi aşa mai departe. Cu alte cuvinte, indivizii respectivi **işi** *închipuie că au, şi exercită în practică, dreptul de a dispune de viaţa altora.*

De unde apare impresia anormală că e firesc să procedeze astfel ? M~am învîrtit destul de mult în jurul acestei întrebări. Se pot găsi explicaţii infinite. Aş putea să mă refer la prima generaţie, cea care a preluat pîrghiile. Nu mi se pare concludent însă pentru ceea ce vreau să demonstrez, fiindcă această primă **gmerafie** *a pornit de la imperativul reprimării de clasă. Ce confuzii a făcut pe Ungă asta, nu discut. Dar preluase pirghiile ea să sfărîme coloana vertebrală a vechiului sistem al puterii. Generaţiile următoare nu mai au acest mobil. De ce totuşi cutare sau cutare duce mai departe această, să-i zicem, tradiţie ? Ceea'ce la* **primit era** *un ţel programatic declarat – 'nu. vorbesc, repet,* **ir** *extinderea eronată a acestuia –,* **la** *următorii devine pur şi simplu arbitrar,* **tw»** *arbitrar exercitat asupra egalilor din aceeaşi tabără.*

*Se pot găsi circumstanţe atenuante : că şi de viaţa lor au dispus alţii. Ei, şi ? Omul nu trăieşte *mecanic. Reflectind, el poate discerne răul de bine. Dacă ai trăit'o asemenea experienţă gravă, cină altul sau alţii au dispus de voinţa, ¡energia, munca, gindirea, felul tău de viaţă, asta nu ţi-a dat de gîndit ? N-ai tras de aci concluzii ? N-ai văzut, dincolo de neplăcerile tale personale, de cazul tău individual, conturul unui fenomen moral 1*

Sint mai multe ipoteze.

Poate că respectivul **a** *fost un nesimţit şi experienţa trăită nu l-a frămintat.*

Sau era arivist, în stare să suporte orice pentru a parveni. Pentru a ajunge intr-un post din care şi el să poată dispune de alţii, crezînd în orbirea lui că aceasta e suprema împlinire, **ce®** *mai mare satisfacţie*

imorală. Este cazul cel mai simplu. Simplu de înţeles, de analizat, dar şi de combătut. Tu, Vlade, iţi aminteşti de Ejtimie] David. Ăsta e tipul şi ştii cum a sfirşit. Zicînd că e simplu de analizat, nu pretind că nu ;e hidos. l-aş zice .ăstuia,, urangutanul.

Văd în el un reziduu al celorlalte orinduiri, perpetuat în virtutea inerţiei în noile relaţii. El face din puterea publică delegată, o nouă formă de proprietate privată.

Micul burghez nu se supune la toate maltratările pentru a *acumula avutul în numele căruia să maltrateze la rîndu-i ?*

Există şi un mic-burghez al socialismului – nu doar din categoria care vrea să-şi agonisească huzurul comod, călduţ, ci şi de

Oit gen, despre *care nu se prea vorbeşte, ce aspiră, şi uneori reuşeşte, la rolul de potentat. Şi el acceptă orice condiţie, orice regim de viaţă, se supune fără menire oricărui ultragiu al demnităţii, văzînd în toate .acestea nu o nenorocire, ci treapta de ascensiune, drumul necesar 'spre piedestal, singura poarta prin care poate intra în sanctuarul puterii. Deviza lui ar fi: «Lasă-te strivit de putere pină la ultima limită, căci numai astfel poţi să te împărtăşeşti din ea». El consideră că legea fundamentală a vieţii este «să te supui ca să ajungi să supui». Supunerea altora este unicul său ţel.*

Odată obţinute mijloacele de putere, ce face urangutanul ? Le foloseşte. Pătimaş,[1] crud. Poate e un fel de ase răzbuna ? De a se recompensa pentru ce a suferit ? De a recupera ce a *pierdut ? Poate toate la un loc. Dar ce e cert, e că manifestarea în modul arătat reprezintă singura formă pe care o cunoaşte de a fi fericit. S-ar putea Examina acest tip de fericire, dar nu ăsta este obiectivul meu.*

Să mai luăm o ipoteză, alt tip. Pe cel ce, supus unei asemenea oprimări, a suferit, s-a considerat obidit, nedreptăţit, a scriş- nit din dinţi, l-a urît pe satrapul său, şi-a muşcat degetele ca nu poate să-l supună oprobriului public, să-l lipsească de pir- ghia lui, să-l împiedice să o folosească. Ar fi cel ce a încăput *în mina urangutanului de care vorbeam, l-a studiat îndeaproape, i-a înţeles mecanismul moral, l-a blestemat, i-a dorit pieirea. Acela deci, care a înţeles fenomenul, s-a îngrozit că e posibil să se petreacă, şi s-a jurat să se ridice împotriva lui.*

înainte de a merge mai departe cu acest caz, este firesc să *ne punem întrebarea : dar de ce a răbdat ? Dacă se considera oropsit şi era răzvrătit, de ce nu abandona, de ce nu-l dădea dracului pe urangutan,*

***fugind acolo unde acesta nu există, adică printre oamenii de omenie, în ultimă instanţă printre* oamenii *simpli, de rină. Există atîtea posibilităţi de a munci şi trăi onest, fără nici un rang, cu depline satisfacţii. De ce răminea el pe* loc.**

4133

lncleştîndu-şi măselele, strîngînd pumnii, răbdtnd, înghiţind, perpelindu-se ? Ei, aici e clenciul!

Nu cumva nu putea să se conceapă printre cei de rînd, ţi dorea din tot sufletul să ajungă ţi el pe o treaptă înaltă 1 Poate se gindea că valoarea îl îndreptăţeşte la aspiraţie. Manifesta prea mare încredere în el, în calităţile sale. Sau. un anumit mugure trufaş, aristocratic, crescut din sămînţa aroganţei urangutanului, căzuse şt în el, şi ***găsise teren propice ? Se poate spune : conştient sau nu, se contaminase.***

Mai poate fi însă şi altă ipoteză. Ca acest om să fi fost dus de valul vieţii cu o asemenea forţă, incit să nu se mai fi putut împotrivi sau abate, să nu mai fi fost în stare să iasă la mal. Curentul s-a dovedit mai puternic decît el şi l-a purtat neţinind seama de voinţa lui de a scăpa, în pofida ei, apoi înmuind-o, po-tolind-o, amorţind-o, pină la un asemenea grad Incit a uitat că a avut-o. Nu e verosimil ? Nu se poate întimpla ? Dă impresia că vorbesc -pro domo». Că încerc să justific o situaţie ce ar părea să fie personală.

Nici nu ascund. Ei, ***bine, da, intr-un fel acesta este cazul meu. Aici am vrut să ajung. Dar nu pentru a mă justifica, ci doar pentru a încerca să mă explic, şi sper, cu cea mai mare imparţialitate. Nu mai sínt în situaţia de a îmbrobodi pe cineva, cu atit mai puţin de a-mi turna mie însumi minciuni. Singurul lucru pe care îl mai dovedesc este să fac lumină. Şi nu numai pentru elucidarea dosarului meu, ci pentru că aici văd o cheie pentru mai multe broaşte. Căci repet, dintre toate gîndurile, şi multe mă hărţuiesc, cel care nu-mi dă pace nici o clipă este următorul : de ce ajungem să dispunem de vieţile altora ? Ce legitimează această situaţie, şi nimic nu o poate legitima, ce o generează,***

cum să scăpăm de ea, ce să facem în acest scop ?

Repet, este vorba de cazul meu. Am trecut şi prin infern şt *prin purgatoriu. Am pretenţia să cred că am fost un om cu mintea limpede. Am ürít răul pe care l-am descris mai sus. E drept, mai mult instinctiv, în virtutea reprezentărilor noastre morale tradiţionale, a bunuluî-simţ moştenit. Dar* fi *în baza unei judecăţi politice de clasă, care mă îndemna să presupun că aspectul respectiv nu poate aparţine socialismului. Cu siguranţă însă că n-am reuşit să ridic acest punct de vedere la nivelul unei gin- diri filozofice profunde, n-am manifestat înclinaţia de a diseca esenţa fenomenului. Şi ca să fiu sincer, nici nu mi s-a conturat atît de clară teza, abia de curînd am definit-o sub formula «dreptul de a dispune de viaţa altora». Nu m-au ajutat puterile, cînd le aveam. Poate chiar mă încurcau. Abia ctnd m-au părăsit am început să mă descurc. Iată paradoxul patului de moarte. În timp ce toate se duc, mintea se limpezeşte. Tot acum am identificat ca în această formulă se ascunde şi cazul meu. Nu am pretenţia că în ce mă priveşte am dus lucrurile pînă la capăt, dar nici nu vreau să reduc totul la mine. Nu, mă chinuiesc să ajung şi eu, în sfirşit, la înălţimea ideii.*

Deci, ca să revin, deşi n-am avut o minte opacă, deşi prin factura mea morală n-am fost o canalie, şi în nici un caz ţelul meu de viaţă nu a fost parvenirea, cu alte cuvinte, fără să vreau, fără să doresc, fără să gîndesc, am căzut în păcatul să-mi arog dreptul de a dispune de viaţa altora. Nu recunoaşterea acestei erori e partea cea mai grea a chestiunii, ci explicaţia : «de ca am făcut-o ?» Şi deşi asta încerc să explic acum, deşi în legătură cu asta îmi bat capul tot

timpul, mi-e teamă că *încă nu ştiu. Poate mai aproape de sfirşit în mintea mea se va face mai multă lumină. Atunci nu-mi voi mai putea însă aşterne pe hîrtie gindurile. Se spune că ultima clipă este marea revelaţie. O aştept. Dar să lăsăm asta. Iată încercarea mea de explicaţie, dusă doar pînă la un punct.*

Mi-am zis că ceea ce aveam de făcut, deci misiunea pe care o primisem de la societate – acea împuternicire de care vorbeam ■mai înainte – nu se poate duce la un bun sfirşit de la sine, lăsin- du-mă la liberul arbitru al celor cu care trebuie să lucrez, la

discreţia bunelor *lor intenţii,* a *dorinţei şi voinţei lor. Am plecat de ta premisa* că *oamenii au niveluri de conştiinţă inegale* ?i *interese ţi aspiraţii personale diferite. Experienţa de viaţă ini-a arătat că nu toţi sînt în stare să-şi asume răspunderi grele, şi mai ales să* accepte *sacrificii. Pe una pur şi simplu asta* îi *depăşeşte. Alţii sînt din fire delăsători, leneşi, întâlneşti şi individualişti,* şi *profitori de* tai *soiul. Ei bine, am apreciat că deoarece ei acceptă* să *intre în joc, încheie un contract eu societatea, trebuie să pună la bătaie tot. Eu am vrut să-i oblig să devină eroi. Din moment ce v-aţi angajat faţă de societate, mi-am zis, pu- neţivă la dispoziţia ei cu arme şi bagaje. Dar societatea se singulariza în persoana mea, deci la dispoziţia mea trebuia să* se *pună. Şi au m-am văzut nevoit să-i constrîng să se ţină 'de etivînt.*

Poate se strecoară aici, abia vizibil, o intenţie de apărare, încercarea de obiectivare a cauzelor. Nu, departe de mine o asemenea stratagemă ieftină. Spun numai cum am gîndit. Nu mai vorbim că -şi în îndeplinirea unui rol de vătaf există o gradual i- tate, pornind de la A şi ajungînd la Z. Poţi să acţionezi pentru respectarea contractului intr-o sută de feluri. La un capăt al seriei este omul civilizat, iar la celălalt urangutanul. Iar eu am fost nu o dată şi *urangutan. Am stat pe gînduri dacă să şterg acest* «şi*, dar l-am lăsat, pentru a nu da penibila impresie că-mi pun cenuşă în cap. Am văzut noi mulţi ţipi de ăştia şi ne - întorceau maţele pe dos. De ce am fost şi urangutan ? Din cauza temperamentului ? Din. cauza împrejurărilor ? Pentru* că a *căzut pe furiş* şi *a încolţit în mine* o sămÎTifă *a mentalităţii lui David ? Poate e cîte ceva din toate. în principal însă, mintea e cauza. Acolo se stricase ceva. Acolo ceva făcea din tind* în

eînd *întuneric, dar voi reveni.*

M-am referit însă la stilul de a dispune de alţii, şi d *important, evident, chiar foarte important, dar nu fundamentali – căci eu pun în discuţie actul în sine, formula, oricum «r fi ea aplicată. Am spus şi cred şi acuma că societatea nu poate exista fără organizare şt e foarte pozitiv că ne îndreptăm spre fornu* sociale democratice. Dar sîntem conştienţi că, în această organizare, omul dispune încă de om ? Cred că nu! Ei, asta vreau ,să-mi clarific,* şz nu *pătimaş, deşi uneori mă mai aprind, ci atent amănunţit, cum demontezi şi examinezi un motor, o maşinăria necunoscută. Tu. Vlade, îmi cunoşti viaţa, aşa că orice ţi-aş spune .despre ea nu e o noutate. Nu-mi cunoşti însă moartea, şi de p.ceea poate iţi va veni greu să mă urmăreşti în judecăţile mele.*

Am ajuns la concluzia că fiecare om are dreptul să-şi trăiască piaţa, sigur, în limitele impuse de convieţuirea socială, a$a *cum /doreşte el. Subliniez, fără să dăuneze nimănui. Deci nu mă* gîn- *desc la o libertate absolută : o consider ca şi înainte irealizabilă, utopică. Chiar şi în aceste clipe, după cum vezi, continui să mă menţin în limitele realismului social. Dar dreptul esenţial al omului este acela de a-şi trăi viaţa cum crede el că e* mat *bine. .Spunem, şi după mine asta e incontestabil, că omul nu are voie să-şi uite datoriile faţă de- familie, patrie, umanitate. Dar cine hotărăşte în ce mod trebuie să se achite de ele ?* Alfii *? De* pildă *şeful lui de* birou, *directorul lui, secretarul lui de partid, primarul, primul secretar judeţean ? Cunosc, şi cred că şi tu Vlad, .cazuri cînd unora le-au ales alţii pînă şi soţia, le-au indicat cîţi copii* să *facă, ce profesie să îmbrăţişeze, pentru* care *altele să* le *.schimbe,* ?i *aşa mai departe.*

Şi eu le-am fixat unor oameni perimetrul existenţa sociale jşi, implicit, pe al celei personale, intime, care de cele mai multe ori se confundă cu prima, sau măcar depinde de ea. Am auzit folosindu-se cuvintele -manipularea oamenilor». Am considerat întotdeauna că esenţiale sînt sensul, direcţia, programul, interesele ce guvernează organizarea oamenilor, mobilizarea lor – prefer acest cuvînt! Ce rău e în faptul că -pui un om să lucreze pentru binele lui şi al colectivităţii ? Dar ai asigurat să coincidă* «**cu** ***adevărat aceste două categorii de bine ? La acest aspect nu

m-atn ***gîndit întotdeauna. Dacă rezultatul efortului este -progresul, o nouă civilizaţie, ce e negativ că-l stimulez să depună acest efort ? Dar rodul acestui progres, el personal îl simte nemijlocit ? E sigur că nu-i îngraşă pe alţii mai mult decit pe sine ? Şi acest aspect l-am ignorat. Deşi am ştiut întotdeauna că'superioritatea socialismului nu poate consta decit în echitatea repartiţiei.***

Am făcut deci o serie de omisiuni, fiindcă nu am înţeles întotdeauna că una e organizarea societăţii, şi alta ierarhiile. Societatea are dreptul să reglementeze existenţa membrilor ei. Dar **cînd** ***eu, sau tu, sau altul, ne substituim societăţii şi-t administrăm pe ceilalţi, nu creăm premisa dreptului de a dispune de viaţa semenilor ? Natural, în mare, cei ce administrăm urmărim anumite linii directoare stabilite, să zicem, democratic, în comun,*** **şi,** ***să admitem, juste. Dar societatea nu poate stabili la amănunt, şt mai ales nu poate supraveghea clipă de clipă actui de administrare pe care îl săvîrşim noi.***

O puzderie de lucruri le stabilesc eu, cel ce deţin împuternicirea pe un anumit perimetru. Or, eu, ca orice om, sínt subiectiv, schimbător, am simpatii şi antipatii, firea mea e mai aspră sau mai blîndă, sínt mai dotat sau mai limitat, m un caracter frumos sau urît, mă manifest mai nervos sau mai potolit, pot fi îngîmfat sau modest, cult sau ignorant, loial sau ipocrit. Ba pot urmări şi nişte interese personale, pot să încep să mă consider superior tuturor celorlalţi, chiar stăpînul lor. Introduc ici **şi** ***colo, ca să nu zic mai mult, bunul meu plac ! Îmi impun voinţa personală intr-un caz sau altul. Şi am posibilitatea să dispun de oameni, să-i mînuiesc –, nu folosesc vorba aceea —. după capul meu. Ţelul este mai mult decit nobil,*** **şi** **cu** ***toate acestea*** **îi** ***mînuiesc grosolan,***

nedrept, nepăsător, în necunoştinţă de cauză, birocratic, rigid, ca să enumăr doar cîteva probabilităţi. Ordon, decid, promovez, retrogradez, răsplătesc, pedepsesc. Prin toate acestea influenţez soarta oamenilor intr-o măsură copleşitoare, ţ$_n$ bine sau în rău, cum se nimereşte, esenţial e că sînt dependenţi de mine, de subiectivitatea mea, de starea mea de. dispoziţie, de impulsurile mele momentane, şi aşa mai departe. Deci, de hazard, căci în ochii oamenilor eu întruchipez într-un ■moment sau altul, hazardul, dar nu ca forţă ocultă, abstractă, ci ca individ. Ca om care, după toate legile, trebuie sa fiu egal cu ceilalţi oameni.

întrebarea este : dacă ajungi în această postură, de administrator împuternicit, şi-ţi dai seama de toate aceste riscuri, ce ai de făcut ? Te străduieşti să fii exemplar, da? Şi dacă nu reuşeşti ? Sau nu-ţi dai seama că nu reuşeşti ? Refuzi, renunţi, te retragi ? Asta poate să o facă unul sau doi, o sută. Nu poţi să concepi însă că toţi se vor recuza. Nouăzeci şi nouă la sută nu se vor da în lături. Dealtfel, nici n-ar fi recomandabil, unde am ajunge? la anarhie? Deci asta nu este în nici un caz o soluţie. Rezolvarea ideală ar fi atingerea ţelului lui Marx, care după cîte îmi aduc aminte concepea socialismul ca o înlocuire a administrării persoanelor cu administrarea lucrurilor. Dar cine ştie cînd vom ajunge acolo, şi dacă vom ajunge vreodată !

Deocamdată ieşirea din dilemă mi se pare alta : ca toţi cei ce-şi asumă uriaşa răspundere de a administra instituţii, colective, valori, muncă, relaţii, indivizi, să-şi cunoască limitele precise ale dreptului lor, vreau să spun ca aceste drepturi să fie îngrădite. Da, mizez în primul rînd pe îngrădiri legale, pe un sistem sever de îngrădiri ale puterii sociale a omului.

Pe aceasta mă bizui mai mult decît pe conştiinţă, pe înţelegere, pe nivel politic şi aşa mai departe. Eu, de pildă, deşi nu cred că sînt omul cel mai prost, «n-am înţeles !«■ Deşi nu mă consider fiinţa cea mai înapoiată, «nu m-am ridicat la această conştiinţă /« Deci îngrădiri, îngrădiri, îngrădiri! îngrădiri de care un alt Suru să se izbească atunci cînd uită că nu mînuieşte lucruri, ci oameni.

Jlid un Sunt, să nu **mat** ***fie lăsat să greşească faţă de semenii*** **aă», *să*** **nu** ***mai ajungă să-l mustre conştiinţa înaintea marţii.***

Tu Vlade, puteai să fii conştiinţa mea din afară. Dar să nu *ie* ***meri oi ie~>am redus ia tăcere. Pentru că mai înainte ide asta*** *făcusem* ***să amuţească, pusesem căluş la gură conştiinţei mele*** *dinăuntru.*

Creasem despre mine legenda că sint foarte curajos. Ce fel de curaj a fost ? Dea infrînge greutăţile. Dar şi oamenii ce se puneau, intr-un fel sau altul, **<de->a** ***curmezişul voinţei mele. Acum curajul meu este nu să înfrunt moartea, .cu ea m-arn împăcat'*** **Si** ***înfrunt adevărul -despre viaţă.***

Regretul meu **cel «tai** ***mare e*** **că** ***nu am ştiut să încălzesc sufletele oamenilor. Şi, de asemenea, că nu am ştiut să mă încăl-*** **wesc la** ***sufletele lor.***

Am scris mai înainte că ceva întuneca lumina judecăţii mele. Aşa a fost. Am avut perioade de mare limpezime a conştiinţei – ţi aceasta ştiţi tind se înirmpla ? tind eram slab I După aceea, ■ceva o eclipsa ~ prea multa energie dinăuntru şi torentul de «fard.

Viaţa mi-a fost un şir de licăriri în bezna puterii mele. -Pu- terea mea a **fost** ***o noapte în care se stingea mereu stinteia conştiinţei f"***

Semnătura lai Suru la sfîrşitul ultimei foi de hîrtie era viguroasă, apăsată, ca o pecete bine răsucită pentru a nu lăsa nici o îndoială asupra autenticităţii documentului, asupra răspunderii pe care şi-o asuma

autorul actului ce nu mai putuse fi autentificat de mei un tribunal. El, Cernea ar fi putut fi conştiinţa din afară, scrisese Suru. El, utopicul, sentimentalul, conştiinţa unui buldozer ? Ar fi fost cu «putinţă ? Intr-adevăr, încercase să-apere principiile, dar nu realizase materialmente mai nimic. Suni le încălcase, dar înfăptuise atîtea. în ciuda frămîntării reflectată de scrisoare, nu-i dădea moartea dreptate lui Suru ? Nu va trăi el în. eesştiinţa oamenilor prin **ceea** ce a creat împreună cu **aceştia? În timp** ce pe el, pe **Cernea,** cu toate bunele-i intenţii, **oamenii** ÎI **vor uita, pentru că** nu s-a încorporat în nimic material. între**barea era :** oameni ca el, ca Vladimir Cernea, sînt inutili ? **Sau sînt buni să** tempereze şuvoiul voinţei dezlănţuite ? Pentru **a o determina să** reflecteze, să se verifice, să-şi pună întrebări – **şi dacă** nu răspunde la ele pe loc, să le poarte pînă în clipa dia urmă. Poate Ia **asta se** gîndise Suru : că fusese sau **putea** fi **o conştiinţă** a. voinţei, oglindă pusă în faţă chiar în **clipele cînd aceasta faţă se schimonoseşte.** în acest caz **personajul** îşi **legitimează existenţa, îşi găseşte un rost, în pofida aparenţei de inutilitate ?**

Ir venea greu sa presupună că doar întrebările lui zbuciu**maseră** conştiinţa lui Manol'e. **Suru** a fost o **cariatidă, pe** umerii **lui au' apăsat** greutăţi zdrobitoare. Cariatide deveneau **şi** ceilalţi, cei mu **Iţi pe** care-i vroia eroi, alcătuind împreună blocurile **de rezistenţă** ale construcţiei. Rechizitoriul făcut priveşte excesul **de voinţă** transformat în nedreptate ? Aşa ar **părea.** în **asta se vede** calitatea spiritului lui Suru, anvergura privirii lui critice, sublimarea filozofică **a** unei experienţe ce nu era **numai a** lui. **Torentul,** marşul, îl asurzise atîta timp cît stătuse în mijlocul lui, **ţi nu** mai putuse distinge vocile. Era explicabil, în tăcerea **dinaintea** dispariţiei, acestea **răsunaseră** strident **Dar parcă deslușea** şi altceva, un cîntec trist de lebădă. Exista **cumva şi o nostalgie** a cariatidelor, născută din prea marea **apăsare, din** somnul aspru, de piatră, **un** vis **al** fugii **de** sub

masivele, strivi**toarele** frontoane ? Ecoul nădejdii tulburi a torsurilor **statuare** de a **alerga** libere ?

Cînd se oprise lîngă trupul neînsufleţit întins **pe catafalc** îşi aduse aminte de speranţa lui **Suru că** în ultima clipă **va înţelege** mai mult. **Asta** coincidea cu **convingerea sa că figurile morţi-** Joi închid în ele un tik adine. Obrazul mic, ascuţit, transparent, al mortului, întreba flegmatic : „Unde e jugul pe care l-am dus pină aici ? Şi-a încovoiat altcineva umerii sub el ? Ei, să-l văd cum trage". Propriu-zis nu părea îngrijorat, se întrevedea doar o uşoară îndoială că succesorul va fi la fel de tare. Deci tot asta? La ce se gîndise, murind ? Parcă se pregătise să meargă la o întîlnire cu masele, la un miting public. Se şterseseră cu desăvîr- şire reveriile nopţilor de spital, urmele marelui solilocviu de muribund. Pe faţa micşorată se afla din nou, dar nemaipotri- vindu-se, alunecind strîmb cînd într-o parte, cînd în alta, aşezată fără îndoială de mîinile lui în secunda finală, masca de zile mari, solemnă, triumfătoare şi arogantă, masca de temută căpetenie războinică. Avusese probabil revelaţia – aceasta fusese revelaţia mult aşteptată ? – a cadrului somptuos, a poziţiei marţiale pe carul de triumf îndoliat, brăzdat cu roşu, prin faţa căruia treceau, plccîndu-se, masele, a nevăzutului fluviu sonor ce traversa pereţii, inimile, revărsîndu-se majestuos, amar, răscolitor, dominant, în stradă, în oraş, pe toate ţinuturile ondulate, călcate în copitele cailor săi. Dai' la ce bun, Manele Suru, toată găteala, toată vanitatea ţinutei sărbătoreşti ? Ştiai că imaginea chipului tău nu poate dăinui docit pe retina mulţimilor, aşa cum se va imprima la ultima voastră întîlnire ? De aceea te-ai îmbrăcat în fireturi, de aceea te-ai mînjit cu semnele marelui tatuaj de război ? Reintrarea în tumultul obştei, chiar în nefiinţă, te-a înşelat iar ? Din nou s-a aşezat pe lumina ta un zăbranic ? Ori de cîte ori ieşi în forum uiţi, te Iaşi amăgit ? N-ai putut rezista nici de data aceasta ispitei, deşi înţeleseseşi atîtea ! E de ajuns să auzi marşul, ca să nechezi şi de dincolo de

mormînt ?

Deasupra tuturor întrebărilor întipărite pe chipul lui Suru, plana aceea dacă a rămas ceva după el. Intr-adevăr rămlne ? se întrebă Cernea. Lumea nu se schimbă mereu, urmele generaţiilor nu se suprapun, nu se confundă ? Viaţa se poate reduce la săparea galeriilor şi agoniseala furnicii ? Dar înţelegerea firii – taina lîngă care ne obişnuim să tr’ m în neştiinţă ? Dar laţele-

gerea omului –, cealaltă mare taină ignorată ? Dar iubirea, **forma** supremă **a** frăţiei şi integrării eu natura şi omul ? De ce această sărăcie, Manole Suru ? N-ai reuşit să cunoşti lumea **pe care** te-ai zbătut să o schimbi – atunci cînd puteai. Acum **e** prea tîrziu, prietene dragă, acum nu mai e nimic de făcut.

Aplecîndu-se pentru a săruta obrazul supt, nu-l mai văzu prin pînza lacrimilor, iar cînd se ridică, plînsul îl zgîlţii ca şi **când** mina mortului i s-ar fi înfipt deodată în piept.

SFIRŞIT

De acelaşi autor:

Roman:

PUMNUL ŞI PALMA
Cartei întîi «O diminea^
înşelătoare» Ed. Eminescu, 1980

PUMNUL ŞI PALMA
Cartea a doua «Ochiul ciclopului»
Ed. Eminescu, 1981

Versuri:

PENTRU CEL ALES
Ed. Tineretului, 1968

UN OM 1N AGORA
Ed. Eminescu, 1972

GUSTUL SIMBURELUI
Ed. Eminescu, 1974

RAZA DE COBALT
Ed. Eminescu, 1979

Eseuri:

BILETUL LA CONTROL1
Ed. Tineretului, 1968

IEŞIREA DIN LABIRINT..
Ed. Eminescu, 1973

Jurnal internaţional:

IMPRESII DE CĂLĂTOR
Ed. Tineretului, 1962

DRUMURI EUROPENE
Ed. Tineretului, 1965

Lei 25

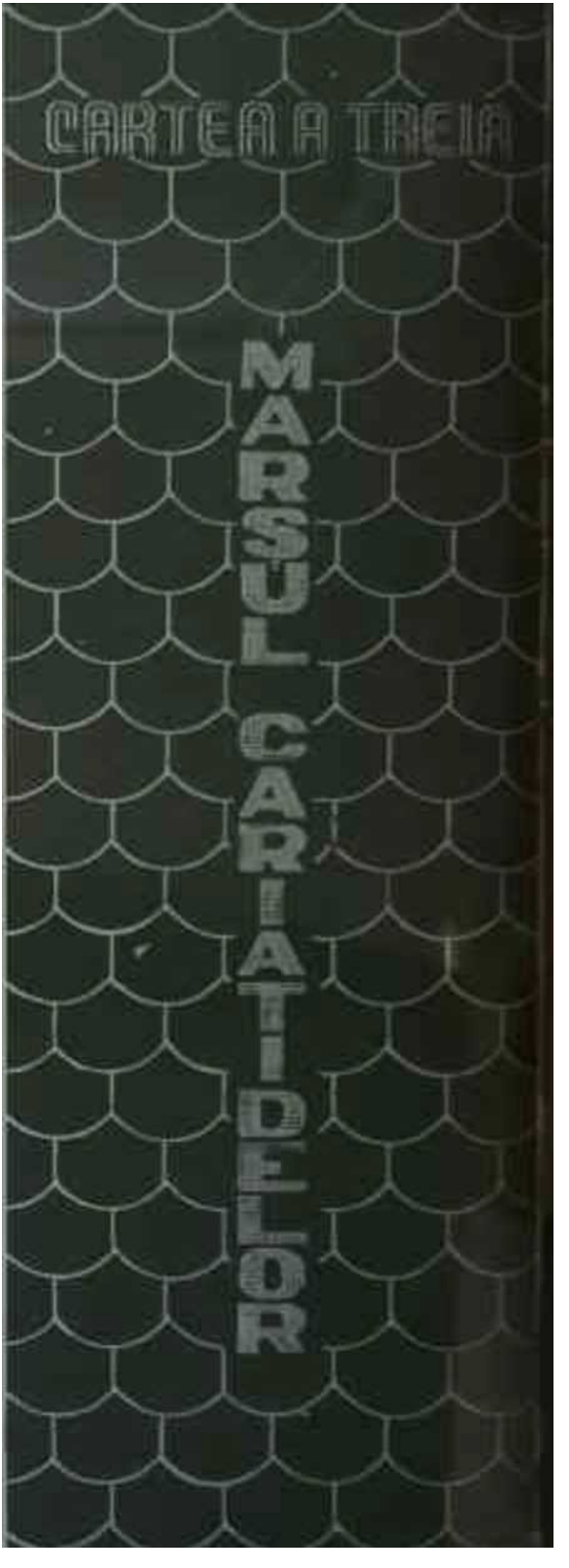

DUMITRU POPESCU
DUMNEZEU
ȘI
OAMENII